

PASAULINĖS LITERATŪROS BIBLIOTEKA

Literatūra iki XIX a.

*

*

Dailininkas
ARVYDAS KAŽDAILIS

PASAULINĖS LITERATŪROS BIBLIOTEKA

Viljamas Šekspyras

DRAMOS
SONETAI

Iš anglų kalbos vertė
ALEKSYS CHURGINAS

VILNIUS
1986

84.4DBr-5
Še31

William Shakespeare
THE COMPLETE WORKS
Collins Clear-type Press,
London and Glasgow, 1973

Š $\frac{4703000000—077}{M852(08)—86}$ 200—86

DRAMOS

RIČARDAS III

VEIKĖJAI

KARALIUS EDVARDAS IV
EDVARDAS, Velso princas, vėliau KARALIUS EDVARDAS V } karaliaus sūnūs
RIČARDAS, Jorko hercogas }
GEORGAS, hercogas Klarensas } karaliaus broliai
RIČARDAS, hercogas Glosteris, vėliau KARALIUS RIČARDAS III }
HENRIKAS, grafas Ričmondas, vėliau KARALIUS HENRIKAS VII
KARDINOLAS BORČERIS — Kenterberio arkivyskupas
TOMAS ROTREMAS — Jorko arkivyskupas
DŽONAS MORTONAS — Ilio vyskupas
HERCOGAS BAKINGEMAS
HERCOGAS NORFOLKAS
GRAFAS SARIS — jo sūnus
GRAFAS RIVERSAS — karalienės Elzbietos brolis
MARKIZAS DORSETAS } jos pirmojo vyro sūnūs
LORDAS GRĖJUS }
GRAFAS OKSFORDAS
LORDAS HESTINGSAS
LORDAS STENLIS
LORDAS LOVELIS
SERAS TOMAS VOGANAS
SERAS RIČARDAS RETKLIFAS
SERAS VILJAMAS KETSBIS
SERAS DŽEIMSAS TIRELIS
SERAS DŽEIMSAS BLENTAS
SERAS VOLTERIS HERBERTAS
SERAS ROBERTAS BREKENBERIS — Tauerio komendantas
SERAS VILJAMAS BRENDONAS
KRISTOFERIS ERSVIKAS — dvasininkas
KITAS DVASININKAS
TRESELIS } ledi Anos svitos didikai
BERKLIS }
LONDONO LORDMERAS
VILTŠIRO ŠERIFAS
LORDO HESTINGSO PASIUNTINYS
KARALIENĖ ELZBIETA — karaliaus Edvardo IV žmona
MARGARITA — karaliaus Henriko VI našlė
JORKO HERCOGIENĖ — karaliaus Edvardo IV, Klarenso ir Glosterio motina
LEDI ANA — Edvardo, Velso princo (Henriko VI sūnaus), našlė, vėliau — karaliaus Ričardo III žmona
MAŽASIS KLARENSO SŪNUS (Edvardas, grafas Vorikas)
MAŽOJI KLARENSO DUKTĖ (MARGARITA PLANTAGENET)

Ričardo III nužudytųjų dvasios, lordai, dvariškiai, kunigas, raštininkas, miestiečiai, žmogžudžiai, pasiuntiniai, kareiviai, kalėjimo sargas

Veiksmas vyksta Anglijoje

PIRMAS VEIKSMAS

I scena

Londonas. Gatvė
Įeina ***R i č a r d a s****, hercogas Glosteris*

GLOSTERIS
Pasibaigė nesantaikos žiema,
Po Jorko saule vasara suspindo[1],
Ir debesys, kurie taip slėgė mus,
Palaidoti gilybėj okeano.
Mums puošia galvas pergalių vainikai,
Atšipę ginklai kabo lyg trofėjai,
Kovos garsai džiaugsmingom virto šventėm,
O rūstūs maršai — muzika švelnia.
Išlygino raukšlėtą savo kaktą
Atšiauriaveidis karas ir nūnai
Nebesišvaisto ant šarvuoto žirgo,
Grūmodamas išgąsdintajam priešui,
O salėje vikriai tarp damų šoka,
Kaip to gašlioji arfa įsigeidžia.
Tik aš ne meilės nuotykiams sutvertas,
Ne man puikuot prieš veidrodį žaismingą,
Per daug grubiai sukaltas mano kūnas,
Ir negaliu aš povyza oria
Žavėti jauną nimfą lengvapėdę.
Ir ūgio, ir grakštumo malonaus
Klastingoji gamta man pašykštėjo;
Neužbaigtas, bjaurus, pusiau padirbtas,
Aš gaivalingan išmestas pasaulin
Ir toks atrodau raišas ir nevykęs,
Jog šunes loja, vos mane pamatę.

Tai kas gi lieka veikti man dabar,
Lepios taikos ir muzikos gadynėj?
Gal saulėje stebėt šešėlį savo
Ir vis galvot, kad išgama esu?
Tad štai dėl ko nuo šiol, vilties netekęs
Šias prašmatnias dienas paskirti meilei,
Nusigręžiau nuo pramogų tuščių
Ir piktadariu tapti pasiryžau.
Šmeižtu, apgaule, sąmokslais gudriais,
Kliedėjimais girtais ir pranašystėm
Prieš savo brolį Klarensą pavyko
Karalių man įkiršint mirtinai.
Ir jeigu Edvardas, valdovas mūsų,
Yra tiek pat teisingas ir teisus,
Kiek suktas aš esu ir veidmainingas,
Tai Klarensas bus suimtas šiandieną,
Nes, kaip išpranašauta, raidė G
Papėdininkus Edvardo užmuš.[2]
Į sielos gelmę pasinerkit, mintys!
Štai Klarensas ateina.

Įeina K l a r e n s a s, *lydimas sargybos, ir* B r e k e n b e r i s[3]

Sveikas, broli.
Kam su jumis sargybiniai ginkluoti?

KLARENSAS

Karalius, susirūpinęs širdingai
Manuoju saugumu, įsakė jiems
Į Tauerį[4] nuvest mane.

GLOSTERIS Už ką?

KLARENSAS

Vien tik už tai, kad vadinuos Georgas.

GLOSTERIS

Dėl to ne jūs, milorde, esat kaltas,
O tie, kurie jums davė tokį vardą:
Juos ir turėtų uždaryt jisai.
Nejau jo didenybė užsimanė

Jus Taueryje krikštyt antrąkart?[5]
Kas atsitiko, Klarensai, sakykit?

KLARENSAS

Kaip, Ričardai, galiu aš pasakyti
Tai, ko ir pats gerai dar nežinau?
Girdėjau aš tik viena — kad karaliui
Parūpo pranašystės ir sapnai;
Iš abėcėlės raidę G jis braukia
Už tai, kad burtininkas kažin koks
Esą pasakęs jam, kad raidė G
Iš jo vaikų turės paveržti sostą.
Aš vadinuos Georgas — ir todėl
Sau pavojingu laiko jis mane.
Tie ir kiti į juos panašūs niekai,
Matyt, ir bus paskatinę valdovą
Mane suimt.

GLOSTERIS Taip būna visada,
Kai moterys valdyti vyrus ima!
Į Tauerį jus siunčia ne karalius,—
O, ne, tai ledi Grei, tai jo žmona
Visų šių beprotybių kaltininkė.
Argi ne ji išvien su savo broliu,
Antoniu Vudviliu[6], žmogum garbingu,
Įsakius buvo Tauerin pasiųst
Ir Hestingsą, kuris paleistas šiandien? —
Mus tyko bėdos, Klarensai.

KLARENSAS Dievaž,
Čia saugūs gali jaustis tik vieni
Jos giminaičiai ir pasiuntiniai,
Kurie kas naktį zuja tarp karaliaus
Ir misis Šor[7]. Tikiuosi, jūs girdėjot,
Kaip Hestingsas maldavo jos malonės?

GLOSTERIS

Taip, mūsų lordas šambelionas tol
Ją kaip dievybę meldė nusilenkęs,
Pakol jinai jam laisvę dovanojo.

Man rodosi, nėra geresnio būdo
Karaliaus prielankumui įsigyt,
Kaip užsivilkti misis Šor livrėją
Ir tapti jos tarnais. Nuo tos dienos,
Kai brolis jas išaukštino taip smarkiai,—
Jinai ir pavydi sena našlė[8]
Šeimininkauja mūsų karalystėj.

BREKENBERIS

Prašau atleisti, hercogai šviesiausi;
Jo didenybė man žiūrėti liepė,
Kad joks žmogus — vis tiek, kas būtų jis —
Nedrįstų skyrium šnekinti jo brolio.

GLOSTERIS

Na, ką gi, aš patarčiau, meldžiamasis,
Prie pašnekesio mūsų prisidėt:
Jūs galit nebijoti išdavystės;
Mes sakom, jog karalius išmintingas
Ir kupinas dorybių įvairių,
O karalienė, nors ir nejauna,
Bet dar graži, tauri, nepavydi;
Mes sakome, kad misis Šor — lipšni,
Kad jos daili kojytė, puikios akys,
Lūpytės raudonesnės už vyšnias,
Kad moka ji žavingai paplepėti,
Kad klesti karalienės giminė.
Ar tai, ką jūs girdėjot, netiesa?

BREKENBERIS

Klausykite, milorde, kas man darbo...

GLOSTERIS

Brolau, su misis Šor tau būtų darbo!
Bet mes visi, išskyrus vieną žmogų,
Tą darbą dirbti maža turim progų.

BREKENBERIS

Milorde, kas per vienas tas žmogus?

GLOSTERIS

Jos vyras. Eik, apskųsk mane, kad nori.

BREKENBERIS

Atleiskite, bet aš jus vėl prašau
Šį pokalbį su hercogu nutraukti.

KLARENSAS

Kadangi taip yra jau įsakyta,
Neprieštaraujam, Brekenberi, tau.

GLOSTERIS

Mes esam karalienės nemalonėj
Ir turime klausyt. Reik skirtis, broli.
Aš būtinai nueisiu pas karalių
Ir jeigu žmoną Edvardo reikėtų
Net pavadinti savo seserim,—
Aš viską padarysiu be kalbų,
Kad jus kaip nors išlaisvinti galėčiau.
Nelaimė brolio — man kur kas skaudesnė,
Negu kad sau vaizduojatės.

KLARENSAS Žinau,
Jog tai nelengvas smūgis mums abiem.

GLOSTERIS

Jūs neilgai kalėjime sėdėsit:
Vis viena išvaduosiu jus žūt būt.
Kol kas — apsišarvuokite kantrybe.

KLARENSAS

Ką padarysi! Likite sveiki.

Klarensas, Brekenberis ir sargybiniai išeina

GLOSTERIS

Eik, mulki, eik, lengvatiki, tenai,
Iš kur atgal nebesugrįši niekad.
Keliauk! Tave aš, Klarensai, taip myliu,

Jog tavo sielą beregint pasiųsiu
Dangun, jei tik dangus iš mano rankų
Šią dovaną priims. Bet kas ten toks?
Išlaisvintasis Hestingsas ateina?

Įeina Hestingsas

HESTINGSAS

Šviesusis mano hercoge, sveiki.

GLOSTERIS

Sveiki, mielasis lorde šambelione!
Džiaugiuos, kad vėl kvėpuojate laisvai.
Na, kaip vargus kalėjimo pakėlėt?

HESTINGSAS

Kantriai,— kaip ir pritinka suimtajam.
Aš dar žadu atsidėkoti tiems,
Kurių dėka man teko nukentėti.

GLOSTERIS

Be abejo, suprantamas dalykas.
Ir Klarensas svajoja apie tai.
Jo priešai — jūsų priešai, ir iš jų
Jisai tą pačią nuoskaudą patyrė.

HESTINGSAS

Bėda, kai tupi sakalai narvuos,
O maitvanagiai laisvėj plėšikauja.

GLOSTERIS

Na, kas girdėt svetur?

HESTINGSAS

Nėra svetur taip bloga kaip namie.
Karalius — nusiminęs ir paliegęs
Ir nuolat vis silpnėja; daktarai
Rimtai dėl jo gyvybės nuogąstauja.

GLOSTERIS

Blogai, prisiekiu Povilu šventu.

O! Jis tiek metų vargino save
Ir netausojo kūno viešpatingo!
Sunku net pagalvot — kokia nelaimė!
Sakykite, jis guli patale?

HESTINGSAS Taip.

GLOSTERIS

Eikite. Aš pasivysiu jus.

Hestingsas išeina

Tikiuosi, kad jo dienos suskaitytos;
Bet jis suspės dar zovada greita
Pasiųst Georgą į aną pasaulį.
Klasta apsiginklavęs ir melu,
Įkurstysiu aš apmaudą jo sieloj,
Ir jeigu mano kėslai nesužlugs,
Tai Klarensas nebesulauks rytojaus.
Na, o po to mielaširdingas dievas
Tegu sau ima Edvardą karalių,
Kad būtų man čionai be jo erdviau...
Tada aš Voriko jauniausią dukrą
Tuoj vesiu.[9] Nesvarbu, kad aš jos vyrą
Ir tėvą nugalabijau! Jei nori
Merginos širdį užkariaut greičiau,
Pirmiausia tapk jos vyru ir jos tėvu.
Aš taip ir padarysiu — ne dėl to,
Kad ją mylėčiau, ne,— tik šios vedybos
Palengvins mano užmačias slaptas.
Bet aš veržiuos pirm kumelio į turgų...
Kol Edvardas ir Klarensas alsuos,—
Grobiu nesididžiuok. Pašalink juos!

(Išeina)

II scena

Londonas. Kita gatvė
Įnešamas karaliaus Henriko VI kūnas, iš paskos eina ledi *A n a* *gedulo rūbais ir* *d i d i k a i* *su alebardom*

LEDI ANA

Padėkite garbingą naštą žemėn,
Jei tik garbė karste gulėti gali.
Lankasterio kilnaus ankstyvą mirtį
Apverkti noriu aš. Ledinis veide
Romaus ir dievobaimingo valdovo!
Lankasterio išbalę pelenai!
Bekraujai palaikai šlovingo kraujo!
O, leiskite raudoti man prie jūsų,
Idant girdėtų bent vėlė karaliaus,
Kaip sielvartauja Ana nelaiminga,
Žmona tikroji Edvardo nukauto,
Kurį nudūrė žmogžudžio ranka,
Atėmusi ir tėvui jo gyvybę!
Tos žaizdos — štai langai tie, pro kuriuos
Tavoji siela išlėkė, ir veltui
Į juos liūdnų akių balzamą lieju...
Prakeikiu amžiams ranką aš ir širdį,
Prakeikiu kraują išgamos bjauraus,
Kuris pralieti drįso tavo kraują!
Jokioms gyvatėms, rupūžėms, vorams,
Jokiam nuodingam šliužui šio pasaulio
Klaikesnio aš likimo nelinkiu
Kaip tavo užmušėjui nelabajam!
Jei šitas niekšas kūdikio sulauks,
Tegu jisai anksti, prieš laiką gimsta,
Visas blogybes tėvo paveldėjęs;
Tegu jis būna pabaisa žmonių,
Kad motina, naujagimį išvydus,
Jo išvaizda kraupia pasibaisėtų!
Jei žmoną jis turės, tegu jinai
Staiga našle palieka nelaiminga
Ir ne mažiau lai kenčia už mane,

Nustojusią tavęs ir savo vyro! —
Iš Povilo bažnyčios grabą šventą
Gabenkite į Čertsio vienuolyną[10]
Ir jį tenai nuleiskite kapan,
O jeigu jūs pavargsit nuo naštos,
Tai atsikvėpti stabtelėkit vėl,
Idant aš vėl galėčiau paraudoti
Prie Henriko, karaliaus mūsų, kūno.

Įeina G l o s t e r i s

GLOSTERIS

Sustokite! Padėkit žemėn karstą.

LEDI ANA

Koksai raganius atsiuntė tą kipšą
Sudrumsti mūsų žygio pamaldaus?

GLOSTERIS

Greičiau padėkit grabą, nevidonai,
Arba, prisiekiu Povilu šventu,
Neklaužada taipogi bus grabe.

DIDIKAS

Praleiskit kūną, hercoge. Iš kelio!

GLOSTERIS

Klausyk, ką tau sakau, šunie nešvankus!
Tuoj savo alebardą atitrauk,—
Arba tave, storžievi įžūlus,
Aš, dievaži, spirte nuspirsiu žemėn.

Nešikai deda grabą ant grindų

LEDI ANA

Jūs išsigandot? Drebate iš baimės?
Deja, aš jūsų kaltint nemanau:
Jūs — irgi žmonės, o žmogaus akis
Bejėgė prieš šėtoną. Dink iš čia,
Tu pragaro pasiuntiny šiurpus!
Tu nugalėjai kūną šį mirtingą,

Bet sielos jo nepavergei. Išnyk!

GLOSTERIS

Žavingoji, palaimintoji ledi,
Nepykit, susimildama, taip baisiai.

LEDI ANA

Dėl dievo meilės, eik šalin, šėtone,
Palik ramybėj mus! Pasaulį šviesų
Tu pavertei mums pragaru tamsiu,
Pripildei jį klyksmų ir prakeikimų...
Štai, pasidžiauk baisingais savo žygiais,
Gėrėkis savo kruvinais darbais!
Žiūrėkit, o, žiūrėkit, džentelmenai,
Į užmuštojo Henriko žaizdas —
Jos atsivėrė vėl, jos vėl kraujuoja![11]
Baidykle, rausk! Rausk, nuograuža šlykšti!
Nuo vieno tavo žvilgsnio kraujas pliaupia
Iš gyslų šių bekraujų ir šaltų.
Siaubingas, neregėtas tavo darbas
Ir tvaną šį sukėlė neregėtą.
O dieve, tu sukūrei šitą kraują,
Tu ir turi atkeršyti už jį!
O žeme, šitą kraują tu sugėrei,
Tu ir turi atkeršyti už jį!
Dangaus perkūne, žmogžudį nutrenk!
Tu gyvą jį ryte praryki, žeme,
Aplaistyta krauju kilnaus valdovo,
Kurį ranka siaubūno šio nudėjo!

GLOSTERIS

Jums atlaidumas svetimas, miledi;
O liepia jis geru mokėt už bloga
Ir laimint tuos, kurie prakeikė mus.

LEDI ANA

Nedorėli, tau svetimi yra
Įstatymai ir dievo, ir žmonių.
O juk, man regis, net žvėris laukinis,

Ir tas pažįsta gailestį.

GLOSTERIS Bet aš
Jo nepažįstu — ir nesu žvėris.

LEDI ANA

O, nuostabu, kad velnias sako tiesą.

GLOSTERIS

Dar nuostabiau, kad angelas taip širsta.
Leisk man, dievybe, pažiba pasaulio,
Nuimti nuo savęs piktadarybes,
Kurių nesu įvykdęs niekuomet.

LEDI ANA

Leisk man, bjaurybe, išnara gyvatės,
Tave prakeikti už piktadarybes,
Kurias esi įvykdęs tu tikrai.

GLOSTERIS

Įkūnyta grožybe, aš norėčiau
Bent kartą išsiteisint prieš tave.

LEDI ANA

Įkūnyta šlykštybe, jeigu nori
Kaip reikiant išsiteisint,— pasikark.

GLOSTERIS

Aš tuo būdu patsai save pasmerkčiau.

LEDI ANA

Ne, tuo būdu išteisintum save,
Teisingai atsikeršydamas tam,
Kurs tiek žmonių nužudė neteisingai.

GLOSTERIS

O jeigu aš jų niekad nežudžiau?

LEDI ANA

Kodėl gi jų nėra gyvųjų tarpe?
Tai tu juos, velnio išpera, nudobei.

GLOSTERIS

Ne, aš nesu užmušęs jūsų vyro.

LEDI ANA

Vadinasi, jis gyvas tebėra?

GLOSTERIS

Deja: jį Edvardo ranka nukovė.

LEDI ANA

Begėdiškai meluoji! Karalienė
Margarita juk matė tavo kardą,
Garuojantį nuo jo pralieto kraujo,—
Tą patį kardą baisųjį, kurį
Buvai beįsmeigiąs ir jos širdin,
Bet broliai smūgį nukreipė į šalį.

GLOSTERIS

Tatai padarė jos kandus liežuvis,
Kuris ant mano nekaltos galvos
Suversti bandė jų nusikaltimą.

LEDI ANA

Ne: tai padarė piktas tavo protas,
Kuriam skerdynės rūpi amžinai.
Tu užmušei karalių!

GLOSTERIS Sutinku.

LEDI ANA

Tu sutinki? O, kad sutiktų dievas
Tave, žalty, prakeikti už niekšybes!
Jis buvo toks taurus ir malonus!

GLOSTERIS

Dėl to priglobė jį dangaus valdovas.

LEDI ANA

Taip, jis danguj, kur neįžengsi tu.

GLOSTERIS

Už visa tai jis turi man dėkoti:
Aš jam padėjau nukeliauti ten,
Kur jam pritinka būt labiau kaip žemėj.

LEDI ANA

Tau būt pritinka vien tik pragare.

GLOSTERIS

Atleiskit, dar yra viena vietelė...

LEDI ANA

Kalėjimas?

GLOSTERIS Ne, jūsų miegamasis.

LEDI ANA

Kad tau prapultų miegas!

GLOSTERIS Taip ir bus,
Kai atsigulsiu su jumis, miledi.

LEDI ANA

Tikėkimės.

GLOSTERIS Aš tuo neabejoju.
Bet laikas jau, mieloji ledi Ana,
Nutraukti mūsų sąmojo turnyrą
Ir pereiti prie rimtesnės kalbos:
Ar ne tiesa, tikrasis kaltininkas
Ir Henriko, ir Edvardo mirties
Tiek pat sau nusipelno pasmerkimo,
Kiek šių Plantagenetų užmušėjas?

LEDI ANA

Tu — kaltininkas, tu — ir žmogžudys.

GLOSTERIS

Ne, visko kaltininkas — jūsų grožis:
Tai jis, tai jis vaidenos man nakčia
Ir šaukė išžudyt pasaulį visą,
Kad tik prie jūsų malonios krūtinės
Galėčiau valandėlei prisiglaust.

LEDI ANA

Jei patikėčiau tavimi, žmogėdra,
Tai aš pati nuo veido sau nagais
Su oda nudraskyčiau šitą grožį.

GLOSTERIS

Ne, niekad nepakęstų mano akys,
Kad šitaip žūtų grožis įstabus;
Kol aš čionai,— nepadarysit to.
Kaip saulės spinduliai gaivina žemę,
Gaivinat jūs mane. Jūs — mano saulė,
Jūs — manojo gyvenimo šviesa.

LEDI ANA

Mirtis tegu aptemdo ją greičiau!

GLOSTERIS

Nekeik savęs be reikalo, gražuole:
Tu — manojo gyvenimo mirtis.

LEDI ANA

Jei būtų taip, atkeršyčiau aš tau.

GLOSTERIS

Kokia keista, nežmoniška mintis —
Atkeršyt tam, kuris tave pamilo.

LEDI ANA

Kokia teisinga ir puiki mintis —
Atkeršyt tam, kurs atėmė man vyrą!

GLOSTERIS

Tas, kas su vyru perskyrė tave,
Padės tau kitą susirast — geresnį.

LEDI ANA

Už jį geresnio nėr visam pasauly.

GLOSTERIS

Yra žmogus pasaulyje, kurs myli
Tave daug aistringiau negu anas.

LEDI ANA

Sakyk man, kas gi jis?

GLOSTERIS Plantagenetas.

LEDI ANA

Taip, tuo vardu vadinos mano vyras.

GLOSTERIS

Toks pat jo vardas, būdas jo — kitoks.

LEDI ANA

Kur tas žmogus?

GLOSTERIS Čionai.

Ledi Ana spjauna į jį

Kam šitie spjūviai?

LEDI ANA

Norėčiau, kad pavirstų jie nuodais!

GLOSTERIS

Dar niekad iš tokių žavingų lūpų
Nuodai netiško.

LEDI ANA Nemačiau dar niekad
Aš nuodingesnio šliužo negu tu.
Išnyk! Tu man užnuodijai akis.

GLOSTERIS

Ne, tavo akys — man nuodai, miledi.

LEDI ANA

Lai jos tave užmuš kaip basiliskas.

GLOSTERIS

Lai būna taip,— tiktai lėta mirtim
Nebekankink manęs! O, tavo žvilgsnis
Lyg kūdikiui užtvindė man akis
Sūrių, gėdingų ašarų upeliais,—
Akis, kurių nė karto ligi šiol

Rasa gailestingumo nesuvilgė —
Nei tuo metu, kai Klifordas niūrus
Prieš Retlandą pakėlė kalaviją[12]
Ir Edvardas drauge su mano tėvu
Apsiverkė, išgirdę vaiko šauksmą,
Nei tąsyk, kai karingas tavo tėvas,
Be paliovos kukčiodamas lyg vaikas,
Įsigraudinęs pasakojo mums,
Kaip mirė mano tėvas — ir aplinkui,
Tarytum medžiai po rudens lietum,
Šlapiais veidais visi liūdnai stovėjo,—
Tik mano vieno išdidi akis
Paniekė rūsčiai ašarą graudingą;
Ir štai, ko neišspaudė liūdesys,
Išspaudė tavo grožis, nuo kurio
Aš apakau beverkdamas. Nei priešo,
Nei draugo aš nesu maldavęs niekad,
Lipšnių ir meilikaujamų kalbų
Liežuvis mano niekad nežinojo,
Bet tavo žavesys — dabar man viskas,
Į jį kreipiuosi atšiauria širdim —
Ir iš širdies savaime plaukia žodžiai.

Ledi Ana pašaipiai žiūri į jį

Taip nekraipyk su pašaipa sau lūpų,—
Jos duotos tau ne tam, o bučiniams.
Jei tavo apmaudingoji širdis
Atlyžti neįstengia, tai prašau —
Štai mano kardas puikiai išgaląstas,
Įsmeik jį ligi rankenos čionai
Ir iš nelaisvės išvaduok man sielą,
Kuri, miledi, dievina tave.
Žiūrėk, lemtingo smūgio laukiu aš
Ir, mylinčią krūtinę atsidengęs,
Keliaklupsčias maldauju sau mirties.

Jis apnuogina sau krūtinę; ledi Ana bando jį nudurti

Greičiau! Tai aš juk Henriką nukoviau,
Susiviliojęs tavo žavumu.

Skubėk! Tai aš juk Edvardą nudūriau,
Apsėstas tavo dangiškojo grožio.

Ledi Ana išmeta kardą iš rankų

Paimk šį kardą — ar paimk mane.

LEDI ANA

Stok, veidmainy. Aš tau mirties geidžiu,
Bet būti tavo budeliu — nenoriu.

GLOSTERIS

Tai pasakyk, kad aš nusižudyčiau —
Ir nebėra manęs.

LEDI ANA Aš jau sakiau.

GLOSTERIS

Ne, tu buvai tuomet per daug įtūžus.
Bet vieną tik žodelį vėl ištark,
Ir ta ranka, kuri iš meilės tau
Yra nukovus mylimąjį tavo,
Iš meilės tau mielai nukaus ir tą,
Kuris tave užvis labiausiai myli,
Ir tai bus tavo nuopelnas taip pat.

LEDI ANA

Kad aš žinot galėčiau tavo širdį!

GLOSTERIS

Liežuvis mano tau atvėrė ją.

LEDI ANA

Bijau, ar nemeluoja jie abu.

GLOSTERIS

Tada nėra tiesos visam pasauly.

LEDI ANA

Na, įsidėki kardą į makštis.

GLOSTERIS

Vadinasi, tarp mudviejų taika?

LEDI ANA

Vėliau tu sužinosi apie tai.

GLOSTERIS

Bet aš galiu gyventi viltimi?..

LEDI ANA

Viltim gyventi dera kiekvienam.

GLOSTERIS

O, malonėk priimti šitą žiedą!

LEDI ANA

Kas priima, tas nieko dar neduoda.
(Užsimauna žiedą)

GLOSTERIS

Žiūrėk, kaip jis pritapo tau prie piršto!
Taip lygiai mano kenčianti širdis
Visa pritapo prie tavęs. Paimk ją
Drauge su žiedu: tavo mes abu.
Ir jeigu leisi dar vienos malonės
Prašyti savo vergui nuolankiam,
Jis tuo laimingas jausis amžinai.

LEDI ANA

Ko nori tu?

GLOSTERIS Kad rūpesčius liūdnus
Jūs teiktumėtės tam dabar palikti,
Kam gedulas pritinka pats savaime,
Ir vyktumėt į Krosbį[13] kuo greičiau;
O aš monarchą Čertsio vienuolyne
Palaidosiu su atgaila gilia
Ir, kapą jo pagerbęs iškilmingai,
Taipogi atsiskubinsiu tenai.
Dėl įvairiausių priežasčių slaptų
Suteikit man šią paslaugą, maldauju.

LEDI ANA

Mieliausiu noru. Aš labai džiaugiuos,

Kad šitaip atgailauti pasišovėt.
Na, Treseli ir Berkli, galim eit.

GLOSTERIS

Sudie man pasakykite.

LEDI ANA Neverta.
Bet jei mane jūs gundot pataikauti,
Vaizduokitės, jog aš jau pasakiau.

Ledi A n a , T r e s e l i s ir B e r k l i s išeina

GLOSTERIS

Prašau išnešti kūną, mano ponai.

DIDIKAI

Kur, hercoge, gabenti jį — į Čertsį?

GLOSTERIS

Ne, pas Karmelitus. Aš ten atvyksiu.

Visi, išskyrus Glosterį, išeina

Kas taip kada mokėjo meilikauti,
Taip įsiteikti moteriai kaip aš?
Ji — mano! Bet ilgai jos nelaikysiu.
Kaip! Nudaigojęs vyrą jos ir tėvą,
Aš ją pagautą pykčio užklupau,
Kada, nuo prakeikimų dusdama,
Ties kruvinu lavonu ji raudojo,
Kai dievas, kai jos sąžinė ir viskas
Sutartinai bylojo prieš mane,—
Ir štai be niekur nieko, tik su velnio
Ir žvilgsnių pataikūniškų pagalba
Aš ją užkariavau — aš, vienas pats!
Cha!
Nejaugi dingo jai iš atminties
Jos vyras, princas Edvardas šaunusis,
Kurį prieš porą mėnesių maždaug
Aš Tjuksbery įdūkęs nužudžiau?
Karališko tikrai jis buvo stoto,

Švelnus, narsus, protingas — kitą tokį
Negreit dosnioji motina gamta
Galės pasauliui vėlei pagimdyti.
Ir ką gi? Ji iš savo aukštumos
Akis nukreipia į mane, į tą,
Kurs pačiame žydėjime auksiniam
Skinte nuskynė Edvardą gražuolį
Ir nykų patalą našlės jai davė,—
Taip, į mane — į šlubą, luošą, kreivą,
Nevertą nė dalelės vyro jos!
Tegu prasmenga mano hercogystė,
Jei dėl savęs neklydau visą laiką!
Ką rado ji many, nesuprantu,
Bet aš, kaip dievą myliu, jai atrodau
Stebėtinai dailus ir apveidus!
Aš nusipirksiu veidrodį žūt būt,
Tris tuzinus siuvėjų pasikviesiu
Ir liepsiu jiems aprengt mane madingai,
Kad pagražėt galėčiau dar labiau.
Jei šitaip aš pasikeičiau staiga,
Tai sutinku bent kiek ir primokėti.
Bet iš pradžių negyvėlį pakaskim,
Na o paskui atgal pas savo damą
Padūsauti keliausime. Dangau,
Lai saulė vietoj veidrodžio man švyti:
Šešėlį savo noriu pamatyti!
(*Išeina*)

III scena

Londonas. Karaliaus rūmai
Įeina karalienė Elzbieta, lordas Riversas ir lordas Grėjus

RIVERSAS

Truputį pakentėkit, karaliene:
Jo didenybė greit pagis, tikrai.

GRĖJUS

Jį patį graužia jūsų graužatis.
Dėl dievo meilės, būkite žvalesnė,
Linksmu žodžiu pamudrinkite jį.

KARALIENĖ ELZBIETA

Kas bus su manimi, kai jis numirs?

GRĖJUS

Vienintelė nelaimė gresia jums —
Netekti vyro.

KARALIENĖ ELZBIETA Šitokia nelaimė
Visas nelaimes praneša kartu.

GRĖJUS

Jums dievas dovanojo šaunų sūnų:
Jisai galės paguosti jus bėdoj.

KARALIENĖ ELZBIETA

Jis jaunas dar — ir Glosteriui kol kas
Karalius jo jaunatvę patikėjo.
O Glosteris nemėgsta mūs visų.

RIVERSAS

Ar jis yra paskirtas jau globėju?

KARALIENĖ ELZBIETA

Tuo tarpu ne, bet viskas jau nuspręsta.
Jei nepasveiks karalius, taip ir bus.

Įeina Bakingemas ir Stenlis

GRĖJUS

Čionai ateina lordas Bakingemas
Ir Stenlis.

BAKINGEMAS Labą dieną karalienei!

STENLIS

Grąžink jai, dieve, senąją linksmybę!

KARALIENĖ ELZBIETA

Grafienė Ričmond vargiai bepritars
Tokiems geriems linkėjimams, milorde.
Tačiau, nors jūsų ji yra žmona,
Nors ji manęs nemėgsta[14],— būkit tikras:
Už paiką jos šiurkštumą, mielas Stenli,
Bloga valia neatmokėsiu jums.

STENLIS

Prašau jus, karaliene, netikėkit
Jos priešų pavydžių šmeižtais vylingais,
O jeigu kas su pagrindu rimtu
Ją kaltintų,— nepeikit už silpnybes,
Nes šaknys jų — ne pagiežoj slaptoj,
Bet, reik manyt, jos prigimty liguistoj.

RIVERSAS

Milorde, šiandien matėte karalių?

STENLIS

Su hercogu drauge prieš valandėlę
Mes buvom aplankyt jo didenybės.

KARALIENĖ ELZBIETA

Ar sveikata jo taisosi, milordai?

BAKINGEMAS

Karalius buvo linksmas. Geras ženklas.

KARALIENĖ ELZBIETA

Padėk jam dieve! Jūs su juo kalbėjot?

BAKINGEMAS

Kalbėjom, karaliene. Nori jis
Su Glosteriu sutaikint jūsų brolius
Ir lordą šambelioną. Jiems visiems
Valdovas liepė pas save atvykti.

KARALIENĖ ELZBIETA

Linkiu kloties geriausios! Bet, deja:

Labai trapi man rodos mūsų laimė.

Įeina Glosteris, Hestingsas *ir* Dorsetas

GLOSTERIS

Gana! Man nusibodo tos šunybės!
Kas bėginėja pas karalių skųstis,
Kad aš — įsivaizduokite! — stačiokas
Ir nekenčiu visų? O, dievaži,
Tokiais piktais, maištingais plepalais
Monarchą gali tas nebent maitinti,
Kas jo patsai nekenčia. Tik dėl to,
Kad aš ne gražbylys, ne palaižūnas,
Nemoku į akis saldžiai šypsotis,
Vaipytis, veidmainiaut, šunuodegaut
Ir tūpčioti, ir linkčiot mandagiai
Nelyginant prancūzas ar beždžionė,—
Aš jiems atrodau priešas užkietėjęs!
Nejaugi doras ir tiesus žmogus
Negali pagyventi sau ramiai,
Kad nuolat nedrabstytų jo purvais
Visokie landūs, šilkaskverniai šelmiai!

RIVERSAS

Kam teikiat garbę šitais žodžiais?

GLOSTERIS Tau,

Neturinčiam garbės savy nė lašo!
Kada tave aš įžeidžiau? Ir kuo?
Ką padariau aš bloga tau? Ar tau?
Ar šiaip kam nors kitam iš tos gaujos?
Kad jūs visi suruktumėt! Karalius
(Tegu nuo jūsų dievas jį apsaugo!)
Nespėja atsikvėpt ir atsigint
Nuo įžūlių, begėdiškų skundikų.

KARALIENĖ ELZBIETA

Ne, mielas broli Glosteri, jūs klystat.
Be abejo, iš poelgių ir žodžių
Karalius pastebėjo jumyse
Tą gilią neapykantą, kurią

Jūs jaučiat mano broliams ir sūnums
Ir mano asmeniui; todėl jisai
Neprašomas, be žygių iš šalies,
Nusprendė savo nuožiūra aukščiausia
Jus patį atsikviest ir išsiaiškint
Tos paslėptos nesandoros šaltinį,
Kad būtų jį pašalinti lengviau.

GLOSTERIS

Nesuprantu... Pasaulis taip sugedo,—
Jame priviso tiek plėšrių apuokų,
Jog sakalui nutūpti vietos nėr.
Kiekvienas juokdarys — dabar didikas,
Greit bus visi didikai juokdariais.

KARALIENĖ ELZBIETA

Taip, hercoge, mes žinome gerai,
Ką šitai reiškia: jūs pavydit man
Ir mano artimiesiems. Dieve duok
Man neturėti reikalo į jus!

GLOSTERIS

Tuo tarpu dievas davė mums nelaimę
Kaip tik turėti reikalą į jus.
Kalėjiman įstumtas mano brolis;
Aš pats į nemalonę patekau;
Aukštuomenė gėdingai užguita,
O į paviršių tas šiandieną kelias,
Kas vakar buvo plikas kaip tilvikas.
Ir visa tai per jus.

KARALIENĖ ELZBIETA Prisiekiu tuo,
Kuris man lėmė šion baugion viršūnėn
Įkopti iš palaimintos buities,
Kad aš jo didenybės niekuomet
Prieš Klarensą nekurščiau, o kaipsyk
Jį gyniau visados, kiek leido jėgos.
Keisti, nešvankūs jūsų įtarimai,
Milorde, skaudžiai įžeidė mane.

GLOSTERIS

Nejaugi išsiginsite ir to,
Kad Klarensą visai dar neseniai
Jūs esate kalėjiman įgrūdus?

RIVERSAS

Milorde, ar jinai neturi teisės...

GLOSTERIS

Mes žinom, žinom! Aišku kaip diena:
Ji, sere, turi teisę mums meluoti,
Jus — titulais ir laipsniais apdalint
Ir skelbt nesidrovėdama paskui,
Kad viską jūsų nuopelnai nulėmę.
Ko tik jinai negali? Kas jai draudžia...

RIVERSAS

Ką draudžia?

GLOSTERIS

Kas draudžia apsidrausti — susirast
Viengungį geltonsnapį karaliūkštį
Ir ištekėt už jo? Senelė jūsų
Gal dar prastesnį vyrą buvo gavus...

KARALIENĖ ELZBIETA

Per daug ilgai aš, Glosteri, kenčiau
Patyčias jūsų ir keiksmus tulžingus,
Turėsiu, dievaži, jo didenybei
Pranešti apie tuos įžeidimus.
Geriau man eiti kaiman piemenauti,
Negu sėdėti soste ir klausyt,
Kaip maitoja mane ir užgaulioja.

Scenos gilumoje pasirodo karalienė M a r g a r i t a

Nelinksma būti anglų karaliene!

KARALIENĖ MARGARITA (*į šalį*)

Duok dieve, kad tau būtų dar liūdniau!
Tu šlovę mano atėmei ir sostą.

GLOSTERIS

Jūs gąsdinat mane karalium? Ką gi!
Išdėkit viską jam — ir kuo plačiau!
Prireikus jo akivaizdoj aš pats
Patvirtinsiu kiekvieną savo žodį,
Nors Taueris man grėstų už tatai.
Daugiau tylėti aš nebegaliu:
Jau visiškai pamiršo mano triūsą!

KARALIENĖ MARGARITA

Mes puikiai jį atsimenam, šėtone!
Tu mano vyrą Tauery nudėjai,
O Tjuksberyje — vargšą mano sūnų.

GLOSTERIS

Kai tu dar karalienė nebuvai
Ir tavo vyras nesėdėjo soste,
Aš kaip arklys jam dirbau įsirėžęs,
Aršius jo priešus roviau su šaknim,
Nesigailėjau nieko jo draugams,
Vardan jo kraujo liejau savo kraują.

KARALIENĖ MARGARITA (*į šalį*)

Ir kraują tų, kurių jūs neverti.

GLOSTERIS

Jūs ėjot su Lankasteriais išvien —
Ir jūs pati, ir jūsų vyras Grėjus,
Ir Riversas. Ar priešo eilėse
Sent-Olbense nekrito lordas Grėjus?
Jei susilpnėjo jūsų atmintis,
Galiu primint, kas buvote seniau
Ir kas dabar jūs esat, o taipogi
Kas aš buvau pirma ir kas esu.

KARALIENĖ MARGARITA (*į šalį*)

Buvai tu visad niekšas kraugerys —
Ir toks likai.

GLOSTERIS O Klarensas vargšelis

Sulaužė duotą priesaiką, deja,
Ir, savo uošvį Voriką pametęs[15]
(Atleisk jam, Jėzau!)...

KARALIENĖ MARGARITA (*į šalį*) Dieve, jį nubausk!

GLOSTERIS

Už Edvardo karūną stojo kautis;
Šiandieną gi jam atpildas už tai —
Kalėjimas!.. O, viešpatie, kad aš
Turėčiau, kaip ir Edvardas, ne širdį,
O titnagą,— ar tegu jo širdis
Atlyžta, suminkštėja kaip manoji!
Ne, būdamas toks vaikiškas ir kvailas,
Pražūsiu šiam pasauly...

KARALIENĖ MARGARITA (*į šalį*) Tai pražūk
Ir nugarmėk į pragaro bedugnę!
Tenai sau karaliauk, dvasia piktoji!

RIVERSAS

Mes narsiai, lorde Glosteri, kovojom,
Bet priešui netarnavom, netiesa:
Mes gynėme teisėtą mūs valdovą
Ir jūsų ginti stosim panašiai,
Jei būsite karalium.

GLOSTERIS Aš — karalium?
Mieliau sutiksiu būti nešiku...
Koktu man apie tai net pagalvoti!

KARALIENĖ ELZBIETA

Jei jums, milorde, nelabai smagu
Yra galvot apie karaliaus sostą,
Tai dar menkesnis malonumas man
Yra sėdėti karalienės soste.

KARALIENĖ MARGARITA (*į šalį*)
Taip, menkas malonumas, nėr kalbos,
Nes aš čia karalienė — tik be sosto.
Nebeturiu jėgų daugiau kentėti.
(*Išeina į priekį*)
Sakykite, piratai, ko jūs siaučiat?

Dėl mano turtų riejatės? Kodėl
Jūs virpate iš baimės prieš mane?
Jei savo karalienei nusilenkti
Nenorite,— drebėkit, maištininkai!
(*Glosteriui*)
Meilingas niekše, ko nusigrįžai?

GLOSTERIS

Raukšlėta ragana, ko tu šauki?

KARALIENĖ MARGARITA

Šaukiu apie baisingas eibes tavo,—
Neišsisuksi nuo manęs vis vien!

GLOSTERIS

Tu ištremta — ir gresia tau mirtis.

KARALIENĖ MARGARITA

Tiesa. Bet man lengviau namie numirti,
Negu gyvent nykiam ištrėmime.
Grąžink man vyrą žuvusį ir sūnų.
(*Karalienei Elzbietai*)
O tu — man karalystę atiduok,
Klausykite visi jūs mano valios!
Kartėlį savo perleidžiu aš jums,
Beširdžiai pagrobėjai mano laimės!

GLOSTERIS

Tada, kai mano tėvui prakilniam
Uždėjai tu karūną popierinę,
Kai ašaros iš jo akių pasruvo
Ir Retlando nekaltojo krauju
Suvilgytą mažytę skepetaitę[16]
Su pašaipa davei jam nusišluostyt,—
Tada prakeikė hercogas tave,
Ir įžeistos jo sielos prakeikimą
Tu ligi šiol tebejunti. Tai dievas
Tave taip rūsčiai plaka, o ne mes.

KARALIENĖ ELZBIETA

Skriaudėjus baudžia dievas: jis — teisingas.

HESTINGSAS

Be jokio gailesčio užmušti vaiką —
Žiaurumas negirdėtas, iš tiesų!

RIVERSAS

Išgirdę tai, tironai net pravirko.

DORSETAS

Kiekvienas keršto dieną pranašavo.

BAKINGEMAS

Nortamberlendas verkė, tai išvydęs.

KARALIENĖ MARGARITA

Stebėtina! Ką tik, prieš man ateinant,
Jūs plūdotės ir buvot pasiruošę
Į gerklę įsikibti viens kitam,
Dabar gi urmu puolate mane!
Nejaugi Jorko mestas prakeikimas
Yra toks nepalenkiamas, jog niekas —
Nei Henriko ir Edvardo mirtis,
Nei tremtinės apverktina dalia,
Nei sosto netekimas — neatsvėrė
To pienburnio išpaikinto mirties?
Jei prakeikimai, debesis pramušę,
Pakilti gali iki pat dangaus,
Tai prasiskirkit, debesys lėti,
Ir mano prakeikimams duokit kelią!
Lai ne kovoj karalius jūsų krinta,
O persirijęs miršta nuo ligos
Kaip mūs karalius — nuo žudiko rankos!
Lai Velso princas, Edvardas tavasis,
Kaip Velso princas, Edvardas manasis,
Jaunystės metuos žūva nelemtai!
Tu, neteisėta britų karaliene,
Visas kartybes mano išbandyk —
Palaidok savo šlovę ir vaikus
Ir vis gyvenk pasaulyje ir krimskis,
Kai tavo sostą pasiglemš kita!
Lai trumpaamžė būna tavo laimė

Ir tol tave skausmai ir kančios lydi,
Kol mirsi tu kaip vieniša našlė,
O ne kaip anglų žemės karalienė!
Jums, Dorsetai ir Riversai, kurie
Kartu su lordu Hestingsu stebėjot,
Kaip liejas kraujas manojo sūnaus,
Jums dievas tegul pražūtį pasiųs,
Nedavęs nė sulaukti žilo plauko!

GLOSTERIS

Ar viskas jau, sukembusi pikčiurna?

KARALIENĖ MARGARITA

Ne, tau dabar eilė! Klausyk, šunie!
Jei dievas turi savo atsargoj
Baisybių didesnių, negu linkiu tau,
Tegu jis tolei jų neišeikvoja,
Kol tavo nuodėmės nunoks,— o tąsyk
Lai trenkia jo rūstybė į tave,
Žlugdytojau ramybės šio pasaulio!
Lai sąžinės kirmis tave sugraužia!
Lai tau draugai atrodo išdavikais,
O išdavikai — amžinais draugais!
Jei miegas tau kada sumerks akis,
Lai slegiantys sapnai tave kamuoja,
Pilni velnių ir pragariško siaubo!
Tu — pašlemėkas, tu — knislus kuilys[17],
Tu — atmata gamtos, kuprota šmėkla,
Paties šėtono išpera kraupi,
Gėdingas vaisius motinos ir tėvo!
Tu — nedorybių kratinys! Tu, tu...

GLOSTERIS

Margarità.

KARALIENĖ MARGARITA Ką, Ričardai?

GLOSTERIS Šaukei tu?

KARALIENĖ MARGARITA

Ne, anaiptol.

GLOSTERIS Atleisk, aš pagalvojau,
Kad tu mane vainojai čia...

KARALIENĖ MARGARITA O kaipgi?
Tik man jokių atsakymų nereik.
O, netrukdyk užbaigti prakeikimų.

GLOSTERIS

Aš juos baigiau, ištaręs tavo vardą.

KARALIENĖ ELZBIETA

Tu nejučiom pati save prakeikei.

KARALIENĖ MARGARITA

Ak, karalienės iškamša blanki!
Kam cukrų tu, pamišėle, barstai
Ant to išpampusio, nuodingo voro,
Kuris apraizgė tinklais jau tave?
Tu, paikše, prieš save galandi peilį!
Ateis diena, kai su manim sykiu
Prakeiksi šitą rupūžę kuprotą!

HESTINGSAS

Užtenka tau, melage, šunburniaut!
Žiūrėk, kad neprarastume kantrybės.

KARALIENĖ MARGARITA

Begėdžiai! Jūs įsiutinot mane!

RIVERSAS

Patarčiau pasimokyt mandagumo.

KARALIENĖ MARGARITA

Pramokite jo patys iš pradžių.
Jūs — mano valdiniai, o aš — valdovė,
Jūs turit būt mandagūs su manim.

DORSETAS

Neverta ginčytis, jinai beprotė.

KARALIENĖ MARGARITA

Markizpalaiki įžūlus, tylėkit!

Naujasis jūsų herbas dar vos laikos.
Ne jums, didikai penkiadieniai, spręst,
Ką reiškia rango ir šlovės netekti!
Kas stovi aukštumoj, nelinksta vėtroj,
Bet krisdamas sudūžta į šukes.

GLOSTERIS

Neblogas patarimas, dievaži;
Į galvą įsidėkit jį, markize.

DORSETAS

Jis liečia ne mažiau ir jus, milorde.

GLOSTERIS

Sakyčiau, net daugiau. Bet mano lizdas —
Viršūnėj seno kedro, taip aukštai,
Kad nei audrų, nei saulės jis neboja.

KARALIENĖ MARGARITA

Deja! Jisai užtemdo saulės šviesą.
Argi ne tavo pykčio debesis
Užklojo mano sūnui saulę skaisčią
Ir jį mirties tamsybėn nugramzdino?
Jūs gūžtą susisukot mūs lizde.
Bet tai, ką pasigrobėte krauju,—
Krauju atimsim su pagalba dievo!

BAKINGEMAS

Užtenka! Jeigu mūsų jums negaila,
Tai gėdos bent turėkite.

KARALIENĖ MARGARITA O, ne,
Aš neturiu nei gailesčio, nei gėdos.
Jūs buvote negailestingi man,
Begėdiškai sudaužėt mano viltis,—
Ir gyvenu aš gėdoj amžinoj,
Ir apmaudas gyvena mano gėdoj.

BAKINGEMAS

Užtenka!

KARALIENĖ MARGARITA O šviesusis Bakingemai,

Aš draugiškai bučiuoju tavo ranką.
Tavęs ir tavo giminės kilnios
Joks negandas lai niekad neištinka!
Tu mūs krauju nesutepei sau rūbų —
Ir mano prakeikimų nebijok.

BAKINGEMAS

Nėra ko jų bijoti ir kitiems,
Nes prakeikimai visada prilimpa
Prie lūpų to, kuris paskelbė juos.

KARALIENĖ MARGARITA

Ne, jie nuskris tenai, dangun, pas dievą
Ir mieganči̧ą kantrybę jo prižadins.
O Bakingemai, saugokis to šuns!
Jis, vizgindamas uodegą, įkanda —
Ir mirtį neša jo dantų nuodai.
Nesusidėk su juo, būk atsargesnis!
Blogybės visos, pražūtis ir maras,
Ir pragaras — įkūnyti jame.

GLOSTERIS

Ką ji pasakė, lorde Bakingemai?

BAKINGEMAS

Neverta man kartoti to, milorde.

KARALIENĖ MARGARITA

Ką? Tu šaipais iš gero patarimo
Ir glostai tą, kurs kasa duobę tau?
Tačiau tada, kai pasikeis laikai
Ir liūdesiu jis pervers tavo širdį,
Tu prisimink mane ir pasakyk:
„Teisi buvai tu, vargše Margarita!“
Nekęskit jo, lai jis nekenčia jūsų,
Ir dievas lai nekenčia jūs visų!
(*Išeina*)

BAKINGEMAS

Man šiaušiasi plaukai nuo tų plūdimų.

RIVERSAS
Ir man. Stebiuos, kodėl jinai laisva.

GLOSTERIS
O aš — prisiekiu motina švenčiausia —
Jos nepeikiu: ji tiek skriaudų patyrė,
Jog aš gailiuos, jei blogas jai buvau.

KARALIENĖ ELZBIETA
Nesijaučiu kalta dėl jos nelaimių.

GLOSTERIS
Bet jos nelaimės buvo jums naudingos.
Per daug karštai dariau aš gera tiems,
Kurie dabar man šaltesni už ledą.
Už savo triūsą Klarensas antai
Pateko tvartan, kad atsipenėtų...
Tegul atleidžia viešpats jo engėjams!

RIVERSAS
Krikščionio pirmutinė pareiga —
Už savo nuskriaudėjus melstis dievui.

GLOSTERIS
Aš šitaip ir elgiuosi visados.
(*Į šalį*)
Mat tyčiomis nekeikiu aš kitų,
Kad sau neužsitraukčiau prakeikimo.

Įeina *K e t s b i s*

KETSBIS
Jo didenybė kviečia karalienę.
(*Glosteriui*)
Jus, gerbiamasis hercoge, taip pat.
(*Kitiems*)
Ir jus, milordai.

KARALIENĖ ELZBIETA Ketsbi, aš tuojau.
Jūs einate, milordai, su manim?

RIVERSAS
Mes pasiruošę jums tarnauti.

Išeina visi, išskyrus Glosterį

GLOSTERIS

Aš dirbu savo juodus darbelius —
Ir pirmas garsiai apie tai šaukiu,
Idant slaptų nusikaltimų naštą
Ant svetimų pečių suverst galėčiau.
Aš Klarensą tamsiojon įkišau,
Bet, susitikęs kokį žioplą mulkį,
Kaip Bakingemą, Hestingsą ar Stenlį,
Dėl jo likimo raudu ir sakau,
Jog mūsų karalienė ir jos sėbrai
Prieš mano brolį kiršina karalių...
Tuo patikėję, siundo jie mane
Prieš Riversą, prieš Voganą ir Grėjų.
Tada aš pasigaunu švento rašto
Ir atsidusęs tuoj pareiškiu jiems,
Kad dievas draudžia keršyti už bloga...
Taip išpeštom iš biblijos citatom
Dangstau nuogybę savo niekšiškumo
Ir velniu dėtas šventą vaidinu.

Įeina du žmogžudžiai

Bet cit! Ateina mano pramuštgalviai.
Kaip laikotės, bičiuliai mano šaunūs?
Jūs einat mūsų reikalo tvarkyt?

PIRMAS ŽMOGŽUDYS

Taip, hercoge. Mums trūksta tik leidimo,
Mes nepateksim Tauerin be jo.

GLOSTERIS

Gerai sakai. Jis gatavas, prašau.
(*Duoda raštą*)
Susidoroję eikite į Krosbį.
Tik veikite ryžtingai ir nedelskit,
Nesnauskit, jam neduokit prasižiot:
Iškalbingumo Klarensui nestinga,
Jis beregint jus gali sugraudint.

PIRMAS ŽMOGŽUDYS

Et, ką jūs! Nebijokite, milorde:
Mes postringaut nemanome ilgai.
Kas plepa daug, tasai mažai padaro.
Į darbą mes paleisime rankas —
Ne liežuvius.

GLOSTERIS Tegu kvailiai sau verkia,
O jums lai girnos verčias iš akių.
Jūs — puikūs vyrai. Na, linkiu sėkmės!
Greičiau, greičiau.

PIRMAS ŽMOGŽUDYS Mes einam jau, milorde.

Abu išeina

IV scena

Taueris
Įeina Klarensas ir Brekenberis

BREKENBERIS

Ko šiandien, hercoge, toks apsiblausęs?

KLARENSAS

Praleidau sunkią naktį aš. Ji buvo
Pilna tokių regėjimų siaubingų,
Tokių pasibaisėtinų sapnų,
Jog kaina panašios kitos nakties
Aš niekada — prisiekiu kryžiaus ženklu —
Nebesutikčiau nusipirkti sau
Nė šimto tūkstančių dienų laimingų.
Taip, šiurpulinga buvo ta naktis.

BREKENBERIS

O ką gi jūs sapnavote, milorde?

KLARENSAS

Man rodės, kad, iš Tauerio pabėgęs,
Aš jūromis Burgundijon plaukiu

Ir mano brolis Glosteris — čia pat;
Mane jis tartum stengiasi visaip
Ant denio iš kajutės išvilioti.
Mes žiūrime į Anglijos krantus
Ir minime laikus aršių kovų
Tarp Jorkų ir Lankasterių, kai mudu
Pakėlėm tiek pavojų įvairiausių.
Taip beinant mums svyruojančia bliktim,
Staiga suklupo Glosteris... Aš puoliau
Padėti jam, tačiau neatsilaikęs
Pargriuvo jis ir griūdamas mane
Nustūmė į putotą vandenyną.
Kaip klaikiai šniokštė bangos ausyse!
Kokie mirties vaizdai mane apsupo!
Atrodė man, kad begales laivų
Nugrimzdusių regiu aš prieš save,
Kad tūkstančiai žmonių aplinkui tyso
Ir žuvys tartum godžiai graužia juos;
Tarp inkarų didžiulių — krūvos perlų,
Brangiausi akmens, aukso gabalai
Ir deimantai ant marių dugno mėtės:
Vieni iš jų — į kaukoles sulindo,
Kiti lyg tyčia vietoje akių,
Kurios kadaise švietė čia linksmai,
Akiduobių urvuos dabar įstrigo
Ir pašaipiai spindėdami žiūrėjo
Į glitų ir mauruotą jūros dugną,
Perdėm nuklotą kaulais negyvais.

BREKENBERIS

Bet kaipgi jūs akivaizdoj mirties
Šias paslaptis gelmių įžvelgti spėjot?

KLARENSAS

Tikrai, man taip vaidenosi. Daug sykių
Bandžiau atsikratyti nuo gyvybės,
Bet nenumaldomas gelmių verpetas
Sukaustęs laikė sielą manyje,
Neleido jos į tyrą, gaivų orą

Ir smaugė taip mane, jog pagaliau
Aš vos neuždusau, netekęs žado.

BREKENBERIS
Ir jūs nuo to košmaro nepabudot?

KLARENSAS
Ne, šitas sapnas tęsės po mirties.
Ūmai audra manoj širdy pakilo...
Man rodėsi: per upę liūdesingą
Į karalystę amžinos nakties
Mane niaurusis valtininkas kelia[18] —
Tas pats, kurį poetai apdainavo.
Brangusis uošvis, Vorikas garsus,
Klajūnę mano sielą pasitinka
Ir šaukia: „Klarensai, kokia bausmė
Už tavo išdavystę paskirta
Tamsybės begalinės viešpatijoj?"
Ir šitaip šūktelėjęs, jis pranyko.
Tuomet išvydau angelą skaistveidį
Su garbiniais, įmirkusiais krauju;
Jis prisiartinęs suriko garsiai:
„Štai Klarensas, klastuolis, išdavikas,
Mane nudūręs Tjuksberio laukuos!
Draskykite jį, furijos, draskykit!"
Tuoj pat bjauriausių kipšų legionai
Mane apspito ir tokiais balsais
Pradėjo kaukti tiesiai į ausis,
Jog aš nuo jų staugimo išgąstingo
Drebėdamas iš karto pabudau.
Ir dar ilgai po to man vis vaidenos,
Jog aš tebeklajoju pragare,—
Taip sukrėtė mane tas keistas sapnas.

BREKENBERIS
Milorde, jūsų siaubą suprantu:
Beklausant ir mane pagavo šiurpas.

KLARENSAS
O, Brekenberi, visa, kas dabar
Taip sunkiai mano sąžinę kamuoja,—

Aš visa tai dėl Edvardo dariau.
Ir štai sulaukiau padėkos! O, dieve,
Jei mano karštos maldos nepajėgia
Didžios rūstybės tavo numalšinti,
Nubausk mane, bet nekaltos žmonos
Ir nekaltų vaikų pasigailėki!
Dar pasėdėk, mielasis mano sarge.
Čia taip nyku, mane marina miegas.

BREKENBERIS

Gerai, milorde. Mikite ramiai.

Klarensas užmiega

BREKENBERIS

Skausmai sulaužo įpročius visus,
Vidurdienį paverčia naktimi,
O poilsį — budėjimu. Didiko
Garbės viršūnė — vardas vien skambus,
Vien sielvartas jam atpelnas už šlovę,
Vien rūpesčių nematomų šimtai —
Jo galios apgaulingos palydovas.
Kuo skiriasi didžiūnas ar valdovas
Nuo elgetos kuklaus? Vardu tiktai.

Įeina abu ž m o g ž u d ž i a i

PIRMAS ŽMOGŽUDYS

Ei, kas ten?

BREKENBERIS

Žmogau, ko tau reikia? Kas atnešė tave čionai?

PIRMAS ŽMOGŽUDYS

Man reik pakalbėt su Klarensu; o atnešė mane čionai kojos.

BREKENBERIS

To maža.

ANTRAS ŽMOGŽUDYS

Geriau šnekėt mažai, negu tuščiai malti liežuviu, sere.
Parodyk jam mūsų įgaliojimą,— ir baigtos kalbos.

Brekenberis paima raštą ir skaito

BREKENBERIS

Aš pagal šį įsakymą turiu
Jums atiduoti hercogą šviesiausią.
Nesiimu aš spręsti, ką tai reiškia,
Aš noriu būt visai švarus. Štai raktai.
Kaip matot, miega hercogas krėsle.
Nueisiu pas karalių, jam pranešiu,
Jog suimtąjį perdaviau aš jums.

PIRMAS ŽMOGŽUDYS

Neblogą radot išeitį jūs, sere.
Sudie, laimingai!

Brekenberis išeina

ANTRAS ŽMOGŽUDYS

Tai ką, pjaukim jį, kol miega.

PIRMAS ŽMOGŽUDYS

Nereik: tuokart jis pabudęs sakys, kad mes pasielgėm kaip bailiai.

ANTRAS ŽMOGŽUDYS

Eik tu, kvaily! Kada gi jisai pabus? Nebent per paskutinį teismą?

PIRMAS ŽMOGŽUDYS

Taigi! O per paskutinį teismą ims ir pasakys, kad mes jį nudūrėm bemiegantį.

ANTRAS ŽMOGŽUDYS

Kaip žiauriai skamba tas žodis: „teismas"! Jis lyg ir prižadino many sąžinę.

PIRMAS ŽMOGŽUDYS

Vadinas, bijai?

ANTRAS ŽMOGŽUDYS

Ne, jį nudėt aš nebijau, nes turiu tokį įsakymą. Bet mane ima baimė, kad šitaip bežudydamas nepražudyčiau savo sielos: tąsyk jokie įsakymai nepagelbės.

PIRMAS ŽMOGŽUDYS

O aš maniau, kad tu tvirtai pasiryžęs.

ANTRAS ŽMOGŽUDYS

Taip, aš tvirtai pasiryžęs palikti jį gyvą.

PIRMAS ŽMOGŽUDYS

Na tai aš einu atgal pas hercogą Glosterį ir viską jam iškloju.

ANTRAS ŽMOGŽUDYS

Būk geras, palūkėk trupučiuką. Tikiuosi, kad tas mano mielaširdingas ūpas praeis. Mane kartais toksai šišas pagauna, bet nesuspėsi nė iki dvidešimt suskaičiuoti, ir jis dingsta savaime.

PIRMAS ŽMOGŽUDYS

Gal jau atsikvošėjai?

ANTRAS ŽMOGŽUDYS

Tiesą sakant, kažkoks sąžinės krislelis dar tebekruta many.

PIRMAS ŽMOGŽUDYS

Tu tik pagalvok, koksai atmokestis už darbą mūs laukia.

ANTRAS ŽMOGŽUDYS

Lai miršta, trauk jį devynios! Apie atmokestį kaip sykis buvau visai pamiršęs.

PIRMAS ŽMOGŽUDYS

Kurgi dabar tavo sąžinė?

ANTRAS ŽMOGŽUDYS

Hercogo Glosterio piniginėj.

PIRMAS ŽMOGŽUDYS

O kai jis atidarys ją ir paduos mums pinigus,— tavo sąžinė lėkte išlėks į orą?

ANTRAS ŽMOGŽUDYS

Tegu sau lekia — baisiai ji kam reikalinga!

PIRMAS ŽMOGŽUDYS

Kad tik neparskristų atgal pas tave!

ANTRAS ŽMOGŽUDYS

Nusibodo man su ja terliotis. Sąžinė — pavojingas dalykas. Per ją žmogus pasidarai bailys. Tu nori nusikeikti ar ką pavogti,— o ji tave tramdo ir bara; tu nori pergulėt su kaimyno žmona,— o ji, žiūrėk, jau bado į tave pirštu. Sąžinė — tai drovus kipšiukas, kuris nuolat rausta iš gėdos; tai nenuorama, kuris maištauja žmogaus krūtinėj ir visur mums priešgyniauja. Sykį aš radau kapšį, pilną aukso, bet tas velniūkštis prispyrė mane grąžinti piniginę. Tai jis paverčia žmones į elgetas. Ne veltui jį laiko pavojingu sutvėrimu ir varo lauk iš miestelių ir miestų. Žodžiu, jei nori smagiai nugyvent amželį, pasikliauk savo galva ir vyk jį šalin.

PIRMAS ŽMOGŽUDYS

Po šimts!.. Ogi jisai va sukasi man pašonėj ir kužda, kad nežudyčiau hercogo.

ANTRAS ŽMOGŽUDYS

Tu juk pats velnių priėdęs, netikėk juo! Kai jis tave apsės, sudribsi bematant.

PIRMAS ŽMOGŽUDYS

Nesijaudink, ne taip lengva su manim apsidirbti — aš pakankamai drūtas.

ANTRAS ŽMOGŽUDYS

Dabar kalbi kaip šaunus vaikinas, kuris moka brangint savo gerą vardą. Tai ką, kibsim į darbą?

PIRMAS ŽMOGŽUDYS

Kaukštelk jam savo kardo rankena per makaulę, o paskiau mes nusitempsim jį į gretimą kambarį ir įkišim į malvazijos statinę.

ANTRAS ŽMOGŽUDYS

Puiki mintis! Nebloga išeis sriuba.

PIRMAS ŽMOGŽUDYS

Cit, jis sujudėjo.

ANTRAS ŽMOGŽUDYS Trinktelt?

PIRMAS ŽMOGŽUDYS

Palauk, iš pradžių pašnekinkim jį.

KLARENSAS (*atsibusdamas*)

Kur mano sargas? Duok man taurę vyno.

ANTRAS ŽMOGŽUDYS

Tuoj gausit jo daugiau nei reik, milorde.

KLARENSAS

Dėl dievo meilės, kas per vienas tu?

PIRMAS ŽMOGŽUDYS

Toks pat žmogus kaip jūs.

KLARENSAS

Tik ne karališkos kilmės.

ANTRAS ŽMOGŽUDYS

Užtat ne niekšų giminės.

KLARENSAS

Iš tavo lūpų veržiasi griaustinis,
O akys tavo žiūri atlaidžiai.

PIRMAS ŽMOGŽUDYS

Byloja mano lūpomis karalius,
O akys dar priklauso man pačiam.

KLARENSAS

Kaip klaikiai ir miglotai tu kalbi!
Grėsmingas tavo žvilgsnis. Tu išbalęs.
Kas atsiuntė tave? Ko atėjai?

ANTRAS ŽMOGŽUDYS

Tam, kad... tam, kad...

KLARENSAS

Tam, kad mane užmuštumei?

ABU ŽMOGŽUDŽIAI

Taip, taip.

KLARENSAS

Jums vos užteko kvapo tai ištarti,
O tai įvykdyt — kvapo neužteks.
Kuo aš esu nuskaudęs jus, draugai?

PIRMAS ŽMOGŽUDYS

Nuskaudęs esate ne mus — karalių.

KLARENSAS

Aš vėlei susitaikinsiu su juo.

ANTRAS ŽMOGŽUDYS

Ne, niekad. Pasiruoškit mirt, milorde.

KLARENSAS

Kodėl visam pasauly būtent jus
Išrinko nužudyt nekaltą žmogų?
Kuo ir kada esu aš nusižengęs?
Kaltės manosios liudininkai — kur jie?
Koks tardymas ar nuodugni kvota
Įgalino paniurusį teisėją
Pasmerkti vargšą Klarensą myriop?
Ne, kolei aš nenuteistas, kaip to
Įstatymai šio krašto reikalauja,
Grūmoti man mirtim neturit teisės.
Klausykite, maldauju vardan Kristaus,
Išpirkusio mūs nuodėmes krauju,—
Išeikite, nelieskite manęs,
Nesusitepkit pragaištingu darbu.

PIRMAS ŽMOGŽUDYS

Mes vykdome įsakymą — ir tiek.

ANTRAS ŽMOGŽUDYS

O mūsų įsakytojas — karalius.

KLARENSAS

Neišmanus pastumdėli! Juk mums
Visų karalių viešpats ir valdovas
Kadaise pats įstatymų lentoj

Įrašė: „Nežudyk". Nejaugi tu
Po kojomis paminsi jo liepimą
Ir nusilenksi įgeidžiui žmogaus?
O, saugokis, kad jo ranka bausminga
Neklaužadai nesmogtų už tatai.

ANTRAS ŽMOGŽUDYS

Bet jo ranka bausminga smogs ir tau
Už tavo padarytą žmogžudystę
Ir priesaikos sulaužymą klastingą.
Tu, šventąjį priėmęs sakramentą,
Lankasterį buvai prisiekęs gint.

PIRMAS ŽMOGŽUDYS

Išsižadėjęs šventvagiškai to,
Kas buvo tavo priedermė aukščiausia,
Tu, išdavike, peilį suvarei
Tiesiog pačion širdin karaliaus sūnui...

ANTRAS ŽMOGŽUDYS

Kurį mylėt ir saugoti žadėjai.

PIRMAS ŽMOGŽUDYS

Kam grasini įstatymais dangaus,
Jei juos esi taip niekšiškai sutrempęs?

KLARENSAS

Bet argi sau aš visa tai dariau?
Deja, vien Edvardui, vien savo broliui!
Todėl nepatikėsiu, ne, kad jis,
Tos nuodėmės didysis dalininkas,
Manęs žudyti būtų jus pasiuntęs.
Jei panorės mane nubausti dievas,—
Jis tai be baimės padarys viešai.
Nerūstinkit jo rankos visagalės!
Kliautingai, kaip slapukas, vogčiomis
Jisai nežudo niekintojų savo.

PIRMAS ŽMOGŽUDYS

Kas budeliu tave paskyręs buvo,

Kai šaunią atžalą Plantagenetų,
Vos spėjusią pražysti, nukirtai?

KLARENSAS

Šėtonas, pyktis, meilė mano broliui.

PIRMAS ŽMOGŽUDYS

Mūs pareiga, nusikaltimas tavo
Ir meilė tavo broliui — liepia mums
Tave užmušti.

KLARENSAS O, jei mano brolį
Jūs mylite, nebūkite beširdžiai,—
Aš visas atsidavęs jam esu.
Gal judu papirkti? Tada skubėkit
Pas kitą brolį — Glosterį: jisai
Daugiau jums duos už Klarenso gyvybę,
Nei Edvardas už žinią jo mirties.

ANTRAS ŽMOGŽUDYS

Suklydot — Glosteris nekenčia jūsų.

KLARENSAS

O, ne, mane brangina jis ir myli.
Nueikite pas jį.

ABU ŽMOGŽUDŽIAI Nueisim, kaipgi!

KLARENSAS

Priminkit jam, kaip didis tėvas Jorkas,
Turbūt nenumanydamas visai,
Jog sandora vaikų iširs taip greitai,
Mus pergalinga laimino ranka,
Kaip savo trim sūnum jisai linkėjo
Mylėti vienas kitą nuoširdžiai.
Tai prisiminęs, Glosteris pravirks.

PIRMAS ŽMOGŽUDYS

Tik, žinoma, ne ašarom, o girnom,
Kaip neseniai jis mokė verkti mus.

KLARENSAS

Nešmeižkit brolio — jo širdis minkšta.

PIRMAS ŽMOGŽUDYS

Taip, taip,
Kaip sniegas rugiapjūtėje... Tu klysti:
Tai jis mus siuntė nužudyt tavęs.

KLARENSAS

Negali būt! Kai skyrėmės su juo,
Raudodamas mane jis apkabino
Ir laisvę man žadėjo iškovot.

PIRMAS ŽMOGŽUDYS

Jis neapgavo: tu gali laisvai
Iš sielvartų ir ašarų pakalnės
Keliaut į šalį dangiškų džiaugsmų.

ANTRAS ŽMOGŽUDYS

Skubėkit susitaikint su dievu.
Jūs turit mirt, milorde.

KLARENSAS Tavo sieloj
Teberusena žmogiški jausmai,
Jei su dievu man siūlai susitaikint;
Bet kam, pakėlęs ranką prieš mane,
Maištauji tu, apakėli, prieš dievą?
O, patikėkite, mieli draugai:
Kas siuntė jus įvykdyt žmogžudystės,
Tas jūsų neapkęs už ją paskui.

ANTRAS ŽMOGŽUDYS

Tai kas gi mums daryt?

KLARENSAS Pasigailėti —
Ir tuo būdu išgelbėt savo sielas.

PIRMAS ŽMOGŽUDYS

Tegu sau gailis bobos ir bailiai.

KLARENSAS

Tik velnias, tik laukinis, tik žvėris
Nežino gailesio. O kas iš jūsų,
Belaisvio princo vietoj atsidūręs
Ir žmogžudžius pamatęs taip kaip aš,
Jam dovanot gyvybę nemaldautų?
Drauguži, kibirkštėlę atgailos
Aš pastebėjau žvilgsnyje tavajam!
Tad jeigu nemeluoja šitos akys,—
Meldžiu tave, užtark mane, užjausk
Nelaimėje. Net elgetą bedalį
Sujaudintų malda bedalio princo!..

ANTRAS ŽMOGŽUDYS

Milorde, atsigręžkit.

PIRMAS ŽMOGŽUDYS (*nudurdamas Klarensą*)

Še tau! Še tau!
O jeigu net ir šito bus per maža,
Prigirdysiu malvazijos bose.
(*Išeina su lavonu*)

ANTRAS ŽMOGŽUDYS

Koks negirdėtas, žvėriškas žiaurumas!
Nuo kruvino šio darbo kaip Pilotas[19]
Norėčiau nusiplauti sau rankas.

Grįžta pirmas žmogžudys

PIRMAS ŽMOGŽUDYS

Tai ko gi man nepadedi? Dievaž,
Pranešiu hercogui, koksai tu liurbis.

ANTRAS ŽMOGŽUDYS

Man būtų maloniau jam pasigirti,
Kad brolis jo išgelbėtas yra.
Tad pasiimk sau atpildą žadėtą
Ir jam pranešk, jog aš labai gailiuos
Dėl hercogo mirties.
(*Išeina*)

PIRMAS ŽMOGŽUDYS O aš nė kiek.
Keliauk, šlykštus baily, iš kur atėjęs! —
Kokion skylėn nukišus man lavoną,
Kol hercogas palaidot įsakys?
Kai gausiu pinigus,— sprunku tuojau:
Po viso to aš likti čia bijau.
(*Išeina*)

ANTRAS VEIKSMAS

I scena

Londonas. Karaliaus rūmai
Įeina sergantis karalius E d v a r d a s , karalienė E l z b i e - t a , D o r s e t a s , R i v e r s a s , H e s t i n g s a s , B a - k i n g e m a s , G r ė j u s ir kiti

KARALIUS EDVARDAS

Taip. Šiandien padariau aš gerą darbą.
Vienybę savo puoselėkit, perai.
Iš mūsų išganytojo kasdien
Aš pasiuntinio dangiškojo laukiu.
Dabar, kai pasirūpinau šioj žemėj
Vėl taiką sugrąžinti tarp draugų,
Ramiai paliks pasaulį mano siela.
Na, Hestingsai ir Riversai, prisiekit
Gyventi meilėj, be ardos ir pykčio,
Ir viens kitam paspauskite rankas.

RIVERSAS

Manoj krūtinėj apmaudo grimzlių
Nė pėdsako neliko — mato dievas.
Lai ši ranka patvirtins mano žodį.

HESTINGSAS

Tą pat ir aš prisiekiu savo laime.

KARALIUS EDVARDAS

Žiūrėkit, nejuokaukit su karalium,
Nes tas, kuriam visi karaliai lenkias,
Gudraujant apsimetėlius nutvers
Ir juos tarpusavio vaiduos prapuldys.

HESTINGSAS

Tegu prasmegsiu žemėn, jei meluoju.

RIVERSAS

Aš irgi,— jeigu Hestingso nemyliu!

KARALIUS EDVARDAS

Ir jus čia tektų kaltint, karaliene,
Ir jūsų sūnų Dorsetą, deja,
Ir lordą Bakingemą: jūs visi
Paskendę buvot rietenose. Žmona,
Mylėkit lordą Hestingsą nuo šiol,
Jam leiskit pabučiuoti jūsų ranką;
Tik būkit nuoširdi, neveidmainiaukit.

KARALIENĖ ELZBIETA (*Duoda jam ranką*)

Še, Hestingsai. Prisiekiu savo šlove,
Nesantaika senoji pamiršta.

KARALIUS EDVARDAS

Apsikabinkit, Dorsetai, su juo;
Mylėkit, lorde Hestingsai, markizą.

DORSETAS

Pareiškiu iškilmingai jums, kad visad
Draugystę mūsų saugosiu šventai.

HESTINGSAS

Ir aš, milorde, prižadu tą pat.

Jie apsikabina

KARALIUS EDVARDAS

Dabar mane pradžiugink, Bakingemai,
Ir, apkabinęs gimines žmonos,
Užtvirtink mūsų sąjungą vieningą.

BAKINGEMAS (*karalienei*)

Jei Bakingemas kada nors nuo jūsų

Ar jūsų artimųjų nusigrįš,
Jei atsimes nuo savo pareigų,—
Tegul mane už tai nubaudžia dievas!
Lai tuo metu, kai būsiu reikalingas
Bičiulio širdingiausio paramos,
Jis apvilia mane kaip išdavikas,
Tegul nedėkingumo pilną saiką
Atseiki man už paslaugas ir meilę!
Duok dieve, kad taip būtų, jeigu jums
Sulaužysiu ištikimybę savo.
(*Apkabina Hestingsą ir kitus*)

KARALIUS EDVARDAS

Taurusis Bakingemai, tavo žodžiai —
Balzamas mano širdžiai nukamuotai.
Šiai mūsų sandorai apvainikuot
Vien mūsų brolio Glosterio tetrūksta.

BAKINGEMAS

Štai hercogas ateina čia kaip tik.

Įeina G l o s t e r i s

GLOSTERIS

Šviesiausiajam karaliui, karalienei
Ir jums, garbingi perai, gerą dieną!

KARALIUS EDVARDAS

Taip, broli, nebloga diena, tikrai:
Išdidūs mūsų perai, atsisakę
Nuo barnių ir keršt avimų senų,
Krikščioniško mūs rūpesčio dėka
Gyventi žada santaikoj meilingoj.

GLOSTERIS

Tai didis jūsų nuopelnas, valdove.
Ir jeigu kas tarp šių aukštų svečių,
Vylingom pasidavęs apkalbom,
Mane per klaidą laiko savo priešu,
Jei aš kada, pagautas įnirtimo,

Esu ką nors užgavęs nejučiom,—
Meldžiu man dovanoti visa tai,
Ir lai draugystė klesti mūsų tarpe.
Nesantaika už mirtį man blogiau;
Neapkenčiu aš bet kokių vaidų
Ir su kiekvienu padoriu žmogum
Gyventi trokštu visados geruoju.
Pirmiausia, karaliene, aš į jus
Kreipiuosi, sau maldaudamas malonės,
Kurią tikiuos pateisinti darbais;
Jei kuo nusikaltau,— jus to paties
Prašau, kilnusis mano Bakingemai,
Jus, lorde Riversai, jus, lorde Grėjau,
Kurie taip širdote be priežasties,
Jus, hercogai, grafai, visi didikai!
Parodykite Anglijoje žmogų,
Kuriam aš jausčiau pagiežos daugiau
Už kūdikį naujagimį! Turiu
Aš angelišką širdį, dėkui dievui.

KARALIENĖ ELZBIETA

Šią dieną mes minėsime kaip šventę.
Taip išsklaidyti kivirčus visus
Tepadeda mums dievas! O dabar
Drįstu prašyti jūsų didenybę
Atleisti kaltę Klarensui, mūs broliui.

GLOSTERIS

Kaip? Argi tam valdovo akyse
Aš siūliau savo meilę, karaliene,
Kad žemintų mane? Kiekvienas žino,
Jog mirė mūsų hercogas taurus.

Visi krūpteli

Jūs šaipotės iš palaikų velionio.

RIVERSAS

Kiekvienas žino, kad jis mirė? Niekas
Nežino to!

KARALIENĖ ELZBIETA O, dieve, kas čia daros!

BAKINGEMAS

Aš, Dorsetai, išbalęs kaip visi?

GLOSTERIS

Taip, mielas mano lorde. Ir nė vieno
Aš nematau čionai rausvais veidais.

KARALIUS EDVARDAS

Jūs sakot, mirė Klarensas? Bet aš
Juk atšaukiau įsakymą.

GLOSTERIS Deja,
Jis mirė, atšaukimo nesulaukęs —
Dėl to, kad jūsų raštą pirmutinį
Merkurijus sparnuotas atgabeno,
O antrąjį — sukiužėlis kažkoks,
Kuris vos vos į šermenis suspėjo.
Yra žmonių kiek žemesnės kilmės,
Kuriuos gal slegia nuodėmių daugiau
Negu kad mano brolį nelaimingą,—
Ir vis dėlto su viešpaties pagalba
Šešėlio niekas nemeta ant jų!

Įeina S t e n l i s

STENLIS

Malonės jūsų aš meldžiu, valdove!

KARALIUS EDVARDAS

Nutilk: širdis man liūdesio pilna.

STENLIS

Aš nepakilsiu, kol neišklausysit.

KARALIUS EDVARDAS

Tai pasakok greičiau, kas atsitiko.

STENLIS

Gyvybę dovanokit mano tarnui:
Nužudė jis triukšmavusį didiką
Iš Norfolko garbingos palydos.

KARALIUS EDVARDAS

Tuo liežuviu, kuriuo taip neseniai
Esu myriop pasmerkęs savo brolį,
Aš laiminsiu nenaudėlį kažkokį?
Ne žmogžudystė, o tiktai mintis —
Štai visas Klarenso nusikaltimas...
Ir vien už tai — mirtis negailestinga!
Kai įtūžimo apimtas buvau,
Ar kas tada jį užtarė, ar puolė
Prie mano kojų? Ar kalbėjo kas
Man apie broliškus jausmus ir meilę?
Ar ragino mane apsigalvot?
Ar priminė kas nors, kaip vargšas brolis
Paliko mūšy Voriką galingą
Ir stojo ginti Edvardo? Ar kas
Pasakė man, kaip Tjuksberio laukuos,
Kada jau spaudė Oksfordas mane,
Atėjo į pagalbą jis ir tarė:
„Gyvenk ir karaliauki, mielas broli"?
Ar priminė, kaip mes abu kadais,
Nuo šalčio stingdami, gulėjom žemėj
Ir jis mane savu rūbu užklojo,
O pats sutiko pusnuogis drebėt
Po lediniu dangum nakties speiguotos?
Kai visa tai iš mano atminties
Išrovęs buvo gyvuliškas pyktis,
Jūs atkakliai tylėjote. Tačiau,
Kai jūsų pakalikai ir šėrikai
Įkaušę žudo žmones nekaltus
Ir dergia išganytojo paveikslą,
Jūs tučtuojau — ant kelių: „Dovanok!"
O aš neatsispyręs nusileidžiu.
Kodėl gi mano brolio jūs negynėt?
Kodėl gi aš, puikybėje apakęs,
Jį, vargšą, taip paniekinęs buvau?
Net patys išdidžiausieji iš jūsų
Jo paslaugom anksčiau nesibodėjo,
Bet kai mirties pavojus grėsė jam,
Nesusiprato niekas jo užstoti...

O, aš bijau, kad jūsų ir manęs
Teisingai nenubaustų visagalis!
Padėkite man, Hestingsai, nueit
Į miegamąjį. Vargšas, vargšas brolis!

Karalius, karalienė ir keli didikai išeina

GLOSTERIS

Štai siutulio ūmaus padariniai!
Gerai įsidėmėkite, ne veltui
Gentainiai karalienės taip pabalo,
Išgirdę apie Klarenso žuvimą:
Tai jie karalių kiršino prieš jį!
Bet dievas to nedovanos vis tiek.
Na, einam guosti Edvardo, milordai.

BAKINGEMAS

Mes pasiruošę jums tarnauti.
(Išeina)

II scena

Karaliaus rūmai
Įeina Jorko hercogienė su Klarenso sūnum ir dukrele

KLARENSO SŪNUS

Miela močiute, pasakykit man,
Ar mirė mūsų tėvas?

JORKO HERCOGIENĖ Ne, vaikeli.

KLARENSO SŪNUS

Kodėl gi jūs taip grąžote rankas,
Sau į krūtinę daužote ir šaukiat:
„Ak, vargšas mano Klarensas“?

KLARENSO DUKTĖ Kodėl
Linguojat galvą, žiūrite taip gailiai,
Vadinat mus beglobiais našlaitėliais,
Jei mūsų tėtis gyvas tebėra?

JORKO HERCOGIENĖ

Jūs klystate, anūkai mano brangūs:
Verkiu ne dėl tėvelio aš mirties,
O dėl ligos karaliaus. Tuščias darbas —
Liet ašaras dėl tų, kurių nebėr.

KLARENSO SŪNUS

Štai jūs pati, močiute, pripažinot,
Kad nebėra pasaulyje tėvelio.
Karalius, mūsų dėdė, kaltas tuo.
Aš melsiuosi be atvangos kas dieną,
Prašysiu dievą, kad nubaustų jį.

KLARENSO DUKTĖ

Ir aš taip pat.

JORKO HERCOGIENĖ

Cit, vaikai, cit! Karalius myli jus.
Kvailučiai, neišprusę padarėliai,
Jūs nesuprantat, kas pražudė tėtį.

KLARENSO SŪNUS

Ne, viską mes suprantame, močiut.
Gerasis dėdė Glosteris man sakė,
Kad neseniai, sukurstytas žmonos,
Karalius pagal skundą suklastotą
Kalėjiman tėvelį pasodino.
Ir dėdė, tai kalbėdamas, raudojo,
Bučiavo man į skruostus taip švelniai
Ir vis kartojo, kad jis bus man tėvu,
O aš jam būsiu mylimu sūnum.

JORKO HERCOGIENĖ

Kas to nežino, kad apgaulė moka
Meilumo skraistę puikiai užsimest

Ir slėpti savo niekšiškąjį veidą
Dorybės kauke? Gėda man, kad aš —
Jo motina! Bet ne su mano pienu
Jis įčiulpė tiek melo į save.

KLARENSO SŪNUS

Nejaugi jūs galvojate, močiut,
Kad dėdė veidmainiauja?

JORKO HERCOGIENĖ Taip, vaikeli.

KLARENSO SŪNUS

Aš netikiu. Bet kas ten per balsai?

Įeina karalienė E l z b i e t a *palaidais plaukais, paskui ją —* R i v e r s a s *ir* D o r s e t a s

KARALIENĖ ELZBIETA

O, netrukdykit man vaitot ir verkti,
Draskyt save ir skųstis likimu!
Tau, neviltie juoda, aš atsiduodu,
Pati sau priešu būti aš geidžiu!

JORKO HERCOGIENĖ

Ką reiškia toji kvaitulio scena?

KARALIENĖ ELZBIETA

Nepaprastą tragediją! Mirtis
Nuskynė mano vyrą, tavo sūnų:
Karaliaus mūsų Edvardo nebėr!..
Kaip augti medžiui, kai sunyko šaknys?
Kaip be gyvybės syvų jam žaliuot?
Jei trokštate gyventi,— aimanuokit,
Jei mirti pasiryžot,— mirkit tuoj,
Idant greitais sparnais ir jūsų sielos
Karaliaus sielą spėtų pasivyti
Ir mes lyg jo tarnai ištikimi
Visi drauge įžengtume klusniai
Į amžinos ramybės viešpatiją.

JORKO HERCOGIENĖ

Susikrimtimą tavo atjaučiu:

Kilnusis tavo vyras — man sūnus.
Kada aš savo mylimąjį vyrą
Su ašarom į kapą nulydėjau,
Tai jo paveikslas mano vaikuose
Lyg veidrodyje gyvas pasiliko.
Dabar man du tuos veidrodžius trapius
Sudaužė į šukes mirtis klastinga;
Tiesa, dar vieną veidrodį turiu,
Bet jis yra toks drumzlinas ir kreivas,
Jog man į jį pasižiūrėti gėda.
Nors tu našlė, bet tu ne vieniša,
Tau ateity vaikai suteiks paguodą;
O man mirtis pagrobė vyrą brangų,
Iš mano rankų silpstančių jinai
Išplėšė vienusyk du ramentus —
Ir Klarensą, ir Edvardą. Tik pusę
Visų kartybių mano tu patyrei,
Ir tavo sielvartavimai ir skundai
Nuskęs manųjų ašarų tvane!

KLARENSO SŪNUS

Mes verkti jums, tetule, nepadėsim:
Ar, mūsų tėčiui mirus, verkėt jūs?

KLARENSO DUKTĖ

Kurčia jūs likot aimanoms našlaičių,—
Kurti mes būsim aimanoms našlės.

KARALIENĖ ELZBIETA

Man raudose nereikia talkininkų —
Dejonėmis turtinga aš pati.
Visi šaltiniai, versmės ir upokšniai
Lai susibėga mano akyse,
Idant mėnulis, viešpats vandenų[20],
Užpiltų ašarų srovėm pasaulį! —
Kur Edvardas, mielasis mano vyras?

VAIKAI

Kur Klarensas, brangusis mūsų tėvas?

JORKO HERCOGIENĖ

O, kur jūs, mano sūnūs mylimi?

KARALIENĖ ELZBIETA

Nėr Edvardo, nėr kas mane paguodžia!

VAIKAI

Nėr Klarenso, nėr kas paguodžia mus!

JORKO HERCOGIENĖ

Nėr kas mane paguodžia! Nėr jų, vargšų!

KARALIENĖ ELZBIETA

Aš — tarp visų našlių nelaimingiausia!

VAIKAI

Nelaimingiausi tarp našlaičių — mes!

JORKO HERCOGIENĖ

O aš, deja, pati nelaimingiausia!
Aš — motina jų sielvartų visų,
Visi jie telpa širdgėloje mano.
Dėl Edvardo mes verkiame abi,—
Viena pati aš Klarensą apraudu;
Aš su vaikais kartu gedžiu jų tėvo,—
Viena, be jų, dėl Edvardo liūdžiu.
Tad verkit! Mano trigubą nelaimę
Trise užliekit ašarom karčiom —
Aš aimanomis savo jas maitinsiu.

DORSETAS

Neliūskit, motin! Priekaištais aitriais
Nerūstinkite dievo. Nedėkingu
Mes laikom tokį žmogų paprastai,
Kurs gautą iš meilingų rankų skolą
Gera valia nenori sugrąžint.
Bet dar bjauriau yra maištaut prieš dievą,
Kursai panūdo atsiimt atgal
Karališkąją dovaną, jums duotą.

RIVERSAS

Kaip rūpestingai motinai pritinka,
Galvokit apie sūnų, karaliene,
Pašaukit princą jaunąjį čionai
Ir liepkite greičiau jam karūnuotis.
Su mirusiuoju Edvardu kartu
Palaidokite sielvartus visus
Ir, sostan gyvą Edvardą įkėlę,
Suraskite paguodą sau jame.

Įeina Glosteris, Bakingemas, Stenlis, Hestingsas ir Retklifas

GLOSTERIS

Neverk, sesuo! Skaisti žvaigždė užgeso,
Ir mes visi kaip vienas gedim jos;
Bet sopulių dejonės nepagydo...
Atleiskite, šviesioji mano motin,—
Nepastebėjau jūsų malonybės.
Aš atsiklaupęs nuolankiai prašau:
Palaiminkite sūnų.

JORKO HERCOGIENĖ Dieve duok
Tau gailestį, ištikimybę, meilę,
Romybę dvasios ir klusnumą.

GLOSTERIS Amen.
(Į šalį)
Ir duok ramiai numirt žiloj senatvėj...
Taip baigia visos motinos. Stebiuos,
Dėl ko jinai man to nepalinkėjo.

BAKINGEMAS

Jūs, princai rūškani, nuliūdę perai,
Bendros gėlos sunkumo prislėgti,
Į vieną darnią šeimą susiburkit.
Mirtis karaliaus nusiaubė ūmai
Pasėlį mūsų; bet apsčiausio derliaus
Mes laukiame užtat iš jo sūnaus.
Įaudrintos nesantaikoje širdys —
Nutildytos ir suglaustos draugėn,

Ir mes privalome vienybę šitą
Ugdyt ir saugot. Būtų pravartu
Pas mūsų princą jaunąjį į Ledlou
Tuojau pasiųsti svitą negausingą
Ir Londonan pakviest jį vainikuotis.

RIVERSAS

Milorde, bet kodėl gi negausingą?

BAKINGEMAS

Dėl to, milorde, kad žmonių gausybė
Išerzint gali apmaudo žaizdas,
Nespėjusias kaip reikiant surumbėti.
Kai nėr valstybėj pamatų tvirtų,
Kiekvienas lyg nepažabotas žirgas,
Kur jam ateis į galvą, lekia šuoliais.
Tad sumaišties nematomam pavojui
Užbėgti ne pro šalį už akių.

GLOSTERIS

Karalius mus sutaikino visus,
Ir toji sąjunga — šventa man lieka.

RIVERSAS

Taip pat ir man, ir kiekvienam iš mūsų.
Bet vis dėlto ji dar jauna, ir mes
Ją turim sergėti nuo įtarimų,
Kurių savaime gali pagimdyt
Žmonių susitelkimas; o todėl
Aš sutinku su lordu Bakingemu,
Jog siųst neverta svitos didelės.

HESTINGSAS

Aš irgi taip manau.

GLOSTERIS

Gerai, lai būna taip. Greičiau aptarkim,
Kam teks į Ledlou išsirengti spėriai.
Eime. Jūs, motina, ir jūs, sesuo,
Gal malonėsit savo patarimais
Pagelbėti šiam reikale svarbiam?

KARALIENĖ ELZBIETA IR JORKO HERCOGIENĖ

Be abejo, mielai.

Išeina visi, išskyrus Bakingemą ir Glosterį

BAKINGEMAS

Tegu į Ledlou vyksta kas tik nori;
Man su jumis, milorde, dievaži,
Čionai neverta likti. Pakeliui
Aš pasistengsiu sugalvoti būdą,
Kaip tikslą užsibrėžtąjį pasiekt
Ir kaip pirmiausia atitolint princą
Nuo įžūlių gentainių karalienės.

GLOSTERIS

Tu — mano antrininkas paslaugus,
Orakulas tu mano pranašingas!
Brangusis broli[21], tavimi visur
Tarytum kūdikis aš pasikliauju.
Tuoj pat į Ledlou. Nėr ko gaišti mums!

Abu išeina

III scena

Londono gatvė. Susitinka du m i e s t i e č i a i

PIRMAS MIESTIETIS

Sveiki gyvi! Kur bėgate, kaimyne?

ANTRAS MIESTIETIS

Kaip kažin ką, nesusigaudau pats.
Naujienas žinot?

PIRMAS MIESTIETIS Taip. Karalius mirė.

ANTRAS MIESTIETIS

Naujienos prastos. Gero nė nelauk.
Bijau, kad tik nekiltų suirutė.

Įeina *trečias miestietis*

TREČIAS MIESTIETIS

Kaimynai, kaip gyvuojat?

PIRMAS MIESTIETIS Ačiū dievui.

TREČIAS MIESTIETIS

Girdėjote, karalius mūsų mirė?

ANTRAS MIESTIETIS

Girdėjome. Tegu mus saugo viešpats!

TREČIAS MIESTIETIS

Kad tik neprasidėtų velniava!

PIRMAS MIESTIETIS

Ne, dėkui dievui, įpėdinis liko.

TREČIAS MIESTIETIS

Bėda tam kraštui, kurį valdo vaikas.

ANTRAS MIESTIETIS

Kol princas mažametis, tol tarėjai
Visus valstybės reikalus tvarkys;
O kai išaugs ir bus subrendęs vyras,
Paims patsai jis vairą į rankas.

PIRMAS MIESTIETIS

Taip buvo ir su Henriku Šeštuoju [22]:
Nė metų neturėdamas jisai
Paryžiuje karalium vainikavos.

TREČIAS MIESTIETIS

Su Henriku Šeštuoju? Ne, bičiuliai.
Prityrusi taryba tąsyk buvo
Iš vyrų įtakingų sudėta:
Ji valdė šalį; o karalių supo
Dorų, garbingą dėdžių jo būrys.

PIRMAS MIESTIETIS

Argi neturi mūsų princas dėdžių
Iš motinos ir tėvo pusės?

TREČIAS MIESTIETIS Taip,
Bet būtų nepalyginti geriau,
Jei visiškai jis neturėtų jų —
Arba turėtų vien tiktai iš tėvo.
Dabar jie šoks dėl pirmenybės peštis,
Riestoka bus nuo šitų jų varžybų.
Juk Glosteris — klastingas ir gudrus,
O karalienės sūnūs — pasipūtę.
Juos reiktų suvaldyt,— tiktai tuomet
Nualinta tėvynė atsikvėptų.

PIRMAS MIESTIETIS

Nenusiminkim. Viskas susiklostys.

TREČIAS MIESTIETIS

Kai dangų tamsūs debesys aptraukia,
Užsimetam apsiaustą ant pečių;
Kai lapai krinta,— artinasi šalčiai;
Kai leidžias saulė,— laukiame nakties;
Belaikės audros — badą pranašauja.
Gal viskas bus gerai, bet abejoju:
Mes viešpaties malonės neverti.

ANTRAS MIESTIETIS

Visi taip įsibaiminę kažko,
Jog reta žmogų rast, kurs į tave
Nedėbčiotų padilbom lyg paklaikęs.

TREČIAS MIESTIETIS

Tai ženklas sukrėtimų būsimų.
Mus nujautimas dieviškas įspėja
Apie pavojaus grėsmę; štai ir jūroj
Prieš vėtrą bangos kyla visada.
Bet pasikliaukim viešpačiu. Jūs kur?

ANTRAS MIESTIETIS

Teisman kažkokiu reikalu mus kviečia.

TREČIAS MIESTIETIS

Mane taip pat. Galiu jus palydėt.

Visi išeina

IV scena

Londonas. Karaliaus rūmai
Įeina Jorko arkivyskupas, *mažametis* Jorko hercogas, *karalienė* Elzbieta *ir* Jorko hercogienė

JORKO ARKIVYSKUPAS

Jie vakar naktį buvo Nortemptone;
Šiandieną jie į pabaigą dienos
Atvyks į Stouni-Stretfordą. Rytoj
Arba poryt jų galim laukti čia.

JORKO HERCOGIENĖ

Aš nekantrauju pamatyti princą.
Girdėjau, kad išaugo jis labai.

KARALIENĖ ELZBIETA

Aš nemanau. Sūnus manasis Jorkas
Suspėjo, sako, jau pralenkti jį.

JORKO HERCOGAS

Tiesa, mamyt. Bet augti aš nenoriu.

JORKO HERCOGIENĖ

Kodėl, mažiuk? Išaugęs nesiskųsi.

JORKO HERCOGAS

Močiut, anądien mes vakarieniavom,
Ir mano dėdė Riversas pasakė,
Kad peraugau aš brolį. Bet į tai

Čia pat jam dėdė Glosteris atšovė:
„Grakšti žibutė slepias tarp žolių,
O dilgė auga tartum ant mielių.“
Aš nenorėčiau tįst kaip dilgėlė,
O skleistis pamažėliais it gėlė.

JORKO HERCOGIENĖ

Ak šit kaip! Gaila, priežodžiui tokiam
Nėra blogesnio pavyzdžio kaip dėdė:
Vaikystėje jis buvo toks nususęs
Ir augo taip iš lėto, taip menkai,
Kad jeigu pasitvirtinusi būtų
Jo patarlė,— tai jis tikrai turėjo
Išaugti valyviausiu žmogumi.

JORKO ARKIVYSKUPAS

Taip būtent ir išėjo, hercogiene.

JORKO HERCOGIENĖ

Tikėkimės. Bet motinos širdis
Tuo abejoja.

JORKO HERCOGAS Ak, kodėl tuomet
Aš nesusizgribau jam atsikirsti!
O būčiau pasijuokęs gan smagiai
Iš to, kaip augo gerbiamasis dėdė.

JORKO HERCOGIENĖ

Ką būtum tu pasakęs, mielas Jorkai?

JORKO HERCOGAS

Taip sparčiai augo dėdė, jog lopšy
Nė valandų dviejų neišgulėjęs,
Jisai jau graužė, sako, pluteles[23],
O man, močiute, į trečius metus
Pirmieji dantys kaltis tepradėjo.
Na kaip, kandi būt buvus išdaigėlė?

JORKO HERCOGIENĖ

Iš ko tu ją girdėjai, mano mielas?

JORKO HERCOGAS

Iš jo žindyvės.

JORKO HERCOGIENĖ Kaip? Ji mirė juk,
Kai dar tavęs pasaulyje nebuvo.

JORKO HERCOGAS

Tai ne iš jos, matyt. Aš nežinau.

KARALIENĖ ELZBIETA

Išdykęs vaikas! Tu per daug šmaikštus.

JORKO ARKIVYSKUPAS

Nepykit, karaliene, jis dar mažas.

KARALIENĖ ELZBIETA

Taip, mažas protas, ilgos ausys.

Įeina pasiuntinys

JORKO ARKIVYSKUPAS

Pasiuntinys atvyko. Na, kas naujo?

PASIUNTINYS

Milorde, man baisu net pasakyt.

KARALIENĖ ELZBIETA

Kaip laikos princas?

PASIUNTINYS Puikiai, karaliene.

JORKO HERCOGIENĖ

Tai kokios gi naujienos tavo?

PASIUNTINYS Tokios,
Kad lordas Riversas ir lordas Grėjus,
Ir seras Tomas Voganas drauge
Nelaisvėj sėdi Pomfretò pily.

JORKO HERCOGIENĖ

O kas įsakė sulaikyti juos?

PASIUNTINYS

Du hercogai galingi — Bakingemas
Ir Glosteris.

KARALIENĖ ELZBIETA Bet ką gi jie padarė?

PASIUNTINYS

Aš viską jums išdėjau, ką žinojau.
Už ką šie kilnūs ponai suimti,
Nenumanau, šviesiausia karaliene.

KARALIENĖ ELZBIETA

O, vargas man! Matau — dabar mes žuvę.
Gležnutį, jauną elnią drasko tigras!
Įdūkus, įžūli tironija
Nekaltą ir beginklį sostą puola...
Skerdynės, siauskite! Pirmyn, mirtie!
Kaip žemlapy regiu aš: viskas baigta.

JORKO HERCOGIENĖ

Šiurpių vaidų ir riaušių juodos dienos,
Nemaža jūsų matė šitos akys!
Karališkos besiekdamas valdžios,
Padėjo mano vyras savo galvą;
Ilgai likimas blaškė mano sūnus,
Čia juos aukštyn iškeldamas džiugiai,
Čia vėl žemyn nutrenkdamas skausmingai.
Ir štai, kada šeimyniniai kivirčai
Aptilo,— nugalėtojai nerimsta,
Prieš vienas kitą žvangina kardais,
Ir brolis kelias su ginklu prieš brolį...
Beprotiškas, nepažabotas smurte,
Sutramdyk savo siautulį nešvankų
Arba iš karto leisk numirti man,
Kad kraujo aš daugiau nebematyčiau!

KARALIENĖ ELZBIETA

Šventovėn bėkim, vaike. Hercogiene,
Sudie.

JORKO HERCOGIENĖ Palaukit, aš einu kartu.

KARALIENĖ ELZBIETA

Jums slėptis jokio pagrindo nėra.

JORKO ARKIVYSKUPAS

Negaiškit, karaliene. Visą mantą
Ir brangenybes savo pasiimkit,
O aš su pagarba jums į rankas
Man patikėtą antspaudą įteiksiu[24],—
Ir lai gera lemtis mane globoja,
Kokios linkiu širdingai jums visiems.
Eime. Aš jus šventovėn nulydėsiu.

Visi išeina

TREČIAS VEIKSMAS

I scena

Londono gatvė. Girdėti trimitai
Įeina V e l s o p r i n c a s, G l o s t e r i s, B a k i n g e m a s, kardinolas B o r č e r i s, K e t s b i s ir kiti

BAKINGEMAS

Sveiki atvykę į buveinę savo,
Į Londoną, mieliausias mūsų prince.

GLOSTERIS

Sveiki atvykę, brolvaiki brangus,
Svajonių mano viešpatie! Jūs liūdnas;
Prailgo jums turbūt sunki kelionė.

VELSO PRINCAS

Ne, dėde, nelabai,— nors pakeliui
Turėjome tiek negandų visokių,
Jog pailsau, kol atvykau čionai.
Kodėl kitų aš dėdžių nematau?

GLOSTERIS

Jaunyvas jūsų amžius, mielas prince,
Dar nepažįsta vylių šio pasaulio,
Ir savo tyra, nekalta širdim
Jūs sprendžiate apie kiekvieną žmogų
Iš povyzos, o ji, kaip dievą myliu,
Retai su siela derinasi. Tie,
Kurių jūs pasigendat,— klastininkai.
Nusaldintų jų žodžių užliūliuotas,
Nuodų nepastebėjot jų širdy.

Kuo atokiausiai viešpats jus telaiko
Nuo veidmainingų dėdžių ir draugų!

VELSO PRINCAS

Nuo veidmainių telaiko atokiausiai,
Bet jie ne veidmainiai.

GLOSTERIS Pasveikint jūsų
Atvyko meras Londono, milorde.

Įeina *l o r d m e r a s* *su svita*

LORDMERAS

Telaimina jus, prince, visagalis!

VELSO PRINCAS

Priimkit mano padėką, milorde.
Taip pat ir jūs visi.

L o r d m e r a s *su svita išeina*

O aš maniau,
Kad motina ir mano brolis Jorkas
Pirmi skubės mūs pasitikti. Fe,
Tas Hestingsas nepaslankus kaip sliekas:
Net tingi mums pranešt, ar jie atvyks!

Įeina *H e s t i n g s a s*

BAKINGEMAS

O! Štai kaip tik ir Hestingsas, sukaitęs.

VELSO PRINCAS

Sveiki, milorde. Kurgi karalienė?

HESTINGSAS

Dėl ko ir kam, tik vienas dievas žino,
Bet karalienė kažkodėl bažnyčioj
Pasislėpė su jūsų broliu Jorku.
Jaunasis princas veržėsi čionai

Drauge su manimi pasveikint jūsų,
Bet motina jį prievarta sulaikė.

BAKINGEMAS
Koks keistas, koks abuojas elgesys!
Gal malonėsit, lorde kardinole,
Palenkti karalienę tučtuojau
Atsiųsti Jorko hercogą pas princą?
O jeigu ir toliau jinai spyriosis,
Lai tąsyk lordas Hestingsas jėga
Išplėšia jį iš pavydžių jos rankų.

KARDINOLAS
Jei mano menkai iškalbai, milorde,
Įtikint karalienę pasiseks,—
Bematant Jorko hercogas bus čia.
Bet jeigu nepaveiksiu jos gražiuoju,
Tai mes, gink dieve, nesiryšim niekad
Paminti teises prieglobos šventos
Ir dievnamio orumą tuo įžeisti.
Nė už visas gėrybes mūs šalies
Aš nuodėmės tokios neprisiimčiau!

BAKINGEMAS
Ne, jūs, milorde, perdėtai jautrus,
Nesukalbamas, smulkmeniškas baisiai.
Bet prietarus atmeskite į šalį
Ir blaiviai pagalvokit, kuo ir kaip
Jūs bijote išniekinti šventovę?
Juk prieglobа suteikiama tik tiems,
Kurie tikrai jos jaučias reikalingi
Ir sąmoningai patys geidžia jos;
O princas juk nėra padaręs nieko,
Dėl ko turėtų priebėgos ieškotis,
Ir joj sėdėt beprasmiška visai.
Vadinas, jeigu jūs ištrauksit princą
Iš tariamos jo prieglaudos, tai tuo
Jokių šventovės teisių nepažeisit.
Suaugusieji randa kai kada
Sau atvangą, bažnyčioj pasislėpę,
Bet kad vaikai slapstytųs — negirdėjau.

KARDINOLAS

Šį kartą nusilenksiu jums, milorde.
Na ką gi, lorde Hestingsai, eime?

HESTINGSAS

Gerai, milorde.

VELSO PRINCAS

Tik spėriai, brangūs lordai, negaišuokit.

Kardinolas ir Hestingsas išeina

Sakykit, dėde, kur mes, broliui grįžus,
Lig mano karūnacijos gyvensim?

GLOSTERIS

Kur jūsų didenybė panorės.
Tuo tarpu Tauery dvi tris dienas
Patarčiau jums kaip reikiant pailsėti,
Kol pagal skonį nužiūrėsit sau
Ištaigingesnį ir sveikesnį būstą.

VELSO PRINCAS

Aš Tauerio nemėgstu kažkodėl.
Jį Cezaris pastatė?

BAKINGEMAS Mielas prince,
Jisai padėjo pamatus pilies,
O baigė ją gadynės vėlyvesnės.

VELSO PRINCAS

Ar žinome iš metraščių, milorde,
Kad būtent jis yra jos įsteigėjas,
Ar vien tik padavimai skelbia tai?

BAKINGEMAS

Taip pasakyta metraščiuose, prince.

VELSO PRINCAS

Milorde, aš manau, kad jeigu to

Nebūtų metraščiai net paminėję,—
Tai vis tiek pat lig amžių pabaigos
Tiesa gyvuotų lūpose žmonių
Per šimtmečius.

GLOSTERIS *(į šalį)* Kas jaunas daug išmano,
Tas neilgai pasaulyje gyvena.

VELSO PRINCAS
Ką jūs pasakėt, dėde?

GLOSTERIS
Šlovė, sakau, legendose gyvena.
(Į šalį)
Kaip juokdarys vaidinime linksmam,
Aš stengiuosi dviprasmiškai kalbėt.

VELSO PRINCAS
Tas Cezaris šlovingas buvo vyras:
Jis savo protą žygiais išgarsino,
Ir jo žygius įamžino jo protas.
Mirtis nenugalėjo šio galiūno:
Nors mirė jis, bet jo šlovė gyva.
O žinot ką, brangusis Bakingemai...

BAKINGEMAS
Ką, mielas prince?

VELSO PRINCAS Didelis užaugęs,
Aš būtinai senąsias mūs žemes
Atgal atsikariausiu iš prancūzų —
Ar, pagyvenęs šauniai kaip karalius,
Padėsiu mūšy galvą kaip karys.

GLOSTERIS *(į šalį)*
Ankstyvas vaisius be rudens nukris...

Įeina jaunasis *J o r k o h e r c o g a s*, *H e s t i n g s a s ir k a r d i n o l a s*

BAKINGEMAS
Štai Jorko hercogas. Džiugu matyti!

VELSO PRINCAS

A, Ričardas! Kaip laikos mano brolis?

JORKO HERCOGAS

Pusėtinai, rūstus mano valdove:
Taip aš turiu dabar vadinti jus.

VELSO PRINCAS

Deja, brolau,— nors tai ir jums, ir man
Vienodai nesmagu. Nebėr jau to,
Kurį tas vardas puošė nupelnytai;
Užtat toli gražu ne taip didingai
Jisai šiandieną skamba, kaip anksčiau.

GLOSTERIS

Kaip laikos Jorko hercogas taurusis?

JORKO HERCOGAS

Dėkoju, mielas dėde. Ak, milorde,
Jūs, atmenu, man sakėt vienąsyk,
Kad piktžolės keroja baisiai greitai;
O princas, mano brolis, taip išstybo,
Jog visa galva peraugo mane.

GLOSTERIS

Taip, hercoge.

JORKO HERCOGAS Tai jis — pikta žolė?

GLOSTERIS

Ne, mylimas gentaini, anaiptol.

JORKO HERCOGAS

Vadinasi, jūs mylit jį labiau.

GLOSTERIS

Tiesa, jis mano viešpats ir valdovas,
Bet jūs man artimas kaip giminė.

JORKO HERCOGAS

Padovanokite man durklą, dėde.

GLOSTERIS

Prašau, mažasis hercoge, paimkit.

VELSO PRINCAS

Nekaulykit kaip elgeta, brolau.

JORKO HERCOGAS

Tai niekniekis, ir geraširdis dėdė,
Tikrai žinau, jo man nepašykštės.

GLOSTERIS

Jums ir didesnio daikto negailėčiau.

JORKO HERCOGAS

Didesnio? Kardą savo atiduosit?

GLOSTERIS

Jei būtų jis lengvesnis,— mielu noru.

JORKO HERCOGAS

Dabar matau: jūs esate dosnus
Smulkutėm dovanom; stambesnį daiktą
Nė nemėgink iš jūsų išviliot.

GLOSTERIS

Jums mano kalavijas per sunkus.

JORKO HERCOGAS

Manęs jis neapsunkins.

GLOSTERIS Jūs rimtai
Turėt jį geidžiat, gerbiamas pipire?

JORKO HERCOGAS

Taip. Ir sykiu jums noriu padėkoti,
Kad taip mane vadinate gražiai.

GLOSTERIS

Kaip, būtent?

JORKO HERCOGAS Pipiru.

VELSO PRINCAS

Labai aštrus liežuvis mano brolio,
Tačiau be vargo pakelia jį dėdė.

JORKO HERCOGAS

Mane be vargo pakelia? Vargu.
Klausykit, dėde, mūsų princo pokštai
Į mudu taiko: jam turbūt atrodo,
Jog brolis jo — mažesnis už beždžionę
Ir jūs mane nešiosit ant kupros.[25]

BAKINGEMAS

Koks sąmojis, koksai lakumas proto!
Kad dėdė nesupyktų už patyčias,
Patsai save pašiepia jis mikliai.
Stebėtinas guvumas šito vaiko!

GLOSTERIS

Milorde, malonėkit pasiruošti.
Tuo tarpu mes su lordu Bakingemu
Nueisim jūsų motiną įspėti,
Kad Taueryje lauktų ji sūnaus.

JORKO HERCOGAS

Jūs vykstate į Tauerį, milorde?

VELSO PRINCAS

To pageidauja gerbiamas globėjas[26].

JORKO HERCOGAS

Aš ten ramiai miegoti negalėsiu.

GLOSTERIS

Ko būgštaujate jūs?

JORKO HERCOGAS

Dievaž, močiutė pasakojo man,
Kad dėdę Klarensą tenai nužudė;
Mane baugina jo kerštinga šmėkla.

VELSO PRINCAS

Aš mirusiųjų dėdžių nebijau.

GLOSTERIS

Taip pat, tikrų tikriausiai, ir gyvųjų.

VELSO PRINCAS

Kol jie gyvi, nėra man ko bijoti.
Na ką gi, reikia Tauerin keliauti,
Nors man, vien pagalvojus apie jį,
Suspaudžia širdį nerimas. Eime.

Trimitai. Išeina visi, išskyrus Glosterį, Bakingemą ir Ketsbį

BAKINGEMAS

Milorde, šitą mažąjį pleperzą,
Matyt, įmokė motina gudri
Iš jūsų taip šaipytis užgauliai.

GLOSTERIS

Be abejo! Tas vaikas pavojingas:
Akiplėša, žvitrus ir sumanus,
Smalsuolis ir nenuorama,— žodžiu,
Į motiną atsigimė.

BAKINGEMAS Tiek to.
Eik šičia, Ketsbi. Tu esi prisiekęs
Šventai mūs valią vykdyt visada
Ir niekam neišduoti mūsų kėslų;
Tu pakeliui į Londoną girdėjai,
Ką mes kalbėjome. Kaip tu manai,
Ar lordą Hestingsą lengvai pavyktų
Sutaikinti su ta mintim teisinga,
Jog sostan mūsų išdidžios salos
Įžengti turi Glosteris kilnusis?

KETSBIS

Jis buvo taip karaliui atsidavęs,
Jog nesutiks prieš įpėdinį eit.

BAKINGEMAS

O ką tu apie Stenlį pasakytum?

KETSBIS

Ką Hestingsas darys, tą ir jisai.

BAKINGEMAS

Gerai, užtenka to. Eik, mielas Ketsbi,
Pas lordą Hestingsą: tu pasistenk
Užuolankomis iškamantinėti,
Koksai jo nusistatymas yra,
Ir jį ta proga Tauerin pakvieski
Aptarti karūnacijos rytoj.
Jei sušnekamas tau jis pasirodys,
Padrąsink jį ir reikalą išklok;
Bet jeigu jis laikysis atžariai,
Jei kietas bus ir šaltas tartum ledas,—
Tai atsakyk jam lygiai tuo pačiu,
Nutrauk pasikalbėjimą ir mums
Tuojau apie jo nuotaikas praneški.
Mes šaukiame rytoj pasitarimą
Ir tau pavesim uždavinį svarbų.

GLOSTERIS

Tu, Ketsbi, lordui Viljamui nuvežk
Linkėjimų širdingų ir paaiškink,
Kad šlykščiai gaujai priešų jo senų
Ryt Pomfreto pily nuleisim kraują.
Sakyk, lai mano draugas iš to džiaugsmo
Dar sykį pabučiuoja misis Šor.[27]

BAKINGEMAS

Skubiai ir uoliai imkis darbo, Ketsbi.

KETSBIS

Visas jėgas įtempsiu aš, milordai.

GLOSTERIS

Apynakčiu mes lauksime naujienų.

KETSBIS

Gerai, milorde.

GLOSTERIS

Mes būsim Krosby: ten surasi mus.

Ketsbis išeina

BAKINGEMAS

Bet ką gi mudu, hercoge, darysim,
Jei lordas Hestingsas neprisidės
Prie mūsų sąmokslo?

GLOSTERIS Ką mes darysim?
Nukirsime jam galvą — štai ir viskas!
Beje, kada karaliumi aš būsiu,
Pareikalauk sau Herfordo grafystės
Ir daiktus pasiimk, kurie anksčiau
Manajam broliui Edvardui priklausė.

BAKINGEMAS

Aš būtinai pareikšiu savo teises.

GLOSTERIS

Ir gausi savo dalį be kalbų.
Eime vakarieniauti; o paskui
Veikimo tikslų planą nusibrėšim.

Abu išeina

II scena

Prieš lordo Hestingso namus
Įeina kurjeris

KURJERIS (*beldžiasi*)

Milorde, atsiliepkite!

HESTINGSAS (*iš namų*)

Kas beldžiasi tenai?

KURJERIS

Pasiuntinys nuo lordo Stenlio.

HESTINGSAS (*iš namų*)

Kiek išmušė dabar?

KURJERIS Ketvirtą.

Įeina lordas H e s t i n g s a s

HESTINGSAS

Matyti, miegas neina tavo ponui?

KURJERIS

Taip bent atrodo, sprendžiant iš naujienų,
Kurias turiu jums perduoti. Pirmiausia,
Milordui siunčia jis labų dienų.

HESTINGSAS Toliau?

KURJERIS

Toliau, milorde, skuba jus įspėt,
Jog šiąnakt jis sapnavo, tartum šernas
Jam šalmą savo iltimis nuplėšė.[28]
Be to, pranešti liepė dar jisai,
Kad greit įvyksta du susirinkimai
Ir pirmas jų pakrypti gali taip,
Jog antrojo nebesulauksit judu.
Todėl jisai, milorde, siūlo jums
Drauge su juo ant žirgo sėsti spėriai
Ir tuoj į šiaurę joti nuo pavojų,
Kuriuos slapta nujaučia jo širdis.

HESTINGSAS

Keliauk atgal, brolau, pas savo poną
Ir pasakyk, kad tų susirinkimų
Nėr ko bijot, nes viename iš jų
Sėdėsim patys mes, o kitame
Sėdės ištikimasis mano Ketsbis,
Ir aš žinosiu kuo smulkiausiai visa,
Kas liečia mus. Paaiškink jam taip pat,

Kad jojo nuogąstavimai — tušti;
Man keista net, kad jis nerimastauja
Dėl kažkokių kliedėjimų kvailų:
Pakolei šernas mudviejų nepuola,
Tai bėgt nuo jo — tik reikštų dūkint žvėrį
Ir siundyti nenoromis prieš mus.
Lai tavo ponas keliasi iš lovos
Ir pas mane ateina: mes kartu
Į Tauerį nuvyksim; jis matys,
Kaip meilinsis prie mudviejų tas šernas.

KURJERIS

Aš visa tai jam perduosiu, milorde.
(*Išeina*)

Įeina K e t s b i s

KETSBIS

Taurusis lorde, labas rytas.

HESTINGSAS Labas.
Anksti pabudot, Ketsbi. Kas girdėt
Pašlijusioje mūsų karalystėj?

KETSBIS

Taip, ji sukrypo visiškai, milorde,
Ir tolei, aš manau, neatsities,
Kol Ričardas neužsidės vainiko.

HESTINGSAS

Vainiko? Tu turi galvoj karūną?

KETSBIS

Taip, mielas lorde.

HESTINGSAS Aš veikiau sutiksiu,
Kad nuo pečių nulėktų man galva,
Negu karūną leisiu taip išniekint.
Tau rodosi, kad taiko jis į ją?

KETSBIS

O kaipgi, aišku! Taiko — ir galvoja,

Kad jūs paremsit jo užsimojimą;
Kaipsyk dėl to mane dabar čionai
Jis siunčia su linksma naujiena: šiandien
Gentainiai karalienės, jūsų priešai,
Bus nužudyti Pomfreto pily.

HESTINGSAS

Dėl jų aš nesisielosiu nė kiek:
Jie nuo senų laikų manęs nekenčia.
Bet kad teisėto įpėdinio sostą
Aš Ričardui padėčiau pasiglemžti —
Ne, kol aš gyvas, niekad to nebus!

KETSBIS

Sustiprink, dieve, gerą jūsų ryžtą!

HESTINGSAS

Beje, skaniai aš juoksiuos ir po metų,
Kad tie, kurie valdovą prieš mane
Įsiundę buvo,— patys gavo galą!
Klausyk: aš po dviejų savaičių, Ketsbi,
Išvesiu iš rikiuotės dar kai ką,
Nors tie „kai kas“ tos staigmenos nelaukia.

KETSBIS

Sunku, milorde, mirt nepasiruošus!

HESTINGSAS

Sunku, baisu nežmoniškai! Taip žuvo
Ir Riversas, ir Voganas, ir Grėjus,
Taip žūt turės, deja, kai kas iš tų,
Kurie tuo tarpu vaikšto sau ramiai,
Kaip mudu su tavim; o mus juk myli
Šviesiausias Ričardas ir Bakingemas.

KETSBIS

Taip, hercogai jus vertina aukštai.
(*Į šalį*)
Aukštai ant tilto jie pasmeigs jo galvą...

HESTINGSAS

Nenuostabu: aš to nusipelniau.

Įeina lordas S t e n l i s

Na, kurgi jūsų ietis? Bijot šerno,
O ginklą pasiimt nesusipratot!

STENLIS

Milorde, labas rytas. Sveikas, Ketsbi.
Jūs galite juokaut, bet, dievaži,
Man tie susirinkimai nepatinka.

HESTINGSAS

Milorde,
Aš ne mažiau už jus gyventi trokštu;
Tikėkite manim, aš niekados
Gyvybės savo taip nebranginau,
Kaip branginu dabar ją. Tad nejaugi
Aš toks patenkintas galėčiau būti,
Nujausdamas žabangas netoli?

STENLIS

Tie Pomfreto belaisviai gerbiami
Išjodami iš Londono juk irgi
Nenutuokė, kad jiems pavojus gresia,
Ir į kelionę leidosi linksmi,
O kaip ūmai užtemo jųjų saulė!
Staigumas keršto gąsdina mane.
Duok dieve, kad bailystė mano būtų
Be pagrindo! Bet tuoj visai prašvis.
Į Tauerį jau metas.

HESTINGSAS Einam, einam.
Ar žinote, milorde, kad tie ponai,
Apie kuriuos kalbėjome tik ką,
Šiandieną be galvų paliks?

STENLIS Man rodos,
Kad galvos jiems pritinka daug daugiau,
Negu kad skrybėlės jų pasmerkėjams.
Keliaukime, milorde.

Įeina pasiuntinys

HESTINGSAS

Jūs paėjėkite pirmyn. Aš noriu
Pasikalbėt su šituo vaikinu.

Stenlis ir Ketsbis išeina

Kaip tau, vyruti, sekas? Kaip kruti?

PASIUNTINYS

Už klausimą dėkoju. Kuo puikiausiai.

HESTINGSAS

Taip pat ir aš galiu tau pasakyti,
Jog daug geriau laikausi aš dabar
Negu tuomet, kai paskutinį kartą
Mes buvom susitikę su tavim.
Klastingos pinklės sėbrų karalienės
Tada mane nuvariusios jau buvo
Kalėjiman; šiandieną — mano priešai
(Tik niekam apie tai neprasitark!)
Bus patys nugalabyti, o aš
Jaučiuos tvirtai kaip niekad.

PASIUNTINYS Dieve duok,
Kad jus sėkmė ir ateity lydėtų!

HESTINGSAS

Dėkoju. Še, išgerk už mano laimę.
(*Meta piniginę*)

PASIUNTINYS

Lai saugo dievas jūsų malonybę!
(*Išeina*)

Įeina kunigas

KUNIGAS

Laba diena. Džiugu matyt milordą.

HESTINGSAS

Širdingai ačiū, mielas sere Džonai.

Aš skalnas tau už pamaldas likau;
Užeik šeštadienį — aš atsiteisiu.
(*Kažką pašnibžda jam į ausį*)

Įeina *B a k i n g e m a s*

BAKINGEMAS

Su dvasininku šnekatės, milorde?
Jums, gerbiamasis lorde šambelione,
Išpažintim dar rūpintis anksti.
Ten, Pomfreto pily, bičiuliai jūsų
Labiau jos reikalingi šiuo metu.

HESTINGSAS

Kaip kažin ką, aš, kunigą sutikęs,
Taipogi pagalvojau apie juos.
Jūs skubate į Tauerį?

BAKINGEMAS Trumpam.
Jūs ten ilgiau užtruksite, milorde.

HESTINGSAS

Turbūt. Aš liksiu Tauery pietums.

BAKINGEMAS (*į šalį*)

Ir vakarienei,— nors nelauki jos.
Eime kartu.

HESTINGSAS

Su mielu noru, jūsų malonybe.

Abu išeina

III scena

Pomfreto pilis
Įeina seras *R i č a r d a s   R e t k l i f a s*[29] *su sargyba, kuri veda* *R i v e r s ą , G r ė j ų* *ir* *V o g a n ą* *mirti*

RETKLIFAS

Greičiau išveskit suimtuosius.

RIVERSAS

Leisk tarti, sere Ričardai, tau žodį:
Tu šiandien būsi liudininkas to,
Kaip ištikimas valdinys karaliaus
Už savo garbę miršta nekaltai.

GRĖJUS

Tegu apsaugo princą visagalis
Nuo kraugerių įšėlusių gaujos!

VOGANAS

Jūs dar dėl to pastaugsite, palaukit!

RETKLIFAS

Skubėkite: minutės jūsų baigias.

RIVERSAS

O Pomfreto kalėjime nuožmus,
Kilniųjų perų būste priešmirtinis!
Kadais tarp tavo sienų kruvinų
Papjautas buvo Ričardas Antrasis.
Dabar mes savo nekaltu krauju
Šią pražūties buveinę apšlakstysim
Ir amžinai pasmerksime ją gėdai.

GRĖJUS

Tai pildos Margaritos prakeikimas,
Kurį ji metė Hestingsui ir mums
Už tai, kad mes stebėjom abejingai,
Kaip Ričardas nudūrė sūnų jos.

RIVERSAS

Jinai tada prakeikė Bakingemą
Ir Hestingsą, ir Ričardą. O dieve,
Teisingas būk, nepagailėk ir jų,
Bet vargšei mano seseriai nekeršyk
Ir jos vaikų karališkų neliesk,—
Mes savo dorą, riterišką kraują
Už juos aukojam, dieve maloningas!

RETKLIFAS

Užteks. Atėjo valanda mirties.

RIVERSAS

Apsikabinkim, Voganai ir Grėjau!
Sudie, lig pasimatymo danguj!

Visi išeina

IV scena

Londonas. Taueris
Įeina ***Bakingemas***, ***Stenlis***, ***Hestingsas***, ***Ilio vyskupas***, ***Retklifas***, ***Lovelis***[30] *su kitais lordais ir sėdasi prie stalo*

HESTINGSAS

Mes susirinkome, garbingi perai,
Paskirti vainikavimo dienos.
Kada gi ją atšvęsime, sakykit?

BAKINGEMAS

Ar iškilmėm pasiruošta gerai?

STENLIS

Taip. Lieka tik dėl laiko susitarti.

ILIO VYSKUPAS

Rytoj lai būna ta diena džiaugsminga.

BAKINGEMAS

O ką globėjas apie tai galvoja?
Kas artimiausias hercogui žmogus?

ILIO VYSKUPAS

Manau, kad jums prieit prie jo lengviausia.

BAKINGEMAS

Kam? Man, milorde? Vienas kito veidą
Pažįstame, tiesa, mes neblogai,

Bet jo širdis yra man paslaptis,
Taip lygiai kaip ir jums — širdis manoji.
Jūs, lorde Hestingsai, jo pirmas draugas.

HESTINGSAS

Man hercogas iš tikro palankus.
Bet apie karūnaciją šnekėtis
Aš neturėjau progos, ir jisai
Nėra man savo nuomonės pareiškęs.
Nuskirkit jūs, milordai, patys dieną,
O aš čionai balsuosiu jo vardu:
Tikiuosi, jis dėl to neužsigaus.

Įeina *G l o s t e r i s*

ILIO VYSKUPAS

Štai pagaliau ir hercogas ateina.

GLOSTERIS

Milordai ir gentainiai, labas rytas!
Aš didelis miegalis. Bet dėl šito
Turbūt nenukentėjo reikalai,
Kuriuos bendrai ketinome aptarti.

BAKINGEMAS

Kaipsyk laiku atvykote, milorde:
Žadėjo lordas Hestingsas už jus
Maloniai atiduoti savo balsą
Ir jūsų vietoje pasisakyti
Dėl princo vainikavimo dienos.

GLOSTERIS

Tik vienas lordas Hestingsas, kuris
Mane iš seno myli ir pažįsta,
Galėjo ryžtis tam.

HESTINGSAS Žemai dėkoju.

GLOSTERIS

Milorde vyskupe!

ILIO VYSKUPAS Klausau, milorde.

GLOSTERIS

Pas jus anądien Holborno sode,
Atsimenu, mačiau puikiausių braškių.
Prašau jus, liepkite atnešti jų.

ILIO VYSKUPAS

Milorde, mielu noru!
(*Išeina*)

GLOSTERIS Bakingemai,
Man šnektelėti reikia su jumis.
(*Pasitraukia su juo į šalį*)
Jau Hestingsą kamantinėjo Ketsbis,
Ir jam anas tulžingas karštakošis
Atrėžė tiesiai, jog veikiau numirs,
Negu sutiks, kad jo karaliaus sūnui
(Taip pagarbiai jis titulavo princą)
Atimtų sostą Anglijos visos.

BAKINGEMAS

Išeikime, milorde, valandėlei.

Glosteris ir Bakingemas išeina

STENLIS

Kada gi šventė, mes dar nenusprendėm.
Ar nevertėtų lukterėt šiek tiek?
Rytojui aš nespėsiu pasirengti
Ir, aiškus daiktas, džiaugsiuosi labai,
Jei iškilmių diena bus atidėta.

Grįžta Ilio vyskupas

ILIO VYSKUPAS

O kur pradingo gerbiamas globėjas?
Aš uogų jam atnešti įsakiau.

HESTINGSAS

Šiandieną jis toksai smagus ir linksmas,
Taip sveikinasi draugiškai! Atrodo,
Jog hercogas patenkintas kažkuo.

Krikščioniškam pasauly nėr žmogaus,
Kurs taip, kaip jis, nesugebėtų meilės
Ir apmaudo paslėpti nuo kitų:
Jo siela atsispindi jo veide.

STENLIS

Ir ką tame veide jūs pastebėjot?
Ką sako šiandien hercogo širdis?

HESTINGSAS

Kad mums jisai negeidžia nieko pikto;
Aš tai matau aiškiausiai iš akių.

STENLIS

Duok dieve, kad taip būtų!

Įeina Glosteris ir Bakingemas

GLOSTERIS

Sakykit man, ko nusipelno tie,
Kurie klaikiausiais pragariškais burtais
Kėsinasi į manąją gyvybę
Ir įvairiais šėtoniškais kerais
Slapta suniokot stengias mano kūną?

HESTINGSAS

Visa meilinga savo širdimi
Aš, hercoge, esu jums atsidavęs;
Todėl akivaizdoj garbingų lordų
Smerkiu niekšus ir atvirai sakau,
Kad jie yra mirties sau nusipelnę.

GLOSTERIS

Štai, žvelkite, nusikaltimų vaisiai:
Aš apkerėtas, matote? Ranka
Tartum šaka suvytusi nudžiūvo...
Ir tai vis darbas Edvardo žmonos,
Tos raganos, tos žiežulos siaubingos,
Kuri, pasitalkinus kekšę Šor,
Mane bjauroja burtais prakeiktais.

HESTINGSAS

Jei iš tiesų, milorde, tai jos darbas...

GLOSTERIS

Kaip? Tu drįsti sakyt „jei iš tiesų“?
Begėdiškas globėjas paleistuvės!
Kol nenulėks galva tam išdavikui,
Nesėsiu aš prie stalo, dievaži!
Na, Loveli ir Retklifai, žiūrėkit,
Kad būtų tai įvykdyta. Visi,
Kam aš brangus, žygiuokit su manim!

Išeina visi, išskyrus Hestingsą, Retklifą ir Lovelį

HESTINGSAS

O, vargas, vargas Anglijai — ne man!
Kaip aš kvailai pasielgiau! Reikėjo
Laiku užkirsti kelią šiai nelaimei.
Ne veltui, ne, sapnavo Stenlis šerną,
Nuplėšusį jam šalmą nuo galvos.
Kodėl gi aš, nepaisydamas to,
Nepanorėjau bėgti? Tris kartus
Šiandieną rytą klupo mano žirgas
Ir stojo priešais Tauerį piestu,
Nelyginant nujausdamas, kad jis
Skerdyklon neša savo šeimininką.
Ak, kaip dabar man kunigas anas
Praverstų! Kaip gailiuosi aš dabar,
Jog pasiuntiniui tuokart pasigyriau
Galybe savo, laime ir sėkme
Ir džiūgavau, kad priešininkai mano
Mirties jau laukia Pomfreto pily.
O, Margarita! Tavo prakeikimas
Visu svoriu užgriuvo ant manęs!

RETKLIFAS

Išpažinties skubėkite, milorde:
Pietauti nori hercogas šviesiausias
Ir laukia jūsų, Hestingsai, galvos.

HESTINGSAS

Galingųjų malone trumpaamže!
Dėl ko tavęs mes trokštame labiau
Už viešpaties palaimą nemirtingą?
Kas tavo žvilgsnių vaikosi meilių,
Gyvena tarsi jūrininkas girtas,
Kuris ant savo stiebo gali staigiai
Susverdėti ir jūron nugarmėt...

LOVELIS

Neaušinkit burnos, gana dejuoti.
Užteks, eime.

HESTINGSAS O, Ričardai nuožmusis!
O, Anglija, tu — nelaimingas kraštas!
Aš pranašauju tau baisias dienas,
Kokių nematė praeities gadynės.
Na, veskite mane į ešafotą,
Greičiau nuneškit mano galvą jam.
Nebeilgai jūs juoksitės saldžiai,—
Greit patys galą gausit, žmogžudžiai!

Visi išeina

V scena

Taueris
Įeina *Glosteris* *ir* *Bakingemas* *labai prastais, surūdijusiais šarvais*

GLOSTERIS

Klausyk, brolėnai mielas, ar tu moki
Užgniaužti kvapą vidury kalbos,
Miksėti ir veblenti padrikai,
Paskui staiga nutilti, lyg pamišęs
Ar išgąsčio pagautas?

BAKINGEMAS Nebijokit!
Aš jums gabiausią tragiką nurungsiu:
Kas žodis bailiai žvilgčiosiu aplink

Ir krūpčiosiu, šiaudeliui sušlamėjus,
Lyg būčiau pilnas nerimo baisaus.
Ir niaurūs žvilgsniai, ir šypsniai meilingi
Tartum paslaugūs, nuolankūs tarnai
Paklūsta mano užmačiai kiekvienai.—
Bet kurgi Ketsbis? Jis išėjo?

GLOSTERIS

Žiūrėk, štai jis atsiveda lordmerą.

Įeina *lordmeras* *ir* *Ketsbis*

BAKINGEMAS

Lordmere...

GLOSTERIS

Skubėkite prie keliamojo tilto!

BAKINGEMAS

Jūs girdit? Būgnas!

GLOSTERIS

Akių neatitrauk nuo mūrų, Ketsbi.

BAKINGEMAS

Mes jus čionai išsikvietėm, lordmere...

GLOSTERIS

Mūs tarpe priešas,— ginkis! Atsargiau!

BAKINGEMAS

Mes — niekuo nekalti: mus dievas saugo.

GLOSTERIS

Tai Lovelis ir Retklifas,— nurimk.

Įeina *Lovelis* *ir* *Retklifas* *su Hestingso galva*

LOVELIS

Štai Hestingso klastingojo galva:
Šlykštus, dviveidis niekšas — nebegyvas.

GLOSTERIS

Aš taip giliai mylėjau šitą vyrą,
Jog negaliu susivaldyt neverkęs.
Aš visad jį laikiau geru krikščioniu
Ir nekalčiausiu iš visų žmonių;
Slapčiausi mano potroškiai ir mintys —
Lyg knygoj įrašytos jo širdy.*
Jisai mokėjo begėdystę savo
Dorybės rūbais taip gražiai dangstyt,
Kad, viešą jo silpnybę teišskyrus
(Turiu galvoj ryšius su misis Šor),
Jame nebuvo, rodos, nė dėmelės.

BAKINGEMAS

Taip, šitokio vylingo išdaviko
Aš niekad dar pasauly nemačiau.
Mes likome gyvi tik per stebuklą...
Įsivaizduokit, išgama tasai
Susirinkimų salėj rengės šiandien
Mane ir lordą Glosterį užmušt!

LORDMERAS

Nejaugi?

GLOSTERIS

Tai ką, bene mes turkai ar pagonys?
Ar būtume išdrįsę mes kada
Be jokio teismo ir be niekur nieko
Prieš tą nedorėlį pakelti ranką,
Jei Anglijos taika ir mūs saugumas
Nebūtų reikalavę to skubiai?

LORDMERAS

Na ir puiku! Mirties jis nusipelnė.
Teisingai jūs pasielgėt, milordai,
Kad tuo būdu nuo panašių pagundų
Atbaidėte kitus išdavikus.
Kai susidėjo jis su misis Šor,
Iš jo aš nebelaukiau nieko gero.

GLOSTERIS

Mes geidėme, kad būtumėte pats
Jūs liudininku jo mirties, milorde,—
Ir tik uolumas mudviejų draugų,
Kiek prasilenkdamas su mūsų norais,
Pagreitino tą reikalą truputį.
Mes troškome, kad savo ausimis
Išgirstumėt, kaip šitas nevidonas
Drebėdamas išklos niekšybes savo
Ir pasakys, kuriuo tikslu ir kaip
Jis išdavystės griebėsi; tuomet
Jūs būtumėt galėjęs apgarsinti
Jo pasakojimą visiems piliečiams,
Kad jo mirtis paskui nepagimdytų
Spėliojimų ir aimanų tuščių.

LORDMERAS

Gerasis mano lorde, jūsų žodžiais
Tikiu aš taip, nelyginant patsai
Aš būčiau viską matęs ir girdėjęs.
Jūs būkite tikri, šviesiausi princai,
Jog aš ištikimiems piliečiams mūsų
Paskelbsiu, kaip teisingai ir dorai
Šiuo atveju pasielgėte jūs.

GLOSTERIS

Mes tam, milorde, jus ir kvietėm čia,
Kad priekabingų paskalų nekiltų.

BAKINGEMAS

Kadangi pavėlavote šiek tiek,—
Patvirtinkit vien tai, ką mes pasakėm.
Na, gerbiamas lordmere, likit sveikas.

Lordmeras išeina

GLOSTERIS

Bėk įkandin, brangusis Bakingemai,
Į rotušę skubėk jam iš paskos!
Tenai, nutaikęs progą, pakuždėk,

Jog Edvardo vaikai yra bastriai.
Primink kitiems, kaip Edvardas įsakė
Mirties bausme nubaust pilietį vieną,
Kuris juokais išsitarė kadaise,
Kad jo sūnus „karūną paveldės",
Nors buvo aišku, jog anas žmogelis
Turėjo savo namą omeny
Su iškaba, vaizduojančia karūną.
Paskui įsprausk žodelį apie tai,
Kaip ištvirkavo Edvardas nešvankiai,
Su kokiu gyvulišku gašlumu
Be paliovos jis kibo prie tarnaičių,
Prie svetimų žmonų ir dukterų,
Kaip kaitaliojo savo meilužes,
Kaip jo gosli širdis ir godūs žvilgsniai
Kasdien visur ieškojo naujo grobio.
Paskiau nežymiai pereik prie manęs
Ir, jei reikės, paaiškink, jog tais metais,
Kai gimė šitas Edvardas besotis,—
Didžiai šlovingas mano tėvas Jorkas
Kariavo Prancūzijoje kaipsyk
Ir, apskaičiavęs laiką, pripažino,
Kad kūdikis tasai yra ne jo,
Nes, atvirai pasakius, ir iš gymio
Jisai nepanašus į mano tėvą.
Bet apie tai tik šiaip sau užsimink:
Juk motina manoji dar gyva.

BAKINGEMAS

Milorde, nesirūpinkit, aš tokį
Oratorių mokėsiu suvaidint,
Lyg už tatai man būtų prižadėta
Auksinė dovana. Sudie, milorde.

GLOSTERIS

Jei tau pavyks sumanymas gerai,
Tai vesk visus juos Beinardo pilin[31].
Ten rasite mane būry garbingam
Mokslingų vyskupų ir kunigų.

BAKINGEMAS

Einu. Jūs apie trečią ar ketvirtą
Iš rotušės sulauksite naujienų.

GLOSTERIS

Pamokslininkas Šo[32] man reikalingas,—
Bėk, Loveli, greičiau pas jį.
(*Kreipdamasis į Ketsbį*)
O tu
Eik pas vienuolį Penkerį: abudu
Po valandos lai Beinardan atvyksta.

Lovelis ir Ketsbis išeina

Dabar slaptai įsakymą aš duosiu
Susidorot su Klarenso veisle,
Be to, aš liepsiu prie jaunųjų princų
Jokios gyvos būtybės neprileist.
(*Išeina*)

VI scena

Londono gatvė
Įeina raštininkas su popierium rankoj

RAŠTININKAS

Štai Hestingso kaltinamasis aktas;
Jis perrašytas dailiai ir švariai
Ir katedroj bus perskaitytas šiandien.
Taip, nieko nepridėsi, neatimsi!
Jį vakar, jau vėlokai vakare,
Man atnešė iš Ketsbio,— ir prie jo
Vienuolika aš valandų triūsiau!
Tiek pat dar laiko juodraštis suėdė.
O juk prieš kokias valandas penkias
Gerasis lordas Hestingsas gyveno
Ir be jokios dėmelės ir kaltės
Sau vaikščiojo laisvai... Gražus dalykas!
Kažin, ar atsiras toksai kvailys,

Kuris piktos čia valios neįžvelgtų?
Bet apie tai — kas drįstų prasižioti?
Visur klasta, visur darbai pikti,—
Matyt, pasaulio pabaiga arti!
(*Išeina*)

VII scena

Beinardo pilis
Įeina iš vienos pusės Glosteris, iš kitos — Bakingemas

GLOSTERIS

Kas naujo? Pasakok! Ką šneka žmonės?

BAKINGEMAS

Dievaž, prisiekiu motina švenčiausia,
Lyg susitarę tyli jie...

GLOSTERIS Sakei tu,
Kad Edvardo vaikai yra bastriai?

BAKINGEMAS

O kaipgi! Ir užsiminiau taip pat
Apie istoriją su ledi Liusi
Ir jo kitas piršlybas Prancūzijoj[33];
Paskui išdėjau, kaip už menką nieką
Jis persekiojo mūsų piliečius,
Kaip geiduliams vergavo nežabotiems
Ir prievartavo moteris doras.
Čia aš pridūriau, jog pradėtas buvo
Jis tuo metu, kada prancūzų žemėj
Kovojo senas Jorkas, į kurį
Nė trupučio jisai nepanašus,
Tuo tarpu jūs atrodot gyvas tėvas
Iš veido ir iš būdo prakilnaus.
Papasakojau smulkiai aš, kiek sykių
Sutriuškinote Škotijoje priešus,
Išgyriau jūsų ištvermę kare,

Švelnumą, išmintį taikos gadynėj,—
Žodžiu, milorde, nepraleidau nieko,
Kas būtų jums naudinga; pagaliau
Užbaigdamas pasiūliau aš visiems,
Kas linki gero Anglijai, sušukti:
„Lai visagalis Ričardą globoja,
Britanijos karalių ir valdovą!"

GLOSTERIS

Ir ką gi, jie sušuko?

BAKINGEMAS

Kaip gyvą mane matote,— nė šnipšt.
Lyg akmenys nebylūs ar stabai
Stovėjo jie išbalę it lavonai
Ir viens į kitą dėbčiojo tylom.
Tuomet pradėjau gėdinti aš juos
Ir paprašiau paaiškinti lordmerą,
Ką reiškia toji įžūli tyla.
Tačiau jisai pareiškė man, kad liaudis
Dar nepripratus prie tokių šnekų
Ir būtų reikalingas pranešėjas.
Liepiau jam pakartoti mano kalbą,
Jis nesipriešino, bet nuo savęs
Žodelio nepridėjo ir vis sakė:
„Taip hercogas nusprendė... taip galvoja..."
Kai jis nutilo, mano bendraminčiai
Tuojau į orą metė kepures,
Ir apie kokį tuziną balsų
Iš salės gilumos skystai suriko:
„Tegul karalius Ričardas gyvuoja!"
Aš, tuo pasinaudodamas, tariau:
„Mieli piliečiai, leiskit padėkoti:
Parodė šių ovacijų audra,
Kad esate jūs žmonės išmintingi,
Kad mylite jūs Ričardą tikrai."
Ir šitaip prakalbėjęs, išėjau.

GLOSTERIS

Kelmai bejausmiai! Tyli — ir gana?

BAKINGEMAS

Kaip kažin ką, nė garso.

GLOSTERIS

O kur lordmeras su draugais prasmego?

BAKINGEMAS

Jisai atvyks netrukus. Apsimeskit,
Milorde, susirūpinęs kažkuo
Ir į kalbas iš karto nesileiskit.
Maldaknygę paėmęs į rankas,
Tarp dvasininkų jūs kukliai stovėkit,—
Ir šitas vaizdas progą man suteiks
Pamokslą dievobaimingą išdrožti.
Žiūrėkite, nebūkit nuolaidus
Jų prašymams: tarytum mergina
Kartokit „ne", bet dirbkit savo darbą.

GLOSTERIS

Jei tik mane įkalbinėsi tu
Taip lygiai atkakliai, kaip aš tau spirsiuos,—
Užtikrinu, eis viskas kuo sklandžiausiai.

BAKINGEMAS

Galerijon greičiau! Lordmeras beldžias.

Glosteris išeina. Įeina lordmeras ir miestiečiai

Sveiki, lordmere. Man jau nusibodo
Snopsoti čia. Mažai yra vilties,
Kad hercogas sutiktų mus priimti.

Įeina Ketsbis

Na, Ketsbi, ką man hercogas įsakė?

KETSBIS

Jis prašė jus, taurusis mano lorde,
Užeit rytoj arba geriau — poryt.
Su dviem dievotais viešpaties tarnais
Jis visas maldose dabar paskendęs

Ir dėl pasaulio rūpesčių menkų
Susikaupimo savo drumst nenori.

BAKINGEMAS

Keliauk atgal, gerasis mano Ketsbi,
Ir hercogui paaiškint malonėk,
Kad mes — lordmeras, aš ir tie piliečiai —
Atvykome čionai ir jo šviesybę
Trukdyti drįstam reikalu svarbiu
Vardan tėvynės laimės ir gerovės.

KETSBIS

Nedelsdamas tatai pranešiu jam.
(*Išeina*)

BAKINGEMAS

Taip, šitas mūsų hercogas, milorde,—
Tai jums ne Edvardas koks nors, o ne!
Jisai ne lovoj drybso per dienas,
O poteriauja tyliai, atsiklaupęs;
Ne su gražuolėm smaginasi jis,
O dvasios peno semiasi; nemiega
Ir kūno sau netukina lepaus,
O sielą budinčią maldom maitina.
Kokia laiminga būtų mūs šalis,
Jei jis sutiktų būti jos valdovas.
Deja, vargu ar šį garbingą vyrą
Palenkti mes įstengsime.

LORDMERAS Nejau
Jisai atsisakys? Apsaugok dieve.

BAKINGEMAS

Bijau, kad taip ir bus.

Įeina K e t s b i s

Na, Ketsbi, ką pasakė jo šviesybė?

KETSBIS

Milorde, hercogas labai nustebęs,
Kad tiek miestiečių sukvietėte jūs,

Apie tatai iš anksto neįspėjęs.
Jis būgštauja, ar čia nėra klastos.

BAKINGEMAS

Skaudu, kad mano pusbrolis kilnus
Klastingumu mane įtarinėja.
Prisiekiu, mes pilni tikslų geriausių.
Tad eik ir jo šviesybę nuramink.

K e t s b i s išeina

Kai tie šventi, pamaldūs dievo žmonės
Rožančiun įsikimba,— juos bematant
Pagauna įkvėpimas įstabus.

Viršuj pasirodo G l o s t e r i s tarp dviejų vyskupų. Sugrįžta K e t s b i s

LORDMERAS

Štai hercogas — tarp vyskupų dviejų!

BAKINGEMAS

Tai du šulai dorybės: jie apgins
Valdovą šventą nuo aistrų pagundos.
Žiūrėkite, maldaknygė jo rankoj,
Krikščionio garbingiausia puošmena.
Šlovingas ir šviesus Plantagenetai,
O, neatstumk mūs prašymo,— nepyk
Ir dovanok, kad mes drąsos turėjom
Nutraukti tavo įkarštį maldingą.

GLOSTERIS

Nereikia atsiprašymų, milorde.
Aš jus patsai meldžiu atleisti man,
Kad, viešpačiui tarnaudamas karštai,
Nepaslenku draugų aš pasitikti.
Bet apie tai užtenka. Ko jūs geidžiat?

BAKINGEMAS

To pat, ko dievas geidžia ten, danguj,
Ko geidžia ir visi padorūs žmonės
Šioj niekieno nevaldomoj saloj.

GLOSTERIS

Turbūt kuo nors prasikaltau netyčia,
Užgaudamas gyventojus šio miesto,—
Ir jūs atėjot bart manęs dabar.

BAKINGEMAS

Taip, prasikaltot, hercoge. Tačiau,
Mūs prašymui teisingam nusilenkęs,
Šią nuodėmę išpirkti galit.

GLOSTERIS Aišku:
Juk aš ne tarp pagonių gyvenu.

BAKINGEMAS

Tad štai kokia ta nuodėmė, klausykit:
Valdovo sosto atsisakėt jūs,
Didingo skeptro savo pranokėjų —
Ir titulą, teisėtai paveldėtą,
Bei giminės karališkosios šlovę
Atidavėte atžalai bejėgei
Supuvusios, niekingos padermės.
Brangiosios Anglijos garbė mums liepia
Prižadint jūsų miegančias mintis:
Tėvynės mūsų kūnas negaluoja,
Randai gėdingi darko veidą jos,
Įvairūs niekam tikę augalai
Prišlijo prie karališko kamieno,
Kurs vis giliau pasineria kasdien
Į juodą užmiršties nykios bedugnę.
Mes meldžiame: išgelbėkit mūs kraštą,
Paimkite jo valdžią savo rankon,
Tiktai ne kaip atstovas kažkieno,
Ne kaip valdytojas arba globėjas,
Ar vykdytojas valios svetimos,
O kaip teisėtas šios šalies monarchas,
Jos šeimininkas, viešpats ir galva.
Todėl, pritaręs prašymui karštam
Jus mylinčių visa širdim piliečių,
Su jais kartu aš atvykau čionai
Maldauti jūsų, hercoge šviesiausias!

GLOSTERIS

Aš nežinau, kaip pasielgti man:
Ar pasišalint be jokių kalbų,
Ar priekaištais karčiais jums atsikirsti?
Neatsakyti nieko? Bet tada
Jūs pagalvosit, kad liežuvį mano
Yra sukaustęs slaptas godulys
Ir kad, matyt, tylom aš sutikau
Priimt auksinį karalystės jungą,
Kurį uždėt man trokštat jūs, bepročiai.
Atstumti jūsų prašymą? Bet tuo
Įskaudinsiu aš savo bičiulius,
Kurie taip nuoširdžiai man atsidavę.
Idant pavojų abiejų išvengčiau,
Trumpai ir aiškiai atsakysiu jums:
Už meilę, man parodytą,— dėkoju.
Bet mano nuopelnai — per daug menki
Tokiam aukštam pasiūlymui. Net jeigu
Išnyktų visos kliūtys kelyje
Ir, kaip teisėtas įpėdinis sosto,
Laisvai galėčiau kopti prie valdžios,—
Tai ir tada skurdybė mano dvasios
Bei didis apstas ydų įvairių
Mane turbūt priverstų pasislėpti
Nuo siūlomos karūnos ir garbės:
Ne mano laivui — nardyt vandenynuos,
Ne man, silpnam,— svajoti apie šlovę,
Kurios tvaike užtrokšti aš bijau.
Tačiau jokios pagalbos iš manęs
Kol kas nereikia jums — ir ačiū dievui,
Nes aš kitų pagalbos neretai
Stokoju pats. Karališkasis medis
Karališką pagimdė vaisių mums,
Ir kai dienų nematoma tėkmė
Tą vaisių subrandins,— jisai tikriausiai
Papuoš monarcho sostą nupelnytai,
Ir būsim mes patenkinti visi.
Ant jo pečių tad sudedu aš naštą,
Kurią jūs man norėjote užkraut:

Tegul žvaigždė laiminga jį globoja!
Aš niekados sau teisių svetimų
Nedrįsiu pasiglemžti, saugok dieve!

BAKINGEMAS
Ak, hercoge, labai jūs skrupulingas.
Bet jūsų samprotavimai, deja,
Nepagrįsti ir nerimti be galo.
Atrodo, savo brolio sūnumi
Jūs laikot Edvardą. Neprieštarauju.
Tačiau kažin, ar jį yra pagimdžius
Tikroji jo žmona. Jis iš pradžių
Su ledi Liusi buvo sužieduotas
(Tai žino jūsų motina),— po to
Susižadėjo už akių su Bona,
Seserimi karaliaus Prancūzijos.
Paskui nuo šitų nuotakų dviejų
Jį atmušė prašeiva įkyri,
Suvytusi ir vargana našlė
Su ištisa vaikų krūva; štai ta
Seniai jau atžydėjusi gražuolė,
Gyvenimo saulėlydžio sulaukus,
Užbūrė žvilgsnį jo paleistuvingą,
Jį apkerėjo savo žavesiais
Ir nuo skaisčių svajonių aukštumos
Nusitempė į purvą dvipatystės.[34]
Iš šito jųjų ryšio nešvaraus
Ir gimė Edvardas, kurį lig šiol
Iš mandagumo princu titulavom.
Galėčiau jums pateikti argumentų,
Dar žymiai svaresnių už tuos, vienok,
Drovėdamasis judinti gyvuosius,
Aš tyčiomis liežuvį suvaldau.
Todėl nesikratykit, o milorde,
Karališko vainiko; jei nenorit
Suteikti mūs tėvynei laimės šios,
Tai nuo senų puvėsių išgamystės
Bent giminę jūs savo apvalykit
Ir pasistenkite išvesti ją
Į tiesųjį įpėdinystės kelią.

LORDMERAS

Milorde, ryžkitės! Miestiečiai prašo.

BAKINGEMAS

Jų meilės neatstumkite, milorde!

KETSBIS

O hercoge, nudžiuginkite juos,
Patenkinkit jų prašymą teisėtą!

GLOSTERIS

Ak, kam žūt būt įsigeidėte jūs
Man visą kalną rūpesčių primesti?
Aš nesutvertas prabangai valdovo.
Užtat meldžiu nerūstaut ant manęs:
Aš negaliu ir nedrįstu sutikti.

BAKINGEMAS

Aš suprantu: jums broliški jausmai
Neleidžia Edvardo sūnaus nuskriausti;
Tačiau, nors jūsų mylinti širdis
Yra pilna užuojautos švelnios
Tiek artimiausiems jūsų giminaičiams,
Tiek lygiai kiekvienam kitam, milorde,—
Bet vis tiek pat, sutiksit jūs ar ne,
O jūsų brolvaikis nebus karalium:
Įkelsim kitą sostan, ir tegul
Gėdingai žūva jūsų padermė!
Taip esame nusprendę mes tvirtai —
Ir pasišalinam.— Eime, miestiečiai.
Užtenka mums verkšlenti, po velnių!

GLOSTERIS

O, nesibark, brangusis Bakingemai!

Bakingemas ir miestiečiai išeina

KETSBIS

Grąžinkit juos, milorde, nusileiskit!
Pasigailėkit Anglijos!

GLOSTERIS Ir kam
Į rūpesčių marias mane jūs stumiat?
Na, bet tiek to. Pašaukit juos atgal.
Aš ne akmuo — ir prašymui draugų
Nepajėgiu aš likti abejingas,
Nors sąžinė už tai man priekaištauja.

Bakingemas su kitais grįžta

Jei tu, gentaini mielas Bakingemai,
Ir jūs, galvoti vyrai, pasiryžot
Mane valdžios vežiman įkinkyt,—
Aš noromis nenoromis turiu
Kantriai pakelt likimo sunkią naštą.
Bet jeigu apkalbos geluo nuodingas,
Nepaisant to, įgels mane paskui,—
Tai prievarta, iš jūsų patirta,
Man skydas tebūnie nuo šmeižto juodo.
Juk žino viešpats ir jūs patys matot:
Aš — ne garbėtroška.

LORDMERAS Globok jus, dieve!
Mes visada patvirtinsim, ką žinom.

GLOSTERIS

Ir žodžiai jūsų — bus gryna tiesa.

BAKINGEMAS

Tad leiskit jus pasveikinti kaip dera:
Ilgiausių metų Ričardui šauniam,
Visos Britanijos valdovui!

VISI Amen!

BAKINGEMAS

Jūs vainikuotis teiksitės rytoj?

GLOSTERIS

Jei būtinai to pageidaujat,— prašom.

BAKINGEMAS

Mes galime keliaut lengva širdim.
Ligi rytojaus, jūsų malonybe.

GLOSTERIS (*vyskupams*)

Sugrįžkime prie dvasiškų dalykų.
Sudie, brolau. Sudie, mieli draugai.

Visi išeina

KETVIRTAS VEIKSMAS

I scena

Prie Tauerio

Įeina iš vieno šono karalienė Elzbieta, Jorko hercogienė ir markizas Dorsetas; iš kito — ledi Ana, Glosterio hercogienė, vesdama už rankos ledi Margaritą Plantagenet, Klarenso dukrelę

JORKO HERCOGIENĖ

Kas eina čion? Geroji Ana Gloster
Su jauna anūke Plantageneto?
Į Tauerį jos skuba, dievaži,
Pasveikint nuoširdžiai mielųjų princų.
Sveika, duktė. Gerai, kad sutikau.

LEDI ANA

Duok viešpatie, kad ši diena atneštų
Daug džiugesio ir laimės jums abiem!

KARALIENĖ ELZBIETA

To pat ir tau linkiu, sesuo. Kur traukiat?

LEDI ANA

Į Tauerį mes žengiam kaip ir jūs
Pareikšti pagarbos šauniesiems princams.

KARALIENĖ ELZBIETA

Dėkoju tau, sesuo. Eime kartu.

Įeina Brekenberis

O štai — kaip tik laiku! — ir komendantas.

Klausykit, meldžiamasis! Malonėkit
Man pasakyti, kaip gyvuoja princas,
Kaip laikosi jaunasis mano Jorkas?

BREKENBERIS

Puikiausiai, karaliene; bet, deja,
Aš negaliu jų leisti aplankyti.
Tai kuo griežčiausiai uždraudė karalius.

KARALIENĖ ELZBIETA

Karalius? Koks karalius?

BREKENBERIS Dovanokit,
Globėjas.

KARALIENĖ ELZBIETA Tegul viešpaties globa
Apsaugo mus nuo panašių globėjų.
Kaip? Jis išdrįso atitverti siena
Mane nuo mylinčių vaikų? Juk aš —
Jų motina — ir nieko nebijau.

JORKO HERCOGIENĖ

O aš jų tėvo motina esu —
Ir noriu juos regėt.

LEDI ANA Aš — jų teta,
Bet jie kaip tikrai motinai man brangūs.
Tad veskite pas juos. Aš jūsų kaltę
Prisiimu be baimės sau.

BREKENBERIS

Ne, negaliu sutikti, hercogiene:
Aš priesaiką daviau. Prašau atleist.
(*Išeina*)

Įeina lordas S t e n l i s

STENLIS

Jei valanda vėliau jus pamatyčiau,—
Pasveikinčiau aš hercogienę Jorko
Kaip motiną ir pirmą palydovę

Dviejų didžiai šlovingų karalienių.
(*Ledi Anai*)
Miledi, į Vestminsterį skubėkit!
Su Ričardu ten jus apvainikuos.

KARALIENĖ ELZBIETA

O, perpjaukit greičiau man raištelius
Ir laisvėn širdį alpstančią išleiskit,—
Kitaip ji plyš nuo šitokios žinios!

LEDI ANA

Nelemtos, siaubą keliančios naujienos!

DORSETAS

Nusiraminkit. Nesigraužkit, motin.

KARALIENĖ ELZBIETA

Palik mane. Bėk, Dorsetai, iš čia!
Mirtis ir pražūtis tave sekioja,
Net mano vardas pavojingas tau...
O, gelbėkis, sakau, jeigu nenori
Tiesiog į pragaro nasrus įkliūti,
Nedidink skaičiaus nekaltų aukų,
Nuo to žudynių lizdo bėk toliau —
Pas Ričmondą, už jūrų,— ir neleisk
Įvykti Margaritos pranašystei,
Kad mirsiu aš kaip vieniša našlė,
O ne kaip Anglijos visos valdovė.

STENLIS

Protingas patarimas, karaliene.
(*Dorsetui*)
Pasinaudokit juo, kol nevėlu;
Aš keletą laiškų jums duosiu sūnui,
Kuris kely patsai jus pasitiks.
Negaiškite — brangus kiekvienas mirksnis.

JORKO HERCOGIENĖ

Nelaimės vėjau, sėjantis bėdas!
O, mano įsčios — slėpiniai mirties —

Jūs į pasaulį slibiną paleidot,
Kurio prakeiktas žvilgsnis žudo žmogų!

STENLIS (*ledi Anai*)

Jau laikas, hercogiene. Aš skubu.

LEDI ANA

Nenoromis einu. O, kad pavirstų
Sunkios karūnos aplankas auksinis
Įkaitintu, žėruojančiu plienu
Ir smegenis išdegintų jis man!
Mirties nuodais lai patepa man kaktą,
Idant aš krisčiau negyva pirmiau,
Negu aplink save išgirsiu šaukiant:
„Tegul gyvuoja mūsų karalienė!“

KARALIENĖ ELZBIETA

Eik, vargše kankine! Garbės vainiko
Aš nepavydžiu tau. Vardan manęs
Į prapultį savęs tu neįstumk.

LEDI ANA

Deja! Kai Henriko lydėjau grabą
Ir kai jisai, nūdienis mano vyras,
Priėjo prie manęs, dar nesuspėjęs
Nuo savo rankų nusiplauti kraują
To angelo, kurio žmona buvau,
Ir šventą kraują to, kurio raudojau,—
Jau tąsyk, Ričardui veidan pažvelgus,
Aš pasakiau: „O, būk prakeiktas tu,
Kuris jaunystę mano pražudei
Ir pavertei mane našle senyva!
Jei vesi,— sielvartai tegu apninka
Jungtuvių tavo guolį; tavo žmonai
(Jei šitokia beprotė atsiras!)
Gyvenimas labiau tegu apkarsta,
Negu kad man, netekus savo vyro!“
Ir štai turbūt greičiau, negu galėčiau
Šį prakeikimą vėlei pakartot,
Negudrią mano moterišką širdį

Jis savo žodžiais pavergė saldžiais.
Pati save prakeikusi, nė mirksniui
Aš poilsio nuo tolei nežinau;
Jo patale sapnų rasa auksinė
Akių man negaivina niekuomet,—
Nakčia nuo jo kliedėjimų šiurpių
Aš pabundu kiekvieną valandėlę...
Be to, esu aš Voriko duktė,
Už tai manęs nekenčia jis — ir greitai,
Be abejo, manim nusikratys.

KARALIENĖ ELZBIETA

Sudie, vargšele! Aš tavęs gailiuosi.

LEDI ANA

Širdingai užjaučiu ir aš tave.

DORSETAS

Sudie, šlovės nuliūdus dalininke!

LEDI ANA

Šlovės, kurios taip greitai netekai!

JORKO HERCOGIENĖ (*Dorsetui*)

Pas Ričmondą keliauk ir būk laimingas!
(*Ledi Anai*)
O tu skubėk pas Ričardą! Tegul
Gerieji angelai tave globoja!
(*Karalienei Elzbietai*)
Tu rasi sau bažnyčioje paguodą,
O aš ramybę rasiu sau kape!
Pragyvenau aštuoniasdešimt metų,
Bet už minutę džiaugsmo ir vilties
Man tekdavo savaitė graužaties.

KARALIENĖ ELZBIETA

Palauk. Į Tauerį drauge pažvelkim.
Niūri pilie, pasigailėk vaikų,
Kuriuos tarp tavo sienų samanotų
Uždaręs laiko Ričardo pavydas!
Rūsti žindyve, aukle atšiauri,

Aš, skausmo apsiaubta, tavęs maldauju,
Mažyliams būk kaip motina švelni!
Sudie tariu jums, akmenys seni!
(*Išeina*)

II scena

Londonas. Karaliaus rūmai. Trimitų garsai
Įeina Ričardas *karaliaus rūbais ir su karūna,* Bakingemas, Ketsbis, pažas *ir kiti*

KARALIUS RIČARDAS

Toliau sustokit. Mielas Bakingemai!

BAKINGEMAS

Valdove maloningas, aš klausau.

KARALIUS RIČARDAS

Duok ranką.
(*Sėdasi sostan*)
Tavo paramos dėka
Karalius Ričardas čionai užkopė.
Bet kiek jis taip aukštai išsilaikys?
Ar toji jo šlovė bus ilgaamžė?

BAKINGEMAS

Lai ji netemsta ir negęsta niekad!

KARALIUS RIČARDAS

Dabar aš išbandysiu, Bakingemai,
Ar iš tiesų nulietas tu esi
Iš gryno aukso. Edvardas dar gyvas.
Tu supratai, ką noriu pasakyt?

BAKINGEMAS

Kalbėkite toliau, dosnus valdove.

KARALIUS RIČARDAS

Geidžiu karalium būti, Bakingemai.

BAKINGEMAS

Ar nesat jūs garsiausias iš karalių?

KARALIUS RIČARDAS

Kaip? Aš esu karalius? Gali būt.
Bet Edvardas dar gyvas.

BAKINGEMAS Taip, valdove.

KARALIUS RIČARDAS

Ir tai be galo liūdna.— „Taip, valdove"...
Klausyk, brolėnai, tu buvai lig šiol
Guvesnio proto. Atvirai šnekėkim:
Aš noriu tais bastriais nusikratyt —
Ir kuo greičiausiai. Ką tu pasakysi?
Kalbėk trumpai ir aiškiai: aš klausau.

BAKINGEMAS

Kaip įsakys karalius, taip ir bus.

KARALIUS RIČARDAS

Tfu, tu, matyt, į ledą pavirtai:
Visai užšalo tavo paslaugumas!
Tai ką, ar tu apsiimi, ar ne
Juos sutvarkyti?

BAKINGEMAS Leiskit atsikvėpti...
Truputį pagalvosiu iš pradžios
Ir tąsyk atsakysiu jums, milorde.
(*Išeina*)

KETSBIS (*pusbalsiu kreipdamasis į kitus*)

Karalius užsirūstino. Žiūrėkit,
Kaip kandžioja jis lūpą sau piktai.

KARALIUS RIČARDAS

Verčiau kalbėt su bukagalviais mulkiais
Ar nieko neišmanančiais vaikais
Nei su tokiais, kurie per daug įžvalgūs.
Puikybėn pasikėlė Bakingemas
Ir pasidarė atsargus. Ei, pažel

PAŽAS

Klausau, milorde.

KARALIUS RIČARDAS

Ar nežinai, kas, susigundęs auksu,
Į žmogžudystę ryžtųsi slapta?

PAŽAS

Yra toks nepatenkintas bajoras,
Kurio išdidų protą baisiai slegia
Jo išteklių skurdumas. Pinigai
Už dvidešimt oratorių greičiau
Jį pastūmės į ką tik panorėsit,
Aš tuo neabejoju.

KARALIUS RIČARDAS Kaip jo vardas?

PAŽAS

Jisai vadinas Tirelis, milorde.

KARALIUS RIČARDAS

Pažįstu šitą žmogų. Šauk jį čia.

P a ž a s išeina

Buklus, akylas, suktas Bakingemas
Daugiau man patarėju nebebus.
Jisai tiek laiko žengė su manim
Petys į petį — ir staiga sustojo...
Panoro atsikvėpti! Ką gi, prašom.

Įeina S t e n l i s

Kas naujo?

STENLIS Aš girdėjau, kad už jūrų
Pabėgo lordas Dorsetas — ir ten
Pas Ričmondą apsigyveno.

KARALIUS RIČARDAS Ketsbi!

KETSBIS

Klausau, milorde.

KARALIUS RIČARDAS

Paleisk tuojau gandus, kad ledi Ana
Susirgo nepagydoma liga;
O aš laikyt ją liepsiu uždarytą.
Be to, surask man kokį bajoriuką
Iš nelabai turtingų: jį reikės
Apvesdinti su Klarenso dukra.
Sūnus nepavojingas: jis — pamišęs.
Tu užmigai ar ką? Kartoju tau:
Eik išgarsink, kad miršta karalienė.
Greičiau krutėk, nes man labai svarbu
Užbėgti už akių viltims žalingoms
Ir numarint jų gemalą išsyk.

Ketsbis išeina

Aš savo brolio dukterį paimsiu
Per žmoną sau,— kitaip valdžia manoji
Bus visada už krištolą trapesnė.
Jos brolius nudaigojęs, vesiu ją!
Tiesa, labai netikras šitas kelias,
Bet taip giliai aš pagrimzdau kraujuos,
Kad nebijau aš nuodėmės naujos...
Ne, ašaringas gailestis — ne man!

Įeina pažas ir Tirelis

Tu vadiniesi Tirelis?

TIRELIS

Teisingai, Džeimsas Tirelis, milorde,
Karaliaus paklusniausias valdinys.

KARALIUS RIČARDAS

Kažin, ar paklusniausias?

TIRELIS Išbandykit.

KARALIUS RIČARDAS

Užmušti mano draugą tu išdrįstum?

TIRELIS

Išdrįsčiau. Bet man būtų maloniau
Du jūsų priešus nužudyt, milorde.

KARALIUS RIČARDAS

Puiku. Yra du priešai mirtini,
Kurie man drumsčia miegą ir ramybę.
Atpalaiduok greičiau mane nuo jų,—
Aš omeny turiu anuos bastrius,
Kur Taueryje sėdi.

TIRELIS Leiskit man
Prie jų prieit, o aš jau sugebėsiu
Bematant jums ramybę sugrąžinti.

KARALIUS RIČARDAS

Man tavo žodžiai — muzika saldi.
Eikš, Tireli, arčiau. Duok savo ausį.
(Šnabžda jam)
Tuo tarpu — tiek. Kai viskas baigta bus,
Tave pamilsiu ir apdovanosiu.

TIRELIS

Aš apsidirbsiu greit.

KARALIUS RIČARDAS Ar vakare
Mes galim iš tavęs žinių tikėtis?

TIRELIS

Be abejo, milorde.
(Išeina)

Įeina B a k i n g e m a s

BAKINGEMAS

Valdove, jūsų norą paskutinį,
Kurį pareiškėt man, jau apmąsčiau.

KARALIUS RIČARDAS

Palikim šitą reikalą. Girdėjau,
Kad Dorsetas pas Ričmondą pabėgo.

BAKINGEMAS

Yra tokių gandų, milorde.

KARALIUS RIČARDAS Stenli,
Juk Ričmondas — jums posūnis. Žiūrėkit!

BAKINGEMAS

Kada, milorde, jūs tesėsit žodį,
Man duotą iškilmingai ir tvirtai?
Aš Herfordo grafystės laukiu vis,
Kurią jūs pažadėjot dovanoti.

KARALIUS RIČARDAS

Gerai stebėkit savo žmoną, Stenli:
Jei Ričmondui rašyti ji pradės,—
Teks atsakyti jums.

BAKINGEMAS Tai kaipgi bus
Su mano prašymu anuo, milorde?

KARALIUS RIČARDAS
Atsimenu, kai Ričmondas dar buvo
Padykęs ir išpaikintas bamblys,—
Išpranašavo Henrikas Šeštasis,
Jog taps jisai karaliumi. Galbūt...

BAKINGEMAS

Milorde!

KARALIUS RIČARDAS

Kodėl gi pranašas tada pamiršo
Man pasakyt, kad aš nukausiu jį?

BAKINGEMAS

Milorde, jūs žadėjot hercogystę...

KARALIUS RIČARDAS

Taip, Ričmondas!.. Kai paskutinį kartą
Į Eksterį[35] nuvykęs aš buvau,
Svetingas meras man parodė pilį
Ir Rudžmontu[36] jis pavadino ją.
Aš krūptelėjau, vardą šį išgirdęs,
Nes vienas airių bardas man pasakė,
Jog, Ričmondą pamatęs, mirsiu greit.

BAKINGEMAS

Milorde!

KARALIUS RIČARDAS Ar jau vėlu?

BAKINGEMAS

Drįstu priminti jūsų didenybei,
Kad jūs mane užtikrinote...

KARALIUS RIČARDAS Taigi...
Ar jau vėlu?

BAKINGEMAS Tuojau išmuš dešimtą.

KARALIUS RIČARDAS

Lai muša sau.

BAKINGEMAS „Lai muša"? Ką tai reiškia?

KARALIUS RIČARDAS

Tai reiškia, kad galbūt išmuš tau norą
Man įkyrėt ir išmaldos prašyt.
Ne dovanos šiandieną man galvoj.

BAKINGEMAS

Tad tiesiai pasakykit: taip ar ne?

KARALIUS RIČARDAS

Atstok. Matai, kad aš nenusiteikęs!
Tu man trukdai.

Išeina visi, išskyrus Bakingemą

BAKINGEMAS

Ak taip! Vadinas, panieka šalta —
Štai atpildas už visą mano triūsą!
Ar tam aš jį karalium padariau?..
Tik prisiminkim Hestingso likimą —
Ir kolei ant pečių galva dar laikos,
Į Breknoką[37] skubėkime,— pats laikas!
(*Išeina*)

III scena

Ten pat
Įeina T i r e l i s

TIRELIS

Įvyko žmogžudystė kruvina!
Už ją gėdingesnės ir žiauresnės
Nematė mūsų kraštas nelaimingas.
Kai Daitonas ir Forestas, tie šunes[38],
Tie sužvėrėję niekšai, kraugeriai
Kalbėjo man apie baisingą darbą,
Kurį įvykdyt juodu pasamdžiau,—
Iš gailesčio jie verkė kaip vaikai,
Liūdnų prisiminimų sugraudinti.
„Štai šitaip tuodu kūdikiu miegojo",—
Man pasakojo Daitonas... „Štai taip,—
Pridūrė Forestas,— gulėjo juodu,
Meilingai vienas kitą apkabinę
Rankytėm nekaltom. Lyg keturi
Pražydę ant vienos šakos radastai
Bučiavosi jų lūpos purpurinės.
Ant pagalvio, greta, aš pastebėjau
Maldaknygę — ir suglumau. Bet velnias..."
Čia žmogžudys nuščiuvo, ir už jį
Pasakė Daitonas: „O, mes nusmaugėm
Du stebuklingus kūrinius gamtos,
Jos tobuliausią ir skaisčiausią žiedą."
Pritrūkę žodžių, budeliai nutilo
Ir pasitraukė geliama širdim,
O aš čionai, pas kraugerį karalių,
Pasidalint naujienom atvykau.
Štai jis ateina.

Įeina karalius R i č a r d a s

Pagarba valdovui!

KARALIUS RIČARDAS

Na, Tireli, galiu aš pasidžiaugti?

TIRELIS

Jei jūsų sielai teikia džiaugsmo tai,
Kas jau yra įvykdyta sėkmingai,
Jūs džiūgauti turėtumėt, milorde.

KARALIUS RIČARDAS

Lavonus jų matei?

TIRELIS Savom akim.

KARALIUS RIČARDAS

Ir jie yra palaidoti, brangusis?

TIRELIS

Juos užkasė tvirtovės kapelionas,
Tačiau kur būtent — to nenumanau.

KARALIUS RIČARDAS

Ateik po vakarienės pas mane
Ir iš eilės papasakok man viską.
Tuo tarpu pagalvok, kuriuo būdu
Galėčiau atsilyginti aš tau
Ir ko tu pageidautumei. Kol kas!

T i r e l i s išeina

Aš sūnų Klarenso laikau nelaisvėj,
Jo dukterį išleidau už beturčio;
Abudu mano brolvaikiai jauni
Pas Abraomą ilsis; ledi Ana
Labos nakties pasauliui palinkėjo.
Bretonas Ričmondas[39], atrodo, taiko
Į mano brolio dukterį Elzbietą
Ir jos dėka svajoja gauti sostą.
Aš pirmas nusiskubinsiu pas ją
Ir jaunikiu šmaikščiu prisistatysiu.

Įeina K e t s b i s

KETSBIS

Milorde!..

KARALIUS RIČARDAS

Ko taip įpuolei staigiai? Kas girdėt?

KETSBIS

Blogai, milorde. Mortonas pabėgo
Pas Ričmondą; iš vieno su valiečiais
Prieš mus jau Bakingemas išžygiavo,
Ir jo galybė auga nuolatos.

KARALIUS RIČARDAS

Ne tiek dabar man rūpi Bakingemas
Su savo neprityrusiom kariaunom,
Kiek Ričmondas su Mortonu. Pirmyn!
Dvejojimai ir plepalai tušti —
Mieguisti talkininkai gaišaties,
Paskui kurią išglebusi menkystė
Tarytum sliekas slenka pėdomis.
Aš įsakau surinkti tuoj pulkus
Ir drąsiai pasitikt išdavikus.
Merkurijaus sparnais į mūšį skrieju!
Lai būna skydas mano patarėju.

Abu išeina

IV scena

Prieš rūmus
Įeina karalienė Margarita

KARALIENĖ MARGARITA

Mūs priešų laimė pernoko ir greitai
Nukris mirties supuvusion ryklėn.
Jų pražūties kas dieną laukdama,
Slapsčiausi netoliese; pagaliau
Regiu aš pradžią įvykių grėsmingų...
Manau dabar keliauti Prancūzijon
Ir raidą šios tragedijos baugios
Stebėti iš tenai.— Kažkas ateina!

Kur pasislėpti vargšei Margaritai?
(Pasitraukia į šalį)

Įeina karalienė ***Elzbieta*** *ir* ***Jorko hercogienė***

KARALIENĖ ELZBIETA

O, princai! O, mažyliai nekalti!
Nespėję atsiskleisti pumpurėliai!
Jei dar ore plevena jūsų sielos,
Ieškodamos buveinės amžinos,—
Lengvais sparnais jūs nusileiskit žemėn
Ir raudą savo motinos išgirskit!

KARALIENĖ MARGARITA (*į šalį*)

Lai žino ji, kad ne be priežasties
Sulaukėt taip anksti juodos nakties.

JORKO HERCOGIENĖ

Bėdų šimtai man balsą prislopino,
Liežuvį man supančiojo vargai.
O, Edvardai Plantagenetai, kur tu?

KARALIENĖ MARGARITA (*į šalį*)

Plantagenetas už Plantagenetą
Atkeršijo. Skola jo apmokėta.

KARALIENĖ ELZBIETA

O viešpatie, kodėl nusigrįžai
Nuo savo avinėlių mylimiausių
Ir numetei juos vilkui į nasrus?
Nejaugi tu miegojai tuo laiku?

KARALIENĖ MARGARITA (*į šalį*)

Taip lygiai, kaip ir tuo metu, kai žuvo
Šviesiausias mano vyras ir sūnus.

JORKO HERCOGIENĖ

Tu pusgyve, akla, bežade šmėkla,
Numirėle, be grabo palikta,
Kančių buveine, pajuoka žmonių,
Ilgų nelaimių vaikščiojanti knyga,

Prisėsk ant anglų žemės nelaimingos,
Kurią krauju doriausių jos vaikų
Nedorėlio ranka giliai užtvindė!
(*Sėdasi žemėn*)

KARALIENĖ ELZBIETA

Kada gi, žeme, tu suteiksi man
Ne trumpą valandėlę atvangos,
Bet amžinai kape mane priglausi?
Norėčiau aš ne kūną pailsint,
O kaulus čia sudėt... Kas turi teisę
Liūdėt labiau, negu kad aš liūdžiu?
(*Sėdasi šalimais*)

KARALIENĖ MARGARITA (*išeidama į priekį*)

Aš jus pranokstu savo kančiomis,
Ir jums derėtų vien iš pagarbos
Duot pirmenybę sielvartui manajam.
(*Sėdasi žemėn šalia kitų*)
Jei tik skausmais pasidalint ne gėda,
Klausykit mano skundo įdėmiai
Ir negandus savuosius prisiminkit.
Turėjau sūnų Edvardą ir vyrą,
Bet Ričardas nužudė juos abu;
Tu Edvardą ir Ričardą turėjai,
Bet Ričardas nužudė juos abu.

JORKO HERCOGIENĖ (*Margaritai*)

Ir aš turėjau Ričardą, bet tu
Jį nužudei; aš Retlandą turėjau,
Bet tu padėjai nužudyti jį.

KARALIENĖ MARGARITA

Turėjai sūnų Klarensą dar tu,
Bet Ričardas ir Klarensą nužudė.
Iš tavo įsčių gilumos išlindo
Į šį pasaulį pragaro šuva,
Kuris į grabą varo mus visus.
Jis dar akių atmerkti nemokėjo,
O jau galando dygstančius dantis

Ir nekaltų ėriukų troško kraujo.
Tu pagimdei siaubūną neregėtą,
Engėją šlykštų dievo sutvėrimų,
Kurs tarp dejonių, ašarų karčių
Šioj žemėj kaip tironas viešpatauja
Ir mus prie kapo stumia vis arčiau.
Dėkoju tau, teisingas, didis dieve,
Kad veislę savo motinos tikros
Tasai žvėris įdūkęs drasko godžiai
Ir verčia ją raudoti su mumis!

JORKO HERCOGIENĖ

O, našle nelaiminga, nesidžiauk
Dėl svetimų bėdų! Pats dievas matė,
Kaip ašaras aš liejau dėl tavęs.

KARALIENĖ MARGARITA

Manęs nepeik. Aš keršto, keršto alkstu
Ir noriu prisisotint juo bentsyk.
Taip, nužudytas Edvardas tavasis,
Kurs mano Edvardą yra nudūręs;
Antrasis tavo Edvardas taip pat
Už manąjį gyvybe užmokėjo;
Mažasis Jorkas — čia tik menkas priedas,
Nes jis kartu su broliu nepajėgs
Atsverti mano nuostolio didžiulio.
Nėr Klarenso, kurs Edvardą nužudė...
Stebėtojai šios dramos kruvinos —
Paleistuvingas Hestingsas ir Grėjus,
Ir Voganas, ir Riversas — visi jie
Tamsiam kape uždusо jau seniai.
Tik Ričardas, šėtono tarnas, gyvas:
Jisai žmonių supirkinėja sielas
Ir siunčia jas iš karto pragaran.
Bet artinasi, artinasi galas
Jo siautėjimui... Žemė prasivėrė,
Liepsnoja pragaras, velniai riaumoja,
Ir meldžiasi šventieji, kad greičiau
Išsidangintų jis. Gerasis dieve,

Išbrauk jo vardą iš gyvųjų skaičiaus,
Leisk pasakyti: „Padvėsė šuva!“

KARALIENĖ ELZBIETA

O, tu pranašavai, jog bus toks laikas,
Kai tą kuprotą rupūžę, tą vorą
Abidvi mes prakeiksime kartu.

KARALIENĖ MARGARITA

Tave tuomet aš vadinau šešėliu
Ir karalienės iškamša blankia;
Sakiau, jog tu — atspindulys negyvas
Senosios mano laimės ir šlovės,
Tragedijos baisios puošnus prologas...
Taip nelemtai netekusi vaikų,
Kuriais tu negavai net pasidžiaugti,
Nuo kalno nusiritusi bedugnėn,
Kas tu dabar? Prisiminimas to,
Kuo kitados buvai, kuo didžiavaisi.
Tu — margas taikinys strėlėms likimo,
Tu — burbulas, iššokęs ant vandens,
Juokinga maskarado karalienė!
Kur tavo vyras, broliai, tavo sūnūs?
Kokie džiaugsmai beliko tau, sakyk?
Ar puola kas ant kelių prieš tave
Ir šaukia: „Lai gyvuoja karalienė“?
Kur perų meilikaujantis būrys?
Kur lydinti tave minia drauginga?
Kur visa tai? Pažvelk, kas tu šiandieną.
Ne motina laiminga, ne žmona,
O kenčianti, suvargusi našlė;
Ne iškilni, valdinga karalienė,
O negandais apvainikuota vergė;
Tu iš manęs šaipeisi,— o dabar
Atėjo man eilė pasišaipyti;
Pirmiau tavęs bijodavo visi,—
Dabar gi tu pati turi bijoti;
Tavęs neklauso ir nepaiso nieks;
Į kitą pusę ratas pasisuko...
Žiauraus likimo valiai palikta,

Tu praeities gali tiktai ilgėtis
Ir, žvelgdama su gėda į save,
Atsiminimais aitrinti sau širdį.
Tu sostą pasigrobei iš manęs,—
Tad pasiimk ir dalį tų skausmų,
Kurie nuo šiol teisėtai tau priklauso.
Kol kas velki tu pusę mano jungo,
Bet greit ant savo išdidžių pečių
Pajusi skaudžiai visą jungo svorį.
Sudie, nusigyvenus karaliene!
Nuo Prancūzijos kranto linksma bus
Žiūrėti man į Anglijos vargus.

KARALIENĖ ELZBIETA

Pabūk dar valandėlę, neišeik.
Aš tau pavydžiu prakeikimo meno,—
Pamokyk ir mane, kaip keikti priešą.

KARALIENĖ MARGARITA

Budėk nakčia ir pasninkauk per dieną;
Svajok apie palaidotus džiaugsmus
Ir lygink juos su sielvartais gyvais;
Išgražink savo kūdikius vaizduotėj,
Apjuodink jų žudiką kiek gali,
Įkaitink tuo būdu savy aistras,—
Ir prakeikimai patys atsiras.

KARALIENĖ ELZBIETA

Išjudink mano išmonę bejėgę!

KARALIENĖ MARGARITA

Tegul tau kančios apmaudą įdiegia.
(*Išeina*)

JORKO HERCOGIENĖ

Kam reikia skausmui žodžių prašmatnių?

KARALIENĖ ELZBIETA

Ak, žodžiai, užtarytojai varguolių,
Sparnuoti laimės mirksnių palydovai,

Lengvi, bekūniai liūdesio šaukliai!
Žinau, nors jie nė kiek man nepadės,
Bet vis dėlto lengviau bus ant širdies.

JORKO HERCOGIENĖ

Jei taip, nepančiok veltui sau liežuvio.
Eime tad, kelkis, priekaištais aitriais
Pasmaukime prakeiktą mano sūnų,
Kuris pasmaugė tavo sūnelius.

Už scenos pasigirsta būgno garsai

Girdi? Jo būgnas. Pasirenk šauksmams.

Būgnų ir trimitų garsams aidint, įžygiuoja karalius Ričardas

KARALIUS RIČARDAS

Kas drįsta man pastoti kelią?

JORKO HERCOGIENĖ Toji,
Kuri tavęs, nedorėli bjaurus,
Neužtroškino įsčiose, deja,
Ir nepastojo kelio tavo smurtui.

KARALIENĖ ELZBIETA

Šia pavogta iš princo karūna
Prisidengei įžūlią savo kaktą,
Kurioj turėtų būti parašyta,
Kad įpėdinį sosto nužudei
Ir mano brolius ir vaikus nudobei!
Kur tu juos dėjai, išgama?

JORKO HERCOGIENĖ Žalty,
Kur tavo brolis Klarensas? Kur Nedas
Plantagenetas, jo sūnus jaunasis?

KARALIENĖ ELZBIETA

Kur Riversas, kur Voganas ir Grėjus?

JORKO HERCOGIENĖ

Kur geraširdis Hestingsas, sakyk?

KARALIUS RIČARDAS

Ei, muškite garsiau būgnus! Trimitai,
Skardžiau sutrimituokit, kad dangus
Nebegirdėtų, kaip tos dvi blevyzgos
Prieš dievo pateptuosius piktžodžiauja!

Pasigirsta būgnai ir trimitai

Gražiuoju elgtis siūlau su manim,—
Kitaip keiksmus ir klykavimus jūsų
Aš gaudesy karingam paskandinsiu.

JORKO HERCOGIENĖ

Ar mano tu esi sūnus, ar ne?

KARALIUS RIČARDAS

Taip, ačiū dievui, jums ir mano tėvui.

JORKO HERCOGIENĖ

Tad būki pakantresnis.

KARALIUS RIČARDAS Hercogiene,
Aš paveldėjau jūsų griežtą būdą
Ir priekaištų nepakeliu kaip jūs.

JORKO HERCOGIENĖ

O, leisk man pasakyt!

KARALIUS RIČARDAS

Sakykite,— aš jūsų neklausysiu.

JORKO HERCOGIENĖ

Aš stengsiuosi kalbėt kuo mandagiausiai.

KARALIUS RIČARDAS

Ir kuo trumpiausiai, motin: aš skubu.

JORKO HERCOGIENĖ

Tu skubiniesi? Vienas dievas žino,
Kaip laukiau aš tavęs, kaip kankinaus!

KARALIUS RIČARDAS

Ir pagaliau sulaukėte sėkmingai.

JORKO HERCOGIENĖ

Prisiekiu kryžiumi! Kam tu gimei?
Nuo tol gyvent aš negaliu ramiai.
Tu pavertei man pragaru šią žemę.
Vaikystėje buvai gaižus, išpaikęs,
Vėliau, paaugęs — piktas ir ūmus,
Jaunatvėje — abuojas, atžūlus,
O kai visai subrendai, įmetėjai,
Tapai nuožmus, vylingas, pasipūtęs,
Išmokai kėslus kruvinus dangstyt
Lipšnumo kauke. Ar bent vieną kartą
Esi mane pradžiuginęs kuo nors?

KARALIUS RIČARDAS

Nė karto, dievaži, nebent tik tąsyk,
Kai pusryčiauti sėdot be manęs.
Na ką gi, hercogiene, jeigu aš
Atrodau jums tikrai toks nevalyvas,
Tai leiskite žygiuoti man toliau,
Neužgauliojant jūsų malonybės.
Ei, būgnai!

JORKO HERCOGIENĖ Išklausyk manęs, maldauju.

KARALIUS RIČARDAS

Per atžariai jūs kalbat.

JORKO HERCOGIENĖ Dar žodelį —
Ir niekad nebešnekinsiu tavęs.

KARALIUS RIČARDAS Na!

JORKO HERCOGIENĖ

Vis vien, ar viešpaties ranka teisinga
Tave užmuš kare, ar aš pirma
Iš širdgėlos pražilusi numirsiu,—
Bet man tavęs regėti nebeteks.
Tad imk ir neškis mano prakeikimą

Kartu su savimi,— tegu jis slegia
Tave labiau už šarvus plieninius!
Kautynių dieną savo maldomis
Aš kausiuos tavo priešininkų pusėj,
O Edvardo vaikų nekaltos sielos
Jiems kovoje įkvėps drąsos ir narso
Ir apie greitą pergalę kuždės.
Ne, neišvengsi tu mirties gėdingos!
Tu įbridai į kraują taip giliai,
Jog brist atgal tau atkirsti keliai.
(*Išeina*)

KARALIENĖ ELZBIETA

Stipriau už ją tave širdy aš keikiu,
Bet kvapo teturiu ištarti „amen".
(*Nori išeiti*)

KARALIUS RIČARDAS

Palaukite, mums reikia pakalbėt.

KARALIENĖ ELZBIETA

Man nebeliko, Ričardai, sūnų,
Kuriuos tu nugalabyti galėtum.
Tiesa, yra dar dukterys, bet jos
Veikiau bus dievobaimingos vienuolės,
Negu kad sielvartingos karalienės.
Prieš jas juk nepakelsi rankos tu.

KARALIUS RIČARDAS

Bet jūs dar turit dukterį Elzbietą:
Ji apveidi, kilminga, paslaugi.

KARALIENĖ ELZBIETA

Ir tu už tai ją nužudyti nori?
Pasigailėk! Aš tyčia sudarkysiu
Jos grožį, pagadinsiu būdą jos,
Paskelbsiu, kad aš vyrą apgavau,
Ir šydą negarbės ant jos užleisiu.
Jei kito būdo apsigint nėra,
Lai būna ji ne Edvardo dukra!

KARALIUS RIČARDAS

Tausokite karališką jos kilmę.

KARALIENĖ ELZBIETA

Gyvybė jos brangesnė kaip kilmė.

KARALIUS RIČARDAS

Aukšta kilmė apsaugos ją nuo visko.

KARALIENĖ ELZBIETA

Jos brolius ar apsaugojo jinai?

KARALIUS RIČARDAS

Deja, lemtis piktoji juos pražudė.

KARALIENĖ ELZBIETA

Pikti draugai, o ne lemtis piktoji.

KARALIUS RIČARDAS

Likimo valios niekas neišvengs...

KARALIENĖ ELZBIETA

Jei tik likimas — valioje tirono.
Kad būtumei kitoks tu apsigimęs,
Tai nereikėtų sielotis dabar
Dėl mano kūdikių mirties siaubingos.

KARALIUS RIČARDAS

Jūs kalbat taip, lyg būčiau juos nužudęs.

KARALIENĖ ELZBIETA

O kaipgi! Ar ne jų gerasis dėdė
Jiems atėmė gyvenimo džiaugsmus,
Karūną, laisvę, gimines, gyvybę?
Vis tiek, kieno ranka nudūrė juos,—
Svarbu, kad tavo smegenys ir protas
Iš pasalų ją pakreipė kur reik:
Juk tu atšipusį žudiko peilį
Į kietą titnagą savos širdies
Išaštrinai, juk tu jį pasukai
Tiesiog į širdis vargšų avinėlių.

Gerai, kad begalinis sopulys
Man apmaudą atbukino,— kitaip
Aš tau nagais lyg inkarais aštriais
Tuoj būčiau įsikibus į akis
Ir ant krūtinės tavo akmenuotos
Sudužus būčiau, kaip sudūžta laivas,
Netekęs burių įlankoj mirties.

KARALIUS RIČARDAS

Tegul šiame sunkiam, grėsmingam žygy
Mane ištinka nesėkmė, miledi,
Jei jums neatseikėsiu su kaupu
Už nuoskaudas, kurias esu padaręs.

KARALIENĖ ELZBIETA

Kokių gi dar malonių netikėtų
Galėčiau aš tikėtis iš dangaus?

KARALIUS RIČARDAS

Išaukštinimo mylimų vaikų.

KARALIENĖ ELZBIETA

Išaukštinimo — kur? Ant ešafoto?
Kad nusiristų galvos jų tenai?

KARALIUS RIČARDAS

O ne,— į laimės ir garbės viršūnę,
Karališkos didybės aukštumon.

KARALIENĖ ELZBIETA

Tu pasakom manęs neužliūliuosi!
Kas tai per laimė, kas tai per šlovė,
Kurią tu mano kūdikiams žadi?

KARALIUS RIČARDAS

Jei Letoj savo sielos įžeistos
Tu paskandinsi liūdną atminimą
Anų įsivaizduojamų skriaudų,—
Aš viską atiduodu tavo dukrai,
Taip, viską — net save...

KARALIENĖ ELZBIETA Kalbėk trumpiau,
Kad bešnekant tau norai neatvėstų.

KARALIUS RIČARDAS
Visa širdim aš myliu tavo dukrą.

KARALIENĖ ELZBIETA
Jos motinos širdis nujaučia tai.

KARALIUS RIČARDAS
Nujaučia — ką?

KARALIENĖ ELZBIETA
Kad tu jos dukrą myli ne mažiau,
Negu kadaise brolius jos mylėjai.
Aš tau dėkoju iš visos širdies.

KARALIUS RIČARDAS
Prasmės manųjų žodžių neiškreipk.
Aš tavo dukrą myliu širdingiausiai
Ir karalienės sostą siūlau jai.

KARALIENĖ ELZBIETA
O kas gi bus karaliumi?

KARALIUS RIČARDAS Tas pats,
Kuris jai siūlo sostą karalienės.

KARALIENĖ ELZBIETA
Kaip! Tu?

KARALIUS RIČARDAS
Taip, aš. O kas čia nuostabaus?

KARALIENĖ ELZBIETA
Ir kaip tu įsipiršti jai galvoji?

KARALIUS RIČARDAS
Jos būdą jūs pažįstate geriau
Ir savo patarimais man padėsit.

KARALIENĖ ELZBIETA
Tu trokšti patarimų?

KARALIUS RIČARDAS Taip, miledi.

KARALIENĖ ELZBIETA

Liepk žmogžudžiui, jos brolių užmušėjui,
Jai nugabenti dvi kraujuotas širdis,
Ant jų prieš tai išrėžęs Jorko vardą
Ir Edvardo. Kada jinai pravirks,
Paduok jai skepetaitę (panašiai
Margarita velioniui tavo tėvui
Kadaise irgi nosinę pakišo,
Kurią suvilgė Retlando krauju);
Tu pasakyk, kad ji yra sumirkus
Jos nužudytų brolių žaizdose,
Ir ašaras patark jai nusišluostyt.
O jeigu nepamils net ir tada,—
Tu jai nusiųsk aprašymą smulkiausią
Šlovingų savo žygių, pasigirk,
Kaip tu susidorojai su jos dėdėm —
Su Klarensu ir Riversu, be to,
Paaiškink, kad iš meilės mano dukrai
Jos tetą Aną pribaigei taip pat.

KARALIUS RIČARDAS

Matau, jūs tyčiojatės iš manęs:
Tai prastas būdas širdžiai jos palenkti.

KARALIENĖ ELZBIETA

Kitokio būdo nėr. Juk negali tu
Pakeisti savo prigimtį ir būt
Ne Ričardu, kurs visa tai padarė.

KARALIUS RIČARDAS

Tu pasakyk, kad viską aš dariau
Iš meilės jai.

KARALIENĖ ELZBIETA Tuomet jinai žinos,
Kad tavo meilė nupirkta krauju,
Ir būtinai pradės tavęs nekęsti.

KARALIUS RIČARDAS

Kas padaryta, to nepataisysi.

Suklysti tenka žmogui, bet po to
Neatimta jam teisė atgailauti.
Teisybė, jūsų sūnūs per mane
Yra nustoję sosto; atgailauju —
Ir jį skubu užleisti jūsų dukrai.
Tiesa, aš jūsų sūnus nužudžiau,
Bet ta, kurią jūs esate pagimdžius,
Man įpėdinių pagimdys jaunų,
Ir jie sykiu bus palikuonys jūsų.
Senelės vardas ne mažiau saldus
Negu kad vardas motinos meilingas.
Anūkai — tai tie patys juk vaikai
(Tik stovi jie pakopėle žemiau),
Tai jūsų atžala, tai jūsų vaisius,
Nors jo ir susilaukiat be dejonių,
Išvengdama ilgos nakties kančių,
Kurias kita už jus pakelti gauna.
Jaunystėje vaikai jus prikamavo,—
Senatvėje anūkai jus paguos.
Sūnaus karaliaus esate netekus,
Bet jūs turėsit dukrą karalienę.
Grąžinti visko aš nebegaliu,
Todėl priimkit tai, ką duot įstengiu.
Šiandieną jūsų Dorsetas maištingas
Pablūdęs trankos svetimoj šaly,
Bet mūs laiminga santuoka bematant
Pašauks jį atgalios gimtojon žemėn
Aukštoms ir atsakingoms pareigoms.
Paėmęs jūsų dukterį per žmoną,
Karalius broliu Dorsetą vadins,
Jūs vėlei būsit motina monarcho,
Ir iš nykių griuvėsių praeities
Didingas laimės rūmas prisikels.
Taip, mums išauš tada auksinės dienos,
Ir visos jūsų ašaros pralietos
Rytų žemčiūgais sutviskės džiugiai,
O nuošimčiai, priaugę varguose,
Jų vertę dar padidins šimteriopai.
Tad eikite pas dukterį, o motin,

Ir savo patirtim ir išmintim
Jos vaikišką drovumą išsklaidykit;
Pripratinkite prie kalbų žaismingų
Jaunos princesės klausą, jai atskleiskit
Slaptingą, tylų džiaugsmą moterystės;
Uždekite jos švelnioje širdy
Troškimą karštą spindinčios karūnos,
O aš, griežtai nubaudęs šia ranka
Pakvaišusį nykštuką Bakingemą,
Su pergalės vainikais į namus
Sugrįšiu ir, valdovo patalan
Įkėlęs jūsų dukterį gražuolę,
Visus trofėjus atiduosiu jai
Ir ją savuoju Cezariu paskelbsiu.

KARALIENĖ ELZBIETA

Ką man sakyt? Kad siūlosi ją vesti
Jos tėvo brolis? Dėdė? Ar galbūt
Jos brolių ir jos dėdžių užmušėjas?
Kuriuo vardu tave man pristatyt,
Kad sąžinės, įstatymų ir dievo,
Ir amžiaus jos jaunyvo neįžeisčiau?

KARALIUS RIČARDAS

Paaiškinkit, jog Anglijos taika
Nuo šitos mūsų santuokos priklauso.

KARALIENĖ ELZBIETA

Tik atkakli kova suteiks jai taiką.

KARALIUS RIČARDAS

Sakykit jai: karalius, viešpats prašo.

KARALIENĖ ELZBIETA

Visų karalių viešpats to nenori.

KARALIUS RIČARDAS

Ji gaus didingą vardą karalienės.

KARALIENĖ ELZBIETA

Tam, kad paskui apverktų jį kaip aš.

KARALIUS RIČARDAS

Sakykit, kad per amžius ją mylėsiu.

KARALIENĖ ELZBIETA

O ar ilgai tie tavo „amžiai“ truks?

KARALIUS RIČARDAS

Tol, kol pasaulis džiaugsis jos grožybe.

KARALIENĖ ELZBIETA

Bet ar pasaulis džiaugsis ja ilgai?

KARALIUS RIČARDAS

Kiek motina gamta ir dievas leis.

KARALIENĖ ELZBIETA

Kiek Ričardas ir pragaras to geis.

KARALIUS RIČARDAS

Sakykit jai: karalius — jos vasalas.

KARALIENĖ ELZBIETA

Tokių vasalų bijo ji iš tolo.

KARALIUS RIČARDAS

Užtarkite mane: jūs iškalbi.

KARALIENĖ ELZBIETA

Dora kalba nemėgsta įmantrumų.

KARALIUS RIČARDAS

Tai atvirai išklokit mano meilę.

KARALIENĖ ELZBIETA

Nedoras atvirumas — tuščias garsas.

KARALIUS RIČARDAS

Negilios, lėkštos visos jūsų šnekos.

KARALIENĖ ELZBIETA

O ne, jų šaknys paslėptos giliai —
Per daug giliai, tenai, kape, po žemėm,
Kur miega mano sūnūs negyvi.

KARALIUS RIČARDAS

Nejudinkit, miledi, šitų stygų,
Palikit praeitį.

KARALIENĖ ELZBIETA Ne, nepaliksiu,
Kol nesutruks širdies manosios stygos.

KARALIUS RIČARDAS

Prisiekiu karūna, šventuoju Jurgiu,
Prisiekiu Raiščio ordinu[40], kad aš...

KARALIENĖ ELZBIETA

Išniekinai tu Raištį ir šventuosius,
Karūną gi pasivogei.

KARALIUS RIČARDAS Prisiekiu...

KARALIENĖ ELZBIETA

Ne, niekuo neprisiek. Karūnos šlovę
Tu sutepei šventvagyste baisia,
Išniekinai tu riterišką Raištį,
Orumą švento Jurgio sužlugdei.
Jei nori, kad tikėčiau tavimi,
Tai tuo prisiek, ko dar nesi sudergęs.

KARALIUS RIČARDAS

O, aš prisiekiu šiuo pasauliu...

KARALIENĖ ELZBIETA Ne,
Jis kupinas piktadarybių tavo.

KARALIUS RIČARDAS

Prisiekiu savo tėvo mirtimi...

KARALIENĖ ELZBIETA

Tu pirmas pasityčiojai iš jos.

KARALIUS RIČARDAS
Savim pačiu...

KARALIENĖ ELZBIETA Save tu subjaurojai.

KARALIUS RIČARDAS
Jei taip, pačiu dievu prisiekiu...

KARALIENĖ ELZBIETA Dievą
Tu įžeidei labiausiai iš visų.
Jei dievui duotą priesaiką sulaužyt
Tu būtum pabijojęs, tai vienybė,
Velionio tavo brolio sukurta,
Klestėtų ligi šiol, o mano brolis
Po žemėm netrūnytų. Jeigu tu
Nebūtum savo priesaikos sulaužęs,—
Karališkas metalas šio vainiko
Ne tau, o mano sūnui puoštų galvą,
Gyventų sau ramiai abudu princai,
Kuriuos drauge tu paguldei kapan
Ir kirmėlėms atidavei suėsti.
Kuo tu gali prisiekti?

KARALIUS RIČARDAS Ateitim.

KARALIENĖ ELZBIETA
Tu savo praeitim ją sužalojai.
Jei ištisą gyvenimą aš verkčiau,—
Man neužtektų ašarų vis vien
Nuplauti eibėms, tavo padarytoms.
Našlaičių liūdnai daliai pasmerkti,
Aplink vaitoja kūdikiai beglobiai,
Kurių tėvus esi tu nudaigojęs;
Suvytę ir pageltę kaip žolė,
Seni tėvai aplinkui aimanuoja,
Kurių vaikus esi tu sunaikinęs.
Tad savo ateitim man neprisiek,—
Ji neišdildys praeities vis tiek.

KARALIUS RIČARDAS
Kaip aš linkiu sau pergalės greitos

Šiame lemtingam žygy, lygiai taip
Išpirkti savo nuodėmes aš trokštu!
Tegu prasmegsiu vietoje! Tegu
Mane varguos likimas paskandina!
Tegu diena neduoda man šviesos,
Naktis tegu man poilsio neduoda!
Lai prieš mane sukyla visos žvaigždės,
Jeigu tyrai, šventai ir nuoširdžiai
Nemyliu aš žavingos tavo dukros!
Su ja — laimingas aš, laiminga tu,
Be jos — ir man, ir tau, ir mūsų kraštui,
Ir tūkstančiams gerų krikščionių gresia
Kankynė, prapultis ir pražūtis.
Vienintelį išganymą žinau:
Vienintelis išganymas — jos meilė.
Klausyk, brangioji motina (kitaip
Aš kreiptis nedrįstu!), pagelbėk man,
Padėk jausmus prižadinti jos sieloj:
Mane jai stenkis tokį atvaizduot,
Koks ateity aš būti pasiryžęs,
O apie tai, kas buvo, nekalbėk.
Primink taip pat, kokie dabar laikai,
Parodyk visą reikalo svarbumą
Ir vardan šio sumanymo gražaus
Sutramdyk savo būdą įnoringą.

KARALIENĖ ELZBIETA

Ar pasiduot man gundymui šėtono?

KARALIUS RIČARDAS

Taip, jei tave į gera veda jis.

KARALIENĖ ELZBIETA

Pamiršti viską, pačią net save?..

KARALIUS RIČARDAS

Taip, jeigu atmintis yra tau priešas.

KARALIENĖ ELZBIETA

Bet tu gi mano sūnus nužudei.

KARALIUS RIČARDAS
Jie tavo dukros įsčiose atgis,
Jie vėl atgims iš to saldybių lizdo,
Idant tave paguostų.

KARALIENĖ ELZBIETA Negi aš
Tave mylėt palenksiu savo dukrą?

KARALIUS RIČARDAS
Ir motina laiminga pasijusi.

KARALIENĖ ELZBIETA
Tiek to, einu. Netrukus parašyk.
Jos nusistatymą aš tau pranešiu.

KARALIUS RIČARDAS
Nunešk jai mano bučinį. Sudie.
(*Pabučiuoja ją*)

Karalienė E l z b i e t a išeina

Bevalė kvaiša! Lepšė skystaprotė!

Įeina R e t k l i f a s, paskui jį K e t s b i s

Na, kas girdėt?

RETKLIFAS Iš vakarų, milorde,
Staiga stiprus laivynas pasirodė
Ir artinas prie kranto. Į pajūrį
Jau bėga abejotini draugai,
Bet neima jie ginklo į rankas,
Kovoti nesirengia, anaiptol,
Aš spėju, kad tai Ričmondas atvyko
Ir laukia valandos, kai Bakingemas
Jo antpuolį parems iš sausumos.

KARALIUS RIČARDAS
Pasiųskit kokį nors žvitresnį vyrą
Pas Norfolką[41]. Gal, Retklifai, tu pats...
Ar Ketsbis... Kurgi jis?

KETSBIS Čionai, milorde.

KARALIUS RIČARDAS

Negaišdamas pas hercogą skubėk.

KETSBIS

Lekiu negaišdamas nė valandėlės.

KARALIUS RIČARDAS (*Retklifui*)

O tu į Solzberį. Vos tik atvykęs...

(*Ketsbiui*)

Žioply! Ko stovi it baslys apstulbęs!
Greičiau pas hercogą!

KETSBIS Šviesus valdove,
Man reikia pirmučiausia sužinoti,
Ką hercogui aš perduoti turiu.

KARALIUS RIČARDAS

Teisybė, mielas Ketsbi... Pasakyk,
Tegu jis savo pajėgas visas
Į Solzberį sutelkia ir tenai
Manęs netrukus atžygiuojant laukia.

KETSBIS

Einu.

(*Išeina*)

RETKLIFAS

O ką gi veikti Solzberyje man?

KARALIUS RIČARDAS

Ką veiksi tu, jei aš ten pats keliauju?

RETKLIFAS

Jūs ką tik liepėt jot tenai, milorde.

KARALIUS RIČARDAS

Bet aš apsigalvojau.

Įeina Stenlis

Labas, Stenli. Kas naujo?

STENLIS

Nėr tokių žinių, milorde,
Kuriom aš jus pradžiuginti galėčiau,
Bet ir per daug blogų žinių nėra.

KARALIUS RIČARDAS

Tai bent mįslė: nei blogo nėr, nei gero!
Kam tu suki aplinkui šimtą mylių?
Ar tau nebūtų patogiau tiesiog,
Be tų užuolankų, išdėti viską?
Tad kokios gi naujienos, klausiu aš.

STENLIS

Matyt nuo kranto Ričmondo laivai.

KARALIUS RIČARDAS

Lai jie nuskęsta, nepasiekę kranto!
Ko nori tas pabalda šiaudadvasis?

STENLIS

Aš nežinau, valdove, bet manau...

KARALIUS RIČARDAS

Ką manot, sere? Ką jūs manot? Ką?

STENLIS

Kad lordas Dorsetas ir Bakingemas
Drauge su Ilio vyskupu jį stumia
Į Anglijos karaliaus sostą.

KARALIUS RIČARDAS

Tai ką? Ar tuščias stovi jau jisai?
Ar nebenulaikau aš kalavijo?
Ar nėr šaly valdžios? Karalius mirė?
Argi bent vienas įpėdinis Jorko
Yra dar gyvas, išskiriant mane,
Vienintelį Britanijos valdovą?
Tai ko gi jis čia atplaukė, sakyk?

STENLIS

Aš to nenumanau, brangus valdove.

KARALIUS RIČARDAS

Nenumanai, bet vis dėlto manai,
Kad tas valietis taiko į monarchus![42]
Ar tik nenori tu pas jį paspruktį?

STENLIS

Ne, jūsų didenybe, būkit ramūs.

KARALIUS RIČARDAS

Tai kur kovinga tavo kariauna?
Kur lenininkai tavo ir vasalai?
Į vakarus suplūdo jie būriais
Padėt išsilaipinti maištininkams!..

STENLIS

Ne, mano žmonės šiaurėje, milorde.

KARALIUS RIČARDAS

Nuo jų ne šilta Ričardui, o šalta.
Nesuprantu, ko šiaurėn bėga jie,
Kai vakaruos gynėjai reikalingi?

STENLIS

Neturi jie įsakymo, valdove.
Jeigu mane atleisti malonėsit,
Surinksiu aš tuojau visus draugus
Ir jums į talką atžygiuosiu ten,
Kur jūsų didenybė pageidauja.

KARALIUS RIČARDAS

Pas Ričmondą tu persimesti taikstais.
Aš, sere, nepasitikiu tavim.

STENLIS

Be pagrindo, galingasis valdove,
Įtarinėjat: niekad nebuvau
Ir niekados nebūsiu išdavikas.

KARALIUS RIČARDAS

Gerai,
Eik, šauk kariuomenę. Bet savo sūnų,
Georgą Stenlį, pas mane palik.
Žiūrėk, būk tvirtas širdimi, jei nori,
Kad jo galva laikytųsi tvirtai.

STENLIS

Jisai — ištikimybės mano laidas.
(*Išeina*)

Įeina *pirmas pasiuntinys*

PIRMAS PASIUNTINYS

Šlovingasis valdove, aš patyriau
Iš visiškai patikimų žmonių,
Jog Kortnis ir jo brolis vyresnysis,
Atšiauriadvasis Eksterio prelatas[43],
Gausingų bendraminčių remiami,
Prieš jus pakėlė ginklą Devonšire.

Įeina *antras pasiuntinys*

ANTRAS PASIUNTINYS

Milorde, Kente Gildfordai sukilo[44];
Jiems į pagalbą skuba jų draugai,
Ir sparčiai auga jėgos maištininkų.

Įeina *trečias pasiuntinys*

TREČIAS PASIUNTINYS

Valdove, Bakingemo kariauna...

KARALIUS RIČARDAS

Šalin, šalin, apuokai, iš akių!
Užtenka man giedoti apie mirtį!
Aš laukiu geresnių naujienų. Še tau!

(*Muša pasiuntinį*)

TREČIAS PASIUNTINYS

Pranešti leiskit jūsų didenybei,
Kad dargana ir potvynis ūmus
Kariuomenę išsklaidė Bakingemo,
Kad pats jisai, visų apleistas, dingo
Ir klaidžioja kažkur.

KARALIUS RIČARDAS Ak, dovanok!
Štai mano piniginė, pasiimk
Ir mėlynes sau greitai užsigydyk.
Ar jau bičiuliai mūsų susiprato
Viešai paskelbt atlyginimą tam,
Kas pristatys sugautą išdaviką?

TREČIAS PASIUNTINYS

Skelbimas toks yra, šviesus valdove.

Įeina k e t v i r t a s p a s i u n t i n y s

KETVIRTAS PASIUNTINYS

Iš Jorkširo pasiekė mus gandai,
Kad seras Tomas Lovelis, milorde,
Ir Dorsetas tenai pakėlė maištą.
Tačiau kita naujiena daug džiugesnė:
Audra išblaškė Ričmondo laivus:
Jis pasiuntė į Dorsetširą valtį
Pasiteirauti tų, kurie krante,
Kas jie tokie — ar jo draugai, ar priešai;
Anie paaiškino, kad Bakingemas
Jiems liepė jį paremti; bet jisai
Nepatikėjo ir, bures pakėlęs,
Pasuko į Bretanę atgalios.

KARALIUS RIČARDAS

Pirmyn, pirmyn! Mes pasiruošę kovai:
Jei nepavyks nubausti atėjūno,
Sutriuškinsim maištautojus savus.

Įeina K e t s b i s

KETSBIS

Valdove, Bakingemas sulaikytas.
Tai maloni žinia. Bet nenuslėpsiu
Ir liūdnesnių naujienų, kurios sako,
Kad Ričmondas prie Milfordo tik ką
Į krantą išsikėlė su pulkais.

KARALIUS RIČARDAS

Greičiau į Solzberį! Užsiplepėję
Mes lemiamas prasnausim kautynes.
Lai pasirūpina kas nors iš jūsų
Į Solzberį atvežti Bakingemą.
Visi kiti žygiuokit su manim!

Trimitų garsai. Visi išeina

V scena

Lordo Stenlio namuose
Įeina Stenlis[45] *ir seras Kristoferis Ersvikas*[46]

STENLIS

Prašau jus, sere, Ričmondui pranešti,
Jog tas besotis šernas savo migy
Kaip įkaitą sulaikė mano sūnų
Georgą Stenlį; jei sukilsiu aš,
Jam nusiris galva. Vien tik dėl to
Bijau į bendrą kovą įsijungti.
Bet kur dabar mūs Ričmondas šviesiausias?

ERSVIKAS

Jis Velse: Pembroke ar Harfordveste.

STENLIS

Kas dar su juo iš žymesnių žmonių?

ERSVIKAS

Yra ten Herbertas, karys garsingas,

Ir Talbotas, ir Oksfordas, ir Stenlis,
Nenugalimas Pembrokas ir Blentas,
Ir Rais-ap-Tomas su būriu drąsuolių,
Ir daug kitų dar vyrų įžymių;
Visi jie traukia Londonan — ir niekas
Kol kas jų nesustabdė pakeliui.

STENLIS

Nuvežkit savo ponui nuo manęs
Linkėjimų širdingų ir praneškit,
Jog karalienė rengiasi už jo
Išleisti savo dukterį Elzbietą.
Štai šitas laiškas jam paaiškins viską.
Sudie.

Abu išeina

PENKTAS VEIKSMAS

I scena

Solzberis. Aikštė
Įeina šerifas *ir lydimas sargybinių* Bakingemas, *kurį veda nužudyti*

BAKINGEMAS

Vadinasi, kalbėti su manim
Karalius Ričardas nenori?

ŠERIFAS Ne.
Likimui nusilenkite, milorde.

BAKINGEMAS

O, Hestingsai, o, Edvardo vaikai,
Palaimintasis Henrikai karaliau,
Tu, Edvardai, jo mylimas sūnau,
Tu, Voganai, jūs, Riversai ir Grėjau,
Ir jūs visi, kurie be laiko kritot
Nuo smurtininko pinklių nešvarių,—
Lai rūškanos ir rūsčios jūsų vėlės
Dabar iš debesų pažvelgia žemėn
Ir skaudžiai pasijuokia iš manęs!
Šiandieną, rodos, vėlinės, teisybė?

ŠERIFAS

Taip, hercoge.

BAKINGEMAS

Lemtinga, neužmirštama diena!
Aš prie karaliaus Edvardo tą dieną

Sau palinkėjau pražūties, jei drįsiu
Išduoti jojo žmoną ar vaikus;
Taip, aš tada sau pražūties linkėjau,
Bet susilaukiau jos kaip tik iš to,
Kuriuo pasitikėjau aš labiausiai,
Kurio klastybę dorumu laikiau.
Atėjo mano sielai nuodėmingai
Baisioji atsiskaitymo diena!
Įsipykau aš dievui visaregiui,
Ir į nerimtus priesaikos žodžius
Jisai bausmingą atkirtį man davė,
Ūmai paversdamas tikrove tai,
Ko aš juokais prašiau iš jo anuomet;
Taip jis nukreipia kardą piktaširdžių
Į jų pačių krūtinę. Suprantu,
Ką reiškia prakeikimas Margaritos!
Jinai man pranašavo: „Kada nors,
Kai tavo širdį liūdesiu jis pervers,
Tu Margaritą prisiminsi". Einam,
Mirties gėdingos valanda artėja.
Aš — kaltininkas daugelio skriaudų
Ir galvą po kirviu klusniai dedu!

Visi išeina

II scena

Laukas netoli Temvorto[47]
Įeina Ričmondas, Oksfordas, Blentas, Herbertas ir kiti su vėliavomis ir būgnais

RIČMONDAS

Despotiškojo jungo palaužti,
Draugai ištikimi ir bendraginkliai!
Mes atžygiavom be mažiausių kliūčių
Iki pačios širdies tėvynės mūsų.
Tik ką iš lordo Stenlio, savo tėvo[48],
Padrąsinantį laišką aš gavau.

Plėšrus ir nepasotinamas šernas,
Kurs trypė jūsų pasėlius saulėtus
Ir vynuogynus niokojo vešlius,
Kuris tarytum pamazgas iš lovio
Pripuolęs lakė šiltą jūsų kraują,
O kūnus draskė iltim kruvinom,—
Tasai šlykštus kuilys, kaip aš patyriau,
Kažkur čia lindi vidury salos,
Netolimais nuo Lesterio; vadinas,
Tenai mes būsim ne vėliau kaip ryt.
Su viešpačiu paskui mane, narsuoliai!
Kova bus kruvina, bet ji mums žada
Pelnytą derlių amžinos taikos.

OKSFORDAS

Kiekvieno mūsų sieloje yra
Po tūkstantį kardų nukaut žmogėdrai.

HERBERTAS

Jo šalininkai pereis mūsų pusėn.

BLENTAS

Jie vien tiktai iš baimės jam tarnauja
Ir jį paliks nelaimėj.

RIČMONDAS Juo geriau.
Taigi pirmyn su viešpaties pagalba!
Kregždės sparnais viltis lai neša mus:
Karaliui ji suteikia dievo galią,—
Paverčia silpną žmogų į karalių.

Visi išeina

III scena

Bozvorto lyguma
Įeina apsiginklavęs karalius R i č a r d a s, N o r f o l k a s, grafas S a r i s ir kiti

KARALIUS RIČARDAS

Štai šitoj vietoj, Bozvorto laukuos,
Bus mūsų stovykla. Kas jums yra,
Ko jūs toksai surūgęs, lorde Sari?

SARIS

Mana širdis linksmesnė negu veidas.

KARALIUS RIČARDAS

Klausykit, Norfolkai...

NORFOLKAS Klausau, milorde.

KARALIUS RIČARDAS

Tai ką, bus karšta mums? Kaip jūs galvojat?

NORFOLKAS

Bus karšta mums ir jiems, brangus valdove.

KARALIUS RIČARDAS

Statykit palapinę. Čia nakvosiu.

Kareiviai stato palapinę

O kur rytoj? Kur nors... Ar tai svarbu?
Beje, ar daug sukilėlių iš viso?

NORFOLKAS

Gal tūkstančiai šeši ar septyni.

KARALIUS RIČARDAS

Mes trigubai juos viršijam. Be to,
Karaliaus vardas — tai tokia tvirtovė,
Kurios galėtų priešas pavydėt.
Greičiau man palapinę! Gerbiamieji,
Eime, reik apžiūrėti mūšio lauką,
Nagingų vyrų paieškot daugiau...
Tesiima kiekvienas savo darbo,
Ir niekam nevalia drausmės ardyt:
Mums, ponai, teks paprakaituoti ryt.

Visi išeina

Kitoje lauko pusėje įeina R i č m o n d a s, *serai* V i l j a m a s B r e n d o n a s, D ž e i m s a s B l e n t a s *ir kiti*

Kareiviai stato Ričmondui palapinę

RIČMONDAS

Pavargusi jau saulė nusileido,
Tiktai nuo spindulingo jos vežimo
Padangėj liko pėdsakas šviesus,
Kuris rytojui giedrą pranašauja.
Jūs, Brendonai, nešt vėliavą turėsit.
Man popieriaus ir rašalo paduokit.
Aš metmenis kautynių būsimų
Paruošiu palapinėj, nužymėsiu
Vietas ir pareigas visiems vadams
Ir mūs kariuomenę ne per gausingą
Suskirstysiu teisingai dalimis.
Jūs, Oksfordai, su manimi paliekat;
Jūs, Brendonai ir Herbertai, taip pat;
O Pembrokas lai veda savo pulką.
Ramios nakties jam, Blentai, palinkėkit
Ir paprašykit grafą, kad jisai
Iš ryto, antrą valandą, užsuktų
Į mano palapinę pakalbėt.
Tiesa, ar jūs nežinot, kapitone,
Kur stovi lordas Stenlis su draugais?

BLENTAS

Jei aš tik nesuklydau (o manau,
Kad negalėjo šitaip atsitikti!),—
Jo vėliavas mačiau aš plevėsuojant
Maždaug per pusę mylios į pietus
Nuo didelės kariuomenės karaliaus.

RIČMONDAS

Ar sugebėtumėte, mielas Blentai,
Gyvybės nestatydamas pavojun,
Šį svarbų raštą nugabenti jam?

BLENTAS

Apsiimu tai padaryt, milorde.
Labanaktis. Tegu jus saugo dievas.

RIČMONDAS

Jus irgi, kapitone.

B l e n t a s išeina

Einam, ponai,
Dėl rytdienos kautynių pasitart.
Prašau vidun: lauke žvarbu ir šalta.

Visi sueina palapinėn
Prie savo palapinės prieina karalius R i č a r d a s, lydimas N o r f o l k o, R e t k l i f o, K e t s b i o ir kitų

KARALIUS RIČARDAS
Ar jau vėlu?

KETSBIS Jau išmušė devintą.
Pats metas eit vakarieniaut, milorde.

KARALIUS RIČARDAS

Ne, aš nenoriu valgyti. Atnešk
Man rašalo ir popieriaus čionai.
Klausyk, ar pataisytas mano šalmas?
Ar ginklai ir šarvai jau palapinėj?

KETSBIS

Šviesus valdove, viskas sutvarkyta.

KARALIUS RIČARDAS

Į savo postą, Norfolkai, skubėkit.
Sargybinius parinkite gerus.

NORFOLKAS

Skubu, milorde.

KARALIUS RIČARDAS

Mieliausias mano Norfolkai, rytoj
Su vyturiais jau būkite ant kojų.

NORFOLKAS

Nepramiegosiu, ne, milorde.
(*Išeina*)

KARALIUS RIČARDAS Ketsbi!

KETSBIS

Klausau, valdove.

KARALIUS RIČARDAS

Žygūną tuoj nusiųsk pas lordą Stenlį:
Tegu prieš saulei patekant jisai
Čia atveda pulkus,— kitaip jo sūnų
Praris bedugnė amžinos nakties.

Ketsbis išeina

Atneškit vyno. Žiburį uždekit.
Žiūrėkite, rytoj, prieš kautynes,
Man pabalnokit Sarį baltakartį[49].
Patikrinkit, ar tvirtos mano ietys,
Ar ne per sunkios. Retklifai!

RETKLIFAS Klausau.

KARALIUS RIČARDAS

Matei, koksai niaurus Nortamberlendas?

RETKLIFAS

Milorde, šiandien pavakariu, brėkštant,
Mačiau, kaip jis ir grafas Tomas Saris
Stovykloj vaikštinėjo tarp pulkų
Ir drąsino karius.

KARALIUS RIČARDAS Labai džiaugiuosi.
Pripilk man vyno. Kažkodėl savy
Nebejaučiu aš įprasto žvalumo
Ir dvasios pakilimo. Duok stiklinę.
Ar popierius ir rašalas jau čia?

RETKLIFAS

Taip, viskas paruošta, milorde.

KARALIUS RIČARDAS

Kol kas lik sveikas. Apžiūrėk sargybą.
Apyaušriu ateik į palapinę
Ir man padėk apsišarvuot. Sudie.

R e t k l i f a s ir kiti išeina
Į Ričmondo palapinę įeina S t e n l i s , lordai ir tarnai

STENLIS

Lai pergalė papuošia tavo šalmą!

RIČMONDAS

Kilnus patėvi, lai tamsi naktis
Užsimiršimą ramų tau suteikia! —
Kaip laikos mano motina, sakyk?

STENLIS

Tau siunčia ji palaiminimą savo;
Už Ričmondą vis meldžiasi jinai.
Bet valandos nepastebimos lekia,
Drumzli tamsa jau blendžiasi rytuos;
Tad apie reikalą trumpai. Prašvitus
Būk pasiruošęs mūšiui kruvinam
Ir savąjį likimą atiduok
Siautingo, baisiaveidžio karo valiai.
Tave iškart paremti man nėr kaip,
Bet pasistengsiu nepaslankų laiką
Paskubinti ir lemiamą minutę
Veiksmingai prisijungsiu prie tavęs.
Tik aš per daug uolus būt negaliu,
Nes tąsyk brolį tavąjį Georgą
Tuoj nužudys jo tėvo akyse.
Sudie. Deja, ne laikas mums dabar,
Akivaizdoje regimo pavojaus,
Saldžiai ir meiliai šnekučiuot, kaip dera
Bičiuliams, nesimačiusiems ilgai.
Jei dievas duos, atliksim kitą kartą
Švelnios draugystės priedermes. Lik sveikas.
Geros kloties ir ištvermės kovoj!

RIČMONDAS

Nuveskit lordą Stenlį prie jo pulko.—
Nors nerimastis blaško mano sielą,
Aš pabandysiu snustelėt, kad ryt
Švininis miegas nesvarintų žemėn,
Kai skrisiu mūšin pergalės sparnais.
Labanaktis, labanaktis visiems!

Visi išeina

O, tu, kurio vardu pakėliau kardą,
Pasižiūrėk į mano kareivius,
Įdėk jiems maloningai į rankas
Liepsnotą savo keršto kalaviją,
Idant jo smūgių įstabi jėga
Sutriuškintų grobuoniškuosius šalmus
Ir mes, įvykdę rūsčią tavo valią,
Pašlovintume pergalėj tave!
Aš, vokus pasunkėjusius sumerkęs,
Tau atiduodu budrią savo sielą.
Nakčia ir dieną būk su manimi!
(*Užminga*)

Pasirodo princo E d v a r d o , Henriko VI sūnaus, d v a s i a

EDVARDO DVASIA (*Ričardui*)

Ryt tavo sielą sunkiai prislopinsiu!
Atsimeni, kaip amžiaus gražume
Tu Tjuksberio laukuos mane nudūrei?
Nusiminimo apimtas, numirk!
(*Ričmondui*)
Tu, Ričmondai, ramus ir linksmas būk:
Nekaltos vėlės princų nužudytų
Tave globoja. Henriko sūnus
Tau, Ričmondai, širdingai linki gero.

Pasirodo karaliaus H e n r i k o VI d v a s i a

HENRIKO VI DVASIA (*Ričardui*)

Kadaise mano pateptąjį kūną
Tu žmogžudišku kardu subadei.

Atminęs Tauerį ir mano mirtį,
Nusiminimo apimtas, numirk!
Aš, Henrikas Šeštasis, tau sakau:
Nusiminimo apimtas, numirk!
(*Ričmondui*)
Tu doras ir kilnus! Tu nugalėsi!
Tau Henrikas išpranašavo sostą,—
Jis linki tau sapnuos: gyvenk, žydėk!

Pasirodo Klarenso dvasia

KLARENSO DVASIA (*Ričardui*)

Ryt sunkiai prislopinsiu tavo sielą!
Tai tavo brolis Klarensas, kurį
Šleikščiam vyne tu niekšiškai prigirdei!
Tegu rytoj mintis apie mane
Tau išmeta iš rankų kalaviją.
Nusiminimo apimtas, numirk!
(*Ričmondui*)
Lankasterių šlovingas palikuoni!
Pažemintieji įpėdiniai Jorko
Už tavo sėkmę meldžias angelams
Ir trokšta laimės tau: gyvenk, žydėk!

Pasirodo Riverso, Grėjaus ir Vogano dvasios

RIVERSO DVASIA (*Ričardui*)

Ryt tavo sielą sunkiai prislopinsiu!
Aš — Riversas, nukautas pilyje.
Nusiminimo apimtas, numirk!

GRĖJAUS DVASIA (*Ričardui*)

Aš — Grėjus. Pagalvok apie mane
Ir nevilty prapuldyk savo sielą!

VOGANO DVASIA (*Ričardui*)

Aš — Voganas. Su baime prisimink
Nusikaltimą, savo padarytą,—

Ir lai iškrinta ietis tau iš rankų!
Nusiminimo apimtas, numirk!

VISOS TRYS DVASIOS (*Ričmondui)*

Pabusk iš miego! Savo kančiomis
Mes pervėrėme Ričardo krūtinę.
Išsikovok sau pergalę, pabusk!

Pasirodo Hestingso dvasia

HESTINGSO DVASIA (*Ričardui*)

Kelk iš prakeikto miego, prakeiktasis,
Ir mūšy kruvinam užbaik dienas!
Aš — lordas Hestingsas. Mane atminęs,
Nusiminimo apimtas, numirk!
(*Ričmondui*)
Atbusk, atbusk, skaisti, bebaime siela!
Greičiau į kovą už tėvynę mielą!

Pasirodo dviejų mažamečių princų dvasios

PRINCŲ DVASIOS (*Ričardui*)

Lai tau sapnuos prisivaidena tie,
Kuriuos liepei tu Tauery pasmaugti.
Mes, vėlės tavo brolvaikių jaunų,
Užgulsime kaip švinas tau krūtinę
Ir gėdon amžinon ir prapultin
Įstumsime tave. Todėl mes sakom:
Nusiminimo apimtas, numirk!
(*Ričmondui*)
Saldžiai miegok ir atsikelk smagus!
Tave nuo šerno saugoja dangus.
Mes, nelaimingi Edvardo vaikai,
Tau linkim tapti laimingiausiu tėvu
Karalių giminės. Gyvenk, žydėk!

Pasirodo ledi Anos dvasia

LEDI ANOS DVASIA (*Ričardui*)

O, Ričardai! Čia vargšė tavo Ana,

Kuriai akių tu nedavei sumerkti...
Tai ji šiandieną drumsčia tau sapnus.
Tegu rytoj mintis apie mane
Tau išmeta iš rankų kalaviją.
Nusiminimo apimtas, numirk!
(*Ričmondui*)
O tu, rami širdie, miegok ramiai!
Aš, priešo tavojo žmona bedalė,
Tau pergalės meldžiu iš visagalio.

Pasirodo B a k i n g e m o d v a s i a

BAKINGEMO DVASIA (*Ričardui*)

Aš pirmas tau padėjau gaut karūną
Ir paskutinis galvą paguldžiau.
Kautynėse atminki Bakingemą,
Patsai savim atsibaisėk ir mirk!
Vien žudynes sapnuok be paliovos,
Uždusk nuo jų — ir nepakelk galvos!
(*Ričmondui*)
Nespėjęs tau pagelbėt, aš kritau.
Bet dievo angelai pagelbės tau.
Būk linksmas ir neaudrink sau širdies:
Greit Ričardas bedugnėn nuriedės!

D v a s i o s išnyksta. Ričardas pabunda iš miego

KARALIUS RIČARDAS

Sutvarstykit žaizdas! Pakeiskit žirgą!
O, Jėzau, pagailėk manęs! Cit, cit...
Juk visa tai man t i k prisisapnavo.
Nutilk, nutilk, o sąžine baili!
Vidunaktis. Pamėlo žiburiai.[50]
Gūdu aplinkui. Prakaitas ledinis
Nuo kūno, baugiai drebančio, man pilas.
Ko aš bijau? Savęs? Čionai aš vienas.
Aš — Ričardas. Ir Ričardą aš myliu.
Čia žmogžudžio nėra. Kaip tai nėra?
Ar aš ne žmogžudys? Tai bėk greičiau.
Nuo ko gi bėgti? Nuo savęs? Nuo keršto?
Kaip? Keršyt sau pačiam? Save aš myliu.

Už ką? Ar daug aš padariau sau gero?
Deja! Savęs aš nekenčiu giliai
Už savo juodus darbus. Taip, aš niekšas.
O, ne, tai melas! Nesigirk, kvaily.
Kvaily, nederk savęs. Šimtu liežuvių
Apdovanota sąžinė manoji,
Iš jų kiekvienas šneka vis kitaip,
Bet jie visi niekšu mane vadina.
Ne vieną kartą priesaiką sulaužiau,
Ne vieną žmogų žiauriai nužudžiau,—
Ir visos mano nuodėmės pulkais
Į teismą veržiasi ir garsiai šaukia:
Jis kaltas, kaltas, kaltas! Man klaiku...
Manęs nemyli niekas šiam pasauly
Ir, kai numirsiu, niekas neapverks...
Dėl ko manęs kiti gailėtis turi,
Jei aš patsai nesigailiu savęs?
Prieš valandėlę man prisivaideno,
Kad šmėklos tų, kuriuos esu nužudęs,
Į mano palapinę susirinko
Ir kiekviena įtūžusi grasino
Atsiskaityt su Ričardu rytoj.

Įeina R e t k l i f a s

RETKLIFAS

Milorde!

KARALIUS RIČARDAS Kas ten toksai?

RETKLIFAS

Tai aš, tai Retklifas. Jau du kartu
Gaidys ankstyvas sodžiuje pragydo,
Pasveikindamas rytmetį. Mūsiškiai
Subruzdo — ir tuojau apsišarvuos.

KARALIUS RIČARDAS

O, Retklifai, aš sapnavau šią naktį
Siaubingą sapną. Kaip atrodo tau,
Mes galim pasikliauti mūs kariais?

RETKLIFAS

Dėl to neabejoju aš, milorde.

KARALIUS RIČARDAS

Man, Retklifai, baugu, baugu kažko...

RETKLIFAS

Milorde, šmėklų baimintis neverta.

KARALIUS RIČARDAS

Aš tau šventuoju Povilu prisiekiu,
Mane tos šmėklos pribloškė daugiau
Nei dešimt tūkstančių ginkluotų vyrų,
Kuriuos tas mulkis Ričmondas išstatė.
Pakol išauš, apeikime vogčia
Stovyklą mūsų ir pasiklausykim,
Ką šneka, ar nėra kur išdavystės.

Abu išeina
R i č m o n d a s sėdi savo palapinėje, įeina l o r d a i

LORDAI

Milorde, labas rytas!

RIČMONDAS

Prašau atleisti, budrūs džentelmenai,
Kad tebedrybsau aš kaip tinginys.

LORDAI

Kaip jūs miegojot, Ričmondai, šią naktį?

RIČMONDAS

Po to, kai atsisveikinom, milordai,—
Palaimingiausi, nuostabūs sapnai,
Kokių gal neregėjo joks žmogus,
Pagavo mano snaudžiančią vaizduotę.
Aš sapnavau, tarytum vėlės tų,
Kuriuos nužudė Ričardas, suėjo
Čionai, į šitą mano palapinę,
Ir pranašavo pergalę linksmai.
Šį stebuklingą sapną prisiminus,

Man ligi šiolei džiaugiasi širdis.
Sakykite, milordai, ar vėlu jau?

LORDAI

Greit keturios.

RIČMONDAS

Apsiginkluoti laikas — ir į darbą!
(*Išėjęs kreipiasi į kariuomenę*)
Aš jau šnekėjau, brangūs tėvynainiai,
Ir nedrįstu jus varginti kalbom,
Kai kiekviena minutė suskaičiuota.
Už mus kovoja dievas ir tiesa.
Be to, žinokit, jog šventųjų maldos
Ir maldos nužudytųjų visų
Mus gina kaip galingas bastionas.
Net priešai, vieną Ričardą išskyrus,
Kuo nuoširdžiausiai linki mums sėkmės.
O kas gi jų galva? Galvažudys,
Kuris įkopė sostan tik per kraują
Ir laikosi jame tiktai krauju;
Taip, meldžiamieji, kraugerys, tironas,
Nesiskaitąs su priemonėm jokiom,
Be gailesio šluojąs iš kelio tuos,
Kuriais pirma jisai pasinaudojo;
Akmuo niekingas smurtu įsibrovė
Tarp deimantų Britanijos karūnos...
Sutriuškinkit šį aršų dievo priešą
Jūs, viešpaties teisingojo kariai!
Nuverskite nekenčiamą tironą —
Ir jūsų miegas visad bus ramus;
Parblokškite engėją mūs tėvynės —
Ir jums tėvynė atpelnys už tai;
Apsaugokit nuo siaubo savo žmonas —
Ir žmonos jus kaip didvyrius sutiks;
Apginkit savo kūdikius nuo peilio —
Ir jums už tai anūkai padėkos.
Tad vėliavas aukščiau, ištraukit kardus!
Už dievą ir už teises mūs visų!

Tegu be žado pirmas krisiu žemėn,
Jei mano drąsūs užmojai sugniuš;
Bet jei laimėsiu aš, tai neužmiršiu
Net ir paties menkiausio iš karių.
Dundėkit, būgnai, gauskite, trimitai!
Pats dievas su mumis ir šventas Jurgis!
Su Ričmondu — į pergalę, pirmyn!

Visi išeina
Įeina karalius R i č a r d a s, R e t k l i f a s, *svita ir kariuomenė*

KARALIUS RIČARDAS

Kokios gi nuomonės Nortamberlendas?

RETKLIFAS

Kad Ričmondas kariauti neįgudęs.

KARALIUS RIČARDAS

Gryna tiesa. O ką galvoja Saris?

RETKLIFAS

Jis šyptelėjęs tarė: „Juo geriau."

KARALIUS RIČARDAS

Jisai neklysta. Taip yra tikrai.

Muša laikrodis

Kiek išmušė? Paduok man kalendorių.
Jau saulė pasirodė?

RETKLIFAS Ne, milorde.

KARALIUS RIČARDAS

Ji atsisako šviest, o pagal knygą
Prieš valandą turėjo patekėt.
Matyt, kam nors juoda bus ši diena.
Ei, Retklifai!

RETKLIFAS Klausau, milorde.

KARALIUS RIČARDAS

Nerodo šiandien saulė savo veido.

Niūriai ir sunkiai debesys tiršti
Ant Ričardo kariuomenės pakibo.
Norėčiau aš, kad ši dangaus rasa
Geriau į žemės ašaras pavirstų!
Ne, saulės neregėt... Bet kas iš to?
Ar ne tie patys debesys grėsmingi
Grūmoja lygiai Ričmondui ir man?

Įeina Norfolkas

NORFOLKAS

Žvaliau, milorde,— artinasi priešas.

KARALIUS RIČARDAS

Greičiau krutėkit! Gūnią mano žirgui!
Lai Stenlis su pulkais atvyksta čia;
Aš savo vyrus pats į mūšį vesiu.
Mes šitokios laikysimės tvarkos:
Lai pėstija ir raitininkai mūsų
Visu ilgiu išsirikiuoja prieky;
Šauliai teatsistoja vidury;
Tiek raitelius, tiek pėstininkus vesi
Tu, Norfolkai, ir grafas Tomas Saris;
O paskui jus su pajėgom svarbiausiom
Žygiuosim mes, iš abiejų sparnų
Mūs raitelių rinktinių remiami.
Tikiu, kad šventas Jurgis mums padės! —
Ką, Norfolkai, į tai man pasakysi?

NORFOLKAS

Tvarka gera, karingasis valdove.—
Žiūrėkit, ką radau aš palapinėj.
(*Rodo raštelį*)

KARALIUS RIČARDAS (*skaito*)

„Norfolkai, laikas tau grįžti į protą:
Ričardo tavo — giesmė sugiedota."
Tai priešai mums pakišo. Gerbiamieji,
Užimkite kiekvienas savo vietą.
Nekreipkim jokio dėmesio į tai,

12. PLB 20

Ką pro miegus prisapaliojo šmėklos.
Juk sąžinė — bailių sukurtas baubas
Pagąsdinti narsių žmonių širdims.
Nėr sąžinės kitos, kaip mūsų ginklas,
Įstatymų kitų, kaip mūs jėga.
Drąsiau! Suglauskim broliškai gretas!
Į rojų ar į pragarą — vis viena —
Petys petin įžengsime šiandieną!
(*Kreipiasi į kariuomenę*)
Aš viską pasakiau,— ką dar pridurti?
Atminkite, su kuo kariaujat jūs:
Su valkatų, nenaudėlių gaujom,
Su visokiausiom padugnėm bretonų,
Su perėjūnais, latrais ir padaužom,
Kuriuos iš savo kūno jų tėvynė
Vemte išvėmė pražūčiai kitų.
Per juos neturit nė nakčia ramybės:
Atimt iš jūsų nori jie žemes,
Išniekinti gražiąsias jūsų žmonas!
Ir kas yra jų vadas? Gi tas pats
Plevėsa, pienburnis ir dykaduonis,
Kuris prie mano motinos sijono
Bretanėje tupėjo kitados,
Kuris pažįsta šaltį, speigą, sniegą
Pro savo batų puspadį tiktai!..
Įkirskime akiplėšoms į kailį,
Išmeskime už jūrų juos atgal,
Kad tos prancūzų žiurkės nupešiotos,
Tie pramuštgalviai, driskiai alkani
Nebesvajotų plėšikaut pas mus
Ir ant šakos iš bado pasikartų!
Jei mums jau lemta būti sumuštiems,
Tegu mus žmonės muša, o ne tie
Bretonų išgamos, kuriuos tiek sykių
Jų žemėj lupo, pliekė mūs tėvai,
Palikdami paskui jiems atminimui
Gėdingą prieauglį... Ir jie kėsinas
Į mūsų turtą, žmonas ir dukras?

Iš tolo pasigirsta būgno garsai

Cit! Aš girdžiu jų būgną!.. Ei, kovon,
Britanijos didikai ir jomenai!
Į galvą tiesiai taikykit, šauliai!
Ristiem žirgam pentinų negailėkit,
Pirmyn — per kraujo pliaupiančio klanus,
Sudrebinkite ietimis padangę!

Įeina p a s i u n t i n y s

Kaip Stenlis? Jo pulkai jau pajudėjo?

PASIUNTINYS

Milorde, jis žygiuoti atsisako.

KARALIUS RIČARDAS

Tuoj pat nukirsti galvą jo Georgui.

NORFOLKAS

Milorde, priešai perėjo per raistą...
Georgas Stenlis niekur nepabėgs.

KARALIUS RIČARDAS

Man tūkstantis širdžių krūtinėj plaka.
Naikinkit priešą! Vėliavas aukščiau!
Senasis mūsų šūkis — „Šventas Jurgis!" —
Uždegs drakonų pyktį mumyse,
Ir mūsų šalmus pergalė papuoš!

Visi išeina

IV scena

Kita lygumos dalis
Ginklų žvangėjimas ir šauksmai. Įžygiuoja N o r f o l k a s su kariuomene, jam priešais — K e t s b i s

KETSBIS

Mes žūvam, žūvam! Gelbėkit, milorde!
Karalius mūsų daro stebuklus:
Kaip viesulas jis puola į pavojų...
Jo žirgas krito, bet jis kaunas pėsčias,

Be baimės šoka į nasrus mirties
Ir tebeieško Ričmondo visur.
Brangus milorde, gelbėkite mus,—
Kitaip mes žuvę.

Balsai ir ginklų žvangėjimas. Įeina karalius R i č a r d a s

KARALIUS RIČARDAS Žirgą! Žirgą! Žirgą!
Nors reiktų sostą atiduot už jį!

KETSBIS
Surasim žirgą. Bėkite, valdove.

KARALIUS RIČARDAS
Šalin, begėdi! Aš mečiau ant kortos
Gyvybę savo ir laikysiuos tol,
Kol pasibaigs lošimas — žūt ar būt!
Matyt, šeši ten Ričmondai kovoja:
Aš penketą jau parbloškiau, bet vienas
Dar gyvas pasiliko... Žirgą! Žirgą!
Nors reiktų sostą atiduot už jį!

Visi išeina

V scena

Kita lygumos dalis. Kautynių garsai
Kaudamiesi įeina R i č a r d a s *ir* R i č m o n d a s, *kuris nuduria Ričardą; girdėti trimitai; Ričardo kariuomenė traukiasi*
Įeina R i č m o n d a s, S t e n l i s, *nešdamas karūną, ir kiti didikai*

RIČMONDAS
Šlovė aukščiausiajam ir mūsų ginklams!
Karingieji draugai, kova laimėta.
Pastipo šitas kruvinas šuva!

STENLIS
Tu neapvylei, Ričmondai narsus.
Priimki tad karūną nupelnytą,
Kurią nuo kraugerio galvos nuplėšiau,

Apvainikuoti trokšdamas tave.
Laimingai ją nešiok visų gerovei.

RIČMONDAS

Lai mums dangaus valdovas taria „amen“.
Sakykite, jaunasis Stenlis gyvas?

STENLIS

Taip, jis, milorde, gyvas tebėra
Ir laukia mūsų Lestery dabar,
Kur mes žygiuosim, jeigu įsakysit.

RIČMONDAS

Kas iš didikų krito kovoje?

STENLIS

Nukautas Norfolkas ir Brekenberis;
Mes — Brendono ir Fererso netekom.

RIČMONDAS

Su pagarba palaidokite juos.
Bėgliams, kurie sugrįš laisva valia,
Paskelbkite jų kalčių atleidimą.
O paskum mes, priėmę sakramentą,
Sujungsim baltą rožę su raudona[51],
Idant nusišypsotų vėl dangus,
Kuris tiek metų žvelgė niūromis
Į šitą jų nesantaiką nelemtą.
Turbūt net išdavikas — ir tasai
Nedrįstų prieštarauti mano ryžtui!
Ilgai tu kančiose blaškeis, tėvyne,
Apakusi draskei pati save,
Ir žudė brolis savo tikrą brolį,
Sūnus nenorom tėvo kraują liejo,
O tėvas — kraują mylimo sūnaus.
Tarpusavio klaikiuos vaiduos paskendę,
Kapojosi Lankasteriai su Jorkais...
Nuo šiolei Ričmondas ir Elzbieta,
Dviejų šeimų karališkų vaikai,
Aukščiausiojo malone susijungia!

Duok viešpatie, kad palikuonys jų
Mylėtų visad taiką skaisčiaveidę,
Kad jie naujais gyvenimo džiaugsmais
Praturtintų laimingą mūsų šalį!
Sutrupink, dieve, brolžudišką kardą,
Kuris užsimanytų kada nors
Dienas žudynių Anglijai grąžint
Ir ją krauju ir ašarom užtvindyt!
Kas vėlei kurstys praeities aistras,
Gyvųjų tarpe vietos sau neras!
Taika ilgam sugrįžo mūsų žemėn,
Užgijo žaizdos, dievas tarė „amen“!

Visi išeina

ROMEO
IR
DŽULJETA

VEIKĖJAI

ESKALAS — Veronos kunigaikštis[1]
PARIS — jaunas didikas, kunigaikščio gentainis
MONTEKIS, KAPULETIS — dviejų besivaidijančių šeimų galvos
DĖDĖ KAPULETIS
ROMEO — Montekių sūnus
MERKUCIJUS — kunigaikščio gentainis, Romeo draugas
BENVOLIJUS — Montekio sūnėnas, Romeo draugas
TEBALDAS — sinjoros Kapuleti sūnėnas
FRA LORENCAS, FRA DŽOVANIS — vienuoliai pranciškonai
BALDASARAS — Romeo tarnas
SAMSONAS, GREGORIJUS — Kapulečių tarnai
PJETRAS — Džuljetos auklės tarnas
ABRAMAS — Montekių tarnas
VAISTININKAS
TRYS MUZIKANTAI
CHORAS
PARIO PAŽAS
KARININKAS
SINJORA MONTEKI — Montekio žmona
SINJORA KAPULETI — Kapulečio žmona
DŽULJETA — Kapulečių duktė
DŽULJETOS AUKLĖ

Veronos miestiečiai, abiejų šeimų giminės, kaukininkai, sargybiniai, sargai, tarnai

Veiksmas vyksta Veronoje, vėliau Mantujoje

PROLOGAS

Įeina c h o r a s[2]

CHORAS

Veronoje puikioj, kurią jums rodo,
Dvi senos šeimos vėl pykčiu nauju
Užsidega, ir geismas keršto juodo
Rankas piliečių sutepa krauju.

Tarpusavyje mylisi aistringai
Tikri vaikai šių priešų nelemtų,
Kol pagaliau mirtis negailestinga
Nutraukia meilę ir vaidus kartu.

Dvi valandas pabūkit susikaupę —
Ir scenoj pamatysit su skausmu
Švelnių jaunų būtybių mirtį kraupią
Ir santaiką vėlyvą jų šeimų.

Nepagailėsim nei jėgų, nei triūso,
Kad tik netektų rausti jums dėl mūsų.
(*Išeina*)

PIRMAS VEIKSMAS

I scena

Aikštė Veronoje
Įeina Samsonas *ir* Gregorijus, *Kapulečių tarnai, su kardais ir skydais*

SAMSONAS

Gregorijau, mes, dievaži, nesiduosime drabstomi purvais.

GREGORIJUS

Aišku, menkas malonumas vaikščioti purvinam.

SAMSONAS

Tegu tik mus užkabina,— parodysime jiems, kur pipirai auga.

GREGORIJUS

Kol tu dar gyvas, žiūrėk, kad pats negautum pipirų.

SAMSONAS

Suerzintas aš tuoj šoku muštis.

GREGORIJUS

Bet suerzinti tave ne taip lengva.

SAMSONAS

Kiekvienas Montekių šuva erzina mane.

GREGORIJUS

Erzintis — reiškia blaškytis; drąsuoliui gi dera tvirtai stovėti vietoje. Taigi jei tu susierzinsi, tai tiek tave ir matysi.

SAMSONAS

Prieš jų šunaują stovėsiu kaip mūras. Joks Montekis — vyras ar merga — neprivers manęs pasitraukti nė per sprindį nuo sienos.

GREGORIJUS

Tai rodo, kad esi liurbis: prie sienos atsiduria kaip tik silpnesnieji.

SAMSONAS

Tiesa; štai dėl ko moterį kaip silpnesnį padarą visada prispaudžia prie sienos. Todėl Montekių tarnus aš nuvysiu šalin, o mergas priremsiu prie sienos.

GREGORIJUS

Betgi pjaunasi tarp savęs mūsų ponai, o mes — tik jų tarnai.

SAMSONAS

Vis tiek pat! Būsiu negailestingas kaip tironas. Susidorojęs su vyrais, užgulsiu ant mergų.

GREGORIJUS

Kaip? Iš karto ant visų?

SAMSONAS

Iš karto ant visų ar ant kiekvienos atskirai,— galvok kaip nori.

GREGORIJUS

Apie tai turės pagalvoti jos pačios.

SAMSONAS

Be abejo, kol dar tvirtai stoviu ant kojų, menki juokai su tokiu bulium kaip aš.

GREGORIJUS

Gerai, kad tu ne žuvis, nes tąsyk būtum tikriausiai menkė. Trauk savo kardą,— ateina du vyrukai iš Montekių namų.

Įeina A b r a m a s ir B a l d a s a r a s

SAMSONAS

Mano kalavijas apnuogintas. Užkibink juos. Šį kartą jie nuo mūsų nepabėgs.

GREGORIJUS

Bet kažin, ar tu nuo jų nepabėgsi?

SAMSONAS

Nebijok.

GREGORIJUS

Dievaži, būtų ko bijoti!

SAMSONAS

Tegu jie pradės pirmi, tuomet įstatymas bus mūsų pusėj.

GREGORIJUS

Aš susirauksiu, eidamas pro juos; pažiūrėsim, kaip jiems tai patiks.

SAMSONAS

Manau, kad nelabai. Aš jiems parodysiu špygą, ir gėda, jeigu jie ramiai pakęs tokį įžeidimą.

ABRAMAS

Jūs rodote mums špygą, gerbiamasis?

SAMSONAS

Aš rodau špygą, gerbiamasis.

ABRAMAS

Jūs rodote m u m s špygą, gerbiamasis?

SAMSONAS (*tyliai Gregorijui*)

Ar įstatymas bus mūsų pusėj, jeigu atsakysiu jam „taip"?

GREGORIJUS

Ne.

SAMSONAS

Ne, gerbiamasis, aš nerodau jums špygos,— aš tiesiog rodau špygą.

GREGORIJUS

Jūs ieškote priekabių, meldžiamasis?

ABRAMAS

Priekabių, meldžiamasis? Anaiptol.

GREGORIJUS

Jei norit su manim susipykti, meldžiamasis,— labai prašom. Manasis ponas nė kiek ne blogesnis už jūsų.

ABRAMAS

Bet ir ne geresnis.

SAMSONAS

Gerai, meldžiamasis.

GREGORIJUS (*tyliai Samsonui*)

Sakyk: „geresnis"! Čionai štai ateina vienas mano pono giminaitis.

SAMSONAS

Ne, manasis geresnis.

ABRAMAS

Melas!

Įeina B e n v o l i j u s

SAMSONAS

Na, traukite kardus, jei esat vyrai. Gregorijau, neapsileisk, kirstelk iš peties!

Kaunasi

BENVOLIJUS

Kvailiai, nustokit! Kardus į makštis!
(*Priverčia juos nuleisti kardus*)
Jūs patys nesuprantate, ką darot.

Įeina T e b a l d a s

TEBALDAS

Kaip? Tu susikibai su tais storžieviais?
Benvolijau, pasižiūrėk čionai,—
Pažvelk į veidą mirčiai!

BENVOLIJUS Aš bandau
Sutaikint juos. Paslėpki savo kardą

Arba padėk man galą padaryti
Peštynėms.

TEBALDAS Ką? Ir tu dar apie taiką
Drįsti kalbėt? Aš nekenčiu taikos
Kaip pragaro, kaip ir visų Montekių,
Kaip ir paties tavęs. Baily, laikykis!
(*Juodu susikauna*)

Įeina k a r i n i n k a s ir keli m i e s t i e č i a i su vėzdais

KARININKAS

Greičiau vėzdus ir alebardas! Muškit!

MIESTIEČIAI

Šalin Montekiai! Muškit Kapulečius!

Įeina K a p u l e t i s su chalatu ir sinjora K a p u l e t i

KAPULETIS

Ko šaukiat? Kur didysis mano kardas?

SINJORA KAPULETI

Ramentą jam, ramentą, o ne kardą!

KAPULETIS

Sakau aš, duokit kardą! Štai senasis
Montekis man kalaviju grūmoja.

Įeina M o n t e k i s ir sinjora M o n t e k i

MONTEKIS

Ei tu, niekšingas Kapuleti!
(*Žmonai*)
Leisk,
Įsikabinus nelaikyk manęs!

SINJORA MONTEKI

Nedrįsk nė žingsnio žengt į muštynes.

Įeina kunigaikštis E s k a l a s su palyda

KUNIGAIKŠTIS

Maištautojai, tiesos neapkentėjai,

Sutepę kardus brolišku krauju!
Klausykite manęs! Laukiniai žvėrys,
Kurie gesinat apmaudo liepsnas
Čiurkšlėm raudonom, trykštančiom iš kūno!
Jeigu bausmės nenorit užsitraukti,
Iš rankų kruvinų ginklus prakeiktus
Tuoj meskite ir paklausykit žodžių
Surūstintojo jūsų kunigaikščio.
Jau tris kartus, dėl niekniekio įtūžę,
Šeimyninėmis riaušėmis čionai
Ramybę mūsų drumstėt; tris kartus
Dėl jūsų žilagalviai veroniečiai,
Garbingus savo apdarus numetę
Ir pamirštas pagriebę alebardas,
Be darbo surūdijusias visai,
Plienu išspręsti bandė vaidą seną.
Jei drįsit vėl ramybę miesto drumsti,
Už tai gyvybe savo užmokėsit.
Šį kartą — galit skirstytis; keliaukit!
Jūs, Kapuleti, eisit su manim;
O jūs, Monteki, šiandien vakare
Turėsite atvykt į Vilafranką[3],
Į mūsų teismo būstinę, ir ten
Išgirsti mūsų valios pareiškimą.—
Tuojau man išsivaikščiokit visi,
Jei norite išvengt rūsčios bausmės!

Pasišalina visi, išskyrus Montekį, sinjorą Monteki ir Benvolijų

MONTEKIS

Kas tą kivirčą seną vėl pradėjo?
Sūnėne, jūs čia buvot visą laiką?

BENVOLIJUS

Tarnus dviejų Veronos giminių
Aš įkaršty kautynių užtikau;
Juos perskirti ginklu norėjau aš,
Bet čia staiga Tebaldas karštakraujis
Atbėgo, išsitraukęs kalaviją,

Ir, šaukdamas į dvikovą mane,
Viršum galvos bekūnį čaižė orą,
Kuris lyg vėjas švilpė pašaipiai.
Pamatę grumtynes, subėgo žmonės,
Ir mūšis gatvėj užvirė baisus,
Kol kunigaikštis perskyrė visus.

SINJORA MONTEKI

Romeo į šią bėdą neįkliuvo;
Labai džiaugiuos. Bet kurgi jis pražuvo?

BENVOLIJUS

Kai pro rytų nuauksintąjį langą
Dar nežiūrėjo saulė iškilni,
Aš, nerimo pagautas, išėjau
Prasiblaškyt į figmedžių giraitę,
Kerojančią į vakarus nuo miesto;
Tą valandą ankstyvą jūsų sūnų
Išvydau vaikštinėjantį; prie jo
Norėjau aš prieiti. Bet Romeo,
Mane pamatęs, dingo tankmėje.
Žinodamas gerai iš patyrimo,
Ką reiškia jausti sielvartą širdy,
Paguodos savo liūdesiui slaptam
Nebeieškojau liūdesy bičiulio,—
Jį palikau ramybėje ir vienas
Paniuręs nuėjau savu keliu.

MONTEKIS

Tenai ne sykį rytmečio vėsoj
Jį matė žmonės. Ašaromis savo
Žolių ankstyvą gausindamas rasą,
Jis dūsauja — ir niaukiasi dangus
Nuo jo gilių atodūsių. Bet vos tik
Atbunda rytuose džiaugsminga saulė
Ir pakelia užuolaidos kraštelį
Nuo patalo dar miegančios Auroros,
Jis susikrimtęs bėga tuoj namo,
Užsirakina savo kambary

Ir, langus užsidangstęs, giedrą dieną
Pasineria dirbtinėn tamsumon.
Jei nevilčiai jis juodai pasiduos,
Kas jį galės apsaugot nuo bėdos?

BENVOLIJUS

Ar žinote, taurusis mano dėde,
Kur viso šito glūdi priežastis?

MONTEKIS

Ne, nežinau; jis man nesako nieko.

BENVOLIJUS

Ar jūs kamantinėjot jį?

MONTEKIS O kaipgi?
Ir aš patsai, ir mano artimieji.
Bet jis gyvena savo tik jausmais,
Vien jų, deja, teklauso patarimo,
Iš tolo nesileidžia į kalbas
Ir lieka nebylus ir užsidaręs
Lyg kirmino pakąstas pumpurėlis,
Kuris vešlių neišskleidė dar lapų
Ir nesuspėjo saule pasidžiaugt.
Jei paslaptį žinočiau tos ligos,
Padėčiau jam nusikratyti jos.

Įeina R o m e o

BENVOLIJUS

O štai ir jis. Paeikite į šalį.—
Žūt būt patirsiu, kas jo širdį gelia.

MONTEKIS

Eime, sinjora.— Iš visos širdies
Benvolijui linkiu geros kloties.

M o n t e k i s ir sinjora M o n t e k i išeina

BENVOLIJUS

Romeo, labas rytas.

ROMEO Dar tik rytas?

BENVOLIJUS

Prieš valandėlę išmušė devintą.

ROMEO

O, kaip prailgsta ilgesio minutės!
Tai mano tėvas paskubom išėjo?

BENVOLIJUS

Taip. Bet sakyk man, kas per ilgesys
Tau minutes prailgina, Romeo?

ROMEO

Pasiilgimas to, kas man galėtų
Šias minutes sutrumpint.

BENVOLIJUS Meilė?

ROMEO Ne...

BENVOLIJUS

Nusivylimas?

ROMEO

Nusivylimas meile be vilties.

BENVOLIJUS

Deja! Po meilės nekalta skraiste
Baisus tironas tyko pasislėpęs.

ROMEO

O, meilė nors akla, bet į jausmus
Surasti moka visada kelius! —
Kur mes pietausim? Vėl muštynės buvo?
Nepasakok man apie jas. Girdėjau.
Daug vargo neapykanta mums teikia,
Bet meilė — dar daugiau. Ir kas gi ji?
Kilnių geismų ir apmaudo siautimas,
Keista būtybė, gimusi iš nieko,
Džiugi vergovė, šaldanti liepsna,

Žavingų formų mišinys kraupus,
Švininis pūkas, dūmas spindulingas,
Ligota sveikata, bemiegis miegas?..
Štai meilė, kuri siaučia manyje
Ir veltui laukia atsako, deja.
Gal tau juokinga?

BENVOLIJUS Ne, veikiau graudu.

ROMEO

Dėl ko, drauguži mielas?

BENVOLIJUS O dėl to,
Kad sielvarto pilna tava širdis.

ROMEO

Tokia įsimylėjusių lemtis...
Kančių našta krūtinę man slogina.
O tavo žodžiai dar labiau gramzdina
Į liūdesį mane — ir aš jaučiu
Meilingoj sieloj dveja tiek kančių.
Kas toji meilė? Garo debesėlis,
Atodūsis, į orą pasikėlęs,
Šviesos ir laimės tviskanti versmė
Ar skausmo ašarų juoda gelmė?
Taip, meilė — išmintinga beprotybė,
Medus saldžiausias ir nuodų kartybė.
Sudie, bičiuli.

BENVOLIJUS Aš einu kartu.
Manęs, tikiuosi, neatstumsi tu.

ROMEO

Pats praradau save. Aš ne čionai.
Tai ne Romeo: jis kitur nūnai.

BENVOLIJUS

Sakyk rimtai, ką tu įsimylėjęs?

ROMEO

Nejaugi tu manai, kad aš juokauju?

BENVOLIJUS

Ne, anaiptol. Rimtai, kas ji tokia?

ROMEO

Benvolijau, nerūpi man juokai:
Tu mirštančiam ligoniui įsakai
Rašyti testamentą... Aš, brolau,
Rimtai mergaitę vieną pamilau.

BENVOLIJUS

Čia būtent aš ir taikiau visą laiką.

ROMEO

Taiklus šaulys! Aš pamilau gražuolę.

BENVOLIJUS

Jei taikinys gražus,— taiklesnis šūvis.

ROMEO

Deja, šį kartą šovei tu pro šalį.
Sužeisti Kupidonas jos negali;
Skaisti ir išmintinga kaip Diana,
Ji lyg dievaitė tarp žmonių gyvena;
Strėlė Amūro jai nepavojinga;
Ir žvilgsniai švelnūs, ir kalba meilinga
Į jos dorybių šarvą atsitrenkia;
Net visagalis auksas nepalenkia
Jos grožio įstabaus. Bet mirs jinai,
Ir dings kape jos grožis amžinai.

BENVOLIJUS

Gal ji skaistybę saugoti prisiekė?

ROMEO

Taip, ji pasaulį išdidžiai paniekė
Nelyginant bevaisė dykuma,
Grožybės žiedą mirčiai smerkdama.
Jinai tokia protinga ir graži,
Jog man nelieka nieko, dievaži,
Kaip apie ją svajoti be vilties,
Bodėtis savimi ir laukt mirties.

BENVOLIJUS

Tu stenkis negalvoti apie ją.

ROMEO

Patark man, ką daryt, kad negalvočiau?

BENVOLIJUS

Nuo jos akis nukreipki, duok jom laisvę.
Kitų gražuolių paieškok.

ROMEO Tai — būdas
Aiškiau dar pamatyt jos tobulybę.
Pro juodą kaukę moters žavesys
Tik dar labiau vaizduotę mūsų žavi.
Apakėlis negali niekuomet
Šviesos, kurią prarado jis, pamiršti.
Parodyk man gražiausią iš gražuolių:
Ji bus man priminimas apie tą,
Kuri jos grožį praneša. Lik sveikas.
Naudos iš tavo žodžių nematau...

BENVOLIJUS

Pasižadu žūt būt padėti tau.

Abu išeina

II scena

Gatvė
Įeina Kapuletis, Paris ir jo tarnas

KAPULETIS

Aš ir Montekis — nubausti vienodai.
Nejaugi mes, sulaukę žilo plauko,
Taikingai negalėtume gyvent?

PARIS

Iš tikro gaila: du garbingi vyrai
Tarpusavy kapojas nuolatos.—

Bet kaipgi mano prašymas, sinjore?
Jūs nedavėt atsakymo į jį.

KAPULETIS

Aš pakartosiu tai, ką jau sakiau:
Duktė manoji visiškai dar vaikas —
Ji eina keturioliktus metus.[4]
Tegu gamta pagelsta dar dusyk,—
Ir jai tekėti metas bus kaip tik.

PARIS

Aš motinų ir jaunesnių mačiau.

KAPULETIS

Kas teka per anksti, pasens greičiau.
Visus mano vaikus priglobė žemė;
Dabar viena paguoda man — jinai.
Jos širdį užkariaukit, mielas Pari,
Ir jeigu mano žodis ką nors sveria,
Žinokite, jog nuosprendžiui dukters
Valia jos tėvo be kalbų pritars.
Šiandieną vakare, kaip esam pratę,
Naminį balių ruošiame kasmetį;
Nemaža laukiu aš mielų svečių
Ir jus atsilankyt taip pat kviečiu.
Kuklioj pastogėj mano bus merginų,
Užtemdančių švytėjimą žvaigždynų.
Kaip džiaugiasi jaunimas tuo metu,
Kada gegužis margu apsiaustu
Galutinai išvaro žiemą seną,
Taip šiandie bus smagu buveinėj mano;
Jaunų gražuolių žydinčiam būry
Patsai nuspręst galėsite, kuri
Labiausiai jums patiks; per šitą balių
Matysit ir kukliausią iš gėlelių —
Džuljetą. Einam su manim kartu.—
(*Paduodamas tarnui raštą*)
O tu, nenaudėli, su šiuo raštu
Apeisi mūsų gražiąją Veroną

Ir, nepraleisdamas nė vieno pono
Iš tų, kurie paženklinti čionai,
Praneši, kad jų lauksiu būtinai.

P a r i s ir K a p u l e t i s išeina

TARNAS

„Apeisi su raštu!..“ O ką aš žinau, kas jame pribraižiota? Gal čia parašyta, kad kurpius dirba uolekčiu, siuvėjas — kurpaliumi, žvejys — teptuvu, o dažytojas bradiniu? Ir kaipgi aš surasiu tuos, kurie čia paženklinti, jei nesuprantu, ką tie jo ženklai reiškia? Teks paieškot mokytesnio vyro. O, man sekasi!

Įeina B e n v o l i j u s ir R o m e o

BENVOLIJUS

Ugnis malšina ugnį; nuliūdimą
Nustelbia veikiai širdgėla gili;
Kai sukantis galva tau svaigti ima,
Į kitą pusę sukis kiek gali.
Drauguži, apsikrėsk aistra nauja,
Ir dings senoji meilė širdyje!

ROMEO

Taip, šitas tavo trauklapis galėtų
Naudingas būti atvejais tokiais.

BENVOLIJUS

Kokiais gi būtent atvejais?

ROMEO Tada,
Kai nusilauži koją.

BENVOLIJUS Na, Romeo,
Tu išėjai iš proto?

ROMEO Anaiptol.
Aš tik netekęs laisvės kaip beprotis,
Supančiotas, nusilpęs, išbadėjęs
Ir užplaktas...— Laba diena, broluži!

TARNAS

Laba diena. Jūs mokate skaityt?

ROMEO

Aš liūdną savo lemtį įskaitau.

TARNAS

Na, to jūs tikriausiai išmokote ir be knygos. Bet sakykit, ar galite jūs perskaityti, kas parašyta popieriuje?

ROMEO

Taip, jeigu moku kalbą ir pažįstu raides.

TARNAS

Teisingai šnekat. Likite sveiki.

ROMEO

Palauk, broluži; duok, aš paskaitysiu.

(*Skaito*)

„Sinjoras Martinas su žmona ir su dukterimis; grafas Anselmas kartu su jo seserimis gražuolėmis; gerbiamoji sinjoro Vitruvijaus našlė; sinjoras Plačencas su jo dailiomis dukterėčiomis; Merkucijus ir jo brolis Valentinas; mano dėdė Kapuletis su žmona ir dukterimis; žavingoji mano dukterėčia Rozalina; Livija; sinjoras Valentė ir jo pusbrolis Tebaldas; Lucijus ir žvitrioji Elena...“ Puikiai parinkta kompanija. Kur jie visi kviečiami?

TARNAS

Va, ten.

ROMEO Kur — ten?

TARNAS Pas mus — vakarieniauti.

ROMEO

Pas ką — pas jus?

TARNAS Ogi pas mano poną.

ROMEO

Turėjau apie tai išsyk paklausti.

TARNAS

Galiu jums viską pasakyti ir neklausiamas. Mano ponas — turtingas didikas Kapuletis, ir jei tik nesat iš Montekių giminės, tai labai prašom ateit išmaukti vynelio. Likit sveikas ir linksmas!
(Išeina)

BENVOLIJUS

Į kasmetinį balių Kapulečio
Tarp žavingiausių moterų Veronos
Atvyks Rozalina, brangioji tavo.
Nueik tenai. Bešališku žvilgsniu
Ją su kitom gražuolėm tu palygink,
Ir tąsyk tavo gulbė nekalta
Lyg varna pasirodys tau juoda.

ROMEO

Jei mano akys gali taip suklysti,—
Pavirskit, ašaros, ugnim baisia
Ir kaip eretikus už melagystę
Sudeginkit vyzdžius jų liepsnose.
O, net ir viską reginčioji saulė
Tokios kaip ji nematė šiam pasauly.

BENVOLIJUS

Nors mylimąją savo daugelkart
Regėjai tu, bet visad — pačią vieną;
Turi jos grožį akimi pasvert,
Kai bus kitų ji apsupta šiandieną:
Nė nepajusi, kaip paveikslą jos
Nenoromis išmesi iš galvos.

ROMEO

Eime. Tarp tų būtybių nuostabiausių
Gal savo brangią pamatyti gausiu.

Abu išeina

III scena

Kambarys Kapulečių namuose
Įeina sinjora K a p u l e t i ir A u k l ė

SINJORA KAPULETI

Pašauk man dukrą! Aukle, kur Džuljeta?

AUKLĖ

Prisiekiu savo mergyste senąja,
Aš ją šaukiau.— Kur tu, stirniuke mano!
Peteliškėle! — Ak, kur ji prasmego?
Džuljeta, ar girdi?

Įeina D ž u l j e t a

DŽULJETA Kas atsitiko?

AUKLĖ

Jus šaukia motina.

DŽULJETA Aš atėjau.
Ko iš manęs norėjote, mamyte?

SINJORA KAPULETI

Dalykas štai koks...— Aukle, pasišalink,—
Mes turime pasikalbėti vienos.
Ne, aš apsigalvojau. Pasilik.
Gali klausytis pašnekesio mūsų.
Žinai, dukrelė mano jau paaugo...

AUKLĖ

Kaip kažin ką, aš josios metelius
Galėčiau suskaityt lig valandėlės.

SINJORA KAPULETI

Jai keturiolikos nėra.

AUKLĖ Tegu
Man keturiolika dantų išrauna
(Nors burnoje beliko keturi!),
Jei tai, ką jūs pasakėt,— netiesa.

Kiek dar iki petrinių?

SINJORA KAPULETI Dvi savaitės,
Gal truputį, keliom dienom, daugiau.

AUKLĖ

Daugiau ar kiek mažiau — ne tai svarbu;
Žinau tik, kad petrinių vakare
Jai lygiai keturiolika sukaks.
Jinai ir amžinatilsį Suzana
Tiek pat turėjo metų. Bet, matyt,
Suzana buvo man per daug gera,
Kad atėmė ją dievas iš manęs.
Taigi sakau, petrinių vakare
Sukaks jai keturiolika,— taip, taip!
Aš viską puikiai atmenu. Praėjo
Vienuolika metelių nuo to laiko,
Kai čia drebėjo žemė. Niekados
Per amžių to užmiršti negalėsiu!
Tą dieną aš atjunkiau ją kaip tik
Ir, prisitrynus metėlėm krūtis,
Prie karvelidės saulėj atsisėdau;
Jūs buvote abudu su ponu
Tada išvykę Mantujon.— Kaip matot,
Protelis mano nenusilpo, ne! —
Reikėjo pažiūrėt, kaip ji, kvailiukė,
Pajutusi kartumą spenyje,
Susiraukė piktai ir metė krūtį!
Staiga tik trakšt — sudrebo karvelidė...
Čia ir be raginimų, patikėkit,
Aš bėgti leidausi... Nuo tos dienos
Vienuolika jau metų bus praslinkę.
Tuomet pati ji pastovėt galėjo,—
Ne, dievaži, krypuodama jau lakstė;
Susimušė kaktelę ji prieš tai,
Ir mano vyras (duok jam, dieve, dangų,
Papokštaut mėgo!) paėmė mergaitę
Ir jai pasakė: „Tu kritai kniūpsčia?
Palauk, ir aukštininka krisi tu,
Kai išgudrėsi. Ne tiesa, vaikeli?“

Ir tuoj išdykėlė — kaip dievą myliu! —
Nustojo verkti ir atsakė: „Taip."
Juokais išpranašauk tu man teisybę!
Dievaž, jei tūkstantį gyvensiu metų,
To neužmiršiu: „Ne tiesa, vaikeli?" —
Paklausė mano vyras — ir kvailiukė
Kaipmat nuščiuvo ir atsakė: „Taip."

SINJORA KAPULETI

Užtenka, netarškėk, tave prašau.

AUKLĖ

Gerai, sinjora. Na, bet pasakykit,
Kaip nekvatoti aš galiu? Nutilo
Ir tučtuojau ramiai atsakė: „Taip."
O susikūlus buvo ne juokais,—
Jai netgi ant kaktos iššoko gumbas
Sulig karvelio kiaušiniu didumo,—
Ir klykė ji baisiausiai, dievaži.
„Kniūpsčia kritai? — pasakė mano vyras.—
Kai paūgėsi,— aukštininka krisi."
Ir ji nutilo ir atsakė: „Taip."

DŽULJETA

Nutilki tu bent kartą, aukle.

AUKLĖ Cit,
Daugiau nė žodžio. Dieve tau padėk!
Dailesnio kūdikėlio už tave
Nežindžiau savo amžiuje nė sykio.
Dabar aš nieko kito nenorėčiau,
Kaip pamatyti tavo vestuves.

SINJORA KAPULETI

Aš apie tai kaip tik ir atėjau
Pasikalbėt su tavimi, Džuljeta.
Dukrele, tu norėtum ištekėt?

DŽULJETA

Tokios garbės nesapnavau aš niekad.

AUKLĖ

Tokios garbės!.. Ne, jeigu aš pati
Nebūčiau buvus žindytoja tavo,
Galėčiau pamanyti, kad su pienu
Tu įčiulpei tiek proto į save.

SINJORA KAPULETI

Tau laikas apie vyrą pagalvot.
Žinau Veronoj daug garbingų damų,
Kurios yra jaunesnės, negu tu,
O jos jau motinos. Jei aš neklystu,
Tave, dukrele mano, pagimdžiau,
Nė nesulaukusi tavųjų metų.
Trumpai pasakius, reikalas toksai:
Kilnusis Paris prašo tavo rankos.

AUKLĖ

O, tai bent vyras! Stačiai kaip nulietas!
Sakytumei — ne vyras, o bijūnas.

SINJORA KAPULETI

Veronos saulė niekad dar nematė
Bijūno tokio.

AUKLĖ Taip, tikra tiesa:
Bijūnas, dievaži, bijūno žiedas!

SINJORA KAPULETI

Kaip tu jauti,— jisai patinka tau?
Kada jį baliuj šiandien pamatysi,
Tu stenkis įskaityti jo veide
Tarytum knygoj žavesį jaunatvės;
Įsidėmėki bruožus jo visus:
Koksai tarp jų darnumas nuostabus!
O kiek, be to, dar gėrių paslėptų
Iškalbiame jo žvilgsny rasi tu!
Šiai meilės knygai, gyvai ir turtingai,
Vien aptaiso, ją puošiančio, testinga.
Žuvis po gilų nardo okeaną,—
Grožybė grožio prieglobsty gyvena.

Knyga, auksinių kupina minčių,
Auksinių reikalauja ir sagčių.
Tad, nieko nebijodama, tekėk,
Nuo to nesumenkėsi tu nė kiek.

AUKLĖ

Nesumenkėsi!.. Kur tau! Atvirkščiai:
Juk moterys nuo vyrų tik storėja.

SINJORA KAPULETI

Žodžiu, patinka Paris tau, dukryte?

DŽULJETA

Dar nežinau. Sunku man atsakyti.
Kaip teikėtės to pageidauti jūs,
Nukreipsiu vakare į jį žvilgsnius.

Įeina *t a r n a s*

TARNAS

Sinjora, svečiai jau susirinkę, vakarienė ant stalo, visi ieško jūsų, klausia, kur panelė, viralinėje keikia auklę, visur baisi maišatis. Turiu bėgti prie svečių. Prašau jus negaišuoti nė valandėlės. (*Išeina*)

SINJORA KAPULETI

Tuoj.— Grafas laukia. Eik, duktė, į balių.

AUKLĖ

Linkiu aš daug laimingų tau naktelių.
(*Išeina*)

IV s c e n a

Gatvė
Įeina *R o m e o*, *M e r k u c i j u s*, *B e n v o l i j u s*, *drauge su jais penki ar šeši kaukininkai, deglanešiai*

ROMEO

Ar mes, vidun įžengę, tarsim žodį,
Prašydami šeimininkus nepykt,

Ar apsieisim be jokių kalbų?

BENVOLIJUS

Tos gražbylystės ne madoj. Nereikia
Mums Kupidono užrištom akim,
Kuris totorišku lanku[5] spalvotu
Tarytum varnas baido paneles;
Nereikia mums nė suflerio, kuris
Pagelbėtų prologą išstenėti.
Mes pagal savo šoksime dūdelę —
Ne pagal jųjų. O paskui — sudie.

ROMEO

Aš strapaliot nelinkęs. Duok man deglą.
Nors ir tamsu yra manojoj sieloj,
Šviesos nešėju noriu būt kitiems.

MERKUCIJUS

Ne, tau pašokt vis viena teks, Romeo.

ROMEO

Iš tikro negaliu. Bateliai jūsų
Lengvučiais padais: mano gi širdis
Lyg švino gabalas prie žemės traukia,
Aš pajudėti neturiu jėgų.

MERKUCIJUS

Juk tu įsimylėjęs: suplasnok
Sparnais Amūro ir pakilk aukštybėn.

ROMEO

Mane Amūras pervėrė strėle,
Ir jo greiti sparnai man nepadės.
Iš sielvarto nematomųjų pančių
Ištrūkti niekaip neįstengiu aš,
Sulinkęs po našta galingos meilės.

MERKUCIJUS

Žiūrėk, jei griūsi,— neprispauski jos:
Per daug sunkus tu šitokiai švelnybei.

ROMEO

Tu meilę vadini švelnybe? Ne,
Jinai žiauri, kandi, negailestinga
Ir duria ji nelyginant erškėtis.

MERKUCIJUS

Jei meilė tau žiauri,— būk jai žiaurus;
Ji kandžioja tave,— ir tu ją kandžiok,
Kol ji atliš. Duok mano veidui maukšlį.
(*Užsideda kaukę*)
Ant kaukės kaukę! Vietoje kaktos
Dabar lai antveidis šilkinis rausta,
Jei įžūli stebėtojo akis
Negražią mano povyzą suniekins.

BENVOLIJUS

Na, belskimės. Ir kai tiktai įeisim,
Paleisime tuojau į darbą kojas.

ROMEO

Man deglą duokite. Smagus jaunimas
Tegu brūžuoja kulnimis grindis,
O aš, kaip sako patarlė sena,
Laikydamas žibintą, pastovėsiu.
Aš liūdesy paskendęs, man nyku.

MERKUCIJUS

Reik traukti skęstantįjį už plaukų,
Kad tu, ko gero, neprigertum baloj,
Kitaip pasakius — meilėj, į kurią
Esi įklimpęs lig ausų. Na, einam.
Mes veltui čia eikvojame aliejų.

ROMEO

Aš nemanau.

MERKUCIJUS Iš tūpčiojimų šitų,
Man rodosi, tiek pat yra naudos,
Kiek dienvidį iš lempos uždegtos.
Sutik verčiau su tuo, ką pasakiau,
Ir mūsų išmone tikėk daugiau.

ROMEO

Aš atėjau pasižiūrėti kaukių,
Bet nieko gero sau iš to nelaukiu.

MERKUCIJUS

Dėl ko gi, aš paklaust norėčiau.

ROMEO Mat,
Aš sapnavau šią naktį...

MERKUCIJUS Aš taip pat.

ROMEO

Ką sapnavai tu?

MERKUCIJUS Kad sapnai meluoja.

ROMEO

O kai kada ir tiesą atvaizduoja.

MERKUCIJUS

Tave aplankė karalienė Meb[6];
Ji — pribuvėja fėjų viešpatystėj.
Mažytė kaip agato akmenėlis,
Kurį ant smiliaus burmistro matai,
Ji, šešetą musyčių pasikinkius,
Po miegančiųjų nosis važinėja.
Kojytės voro — vietoj stipinų
Sudėtos į ratus; vežimo dangtis
Iš laumžirgio sparnelių padarytas,
Vadelės — iš voratinklio ploniausio,
O pavalkai — iš spindulių mėnulio.
Prie svirplio kaulo pririštas plaušelis —
Tai jos botagas; aprengtas pilkai,
Priešakyje vežėju sėdi uodas,
Turbūt mažesnis net už kirmėlytę,
Kurią gali surast panagėse
Be darbo slampinėjančių merginų.[7]
Jos karietaitė — riešuto kiautelis:
Padirbo ją dailidė voverė
Ar vabalas senukas, račius vėjų.

Taip ji kas naktį lekia sau risčia
Per mylinčiųjų smegenis, ir jiems
Vaidenasi tuojau sapnai meilingi;
Čia šmėsteli jinai didiko keliais,
Ir jam iškart vaidenas reveransai;
Čia užkabina ji pirštus teisėjo,
Kuriam prisisapnuoja riebūs kyšiai;
Čia damos lūpom pralekia staiga,
Supykusi nubarsto jas spuogais
Už tai, kad jos įjunko smaližiauti,—
Ir damai jau sapnuojas bučiniai.
Užrieda ji ant nosies ir dvariškiui,
Kuris užuodžia per miegus malones,
Paršiuko uodegyte pakutena
Klebono šnerves,— ir bematant jam
Vaidenasi parapija turtinga;
Jei ant kareivio kaklo ji užklysta,
Jis pradeda sapnuoti kautynes,
Žabangus, puolimus, ispanų durklus
Ir sieksnines taures raudono vyno;
Ūmai jis girdi būgną ausyse,
Akis atmerkęs krūptelia, pašoka
Ir, sodriai nusikeikęs, miega vėl.
Tai karalienė Meb nakties tamsybėj
Karčius gauruotus suvelia arkliams
Ir juos bjauriais mazgais susukinėja[8],
Kuriuos atnarpliot, sako, pavojinga.
Ji — ragana; jei tik užsnūs mergaitė
Aukštielninka, ji spaudžia ją visaip
Ir pratina ir moko ateity
Pakelti saldžią naštą moterystės.
Tai ji...

ROMEO Nutilk, Merkucijau, nutilk,
Tu tauziji nesąmones,— užtenka.

MERKUCIJUS

Aš pasakoju tau apie sapnus:
Juos dykinėjančiam prote žmogaus
Pagimdo įnoringoji vaizduotė,

Lengva ir neapčiuopiama kaip oras
Ir atmaininga lyg dvelkimas vėjo,
Kuris krūtinę šiaurės apsnigtos
Sparnais paglosto ir, piktai sušvilpęs,
Žiūrėk, vėl skrenda į pietus rasotus.

BENVOLIJUS

Kol šitas tavo vėjas nešė mus,
Jau spėjo pasibaigti vakarienė.
Man regis, mes ateinam per vėlai.

ROMEO

Bijau, kad per anksti. Nujaučia siela,
Ką ten slapta man žvaigždės pranašauja;
Tasai naktinis balius bus pradžia
Lemties mano liūdnosios, o paskui
Pavargusią krūtinėj plakti širdį
Mirtis ankstyba veikiai nuramins.
Bet tas, kuris vairuoja mano laivą,
Pakėlė jau bures. Eime, draugai.

BENVOLIJUS

Pirmyn, mušk būgną.[9]

Visi išeina

V scena

Salė Kapulečių namuose
Įeina kaukininkai, tarnai su servetėlėmis

PIRMAS TARNAS

Kurgi prasmego Puodinis? Ko jis man nepadeda nešt indų? Argi tai ne jo darbas — mainyt ir grandyt lėkštes?

ANTRAS TARNAS

Bloga, kai viską namuos tvarko vienas ar du žmonės — ir dar tie patys purvinom rankom.

PIRMAS TARNAS

Gabenkite lauk krėslus, indaują — prie sienos! O tu mesk akį į stalo sidabrą. Būk geras, nudžiauk man gabaliuką marcipano ir, jei esi draugas, tai pasakyk ten prie durų, kad įleistų Suzaną Girnakalę ir Nelą. Antonijau! Puodini!

TREČIAS TARNAS

Aš čia. Ko reikia?

PIRMAS TARNAS

Tavęs baisiai ieško, teiraujas, reikalauja didžiojoj menėj.

TREČIAS TARNAS

Negi gali žmogus vienu ir tuo pat metu visur suspėti?
Na, vyručiai, žvaliau! Gyviau plušėsi, daugiau turėsi.

Tarnai išeina

Įeina Kapuletis su svečiais ir pasitinka kaukininkus

KAPULETIS

Sveiki, mieli sinjorai! Mūsų damos,
Kurioms bateliai kojų nepritrynė,
Pašokti nori šiandien su jumis.
Na, ką jūs pasakysite, gražuolės?
Kuri iš jūsų nepriims kvietimo
Ir maivysis, ta vaikščioja tikrai
Su pūslėmis... Pataikiau, ne tiesa?
Prašau jus, mano ponai! Buvo laikas,
Kada ir aš į ausį savo damai
Komplimentus kuždėjau iš po kaukės.
Tos dienos jau toli, toli, toli...
Sinjorai, prašom! Griežkit, muzikantai!
Į šalį malonėkit! Prasiskirkit!
Mergaitės, eikit šokt! Daugiau šviesos!

Muzika. Svečiai šoka

Tarnai, stalus atstumkite greičiau!
Gesinkit liepsną židiny! Tvanku.
Nesitikėjau, kad pavyks taip puikiai

Šis mūsų vakaras. Kur jūs? Sėdėkit,
Sėdėkit, mielas dėde Kapuleti,—
Mes atūžėme savo dieneles.
Kiek metų bus praėję nuo to laiko,
Kai mudu buvom paskutinį kartą
Su kaukėmis?

DĖDĖ KAPULETIS Kaip kažin ką, man rodos,
Metelių trisdešimt.

KAPULETIS Iš kur? Mažiau.
Bent penkerius numuškit,— ar ne tiek
Sukanka nuo Lučencijaus vestuvių
Per sekmines? Atsimenu, tada
Ir šokome su kaukėmis.

DĖDĖ KAPULETIS Anksčiau,
Anksčiau tikriausiai. Jo sūnus — vyresnis;
Jam bus jau trisdešimt.

KAPULETIS Ką jūs man šnekat?
Prieš porą metų jis dar buvo vaikas.

ROMEO (*tarnui*)

Kas ši dama, kuri paduoda ranką
Tam kavalieriui?

TARNAS Nežinau, sinjore.

ROMEO

Deglų liepsna pavydi jai šviesos!..
Nakties glėby man spindi veidas jos,
Kaip spindi mauro ausyje briliantai;
Visi privalo lenktis jai lyg šventai.
Tarsi karvelis tarp juodų varnų,
Ji tarp draugių išsiskiria jaunų.
Po šokio ją žūt būt turiu pasekti
Ir bent paspausti ranką jai... Šią naktį
Grožybės idealą pamačiau.
Širdie, ar tu mylėjai ką anksčiau?

TEBALDAS

Aš, rodosi, girdžiu Montekio balsą? —
Berniuk, rapyrą! — Kaip tas niekšas drįso
Su juokdariška kauke lįst čionai
Ir tyčiotis iš pokylio garbingo?
Prisiekiu šlove savo giminės,
Jis brangiai už tą žygį užmokės.

KAPULETIS

Ko baisiai taip sūnėnas mano rėkia?

TEBALDAS

Čia mūsų priešas, dėde! Čia Montekis!
Atėjęs neprašytas į namus,
Jis tyčiojas begėdiškai iš mūs.

KAPULETIS

Kas jis? Romeo?

TEBALDAS Šunsnukis Romeo.

KAPULETIS

Atstok nuo jo, brolau, nusiramink.
Jis elgiasi kaip pagarbus svetys
Ir, kiek žinau, Veronoje garsėja
Kaip doras ir išauklėtas jaunuolis.
Nė už visas gėrybes mūsų miesto
Aš savo namuose neleisiu niekam
Įžeidinėti jo. Nesikarščiuok
Ir stenkis dėmesio į jį nekreipti:
Taip noriu aš. Jei tu mane gerbi,
Linksmesnis būk ir antakių nerauk,
Nes atšiaurumas baliuj nepritinka.

TEBALDAS

Pritinka, jeigu niekšas namuose.
Aš neapkęsiu jo.

KAPULETIS Pakęst priversiu!
Priversiu, meldžiamasis! Nekvailiok.
Katras gi, tu ar aš, čia šeimininkas?

Ak, pamanykite, jis „nepakęs"!
Tu nori tarp svečių — apsaugok dieve! —
Sukelti maištą? Šiauštis nori tu?
Mat koks gaidys, koks ponas atsirado!

TEBALDAS

Bet, dėde, ar ne gėda jums?

KAPULETIS Tylėk.
Tu žinomas akiplėša. Tie pokštai
Tau gali baigtis gan liūdnai. Atmink.
Surado puikų laiką priešgyniauti! —
Brangieji, linksminkitės! — Eik sau, pliuški!
Nusiramink, girdi, arba kitaip...—
Šviesos, daugiau šviesos! — Kaip tau ne gėda?
Tave priversiu aš nurimt vis tiek.—
Ko jūs apsnūdote, sveteliai brangūs?

TEBALDAS

Drebu aš, bet, stipriai užgniaužęs pyktį,
Turiu nenorom abejingas likti.
Išeisiu. Jam čia gera ir smagu,—
Kad tik vėliau netektų graužt nagų.
(*Išeina*)

ROMEO (*Džuljetai*)

Jei palietė tau ranką mano delnas
Ir jeigu nuodėmę aš padariau,—
Šios lūpos, meilės piligrimai švelnūs,
Nuplaus ją karštu bučiniu tuojau.

DŽULJETA

O, ne, aš jūsų rankos paspaudimą
Laikau mostu garbingu ir kilniu.
Šventajam ranką spaudžia piligrimai,
Bet apsieina jie be bučinių.

ROMEO

Kam gi šventiesiems lūpos reikalingos?

DŽULJETA

Tam, kad maldas kalbėtų nuolatos.

ROMEO

Šventoji! Mano rankos nuodėmingos
Ir lūpos — meldžia tavo pagailos.

DŽULJETA

Šventieji visada nebylūs lieka.

ROMEO

Būk nebyli — ir nedaryk man nieko...
(*Bučiuoja Džuljetą*) [10]
Štai, nuodėmė manoji nuplauta.

DŽULJETA

Gal būti, man ji perėjo slapta?

ROMEO

O, mano lūpų nuodėme saldžioji!..
(*Vėl bučiuodamas Džuljetą*)
Grąžink man ją!

DŽULJETA Kaip tu gudriai bučiuoji!

AUKLĖ (*Džuljetai*)

Mama jus kviečia vienai valandėlei.

ROMEO

Kas jos mama?

AUKLĖ Ji šių namų ponia,
Ir, dievaži, ponia labai protinga,
Geros širdies ir gerbiama visų.
Aš auklė jos dukrelės, kavalieriau,—
Jūs čia ką tik šnekėjotės su ja.
Kam teks jinai, tasai bus pinigingas,
Tikėkite manim!

ROMEO Ji Kapuleti?
Save aš leidau priešui nugalėti...

BENVOLIJUS

Eime; praleidom laiką mes smagiai.

ROMEO

Bet man nuo to tik dar liūdniau, draugai.

KAPULETIS

Palaukit, ponai, kurgi skubat jūs?
Tuoj sėsim dar užkąsti truputėlį.
Negalite? Tai leiskit padėkot.
Sinjorai, ačiū jum visiem širdingai.
Labanaktis.— Pašvieskite, tarnai!
Na, ką gi, laikas pailsėt ir mums.
Iš tikro jau vėloka. Einam gulti.

Išeina visi, išskyrus Džuljetą ir Auklę

DŽULJETA

Prieiki, aukle. Kas gi tas ponaitis?

AUKLĖ

Tai senojo Tiberijaus sūnus.

DŽULJETA

O šitas va, kur eina pro duris?

AUKLĖ

Man rodosi, Petručijus jaunasis.

DŽULJETA

O štai anas, kur šokti nenorėjo?

AUKLĖ

To nepažįstu.

DŽULJETA Eik, pasiteirauk,
Kuo jis vardu. Jei vedęs tas šaunuolis,—
Grabu pavirs vestuvių mano guolis.

AUKLĖ (*grįždama*)

Romeo — vardas jojo. Tai Montekis,
Sūnus vienturtis priešo jūsų seno.

DŽULJETA

Žavingas prieše! Aš nepajutau,
Kaip patikėjau savo širdį tau.
Krūtinėj apmaudingoj meilė verda,
Nes myliu tą, kieno prakeikiau vardą.

AUKLĖ

Ką murmi tu?

DŽULJETA Prisiminiau eiles,
Kurias iš vieno savo kavalieriaus
Girdėjau šiandien baliuje.

Už scenos girdėti šaukiant: „Džuljeta!"

Mes čia!

AUKLĖ

Eime, brangioji. Salė jau tuščia.

Abi išeina

ANTRAS VEIKSMAS

PROLOGAS

Įeina *c h o r a s*

CHORAS

Senoji meilė — patale mirties,
Aistra nauja pasiveržė jos vietą.
Ta, kur jisai mylėjo be vilties,
Nublanko prieš žavingąją Džuljetą.

Dabar Romeo mylimas yra,
Jis apie savo brangią tesvajoja.
Bet rietenų šeimyninių audra
Jų laimei kelią nuolatos pastoja:

Jį laiko priešu; veltui geidžia jis
Palengvinti Džuljetos liūdną dalią...
Ji pas Romeo skrenda mintimis,
Nes akimis regėti jo negali.

Tačiau aistra kentėti moko juos
Ir padeda rast išeitį varguos.
(*Išeina*)

I s c e n a

Verona. Kapulečių sodo siena
Įeina *R o m e o*

ROMEO

Kur eiti man, jei liko čia širdis?

Šaltoji žeme, grįžk prie savo saulės!
(*Perlipa per sodo sieną*)

Įeina ***Benvolijus*** *ir* ***Merkucijus***

BENVOLIJUS
Romeo! Ei, Romeo!

MERKUCIJUS Jis nekvailas.
Jisai namo paspruko, dievaži,
Ir miega sau.

BENVOLIJUS Ne, aš ką tik mačiau,
Kaip jis per sieną perlipo į sodą.
Merkucijau, pašauk jį.

MERKUCIJUS Ei, Romeo!
Patrakėli, beproti, atsiliepk!
Įsimylėjęs juokdary! Romeo!
Pakilk prieš mus atodūsiu lengvu,
Vėl eilėmis prabilki — ir užtenka.
Paaikčiok, „meilę“ surimuok su „gailią“,
Papostringauk gražiai apie Venerą,
Papravardžiuok jos žlibąjį sūnelį
Jauniklį Kupidoną, kurs kadaise
Paleido savo strėlę taip taikliai,
Kad išdidus Kofėtujos karalius
Įsimylėjo driskę tučtuojau.[11]
Jis neatsako, nejuda, negirdi...
Vargšelis mirė, o aš jį šaukiu,
Šaukiu vardan gražiosios Rozalinos,
Jos spindinčių akių, aukštos kaktos,
Vardan raudonų Rozalinos lūpų,
Grakščių kojelių, virpančių šlaunų
Ir kaimynystėj paslėptų grožybių,—
Šaukiu — ateik ir pasirodyk mums!

BENVOLIJUS
Tylėk, jis gali ant tavęs supykti.

MERKUCIJUS
Už ką? Jisai galėtų užsirūstint,

Jei aš pas jojo gerbiamąją damą
Iššaukčiau kokią dvasią pragaištingą,
Kuria nusikratyt ji nevaliotų.
Tada jam būtų, aišku, nesmagu.
Tačiau dabar geriausių norų pilnas
Į patį jį bičiuliškai kreipiuosi,
Vardan jo damos melsdamas: pakilk!

BENVOLIJUS

Eime, jisai pasislėpė tarp medžių
Ir su naktim miglota susiliejo.
Tamsa patinka meilei: ji akla.

MERKUCIJUS

Bet ir tamsoj pataiko jos strėlė.
Jis sėdi sau turbūt po smiltrių krūmu,
Svajoja apie mylimąją savo
Ir laukia, kol jinai į burną jam
Nukris pati lyg tas prinokęs vaisius...
O, jeigu būtų ji sultinga kriaušė!
Romeo! Tau linkiu labos nakties.
Į patalą skubu. Aš nepripratęs
Prie šalto žemės guolio. Na, keliaujam.

BENVOLIJUS

Iš tikro, bergždžias darbas to ieškoti,
Kurs bėga nuo ieškotojų. Eime.

Abu išeina

II scena

Kapulečių sodas
Įeina Romeo

ROMEO

Tas juokiasi iš svetimo žaizdos,
Kas sužeistas nebuvo niekados.

Viršuj, lange, pasirodo Džuljeta

Tyliau! Kas per šviesa lange plevena?
Tai saulė rytmetinė, tai Džuljeta!
Skaisčioji saule, patekėk greičiau,
Greičiau užmušk mėnulį pavydūną,
Kuris išbalęs žiūri į tave,
Į savo gražiaveidę vaidilutę,
Ir rūstauja, kad tu užtemdei jį.
O, netarnauk mėnuliui pavydžiajam,
Pablyškusį jo rūbą nusimesk,
Vien juokdariams palikį žalią spalvą.
Brangioji mano! Mano mylimoji!
O, kad jinai žinotų!..
Prabilo, bet jos žodžių negirdėt...
Ar tai svarbu? Ji šneka akimis,
Ir aš į jųjų kalbą atsakysiu.
Koksai aš kvailas! Žodžiai jos — ne man.
Ji kalbasi su dviem žvaigždėm auksinėm,
Kurios nukopti nuo dangaus panūdo
Ir prašo nuolankiai akis Džuljetos
Mėlynėj pabudėt. O, jeigu jos
Apsimainytų vietom su žvaigždėm!
Nuo jų tviskėjimo išblėstų žvaigždės
Lyg ryto saulėj žiburys... Jos akys
Užlietų naktį spindesiu saulėtu,
Ir paukščiai atsibudę sučiulbėtų,
Manydami, kad aušta jau diena.
Štai rymo ji, ranka parėmus veidą.
Aš geisčiau būti pirštine jos rankos,
Kad veidą jos galėčiau palytėt!

DŽULJETA

O vargas man!

ROMEO Jinai kažką pasakė.
Prabilk, prabilk, o angele skaistus!
Tu sušvitai viršum manęs tamsoj
Tarsi dangaus pasiuntinys sparnuotas,
Kuris ūmai iš debesų tingiųjų
Erdvių platybėn išneria — ir žmonės
Juo gėrisi nustėrusiom akim

Ir žvelgia aukštumon užvertę galvas.

DŽULJETA

Romeo! O, kodėl gi tu Romeo?
Išsižadėk tėvų, rask kitą vardą
Arba, jei to nenori padaryt,
Prisiek mane mylėti amžinai,
Ir aš nesivadinsiu Kapuleti.

ROMEO (*tyliai*)

Dar paklausyt ar atsakyti jai?

DŽULJETA

Vien tavo vardas priešas man yra.
Tu pats, net ir nebūdamas Montekis,
Man liksi visad tuo, kas tu esi.
Kas gi yra Montekis? Negi šitaip
Vadinas rankos, kojos ir pečiai
Ar veidas kokio gyvo sutvėrimo?
Kitonišką sau vardą pasirink!
Ką reiškia vardas? Jei vadinsim rožę
Kitu žodžiu, ar ji kvepės mažiau?
Gali Romeo pavadint kaip nori,—
Jo žavesys bus visuomet tas pats.
Pasivadink kitoniškai, Romeo,
Nusikratyk nuo vardo beprasmingo
Ir visą pasiimk mane!

ROMEO Imu!
Tu pavadink mane brangiuoju savo —
Ir aš, lyg apsikrikštijęs naujai,
Nustoju vienu mirksniu būt Romeo.

DŽULJETA

Kas toks, nakties tamsybe prisidengęs,
Manas mintis įžvelgti sugebėjo?

ROMEO

Ištarti savo vardo nedrįstu:
Jisai yra tau priešas, mano deive,

Ir aš jo nekenčiu. Parašęs jį,
Suplėšyčiau aš popierių tuojau.

DŽULJETA

Dar šimto žodžių ausys nepagavo,
O tavo balsą aš jau pažinau.
Tu juk Romeo? Tu Montekis?

ROMEO

Ne,
Jei tie vardai yra tau nemalonūs.

DŽULJETA

Sakyk, ko atėjai tu čia? Ir kaip?
Aplinkui sodą — aptvara aukšta;
Ir jei kas nors iš mano giminių
Užklups tave čionai, mirtis tau gresia.

ROMEO

Sparnuota meilė atnešė mane:
Jos nesustabdo sienos akmeninės;
Ji viskam pasiryžus visada
Ir tavo giminių jinai nebijo.

DŽULJETA

Tave jie nužudys, čionai pamatę.

ROMEO

Deja, brangioji, tavo žvilgsnis man
Už dvidešimt kardų pavojingesnis.
Meiliai pasižiūrėk,— ir lyg šarvais
Aš jau apsaugotas nuo jųjų keršto.

DŽULJETA

Kad tik nepastebėtų jie tavęs!

ROMEO

Nakties skraiste nuo jų aš prisidengsiu.
Bet jeigu tu manęs visai nemyli,
Kur kas lengviau man bus nuo jų rūstybės
Numirti vietoj, negu šiam pasauly
Be tavo meilės merdėti gyvam.

DŽULJETA

Kas atvedė tave į sodą?

ROMEO Meilė;
Tai ji parodė kelią man čionai;
Ji davė ryžtą man, aš jai — akis.
Nesu jūreivis, bet jei nuo manęs
Tu būtumei už marių tolimų,
Dėl tokio lobio leisčiaus vandenynan.

DŽULJETA

Man dengia veidą kaukė tamsumos,
Kitaip — matytum, kaip raustu iš gėdos,
Jog mano kalbą šiąnakt nugirdai.
Norėčiau išlaikyt orumą savo,
Atšaukti tai, ką pasakiau... Vėlu.
Šalin gudrybės! Ar mane tu myli?
O, aš žinau, tu atsakysi „taip“,
Ir aš tavim tikėsiu. Neprisiek,
Kad neapgautumei manęs netyčia.
Iš meilės priesaikų ne veltui juokias
Jupiteris. O mielasai Romeo!
Sakyk, mane tu myli, iš tiesų?
Jei tu galvoji, kad per daug lengvai
Tau pasiduodu,— aš surauksiu kaktą,
Ožiuotis imsiu ir kartoti „ne“ —
Ir tuo būdu maldaut tave priversiu,
Nors ir kažin kaip būtų man koktu.
Brangus Monteki, aš per daug jausminga
Ir gal atrodau vėjavaikė tau?
Bet patikėk, taurusis kavalieriau,
Esu aš daug rimtesnė negu tos,
Kurios taip moka šventuoles vaidinti.
Nenoriu slėpti: būčiau aš drovesnė,
Jei balso mano mylinčios širdies
Nebūtumei nugirdęs netikėtai.
Atleisk ir nemanyk, kad mano meilė,
Kurią naktis tau atskleidė tamsioji,
Yra tik lengvapėdiška aistra.

ROMEO

Brangioji, tau aš mėnuliu prisiekiu,
Kuris medžius nudažė sidabru...

DŽULJETA

O, mėnuo keičia nuolat savo veidą,
Jisai nepastovus, juo neprisiek,
Kad panašiai nebūtų atmaininga
Ir tavo meilė.

ROMEO Kuo gi man prisiekti?

DŽULJETA

Šiame pasauly niekuo neprisiek —
Arba prisiek, jei nori, savimi,
Pačia brangiausia iš visų gėrybių,—
Ir aš tavim tikėsiu lyg dievu.

ROMEO

O, jeigu meilė, plazdanti širdy...

DŽULJETA

Nereikia, aš tikiu. Nors tu man mielas,—
Bijau aš mūsų sandoros naktinės.
Per daug jinai ūmi, per daug greita,
Per daug ji panaši į žaibo liepsną,
Kuri užgęsta danguje anksčiau,
Negu suspėjai šūktelėti: „Žaibas!“
Labanaktis! Labanakt, mylimasis!
Lai mūsų meilės pumpuras švelnus
Nuo vasaros gaivinančio dvelkimo
Rytoj pražysta žiedu stebuklingu.
Labanaktis! Linkiu saldžių sapnų,
Kuriais pati dabar aš gyvenu.

ROMEO

Nejau taip greit paliksi mane vieną?

DŽULJETA

Ko iš manęs tu trokšti dar šiandieną?

ROMEO

Prisiek ir tu būt man ištikima.

DŽULJETA

Tau priesaiką daviau aš neprašyta,
Ir gaila man, kad atsitiko taip.

ROMEO

Tu atsiimt ją nori? Kam, brangioji?

DŽULJETA

Kad vėl galėčiau tau ją dovanot.
Bet kvaila geisti to, kas man priklauso.
Jokių ribų nežino meilė mano,
Gili tarytum vandens okeano.
Kad ir kažin kaip būčiau tau dosni,—
Širdis manoji neišseks kaip jūra.

Už scenos girdėti Auklės balsas

Mane jau šaukia.— Eik, brangus Monteki.—
Tuoj, aukle, tuoj! — Sudie. Mane mylėki.
Ne, lukterėk. Aš grįšiu dar čionai.
(*Išeina*)

ROMEO

Palaiminta, palaiminta naktie!
Gal visa tai tik sapnas apgaulingas,
Tiktai nakties regėjimas žavus?

Lange vėl pasirodo D ž u l j e t a

DŽULJETA

Romeo, dar žodelis — ir sudie.
Brangusis, jei troškimai tavo skaistūs,
Jei mano vyru tapti tu geidi,
Pranešk rytoj (aš tau atsiųsiu žmogų),
Kada ir kur norėtum susituokti,
Ir aš tuomet visas gėrybes savo
Sudėsiu paklusniai prie tavo kojų
Ir eisiu ten, kur įsakysi tu.

AUKLĖ (*už scenos*) Sinjora!

DŽULJETA

Tuojau! — Bet jei neskaistūs tavo norai,
Tada prašau...—

AUKLĖ (*už scenos*) Sinjora!

DŽULJETA Tuoj. Einu.—
Palik mane ir sielvarto nedidink.
Rytoj atsiųsiu žmogų.

ROMEO O, kol gyvas...

DŽULJETA

Saldžių sapnų linkiu tau šimtą kartų!
(*Išeina*)

ROMEO

Saldybės visos be tavęs apkarto...
Pas mylimą mes bėgam be šnekų
Nelyginant vaikai iš pamokų,
Bet einame paniurę atgalios
Kaip mokinys prie knygos nuobodžios.

Lange vėl pasirodo D ž u l j e t a

DŽULJETA

Kur tu, Romeo? Kur tu, atsiliepk!
Kodėl medžioklio balso neturiu,
Kad jį išgirstų mano sakalėlis?
O, jei nebūčiau vergė nebyli,
Sudrebinčiau šauksmais buveinę Aido[12]
Ir nenutilčiau, kol lakus jo balsas
Užkimtų bekartodamas: „Romeo!“

ROMEO

Mieloji mano šaukia vėl mane.
O, sidabriniai mylinčių balsai,
Jūs skambate vidurnakčio tyloj
Tartum švelniausia muzika.

DŽULJETA Romeo!

ROMEO

Brangioji!

DŽULJETA Kurią valandą rytoj
Atsiųsti žmogų pas tave?

ROMEO Devintą.

DŽULJETA

Gerai, aš savo pažadą tesėsiu.
Lig rytmečio dar liko visas amžius!..
Aš užmiršau, kam pašaukiau tave.

ROMEO

Leisk man čia pastovėt, kol prisiminsi.

DŽULJETA

Kad prieš mane stovėtum amžinai,
Aš stengsiuosi neprisiminti niekad,
Galvosiu tik, kaip gera mums drauge.

ROMEO

Kad tu neprisimintum, aš stovėsiu,
Galvodamas, kaip gera su tavim.

DŽULJETA

Beveik visai išaušo. Laikas skirtis.
Bet aš tave norėčiau prilaikyt
Tarsi paukščiuką pririštą: mergaitė
Išdykėlė paleidžia jį nuo delno
Lyg kalinį, grandinėm surakintą,
Ir, laisvės pavydėdama jam, vargšui,
Tuojau vėl traukia už šilkinio siūlo
Sparnuotą numylėtinį atgal.

ROMEO

Norėčiau būt tavuoju paukšteliu.

DŽULJETA

O, kad taip būtų! Ne, nereikia: aš
Tave beglamonėdama pasmaugčiau.

Labanaktis! Aš tol labos nakties
Linkėčiau tau, kol saulė sušvytės!
(*Pasitraukia*)

ROMEO

Palaiminti sapnai tave telydi!
Romeo laimės jums, sapnai, pavydi! —
Einu pasikalbėt su vienuoliu,—
Maldausiu jo pagalbos kiek galiu.
(*Išeina*)

III scena

Fra Lorenco celė
Įeina fra L o r e n c a s *su pintine*

FRA LORENCAS

Ruožais raudonais debesys nušvito;
Juoda naktis nuo pilkaakio ryto
Lyg pasigėrus bėga — ir iš lėto
Diena atrieda vežimu saulėtu.
Kol spindinti linksmai dangaus akis
Nakties rasotos miglą išblaškys,
Pintinę savo prisirinkt turiu
Vaistažolių ir raugių įvairių,
Kurios tiktai gyvybę žemėj semia
Ir mirdamos pavirsta vėl į žemę.
Gamta dosnioji prikelia iš miego
Ir puošnią gėlę, ir mažytį diegą,
Ir vis gėriu kitokiu apdalina
Kiekvieną gyvą žiedą ir žolyną.
Didi galia, galia nepaprasta,
Ir akmeniui, ir žolei suteikta!
Nėr žemėj tokio augalo nuodingo,
Kurį nuskinti būtų nenaudinga,
Nėra ir tokio žiedo įstabaus,
Kuris nuvytų mirtį nuo žmogaus.

Dorybė, pakreipta blogu keliu,
Bėdų atnešti gali didelių;
Ir atvirkščiai — blogybė kai kada
Mums padeda geriau negu malda.
Nuodai pripildo šią gėlelę trapią,
Kurios žiedai taip stebuklingai kvepia,
Jog darosi tau lengva ir saldu;
Bet ją burnon įdėk — ir mirsi tu.
Du priešingi pradai lyg du karaliai
Ir žmoguje gyvena, ir žolelėj,
Kur blogis gėrį nugali, tenai
Gyvybės pradas miršta būtinai.

Įeina R o m e o

ROMEO

Laba diena, gerasis mano tėve!

FRA LORENCAS

Malonią tavo kalbą laimink dieve.
Sakyk man, kas per negandai pikti
Prižadino Romeo taip anksti?
Senatvę spaudžia rūpesčių šimtai,
Nakčia sumerkt akių neduoda jai,
Bet į sapnų auksinę karalystę
Pasineria lengvai žvitri jaunystė.
Ankstyvas atėjimas tavo rodo,
Kad poilsis saldus tau nusibodo,
Ir, atvirai pasakius, aš manau,
Kad šiandien nemiegojai tu, sūnau.

ROMEO

Taip; aš saldžiau praleidau naktį šitą.

FRA LORENCAS

Pas Rozaliną išbuvai lig ryto!..
O, viešpatie!

ROMEO Pas Rozaliną? Ne.
Mažai jos vardas jaudina mane.

FRA LORENCAS

Džiugi naujiena. Kurgi tu basteisi?

ROMEO

Tuoj viską pasakysiu tau, jei leisi.
Su savo priešu naktį puotavau
Ir pokylyje sužeistas buvau;
Aš jam atsimokėjau tuo pačiu
Ir apmaudo mažiausio nejaučiu.
Pagelbėk mums! Tik tavo vaistas gali
Išgydyt mudu, dvasiškas tėveli.

FRA LORENCAS

Tavos išpažinties nesupratau.
Šnekėti tiesiai patariu aš tau.

ROMEO

Gerai. Tu nori, kad aiškiau kalbėčiau?
Aš dukterį turtuolio Kapulečio
Aistringai pamilau,— jinai mane
Pamilo savo širdimi švelnia.
Palaimink mudu! Kaip ją sutikau,
Kur tas įvyko,— apie tai paskiau.
Dabar tavęs maldauju aš tik vieno —
Kad teiktumeisi mus sutuokt šiandieną.

FRA LORENCAS

Pranciškau šventas! Kas per atmaina!
Jau neberūpi tau Rozalina?
O tu ją taip mylėjai... Vien akim
Jaunimas šiandie myli — ne širdim.
O Jėzau Marja! Čia dar neseniai
Telkšojo tavo ašarų klanai,
Kurie veidais pageltusiais riedėjo
Dėl jos... Nejaugi visa tai — ant vėjo?
Žiūrėk, garai atodūsių tavų
Dar tebeplaukia dangumi melsvu,
Nuo ašarų tau veidas apsiblausęs,
Ir ligi šiolei senos mano ausys

Skundus tavuosius girdi. Kas, sakyk,
Man Rozaliną liaupsino tieksyk?
Ar ne Romeo? Aš nenumanau,
Kodėl staiga taip atšalai, sūnau.
Jei vyrai šitaip valiūkaut pradės,
Ko reikalaut iš moterų širdies?

ROMEO

Man rodos, iš tavęs ne vienąkart
Už Rozaliną gaudavau aš bart.

FRA LORENCAS

Ne, ne už ją, vaikeli, o už tai,
Kad dėlei jos tu pernelyg siutai.

ROMEO

Tu meilę man liepei užkalt į grabą...

FRA LORENCAS

Ir neieškoti širdžiai kito stabo.

ROMEO

Nebark manęs. Kaip gera ir ramu,
Kada už meilę moka švelnumu!
Ne taip mane sutikdavo anoji...

FRA LORENCAS

O, ji, matyt, per daug gerai žinojo,
Kad tavo meilė — plepalai tušti.
Bet einam, lengvabūdiškas svety;
Patenkinsiu aš tavąjį troškimą
Ir, judviejų surišdamas likimą,
Slapta mėginsiu šitokiu būdu
Išraut šaknis šeimyninių vaidų.

ROMEO

Greičiau! Skubėkim, tėve: metas eit.

FRA LORENCAS

Palauk. Kas bėga, tas suklumpa greit.

Abu išeina

IV scena

Gatvė
Įeina Benvolijus ir Merkucijus

MERKUCIJUS

Kur, po velnių, prasmego tas Romeo?
Ar jis namuos nakvojo?

BENVOLIJUS

Gal ir namuos, bet tik ne savo tėvo.
Kalbėjausi dabar su jo tarnu.

MERKUCIJUS

Ak, toji blyškiaveidė jo gražuolė,
Bejausmė kaip akmuo Rozalina,
Visai jį gali išvaryt iš proto.

BENVOLIJUS

Jam Kapulečio senojo sūnėnas
Tebaldas laišką pasiuntė namo.

MERKUCIJUS

Kvietimas dvikovon, kaip kažin ką.

BENVOLIJUS

Romeo atsakys.

MERKUCIJUS

Atsakyt į laišką nesunku: mokėk tik rašyti.

BENVOLIJUS

Ne apie tai kalbu; aš manau, kad Romeo nedvejodamas atsakys tuo pačiu ir parodys, kad jis ne bailys.

MERKUCIJUS

Deja! Mūsų vargšas Romeo ir taip negyvas. Jo baltažandė gražuolė verte pervėrė jį savo juodom akim; jo ausys peršautos serenadomis, o širdis — kiaurai perverta meilės strėle, kurią paleido mažiukas aklas šaulys. Bene jam galynėtis su Tebaldu?

BENVOLIJUS

Argi jau Tebaldas toks baisus?

MERKUCIJUS

Tikėk manim, baisesnis už aną pasakišką Tebaldą, kačių valdovą.[13] O, tai tikras mandagumo karalius. Fechtuojas taip kaip iš gaidų, išlaikydamas prideramą taktą, pauzes ir nuotolį; jis tau lukterės kur reikia, o paskum — viens, du, trys — ir bakst į krūtinę. Tai didžiausias šilkinių sagų naikintojas, pirmas duelistas, šaunus riteris, visų dvikovinių kabliukų žinovas. Ak, tie jo nemirtingieji pasado, punto reverso, ha!..[14]

BENVOLIJUS

Kas, kas?

MERKUCIJUS

Kad juos kur griausmas tuos pliuškius, tuos šveplenančius vaipūnus, kurie dabar viską tempia ant savo kurpalio.— „O Jėzau, tai bent geležtė! Tai bent vyras! Tai bent merga!“ — Argi ne liūdna, meldžiamasis, kad mus apniko tos svetimos musės, tie beždžioniautojai, tie „pardone mua“[15], kurie taip įsikandę laikosi naujų madų, kad jau nebetelpa savo senam krėsle? Tik ir girdi iš jų: „Bon! Bon!“

Įeina R o m e o

BENVOLIJUS

Žiūrėk, žiūrėk, ateina Romeo.

MERKUCIJUS

Visai nusibaigė vyras, išdžiūvo kaip silkė. O, žmogau, žmogau, tu pavirtai į žuvį! Dabar jam tik posmuot eiles panašiai kaip Petrarkai[16]. Laura, palyginti su jo dama, atrodo virėja (nors mylimasis ją kur kas šauniau apdainavo!), Didonė — apskretėlė, Kleopatra — čigonė, Elena ir Hera — paskutinės šlavėdros, pilkaakė Tisbė taip pat neverta dėmesio.— Sinjore Romeo, bon žur! Tai prancūziškas pasveikinimas jūsų prancūziškoms kelnėms. Gražiai tu vakar mus apmovei.

ROMEO

Labas rytas, sveiki. Kaip ir kuo aš jus apmoviau?

MERKUCIJUS

Nagi pasprukai, pasprukai, meldžiamasis. Ar nesupranti?

ROMEO

Dovanok, mielas Merkucijau, buvo svarbus reikalas, o tokiais atvejais galima apsieiti be tūpčiojimų.

MERKUCIJUS

Bet kartais panašiais atsitikimais tenka ir pritūpti.

ROMEO

Žinoma, pritūpti iš mandagumo?

MERKUCIJUS

Tu pataikei į patį tašką.

ROMEO

Iš tavęs labai mandagus aiškintojas!

MERKUCIJUS

Juk aš — mandagumo žiedas.

ROMEO

Turbūt gvazdikas.

MERKUCIJUS

Visai teisingai.

ROMEO

Kaip matote, mano bateliai išsiuvinėti gvazdikais...

MERKUCIJUS

Irgi nepėsčias! O vis dėlto, jei nenori, kad tave suriesčiau, teks tau pėsčiam pasigainioti paskui mane, kol nuplyš puspadžiai; ir liksi tuomet kartu su savo sąmoju basas.

ROMEO

Na ką gi, reikės apsirūpinti gerais batais.

MERKUCIJUS

Gelbėk, mielas Benvolijau: mano sąmojis pritrūko kvapo.

ROMEO

Pentinais jį, pentinais! Rimbu! Kitaip — tau galas.

MERKUCIJUS

Ne man lenktyniauti su tavo sąmojais, kurių ant vieno tavo piršto telpa daugiau negu ant mano dešimties. Tai tikra laukinių žąsų medžioklė! Ar tik nelaikai tu manęs žąsimi?

ROMEO

Esi geras paukštis, nors ir ne žąsis.

MERKUCIJUS

Už tokį juoką įžnybsiu tau į ausį.

ROMEO

Ne, žąsyti, nesižnaibyk.

MERKUCIJUS

Tavo saldrūgščiai juokai — nelyginant aitrus padažas.

ROMEO

Kurgi tu rasi puikesnį pagardą prie geros žąsies?

MERKUCIJUS

O, tavo sąmojis man primena ožiuko odą: tu jį taip negailestingai tempi, kad vienas colis bematant ištįsta į uolektį.

ROMEO

Daugiau jį tempti nėra prasmės, nes tokio gudraus paukščio kaip tu į savo pusę vis vien nepertempsi.

MERKUCIJUS

Na, pasakyk, argi tai ne geriau, negu dūsaut dėl meilės? Dabar su tavim galima susikalbėti, dabar tu vėl Romeo, dabar tu žmogus — toks, kokį tave gamta sutvėrė. O toji tavo seilėta meilė man panaši į kvailą greveldą, kuris liežuvį iškišęs laksto ten ir atgal, nežinodamas, kur padėt savo titę.

BENVOLIJUS

Na, baik, užtenka.

MERKUCIJUS

Bijai, kad nebraukteléčiau prieš šerį?

BENVOLIJUS

Ne, aš bijau, kad tai istorijai nebus galo.

MERKUCIJUS

Kaip tu suklydai! Man beliko vos keletas žodžių. Aš jau išsėmiau visą savo išmonę ir, kaip kažin ką, buvau bebaigiąs.

ROMEO

O čia kas per apranga!

Įeina Auklė ir Pjetras

MERKUCIJUS

Burė! Burė!

BENVOLIJUS

Net dvi: sijonas ir kelnės.

AUKLĖ

Pjetrai!

PJETRAS

Ko norėjote?

AUKLĖ

Vėduoklę, Pjetrai.

MERKUCIJUS

Būk geras, Pjetrai, paduok jai vėduoklę, kuri yra gražesnė už josios veidą; tegu ji prisidengia.

AUKLĖ

Labas rytelis, ponai.

MERKUCIJUS

Labas vakaras, gražiausioji sinjora.

AUKLĖ

Argi jau vakaras?

MERKUCIJUS

O kaip jūs galvojate? Begėdiškoji laikrodžio rodyklė sangulauja su vidurdieniu.

AUKLĖ

Liaukitės! Kas jūs per žmogus?

ROMEO

Vienas iš tų, meldžiamoji, kuriuos dievas sutvėrė kenkti sau pačiam.

AUKLĖ

Iš tiesų, gerai pasakėte: kenkti sau pačiam. Taip, regis? Ar nežinote, sinjorai, kur aš galėčiau rasti jaunąjį Romeo?

ROMEO

Žinau. Bet kai jūs surasite jį, Romeo nebebus toks jaunas kaip tuo metu, kada jo pradėjote ieškoti. Esu pats jauniausias — jei tik ne pats blogiausias — iš visų, kurie vadinasi tuo vardu.

AUKLĖ

Gerai.

MERKUCIJUS

Gerai, kad pats blogiausias? Iš tikrųjų, malonu girdėti, labai malonu.

AUKLĖ

Jeigu esate Romeo, norėčiau pasikalbėti su jumis atskirai.

BENVOLIJUS

Jau kviečia jį kur nors vakarieniauti.

MERKUCIJUS

Tai sąvadautoja! — Čiupk, čiupk, skalike!

ROMEO

Kokį žvėrį tu pamatei?

MERKUCIJUS

Tik jau, žinoma, ne zuikį, o jeigu ir zuikį, tai tokį, kuris tinka ne-

bent įkepti tešlon per gavėnią, nes jis sudžiūvo ir pašvinko, nespėjęs atsidurti ant stalo. (*Dainuoja*)

Senas zuikis tinka puikiai,
Senas zuikis tinka puikiai
Svečiuos per gavėnią.
Nors kamaroj šeimininko
Senas zuikis jau pašvinko,—
Greičiau vakarienę!

Romeo, tu nesirengi namo? Mes einam pas tavo tėvą pietauti.

ROMEO

Tuojau ateisiu.

MERKUCIJUS

Sudie, sena gražuole! Sudie.
(*Dainuoja*)
Gražuole, gražuole, gražuole!

M e r k u c i j u s ir B e n v o l i j u s išeina

AUKLĖ

Sudie, nešdinkitės! — Sakykite, sinjore, kas yra tas akiplėša, kuris čia taip begėdiškai postringavo?

ROMEO

Vienas tų, aukle, kurie mėgsta klausytis savo paties šnekų; per minutę jis priplepės jums tiek, kiek kiti jam nepasako per mėnesį.

AUKLĖ

Lai tik pabando mane užkabinti,— aš jam parodysiu! Ir su dvidešimt tokių ponaičių susidorosiu. Jei nevaliosiu pati, tai kitus talkon pasikviesiu. Nešvankėlis! Tegu eina pas savo mergšes! Aš su juo kiaulių neganiau. (*Pjetrui*) Na, o ko tu stovi kaip baslys ir leidi kiekvienam šmikiui jodinėti man ant sprando?

PJETRAS

Aš nemačiau, kad ant jūsų būtų kas nors jodinėjęs. Panašius dalykus regėdamas, tuoj pat su kardu rankoje būčiau šokęs gint jūsų,— galite tuo neabejot. Aš moku kautis ne blogiau už kitus, jei tiktai matau gerą progą ir jeigu įstatymas mano pusėje.

AUKLĖ

Kaip dievą myliu, aš ligi šiol visa, nuo galvos iki kojų, drebu iš pykčio. Nešvankėlis! Vieną žodelį, sinjore! Jau, regis, minėjau, kad jaunoji ponia liepė man jus suieškoti. Ką ji prašė jums pasakyti, nesvarbu, o svarbu tai, kad jeigu jūs ją vedžiojat, kaip sakoma, už nosies, tai šitaip elgtis su tokia jauna ir kilminga panele tikrai negražu. Ne, tai būtų šunybė, tikra šunybė — paimt ir apmulkinti dorą mergaitę!

ROMEO

Tavo jaunajai panelei, aukle, labų dienų nuo manęs. Duodu garbės žodį...

AUKLĖ

Viską pasakysiu jai, širdele, būkit ramus. Tai bus džiaugsmo, dievuli tu mano!

ROMEO

Ką gi tu jai pasakysi, aukle? Juk aš tik spėjau išsižioti.

AUKLĖ

Pasakysiu jai, kad duodate garbės žodį, o tai, man rodos, labai šaunus pareiškimas...

ROMEO

Tegu pas fra Lorencą būtinai
Išpažinties nueina ji šiandieną;
Jis savo celėj mudu ir sutuoks.
Taip jai pranešk. O čia — už triūsą tau.

AUKLĖ

Sinjore, ką jūs? Man nereikia nieko.

ROMEO

Imk, jeigu duoda, nekalbėk.

AUKLĖ

Popiet šiandieną ji ateis, kur sakėt.

ROMEO

O tu, geroji aukle, lauk tuo tarpu

Už vienuolyno sienos; mano tarnas
Tenai ateis su kopėčiom virvinėm,
Ir aš jomis naktinėj glūdumoj
Pakilsiu į viršūnę savo laimės.
Tik neapgauki. Tavo šeimininkei
Linkėjimai širdingi nuo manęs.
Sudie! Aš atsilyginsiu už triūsą.

AUKLĖ

Padėk jums dieve! Žinot ką, sinjore...

ROMEO

Ką, mano meldžiamoji?

AUKLĖ Jūsų tarnas
Ar ne plepus? Juk tai, ką žino trys,
Anot žmonių, jau nebe paslaptis.

ROMEO

O, aš galiu užtikrinti tave,
Kad patikimas jis yra kaip plienas.

AUKLĖ

Na, gerai, sinjore. Kas per puikumėlis tos mano panelės. Dieve, dieve! Kai ji dar buvo maža vėpliukė... O čia mieste yra vienas jaunas ponas, Paris, kuris galanda į ją savo nagus. Bet ji, širdelė mano, nenori jo nė matyti; jis jai bjauresnis už varlę, bjauresnis už rupūžę. Kai aš kartais imu tyčia erzint ją — sakyti, kad Paris jai puiki pora, jinai, dievaži, negali tokių kalbų pakęst ir pabąla it balčiausia drobė.— Ar „rozeranija“[17] ir „Romeo“ prasideda ta pačia raide?

ROMEO

Aišku. Abu tie žodžiai, aukle, prasideda raide „r“. Bet kas iš to?

AUKLĖ

Ak, jūs juokaujate! „R-r-r“,— taip urzgia tik šuva. „R“ — tai ne tas... Žinau tikrai, kad jūsų vardas prasideda kitoniškai. Mat ir jus, ir rozeraniją ji taip gražiai suposmuoja, kad jūs susižavėtumėte.

ROMEO

Pasveikink mano vardu savo panelę.

AUKLĖ

Tūkstantį kartų!

R o m e o išeina

Pjetrai!

PJETRAS

Ko norėjot?

AUKLĖ

Še, paimk vėduoklę ir eik į priekį, tiktai žvaliau.

Abu išeina

V s c e n a

Kapulečių sodas
Įeina D ž u l j e t a

DŽULJETA

Devintą lygiai išsiunčiau aš auklę;
Po pusvalandžio grįžt jinai žadėjo.
Nejaugi niekaip jojo nesuranda?
Ne! Ji šluba... Širdies pasiuntiniais
Geriausiai mums tarnaut galėtų mintys:
Jos lekia oru dešimtsyk greičiau
Už ryto saulės spindulius, kai jie
Šešėlius veja nuo kalnų miglotų.
Ne veltui gi balandžiai lengvasparniai
Nešioja meilės deivę, ir sparnais
Yra apdovanotas Kupidonas.
Dangaus viršūnėn saulė jau užkopė;
Nuo devynių lig dvyliktos praslinko
Trys ilgos valandos, o jos nėra.
Jei būtų joj gyva ugnis jaunatvės,
Jei kraujas plaktų gyslose smarkiau,

Pakaktų man žodelį pasakyti —
Ir lėktų ji tarytum sviedinys
Pas mylimąjį mano ir atgal.
Išbalusi senatvė — vargas grynas:
Mieguista, negyva, sunki kaip švinas.

Įeina A u k l ė *ir* P j e t r a s

Ak, viešpatie! Ateina pagalios!
Sakyk, kas naujo, aukle, balandėle!
Tu jį matei? Tegu išeina tarnas.

AUKLĖ

Palauk prie vartų, Pjetrai.

P j e t r a s *išeina*

DŽULJETA

Greičiau, mieloji sengalvėle mano!
O dieve, tu nuliūdusi? Dėl ko?
Jei negerų man atnešei naujienų,
Tai nors linksmai papasakoki jas,
O jei turi linksmų žinių pranešti,
Tai kam gi rūgščiu veidu gadini
Jų muziką džiaugsmingą?

AUKLĖ Pailsau...

Bent atsipūsti leiskit trupučiuką.
Nusilaksčiau visai, net kaulus gelia!

DŽULJETA

Su mielu noru savo jaunus kaulus
Aš atiduočiau už naujienas tavo.
Kalbėk, kalbėk greičiau, tave maldauju,
Brangioji aukle, nekankink manęs!

AUKLĖ

O Jėzau! Palūkėkit. Kur skubėt?
Juk matote, kad kvapo neatgaunu.

DŽULJETA

Bet kvapo tau yra pakankamai
Sakyti man, kad neatgauni kvapo?

Pakolei burną aušini tuščiom,
Seniai galėjai manąjį smalsumą
Patenkinti. Sakyk, naujienos geros
Ar blogos? Visos smulkmenos — paskui.
Aš nekantrauju; atsakyk man: geros?

AUKLĖ

Kad ir prastas gi jūsų pasirinkimas! Nemokate nužiūrėti sau vyro. Romeo? Na ir pataikėte! Nors, tiesą sakant, iš veido jis tikras gražuolis, o jo kojos tokios, kokių visame pasaulyje nerasi. O jau rankos, stuomuo — tiesiog stebuklas, žodžiais neišsakysi. Kad ir nėra jis pats mandagumo žiedas, betgi glosnus, dievaž, kaip avinėlis.
Varyk, mergyte, toliau, ką pradėjai, ir garbink dievą.
Ar jūs dar nepietavote?

DŽULJETA Dar ne.
Bet visa tai aš ir anksčiau žinojau.
Kaip su vestuvėm mūsų? Ką jis sako?

AUKLĖ

Vaje, kaip galvą skauda! Oi, galva!
Į dvidešimt dalelių, rodos, plyš,
O nugarą, o strėnas — taip ir laužo!..
Nuo kojų visiškai nuvarėt senę,
Per jus aš galą gausiu.

DŽULJETA Dovanok,
Kad varginu tave, nepyk, širdele.
Bet ką pasakė jis, brangusis mano?

AUKLĖ

Kaip pridera išauklėtam sinjorui,
Dailiam ir padoriam, ir mandagiam,
Jisai pasakė...— Kur mamytė jūsų?

DŽULJETA

Kur motina? Namie. O kur jai būti?
Bet ką tai reiškia, aš nesuprantu:
„Kaip pridera išauklėtam sinjorui,
Jisai pasakė: „Kur mamytė jūsų?“

AUKLĖ

O viešpatie! Kokia jūs karštakošė!
Gal manote atšildyt tuo būdu
Senyvus mano kaulus? Dieve duok!
Ne! Savo reikalais pati bėgiokit.

DŽULJETA

Tikra kankynė!.. Ką Romeo sakė?

AUKLĖ

Nueit išpažinties galėsit šiandien?

DŽULJETA

Galėsiu.

AUKLĖ

Tai celėn bėkite, pas fra Lorencą;
Ten rasit sužadėtinį: jis laukia,
Kada jo žmona tapsite.— Matai,
Koksai pašėlęs kraujas! Tuoj pašoko
Ir jaunus skruostus nuplieskė ugnim.
Na, į bažnyčią drožkite. Aš bėgu
Brangiajam jūsų kopėčių ieškoti,
Kad jis lizdelin savo mylimos
Sutemus įsirepečkot galėtų.
Už jus vargstu, kiek leidžia sveikata,
Bet greit ant jūsų persiris našta.
Einu pietaut. Skubėkite į celę.

DŽULJETA

Lėkte lekiu! Sudievu, širdužėle.

Abi išeina

VI scena

Fra Lorenco celė
Įeina fra L o r e n c a s *ir* R o m e o

FRA LORENCAS

Šią santuoką telaimina dangus,
Idant jai niekad metai būsimieji
Kartybės neatneštų.

ROMEO Amen, amen!
Ką reiškia visos bėdos ir kartybės
Prieš vieną džiaugsmo mirksnį stebuklingą —
Prieš laimę ją regėti! Su malda
Tu mudviejų rankas sujunk, po to
Tegu nors žmogžudė mirtis ateina!
Aš trokštu pavadinti ją sava.

FRA LORENCAS

Džiaugsmai audringi baigiasi audringai
Ir tvykstelėję beregint užgęsta
Lyg parakas liepsnoj. Medus kvapniausias
Koktus yra mum savo saldumu
Ir atima iš karto apetitą.
Mylėk saikingai: meilei saikas dera.
Skubėti — neina niekuomet į gera.

Pasirodo D ž u l j e t a

Štai tavo sužadėtinė. O, niekad
Tokia lengvutė koja nenutrintų
Šių akmeninių plytų amžinų!
Įsimylėjusieji gali drąsiai
Raiti užšokt ant vortinklio lakaus,
Kurs tingiai draikos vasaros ore,
Ir lėkt juo, nebijodami nukristi.
Taip, nieko nėr lengvesnio kaip tuštybė.

DŽULJETA

Globėjau mano dvasiškas, sveiki!

FRA LORENCAS

Romeo tau dėkoja už abu.

DŽULJETA

Už padėką širdingą — ačiū jam.

ROMEO

Ak, jeigu tavo sieloje, Džuljeta,
Kaip ir manojoj, netelpa džiaugsmai
Ir jeigu juos skambiau išreikšti moki,
Tai savo lūpas dangiškas atverk,
Kad tavo žodžių muzika skaidri
Išlietų visą laimę begalinę,
Kurios pilni mes esame dabar.

DŽULJETA

Jausmai neieško žodžių prašmatnių
Ir puošmenom tuščiom nesidabina.
Vieni tiktai vargdieniai bėdini
Gėrybes savo suskaityt pajėgia.
Manoji meilė taip išsikerojo,
Kad pusės jos aprėpti negaliu.

FRA LORENCAS

Eime! Čia jus palikti pavojinga;
Tad su pagalba viešpaties skubu
Sujungt į vieną kūną jus abu.

Visi išeina

TREČIAS VEIKSMAS

I scena

Miesto aikštė
Įeina M e r k u c i j u s, B e n v o l i j u s, p a ž a s *ir tarnai*

BENVOLIJUS

Prašau tave, Merkucijau brangus,
Keliaukime namo. Diena karšta,
Po gatvę vaikštinėja Kapulečiai,
Jei susidursim, neišvengt peštynių.
Kaitroj maištauja kraujas siautulingas.

MERKUCIJUS

Tu man panašus į tuos vyrukus, kurie, įėję smuklėn, trenkia kardu per stalą ir pareiškia: „Duok dieve, kad nereikėtų paleist tave į darbą!“ O po antros taurės jie, žiūrėk, jau taikstosi nudurt padavėją, nors anas visiškai niekuo dėtas.

BENVOLIJUS

Ir tu mane priskiri prie tokių?

MERKUCIJUS

Aišku, aišku! Esi karštas ir ūmus kaip visi italai ir kur kas greičiau pats pasiduodi pykčiui, negu pyktis pasiduoda tau.

BENVOLIJUS

Na ir kas iš to?

MERKUCIJUS

O tas, kad jeigu čia būtų bent pora tokių kaip tu, iš jų beregint liktų tuščia vieta, nes jie tuoj nugalabytų vienas antrą. Argi ne tu lendi muštis su kiekvienu, kurio barzdoj nors vienu plaukeliu yra dau-

giau ar mažiau negu tavojoj? Pamatęs žmogų valgant kaštonus, tu jį užsipuoli tik dėl to, kad tavo akys — kaštoninės spalvos. Kieno gi akys, jei ne tavo, visą laiką ieško priekabių barniams? Tavo galva pilna riaušių ir rietenų, kaip kiaušinis yra pilnas trynio ir baltymo, nors, tiesą pasakius, tu tiekkart esi gavęs per galvą, kad ji tuščia kaip iščiulptas kiaušinis. Ar ne tu prikibai prie praeivio, kad jis sukosėjo ir tuo būdu prižadino tavo šunį, kurs miegojo saulėkaitoje? Ne tu išplūdai siuvėją už tai, kad anas prieš velykas užsivilko naują eilutę, ir išbarei dar kažkokį žmogų, kuris į naujus batus įsirišo seną kaspiną? Ir tu pasišovei sergėti mane nuo peštynių?..

BENVOLIJUS

Jei aš būčiau toks peštukas kaip tu, kiekvienas mielai nupirktų iš manęs įpėdinystės teisę ir jam netektų laukti daugiau kaip valandą su trupučiu.

MERKUCIJUS

Įpėdinystės teisę? Karalius atsirado!

BENVOLIJUS

Prisiekiu galva, eina Kapuletis.

MERKUCIJUS

Kulnim prisiekiu, spjauti man į jį.

Įeina T e b a l d a s ir kiti

TEBALDAS

Stovėk šalia. Užkalbint reikia juos.
Sinjorai, labas vakaras! Žodelį
Vienam iš jūsų noriu pasakyt.

MERKUCIJUS

Kodėl gi tik vieną žodelį ir tik vienam iš mūsų? Kad būtų riebiau, galėtum žodį pastiprinti smūgiu.

TEBALDAS

Ką gi, mielai patenkinsiu jūsų norą, jei išvarysite mane iš kantrybės.

MERKUCIJUS

O gal ir nevaromas malonėsit išeiti?

TEBALDAS

Merkucijau, tu susigiedojai su Romeo...

MERKUCIJUS

Susigiedojau? Tu mus, matyt, laikai gatvių dainininkais? Na, jeigu jau taip yra, tai nelauk ypatingo darnumo iš mūsų muzikos. Štai mano smičius, kuriuo aš jus tuojau pašokdinsiu. Po perkūnais! Susigiedojau!

BENVOLIJUS

Mes gatvėje žmoningoje triukšmaujam.
Į nuošalesnę vietą pasitraukit
Ir savo ginčą tęskite ramiai,
O ne, tai išsivaikščiokim kas sau.
Į mus čia spokso.

MERKUCIJUS Akys duotos tam,
Kad jos matyt galėtų. Tegu spokso.
Aš nemanau iš vietos pajudėt.

Įeina R o m e o

TEBALDAS

Na, baikime! — Ateina štai manasis.

MERKUCIJUS

Pakarkite mane, bet jis ne jūsų!
Jisai livrėjom jūsų nesipuošia.
Tačiau jei trokštat dvikovos lauke
Arčiau su juo į pažintį sueiti,
Jis, dievaži, mielai jums patarnaus.

TEBALDAS

Tavęs, Romeo, taip neapkenčiu,
Jog vieną žodį terandu tau,— niekšas.

ROMEO

Tebaldai, toji meilė, kurią tau
Nenoromis jaučiu, slopina pyktį,

Sukilusį prieš sveikinimą tokį.
Aš anaiptol ne niekšas. Liki sveikas.
Matau, jog nepažįsti tu manęs.

TEBALDAS

Tau išsisukt, vyruti, nepavyks!
Tu įžeidei mane. Trauk savo kardą!

ROMEO

Ne, niekuomet nesu tavęs užgavęs,
Tave aš myliu, myliu daug labiau,
Negu patsai gali tu numanyti;
Mielasis Kapuleti, tavo vardas
Už manąjį brangesnis man. Nurimk.

MERKUCIJUS

Koks vergiškas, gėdingas nuolankumas!
Jo dėmę aš krauju turiu nuplauti.
(*Išsitraukia kardą*)
Tebaldai, žiurkinėtojau[18], eik šen!

TEBALDAS

Ko nori iš manęs?

MERKUCIJUS

Vienos iš devynių jūsų gyvybių, mielas kačių karaliau![19] Man baisiai dabar niežti rankas ją atimti, o paskiau, jeigu labai to pageidausite, išmušiu ir kitas aštuonias. Na, traukit iš makštų kalaviją, tempkite jį už ausų, pakol dar jūsų ausys sveikos!

TEBALDAS

Aš pasirengęs jums tarnauti.
(*Išsitraukia kardą*)

ROMEO

Merkucijau brangus, paslėpk rapyrą!

MERKUCIJUS

Parodykit, sinjore, savo meną!
(*Kaunasi*)

ROMEO

Benvolijau, trauk kardą ir išmušk
Iš rankų jiems ginklus! — Sinjorai, gėda!
Nustokit siaust! — Merkucijau! Tebaldai!
Juk kunigaikštis uždraudė griežtai
Kelt riaušes gatvėse Veronos! — Liaukis.
Tebaldai! Ei, Merkucijau, drauguži!..

Tebaldas iš po Romeo rankos sužeidžia Merkucijų ir pabėga su draugais

MERKUCIJUS

Jis sužeidė mane. Tegu jas maras,
Abi šeimynas jūsų! Galas man...
Nejau pasisekė išnešt jam kailį?

BENVOLIJUS

Ar sužeidė jisai tave rimtai?

MERKUCIJUS

Ne, šiaip sau, apibrozdino truputį;
Tačiau pakaks ir to. Kur mano pažas?
Pašauk, berniuk, man daktarą greičiau.

P a ž a s išeina

ROMEO

Žaizda turbūt nedidelė. Laikykis.

MERKUCIJUS

Aiškus daiktas, ji ne tokia gili kaip šulinys ir ne tokia plati kaip bažnyčios durys. Bet užteks ir jos, daugiau nė nereikia. Gali rytojui užsakyti man grabą, nes, dievaži, sugiedota šiame pasaulyje mano giesmelė. Kad jas kur maras, abi jūsų šeimynas! Po perkūnais! Kažkoks kačiukas, žiurkė, pelė, šuniukas ėmė ir negyvai uždraskė žmogų! Pagyrų puodas, nevidonas, pašlemėkas, kurs išmoko kautis iš vadovėlio! Ir koks galas tave prašė lįsti tarp mūsų? Jis sužeidė mane iš po tavo rankos.

ROMEO

Aš jums norėjau gero.

MERKUCIJUS

Benvolijau, padėki man nueit
Į kokį namą, nes susmuksiu vietoj.
Tegu velniai abi šeimynas jūsų!
Per jas keliauju kirmėlių maitint.
Tegu velniai! Pataikė lyg iš pypkės...

Merkucijus ir Benvolijus išeina

ROMEO

Šis artimas gentainis kunigaikščio
Kaip riteris gyvybę paaukojo,
Begindamas bičiulio savo garbę
Nuo užgaulios Tebaldo pašaipos,
Tebaldo, kurs prieš valandą tiktai
Man tapo broliu... O brangi Džuljeta!
Tavasis grožis mano širdyje
Suminkštino drąsos galingą plieną!

Grįžta Benvolijus

BENVOLIJUS

Romeo! O Romeo! Mirė mūsų
Merkucijus šaunus! Tauri jo siela
Pasaulį šį paniekino anksti
Ir išdidžiai į debesis pakilo.

ROMEO

Ši nelemta diena — tiktai pradžia
Vargų, kurie mūs tyko paslapčia.

Grįžta Tebaldas

BENVOLIJUS

Ateina vėl Tebaldas įžūlus.

ROMEO

Jis džiūgauja, jis gyvas ir žvalus,
O mano draugas užmuštas? Šalin,
Pas dievą skriski, gailysta romioji,
Ir ugniaakis kerštas tebūnie

Nuo šiolei mano kelrodžiu! — Tebaldai,
Še, atsiimk, kas pridera, už tai,
Kad apšaukei niekšu mane čionai!
Merkucijaus nuliūdusi dvasia
Ties mūsų galvomis tebeskrajoja
Ir laukia tik tavęs. Ar tu, ar aš,
Ar mes abu — jį turim palydėti.

TEBALDAS

Tu vieną dūdą čia su juo pūtei,
Tad ir tenai kartu su juo keliausi!

ROMEO

Tuojau mes pamatysim.
(*Kaunasi*)

Tebaldas krinta

BENVOLIJUS Bėk, Romeo!
Tu užmušei Tebaldą, renkas žmonės!
Ko stovi tu, sakyk? Ar apstulbai?
Jei į rankas pakliūsi kunigaikščiui,
Jis mirt tave nuteis. Išnyk greičiau!

ROMEO

O, aš likimo žaislas!

BENVOLIJUS Ko delsi?

R o m e o pasišalina. Įeina m i e s t i e č i a i

PIRMAS MIESTIETIS

Merkucijaus žudikas kur pabėgo?
Kur žmogžudys Tebaldas?

BENVOLIJUS Štai jis guli.

PIRMAS MIESTIETIS

Vardu Veronos kunigaikščio! Pone,
Jūs suimtas. Prašau klausyt manęs.

Įeina kunigaikštis *su palyda,* Montekis, Kapuletis, *jų* žmonos *ir kiti*

KUNIGAIKŠTIS

Kas toks pradėti drįso muštynes?

BENVOLIJUS

Šviesus valdove, tuoj išgirsi tu
Apsakymą šių riaušių nelemtų.
Tasai, kuris čionai bežadis guli,
Nukovė tavo gentį ir bičiulį
Merkucijų; bet patį jį tik ką
Šaunaus Romeo parbloškė ranka.

SINJORA KAPULETI

Tebaldai! Brolio vaike numylėtas!
O kunigaikšti! Nekaltai pralietas
Brangaus gentainio kraujas!.. Atmokėki
Už darbą kruviną, nubausk Montekį!
Tebaldai! O Tebaldai!

KUNIGAIKŠTIS

Benvolijau, kas vaidą šį sukėlė?

BENVOLIJUS

Tebaldas, kritęs čia prieš valandėlę.
Romeo elgės draugiškai su juo,
Gražiuoju prašė neišpūst kivirčo
Ir bent rūstybės jūsų pabijoti.
Jisai kalbėjo švelniai, mandagiai,
Maloniai nusilenkdamas prieš jį,
Bet niekaip pažaboti neįstengė
Jo siutulio nežmoniško; Tebaldas
Maldavimams taikingiems kurčias liko
Ir aštrų kardą nukreipė staiga
Į narsiojo Merkucijaus krūtinę;
Anas, įsikarščiavęs ne mažiau,
Rapyrą griebia ir, taikliu kirčiu
Mirties šaltosios antpuolį atrėmęs,
Kovingąjį Tebaldą atakuoja.
„Nurimkite, draugai!" — Romeo šaukia,

Ir jo ranka, greitesnė negu žodis,
Ginklus prakeiktus bando jiems išmušt,
Tačiau Tebaldo smūgis pasalus
Iš po jo rankos atima gyvybę
Merkucijui; Tebaldas pasitraukia,
Bet greit ir vėl sugrįžta pas Romeo,
Kurs tik tuomet užsidegė keršto.
Kova lyg žaibas buvo. Nesuspėjau
Jų perskirt, ir šaunus Tebaldas krito;
Romeo pasišalino tuojau.
Užmuškite, jei ką pamelavau.

SINJORA KAPULETI

Kaip galima tiesos iš jo tikėtis,
Jeigu jisai — Montekių giminės?
Čionai jų geras tuzinas įpuolė
Ir užkapojo niekšiškai jaunuolį.
Teisingas būk ir mūsų nenuskriausk:
Mirtim Romeo, žmogžudį, nubausk!

KUNIGAIKŠTIS

O ar Tebaldas ne galvažudys?
Kieno kaltė — Merkucijaus mirtis?

BENVOLIJUS

Tik ne Romeo. Už bičiulį savo
Atkeršijo jisai, kaip reikalavo
Teisybė.

KUNIGAIKŠTIS Ir už šį nusikaltimą
Nedelsdamas keliaus į ištrėmimą.
Idant išvengčiau smūgių didesnių
Ir doras kraujas mano giminių
Nebesilietų, būsiu aš žiaurus,
Kaip esat to verti, nubausiu jus.
Nei prašymais, nei ašarų upeliais
Suminkštint nepajėgsit mano valios.
Romeo turi tuoj apleist Veroną —
Arba jis mirs.— Išneškite lavoną!

Kas padeda galvažudį dangstyt,
Patsai nenorom skatina žudyt.

Visi išeina

II scena

Kapulečių sodas
Įeina Džuljeta

DŽULJETA

Žirgai ugniniai, lėkite greičiau
Į Febo viešpatiją! Faetonas
Jau būtų jus nuboginęs seniai
Į vakarus[20] — ir žemėn tučtuojau
Būt nusileidusi naktis miglota.
Dienos akis užmerk, naktie meilinga,
Ir savo skraistę tamsiąją užskleisk,
Kad niekas negalėtų pamatyt,
Kaip šitos rankos apkabins Romeo.
Įsimylėjusiems šviesos nereikia,—
Pačių jų grožis šviečia jiems tamsoj;
Akla naktis patinka aklai meilei.
Didingoji naktie, tyli matrona,
Ateik su savo apdarais juodais,
Išmokyk žaismo to, vardan kurio
Skaistybę atiduodame. Pridenk
Man skruostus degančius rūbu tamsiuoju,
Pakol įgaus drąsos drovusis kraujas
Ir įsitikins pats, kokia švari
Ir paprasta yra tikroji meilė.
Ateik, miela naktie, ateik, Romeo,
Kaip saulė man nušvisk, kaip pirmas sniegas
Ant juodvarnio sparnų! Ateik, naktie,
Juodake, maloni, meili naktie,
Ateik, atveski manąjį Romeo,
O kai jisai bus miręs, tu jį visą
Suskaldyk į mažytes žvaigždeles —
Ir pajaunės išsyk padangės veidas,

Ir žmonės taip pamils gražuolę naktį,
Jog skaisčią saulę garbinti nustos.
Pirkau aš meilės rūmą, bet lig šiolei
Jo nevaldau. Aš parduota kitam,
Bet jam nepriklausau. O, ši diena
Prailgo man, kaip prieš malonią šventę
Naktis prailgsta vaikui nekantruoliui,
Kai naujas drabužėlis jau pasiūtas,
Bet užsivilkti jo dar nevalia.
A, štai ir auklė! Ką ji pasakys?
Kiekvienas, kas Romeo vardą taria,
Apdovanotas iškalba dangaus.

Įeina A u k l ė *su virvėmis*

Kas nauja, aukle? Atnešei virves,
Kurių Romeo prašė?

AUKLĖ Taigi, taigi,
Virves.
(*Numeta virves žemėn*)

DŽULJETA Ak, kas yra? Sakyk, kas naujo?
Ko tu grąžai rankas?

AUKLĖ Vaje, vaje!
Jis mirė, mirė, mirė! Kas daryti?
Mes žuvome, sinjora, mes pražuvom!
Jis mirė, jis nukautas, jo nebėr!

DŽULJETA

Ar gali būt dangus toksai beširdis?

AUKLĖ

Ne, ne dangus, brangioji, o Romeo.
Kas būt galėjęs pamanyt, kad jis...
Romeo, ak, Romeo!

DŽULJETA Ko lyg velnias
Mane kamuoji? Nuo tokios kančios
Staugte sustaugtų pragaras patsai.

Romeo nusižudė? Atsakyk.
Ištarki „taip“ — ir vienas šitas žodis
Užmuš mane kaip žvilgsnis basilisko[21].
Jo akys užsimerkė? Taip? Jei taip,
Tegu ir mano akys užsimerkia.
Tad atsakyk, maldauju: taip ar ne —
Ir atgaivink arba pribaik mane.

AUKLĖ

Pati, savom akim — neduok tu dieve! —
Mačiau aš žaizdą jo narsioj krūtinėj.
Graudu žiūrėt, graudu žiūrėt! Išbalęs
Kaip pelenai; toks kruvinas, baisus...
Kraujai sukrešę... Aš net apalpau.

DŽULJETA

Plyšk, nelaimingoji širdie! Plyšk, plyšk!
Užgeskit, akys! Kam jūs reikalingos?
Šaltoji žemė prieglobsčiu tebūna
Ir man, ir jam! Apleiskit, jėgos, kūną!

AUKLĖ

Tebaldai! O Tebaldai prakilnus!
Geriausias mano drauge! Ak, Tebaldai,
Ar aš tikėjaus pergyvent tave?

DŽULJETA

Iš dviejų pusių pučia ši audra.
Romeo užmuštas! Tebaldas miręs?
Aš mielojo brolėno netekau
Ir mylimojo vyro? O, sugauski,
Kraupus trimite teismo paskutinio!
Kas gyvas dar, jei juodviejų nėra?

AUKLĖ

Tebaldas nužudytas, o Romeo,
Jo užmušėjas, ištremtas tiktai.

DŽULJETA

O viešpatie! Romeo prieš Tebaldą
Pakėlė ranką?

AUKLĖ Taip. Deja, deja!

DŽULJETA

Žavingas veidas — ir širdis gyvatės!
Drakonas pasivertęs gražuoliu!
Pikta dvasia su angeliška kauke!
Meilingai šypsantis siaubūnas! Varnas,
Romaus karvelio plunksnom pasipuošęs!
Besotis vilkas su ėriuko kailiu!
O, išgama dievaičio apdarais,
Skraiste šventuolio prisidengęs niekšas!
O, melas įsikūnijęs į žmogų!
Kas veikti gamtai pragaro gelmėj,
Jei suteiktas yra šėtono sielai
Toks dangiškas paveikslas? Kam knyga,
Pilna niekšybės, įrišta taip puikiai?
Ir kaip galėjo įsikurt apgaulė
Tokiam didingam rūme?

AUKLĖ Nei garbės,
Nei sąžinės neturi vyrai; jie
Visi kaip vienas — šelmiai, klastininkai,
Melagiai ir didžiausi veidmainiai.—
Ak, kurgi mano tarnas? Duok degtinės!
Nuo tų vargų, nuo rūpesčių, bėdų
Baigiu pasenti... Gėda tam Romeo!..

DŽULJETA

Nutilk! Tegu nudžiūva tau liežuvis!
Ne tam Romeo gimęs: jo kaktoj
Nerastų vietos Gėda. Ant jo veido
Pati Garbė galėtų vainikuotis
Pasaulio karaliene. Kam, o kam
Taip žvėriškai iškoneveikiau jį?

AUKLĖ

Negi jums liaupsint brolžudį — ar ką?

DŽULJETA

Negi prieš savo vyrą man burnoti?
Ir kas tave, o vyre nelaimingas,

Geru žodžiu paglostys, jeigu aš,
Kuri prieš tris tik valandas tapau
Tavąja žmona, taip tave vainoju?
Įdūkėli, kam nužudei brolėną?
Bet ne, kitaip įdūkėlis brolėnas
Tave nudėjęs būtų! Grįžkit, grįžkit
Į savo versmę, ašaros beprasmės:
Ištikimieji liūdesio tarnai,
Jūs nešate per klaidą duoklę džiaugsmui!
Juk gyvas tebėra manasis vyras,
Kurį Tebaldas geidė nužudyti;
O užmuštas yra kaipsyk Tebaldas,
Kurs nužudyti geidė mano vyrą.
Juk tat gerai. Tad ko gi verkti man?
Čia aš girdėjau žodį iš tavęs,
Kur kas skaudesnį už Tebaldo mirtį;
Jį stengiuosi užmiršti; bet jaučiu,
Kad mano atmintį jisai slogina,
Lyg nusikaltėlio neramią sielą
Jo šiurpulingi, prakeikti darbai.
„Tebaldas mirė. Ištremtas Romeo."
Tas žodis „ištremtas", tas vienas žodis
Lyg tūkstančius Tebaldų man nužudė.
Mirtis Tebaldo buvo man ir šiaip
Nelengvas smūgis; bet jei maža to,
Jei sielvartai nemėgsta niekad vaikščiot
Paviẽniui ir sau ieško palydovų,—
Kodėl, šią liūdną žinią skelbdama,
Nepranešei, jog netekau aš tėvo
Ar motinos, ar abiejų drauge?
Tai būtų man ne taip sunku pakelti.
Bet po mirties Tebaldo pasakyt:
„Romeo ištremtas",— o ne, tai reiškia,
Jog motina ir tėvas, ir Tebaldas,
Romeo ir Džuljeta — mes visi,
Visi, visi mes esam nužudyti.
„Romeo ištremtas!" O, šitam žody —
Mirties bedugnė... Galios jo piktos
Jokia žmogaus jėga neišmatuos.—
Ką veikia šiuo metu tėvai manieji?

AUKLĖ

Jie prie Tebaldo ašaras vis lieja.
Gal norite pas juos? Nuvesiu tuoj.

DŽULJETA

Tegu parauda jie ties nukautuoju;
O aš Romeo liūdnąjį rytojų
Apverksiu. Aukle, pasiimk virves,—
Jos pas mane Romeo neatves.
O, vargšės virvės, kam apvylė jus
Taip lygiai, kaip ir mano troškimus?
Dabar turėsi tu, vešli jaunyste,
Kaip gyvnašlė, vienatvėje nuvysti...—
Eikše. Skubu vestuvių patalan:
Lai atima mirtis skaistybę man!

AUKLĖ

Kol kas į savo kambarį keliaukit.
Aprimkite; žinau aš, kur Romeo:
Jį priglaudė Lorencas savo celėj;
Pas jį nubėgsiu. Laukit jo nakčia.

DŽULJETA

Štai žiedas jam! Tegu bent valandėlei
Sudie man pasakyt ateina čia.

Abi išeina

III scena

Fra Lorenco celė
Įeina fra L o r e n c a s ir R o m e o

FRA LORENCAS

Romeo, eik čionai, eik šen, baikštuoli.
Tave įsimylėjo liūdesys,
Tu su nelaimėm sužieduotas.

ROMEO Tėve,
Kas naujo? Koks sprendimas kunigaikščio?

Koksai dar nepažįstamas man skausmas
Panūdo aplankyt mane?

FRA LORENCAS Sūnau,
Su sielvartu per daug tu bičiuliauji;
Aš atnešu tau hercogo sprendimą.

ROMEO

Tikiuos, už mirtį jis nebus baisesnis?

FRA LORENCAS

O, mūsų kunigaikščio ištarmė
Nėra tokia žiauri; tu liksi gyvas,
Bet būsi ištremtas.

ROMEO Kaip! Man — tremtis?
Pasigailėk, sakyk verčiau: „Tu mirsi!“
Mirties veidan ramiai aš pažiūrėsiu,
Bet ištrėmimas... Ne, to nesakyk!

FRA LORENCAS

Turi apleist Veroną. Būk kantrus.
Platus ir didelis yra pasaulis.

ROMEO

Ne, nėr pasaulio už Veronos sienų,
Yra tik kančios, pragaras, tamsa.
Apleist šį miestą ar apleist pasaulį —
Vienodai reiškia: mirti. Ištrėmimas —
Gyva mirtis; vadindamas ją taip,
Tu, išgalandęs kirvį paauksuotą,
Šypsodamasis galvą man kerti.

FRA LORENCAS

O nedėkingas, paikas sutvėrime!
O nusidėjėli! Už savo darbą
Tu mirt pagal įstatymą turėtum,
Bet kunigaikštis užjautė tave
Ir, teisųjį įstatymą atmetęs,
Nusprendė tau pakeisti mirtį juodą
Ištrėmimu. Kokia didi malonė!

ROMEO

Tai smūgis — ne malonė! Kur Džuljeta,
Ten rojus. Šuo, katė, maža pelytė,
Kiekvienas žemės gyvis niekingiausias
Gyvena rojuj, gali ją regėt,
Tik ne Romeo. Net maitėdės musės
Daugiau negu Romeo turi teisių
Ir pagerbtos už jį yra daugiau:
Jos gali bent nutūpti ant Džuljetos,
Ant josios rankų baltojo stebuklo,
Ir vogti laimę dievišką slapčia
Nuo angeliškų mylimosios lūpų,
Kurios iš gėdos rausta nuolatos —
Tarytum drovis jų prisilietimo.
Taip, musėm viskas galima, jos laisvos!
Romeo — ištremtas, jam tai užginta,
Jam nevalia — jis turi lėkt svetur!..
Ir tu man dar sakai, kad ištrėmimas —
Tai ne mirtis? Nejaugi neradai
Kokių nuodų ar budeliško peilio,
Jei nutarei atimti man gyvybę
Pačia baisiausia iš visų mirčių —
Ištrėmimu? O, šitą žodį, tėve,
Kartoja pasmerktieji pragare,
Ir aimanos jį lydi... Kaip galėjai
Tu, dievo tarnas ir nuodėmklausys,
Globėjas mano dvasiškas ir draugas,
Man sviesti tokį žodį: „ištrėmimas“?

FRA LORENCAS

Klausyk, įsimylėjęs tu beproti...

ROMEO

Tik apie ištrėmimą nekalbėk!

FRA LORENCAS

Kaip ginklą nuo visų kančių, aš duosiu
Tau saldų filosofijos balzamą,
Kursai ištrėmime tave paguos.

ROMEO

Tu apie ištrėmimą vėl?.. Negali
Man filosofija sukurt Džuljetos,
Pajudint miestą ar atšaukt ūmai
Sprendimą kunigaikščio. Ji bejėgė,
Tegu jinai pasikaria! Nutilk.

FRA LORENCAS

Kaip aš matau, kurti yra bepročiai.

ROMEO

O sveikapročiai, kaip matai, akli.

FRA LORENCAS

Aptarkim tavo reikalus.

ROMEO Kam nori
Kalbėti apie tai, ko nejauti?
Jei būtumei tu jaunas kaip ir aš,
Jei būtumei prieš valandą tiktai
Su mylima Džuljeta susituokęs
Ir, jei nukovęs dvikovoj Tebaldą,
Kaip aš turėtum plyštančia širdim
Keliauti ištrėmiman,— tąsyk tu
Galėtumei kalbėti, rautis plaukus,
Po aslą raičiotis kaip aš dabar
Ir rinktis vietą kapui būsimajam.

Beldimas į duris

FRA LORENCAS

Kažin kas beldžias. Kelkis, pasislėpk.

ROMEO

Ne. Mano didis sielvartas kaip rūkas
Užstos mane nuo ieškančių akių.

Beldimasis

FRA LORENCAS

Girdi, kaip baladojas? — Kas tenai? —
Romeo, pasislėpk, tave suims.—
Palaukit truputėlį! — Atsikelki.

Beldimasis

Bėk mano maldyklėlėn.— Tuoj einu! —
O viešpatie, koks nekantruolis ten! —
Tuojau, tuojau.

Beldimasis

Kas beldžiasi taip baisiai?
Ko norite? Kas jūs tokie, iš kur?

AUKLĖ (*už scenos*)

Įleiskite — ir viską sužinosit,
Mane Džuljeta siuntė.

FRA LORENCAS Mielas svečias.

Įeina A u k l ė

AUKLĖ

Vienuoli šventas, ak vienuoli šventas,
Sakyk man, kur, o kur, sakyk, Romeo,
Manos sinjoros vyras?

FRA LORENCAS Guli asloj,
Nuo ašarų karčiųjų pasigėręs.

AUKLĖ

O, lygiai, lygiai taip, kaip ir jinai,
Panelė mano!

FRA LORENCAS Sielų giminystė!
Nelemtas sutapimas!

AUKLĖ Lygiai taip
Ji guli ant grindų ir verkia, verkia...—
Na, kelkitės, jūs — vyras; atsistokit.
Vardan Džuljetos, kelkitės, prašau.
Kam taip giliai į neviltį nugrimzdot?

ROMEO

O, aukle!..

AUKLĖ Ak sinjore! Ak sinjore!
Mus nuo vargų išgydo tik mirtis.

ROMEO

Kalbi apie Džuljetą? Kaip ji laikos?
Galbūt jinai galvoja, kad esu
Aš senas, užkietėjęs žmogžudys,
Jei sutepiau jaunystės mūsų laimę
Jos giminės krauju? Kur ji? Ką veikia?
Ką sako ji, slapta žmona manoji,
Apie sugriautą mūsų meilę?

AUKLĖ Nieko
Ji nešneka, tik verkia, verkia vis;
Čia lovon krinta, čia staiga pašoka,
Tebaldą šaukdama arba Romeo,
Ir krinta vėl...

ROMEO Romeo! Šitas vardas
Ją užmuša lyg griaudžianti patranka,
Kaip užmušė ranka ši nelaba
Jos giminaitį.— O, nurodyk, tėve,
Man tą prakeiktą kūno dalelytę,
Kur glūdi mano vardas, ir tuoj pat
Gėdingą jo buveinę sunaikinsiu.
(*Išsitraukia kardą*)

FRA LORENCAS

Valdyk, sūnau, įšėlusias rankas!
Ar vyras tu? Nors povyza tavoji
Byloja man, kad vyrą aš matau,
Bet ašaroji tu kaip moteriškė
Ir siautėji tartum žvėris laukinis.
Tu — moteries ir vyro apjuoka,
Žvėris klaikus pavidalu žmogaus!
Stebiuos; nebūčiau niekad patikėjęs —
Prisiekiu savo ordinu šventuoju,—

Kad šitoks silpnadvasis tu esi.
Tu nužudei Tebaldą? Kam gi reikia
Podraug save žudyti, savo žmoną,
Kuri vien tavimi tiktai alsuoja,
Ir prakeikimą užsitraukti? Kam
Maištauti prieš gyvybę, žemę, dangų,
Jei žemė ir gyvybė, ir dangus
Nedalomi gyvena tavyje
Ir jeigu tu, nustodamas jų vieno,
Visų trijų nustosi? Gėda tau!
Tu dergi savo grožį, meilę, protą;
Tu visko pertekęs, bet lyg šykštuolis
Naudojiesi blogai savu turtu,
Nesidžiaugi grožiu, protu ir meile.
Tavasis kūnas — tai lėlė vaškinė,
Nes vyriška drąsa nepuošia jo.
Skaisčioji tavo meilė — apgavystė,
Nes kėsiniesi nužudyti tą,
Kurią mylėt žadėjai. Tavo protas,
Žavingo kūno, meilės pažiba,
Per kaltę nevalyvos prigimties
Įkaito ir užsidegė ūmai
Lyg parako dėžė žioplam kareiviui
Ir drasko štai į gabalus tave.
Pakilk, žmogau! Gyva tava Džuljeta,
Dėlei kurios ką tik žudeis: tai laimė!
Tave norėjo nužudyt Tebaldas,—
Tebaldą tu nukovei: laimė vėl!
Įstatymas, grūmojęs tau mirtim,
Ją pakeitė ištrėmimu kaip draugas:
Vėl laimė, vėl! It iš gausybės rago
Tau pilasi malonės ant galvos,
Ir spindinti sėkmė tave globoja,
Bet lyg šiurkšti, abuoja mergina
Putiesi tu prieš meilę ir likimą.
O, saugokis! Tai kelias pavojingas.
Skubėk verčiau pas mylimąją savo,
Kaip sutarta, įlipk jos kambarin
Ir ją paguosk tenai. Bet pasirūpink

Išeiti prieš sargybai pasirodant,
Nes negalėsi iškeliaut kitaip
Į Mantują, kurioj gyvensi tu,
Kol proga atsiras draugus sutaikint
Ir, apgarsinus jūsų jungtuves,
Išmelsti kunigaikščio atleidimą;
Tuomet tave pakviesime atgal,
Ir tavo džiaugsmas milijoną kartų
Atsiskyrimo liūdesį pranoks.—
Eik, aukle, atiduok sinjorai savo
Labų dienų ir pasakyk, kad lieptų
Namiškiams eiti gult, nes juos ir taip
Nuo ašarų turbūt marina miegas.
Romeo tučtuojau atbėgs.

AUKLĖ O dieve!
Čionai stovėčiau, rodos, iki ryto
Ir vis gerų klausyčiaus patarimų!
Tai mokytumas! Aš pranešiu poniai,
Kad lauktų jūsų.

ROMEO Taip; ir paprašyk —
Lai išbara mane brangioji mano.

AUKLĖ

Ji žiedą atsiuntė sinjorui; šekit.
Na, skubinkitės — laikas jau vėlus.
(*Išeina*)

ROMEO

O, aš dabar lyg atgimiau iš naujo!

FRA LORENCAS

Linkiu labos nakties. Keliauk laimingai.
Bet atsiminki — viena iš dviejų:
Lig vakaro sargybos pasišalink
Ar persirengęs paryčiu išeik.
Gyvenki Mantujoj; per tavo tarną
Aš retkarčiais pranešinėsiu tau,
Kas gero čia, kaip klojas reikalai.
Duok ranką,— jau vėlu. Sudie. Labanakt.

ROMEO

Jei ne džiaugsmai, kurie skirti man ten,—
Tave palikti būtų liūdna man.
Sudie!

IV scena

Kambarys Kapulečių namuose
Įeina Kapuletis, *sinjora* Kapuleti *ir* Paris

KAPULETIS

Taip nelaimingai viskas susidėjo,
Jog mes, sinjore, neturėjom laiko
Paveikti nusistatymą dukters.
Tebaldą, savo mielą giminaitį,
Ji nuoširdžiai mylėjo; aš taip pat.
Bet nuo mirties, kaip matot, nepabėgsi...
Jau gan vėlu. Šį vakarą Džuljeta
Iš savo kambario nebeišeis.
Tikėkit, jei ne jūsų atvykimas,
Aš irgi būčiau lovoje seniai.

PARIS

Nėra kada galvot apie piršlybas,
Kai gedulas namie. Sudie, sinjora.
Džuljetai nuo manęs labų dienų.

SINJORA KAPULETI

Gerai. Aš ryt su ja pasikalbėsiu.
Šiandieną ji nugrimzdus liūdesin.

KAPULETIS

Galiu užtikrinti sinjorą Parį,
Kad jį pamils duktė manoji. Tėvui,
Be abejo, neprieštaraus jinai.
Prieš guldama, pas ją nueiki, žmona,
Jai apie meilę Pario pasakyk
Ir neužmirški būtinai įspėt,

Kad sekantį trečiadienį... Palaukit,
Šiandieną kas?

PARIS Pirmadienis, sinjore.

KAPULETIS

Pirmadienis? Nejaugi? Jeigu taip,
Trečiadienį nespėsim — per anksti.
Lai būna ketvirtadienį. Pranešk,
Kad mes ją ketvirtadienį sutuoksim
Su gerbiamu grafu. Jums ne per greit?
Suskubsite lig tolei pasiruošti?
Nereikia triukšmo. Du ar trys draugai.
Mat neseniai Tebaldas nužudytas,
Ir jei per daug pradėsime puotauti,
Kiti, ko gero, gali pagalvot,
Kad nemylėjome gentainio savo.
Pakviesim keletą draugų, ir viskas.
Sutinkat — ketvirtadienį?

PARIS Kaip gaila,
Kad šitas ketvirtadienis ne ryt!

KAPULETIS

Gerai, keliaukite sveiki. Vadinas,
Nuspręsta: ketvirtadienį.— Tu, žmona,
Prieš guldama užsuki pas Džuljetą
Ir jai praneški apie vestuves.—
Sudie, sinjore.— Ei, pašvieskit man!
Kaip kažin ką, jau taip vėlu, atrodo,
Kad greitai bus anksti.— Labos nakties!
(*Išeina*)

V scena

Kapulečių sodas. Viršuj, lange, Romeo ir Džuljeta

DŽULJETA

Tu išeini? Diena dar neišaušo.
Baimingą klausą tavąją užgavo

Ne vyturys — lakštingalos giesmė;
Granato medy suokia ji kas naktį.
Brangusis, tai lakštingala, tikėk.

ROMEO

O, ne, tai ne jinai, mieloji mano,—
Tai rytmečio skelbėjas vieversys.
Žiūrėk, rytuos aušra pavydulinga
Nudažo auksu debesis lengvus.
Padangėj blėsta žiburiai nakties,
Ir, ant kalnų užkopusi miglotų,
Jau keliasi džiaugsmingoji diena.
Turiu išeit, kad gyvas būt galėčiau,
Ar pasilikti čia — ir laukt mirties.

DŽULJETA

Matau aš, tai ne rytmečio šviesa,
Tai pasiuntė tau saulė meteorą,
Liepsnotą savo kelrodį, kad jis
Į Mantują tamsoj tave nuvestų.
Palauk dar valandėlę, neskubėk!

ROMEO

Tegu mane sugauna ir nužudo!
Įtikęs tau, jaučiuosi aš laimingas.
Boluoja ten ne pilkaakis rytas,
O tik mėnulio atšvaitas blankus;
Tai ne ankstyva vyturio giesmė
Gilumoje dangaus virš mūsų skamba.
Stovėsiu, nesijudinsiu iš vietos.
Ateik, mirtie! Tokia valia Džuljetos.
Kalbėkimės, brangioji. Dar naktis.

DŽULJETA

Bėk, bėk greičiau, nes tuoj visai prašvis.
Tai vieversys pragydo,— ir šaiži,
Nemaloni gaida jo rėžia ausį.
Girdėjau aš, kad švelnios jojo trelės;
Ne, žiaurios jos, nes liepia skirtis mums.

Jei vieversys su rupūže bjauriąja
Apsikeitė kadaise akimis,
Kam jis su ja balsu neapsimainė?[22]
Kam taip anksti jis aukštumoj skardena
Ir veja lauk tave iš glėbio mano?
O, bėk iš čia!.. Kas kartą vis šviesiau.

ROMEO

Šviesiau kaskart. Bet sieloj vis tamsiau!

Į kambarį įeina A u k l ė

AUKLĖ

Džuljeta!

DŽULJETA Ką, aukle?

AUKLĖ

Tuoj motina ateis. Išaušo rytas.
Tad saugokitės, būkit atsargesnė.

DŽULJETA

Ženk, rytmety, pro langą kambarin,
O tu, gyvybe mano, skrisk šalin!

ROMEO

Dar vienas bučinys. Skubu. Sudie.
(*Nusileidžia sodan*)

DŽULJETA

O mano džiaugsme, laime ir viltie!
Tu išeini! Kas valandą, brangusis,
Apie save tu man pranešinėk.
Vienoj minutėj telpa tiek dienų,
Kad aš, jas beskaičiuodama, pražilsiu,
Pakol išvysiu vėl tave, Romeo.

ROMEO

Sudie! Kiekvienąsyk, kai próga bus,
Aš siųsiu tau linkėjimus savus.

DŽULJETA

Manai, kad mudviem teks dar susitikti?

ROMEO

Be abejo. O tas visas bėdas
Smagu bus prisiminti kada nors.

DŽULJETA

Nujaučia kažką bloga mano siela.
Ak, man dabar kažkaip pasivaideno,
Kad tu giliam grabe guli negyvas...
Jei aš gerai matau, išbalęs tu?

ROMEO

Ir tu atrodai man balta kaip drobė...
Mums visą kraują sielvartas pagrobė.
Sudie, sudie!
(*Išeina*)

DŽULJETA Likime, o likime!
Tave vadina žmonės atmainingu.
Tad kaipgi pasielgsi tu su tuo,
Kuris ištikimybe pagarsėjo?
Būk atmainingas, būk nepastovus
Ir, laukti nepriversdamas ilgai,
Grąžink man jį.

SINJORA KAPULETI (*už scenos*)
Tu atsikėlei, dukra?

DŽULJETA

Kas ten? Ar ne mama tiktai? Nejaugi
Nemiega ji? O gal tik ką pabudo?
Kas atvedė ją šičia taip anksti?

Įeina sinjora Kapuleti

SINJORA KAPULETI

Džuljeta, kaip laikaisi?

DŽULJETA Nesveikuoju.

SINJORA KAPULETI

Dėl žuvusio Tebaldo vis verki?
Jo neprikelsi ašarom iš žemės,
O jeigu ir prikelsi, tai vis vien
Gyvybės neįkvėpsi jam. Užteks.
Pasielvartaut kiek dera,— meilės ženklas,
Tačiau be galo sielvartaut — paikybė.

DŽULJETA

Po tokio smūgio leiskit išsiverkti.

SINJORA KAPULETI

Bet juk tasai, kurį apraudi tu,
Vis tiek tavųjų ašarų nejaučia.

DŽULJETA

Aš draugo netekau — ir negaliu
Dabar susilaikyt dėl jo neverkus.

SINJORA KAPULETI

Tu ne dėl to verki, kad nėr Tebaldo,
O kad dar gyvas niekšas, jį nukovęs.

DŽULJETA

Kas gi tas niekšas?

SINJORA KAPULETI Niekšas tas — Romeo!

DŽULJETA (*pusbalsiu*)

Jis ir niekšybė — tai dangus ir žemė.
(*Garsiai*)
Atleisk jam, viešpatie! Širdis manoji
Atleido viską jam, nors taip kaip jis
Nebuvo man širdies sužeidęs niekas.

SINJORA KAPULETI

Tai vis todėl, kad žmogžudys dar gyvas.

DŽULJETA

Ir mano rankai nepasiekti jo.
O, kad už mirtį savojo brolėno
Atkeršyti galėčiau aš pati!

SINJORA KAPULETI

Atkeršysime, būk rami, neverk.
Aš Mantujon pasiųsiu tyčia žmogų,
Kuris suras tą išgamą tenai
Ir, gėrimu nuodingu pavaišinęs,
Padės jam pas Tebaldą nukeliauti.
Tuomet nusiraminsi tu, manau.

DŽULJETA

Aš tik tada nurimsiu, kai galėsiu
Matyt Romeo... Žinoma, negyvą...
Kažin, ar tokį nuostolį įstengs
Pakelt širdelė mano nukamuota.
Jūs pasirūpinkite rasti žmogų,
Kurs nugabentų Mantujon nuodus,
O aš pati jau taip paruošiu juos,
Kad, vos tik paragavęs jų, Romeo
Tuoj pat užmigs ramiausiai. Kaip baisu
Girdėti vardą brolžudžio ir jausti,
Kad negaliu, pripuolusi prie jo,
Parodyti, kaip myliu aš Tebaldą!

SINJORA KAPULETI

Paruošk nuodus,— aš žmogų suieškosiu.
Dabar klausyk manęs: džiugi naujiena.

DŽULJETA

Kai liūdna sieloj, džiaugsmas ne pro šalį.
Ką norite man gero pasakyt?

SINJORA KAPULETI

Dukrele, tėvas rūpinas tavim.
Tau geisdamas liūdnumą išblaškyti,
Paskelbt nusprendė jis linksmybės dieną
Ir mums suteikti džiaugsmą netikėtą.

DŽULJETA

Smagu girdėt. Sakykit, kas gi tai?

SINJORA KAPULETI

Dukrele, ketvirtadienį iš ryto
Taurus, garbingas jaunas grafas Paris
Bažnyčioj švento Petro teiksis pats
Tave laiminga žmona pavadinti.

DŽULJETA

Prisiekiu švento Petro aš bažnyčia,
Šventu Petru prisiekiu,— jis manęs
Nepavadins laiminga savo žmóna!
Koksai skubumas! Eik staiga už vyro,
Kuris nė nesipiršo tau visai!
Praneškite sinjorui mano tėvui,
Kad dar anksti jo dukteriai tekėti,
O jeigu reik,— ji, dievaži, mieliau
Tekės už neapkenčiamo Romeo
Negu už Pario. Nieko sau naujiena!

SINJORA KAPULETI

Kalbėk su tėvu. Štai jisai ateina.
Matysi, kaip į tai jis pažiūrės.

Įeina Kapuletis ir Auklė

KAPULETIS

Saulėlydžio metu rasoja žemė.
Bet, saulei mano brolvaikio užgesus,
Lietus baisiausias pliaupia. Ką, dukryt,
Vis potvynis? Vis ašaromis lyja?
Kūnelis tavo, regis, toks silpnutis,
O grumiasi lyg laivas vandenyne
Su viesulais atodūsių sunkių
Ir ašarom, kurios srove audringa
Tau kliokia iš akių be paliovos,
Blaškydamos šį trapų kūno laivą,
Kurs, vėtros neatlaikęs, apsivers,
Jei neužeis staigi tyla.— Na, žmona,
Tu jai sakei apie sprendimą mūsų?

SINJORA KAPULETI

Sakiau, bet ji dėkoja, kratos, kvaiša.
Lai teka už numirėlio, jei taip!

KAPULETIS

Kaip? Kaip? Nesuprantu, nesuprantu...
Ji kratosi? Nerodo dėkingumo?
Nejaugi ji laiminga nesijaučia
Ir visiškai nesididžiuoja tuo,
Kad tokį puikų vyrą jai suradom,
Nors tos garbės nėra jinai verta?

DŽULJETA

Nesididžiuoju, bet esu dėkinga.
Sunku didžiuotis tuo, ko nekenti,
Bet ir už blogą darbą reik dėkoti,
Kai jį kas daro iš geros širdies.

KAPULETIS

Kas čia per postringavimas? Jūs girdit?
„Aš jums esu dėkinga", „Aš didžiuojuos",
„Didžiuotis negaliu", „Nesu dėkinga"...
Pamaiva! Ar didžiuojies tu, ar ne,
Dėkinga man esi ar nedėkinga,
Bet šitą ketvirtadienį tau teks
Pavarginti grakščias kojytes savo
Ir nukeliauti su Pariu drauge
Bažnyčion švento Petro,— arba aš
Patsai tave už virvės atitempsiu.
Ak tu išbalus dvėsena, tu suske!

SINJORA KAPULETI

Nustokit! Jūs pamišote turbūt?

DŽULJETA

Aš atsiklaupusi meldžiu jus, tėve:
Man leiskit bent žodelį pasakyt.

KAPULETIS

Eik pasikark, begėde įžūli!
Neklaužada, girdi, aš tau kartoju:

Būk šitą ketvirtadienį bažnyčioj,
Arba daugiau man rodytis nedrįsk.
Cit, nekalbėk, tylėk. Man niežti ranką...
Mes, žmona, vis dejavom su tavim,
Kad vieną dukterį mums davė dievas,
Tačiau ir tos vienos, matau, per daug,
Nes šitokia dukra — tai prakeikimas.
Kad ji prasmegtų!

AUKLĖ Dieve, sergėk ją! —
Jums, pone, taip jos plūsti nederėtų.

KAPULETIS

Dėl ko, išmintingiausioji sinjora?
Mieloji patarėja, užsičiaupk,
Plepėti eik pas savo kūmutes.

AUKLĖ

Aš nieko blogo juk nepasakiau.

KAPULETIS

Dėl dievo!..

AUKLĖ Ar negalima šnekėti?

KAPULETIS

Nutilk, murmekle! O pamokslus tuos
Skaityk verčiau kūmutėm prie stikliuko:
Čia man nereikia jų.

SINJORA KAPULETI Nesikarščiuokit.

KAPULETIS

Kaip neiti man iš proto? Dieve šventas!
Aš, rodosi, visur — namie, svečiuos
Be poilsio, net lovon atsigulęs,
Kiekvieną valandą, kiekvieną mirksnį
Galvojau dieną naktį nuolatos,
Kaip man ištekint dukterį; ir štai,
Kai pagaliau pora jai atsirado —

Žmogus gerai išauklėtas ir jaunas,
Turtingas ir aukštos kilmės,— žodžiu,
Apdovanotas taip visom dorybėm,
Kad net sunku tiesiog įsivaizduoti,—
Ta kvaiša spardos, purkštauja ir rėkia:
„Aš jo nemyliu“, „Aš dar per jauna“,
„Prašau atleist“, „Tekėti aš nenoriu“!..
Nenori? Aš atleidžiu tau, prašau;
Bet tu po mano stogu negyvensi,—
Maitinkis sau pati, kaip išmanai.
Žinok, kad aš juokauti nepripratęs.
Greit ketvirtadienis; apsigalvok.
Jei mano tu,— tekėk už mano draugo;
Jei ne, tai pasikark, eik elgetauti,
Nudvėsk iš bado gatvėje, nes tąsyk
Aš tau, kaip dievą myliu, nebe tėvas,
Ir nieko gero iš manęs nelauk,
Apsimąstyk. Aš žodį ištesėsiu.
(*Išeina*)

DŽULJETA

Nejaugi niekas ten, už debesų,
Nemato mano sielvarto gilybės? —
O motina, jūs lauk manęs nevykit!
Dar mėnesiui ar bent savaitei vienai
Sutikit atidėti vestuves —
Arba paruoškit man jungtuvių guolį
Tame rūsy, kur ilsisi Tebaldas.

SINJORA KAPULETI

Nebekalbu; neaušink sau burnos.
Tu man nebe duktė — žinokis.
(*Išeina*)

DŽULJETA Dieve!..

O aukle, kas daryti? Mano vyras
Čia, žemėje, o priesaika danguj;
Kaip gali žemėn vėl jinai nužengti,
Kol mano vyras gyvas šiam pasauly,
Kol pats jisai, palikęs šitą žemę,

Nėra man jos grąžinęs iš dangaus?
Bent tu mane padrąsink. Vargas man!
Ir kam apvaizda spendžia tiek žabangų
Tokiam bejėgiui padarui kaip aš?
Ką pasakysi tu? Nejaugi, aukle,
Tu man paguodos žodžio nerandi?

AUKLĖ

Nurimkite, paguoda jums yra:
Romeo ištremtas ir — aš prisiekiu —
Nebeateis kamantinėti jūsų,
O jeigu ir ateis, tai tik vogčia.
Kadangi reikalai yra tokie,
Vertėtų jums, manau, tekėt už Pario.
Kas per žavumas to sinjoro!
Palyginti su juo, Romeo — šiukšlė.
O grafo akys! Ne, tokių gražių,
Tokių gyvų, melsvų akių neturi
Nė pats erelis. Galvą aš guldau,
Kad šitos antrosios vedybos jūsų
Bus laimingesnės. Šiaip ar taip galvokit,
Bet pirmas jūsų vyras lyg ir miręs,
Nes, nors jisai gyvena šiam pasauly,
Bet jums nėra jokios iš jo naudos.

DŽULJETA

Tu iš širdies kalbi?

AUKLĖ

Tau iš visos širdies kalbu, iš sielos;
Tegu prasmegsiu, jei meluoju.

DŽULJETA

Amen.

AUKLĖ

Ką?

DŽULJETA

Kaip nuostabiai paguodei tu mane!
Eik motinai pranešk, kad pas Lorencą

Aš nuėjau į celę atgailauti,
Kam tėvą taip įpykdžiau.

AUKLĖ Mielu noru.
Protingai sugalvojot, dievaži.
(*Išeina*)

DŽULJETA

Tai ragana sena! Sukta kaip velnias.
Kas niekšingiau? Ar gundyti mane,
Kad priesaiką sulaužyčiau aš duotą,
Ar šmeižt Romeo tuo pat liežuviu,
Kuris tiekkart jį kėlė į padanges?
Keliauk, patarinėk kitiems! Nuo šiol
Tarp mūs bedugnė. Bėgu pas vienuolį.
Jei būdo man padėt nežino jis,
Numirt — viena belieka išeitis.
(*Išeina*)

KETVIRTAS VEIKSMAS

I scena

Fra Lorenco celė
Įeina fra L o r e n c a s *ir* P a r i s

FRA LORENCAS

Jūs sakot, ketvirtadienį? Per greitai.

PARIS

Taip nori mano uošvis Kapuletis,
Ir aš nelinkęs delsti.

FRA LORENCAS Jūs man sakėt,
Kad dar jausmų nežinote jaunosios.
Blogu keliu jūs einat; negerai.

PARIS

Ji visą laiką verkia dėl Tebaldo,—
Ir apie meilę mes mažai šnekėjom:
Kai ašaros namuos, Venera tyli.
Toksai besaikis liūdesys dukters
Daug nerimasčio kelia josios tėvui,
Todėl jisai nusprendė išmintingai
Ją išvaduoti iš nykios vienatvės,
Greičiau atšvęsti mūsų vestuves
Ir ašarų jos tvaną sustabdyti.
Suprantate dabar, ko mes taip skubam.

FRA LORENCAS (*į šalį*)

Deja, kai kas pastoja kelią jums.
(*Garsiai*)
Žiūrėkite, štai ji pati ateina.

Įeina Džuljeta

PARIS

Džiugu matyti mielą mano žmoną!

DŽULJETA

Miela — galbūt, tačiau dar ne žmona.

PARIS

Mus ketvirtadienį sutuoks, brangioji.

DŽULJETA

Kas bus, tas bus.

FRA LORENCAS Teisingai tu galvoji.

PARIS

Atėjote čionai išpažinties?

DŽULJETA

Išpažinties nelaukit iš manęs.

PARIS

Kad mylite mane, nuo jo neslėpkit.

DŽULJETA

Kad jį aš myliu, neslepiu nuo jūsų.

PARIS

Prisipažinkite: mane jūs mylit.

DŽULJETA

Jei myliu jus, tai apie mano meilę
Verčiau išgirst jums būtų iš kitų.

PARIS

Vargšele, tu nuo ašarų sublogai.

DŽULJETA

Nekaltinkite ašarų dėl to:
Aš ir anksčiau juk nebuvau gražuolė.

PARIS

Tie žodžiai veidui tavo skaudesni
Už ašaras.

DŽULJETA Tai, kas yra teisybė,
Negali būti šmeižtas; kaip aš noriu,
Taip apie savo veidą ir šneku.

PARIS

Bet tavo veidas mano juk yra,
O tu jį užgaulioji.

DŽULJETA Gali būti;
Jis iš tiesų nebepriklauso man.—
Jūs esat laisvas, dvasiškas tėveli?
Ar man užeit po pamaldų, vėliau?

FRA LORENCAS

Liūdnoji mano dukra, laisvas aš.—
Palikit mus, sinjore, vienu du.

PARIS

Kad aš maldas trukdyčiau — saugok dieve! —
Džuljeta, ketvirtadienį iš ryto
Ateisiu aš prižadinti tavęs.
Kol kas sudie. Su pagarba bučiuoju.
(*Išeina*)

DŽULJETA

Užtrenk duris — ir verk su manimi.
Vilties nebėr, aš žuvus, viskas baigta!

FRA LORENCAS

Ak, aš žinau tavas kančias, Džuljeta,
Bet veltui tau padėti veržias protas.
Tave šį ketvirtadienį ketina
Sutuokti su grafu, ir aš girdėjau,
Jog atidėti vestuves — nėr kaip.

DŽULJETA

Nepasakok, ką tu girdėjai, tėve,—

Pamokyk, kaip ištrūkti iš bėdos.
Jei tavo išmintis yra bejėgė,
Tai nevadink kvailu bent mano ryžto,
Ir šitas durklas tuoj nutrauks kančias.
Tu mums rankas sujungei, dievas — širdis;
Aš persmeigsiu greičiau peiliu krūtinę,
Nei širdžiai leisiu priesaiką sulaužyt
Ir ranką šią, priklausančią Romeo,
Gėdingai drįsiu atiduot kitam!
Gal tavo patyrimas ilgaamžis
Patars man, kas daryti? Jeigu ne,
Šis durklas kruvinas man bus teisėju
Ir ras bematant išeitį garbingą
Iš negando, kurio nuvyt šalin
Negali tavo išmonė ir metai.
Jei man padėt nesugebi žodžiu,
Tai nekalbėk ilgai: aš mirt geidžiu.

FRA LORENCAS

Palauk, duktė. Aš viltį dar matau.
Bet reikalinga didelė drąsa
Šiam dideliam pavojui nugalėti.
Jei tu esi nusprendusi tvirtai
Veikiau numirt, negu tekėt už grafo,
Tai nepabūgsi tariamos mirties
Ir šitokiu būdu išvengsi gėdos,
Kuri už pačią mirtį tau baisesnė.
Drąsiau tad, ryžkis: priemonė yra.

DŽULJETA

O, būti Pario žmona — niekados!
Verčiau nušokt nuo bokšto, atsidurti
Plėšikų naguose ar gyvatyne,
Verčiau man su riaumojančia meška
Save sukaustyt grandine ar naktį
Užsidaryti vienai rūsyje,
Kur dūla senos kaukolės bedantės
Ir kaulai barška griaučių suverstų,
Po drobule verčiau palįsti gyvai

Ir su lavonu atsigult kapan...
Ne, aš nepabijosiu jokio siaubo
Ir drąsiai padarysiu visa tai,
Bet mylimojo savo neapvilsiu.

FRA LORENCAS

Dabar klausyk manęs: keliauk namo,
Linksmesnė būk, sutik už Pario eiti.
Trečiadienis rytoj. Ryt vakare
Tu atsigulti pasistenk viena,
Žiūrėk, kad auklės kambary nebūtų.
Šį buteliuką lovon pasiėmus,
Išgerk įlašintą į jį skystimą,
Ir nuostabi mieguista vėsuma
Tuoj išsilies po visą tavo kūną;
Nustos tvinksėti gyslose tau kraujas,
Gyvybės tavo niekas neišduos —
Nei atdūsis, nei šilumos dvelkimas;
Nuvys ūmai tavųjų lūpų rožės,
Veidai pabals kaip pelenai pilki,
Akių langai užsidarys, lyg būtų
Užgesusi gyvenimo šviesa,
Ir sąnariai, lanksčios netekę galios,
Nelyginant numirėlei sustings;
Bežadė kaip mirtis, šalta, pastirus,
Nepilnas dvi paras tu išgulėsi,
O paskum atsibusi — ir staiga
Pakilsi lyg iš miego malonaus.
Tačiau kai rytmetį ateis jaunasis
Prižadinti tavęs, tu būsi mirus;
Tuomet, kaip liepia paprotys šalies,
Pačiais brangiausiais rūbais aptaisytą
Tave nuneš atidengtam karste
Į tą skliautuotą rūsį, kur nuo amžių
Visi senoliai ilsis Kapulečių.
Prieš atsipeikint tau, aš pasistengsiu
Apie gudrybę šią pranešt Romeo,
Ir jis atvyks Veronon; mes abu
Palauksim, kol atbusi tu; o naktį

Į Mantują tave jis pasiims,
Ir būsi tu išgelbėta nuo gėdos,
Jei moteriška baimė ar silpnybė
Pasiryžimo tavo nepalauš.

DŽULJETA

O, tu man apie baimę nekalbėk!
Duok, duok man buteliuką!

FRA LORENCAS Še, paimk
Ir eik namo laimingai. Būk tvirta.
Aš Mantujon vienuolį tuoj pasiųsiu —
Jis laišką tavo mylimam nuneš.

DŽULJETA

Jėgų duok, meile, kad ištverčiau aš!
Sudie, gerasis tėve.

Abu išeina

II scena

Kambarys Kapulečių namuose
Įeina Kapuletis, *sinjora* Kapuleti *ir* tarnai

KAPULETIS

Pakviesk visus, kurie čia surašyti.

Pirmas tarnas išeina

O tu, vyruti, eik ir pasamdyk
Man dvidešimt atsakančių virėjų.

ANTRAS TARNAS

Nebijokite, sinjore, blogų nepaimsiu. Iš pradžių patikrinsiu, ar jie mėgsta laižyti sau pirštus.

KAPULETIS Ir kas iš to?

ANTRAS TARNAS

Dievaži, sinjore, netikęs tas virėjas, kuris neaplaižo sau pirštų. Nelaižančių man nereikia.

KAPULETIS

Greičiau, krutėk!

A n t r a s   t a r n a s išeina

Nedaug belieka laiko pasiruošti.
(*Auklei*)
Duktė tikrai nuėjo pas Lorencą?

AUKLĖ

Nuėjo, kaipgis.

KAPULETIS

Gal bent jisai padės jai susiprasti.
Akiplėša! Išpaikusi ožka!

Įeina D ž u l j e t a

AUKLĖ

Mat kaip nušvito po išpažinties!

KAPULETIS

Na, priešgyna, kur valkiojais? Kas gero?

DŽULJETA

Buvau tenai, kur atgailaut išmokau
Už nuodėmę, kurią aš padariau,
Kad priešinausi tėviškajai valiai;
Todėl vienuolis šventas liepė man
Prie jūsų kojų pulti nuolankiai
Ir melsti atleidimo. O, atleiskit!
Nuo šiol jums būsiu visada klusni.

KAPULETIS

Pašaukit grafą. Viską jam praneškit.
Rytoj sumegsim mazgą.

DŽULJETA   Aš mačiau
Lorenco celėj jaunąjį sinjorą
Ir prideramą meilę jam pareiškiau,
Kiek leido man kuklumas.

KAPULETIS Na gerai.
Taip padaryt seniai reikėjo. Kelkis.
Dabar esu patenkintas tavim.—
Kur grafas? Ei, greičiau pakvieskit grafą! —
Kaip dievą myliu, šventas jis žmogus,
Tasai vienuolis! Visas mūsų miestas
Turėtų jam dėkoti amžinai.

DŽULJETA

Eikš, aukle, mano kambarin, padėk
Man pâpuošalus rytdienai atrinkti.

SINJORA KAPULETI

Ne, ne, lig ketvirtadienio palauk,
Yra dar laiko.

KAPULETIS Aukle, eik su ja.
Rytoj visi keliaujam į bažnyčią.

Džuljeta ir Auklė išeina

SINJORA KAPULETI

Vargu ar spėsim mes susitvarkyti.
Jau temsta.

KAPULETIS Spjaut! Patsai į darbą kibsiu.—
Padėk Džuljetai apsirengti, žmona.
Palik mane; šią naktį nebegulsiu,
Šeimininkausiu vietoje tavęs.—
Ei, jūs, vyručiai, girdite? — Nė dvasios.
Tiek to. Nueisiu, pasakysiu Pariui,
Tegu vestuvėm ruošiasi rytoj.
Kaip lengva man, kaip džiaugiasi širdis,
Kad grįžo ta pajodžarga į protą.
(*Išeina*)

III scena

Džuljetos kambarys
Įeina Džuljeta ir Auklė

DŽULJETA

Taip, ta suknia — dailiausia iš visų.
Bet aš tavęs prašau, mieloji aukle,
Leisk man šią naktį vienai pasilikt.
Turiu aš melstis, kad palenkčiau dangų
Su gailysta pažvelgt į mano sielą,
Kurią, kaip tu pati gerai žinai,
Nemaža spaudžia nuodėmių sunkių.

Įeina sinjora Kapuleti

SINJORA KAPULETI

Na ką? Vis plušate? Gal jums padėti?

DŽULJETA

Ne, ačiū, mes jau atsirinkom visa,
Kas mums rytojaus dienai reikalinga.
Dabar jūs vienai leiskit man pabūt,
O auklę nakčiai su savim paimkit:
Jums rūpesčių visokių netikėtų
Pilna galva tikriausiai.

SINJORA KAPULETI Gulk. Labanakt.
Tau reikia pailsėti.

Sinjora Kapuleti ir Auklė išeina

DŽULJETA Likit sveikos.
Ar vėl mes susitiksim? Dievas žino...
Man bėga kūnu šaltas šiurpulys,
Ir karštas kraujas gyslose ledėja.
Pašauksiu jas į kambarį atgal,
Kad būtų man drąsiau truputį.— Aukle! —
Ne, kam jinai? Pati viena turiu
Šią sceną gedulingą suvaidinti.—
Kur buteliukas?

O kas, jeigu skystimas nepaveiks?
Tuomet man teks rytoj tekėt už Pario!
Ne, to nebus — nuo to apginsi tu.
Tad gulk šalia!
(*Pasideda šalia savęs durklą*)
O gal gudrus vienuolis,
Kuris mane sujungė su Romeo,
Dabar pakišo tyčiomis nuodų,
Norėdamas manim nusikratyti,
Kad neiškiltų paslaptis aikštėn
Ir jo garbė dėl to nenukentėtų?
Atrodo, taip ir bus. Bet ne! Ne veltui
Juk laikomas jisai šventu žmogum.
O kas, jei atsipeikėsiu grabe
Per daug anksti, pirmiau, negu Romeo
Suspės ateit išlaisvinti manęs?
Baisu net pagalvot... Ar neuždusiu
Aš dvokiančiuose požemio nasruos,
Kur niekad neįdvelkia tyras oras,
Ar tąsyk nenumirsiu aš tenai,
Nė savojo Romeo neišvydus?
Jei pagaliau gyva net pasiliksiu,
Tai, apsupta mirties, tamsos ir siaubo,
Ar aš, ūmai atbudus, nepamišiu
Tame senam skliautuotam rūsyje,
Kur ilsisi nuo amžių amžinųjų
Visų senolių mano palaikai,
Kur naujas svečias, kruvinas Tebaldas,
Karste po savo drobule trūnija
Ir dvasios, sako, keliasi nakčia?
Deja, deja! Nuo pragariškos smarvės
Ir mandragoros išrautos riksmų[23],
Kurie iš karto žmogui temdo protą,
Galbūt ir aš nubudusi paklaiksiu
Ir, siutulio siaubingo pagauta,
Nuplėšiu rūbą nuo žaizdų Tebaldo
Ar, griebus kaulą protėvio garbingo,
Pradėsiu juo mosuoti lyg vėzdu,
Kol galvą nelaimingą prasiskelsiu!..

O, štai aš lyg matau brolėną savo!
Žiūrėkite, štai jis Romeo ieško,
Kurs perdūrė jį kardu mirtinai.—
Sustok, sustok, Tebaldai! — Aš einu...
Aš už tave geriu dabar, Romeo!
(*Krinta už užuolaidos lovon*)

IV scena

Salė Kapulečių namuose
Įeina sinjora K a p u l e t i *ir* A u k l ė

SINJORA KAPULETI

Paimk raktus ir prieskonių atnešk.

AUKLĖ

Dar aivos ir datulių pyragaičiams.

Įeina K a p u l e t i s

KAPULETIS

Žvaliau, žvaliau! Antri gaidžiai pragydo.
Jau skambina bažnyčioj. Muša trečią.
Anželika mieloji, tu žiūrėk,
Kad tortai nepridegtų! Berk! Nešykštauk!

AUKLĖ

Vėl kišat savo nosį į virtuvę!
Verčiau prigulti eitumėt,— dievaž,
Rytoj nemigęs sirgsit.

KAPULETIS Būk rami!
Man teko progom žymiai menkesnėm
Nepamiegot naktelę — ir nė sykio
Po to aš nesirgau.

SINJORA KAPULETI Taip, taip, kadaise
Naktibalda jūs buvote nemažas.
Tačiau dabar aš pasistengsiu jus
Apsaugoti nuo panašių pagundų.

Sinjora K a p u l e t i ir A u k l ė išeina

KAPULETIS

Stebėtinas, nežmoniškas pavydas!

Įeina t a r n a i su iešmais, pintinėmis ir malkomis

Ką čia, brolau, neši?

PIRMAS TARNAS

Ar aš žinau? Nešu kažką virėjui.

KAPULETIS

Na, bėk sau, bėk greičiau.

P i r m a s t a r n a s išeina

O tu
Eik malkų atgabenk, tik sausesnių;
Tu Pjetrą pasiklausk, jis tau parodys.

ANTRAS TARNAS

Be Pjetro apsieisime, sinjore,
Surasim pliauskų patys, savo galva.

KAPULETIS

Po šimts, gerai sakai. Tu juokdarys!
Tave taip ir vadinsim: pliauskagalvis! —

A n t r a s t a r n a s išeina

Jau rytas... Dieve! Greit žadėjo grafas
Ateit su muzikantais.

Muzika už scenos

Štai ir jie.—
Ei, aukle! Žmona! Kur prasmego auklė?

Įeina A u k l ė

Prižadink tuoj Džuljetą ir aprenk,
O mudu su grafu čia paplepėsim.
Gyviau, krutėk! Jaunasis jau atvyko,
Gyviau, aš tau sakau.

Visi išeina

V scena

Džuljetos kambarys
Įeina Auklė

AUKLĖ

Sinjora, kelkit. Kelkite, Džuljeta!
Miela katyte! Ak panele mano! —
Ak jūs, miegale! Girdit? Kaip ne gėda?
Jaunamarte! Širdele mano! Kelkit! —
Nė žodžio...— Rasit, norit už savaitę
Atsimiegot iš karto? Kitą naktį
Sinjoras Paris snausti jums neduos,
Na ir patsai nesnaus...— Ak, dieve šventas,
Ak, viešpatie, kaip miega ji kietai!
Aš ją turiu prižadinti.— Sinjora!
Sinjora! Patikėkite, jei grafas
Jus patale dar gulinčią užklups,—
Pašoksite tuojau... Ar nebaisu?
(*Praskleidžia užuolaidą*)
Kaip? Jau apsirengėt? Ir vėl į lovą?
Aš jus turiu prižadint. Ei, panele!
Oi! Gelbėkit! Čionai! Ji negyva.
Ir kam aš užgimiau šiame pasauly?
Greičiau degtinės gurkšnį, ei! Sinjorai!

Įeina sinjora Kapuleti

SINJORA KAPULETI

Kas čia per triukšmas?

AUKLĖ O, baisi diena!..

SINJORA KAPULETI

Kas atsitiko?

AUKLĖ O, jūs pažiūrėkit!
Kokia nelaimė!

SINJORA KAPULETI Ak, dukrele mano!
Ak, mano tu vienintele paguoda!

Atbusk, atmerk akis,— arba ir aš
Drauge numirsiu. Gelbėkit! Čionai!
Padėkite!

Įeina Kapuletis

KAPULETIS

Jaunasis laukia — gėda! Kur Džuljeta?

AUKLĖ

Ji negyva, ji mirė, jos nebėr!

SINJORA KAPULETI

Ji mirė, mirė, mirė! Viskas baigta!

KAPULETIS

Ne, leiskit pažiūrėt! Šalta kaip ledas.
Pastiro kūnas, kraujas nebetvinksi,
Nuo lūpų šių seniai gyvybė dingo.
Nuvyto žavingiausia iš gėlių,
Ir dengia ją mirties šerkšna ankstyva.

AUKLĖ

O vargas! Vargas mums!

SINJORA KAPULETI Kraupi diena!
Mirtis, kuri pagrobė ją taip žiauriai,
Liežuvį surakino man skausmu.

Įeina fra Lorencas *ir* Paris *su* muzikantais

FRA LORENCAS

Bažnyčion eit jaunoji pasiruošus?

KAPULETIS

Taip. Pasiruošus eit — ir nebegrįžti.—
Sūnau, šią naktį, prieš sutuoktuves,
Mirtis užmigdė jauną tavo žmoną.
Antai, pažvelk, lyg sutrempta gėlė
Ji guli glėbyje mirties valdovo;
Jis — įpėdinis mano, mano žentas;
Su juo duktė manoji sutuokta.

Dabar belieka mirti man ir viską —
Gyvybę ir turtus — palikti jam.

PARIS

Šio rytmečio aš laukiau taip ilgai,
Ir kaip mane jis baisiai pasitinka!

SINJORA KAPULETI

O nelaiminga, prakeikta diena!
O valanda, juodžiausia iš visų,
Kurias tik Laikas, amžinas keleivis,
Yra kada regėjęs! Vargšė, vargšė!
Viena ji buvo man viltis ir džiaugsmas,
Viena, viena, vienintelė duktė,
Ir ją išplėšė man mirtis piktoji.

AUKLĖ

Klaiki diena! Klaiki, klaiki diena!
Pati klaikiausia iš visų dienų,
Kurias tik aš kada mačiau lig šiolei!
O prakeikta diena! Tokios dienos
Nematė dar pasaulis niekuomet.
Klaiki, klaiki diena!

PARIS

Aš sunaikintas, parblokštas, apviltas!
Tu apgavai mane, mirtie nuožmioji,
Tu žiauriai, žiauriai nuskriaudei mane!
O, jeigu jos nebėr,— kam man gyvybė?

KAPULETIS

Aš apiplėštas, apjuoktas, sumintas!
Kam atėjai, negailestingas Laike,
Ir šventę mūsų linksmą sudaužei? —
O, mano dukra! O, širdele mano!..
Jos nebėra. Ji numirė — deja!
Ir mano laimė numirė su ja.

FRA LORENCAS

Klausykit, kaip ne gėda jums? Tyliau!

Raudom negalima kančių pagydyt.
Mergelė ši priklausė jums ir dangui;
Nūnai ji teko dangui tik vienam,
Jūs nevaliojot nuo mirties apsaugot
Mirtingą josios dalį, o dangus
Jai amžiną gyvatą dovanojo.
Jūs geidėte širdingai ją išaukštint
Ir apie nieką nesvajojot taip,
Kaip ją matyt laimingą,— kam gi verkiat,
Virš debesų regėdami ją rojuj?
Turbūt dukters nemylit jūs visai,
Jei gėrio amžino pavydit jai;
Ne žilas plaukas žmogui laimę lemia,—
Laimingieji anksti palieka žemę.
Užtenka aimanuot; šį skaistų kūną
Paberkit rozeranijom kvapniom,
Aprenkite gražiausiais apdarais
Ir neškite kaip įprasta bažnyčion.
Nors mūsų akys šiandien ašarotos,
Bet širdžiai pralinksmėti liepia protas.

KAPULETIS

Deja, visų mūs iškilmių džiaugsmai
Į gedulą pasivertė ūmai.
Dabar smuikus pakeis varpai graudingi,
Vestuvių linksmą puotą — pakasynos,
Didingus himnus — giesmės šermenų,
Nuvys ant kapo nuotakos vainikas,—
Ir nieko mums pasauly nebeliks.

FRA LORENCAS

Sinjore, eikit. Jūs taipogi, ponia.
Jūs, grafe, irgi. Būkit pasirengę
Velionę palydėti į kapus.
Už nuodėmes jus baudžia visagalis;
Nerūstinkit daugiau šventos jo valios.

Kapuletis, sinjora Kapuleti, Paris ir vienuolis išeina

PIRMAS MUZIKANTAS

Tai ką, galime slėpti savo švilpynes ir nešdintis namo?

AUKLĖ

Taip, meldžiamieji, slėpkite dūdas.
Jūs patys matote, kokia nelaimė.
(*Išeina*)

PIRMAS MUZIKANTAS

Nelaimė ar laimė, o atsilygint vis dėlto reikėtų.

Įeina P j e t r a s

PJETRAS

Klausykit, klausykit, muzikantai! Sugriežkite „Neverk, širdie!", „Neverk, širdie!" Jei nenorite, kad numirčiau, sugrokit „Neverk, širdie!"[24]

PIRMAS MUZIKANTAS

Kodėl gi būtent „Neverk, širdie"?

PJETRAS

O todėl, mieli muzikantai, kad mano širdis gieda: „Širdį spaudžia liūdesys." Sugriežkite ką norint smagesnio, pralinksminkit mane.

ANTRAS MUZIKANTAS

Jokių linksmybių. Griežti dabar ne laikas.

PJETRAS

Vadinasi, nenorit?

PIRMAS MUZIKANTAS

Ne.

PJETRAS

Na, palaukit, duosiu aš jums.

PIRMAS MUZIKANTAS

Ką gi jūs gero duosit?

PJETRAS

Žinoma, ne pinigų! Pradžiai galiu duoti jums vardą, kurį nusipelnėte: birbekliai.

PIRMAS MUZIKANTAS

O jūs kas per vienas? Ponų pakalikas.

PJETRAS

Kaip smogsiu peiliu į pakaušį, tai bus jum pakalikas. Aš jus be jokių bemolių sudorosiu. Do re mi fa — ir viskas! Suprantat?

PIRMAS MUZIKANTAS

Taip, aš gaidas suprantu.

ANTRAS MUZIKANTAS

Susimildami, paslėpkit savo peilį ir verčiau parodykit šiek tiek daugiau proto.

PJETRAS

Labai prašom, peilį aš galiu paslėpti. Bet mano protas jus sumals į miltus ir pjaute papjaus geriau už peilį. Kad gudrus, atsakykit:

„Kai skausmai nebetelpa krūtinėj
Ir užlieja širdį neviltis,—
Muzikos akordai sidabriniai..."[25]

Kodėl „akordai sidabriniai"? Kodėl „muzikos akordai sidabriniai"? Ką jūs pasakysite, ponas Stygele?

PIRMAS MUZIKANTAS

Ogi labai paprastai, meldžiamasis: dėl to, kad sidabro malonus garsas.

PJETRAS

Puiku! O kaip galvoja sinjoras Smičius?

ANTRAS MUZIKANTAS

Man rodos, „sidabriniai" pasakyta dėl to, kad muzikantams moka sidabriniais.

PJETRAS

Irgi neblogai! Na, o jūs, sinjoras Dūdele?

TREČIAS MUZIKANTAS

Tikrai nežinau, ką ir besakyt.

PJETRAS

Ak, labai atsiprašau, dovanokit, juk jūs dainininkas. Atsakysiu už jus. „Muzikos akordai sidabriniai" — dėl to, kad tokiems šmikiams kaip jūs niekas auksu nemoka.

Muzikos akordai sidabriniai
Rūškanas praskaidrina mintis.

(*Išeina*)

PIRMAS MUZIKANTAS

Tai įkyrus šėtonas.

ANTRAS MUZIKANTAS

Tegu jis pasikaria! Eime tenai; tuoj ateis raudotojai, gal gausime užkąst.

PENKTAS VEIKSMAS

I scena

Mantuja. Gatvė
Įeina R o m e o

ROMEO

Jei pažadais sapnų galiu tikėt,
Jie man nelauktą laimę pranašauja.
Amūras sėdi linksmas savo soste;
Kažin kokia galia nepaprasta
Mane pripildo džiaugsmo — ir lengvai
Nešioja viršum žemės visą dieną.
Aš sapnavau, kad mano mylimoji
Atėjo pas mane, bet aš buvau
Negyvas... (Iš tiesų, koks keistas sapnas!)
Ir aš jutau, kaip savo bučiniais
Ji man į lūpas įkvėpė gyvybę,
Ir atgijau aš, ir tapau karalium.
Kokia yra puiki tikroji meilė,
Jei vien tik jos šešėlis toks gaivus!

Įeina B a l d a s a r a s

A, Baldasaras! Kas girdėt Veronoj?
Ar neturi laiškų man iš vienuolio?
Kaip mano tėvas? Sveikas? Kaip žmona?
Greičiau sakyk, kaip laikosi Džuljeta?
Kas gali bloga būt, jei gera jai?

BALDASARAS

Taip, gera jai — ir bloga būt negali.
Ji miega Kapulečių rūsyje,

O siela jos su angelais skrajoja.
Patsai mačiau aš, kaip nuleido ją
Į prosenių buveinę požeminę,
Ir jums tatai pranešti atskubėjau.
O, dovanokit už blogas naujienas;
Aš pareigą tik savo atlikau.

ROMEO

Ką tu sakai? Prakeiktas būk, likime!
Tu juk žinai, kur gyvenu: nubėk,
Man rašalo ir popieriaus atnešk
Ir arklius pasamdyk. Nakčia išvykstam.

BALDASARAS

Nurimkite, sinjore,— jūs išbalęs;
Paklaikęs jūsų žvilgsnis bėdą lemia.

ROMEO

O, nieko panašaus, tu klysti. Eik,
Daryk, kas įsakyta. Ar laiškų
Neatsiuntė vienuolis?

BALDASARAS Ne, sinjore.

ROMEO

Tiek to. Greičiau man arklius nusamdyk.
Keliauk. Aš ateinu už valandėlės.

Baldasaras išeina

Šią naktį būsime drauge, Džuljeta!
Reik apgalvoti, kaip tai padaryt.
Nelaime, o, kokia tu išradinga!
Prisiminiau aš vaistininką vieną;
Jis čia kažkur gyvena netoli.
Aš jį mačiau anądien: susimąstęs,
Paniuręs, apsivilkęs skarmalais,
Vaistažoles jisai atrinkinėjo;
Blausus jo žvilgsnis buvo, ir atrodė,
Kad vargas jam į kaulus įsigraužė.
Jo krautuvėlėj kybojo vėžlys,
Keisčiausi groblai gyvių vandeninių

Ir krokodilo iškamša[26]; lentynoj —
Tuščių dėžučių nuobodi eilė,
Šen ten — žali puodukai, senos sėklos,
Rožiniai paplotėliai apmusiję,
Virvagaliai ir pūslės gyvulių[27] —
Neturto iškalbinga paroda.
Ir vaizdą šį regėdamas, tariau sau:
Jei Mantujoj prireiktų kam nuodų,
Kurių pardavinėtojams čionai
Įstatymas grasina mirtimi,
Tai šitas bėdžius jų mielai parduotų.
O, aš tuomet lyg nujaučiau slapta,
Kad jo pagalbos būsiu reikalingas!
Štai, rodos, jo lūšna; bet šiandien šventė,
Ir krautuvė žmogelio — uždara.—
Ei vaistininke, kur tu?

Įeina v a i s t i n i n k a s

VAISTININKAS Kas ten šaukia?

ROMEO

Eik šen, brolau. Matau, nuskurdęs tu.
Paimk: štai penkios dešimtys dukatų;
Duok man nuodų kruopelę, bet tokių,
Kad jie po visą kūną tuoj pasklistų
Ir iš žmogaus pavargusios krūtinės
Akimirksniu išlėktų jo gyvybė,
Kaip parako įkaitinto ugnis
Kad išlekia iš griaudžiančios patrankos.

VAISTININKAS

Tokių baisių miltelių aš turiu.
Bet baudžia Mantujoj mirtim kiekvieną,
Kuris pardavinėti drįsta juos.

ROMEO

Tu, rodos, toks apdriskęs ir sunykęs,
O taip mirties bijaisi! Tavo veidas
Byloja apie badą; neviltis
Ir skurdas įrašyti akyse;

Tave kasdienės nuoskaudos ir bėdos
Sukūprino. Pasaulis tau ne draugas,
Nes nėr tokių įstatymų jame,
Kurie iš vargo tau išbrist padėtų.
Tad nusiženk įstatymams pasaulio,
Paimk šiuos pinigus — ir praturtėk.

VAISTININKAS

Ne aš, o mano skurdas ima juos.

ROMEO

Juos moku tavo skurdui, o ne tau.

VAISTININKAS

Tą mišinį įbėrę į skystimą,
Išgerkit; ir nors būtų jumyse
Jėgų daugiau, kaip dvidešimty vyrų,
Čia pat negyvas krisite.

ROMEO Štai auksas,
Pavojingesnis sielai už nuodus!
Jisai šiame pagedusiam pasauly
Žmonių yra nužudęs daug daugiau,
Negu kad tie milteliai nekalti,
Kuriuos parduoti uždrausta. Ne tu man,
O aš tau įbrukau nuodų. Sudie.
Sau maisto nusipirk ir pastorėk.—
Eik šen, balzame! Aš tave imuos
Į požemį, prie grabo mylimos.

Abudu išeina

II scena

Fra Lorenco celė
Įeina fra Džovanis

FRA DŽOVANIS

Ei, šventas pranciškone! Sveikas, broli.

Įeina fra L o r e n c a s

FRA LORENCAS

Man rodosi, tai fra Džovanio balsas,—
Iš Mantujos? Na, ką Romeo sako?
Gal jis man ką parašė?

FRA DŽOVANIS Aš norėjau
Kelionėn pasiimti su savim
Broliuką vieną, irgi pranciškoną,
Ligonius aptarnaujantį mieste,
Tačiau, užsukus man pas tą vienuolį,
Atėjo miesto tvarkdariai, kurie,
Manydami, kad mes su juo kartu
Aplankėm maro paliestus namus,
Duris užantspaudavo, mus sulaikė,
Ir Mantujon nuvykt aš negalėjau.

FRA LORENCAS

Kas mano laišką nunešė Romeo?

FRA DŽOVANIS

Jo niekas imti nenorėjo — štai jis;
Aš negalėjau rasti net žmogaus,
Kurs ten jį nugabentų,— taip visi
Bijojo užsikrėst!

FRA LORENCAS Kokia nelaimė!
Prisiekiu mūsų brolija šventa,
Čia ne juokai; to mano laiško būta
Svarbaus ir rimto. Delsti pavojinga.
Brolau Džovani, eik surask man dalbą
Ir celėn kuo greičiausiai atgabenk.

FRA DŽOVANIS

Tuojau einu ir ją atnešiu, broli.
(*Išeina*)

FRA LORENCAS

Dabar man teks vienam į rūsį leistis.
Trys valandos beliko; greit atbus

Džuljeta ir tikriausiai užsirūstins,
Kad nieko aš nepranešiau Romeo.
Bet aš jam parašysiu antrąkart;
O kolei jo iš Mantujos sulauksim,
Aš celėje priglausiu ją slapčia.
Karste gulėt gyvam — kokia kančia!
(*Išeina*)

III scena

Kapinės. Kapulečių šeimos rūsys
Įeina P a r i s *ir jo* p a ž a s *su gėlėmis ir deglu*

PARIS

Duok deglą man, berniuk, ir pasišalink.
Arba palauk, verčiau užpūski jį:
Aš nenorėčiau, kad mane matytų.
Eik atsigulk po kukmedžiais anais
Ir atidžia ausim priglusk prie žemės;
Ji čia puri ir išrausta kapų,
Girdėti iš toli kiekvienas žingsnis.
Jei tu išgirsi ką ateinant,— švilpterk.
Duok man gėles. Daryk, kaip įsakiau.

PAŽAS (*į šalį*)

Baisoka bus vienam kapinėse.
Reikės sukaupti visą savo drąsą.
(*Pasišalina*)

PARIS

Ilsėkis guoly akmenų šaltų!
Aš savo ašaromis jį nuplausiu,
Nuklosiu puokštėmis gėlių kvapniausių,—
Ir kaip gėlė grabe gulėsi tu.
Taip aš kasnakt raudosiu ligi ryto
Prie tavo kapo, rožėm apkaišyto.

Pažas švilpia

Berniukas švilpia man: kažkas ateina.
Koks velnias baldosi po šias vietas
Ir drumsčia meilės apeigas šventas? —
Kaip? Su deglu? Paslėpk mane, naktie!
(*Pasitraukia į šalį*)

Įeina R o m e o *ir* B a l d a s a r a s *su deglu, kapstu ir dalba*

ROMEO

Duok kapstą man ir dalbą geležinę.
Štai laiškas; nepamiršk rytoj anksti
Nunešti jį sinjorui mano tėvui.
Duok deglą. Pasitrauk dabar toliau
Ir, jei gyvybė tau yra brangi,
Trukdyti man nedrįsk ir nesiartink,
Kad ir kažin ką būtum pastebėjęs.
Aš ton mirties buveinėn nusileidžiu,
Nes noriu veidą pamatyt žmonos,
Tačiau, svarbiausia, rūpi man numauti
Nuo jos negyvo piršto žiedą brangų,
Kuris žūt būt yra man reikalingas.
Keliauk. O jei, prisėlinęs atgal,
Smalsauti tu pradėsi, ką veikiu,
Žinok, tave aš gyvą sudraskysiu
Į gabalus ir tavo sąnariais
Nusėsiu šį besotį kapinyną.
Tarytum alkanas įdūkęs tigras,
Tarytum jūra, šniokščianti piktai,
Baisus yra naktinis mano ryžtas.

BALDASARAS

Kad nekliudyčiau jums, tuojau išeisiu.

ROMEO

Ir būsi draugas. Še tau, pasiimk.

Duoda jam pinigų

Sudie, brolau, lik sveikas. Būk laimingas.

BALDASARAS (*į šalį*)

Aš pasislėpsiu čia kur nors greta:
Man kelia baimę jo kalba keista.
(*Pasišalina*)

ROMEO

Juoda mirtie, pabaisa plačiagerkle,
Prarijusi geriausią žemės vaisių,
Aš tavo purvinus nasrus pražiosiu
Ir vieną kąsnį dar įsprausiu tau!
(*Išlaužia rūsio duris*)

PARIS

Tai įžūlusis tremtinys Montekis!
Nužudęs pusbrolį brangios Džuljetos
Ir pačią ją nuvaręs į kapus,
Jisai, matyt, čionai dabar atėjo
Jos palaikų išniekint.— Stok, Monteki!
(*Išeina priekin*)
Nutrauk, siaubūne, šventvagišką darbą!
Bent mirusius ramybėje palik!
Ženk su manim, prakeiktas nevidone!
Tu suimtas — ir mirsi.

ROMEO Taip, tiesa.
Aš būtent mirti čion ir atėjau.
Tad pasisaugok, mielas jaunikaiti,
Palik mane, su neviltim nežaisk,
Kad ir tavęs, ko gero, neištiktų
Likimas tų, kurie grabuos jau guli.
Vėl nusidėti nepriversk manęs,
Nesiutink mano kraujo, bėk iš čia!
Labiau negu save, tave aš myliu —
Ir sau pačiam aš pražūtį rengiu.
Keliauk, sakau, ir džiaukis, kad gavai
Ištrūkti iš bepročio taip lengvai.

PARIS

Jokių kalbų klausyti aš nenoriu
Ir suimu kaip šventvagį tave.

ROMEO

Jei neatstoji, ginkis, vaike!
(*Kaunasi*)

PAŽAS Dieve!
Jie kaunasi!.. Einu pašaukt sargybą.

PARIS

O, aš nudurtas!
(*Krinta*)
Būk toks gailestingas,
Nunešk mane į rūsį pas Džuljetą!

ROMEO

Mielai. Pasižiūrėkim, kas čia toks:
Merkucijaus gentainis, grafas Paris!
O apie ką šnekėjo mano tarnas,
Kada giliai suaudrinta širdim
Keliu aš jojau? Man jisai minėjo,
Kad lyg už Pario išteka Džuljeta.
Ar panašiai jis sakė iš tiesų,
Ar man tik visa tai prisisapnavo?
O gal, Džuljetos vardą vėl išgirdęs,
Aš pamišau ir kliedžiu apie ją?
Duok ranką man. Tu su manim drauge
Rūsčion nelaimių knygon įrašytas!
Į kapą iškilmingą paguldysiu
Aš tavo kūną jaunąjį. Į kapą?
O, ne,— į šviesų rūmą, nes čionai
Džuljeta miega, ir grožybė jos
Spindėjimo pripildo šitą rūsį,
Kurs tviska tartum salė prabangi.
Negyvėli, ilsėkis čia ramybėj,
Palaidotas negyvėlio ranka.
(*Guldo Parį karstan*)
Prieš mirtį žmogų apima dažnai
Linksmybė: tai slaugytojos vadina
Pašvaistėmis mirties. Nejaugi tu
Tokia liūdna, pašvaiste priešmirtine?

O, žmona! Mylimoji! Nors mirtis
Išgėrė iš tavęs gyvybės medų,
Bet tavo grožio ji nenugalėjo.
Ne, tu neįveikta. Spalva grožybės
Teberusena tavo veiduose
Ir lūpų rausvume — ant jų mirtis
Dar neiškėlė vėliavos blyškiosios.
Ir tu čia kruvinas guli, Tebaldai?
O, kuo tave pagerbsiu aš geriau,
Kaip šia ranka nukaudamas žudiką,
Kuris jaunatvę tavo sunaikino?
Atleisk man, broli! Ak, kodėl, Džuljeta,
Tu vis tokia žavi? Galbūt mirtis,
Sulysusi, klaiki, siaubinga šmėkla,
Nejučiomis tave įsimylėjo
Ir laiko savo kaline tamsoj?
Jei taip, aš nesiskirsiu su tavim
Ir niekuomet iš šito juodo rūmo
Nebeišeisiu, pasiliksiu čia
Su kirmėlėm, naujom tarnaitėm tavo,
Čia poilsiui atgulsiu amžinam
Ir nuo anksti pavargusių pečių
Likimo sunkų jungą nusimesiu.
Pažvelkit, akys, paskutinį kartą!
Ją paskutinįkart apglėbkit, rankos!
O jūs, jūs, lūpos, vartai mano sielos,
Sutvirtinkite bučiniu skaisčiu
Lemtingąjį godžios mirties sprendimą!
Greičiau, greičiau, niūrusis vairininke!
Be gailesčio sutriuškink į uolas
Bangų audringų nukamuotą valtį!
Už meilę!
(*Geria*)
Doras vaistininke, ačiū,—
Nuodai geri. Su bučiniu aš mirštu.
(*Miršta*)

Kitame kapinių gale pasirodo fra L o r e n c a s su žibintu, dalba ir kapstu

FRA LORENCAS

Kad nesuklupčiau tik, Pranciškau šventas!
Vis už kapų užkliūva senos kojos.—
Kas čia toksai?

BALDASARAS Pažįstamas ir draugas.

FRA LORENCAS

Padėk tau viešpatie! Sakyk, brolau,
Kieno ten deglas bergždžią šviesą lieja
Ant kaukolių aklų ir kirminų?
Jis, rodos, antkapyje Kapulečių?

BALDASARAS

Taip, dvasiškas tėveli; ten dabar
Nuėjo mano ponas, jūsų draugas.

FRA LORENCAS

Kas toks?

BALDASARAS Romeo.

FRA LORENCAS Ar seniai jis ten?

BALDASARAS

Jau pusvalandis bus.

FRA LORENCAS Eime į rūsį.

BALDASARAS

Aš nedrįstu. Juk ponas nė nemano,
Kad aš čionai. Grasindamas mirtim,
Jis man griežtai įsakė pasišalint
Ir nežiūrėti, ką jisai darys.

FRA LORENCAS

Gerai, aš eisiu vienas.— Man baisu.
Širdis nujaučia negandą kažkokį.

BALDASARAS

Kai snaudžiau aš, prigulęs po medžiu,
Pasivaideno man, kad šeimininkas
Kažką nudūrė dvikovoj.

FRA LORENCAS Romeo!

(*Prieina prie rūsio*)

O viešpatie! Kieno krauju aptiškus
Šio marmurinio antkapio anga?
Ką reiškia tie kraujuoti kalavijai,
Prie poilsio buveinės numesti?

(*Įeina rūsin*)

Romeo!.. Koks išbalęs... Kas ten dar?
Kaip? Paris? Visas kruvinas taipogi? —
O, ašarų ir siaubo valanda! —
Džuljeta krustelėjo.

D ž u l j e t a atbunda

DŽULJETA

Mielaširdingas tėve, kur Romeo?
Žinau gerai, kur būti privalau.
Ten ir esu dabar. Kur mano vyras?

Brazdesys už scenos

FRA LORENCAS

Girdėti brazdesys. Eime, sinjora,
Iš šito lizdo maro ir mirties,
Iš miego apgaulingo viešpatijos.
Kita galia, didesnė negu mano,
Sugriovė mūsų užmačias. Eime,
Eime iš čia. Prie tavo kojų guli
Romeo nebegyvas, o su juo —
Ir Paris. Einam, aš tave nuvesiu
Pas seseles šventas į vienuolyną.
Skubėkime; neklausinėk manęs.
Sargyba artinas. Greičiau, Džuljeta!
Aš delsti čia daugiau nebegaliu.

DŽULJETA

Tu vienas sau keliauk. Aš neisiu.

Fra ***Lorencas*** *išeina*

Kas tai?..
Ką reiškia mano mylimojo rankoj
Tas buteliukas? O, matau: nuodai,
Jūs — kaltininkai jo mirties ankstyvos!
Gobšuoli, tu išgėrei viską pats,
Iš gailesio nepalikai Džuljetai
Nė vieno lašeliuko išganingo!
Bet gal yra bent truputis nuodų
Ant tavo lūpų? Pabučiuosiu jas
Ir, lyg balzamą gerdama, numirsiu.
(*Bučiuoja*)
O, kokios karštos!

PIRMAS SARGYBINIS (*už scenos*)

Na, vesk, berniuk. Kur jie yra?

DŽULJETA

Girdžiu balsus!.. Greičiau! Padėk man, durkle!
(*Griebia Romeo durklą*)
Štai tavo makštys! Smik čionai!
(*Įsmeigia durklą į save*)
Aš mirštu.
(*Krinta ant Romeo lavono ir miršta*)

Įeina ***sargybiniai*** *drauge su Pario* ***pažu***

PAŽAS

Štai ta vieta. Tenai, kur matot deglą.

PIRMAS SARGYBINIS

Čia kraujas. Apieškokite kapus.
Kiekvieną, ką sutiksit, areštuokit.

Keli sargybiniai *išeina*

Koks vaizdas šiurpulingas! Žemėj guli
Nukautas grafas Paris ir Džuljeta,
Paplūdusi kraujais ir dar šilta,
Nors jau dvi dienos, kai šiame kape
Yra jinai palaidota. Tuojau
Praneškit kunigaikščiui apie tai.
Prižadinkit Montekį, Kapuletį.
O jūs aplinkui viską apieškokit.

K e l i s a r g y b i n i a i išeina

Mes regime vien pačią tik nelaimę,
Bet tos nelaimės priežastis slapta
Be tardymo nepaaiškės savaime.

Įeina k e l i s a r g y b i n i a i su B a l d a s a r u

ANTRAS SARGYBINIS

Romeo tarną radome kapuos.

PIRMAS SARGYBINIS

Laikyt ligi ateinant kunigaikščiui.

Kitas sargybinis atveda fra L o r e n c ą

TREČIAS SARGYBINIS

Štai kažin koks vienuolis dreba, verkia.
Užklupom jį su dalba ir kapstu
Beeinantį iš kapinių ton pusėn.

PIRMAS SARGYBINIS

Įtartina. Vienuolio nepaleist.

Įeina k u n i g a i k š t i s su palyda

KUNIGAIKŠTIS

Kas per bėda šiandieną taip anksti
Prikėlė mus iš miego rytmetinio?

Įeina K a p u l e t i s, sinjora K a p u l e t i ir kiti

KAPULETIS

Ką reiškia tie klyksmai? Kas atsitiko?

SINJORA KAPULETI

Gyventojai, išbėgę į gatves,
„Romeo,— šaukia,— Paris ir Džuljeta"
Ir lekia rėkdami prie mūsų rūsio.

KUNIGAIKŠTIS

Kas čia per siaubas klausą mūsų baido?

PIRMAS SARGYBINIS

Valdove, štai nukautas grafas Paris,
Romeo nebegyvas ir Džuljeta,
Jau mirusi anksčiau, bet, kaip atrodo,
Ką tik dar nužudyta ir šilta.

KUNIGAIKŠTIS

Gerai ištirkit reikalą ir raskit
Skerdynių kaltininką.

PIRMAS SARGYBINIS Štai vienuolis
Ir tarnas nužudytojo Romeo.
Jie įrankius turėjo su savim,
Kuriais, matyt, į rūsį įsilaužta.

KAPULETIS

O žmona, žmona, tu pasižiūrėk
Į mūsų dukterį! Kiek kraujo, dieve!
Ne ten pataikė durklas. Makštys jo
Pašonėje Montekio tuščios kabo,
O pats jisai — krūtinėje dukters.

SINJORA KAPULETI

Ak, visa tai lyg varpas gedulingas
Man senai greitą mirtį pranašauja.

Įeina M o n t e k i s ir kiti

KUNIGAIKŠTIS

Nors tu anksti, Monteki, atsikėlei,
Bet įpėdinis tavo ir sūnus
Užgeso jau.

MONTEKIS Šviesusis kunigaikšti,
Šią naktį numirė žmona manoji:
Romeo netikėtas ištrėmimas
Galutinai pakirto jos jėgas.
Kokia gi dar nelaimė man grūmoja?

KUNIGAIKŠTIS

Pažvelk — ir pamatysi!

MONTEKIS

O, kam veržiesi tu kapan, storžievi,
Užbėgęs savo tėvui už akių?

KUNIGAIKŠTIS

Užčiaupkite tuo tarpu skundams lūpas.
Pirmiausia reik išaiškinti, kur glūdi
Šių paslaptingų įvykių prasmė;
Po to, kai mes atnarpliosime ją,
Aš būsiu jūsų liūdesio vadovas
Ir nors į pačią mirtį vesiu jus.
Tad suvaldykit aimanas kol kas
Ir sielvartą kantrybe pažabokit.
Atveskit tuos, kurie įtariami.

FRA LORENCAS

Kad ir jaučiuosi ničniekuo nedėtas,
Įtartiniausias bene būsiu aš,
Nes visos aplinkybės žmogžudystės
Byloja prieš mane. Aš stoviu čia
Kaip kaltintojas ir kaltinamasis,
Ir smerkdamas, ir gindamas save.

KUNIGAIKŠTIS

Tad pasakok mums visa, ką žinai.

FRA LORENCAS

Trumpai šnekėsiu — nuobodžiom kalbom
Prailginti sau amžiaus nesistengsiu.
Romeo, kurs čionai negyvas guli,
Džuljetos vyras buvo, o jinai —
Romeo mylinti žmona. Tą dieną,
Kada aš juodu sutuokiau slapčia,
Kaip sykis žuvo dvikovoj Tebaldas,
Kurio mirtis nulėmė ištrėmimą
Jaunavedžio: dėl jo, ne dėl brolėno
Taip sielojos Džuljeta. Betgi jūs,
Norėdami jos gėlą numalšinti,
Už grafo Pario jai tekėti liepėt.
Tuomet jinai atbėgo pas mane
Ir susijaudinus maldauti ėmė,
Kad aš kaip nors padėčiau išsigelbėt
Nuo tų antrų vedybų, nes kitaip —
Belieką jai čia pat nusižudyti.
Aš, pasikliaudamas patyrimu,
Jai migdomojo gėrimo daviau,
Ir ją netrukus apėmė tikrai
Giliausias miegas, panašus į mirtį.
Tuo pat metu aš parašiau Romeo,
Idant jisai tą naktį nelaimingą
Atvyktų jos iš grabo pasiimt,
Kai gėrimo galia bus pasibaigus.
Bet mano pasiųstasis fra Džovanis
Veronoje sugaišo netikėtai
Ir vakar laišką parnešė atgal.
Tada, prieš jai atbundant, vienas pats
Aš nuėjau į jos šeiminį rūsį,
Ketindamas paimt ją pas save
Ir celėje paslėpti, kol galėsiu

Įspėti apie visa tai Romeo.
Vienok kada, prieš pat jai atsipeikint,
Aš nusileidau požemin,— čionai
Taurus Romeo ir garbingas Paris
Gulėjo negyvi... Jinai pabunda.
Aš raginu ją eiti su manim
Ir romiai nusilenkti dievo valiai,
Bet staigiai pasigirdęs brazdesys
Mane priverčia bėgti paskubom;
Jinai nepanorėjo niekur eiti
Ir, begalinio siaubo apimta,
Matyt, pati sau galą pasidarė.
Štai visa, ką galiu aš pasakyt.
Vestuvės jųjų žinomos ir auklei.
Bet jei dėl šitų įvykių skaudžių
Atrodau aš bent truputėlį kaltas,
Tegu rūstaus įstatymo valia
Sutrumpina neilgą mano amžių.

KUNIGAIKŠTIS

Šventu žmogum tave mes visad laikėm.
O ką mums pasakys Romeo tarnas?

BALDASARAS

Aš atvežiau savajam ponui žinią
Apie Džuljetos mirtį; tąsyk mes
Iš Mantujos atjojome skubiai
Tiesiog prie šito antkapio. Šį laišką
Jis tėvui liepė rytą atiduot,
O pats man pasišalinti įsakė
Ir, eidamas rūsin, pagrasė net
Mane užmušt, jei jo nepaklausysiu.

KUNIGAIKŠTIS

Duok laišką; pažiūrėsime.— Kur pažas,
Atvedęs čia sargybinius? — Berniuk,
Ką šitoj vietoj veikė tavo ponas?

PAŽAS

Jis puošė gėlėmis sinjoros kapą,
O man palaukti liepė atokiau.
Staiga kažkas atėjo su deglu
Ir atidarė rūsį; šeimininkas
Tuoj kardą išsitraukė — ir ant jo.
Tada nubėgau, pašaukiau sargybą.

KUNIGAIKŠTIS

Tas laiškas paremia žodžius vienuolio,
Patvirtina istoriją jų meilės
Ir praneša taipogi, kad Romeo,
Apie Džuljetos mirtį sužinojęs,
Nuodų iš vargšo vaistininko gavo
Ir ryžosi numirti šalia jos.—
Kur tuodu nesutaikinami priešai?
Monteki! Kapuleti! Pažiūrėkit,
Kuo baigės jūsų prakeikti vaidai,
Kaip meilės rykšte nubaudė jus dievas!
Visi mes nukentėjome. Ir aš,
Laiku nepažabojęs smarkininkų,
Dviejų gentainių savo netekau.[28]

KAPULETIS

Monteki, būkim broliai! Duok man ranką:
Tai bus Džuljetos kraitis pomirtinis;
Tik tiek galiu prašyti iš tavęs.

MONTEKIS

Tau duosiu daug daugiau, negu prašai:
Aš pastatysiu statulą auksinę
Ištikimos Džuljetos atminimui,
Ir kol Veronos vardas gyvas bus,
Stovės tasai paminklas įstabus.

KAPULETIS

O tu, Romeo, rymosi prie jos —
Jauna auka nesantaikos senos!

KUNIGAIKŠTIS

Paniurus ryto saulė bailiai švyti,
Ir nelinksma šiandieną mūs taika.
Eime. Turėsim viską apsvarstyti,
Kai kam atleisti ir nubaust kai ką.
Deja, likimas liūdnas negirdėtai
Jaunam Romeo teko ir Džuljetai.

Visi išeina

HAMLETAS

VEIKĖJAI

KLAUDIJUS — Danijos karalius
HAMLETAS — mirusiojo karaliaus sūnus ir dabartinio karaliaus sūnėnas
POLONIJUS — kancleris
HORACIJUS — Hamleto draugas
LAERTAS — Polonijaus sūnus
VOLTIMANDAS, KORNELIJUS, ROZENKRANCAS, GILDENSTERNAS, OZRIKAS — dvariškiai
DIDIKAS
DVASININKAS
MARCELAS, BERNARDAS — karininkai
FRANCISKAS — kareivis
REINALDAS — Polonijaus tarnas
ARTISTAI
DU DUOBKASIAI
FORTINBRASAS — Norvegijos princas
KAPITONAS
ANGLŲ PASIUNTINIAI
GERTRŪDA — Danijos karalienė, Hamleto motina
OFELIJA — Polonijaus duktė

Didikai ir damos, karininkai, kareiviai, žygūnai ir tarnai, Hamleto tėvo šmėkla

Veiksmas vyksta Danijoje

PIRMAS VEIKSMAS

I scena

Elsinoras[1]*. Aikštė prieš pilį.* F r a n c i s k a s *stovi sargyboje*
Įeina B e r n a r d a s

BERNARDAS

Kas čia?

FRANCISKAS

Ne, atsakyki man patsai; sustoki
Ir tarki savo vardą.

BERNARDAS Tegyvuoja
Karalius!

FRANCISKAS Bernardas?

BERNARDAS Tas pats.

FRANCISKAS

Jūs pasirūpinot laiku ateiti.

BERNARDAS

Jau muša dvyliktą; eik gult, Franciskai.

FRANCISKAS

Už pamainą — dėkoju! Baisiai šalta,
Ir man nebe jauku.

BERNARDAS

Neatsitiko nieko ypatingo?

FRANCISKAS

Nesukrebždėjo nė pelė.

BERNARDAS Labanakt,
O jei kitus sargybos dalyvius —
Marcelą ir Horacijų sutiktum,
Tai pasakyk, kad juodu paskubėtų.

FRANCISKAS

Man rodosi, aš juos lyg ir girdžiu.
Sustokite! Ei, kas tenai tokie?

Įeina ***Horacijus*** *ir* ***Marcelas***

HORACIJUS

Šalies draugai.

MARCELAS Ir sosto jos gynėjai.

FRANCISKAS

Labanaktis.

MARCELAS Šaunus kary, lik sveikas.
Kas pakeitė tave?

FRANCISKAS Į mano vietą
Bernardas stojo. Na, labos nakties!
(*Išeina*)

MARCELAS

Bernardai, ei!

BERNARDAS Horacijau, man regis,
Ir tu čia?

HORACIJUS Kaip matai.

BERNARDAS Sveiki gyvi,
Horacijau ir mielasai Marcelai.

MARCELAS

Na ką, ar vėl vaidenosi šią naktį?

BERNARDAS

Aš nieko nemačiau.

MARCELAS

Horacijus vadina visa tat
Fantazija ir patikėt nenori
Siaubinguoju regėjimu, kurį
Dusyk jau matėm; aš jam ir pasiūliau
Šią naktį pabudėti su mumis,
Idant, jei šmėkla vėlei pasirodys,
Galėtų savo akimis į ją
Pažvelgti ir užkalbint.

HORACIJUS Niekai, niekai!
Nepasirodys.

BERNARDAS Sėskim valandėlei
Ir, pasikvietę į pagalbą visa,
Ką mes regėjom dvi naktis pagret,
Dar kartą pabandykime pralaužt
Užsispyrimo tavojo tvirtovę.

HORACIJUS

Gerai, prisėskime ir paklausykim,
Ką nori mums papasakot Bernardas.

BERNARDAS

Praėjusiąją naktį,
Kai ten, vakaruose, ana žvaigždė
Žioravo toj padangių srityje,
Kur spindi ji nūnai, aš ir Marcelas,
Vos išmušė tik pirmą...

Įeina šmėkla

MARCELAS

Gana, sustok; žiūrėk, jis vėl ateina!

BERNARDAS

Visai toks pat kaip velionis karalius.

MARCELAS

Tu mokytas, užkalbink jį, Horacijau.[2]

BERNARDAS

Ką? Ar nepanašus? Pažvelk, Horacijau.

HORACIJUS

Labai. Drebu iš baimės ir stebiuosi.

BERNARDAS

Jis laukia klausiamas.

MARCELAS Kalbėk, Horacijau!

HORACIJUS

Kas tu esi, kuris, nakties tamsybe
Ir mirusiojo Danijos valdovo
Pavidalu karingu prisidengęs,
Čionai žingsniu didingu ateini?
O, susimildamas, prabilk, meldžiu.

MARCELAS

Jis užsigavęs.

BERNARDAS Ir palieka mus.

HORACIJUS

Palauk! Prabilk! Meldžiu, prabilki.

Šmėkla išeina

MARCELAS

Išėjo, neatsakęs nieko.

BERNARDAS

Na, kas gi tau, Horacijau, yra?
Tu virpi ir atrodai man išbalęs.
Gal tai ne vien fantazija tuščia?
Kaip tu galvoji?

HORACIJUS

Nepatikėčiau niekad, dievaži,
Jei pačios mano akys man nebūtų
Tiesos tvirčiausias bei rimčiausias laidas.

MARCELAS

Ar į karalių jis nepanašus?

HORACIJUS

Kaip tu pats į save.
Jis buvo lygiai taip apsišarvavęs,
Kada išdidųjį Norvegą puolė,
Toks pat rūstus, menu, jo žvilgsnis buvo,
Kai, apmaudu netverdamas, ant ledo
Iš rogių lenkus išmetė jisai.
Stebėtina.

MARCELAS

Jau trečią kartą pro sargybą mūsų
Kaip tik šią gūdžią valandą nakties
Jis pražingsniuoja karišku žingsniu.

HORACIJUS

Nebežinau, nė ką ir begalvot,
Tačiau, bendrai paėmus, man atrodo,
Jog visa tat veikiausiai pranašauja
Kažkokį keistą sambrūzdį krašte.

MARCELAS

Prisėskim. Ar negalit pasakyt,
Kam ši griežta sustiprinta sargyba
Gyventojus kamuoja naktimis,
Kam tiek patrankų liejama varinių
Ir kam visi tie kariški pabūklai
Iš užsienio gabenami pas mus?
Kam tiek suvaro uostan darbininkų,
Kurių vargingas triūsas jau seniai
Net šventą dieną poilsio nežino.
Ką reiškia tai, kad ši skuba siaubinga
Priverčia naktį dienai talkinėt?
Kas man paaiškintų?

HORACIJUS Na, kad ir aš.

Bent jau yra pasklidęs gandas toks,
Jog paskutinį Danijos karalių,

Kurio paveikslą mes ką tik regėjom,
Kaip žinote, Norvegų Fortinbrasas,
Apakintas puikybės pavydžios,
Iššaukęs mūšin; Hamletas narsingas
(Jį tokiu laiko šioj daly pasaulio)
Nukovęs Fortinbrasą, ir tasai
Pagal aiškiausią raštą sutarties,
Garbingai ir teisėtai sudarytos,
Prarasdamas gyvybę, tuo pačiu
Visas jam patikėtąsias žemes
Užleisti nugalėtojui turėjo.
Tačiau, laimėtoju išėjus Fortinbrasui,
Tuoj savo ruožtu velionis karalius
Įpareigotas buvo atiduoti
Tolygią dalį priešininkui savo,
Nes panašiai ir pastarojo žemės
Tuoj perėjo į Hamleto rankas,
Kaip to griežčiausiai reikalavo straipsniai
Pasirašyto sandėrio. Ir štai
Jaunasis Fortinbrasas, užsidegęs
Siautulingiausio keršto ugnimi,
Iš įvairių Norvegijos kampų
Surinko už išlaikymą ir maistą
Drąsių padaužų pulką ir nusprendė
(Taip spėjama ir mūsų karalystėj)
Akiplėšiškai, smurtu ir ginklu,
Atimt žemes, kurių neteko tėvas.
Štai kur, man rodos, glūdi priežastis
Visų pasiruošimų, štai ką reiškia
Sargyba mūsų, štai dėl ko krašte
Tokia baisi skuba ir sujudimas.

BERNARDAS

Ir aš manau, kad tai yra teisybė,
Todėl ir ši klaiki ginkluota šmėkla
Čion vaikštinėja, panaši į tą,
Kuriam ir tenka šių karų kaltė.

HORACIJUS

Tuo drumsčiamos yra mūs proto akys!

Aukštojoj Romoj, pergalių mieste,
Prieš pat žuvimą Julijaus galingo[3]
Numirėliai, drobulėm apsisiautę,
Pakilo iš grabų ir, sumišai
Klegėdami, išbėgo į gatves.
Tuomet krauju lietus lašnojo; žvaigždės
Liepsnauodegės lėkė danguje;
Pablyško saulė, o drėgnasis mėnuo,
Kurio valdžioj Neptūno viešpatystė[4],
Iš skausmo pajuodavo mirtinai,
Tarsi pasaulio pabaigai artėjant.
Argi ne tokius negandų skelbėjus
Ir įvykių nežinomų šauklius,
Jų priekyje žygiuojančius grėsmingai,
Drauge ir žemė, ir pati apvaizda
Tautiečiams mūsų atsiuntė dabar?

Š m ė k l a grįžta

Tyliau! Štai vėl jisai!.. Kas bus, tas bus,
Užkirsiu kelią jam. Sustok, vaiduokli,
Ir jei balsu esi apdovanotas,—
Prabilk.
Jei padaryti aš galiu ką nors,
Kas man suteiktų garbę, tau — paguodą,—
Prabilk!
Jei tu pažįsti būdą, kaip pašalint
Tėvynei mūsų gresiantį pavojų,—
Prabilk!
Ir jeigu, tebebūdamas dar gyvas,
Tu žemėn užkasei pagrobtą lobį,
Kuris dažnai, kaip sako, po mirties
Ramybę dvasių drumsčia, tai prabilk,
Stok ir prabilk!

Gieda gaidys

Laikyki jį, Marcelai.

MARCELAS

Gal trenkti jam su alebarda?

HORACIJUS Trenk,

Jei pabandys judėti.

BERNARDAS Štai jis!

HORACIJUS Štai jis!

Šmėkla išnyksta

MARCELAS

Nebėr...
Ne, negerai, kad mes orumą jo
Kėsinamės grūmojimais paveikti:
Juk nesužeidžiamas jisai — lyg oras,
Ir smūgiai mūsų — vien pikti juokai.

BERNARDAS

Atsakęs būtų, bet gaidys pragydo.

HORACIJUS

Jis krūptelėjo taip, kaip prieš teisėją
Kaltinamasis krūptelia, išgirdęs
Jam baisų žodį. Sako, jog gaidys,
Tasai ankstyvas rytmečio trimitas,
Skardžiabalse, rėksminga savo gerkle
Dienos dievaitį žadina iš miego,
Ir sulig tuo šauksmu dvasia klajūnė
Iš jūrų, žemės, oro ir ugnies
Į savo stichiją sugrįžti skuba:
Kad iš tikrųjų būtent taip yra,
Mums nuotykis įrodė šiandieninis.

MARCELAS

Vos tik pragydus gaidžiui, jis išnyko.
Yra toks padavimas, jog kasmet,
Kai švenčiam išganytojo gimimą,
Skelbėjas ryto gieda lig aušros;
Jokia dvasia tuomet nesuplevena,
Naktis palaimos esti kupina,
Nekenkia mums nei fėjos, nei planetos,

Ir nebebaisūs raganų kerai:
Toks įstabus ir šventas šitas laikas.

HORACIJUS

Aš tai girdėjau ir beveik tikiu.
Bet žvelk, aušra su apsiaustu raudonu
Kalnais rasotais žengia iš rytų.
Na, baikime sargybą ir, man regis,
Praneškim tai, ką matėme nakčia,
Jaunajam Hamletui. Aš jums prisiekiu,
Jog toji šmėkla, nebyli prieš mus,
Su juo kalbės tikrai. Tad ar sutinkat
Papasakoti apie viską jam,
Kaip liepia mums ir pareiga, ir meilė?

MARCELAS

Mielai sutinkame, ir aš žinau,
Kur jį šį rytą bus lengviausia rasti.

Visi išeina

II scena

Iškilmių salė pilyje. Trimitų garsai
Įeina ***Karalius, Karalienė, Hamletas, Polonijus, Laertas, Voltimandas, Kornelijus, didikai*** *ir palyda*

KARALIUS

Nors mielo brolio Hamleto mirtis
Dar atminty gyva, nors mūsų širdžiai
Liūdėt pritiktų ir valstybei visai
Suraukti kaktą sielvartu bendru,
Bet protas nugalėjo prigimimą,
Ir, nepamiršdami pačių savęs,
Mes jį pagerbiam gedulu saikingu.
Šypsodamiesi viena akimi
Ir graudžiai ašarodami kita,
Liūdni vestuvėse, linksmi prie kapo,
Sulyginę skausmų ir džiaugsmo svorį,

Mes brangią seserį bei karalienę,
Karingo krašto naują šeimininkę,
Sau paėmėm per žmoną, iš pradžių
Tam žingsniui gavę laisvą pritarimą
Iš jūsų išminties. Už viską ačiū.
Toliau, kaip žinot, jaunas Fortinbrasas,
Ne per aukščiausiai vertindamas mus
Ar gal vaizduodamasis, jog po to,
Kai mieląjį palaidojome brolį,
Pašlijo pamatai valstybės mūsų,
Pagautas šių svajonių godulingų,
Mus nuolat reikalavimais kamuoja
Grąžint žemes, kurias iš jojo tėvo
Kadais didžiai narsingas mūsų brolis
Teisėtai perėmė. Tiek apie jį.
Dabar apie susirinkimą šitą
Ir mus pačius. Dalykas toks: šiuo laišku
Mes prašom dėdę jauno Fortinbraso,
Norvegą senąjį, kuris, paliegęs,
Prie lovos prirakintas, vargiai ką
Apie sūnėno užmačias girdėjo,
Sutramdyti aną, nes juk naujokai,
Kurie nūnai pulkuosna telkiami,
Yra jo valdiniai. Todėl mes norim,
Kad jūs, Kornelijau ir Voltimandai,
Nuvežtumėt linkėjimų karaliui,
Vienok derybose su juo teduodam
Jums laisvės tiek, kiek šičia pažymėta.
Tad likite sveiki ir skubumu
Įrodykite savo paklusnumą.

KORNELIJUS IR VOLTIMANDAS

Visur ir visada paklusnūs jums.

KARALIUS

Mes tuo neabejojame. Laimingai.

Kornelijus ir Voltimandas išeina

O ką gi tu, Laertai, pasakysi?

Ko tu prašyt norėjai mus, Laertai?
Žinok, protingų tavo žodžių garsas
Čia, prieš mane, tuščiai nenuskambės.
Ar gali būt pasauly toks dalykas,
Kurio aš tau mielai nepadaryčiau?
Nėra galva ištikima taip širdžiai,
Nėra ranka taip burnai paslaugi,
Kaip sostas Danijos — tavajam tėvui.
Ko pageidauji tu?

LAERTAS Kilnus valdove,
Prašau man leisti grįžti Prancūzijon;
Nors atvykau laisva valia čionai
Aš jūsų karūnavimo pagerbti,
Vienok prisipažįstu, jog dabar,
Atlikęs savo pareigą, jaučiu,
Kad visos mano mintys ir geismai
Vėl smelkiasi atgal į Prancūziją
Ir laukia jūsų žodžio maloningo.

KARALIUS

Ar tėvas davė sutikimą tau?
Ką pasakys Polonijus?

POLONIJUS Valdove,
Jis tol mane maldavo prisispyręs,
Kolei palaužė tėvo atkaklumą
Ir kol ant jojo prašymų ilgų
Aš sutikimo antspaudą uždėjau.

KARALIUS

Tad pasirink sau valandą patogią;
Aš laiką atiduodu tavo valion,—
Mokėk tiktai naudotis juo, Laertai.
Na, Hamletai, brangus sūnėnai mano...

HAMLETAS (*pusbalsiu*)

Sūnėnas — taip, bet tik jau ne brangus.

KARALIUS

Ar vis dar gaubia debesys tave?

HAMLETAS

O, anaiptol, man saulės net per daug.

KARALIENĖ

Numesk, brangusis Hamletai, į šalį
Varsas nakties ir draugišku žvilgsniu
Į Danijos valdovą pažiūrėki.
Akis nudelbęs žemėn, tarp dūlėsių
Garbingo savo tėvo neieškok.
Tu juk žinai — tokia lemtis visų:
Kas šiandien žydi, ryt turės nuvysti
Ir pereiti atgal į amžinystę.

HAMLETAS

Taip, motina, tokia lemtis visų.

KARALIENĖ

Tad kas gi tau atrodo čia taip keista?

HAMLETAS

Atrodo? Ne, yra. To, kas atrodo,
Nereikia man. Nei šis niaurus apsiaustas,
Nei šitas iškilmingai juodas rūbas,
Nei atdūsiai suaudrintos krūtinės,
Nei vandeningoji akių srovė,
Nei liūdesiu apniukęs veidas,— niekas,
Jokie gyvi ženklai susikrimtimo —
To, ką jaučiu, išreikšti neįstengtų.
Tai būtent tik atrodo, ir kiekvienas
Galėtų suvaidinti panašiai.
Tikrasis gedulas many, o čia —
Vien apdaras, apgaulė vien tuščia.

KARALIUS

Iš tikro, Hamletai, labai gražu
Ir net pagirtina, kad savo tėvui
Tu atiduodi duoklę liūdesingą.
Tačiau žinoki, jog ir tavo tėvas
Taip pat yra netekęs tėvo, šitas —
Vėl savojo netekęs, ir vaikams

Tam tikrą laiką mirusįjį dera
Su ašara minėti pagarbia.
Bet širdgėloje skendėt užsispyrus —
Bedieviška atžagarystė būtų;
Taip sielvartauti vyrui nepritinka;
Tai ženklas dvasios, niekinančios dangų,
Suglebusios širdies, maištingo būdo,
Paikų ir nedrausmingų smegenų.
Kam apmaudingai sielotis dėl to,
Ko neišvengs jokia gyva būtybė
Ir kas visiems taip įprasta yra?
Tai nuodėmė prieš dievą, prieš velionį,
Nusikaltimas prigimčiai ir protui,
Kurio kasdienė pamoka žmonėms —
Mirtis tėvų, kurio kasdienis šūkis
Nuo pirmojo velionio ligi šiol:
„Taip turi būt." Mes prašom, nusipurtyk
Betikslį gedulą ir kaip į tėvą
Žiūrėk į mus; tegu pasaulis žino,
Jog tu — pats artimiausias mūsų sostui
Ir ne mažesnį meilės dosningumą,
Negu švelniausias tėvas reiškia sūnui,
Tu rasi manyje. O dėl grįžimo
Atgal į Vitenbergą[5] tęsti mokslų,
Tai šitoks tavo noras mūsų valiai
Nėra priimtinas; todėl sutik
Meilingoj mūsų žvilgsnių globoje
Palikti ir toliau čionai, prie dvaro,
Kaip gerbiamas gentainis ir sūnus.

KARALIENĖ

Bent motinai, o Hamletai, neleisk
Maldauti veltui: nepaliki mūsų,
Atsisakyk kelionės Vitenbergan.

HAMLETAS

Nužemintai klausau jūs, karaliene.

KARALIUS

Štai kur malonūs žodžiai; jauskis čia

Kaip kad mes patys.— Einam, karaliene;
Širdingas, mielas princo paklusnumas —
Šypsnys ir mano sielai, o todėl
Kiekvieną kartą jojo garbei šiandie,
Kai Danas taurę sklidiną pakels,
Į debesis patranka trenks didžioji
Ir virš karališkos puotos padangė
Atlieps griaustiniui žemiškam. Eime.

Trimito garsai. Išeina visi, išskyrus Hamletą

HAMLETAS

O, kad tasai grubus, niekingas kūnas
Sudiltų ir ištirptų kaip rasa!
Ak, jeigu tik praamžis mums nebūtų
Uždraudęs įsakmiai savižudybės!
O dieve! Dieve! Koks nereikalingas,
Beprasmiškas, blankus ir nuobodus
Man visas šis gyvenimas atrodo!
Kas per šlykštynė! Tai užžėlęs sodas,
Kur usnys vien ir piktžolės nuodingos
Laisvai keroja. Ligi to prieiti!
Du mėnesiai tiktai, kai mirė jis,—
Ką aš sakau, nėra nė tiek — mažiau...
Ir koks šaunus karalius! Juos sugretint —
Tai lyg Hiperionas[6] prieš satyrą[7]...
Jis mano motiną mylėjo taip,
Jog veido jos užgaut nebūtų leidęs
Padangių vėjui. O, dangau ir žeme!
Kaip aš galiu užmiršti? Ji nė mirksniui
Nuo jo neatsitraukdavo, lyg alkis
Malšinamas didėtų vis labiau.
Ir štai po mėnesio... Bet ne, nereikia
Daugiau galvoti apie tai! Menkybe,
Tu vadiniesi moteris!.. Po vieno
Trumpučio mėnesio, nesudėvėjus
Nė kurpių tų, su kuriomis jinai,
Paplūdus ašaromis lyg Niobė[8],
Lydėjo grabą vyro nelaimingo,
Ji, ji... O dieve, net žvėris laukinis,

Ir tas už ją ilgiau liūdėjęs būtų!..
Ji išteka už dėdės, kurs į tėvą
Tiek panašus, kiek aš į Herkulį!..
Ir tai po vieno mėnesio! Nespėjo
Dar veidmainingų ašarų druska
Ant jos vokų paraudusių išnykti,—
Ji išteka. Kokia skuba gėdinga
Taip greitai pult kraujomaišos glėbin![9]
Ne, nieko gero būt iš to negali.
Bet plyšk, širdie, o aš tylėt turiu.

Įeina Horacijus, Marcelas ir Bernardas

HORACIJUS

Mes sveikinam jus, prince!

HAMLETAS

Džiugu matyti jus.
Horacijus, jei aš tik nesapnuoju?

HORACIJUS

Taip, prince, jūsų tarnas nuolankus.

HAMLETAS

Leisk, mielas drauge, atsakyt tuo pat.
Kodėl gi tu dabar ne Vitenberge?
Marcelas?..

MARCELAS Gerasis prince...

HAMLETAS

Džiugu matyti.
(*Bernardui*)
Labas.— Bet, rimtai,
Kas atnešė jus čion iš Vitenbergo?

HORACIJUS

Dykavimas, gerasis mano prince.

HAMLETAS

Ne, to nepasakys nė jūsų priešas;

Ir nesistenkite, kad mano ausys
Tikėtų tuo, ką primetate sau:
Aš juk žinau, kad nesate dykūnas.
Bet ką gi Elsinore veikiat jūs?
Kol būsit čia, išmokysim jus gerti.

HORACIJUS

Aš atvykau į šermenis karaliaus.

HAMLETAS

Tik be juokų, prašau tave, bičiuli!
Veikiau — į karalienės jungtuves.

HORACIJUS

Taip, mano prince, jos įvyko greit.

HAMLETAS

Taupumas, mielas drauge, vis taupumas!
Po laidotuvių dar šilti kepsniai
Pateko tiesiai ant vestuvių stalo.
Geriau, Horacijau, aš būčiau rojuj
Aršiausią savo priešą susitikęs,
Nei šios dienos sulaukęs! — Mano tėvas!..
Aš, rodos, jį matau...

HORACIJUS Kur, mano prince?

HAMLETAS

Drauguži, savo sielos akyse.

HORACIJUS

Atsimenu: puikaus karaliaus būta.

HAMLETAS

Tai buvo tikras vyras — panašaus
Man niekados jau nebeteks regėti.

HORACIJUS

Šią naktį, prince, aš jį lyg mačiau...

HAMLETAS

Matei?.. Ką tokį?

HORACIJUS Karalių, jūsų tėvą.

HAMLETAS

Karalių, mano tėvą?

HORACIJUS

Sumažinkite savo apstulbimą
Ir atidžiai klausykit, ką aš jums,
Parodymais šių vyrų pasirėmęs,
Galiu pranešti apie tą stebuklą.

HAMLETAS

Dėl dievo, pasakokit — aš klausau.

HORACIJUS

Stovėdami sargyboj, šitie vyrai,
Bernardas ir Marcelas, du sykiu
Vidurnakčio nykiojoj tylumoj
Štai ką regėjo: kažin koks karys,
Iš stoto panašus į jūsų tėvą,
Nuo kojų lig galvos apsišarvavęs,
Jiems pasirodė ir ramiai, iš lėto,
Oriu žingsniu pro šalį pražingsniavo.
Triskart prieš jų nustėrusias akis
Jisai praėjo, siekdamas beveik
Juos savo krivūle; o jie, į ledą
Pavirtę iš to išgąsčio, stypsojo
Be žado ir nedrįso prasižiot.
Štai apie kokią paslaptį siaubingą
Jie man papasakojo. Trečią naktį
Budėjau aš drauge, ir iš tiesų
Tą pačią valandą, kurią minėjo,
Ir lygiai tuo pavidalu, kaip sakė,
Patvirtindamas jų žodžius, atėjo
Vaiduoklis. Aš pažįstu jūsų tėvą:
Šios rankos tarp savęs mažiau panašios...

HAMLETAS

Kur atsitiko visa tai?

MARCELAS Aikštelėj,
Kur mes sargyboje stovėjom, prince.

HAMLETAS
Jūs bandėt jį užkalbint?

HORACIJUS Taip, bet veltui,
Nors vieną sykį pasirodė man,
Kad jis tarytum kilstelėjo galvą
Ir taisėsi kalbėt. Bet čia kaip tik
Pragydo skardžiai rytmečio gaidys,
Ir sulig tuo garsu jisai išblanko
Ir dingo iš akių.

HAMLETAS Tai baisiai keista.

HORACIJUS
Kaip gyvas aš, tatai gryna tiesa,
Ir savo pareiga todėl mes laikėm
Pranešti viską jums, kilnusis prince.

HAMLETAS
Iš tikro, meldžiamieji, aš — apstulbęs.
Jūs šiąnakt irgi einate sargybą?

MARCELAS IR BERNARDAS
Taip, prince.

HAMLETAS Sakote, apsišarvavęs?

MARCELAS IR BERNARDAS
Taip, mano prince.

HAMLETAS Nuo galvos lig kojų?

MARCELAS IR BERNARDAS
Taip, prince, nuo kulnų ligi momens.

HAMLETAS
Tad veido pastebėt jums nepavyko?

HORACIJUS
Pavyko, prince; antveidis jo šalmo
Pakeltas buvo.

HAMLETAS Jis atrodė piktas?

HORACIJUS

Veikiau gal nusiminęs, nei įtūžęs.

HAMLETAS

Išbalęs ar paraudęs?

HORACIJUS Labai išbalęs.

HAMLETAS

Ir į jus žiūrėjo?

HORACIJUS Taip, atidžiai.

HAMLETAS

Gailiuosi ten nebuvęs.

HORACIJUS

Jūs būtumėte pritrenktas visai.

HAMLETAS

Be abejonės. Ir ilgai tas truko?

HORACIJUS

Galėjęs būtum suskaičiuot lig šimto.

MARCELAS IR BERNARDAS

Ilgiau, ilgiau.

HORACIJUS Man esant, ne ilgiau.

HAMLETAS

Barzda pražilus?

HORACIJUS

Tokia pati, kaip ją mačiau kadaise:
Juoda su priemaiša sidabro.

HAMLETAS Šiąnakt
Budėsiu su jumis; galbūt vaiduoklis
Ir vėlei pasirodys.

HORACIJUS Būkit tikras.

HAMLETAS

Ir jeigu tik jisai bus prisiėmęs
Didingąjį paveikslą mano tėvo,
Aš jį užkalbinsiu, nors atsivertų
Pats pragaras ir lieptų man tylėt.
Aš jus prašau visus: kaip ligi šiolei
Jūs laikėt šį dalyką paslapty,
Taip ir toliau neskelbkite jo niekam
Ir visa, kas šią naktį atsitiktų,
Įprasminę paslėpkit nuo liežuvio.
Už jūsų meilę bus atsidėkota.
Sudie. Aš apie dvyliktą ateisiu
Pas jus aikštelėn.

VISI Klausom jūsų valios.

HAMLETAS

Priimkit mano padėką. Sudie.

Išeina visi, išskyrus Hamletą

Apsiginklavusi karaliaus šmėkla!
Įtartina; gal čia piktadarybė?
O, kad naktis ateitų bent greičiau!
Kentėk, širdie! Vis vien iškils klasta,
Nors ji net žemėn būtų užkasta.
(*Išeina*)

III scena

Kambarys Polonijaus namuose
Įeina Laertas ir Ofelija

LAERTAS

Visi daiktai jau sukrauti laivan.
Sudie, sesuo; kai vėjai bus palankūs
Ir pasitaikys proga, tai nesnausk,
Apie save praneški.

OFELIJA Būki tikras.

LAERTAS

O Hamletas ir meilės jo vilionės —
Tai vien juokai, vien žaismas jauno kraujo,
Pavasario ankstyvojo žibuoklė,
Trapi, leina, švelni ir trumpaamžė,
Saldus vienos akimirkos dvelkimas —
Ir tiek.

OFELIJA Argi vien tiek?

LAERTAS Taip, ne daugiau.
Mat prigimtis, tolydžio augdama,
Brandina ne tiktai stiprybę kūno,—
Jo rūmui augant, auga mumyse
Ir dvasios reikalavimai, ir proto.
Galbūt tave jisai šiandieną myli,
Galbūt jokia klasta ar nedorybė
Troškimo jo skaistaus kol kas nedrumsčia,
Tačiau bijok: didžiūnai niekuomet
Nebūna šeimininkai savo norų.
Jisai yra kilmės savosios vergas;
Jam nevalia kaip paprastiem žmonėm
Laisvai pačiam sau kąsnį atsipjauti,
Nes nuo pasirinkimo jo priklauso
Visos valstybės laimė bei gerovė;
Tad štai dėl ko jo norai pajungti
Vieningam nusistatymui to kūno,
Kurio jisai galva. Ir jeigu tau
Jis pasakoja apie savo meilę,
Tai būk protinga ir tikėk juo tiek,
Kiek vardas ir aukšta jo padėtis
Jam ištesėti leidžia duotą žodį,
Kuriam teisėjas — Danijos valia.
Tik pagalvok, kaip gali nukentėti
Garbė tavoji, jeigu jo giesmelių
Lengvatike ausim tu paklausysi,
Prarasi širdį ar skaistybės lobį
Atversi jo siekimams nelabiems.

Bijok, Ofelija, bijok, sesuo,
Kukliai laikykis užvėjoje meilės,
Toliau nuo aistros vilyčių grėsmingų.
Droviausia mergina — per daug dosni,
Jei net mėnuliui rodo savo grožį.
Dorybės neaplenkia šmeižto smūgiai;
Labai dažnai juk kirminas užpuola
Pavasario pirmuosius daigelius,
Kol pumpurai dar jų neatsiskleidę,
Ir spindintį rasa jaunystės rytą
Baisiausi būna vėjai pragaištingi.
Būk atsargi: baikštumas — tavo ginklas.
Nors jokio priešo ir nėra arti,
Jaunystė kasa duobę sau pati.

OFELIJA

Aš tavo patarimą išmintingą
Paimsiu į sargybinius širdies.
Tačiau nebūki, mielas mano broli,
Kaip tas pamokslininkas nevalyvas,
Kuris kitiems erškėčiais klotą kelią
Į dangų rodo, o tuo tarpu pats,
Begėdiškas ir įžūlus plevėsa,
Žingsniuoja pramogų takais gėlėtais,
Užmiršęs tai, ką skelbė.

LAERTAS Nebijok.
Bet man jau laikas eiti. Štai ir tėvas.

Įeina Polonijus

Palaimintas dusyk — dusyk laimingas:
Vėl šypsosi man proga atsisveikint.

POLONIJUS

Tu vis dar čia gaišti, Laertai? Gėda!
Skubėk, skubėk laivan! Tavęs ten laukia,
Ir burei ant pečių jau tupi vėjas.
Štai: būk palaimintas ir atminty
Šias taisykles trumpas užsirašyki.
Minčių nepatikėk liežuvio valiai,

O paikai minčiai — poelgių savų.
Būk sukalbamas, bet nenuolaidžiauk.
Draugus rink atsargiai ir, juos išbandęs,
Grandinėm prirakinki prie širdies,
O su visais tik vakar išperėtais,
Apsiplunksnuot nespėjusiais bičiuliais
Nezulink delno. Saugokis vaidų,
Bet įsivėlęs taip mokėk laikytis,
Kad tavo priešas saugotųs tavęs.
Atkreipki savo ausį į kiekvieną,
Bet žodį tark nedaugeliui tiktai.
Išklausinėki nuomonės visų,
Bet savo nusistatymo nerodyk.
Drabužiui aukso negailėk, bet renkis
Be išmonių — gašiai, bet ne margai:
Dažnai mat rūbai skelbia apie žmogų,
Ir Prancūzijoje didikų skonis
Išgrakštintas be galo toj srity.
Neskolink ir neimk skolon, nes lengva
Sykiu netekt ir pinigų, ir draugo,
Be to, taupumas dyla į skolas.
Tačiau svarbiausia — nemeluoki sau:
Tada, kaip rytas paskui naktį seka,
Tu ištikimas būsi ir kitam.
Keliauki sveikas, ir mana palaima
Tavy tesubrandina visa tat.

LAERTAS

Su pagarba tariu sudie jums, pone.

POLONIJUS

Eik, laikas šaukia; laukia jau tarnai.

LAERTAS

Sudie, Ofelija, ir neužmiršk
Manųjų žodžių.

OFELIJA

Aš savo atminty juos uždariau
Ir raktą tau atidaviau.

LAERTAS Sudie.
(*Išeina*)

POLONIJUS

Ką jis, Ofelija, čionai tau sakė?

OFELIJA

Šį tą dėl princo Hamleto, jums leidžiant.

POLONIJUS

Gerai, kad priminei.
Girdėjau aš, kad pastaru metu
Jisai ne vieną valandą slaptingą
Tau paskiria ir tu klausaisi jo
Labai dosnia ir prielankia ausim.
Jei taip yra (o tokį įspėjimą
Esu aš gavęs),— tai turi žinoti,
Jog tu bemaž visai nesupranti,
Ką liepia mano dukteriai garbė.
Kas ten tarp judviejų? Sakyk teisybę.

OFELIJA

Paskutiniu laiku labai dažnai
Jis tikino mane dėl savo meilės.

POLONIJUS

Dėl meilės? Tu kalbi kaip geltonsnapė,
Neturinti mažiausio patyrimo
Šiuos pavojinguos reikaluos. Gal tu
Jo „tikinimais" kartais patikėjai?

OFELIJA

Aš nežinau, nė ką ir begalvot.

POLONIJUS

Na tai klausyki: tu dar mažas vaikas,
Jei tikinimus jojo netikrus
Esi už gryną pinigą priėmus.
Labiau pasitikėk pati savim,—
Arba mane įtikink (jei šiam žodžiui

Galutinai dar nenujodžiau sprando),
Kad aš netikęs niekam.

OFELIJA Bet jisai
Man visad reikšdavo savus jausmus
Kuo padoriausiais būdais.

POLONIJUS Eik jau, eik!
Ir ką tu vadini padorumu!

OFELIJA

Be to, sutvirtint savo žodžiams, pone,
Prisiekdavo kone visais šventaisiais.

POLONIJUS

Raizgai tilvikams gaudyt! Aš žinau:
Kai kraujas kunkuliuoja, tai širdis
Nešykšti niekad priesaikų liežuviui.
Bet blykčiojimų tų, dukrele mano,
Ne šildančių, o spanginančių tik
Ir gęstančių su pažadais kartu,
Nepalaikyk ugnim. Ateityje
Labiau tausok draugystę savo skaisčią,
Branginki žodį ir, bet kam pamojus,
Į pokalbį tuojau neįsileisk.
O apie princą Hamletą žinoki:
Jis jaunas dar labai ir už tave
Kur kas laisviau supančiotas yra.
Tad netikėki jojo pažadais:
Tai sąvadautojai, skraiste dorybės
Pridengę savo kėslus nuodėmingus
Ir lyg šventeivos priesaikas kuždą,
Idant lengviau apmulkinti galėtų.
Atmink, Ofelija, nuo šios dienos
Aš tau draudžiu švaistyti brangų laiką
Šnekom su princu Hamletu. Žiūrėk,
Būk išmintinga. O dabar keliauk sau.

OFELIJA

Lenkiuosi jūsų valiai, mano pone.
(*Išeina*)

IV scena

Aikštelė
Įeina Hamletas, Horacijus ir Marcelas

HAMLETAS

Žvarbus, vėjuotas oras! Bjauriai šalta.

HORACIJUS

Taip, šaltis kaulus pergelia visus.

HAMLETAS

Kiek laiko?

HORACIJUS Greitai dvyliktą išmuš.

MARCELAS

Jau išmušė.

HORACIJUS Tikrai? Aš negirdėjau;
Jei taip,— nebetoli jau valanda,
Kurią dažniausiai šmėkla pasirodo.

Trimitų garsai ir patrankų šūviai už scenos

Ką tai galėtų reikšti, prince?

HAMLETAS

Karalius šiandien geria kiaurą naktį,
Apsvaigęs ūžia pokyly triukšmingam
Ir sostą pasiglemžęs triumfuoja;
Ir kai tik taurę reinvynio jisai
Ištuština,— litaurai ir trimitai
Jo žygdarbį pagarsina tuojau.

HORACIJUS

Toks paprotys čionai?

HAMLETAS Deja, kaip matot.
Bet, nors aš pats esu iš šito krašto
Ir su buitim čionykšte apsipratęs,
Vienok manau, jog papročiais tokiais
Kur kas doriau bodėtis, negu džiaugtis.

Šios kvailos ir pablūdėliškos puotos
Mus žemina rytuos ir vakaruos;
Dėl to svetur vadina mus girtuokliais
Ir pravardžiuoja kiauliškais vardais.
Be abejo, mums visa tat gerokai
Pažeidžia patį pamatą šlovės,
Kurią didžiais darbais mes nusipelnėm.
Taip atsitinka žmogui neretai:
Jei jis apsigema su kokia kliauda
(Nors tai ne jo kaltė, kadangi mes
Sau pasirinkti prigimties negalim),
Ar jeigu kraujas jo toks gaivalingas,
Jog laužo proto užtvaras tvirčiausias,
Arba jei kokį įprotį jis turi,
Aptemdantį tauriausių bruožų šviesą,—
Tai šitoksai žmogus, kurį, sakau,
Gamtos ranka arba žvaigždė likimo
Paženklinus yra dėme bent viena,—
Nors jo dorybės būtų begalinės
Ir tyros kaip dangus,— dėl šitos ydos
Yra sudergtas akyse visų.
Nuodų lašelis mat gardžiausią tešlą
Subjaurinęs paverčia į niekus.

Įeina šmėkla

HORACIJUS

Žiūrėkit, prince, štai ateina jis.

HAMLETAS

O viešpaties šventieji angelai,
Apsaugokite mus! Kas tu bebūtum —
Išganymo ar pragaišties dvasia,
Dangaus kvaptis ar pragaro dvelkimas,
Ar gailesčio tu kupinas, ar keršto,—
Bet tavo povyza tokia mįslinga,
Jog aš maldauju: Hamletai, karaliau,
Didysis Dane, tėve, prakalbėki,
Neleiski man sunykti nežinioj!
Sakyk, dėl ko garbingi tavo kaulai

Drobulę baltą perplėšė, dėl ko
Rūsys, kur tu ramybėje ilsėjais,
Pražiojo savo žioklę marmurinę
Ir vėlei išmetė tave čionai?
Ką reiškia tat, jog tu, bedvasis kūnas,
Geležimi apkaustytas perdėm,
Į mėnesienos prieblandą neaiškią
Vėl įžengi, nugąsdindamas naktį,
Ir mums, gamtos pastumdėliams paikiems,
Taip šiurpulingai sukreti vaizduotę
Mintim, kurios nė protas neaprėpia?
Sakyk: ko atėjai? Kas mums daryt?

HORACIJUS

Jis moja jums, kad eitumėt su juo,
Ir tartum nori vienas, paslapčia,
Kažką pranešti jums.

MARCELAS Antai, pažvelkit:
Kaip mandagiai jis kviečia jus į šalį.
Bet neikite su juo.

HORACIJUS Ne, niekuo gyvu.

HAMLETAS

Jis neatsako; aš paseksiu jį.

HORACIJUS

Nereikia, prince!

HAMLETAS Ko gi čia bijot?
Gyvybė man pigesnė už segtuką,
O mano sielai jis nepavojingas,
Nes nemirtinga ji, kaip ir jisai.
Štai vėl mane jis šaukia; aš einu.

HORACIJUS

O jeigu jis mėgins jus nusitempti
Prie jūros ar į atskardį uolos,
Viršum bangų pakibusios grėsmingai,
Ir ten pabaisa kokia pasivers,

Kuri atimti nuovoką jums gali
Ir jus į beprotybę nugramzdint?
Tik pagalvokit: panaši vieta
Pripildo siaubo smegenis kiekvieno,
Kurs nuo tokios aukštybės jūron žvelgia
Ir šniokštaujant ją girdi apačioj.

HAMLETAS

Jisai man vis dar tebemoja.— Eik,
Aš seksiu tavo pėdomis.

MARCELAS Ne, ne,
Jūs, prince, neisite!

HAMLETAS Šalin rankas!

HORACIJUS

Apsimąstykit; neikite su juo.

HAMLETAS

Lemties manosios balsą aš girdžiu,
Ir kiekviena gyslelė šito kūno
Pilna drąsos tartum Nemėjos liūtas[10].
Jis vis dar kviečia; leiskite, prašau,
Nes, dievaži, kas drįs pastot man kelią,
Tą aš paversiu šmėkla. Atsitraukit,
Jūs girdite? — Eik, aš lydžiu tave.

Šmėkla ir Hamletas išeina

HORACIJUS

Fantazija neduoda jam ramybės.

MARCELAS

Nenusigąskim; sekim iš paskos.

HORACIJUS

Eime. Bet kuo gi baigsis visa tat?

MARCELAS

Kažkas papuvę danų karalystėj.

HORACIJUS
Apvaizda mums padės.

MARCELAS Na tad žygiuokim.
(*Išeina*)

V scena

Kita aikštelės dalis
Įeina š m ė k l a ir H a m l e t a s

HAMLETAS
Kur tu mane vediesi, sakyk.
Aš nebeinu toliau.

ŠMĖKLA Klausyk manęs.

HAMLETAS
Mielai.

ŠMĖKLA Jau artinasi valanda,
Kai aš liepsnų sieringų sūkurin
Turiu sugrįžt.

HAMLETAS O šmėkla nelaiminga!

ŠMĖKLA
Nesigailėk manęs, bet tai, ką aš
Atversiu tau, į širdį įsidėki.

HAMLETAS
Manoji pareiga — tavęs klausyt.

ŠMĖKLA
Taip. Ir išklausius imtis keršto.

HAMLETAS Ką?

ŠMĖKLA
Aš — tėvo tavojo dvasia,
Klajoti tolei pasmerkta per naktį,

O dieną atgailauti ugnyje,
Kol mano žmogiškos būties kaltes
Išdegins liepsnos. Jei man būtų leista
Kalbėti apie paslaptis to kapo,
Kur uždarytas aš, tai tu galėtum
Išgirsti iš manęs tokių dalykų,
Jog nuo paties menkiausio mano žodžio
Tau sudrebėtų siela, jaunas kraujas
Sustingtų gyslose, tarytum žvaigždės
Iškristų tavo akys iš orbitų,
Surizgę atsitiestų garbiniai
Ir pasišiauštų tau kiekvienas plaukas
Tartum spygliai įnirtusio dygliuočio.
Bet amžino pasaulio apreiškimai
Ne kūniškom ausim yra skirti.
Klausyk, klausyk! O paklausyk! Jei tu
Tikrai mylėjai savo brangų tėvą...

HAMLETAS

O viešpatie!

ŠMĖKLA Turi atkeršyt tiems,
Kurie jį taip begėdiškai nužudė.

HAMLETAS

Nužudė?

ŠMĖKLA

Žudyt yra niekšybė jau savaime,
Bet toji žmogžudystė — iš visų
Pati nežmoniškiausia ir klaikiausia.

HAMLETAS

O, pasakyk nedelsdamas man viską,
Idant greičiau už meilės svajones,
Greičiau už lakią mintį skrist galėčiau
Prie keršto.

ŠMĖKLA Aš matau: tu pasiruošęs.
Bet jeigu tu net būtumei glebesnis
Už riebią raugę, tingiai ir vešliai

Kerojančią prie Letos[11], tai vis viena
Sukrustumei dabar. Klausyk, sūnau:
Yra paleistas gandas, jog mane,
Užmigusį sode, angis įgėlė,
Ir pasakomis apie mano mirtį
Apgautos ausys Danijos visos.
Tačiau žinok, taurusis jaunikaiti:
Angis, pakirtusi tavajam tėvui
Gyvybę, dėvi šiandien jo karūną.

HAMLETAS

O pranašinga mano siela! — Dėdė?..

ŠMĖKLA

Taip, tas žvėris pablūdęs, tas žagikas
Burtinga savo išmonės jėga
Ir dovanom vylingom (o, težūva
Ta dovana ar išmonė, kuri
Taip gali suviliot!) palenkt mokėjo
Nešvankiai valiai savo geidulių,
Kaip rodės, tokią skaisčią mano žmoną.
O Hamletai, koks tai kritimas buvo!
Mane, kurio kilnioji meilė ėjo
Petis į petį su ištikimybe,
Per jungtuves žadėtąja šventai,
Ji iškeitė į visišką menkystą,
Kurs prigimtinėm savo dovanom
Iš tolo neprilygsta man.
Bet kaip per amžius nesuklups dorybė,
Nors, prisidengusios rūbu šventu,
Ją masintų pagundos nuodėmingos,
Taip ir gašlybė, jeigu net ji būtų
Prie angelo šviesiausio prileista,
Atsigardžiavus dieviškojo guolio,
Vėl griebsis atmatų.
Bet jau lyg rytu padvelkė: tyliau!
Skubėkime. Sode kaip visuomet
Man pokaičio prigulus, tavo dėdė,
Nutykojęs akimirksnį patogų,

Su juodmedžio nuodingojo lašais
Prisėlino ir man ausų angon
Įpylė šio raupsingojo skystimo,
Kuris yra toks mūsų kraujo priešas,
Jog viso kūno įgimtais takais
Jis gyvsidabriu greitai išsilieja
Ir kaip rūgštis, įlašinta į pieną,
Sutraukia ir sukrešina staiga
Žmogaus tyriausią ir sveikiausią kraują;
Taip atsitiko man,— ir lyg raupsuotam
Žvynais bjauriausiais piktšašis ūmus
Perdėm aplipdė mano gluotnų kūną.
Taip aš miegodamas nuo brolio rankos
Gyvybės, sosto ir žmonos nustojau.
Aš nuodėmių pačiam pražydime
Be sakramentų, be išpažinties
Buvau skinte nuskintas netikėtai
Ir, sąskaitų kaip reikiant nesutvarkęs,
Naštos blogybių slegiamas, turėjau
Prieš teismą stoti. O, baisu! Baisu!
O, kaip baisu! Tad jeigu iš tikrųjų
Tu man sūnus, tai nepakęsk, neleiski,
Kad purvinos kraujomaišos lizdu
Pavirstų Danijos valdovų guolis.
Bet, griebdamasis keršto, nesutepk
Širdies savos ir apmaudo negiežki
Ant savo motinos, nes jai užteks
Bausmės dangaus ir tų dyglių slaptingų,
Kurie taip žiauriai drasko jai krūtinę.
Tačiau gana gaišuoti: liki sveikas!
Jau švitvabalis rytą pranašauja
Ir temdo savo šviesą nenaudingą.
Sudie, sudie! Ir nepamiršk manęs.
(*Išeina*)

HAMLETAS

O jūs, dangaus kariaunos! Tu, o žeme!
Kas dar? Pridėt gal pragarą? Ne, fui!
Kentėk, kentėk, širdie, nesilpkit, raumens,
Ir stamantriai laikykite mane.

Tave pamiršti?.. Nelaiminga šmėkla!
Kol dar šiame paklaikusiam pasauly
Gyvena atmintis... Tave pamiršti?
O, aš nuo savo atminties lentos[12]
Visus niekingus įspūdžius nutrinsiu,
Visus pamokslus knyginius ir visa,
Ką praeitis įbrėžė, ką many
Įamžino jaunystė pastabioji.
Taip, aš prisiekiu: vien liepimas tavo,
Vien jis tiktai, nesuteptas ir grynas,
Bus gyvas knygoj mano smegenų.
O pražūtinga moterie! O niekše,
Maloniai šypsantis prakeiktas niekše!
Greičiau man lenteles! Užsirašysiu,
Kad galima be paliovos šypsotis
Ir būti (bent jau Danijoj) niekšu.
(*Rašo*)
Taip, dėde, taip.— Dabar štai mano šūkis:
„Sudie, sudie! Ir nepamiršk manęs.“
Prisiekiau.

HORACIJUS IR MARCELAS (*už scenos*)

Prince! Prince!

MARCELAS Mano prince!

HORACIJUS
Tegu apvaizda saugo jus.

HAMLETAS Tesaugo.

MARCELAS (*už scenos*)

Ei, prince Hamletai, kur jūs?

HAMLETAS

Čia, mano mielas, čia, drauguži mano!

Įeina H o r a c i j u s *ir* M a r c e l a s

MARCELAS

Na kaip, taurusis mano prince?

HORACIJUS

Kas naujo, mano prince?

HAMLETAS O, stebuklas!

HORACIJUS

Kas atsitiko?

HAMLETAS Ne, jūs prasitarsit.

HORACIJUS

Aš, mano prince, niekad, dievaži.

MARCELAS

Aš irgi, prince.

HAMLETAS Ką jūs pasakysit?..
Koksai žmogus galėtų pagalvot?..
Bet jūs tylėsit?

HORACIJUS IR MARCELAS Būkit tikras, prince.

HAMLETAS

Nėr tokio niekšo Danijoj visoj,
Kuris nebūtų... šunsnukis didžiausias.

HORACIJUS

Neverta keltis iš kapų vaiduokliui
Dėl šitokių naujienų.

HAMLETAS Jūs teisus;
Jūs visiškai teisus; tad be kalbų
Paspauskim viens kitam rankas ir eikim
Savais keliais: jūs — ten, kur šaukia jus
Darbai ir polinkiai (visi mat šiokį
Ar tokį turi polinkį bei darbą),
O aš, klusnus vargingai savo daliai,
Aš... eisiu melstis.

HORACIJUS

Tai padriki ir klaikūs žodžiai, prince.

HAMLETAS

Labai gailiuos, kad jie užgauna jus.
Taip, nuoširdžiai gailiuos.

HORACIJUS

Ne, prince, čia nėra jokios užgaulės.

HAMLETAS

Yra, šventuoju Patriku prisiekiu[13],
Ir dar kokia baisi! O dėl vaiduoklio,
Tai aš galiu jums tiesiai pasakyti,
Jog tai garbinga šmėkla. Bet patirti,
Ką mudu veikėme ir ką šnekėjom,
Bandysit veltui. O dabar, draugai,—
Juk jūs draugai, kariai ir bendramoksliai —
Išpildykit man vieną prašymėlį.

HORACIJUS

Ką, prince? Mielu noru.

HAMLETAS

Nepasakokit niekad apie tai,
Ką matėte nakčia.

HORACIJUS IR MARCELAS Ne, niekuomet.

HAMLETAS

Prisiekit.

HORACIJUS Prince, duodu žodį, niekad.

MARCELAS

Aš irgi duodu žodį: niekad, prince.

HAMLETAS

Rankas ant kardo![14]

MARCELAS Mes gi jau prisiekėm.

HAMLETAS

Ne, ne, kaip pridera, manuoju kardu.

ŠMĖKLA (*iš po žemių*)

Prisiekit!

HAMLETAS

Kas tai pasakė? Tu, brolau? Po šimts!
Štai, girdite iš požemio jo balsą?
Na, duokit priesaiką.

HORACIJUS Sakykit, prince.
Kaip skamba ji?

HAMLETAS Jūs turit amžinai
Tylėti apie visa tai, ką matėt.
Prisiekit mano kardu.

ŠMĖKLA (*iš po žemių*)

Prisiekit.

HAMLETAS

Hic et ubique?[15] Pasikeiskim vietom.
Čionai paeikit, meldžiamieji,
Ir vėl rankas padėkite ant kardo;
Nė žodžio apie tai, ką jūs išgirsit;
Prisiekit mano kardu.

ŠMĖKLA (*iš po žemių*)

Prisiekit!

HAMLETAS

Teisingai, senas kurmi! Kaip žvaliai
Knisiesi tu! Puikiausias žemkasys!
Mieli draugai, dar truputį į šalį.

HORACIJUS

O diena ir naktie! Kaip šitai keista!

HAMLETAS

Tad visa tai priimkit lyg keistybę.
Ir danguje, Horacijau, ir žemėj
Daugiau dalykų paslėpta yra,
Negu sapnavo jūsų išmintis.[16]

Bet eikit čion.
Prisiekite man vėl pačia apvaizda,
Jog niekados (jei net ir kažin kaip
Nustebintų jus mano elgesys,
Kadangi man ateityje reikės
Galbūt keistybių skraistę užsimesti),
Jog jūs, mane išvydę, niekados
Neimsite rankas kryžmai dėlioti,
Nei linkčiot galvas, nei kalbėt visokius
Dviprasmiškus žodžius, kaip: „Žinom, žinom“,
Arba: „Jei panorėtume tiktai“,
Ar aplamai ką norint panašaus,
Neaiškiai duodami suprast, jog žinot
Šį tą apie mane. To nedaryti
(Ir bėdoje apvaizda jus telydi)
Prisiekit man.

ŠMĖKLA (*iš po žemių*)

Prisiekit!

HAMLETAS

Nutilk, nutilk, nerimstanti dvasia!

Jie prisiekia

Na, meldžiamieji, savo meilę jums
Dabar aš atiduodu; ir jei kuo
Jums gali vargšas Hamletas įrodyt
Prisirišimą savąjį, tai viską
Jis su pagalba dievo padarys.
Eime kartu namo. Bet atsiminkit,
Laikykit nuolatos pirštus prie lūpų.
Sugverusi gadynė! Ir, deja,
Aš gimęs tam, kad pataisyčiau ją.
Keliaukime visi kartu.
(*Išeina*)

ANTRAS VEIKSMAS

I scena

Kambarys Polonijaus namuose
Įeina P o l o n i j u s *ir* R e i n a l d a s

POLONIJUS

Štai pinigai ir laiškas jam, Reinaldai.

REINALDAS

Taip, mano pone.

POLONIJUS

Tu padarytumei labai protingai,
Jei, prieš pasimatydamas su juo,
Išsiteirautum, kaip jis elgias.

REINALDAS Pone,
Aš būtent tai turėjau omeny.

POLONIJUS

Na ir puiku! Ir, dievaži, puiku!
Taigi klausyk: iš pradžių sužinoki,
Kokių ten dar yra Paryžiuj danų,
Kas jie tokie, iš ko ir kur gyvena,
Kiek leidžia pinigų, su kuo bendrauja,
Ir šitokių apylankų dėka
Patyręs, jog su mano sūnumi
Pasipažįsta jie, bandyk išgauti
Kai ką daugiau, negu tiesiu keliu
Galėtumei pasiekti; apsimesk,
Lyg mano sūnų tu šiek tiek pažįsti,
Sakyk: „Aš pažinojau jojo tėvą,

Jo artimuosius, iš dalies jį patį."
Reinaldai, supranti?

REINALDAS Puikiausiai, pone.

POLONIJUS

Taip, „iš dalies jį patį, nors",— pridurk,—
„Labai mažai; bet, jeigu aš neklystu,
Jis, rodosi, gerokai pasileidęs
Ir turi vieną aistrą." Čia gali
Primesti jam nesąmonių visokių,
Tik, žinoma, neteršdamas garbės jo,—
To nedaryk, ne, šiaip sau ką iš tų
Paikų ir lengvapėdiškų išdaigų,
Kurios nuo seno laikomos yra
Pirmais laisvos jaunystės palydovais.

REINALDAS

Sakysime, lošimas.

POLONIJUS Taip, lošimas,
Burnojimas, peštynės, girtuoklystė,
Kekšavimas — gali net griebtis to.

REINALDAS

Tai būtų jam pažeminimas, pone.

POLONIJUS

Ne, tu galėsi kaltinimą savo
Čia pat sušvelninti; neduok suprasti,
Jog visiškai nebesitvardo jis;
Nereikia nieko persūdyt. Jo kliaudas
Mokėki atvaizduoti taip gražiai,
Kad jos atrodytų kaip išdykumas,
Audringos prigimties prasiveržimai,
Siautimas jauno kraujo neramaus,
Kurį kiekvienas jautė savyje.

REINALDAS

Bet, mano pone...

POLONIJUS Kam to viso reikia?

REINALDAS

Taip, aš norėčiau, pone, tai žinot.

POLONIJUS

O mano užmačia yra tokia,
Ir vylius tas nebus tikriausiai bergždžias:
Pajuodinus truputį mano sūnų
Lyg daiktą, kurs susitepa bedirbant,—
Įsidėmėk —
Asmuo, kurį kamantinėsi tu,
Galbūt kadaise mūsų jaunikaitį
Minėtom ydom sergant pastebėjęs,
Be abejo, pritars tokiais tau žodžiais:
„Brangusis mano pone“, ar „drauguži“,
Ar „gerbiamasis“,— žiūrint, kaip jis pats
Ir žmonės tam krašte vadinti pratę...

REINALDAS

Taip, aišku, pone.

POLONIJUS

Ir jis tuoj pradės... Jisai pradės... Ką aš čia norėjau pasakyti? Dievaži, aš norėjau kažką pasakyti. Kur aš sustojau?

REINALDAS

Ties „pritars tokiais tau žodžiais“, ties „drauguži“ ar „gerbiamasis“.

POLONIJUS

„Pritars tokiais tau žodžiais“; taip, gerai;
Ir jis pridurs: „Aš poną tą pažįstu,
Mačiau jį vakar, prieš kelias dienas
Ar šiaip kada, su tuo ir tuo; iš tikro,
Jis lošė tąsyk ar įkaušęs buvo,
Ar pešėsi dėl sviedinio.“ Ar gal:
„Aš sukant jį mačiau linksmon vietelėn“,
Atseit — į viešnamį ar panašiai.
Dabar matai: apgaulės meškerė

Sugauna pagaliau teisybės karpį.
Taip mes, kurie įgudrinti ir guvūs,
Painiais drąsių užuolankų keliais
Išeiname į kelią reikalingą;
Ir tu, šiais patarimais pasikliovęs,
Man išbandysi sūnų. Supratai?

REINALDAS

Taip, mano pone.

POLONIJUS Na, sudie; laimingai.

REINALDAS

Brangusis pone!..

POLONIJUS

Stebėk slapčia jo poelgius visus.

REINALDAS

Stebėsiu, mano pone.

POLONIJUS Ir tegu
Jis tęsia savo muziką toliau.

REINALDAS

Taip, mano pone, suprantu.

POLONIJUS Sudie.

R e i n a l d a s išeina. Įeina O f e l i j a

Tai tu, Ofelija! Kas atsitiko?

OFELIJA

Ak, pone, kaip aš baisiai nusigandus!

POLONIJUS

Bet ko gi, dieve mano?

OFELIJA

Aš siuvinėjau savo kambary;
Staiga tik princas Hamletas įeina...
Atsilapojusiu švarku, vienplaukis,

Su kojinėm supurvintom, be raiščių,
Nusmukusiom lig užkulnių pačių,
Kaip marškiniai išbalęs, dreba visas —
Net barška keliai — ir atrodo taip,
Lyg būtų jis iš pragaro ištrūkęs
Pasidalint regėtom ten kančiom.

POLONIJUS

Pakvaišęs iš tos meilės?

OFELIJA Nežinau,
Bet aš bijau, kad taip.

POLONIJUS Ir ką jis sakė?

OFELIJA

Jis pagriebė mane tvirtai už riešo,
Paskui, kiek leidžia ištiesta ranka,
Paėjo atbulas ir, šitaip delną
Viršum akių pridėjęs, man į veidą
Žiūrėti ėmė tiriamu žvilgsniu,
Tarsi mane norėdamas nupiešti.
Taip jis ilgai stovėjo. Pagaliau,
Man krestelėjęs ranką truputėlį
Ir galvą palingavęs tris kartus,
Jis taip giliai ir sunkiai atsiduso,
Jog rodės, kad ateina galas jam.
Paskui mane paleido ir atgal
Vis traukėsi prie durų atsigręžęs
Ir rado kelią be akių pagalbos,
Kurių šviesa sroveno į mane.

POLONIJUS

Na, einam; reikia pamatyt karalių.
Taip, iš tiesų, tai meilės kvaitulys,
Kurs meilę žudo siautėjimu savo
Ir stumia valią į žygius šiurpiausius
Kaip visos aistros, dėl kurių žmogus
Gyvenime tiek vargo turi. Gaila.
Tu šiom dienom gal jam buvai šiurkšti?

OFELIJA

Ne, mano pone; bet, kaip jūs man liepėt,
Aš nepriimdavau iš jo laiškų
Ir uždraudžiau užeiti pas mane.

POLONIJUS

Jis ir pamišo. Gaila, kad rimtai
Nekreipdavau aš dėmesio į jį;
Aš vis galvojau, kad jisai tik žaidžia,
Kad jis tave sumanė pražudyti.
Įtaringumas velniškas! Dievaž,
Kaip kad jaunatvei trūksta apdairumo,
Taip mūsų amžiuj — jo net su kaupu.
Na, einame abudu pas karalių;
Jam reikia apie visa tat pranešti:
Baisiau šią meilę slėpti širdyje,
Negu kitiems iškart atskleisti ją.
Eime.
(*Išeina*)

II scena

Salė pilyje. Trimitų garsai
Įeina Karalius, Karalienė, Rozenkrancas, Gildensternas ir palyda

KARALIUS

Sveiki, brangusis mano Rozenkrancai
Ir mielas Gildensternai! Mes ne tik
Jus, išsiilgę, troškom pamatyti,
Mes buvom šiuokart jūsų reikalingi
Ir kuo skubiausiai pakvietėm čionai.
Jūs apie Hamleto pasikeitimą
Girdėjot jau. Tikrai, dvasia ir kūnu
Jisai nepanašus pats į save.
Kas dar, jei ne staigi mirtis jo tėvo,
Jam sveiką nuovoką atimt galėjo,
Nenumanau. Aš jus meldžiu abudu —

Nes judu augote su juo ir esat
Jam artimi ir amžium, ir būdu —
Palikit bent trumpam čionai, prie dvaro,
Įtraukit jį į pramogas bendras
Ir iš ženklų, prasprūdusių netyčia,
Bandykite susekt, ar jo negraužia
Koks norint slaptas sielvartas, kurį,
Išaiškinę, pagydyti galėsim.

KARALIENĖ

Jis, mano ponai, jus dažnai minėjo,
Ir aš manau, jog visame pasauly
Neatsiras kitų dviejų žmonių,
Kuriems jis būtų šitaip atsidavęs.
Tad jeigu būsit judu tiek geri
Ir tiek malonūs, jog sutiksit mums
Dalelę savo laiko paaukoti,
Ateidami į talką mūsų vilčiai,—
Šią paslaugą karališkas dosnumas
Mokės įvertint.

ROZENKRANCAS Jūsų didenybėms
Labiau derėtų mudviem įsakyt,
Pasiremiant valdoviška galia,
Negu prašyti.

GILDENSTERNAS Mes paklusnūs jums
Ir, savo gerą valią bei uolumą
Sudėdami laisvai prie jūsų kojų,
Įsakymo telaukiam.

KARALIUS

Aš jums dėkoju, mielas Gildensternai
Ir Rozenkrancai.

KARALIENĖ Mielas Rozenkrancai
Ir Gildensternai, aš dėkinga jums.
Bet eikite greičiau pas mano sūnų,
Kurs pernelyg pasikeitė.— Kas nors
Tenuveda pas Hamletą svečius.

24. PLB 20

GILDENSTERNAS

Duok viešpatie, kad jam draugystė mūsų
Naudinga būtų ir smagi.

KARALIENĖ Duok dieve.

Rozenkrancas, Gildensternas ir kai kas iš palydos išeina. Įeina Polonijus

POLONIJUS

Valdove, iš Norvegijos laimingai
Pasiuntiniai sugrįžo atgalios.

KARALIUS

Tu tebesi gerų naujienų tėvas.

POLONIJUS

Nejaugi? Patikėkite manim,
Jog sąžinei ir savo pareigoms
Aš niekad nenusidedu prieš dievą
Nei prieš karalių savo maloningą.
Ir jeigu neatbuko šitos smegens,
Kurios su tokia nuostabia uosle
Teisybę sumedžiodavo kadaise,
Tai beprotystės Hamleto šaltinis,
Kaip man atrodo, susektas yra.

KARALIUS

O, pasakyk greičiau, aš nekantrauju.

POLONIJUS

Iš pradžių pasiuntinius išklausykit,
O mano pranešimas tepalieka
Lyg saldumynas užbaigai puotos.

KARALIUS

Eik pasitikti jų ir vesk čionai.

Polonijus išeina

Jis tvirtina, brangi Gertrūda mano,
Jog rado slaptą priežastį ligos,

Kuri nūnai ištiko jūsų sūnų.

KARALIENĖ

Bene svarbiausia — tėvo jo mirtis
Ir tokios greitos mudviejų vedybos.

KARALIUS

Gerai, mes pasistengsim tai ištirt.

Sugrįžta Polonijus *drauge su* Voltimandu *ir* Kornelijum

Sveiki, mieli draugai! Na, Voltimandai,
Ką siunčia mums Norvegas, mūsų brolis?

VOLTIMANDAS

Linkėjimus ir padėką širdingą.
Išklausęs mus, jis tučtuojau įsakė
Sūnėnui sustabdyti telkimus,
Kurie atrodė kaip pasiruošimai
Prieš lenkus, bet, pažvelgus atidžiau,
Aiškių aiškiausiai buvo nukreipti
Prieš jūsų didenybę; ir įtūžęs,
Kad jo nesveikata ir senas amžius
Taip panaudojami piktam, jis liepia
Atvykti Fortinbrasui pas save;
Tasai nesispiria, klusniai sutinka
Norvego priekaištus ir pagaliau
Prisiekia iškilmingai savo dėdei
Prieš jūsų didenybę niekados
Nekelti ginklo. Senasai Norvegas,
Dėl to nudžiugintas be galo, skiria
Tris tūkstančius auksinių jam kasmet
Ir duoda teisę panaudot prieš lenkų
Jau stovinčius su apranga pulkus,
O jums nuolankų prašymą štai siunčia,
(*Paduoda raštą*)
Idant nedraustumėte jo kariams
Laisvai žygiuot per jūsų karalystę,
Kaip nuostatai saugumo ir taisyklės,
Išdėstytos čionai, to reikalauja.

KARALIUS

Labai gerai; atliekamu laiku
Mes perskaitysim raštą, atsakysim
Ir viską apgalvosime; šiuo tarpu
Dėkoju už vaisingą triūsą jums;
Ilsėkitės dabar, o vakare
Iškelsim bendrą pokylį; jūs būsit
Mieli svečiai.

Voltimandas ir Kornelijus išeina

POLONIJUS Pasibaigė laimingai.
Šviesiausieji valdovai, nagrinėti,
Kas tai yra didybė ir klusnumas,
Dėl ko diena — diena, naktis — naktis
Ir laikas — laikas, būtų ne kas kita,
Kaip veltui gaišti dieną, naktį, laiką.
Tačiau trumpumas — išminties esmė,
O daugžodystė — puošmenos bedvasės;
Taigi trumpai, taurusis mūsų princas
Pamišo; taip, aš pasakiau „pamišo“,
Nes pamišimas tuo ir pasireiškia,
Jog mes pamyštame. Na, bet tiek to.

KARALIENĖ

Prie reikalo arčiau, be prašmatnybių.

POLONIJUS

O, patikėkite, aš nesileidžiu
Į jokias prašmatnybes. Juk tiesa,
Kad jis pamišęs; ir tiesa taipogi,
Jog tai skaudu; skaudu, jog tai tiesa;
Tačiau į šalį gražgrožius kvailus!
Kalbėsiu paprastai; kad jis pamišęs,
Jūs pripažinsite, manau; vadinas,
Mums lieka rast, kur glūdi šio efekto,
Ar — teisingiau — defekto priežastis,
Kadangi šis defektyvus efektas
Nėra be priežasties. Štai kas mums lieka,
Ir štai tos liekanos; įsivaizduokit:

Turiu aš dukterį (taip, ją turiu,
Kol man priklauso ji), ir ta duktė,
Klusni ir atsidavus savo tėvui,
Man įteikė šį laišką: spręskit patys.
(*Skaito*)
„Mano sielos dievaitei, dangiškajai, žavesingajai Ofelijai..." Blogai pasakyta, nevykusiai pasakyta: „žavesingajai" — nevykusiai pasakyta. Bet klausykite toliau (*skaito*): „Ant jos puikios baltos krūtinės, ant šių..." ir taip toliau.

KARALIENĖ

Ji gavo tai iš Hamleto?

POLONIJUS Kantrybės,
Tuoj viską sužinosit, karaliene.
(*Skaito*)
„Tikėk, kad vietoj stovi saulė,
Tikėk, kad žvaigždės — ne liepsna,
Tikėki, jog tiesa — apgaulė,
Bet mano meilė — amžina.

O, brangioji Ofelija, sunkiai man sekasi tos eilės; aš nemoku skaičiuoti savo atodūsių, bet patikėk, mylimiausioji, kad aš tave myliu neapsakomai. Sudie. Lieku amžinai tavo, brangiausioji mano mergele, kol veikia šis mechanizmas.[17] Hamletas"

Man įteikė tatai klusni duktė,
Kuri, be to, nupasakojo smulkiai,
Kaip meilinosi jis, kada ir kur
Tai būdavo.

KARALIUS O kaip jinai sutiko
Jo meilę?

POLONIJUS Kuo jūs laikote mane?

KARALIUS

Tiesiu ir sąžiningu žmogumi.

POLONIJUS

Labai norėčiau jums tatai įrodyt.
Bet ką jūs pagalvotumėt, jei aš,

Pamatęs aistrą šią įsisiūbavus,—
O aš anksčiau, nei man duktė pasakė,
Prisipažįstu, viską pastebėjau,—
Išties, ką pagalvotumėte jūs
Ir jūsų didenybė, karaliene,
Jei aš stovėčiau kaip lenta ar stalas,
Ar mirktelėčiau širdžiai, kad tylėtų,
Ar abejingas meilę šią stebėčiau?
Ką pagalvotumėte jūs? Bet ne,
Aš nežiopsojau ir gražuolei savo
Nedelsdamas pareiškiau taip: „Žinok,
Jog Hamletas ne tavo žvaigždei skirtas:
Jis — princas, o todėl reik baigti tai."
Ir aš jai įsakiau užsidaryti
Nuo jojo lankymų, neįsileist
Pasiuntinių ir dovanų neimti.
Ji pasidarė išvadas vaisingas;
O jis, atstumtas, pradžioje įpuolė
Į liūdesį ir pasninką, paskui
Į nemigą, paskiau į suglebimą,
Paskiau į išsiblaškymą ir šitaip
Nugrimzdo pamažu į beprotybę,
Kurioj lig šiolei skendėja ir mums
Tiek nerimasčio kelia.

KARALIUS Kaip jūs manot?

KARALIENĖ

Aš linkusi tikėti.

POLONIJUS Įdomu,
Ar buvo toks kuomet atsitikimas,
Kad, man griežtai pasakius „taip yra",
Išeitų atvirkščiai?

KARALIUS Man regis, ne.

POLONIJUS (*rodydamas į savo galvą*)
Nuimkit ją, jei atsitiks kitaip.
Nors būtų paslėpta tiesa po žemėm,
Aš sugebėsiu ją surast vis vien.

KARALIUS

O kaip tuo įsitikinti?

POLONIJUS Jūs žinot,
Jisai ištisomis valandomis
Galerijoje kartais vaikštinėja.

KARALIENĖ •

Taip, iš tikrųjų.

POLONIJUS Šitokiu metu
Aš savo dukterį pas jį nusiųsiu.
Mes su jumis, už kilimo užėję,
Stebėsim: jeigu jos jisai nemyli
Ir ne dėl to aptemo protas jam,
Tai man vieta ne prie valstybės vairo.
O kaime, prie arklidžių.

KARALIUS Pamatysim.

KARALIENĖ

Žiūrėkite, štai jis ateina, vargšas,
Paniuręs, su knyga.

POLONIJUS

Prašau jus, pasitraukite abu.
Aš jį užkalbinsiu.

Karalius, Karalienė ir palyda išeina. Įeina Hamletas skaitydamas

O, dovanokit:
Kaip mielas princas Hamletas gyvuoja!

HAMLETAS

Gerai, ačiū dievui.

POLONIJUS

Jūs mane pažįstat, prince?

HAMLETAS

Puikiausiai: jūs — žuvų pirklys.[18]

POLONIJUS

Ne, prince.

HAMLETAS

Tąsyk man norėtųs, kad jūs būtumėte tiek pat doras.

POLONIJUS

Doras, prince?

HAMLETAS

Taip, pone: juk šiais laikais sužvejoti pasaulyje dorą žmogų galima nebent vieną tarp dešimties tūkstančių.

POLONIJUS

Gryna tiesa, prince.

HAMLETAS

Mat, jei saulė veisia kirmėles šuns lavone, tai ir bučinio vertoj dvėsenoj... Jūs turit dukterį?

POLONIJUS

Turiu, prince.

HAMLETAS

Neleiskit jai vaikščioti saulėj[19]: kiekvienas vaisius yra palaimintas, bet kadangi jūsų duktė gali turėti vaisių... Drauguži, saugokitės.

POLONIJUS

Ką jūs norite tuo pasakyti? (*Pusbalsiu*) Įsikando mano dukterį; o iš pradžių jisai manęs nė nepažino, pasakė, kad aš žuvų pirklys. Per toli jis nuėjo! Bet iš tikro, jaunystėj man teko prisikentėti nuo tos meilės! Visai panašiai kaip jam.— Ką jūs čia skaitote, prince?

HAMLETAS

Žodžius, žodžius, žodžius.

POLONIJUS

Ir apie ką ten šnekama?

HAMLETAS

Kur šnekama?

POLONIJUS

Aš noriu pasakyti, apie ką šnekama toje knygoje?

HAMLETAS

Vis šmeižtai, pone; mat tas satyriškas nevidonas tvirtina, kad senių barzdos žilos, kad jų veidai susiraukšlėję, kad iš akių sunkiasi jiems tiršta derva ar slyvmedžių sakai ir kad jų smegenys beviltiškai nususę, o, be to, labai silpnos kinkos. Nors visu tuo, pone, aš tvirčiausiai tikiu, bet manau, jog rašyti apie tai nedera: mat ir jūs, pone, turėtumėte tiek metų, kiek aš, jei galėtumėte lyg vėžys vaikščioti atbulas.

POLONIJUS (*pusbalsiu*)

Nors tai ir beprotystė, bet nuoseklumo jai netrūksta.— Ar nenorėtumėte jūs pasišalinti iš atviro oro?

HAMLETAS

Kapan?

POLONIJUS

Teisybė, tatai reikštų pasišalinti iš atviro oro. (*Pusbalsiu*) Kokie prasmingi kartais būna jo atsakymai! Beprotystei dažnai tenka šitokia laimė, ir jos galėtų pavydėti net sveikiausias protas. Aš jį paliksiu ir tučtuojau pasistengsiu sugalvoti būdą, kaip jam susitikti su mano dukra.— Šviesusis prince, leiskite man su pagarba atsisveikinti.

HAMLETAS

Nėra tokio dalyko, pone, su kuriuo aš mieliau atsisveikinčiau,— nebent tik su savo gyvybe, nebent tik su savo gyvybe, nebent tik su savo gyvybe.

POLONIJUS

Likite sveiki, pone.

HAMLETAS

Tie nepakenčiami seni kvailiai.

Įeina R o z e n k r a n c a s *ir* G i l d e n s t e r n a s

POLONIJUS

Jūs ieškot princo Hamleto? Jis čia.

ROZENKRANCAS (*Polonijui*)

Tesaugoja jus dievas, pone!

P o l o n i j u s *išeina*

GILDENSTERNAS

Taurusis mano prince!

ROZENKRANCAS

Brangusis mano prince!

HAMLETAS

Mieliausieji mano bičiuliai! Kaip gyvuoji, Gildensternai? A, Rozenkrancas? Vyručiai, kaip jūs gyvuojat?

ROZENKRANCAS

Kaip nereikšmingi žemės šios vaikai.

GILDENSTERNAS

Laimingi tuo, kad ne per daug laimingi;
Viršūnėje Fortūnos kepuraitės[20]
Toli gražu ne bumbulas mes esam.

HAMLETAS

Bet ir ne jos batukų puspadžiai?

ROZENKRANCAS

Nei viena, nei kita, prince.

HAMLETAS

Vadinasi, jūs gyvenate arčiau prie juostos, pačiam jos malonių vidury?

GILDENSTERNAS

Ten mes kaip namie.

HAMLETAS

Slapčiausiose Fortūnos vietose? O, tai suprantama: juk jinai — kekšė. Kas naujo?

ROZENKRANCAS

Nieko, prince, išskyrus nebent gal`tai, kad žmonės dori pasidarė.

HAMLETAS

Vadinas, artinasi pasaulio pabaiga; tačiau jūsų naujiena netikra. Leiskite man pasiteirauti smulkiau: kuo gi jūs, mieli mano bičiuliai, įsipykote Fortūnai, kad ji atsiuntė jus čionai, kalėjiman?

GILDENSTERNAS

Kalėjiman, prince?

HAMLETAS

Danija — kalėjimas.

ROZENKRANCAS

Tuomet visas pasaulis — kalėjimas.

HAMLETAS

Ir net puikus, su daugybe pertvarų, vienučių bei požemių, iš kurių pats blogiausias — Danija.

ROZENKRANCAS

Mes kitokios nuomonės, prince.

HAMLETAS

Na, ką gi! Juk savaime nėra nei gerų, nei blogų dalykų, tik mūsų galvojimas paverčia juos tokiais. Man čia — kalėjimas.

ROZENKRANCAS

Matyt, jūsų garbėtroška pavertė Daniją kalėjimu; čia per ankšta jūsų dvasiai.

HAMLETAS

O dieve, aš galėčiau užsidaryti riešuto kiautan ir laikyti save begalinių erdvių viešpačiu, jeigu manęs nepersekiotų blogi sapnai.

GILDENSTERNAS

Būtent tuos sapnus ir pagimdo garbėtroška, kuri iš esmės tėra sapno šešėlis.

HAMLETAS

Bet patsai sapnas — irgi tik šešėlis.

ROZENKRANCAS

Teisybė, ir savo prigimtim garbėtroška atrodo man tokia lengva ir neapčiuopiama, kad ji tėra vien šešėlio atšešėlis.

HAMLETAS

Tąsyk elgetos yra gyvi kūnai, o mūsų monarchai ir pasipūtę herojai — tų elgetų šešėliai.— Ar nenueitume į rūmus? Aš nepajėgiu protauti, dievaži.

ROZENKRANCAS IR GILDENSTERNAS

Mes pasiruošę jums tarnauti.

HAMLETAS

Kam to reikia! Aš nestatau jūsų vienon greton su kitais savo tarnais, nes kaip doras žmogus turiu jums pasakyti, jog mano palydovai — tiesiog pasibaisėtini. Bet, padėjus ranką prie širdies,— ką jūs veikiate Elsinore?

ROZENKRANCAS

Mes atėjome jūsų aplankyti, prince, daugiau nieko.

HAMLETAS

Toks vargeta kaip aš neturi net kuo atsidėkoti; bet aš jums dėkoju; nors, tiesą pasakius, brangūs bičiuliai, mano padėka neverta nė skatiko.. Ar jūsų čionai kas nepašaukė? O gal tokia buvo jūsų pačių valia? Jūs atėjote laisvu noru? Na, neveidmainiaukite man, kalbėkite, ko tylit?

GILDENSTERNAS

Ką gi mes galim pasakyti?

HAMLETAS

O ką panorėsite, tik neišsisukinėkit. Jūs buvote pakviesti, ir aš

įskaitau jūsų žvilgsniuose kažin ką panašaus į prisipažinimą, kurį veltui stengiasi nuslėpti jūsų kuklumas. Aš žinau, mūsų gerasis karalius ir karalienė atsikvietė jus.

ROZENKRANCAS

Kuriam tikslui, prince?

HAMLETAS

Tai jūs patys turite man paaiškinti. Bet aš meldžiu jus vardan mūsų bičiulystės, vardan mūsų bendros jaunystės, vardan nesugriaunamos mūsų meilės, vardan viso, kas yra dar brangesnio ir kuo geresnis oratorius galėtų jus sugraudinti, kalbėkit atvirai ir tiesiai. Ar jūs čionai pakviesti, ar ne?

ROZENKRANCAS (*Gildensternui tyliai*)

Ką tu pasakysi?

HAMLETAS (*pusbalsiu*)

Na, dabar aš jus permatau kiaurai. (*Garsiai*) Jeigu jūs mylite mane, tai neslapukaukite.

GILDENSTERNAS

Taip, prince, mes čionai pakviesti.

HAMLETAS

Aš pasakysiu jums, kuriam tikslui; tokiu būdu aš užbėgsiu jūsų prisipažinimui už akių, ir paslaptis, kurią jūs žadėjote laikyti karaliui bei karalienei, nepraras nė plunksnelės. Pastaruoju metu — nė pats nežinau kodėl — aš netekau viso savo linksmumo, apleidau visus savo pomėgius. Iš tikro, kažkas taip slogina man širdį, jog net šis visatos žiedas — žemė — atrodo man kaip nykus uolotas kriaušis; štai šis, matote, stebuklingas baldakimas — oras, ši puiki mus gaubianti padangė, šis didingas, išgrįstas auksine liepsna skliautas,— visa tat man dabar nelyginant smarvingas ir drumstas debesis. Koksai nepaprastas kūrinys — žmogus! Koks prakilnus savo protu! Koks neaprėpiamas savo gabumais! Savo judesiais ir išvaizda — koks įspūdingas ir nuostabus! Savo veiksmais — kaip panašus į angelą! Savo išmone — kaip panašus į dievą! Pasaulio grožis! Visų gyvių pažiba! O kas man jisai — toji dulkių kvintesencija[21]? Iš žmonių manęs nedžiugina nė vienas,

netgi nė viena, nors jūsų šypsena sako, man regis, ką kita.

ROZENKRANCAS

Ne, prince, tokių minčių mes neturėjom.

HAMLETAS

Tai kodėl gi jūs nusijuokėt, kai pasakiau: „Iš žmonių manęs nedžiugina nė vienas“?

ROZENKRANCAS

Mat aš pagalvojau, prince, kad jeigu jūsų nedžiugina žmonės, tai kokiu rūgščiu veidu jūs sutiksit artistus; mes pasivijome juos kely, ir jie važiuoja čionai pasiūlyti jums savo paslaugų.

HAMLETAS

Tasai, kurs vaidina karalių, bus malonus svečias; jo didenybei aš atiduosiu prideramą duoklę; riteris nuotykiautojas tepaleidžia į darbą savo kalaviją ir skydą; įsimylėjėlis tegul nedūsauja perniek; keistuolis tegu vaidina ramiai iki galo savo rolę; juokdarys teprajuokina tuos, kurių smegenys duodasi lengvai kutenamos, o dama tegul išlieja laisvai savo jausmus, nors dėl to sušlubuotų baltosios eilės. O kas tai per artistai?

ROZENKRANCAS

Tie patys, kurie visuomet jus taip žavėdavo,— sostinės tragikai.

HAMLETAS

Tai ko gi jie klajoja?[22] Sėdėti vienoj vietoj praverstų jiems visais atžvilgiais — tiek garbės, tiek pelno.

ROZENKRANCAS

Man rodos, jog tų sunkumų priežastis — neseniai įvestos naujovės.

HAMLETAS

Ar jųjų garsas tebėra toks pat, koksai buvo anuomet, kai aš gyvenau mieste? Ar vis dar jie sutraukia tiek žiūrovų?

ROZENKRANCAS

O, ne, nebe tie laikai.

HAMLETAS

Tai kas gi čia atsitiko? Gal jie ėmė rūdyti?

ROZENKRANCAS

Ne, jų lygis nenusmuko nė per nago juodymą, bet yra ten būrelis jauniklių, geltonsnapių vanagiukų, kurie plyšoja visa gerkle ir susilaukia už tai velniškų plojimų. Šiandien jie madoj ir taip koneveikia paprastąjį (kaip jie vadina) teatrą, jog net tie, kurie vaikšto su kardu, būgštauja, kad koks rašeiva jų nepasmeigtų ant plunksnos, ir beveik nedrįsta tenai pasirodyti.

HAMLETAS

Ir tai jaunikliai? Bet kas gi juos išlaiko? Iš ko jie gyvena? O galbūt, pritrūkę balso, jie mes savo amatą? Ar tik jie nepasakys, patys tapę vėliau paprastais aktoriais (o taip veikiausiai ir bus, jeigu jų reikalai nepasitaisys), kad jiems pakenkė rašytojai, priversdami juos viešai tyčiotis iš savo pačių likimo?

ROZENKRANCAS

Kaip kažin ką, ir iš vienos, ir iš kitos pusės buvo daug triukšmo; o žmonės nelaiko nuodėme dar pakiršinti besiriejančius. Vienu metu už pjesę ničnieko neduodavo, jei autorius nebaigdavo veikalo muštynėmis.

HAMLETAS

Nejaugi?

GILDENSTERNAS

O, nemaža ten prisigadinta kraujo.

HAMLETAS

Ir vaikėzai paėmė viršų?

ROZENKRANCAS

Taip, prince, ir priedo dar — Herkulį sykiu su jo našta.[23]

HAMLETAS

Per daug stebėtis nėr ko. Antai mano dėdė — Danijos karalius; ir būtent tie, kurie vaipėsi jam į akis, kol buvo gyvas mano tėvas, dabar moka po dvidešimt, keturiasdešimt, penkiasdešimt ir net

šimtą dukatų už mažytį jo atvaizdėlį. Po perkūnais, čia yra kažkas antgamtiško... kad tik filosofija galėtų tai išaiškinti.

Trimitų garsai už scenos

GILDENSTERNAS

Štai ir aktoriai.

HAMLETAS

Džiaugiuosi jus matydamas Elsinore. Duokit paspaust jums rankas. Geidžiamam svečiui — mandagumas ir pagarba; leiskite man pasveikinti jus šitokiu būdu, kad nepagalvotumėt, jog artistams, kuriuos būtinai turiu priimti kaip dera, iš mano pusės buvo parodyta daugiau dėmesio negu jums. Malonu jus matyti, bet mano dėdė-tėvas ir teta-motina klysta.

GILDENSTERNAS

Dėl ko, prince?

HAMLETAS

Aš būnu pamišęs, tik pučiant smarkiam šiaurės vakarų vėjui; kai dvelkia pietys, aš moku atskirti sakalą nuo garnio.

Įeina P o l o n i j u s

POLONIJUS

Sveiki gyvi, ponai!

HAMLETAS

Klausykit, Gildensternai, ir jūs taipogi,— kiekvienai ausiai po klausytoją: tasai didelis kūdikis, kurį matote, dar neišsirito iš vystyklų.

ROZENKRANCAS

O galbūt jis atsidūrė juose antrąkart? Juk sakoma, kad žmogus į senatvę suvaikėja.

HAMLETAS

Aš jums pranašauju, kad jis ateina perspėti manęs dėl artistų; tuoj pamatysite.— Gerai sakote, pone; pirmadienį rytą, taip tas ir buvo, visai teisingai.

POLONIJUS

Meldžiamasis, aš turiu jums naujienų.

HAMLETAS

Meldžiamasis, aš turiu jums naujienų. Kai Roscijus[24] buvo aktorium Romoje...

POLONIJUS

Prince, čionai atvyko aktoriai.

HAMLETAS

Nejau?

POLONIJUS

Duodu garbės žodį...

HAMLETAS

„Ir jojo asilu kiekvienas..."[25]

POLONIJUS

Geriausi aktoriai pasaulyje — tragedijai, komedijai, istorijai, pastoralei bei kitokiems vaidinimams: pastorališkai komiškiems, istoriškai pastoraliniams, tragiškai istoriniams, tragiškai komiškai istoriškai pastoraliniams, tiek tolydiniam veiksmui, tiek palaidoms poemoms. Negąsdina jų nei Senekos[26] orumas, nei Plauto[27] šmaikštumas. Rašytose rolėse ir improvizacijoje — jie neprilygstami.

HAMLETAS

O, Jeftai, teisėjau Izraelio, kokį tu lobį turėjai![28]

POLONIJUS

Kas gi tai buvo per lobis, prince?

HAMLETAS

Kaipgi,
„Vienintelė duktė gražuolė,
Kurią mylėjo jis be galo."

POLONIJUS (*pusbalsiu*)

Vis apie mano dukterį.

HAMLETAS

Ar tai teisybė, senas Jeftai?

POLONIJUS

Jeigu jūs, prince, vadinat mane Jeftu,— tai aš turiu dukterį, kurią myliu be galo.

HAMLETAS

Šitai dar anaiptol neseka iš to.

POLONIJUS

O kas gi seka, prince?

HAMLETAS

O štai kas:
„Bet, mato viešpats,
Lemta buvo..."
Ir toliau — žinote pats:
„Kaip žmonės spėjo,
Taip ir išėjo..."
Pirmasis šios dievobaimingos dainelės posmas paaiškins jums visa kita, nes va, žiūrėkite, jau ateina mano linksmintojai.

Įeina a r t i s t a i

Sveikinu jus, ponai, čion atvykus, sveikinu jus visus. Džiaugiuos matydamas tave sveiką ir gyvą. Sveiki atkeliavę, mieli draugai! — O, mano senas bičiuli! Tavo veidas gerokai apšepo nuo to laiko, kai mačiau tave paskutinį kartą; o gal tu atvykai čia, Danijon, pasišaipyti iš manęs? — Ak tai jūs, mano jaunoji, didžiai gerbiamoji ponia![29] Prisiekiu motina švenčiausiąja, kad jūsų malonybė dabar per visą batkulnį arčiau prie dangaus negu tada, kai jus regėjau paskutinį sykį. Duok dieve, kad jūsų balsas nebūtų įskilęs kaip tas iš apyvartos išėjęs auksinis.— Sveikinu jus visus, ponai. Mes tartum prancūzų sakalininkai[30] pulsim ant to, kas tik mums pasitaikys. Drožkite tučtuojau monologą; nagi, pavaišinkite mus savo menu; na, greičiau ugningą monologą.

PIRMAS ARTISTAS

Kokį, gerasis mano prince?

HAMLETAS

Aš sykį girdėjau tave deklamuojant monologą, tačiau jis niekad nebuvo vaidinamas, o jeigu ir buvo, tai nebent vieną vienintelį kartą; pjesė, atmenu, nepatiko miniai,— daugumai ji buvo tas pats, kas ikrai[31], bet aš, taipogi ir kiti, kurių balsas panašiuose dalykuose svaresnis už manąjį, buvo tos nuomonės, kad pjesė — kuo puikiausia[32], gerai suskirstyta scenomis ir parašyta santūrios bei įgudusios rankos. Atsimenu, kažin kas išsitarė, jog eilėse trūksta pipirų turiniui paskaninti, o kalbose nėra nieko, kas autorių rodytų linkus įmantrauti, ir vis dėlto jis tokį rašymo būdą vadino tauriu, sveiku, maloniu bei gražiu, nors anaiptol ne prašmatniu. Labiausiai mėgau aš ten vieną monologą, kur Enėjas pasakoja apie save Didonei[33], ypač tą vietą, kur jis kalba apie Priamo[34] nužudymą; jeigu jisai gyvas jūsų atminty, pradėkite ta eilute; palaukit, palaukit:

„Nuožmusis Piras lyg žvėris laukinis...“

Ne, ne taip; bet prasideda žodžiu „Piras“.

„Nuožmusis Piras, kurio ginklas juodas
Lyg jojo mintys ar lyg ta naktis,
Kai arklyje lemtingam jis gulėjo[35],
Siaubingą savo veidą nusidažė
Dar baisesne spalva; dabar jisai —
Nuo kojų lig galvos — raudonas glaistas;
Jis visas šiurpulingai nudažytas
Tėvų, vaikų ir motinų krauju,
Sukepusiu kaitroj ugninėj gatvių,
Kurios prakeiktą, žiaurią šviesą lieja
Į savojo karaliaus žudynes,
Ir, degdamas įnirtimu, aplipęs
Sukrešusiais kraujais, įšėlęs Piras
Karbunkulais[36] žaibuojančiom akim
Garbingojo Priamo ieško.“

Na, tęskite toliau.

POLONIJUS

Dievaži, prince, gerai padeklamuota, su dideliu raiškumu ir įsijautimu.

PIRMAS ARTISTAS „Štai
Suranda jis aną, bejėgiais smūgiais
Dar puolantį graikus; jo senas kardas
Įsakymų jo rankos nebeklauso
Ir lieka ten, kur nusileido. Piras
Su Priamu kovon nelygion skuba;
Pagautas įdūkimo, kerta jis...
Bet vien šaižus švilpimas kalavijo
Parbloškia silpną senį. Ilionas[37]
Nustėręs, tartum jausdamas šį smūgį,
Liepsnojančia viršūne iki žemės
Nulinksta ir dundėjimu kraupiu
Paveržia Piro klausą; ir pažvelkit:
Antai jo kalavijas, pasikėlęs
Viršum galvos Priamo žilaplaukės,
Ore sustingo. Taip stovėjo Piras,
Tartum negyvas atvaizdas tirono,
Ir, lyg savajam ryžtui abejingas,
Dvejojo.
Bet, kaip dažnai prieš audrą danguje
Tyla užeina, debesys sustoja,
Nuščiūva drąsūs vėjai, ir pasaulis —
Bežadis lyg mirtis, ir paskum staigiai
Sudrasko griausmas orą,— lygiai taip,
Padelsus kiek, į darbą šaukia Pirą
Atbudęs kerštas. Ir nekrito niekad
Ciklopų kūjai taip negailestingai
Ant Marso neįveikiamų šarvų[38],
Kaip kad tuomet kraujuotas Piro ginklas
Nukrito ant Priamo.
Šalin, Fortūna, kekše! O dievai,
Visi, kiek jūsų tik yra Olimpe,
Atimkite iš josios rankų galią,
Sutriuškinkit jai stipinus ir ratą,
O stebulę nuo kauburės dangaus
Į pragarą nusvieskit."

POLONIJUS
Per daug ištęsta.

HAMLETAS

Visa tai drauge su jūsų barzda nukeliaus pas barzdaskutį.— Prašau tave, tęski toliau. Jam patinka tik lengvapėdiškos dainelės ir nešvankios istorijėlės, o kitaip jis miega.
Tęsk toliau; pereik prie Hekubės[39].

PIRMAS ARTISTAS

„Bet — o, siaubingas vaizdas! — kas, pamatęs,
Kaip apsimuturiavus karalienė...“

HAMLETAS

„Apsimuturiavus karalienė?“

POLONIJUS

Taip, taip, gerai: „apsimuturiavus karalienė“, gerai.

PIRMAS ARTISTAS

„Basa, pasruvus ašarom aklom,
Kurios gaisrus užlietų, laksto gatvėm,
Taip neseniai dar vainikuotą galvą
Apsivyniojus skuduru, ant strėnų
Per sąmyšį paklodę užsimetus,—
Kas, tai pamatęs, įgeidžių Fortūnos
Su pagieža nuodinga neprakeiktų?
Jei net dievai išvydę būtų ją,
Kada jos akyse beširdis Piras
Kapojo kardu josios vyro kūną,—
Tai, jeigu tik pasaulio šio vargai
Dar jaudina šiek tiek nemirtinguosius,
Ji būtų savo veriančiu klyksmu
Liepsnojančias dangaus akis pravirkdžius
Ir sugraudinusi dievus.“

POLONIJUS

Žiūrėkite, jis visas pabalo, ir jo akyse ašaros.— Susimildamas, baik.

HAMLETAS

Gerai, tu pabaigsi savo monologą vėliau.— Gal jūsų malonybė pasirūpintumėt, kad artistus gerai priimtų? Girdite, tegu su jais gražiai elgiasi, nes jie yra amžiaus veidrodis bei suglaustas jo metraštis;

verčiau turėti po mirties blogą epitafiją, negu gyvam pakliūti jiems ant liežuvio.

POLONIJUS

Prince, aš su jais elgiuosi pagal jų nuopelnus.

HAMLETAS

Po šimts, meldžiamasis, netgi kur kas geriau! Jei su kiekvienu būtų elgiamasi pagal jo nuopelnus, tai kas išvengtų botago? Elkitės su jais, kaip liepia jūsų pačių orumas ir garbė. Juo mažesni bus jų nuopelnai, juo didesnė šlovė bus jūsų gerumui. Palydėkite juos.

POLONIJUS

Einam, ponai.

HAMLETAS

Eikite su juo, draugai: ryt jūs mums šį tą suvaidinsit.

Polonijus ir visi artistai išeina. Lieka tik pirmas artistas

Klausyk, senas drauguži, ar tu galėtum suvaidinti „Gonzago nužudymą"?

PIRMAS ARTISTAS

Taip, prince.

HAMLETAS

Mes tai padarysim rytoj vakare. Tu, be abejo, sugebėtum prireikus išmokti kokių dvylikos ar šešiolikos eilučių monologą, kurį aš parašyčiau ir įterpčiau tenai?

PIRMAS ARTISTAS

Taip, prince.

HAMLETAS

Puiku. Eik paskui šitą poną: tik, žiūrėk, nesišaipyk iš jo.

Pirmas artistas išeina

Mieli draugai, aš atsisveikinu su jumis iki vakaro; džiaugiuos matydamas jus Elsinore!

ROZENKRANCAS

Mano gerasis prince!..

HAMLETAS

Tesaugo dievas jus!

R o z e n k r a n c a s ir G i l d e n s t e r n a s išeina

Na, štai aš vienas.
O, koks aš mulkis, koks niekingas vergas!
Ar man ne gėda, kad tasai artistas
Aistros įsivaizduotos kvaituly
Mokėjo taip pajungti savo dvasią
Fantazijai, jog perbalo visai,
Veide susikrimtimas, dreba balsas,
Rasoja žvilgsnis, ir kiekvienas mostas
Atliepia jo mintis. Ir tai dėl ko?
Dėl kažkokios Hekubės!
Kas jam Hekubė arba jis Hekubei,
Kad reiktų verkt dėl jos? Ką jis darytų,
Suradęs tokią progą pasijaudint,
Kaip aš? Jis ašarom užlietų sceną,
Klaikia rauda mum perskrostų ausis,
Nedorėliui jis sumaišytų protą,
Priverstų krūptelėt nekaltą žmogų,
Apstulbintų nežinėlį ir žiauriai
Pritrenktų mūsų klausą ir akis.
O aš,
Suglebęs, žioplas šiaudadvasis pliuškis,
Dykauju, savo priedermes užmiršęs,
Ir net žodžiu bijau užstot karalių,
Kuriam valdžia ir gyvastis brangioji
Klastingai pagrobta. Gal aš bailys?
Kas pavadins mane „bjaurybe"? Kas
Pakaušį man praskels arba, išrovęs
Man kuokštą iš barzdos, jį svies veidan,
Už nosies timptels, ar, jei aš meluoju,
Kas melą man sugrūs atgal gerklėn,
Lig plaučių gilumos? Drąsiau! Kas nori?
Ha!
Aš visa tai ištverčiau, dievaži...

Matyti, aš turiu karvelio širdį,
Ir nėr many tulžies, jei nejuntu
Skriaudos kartumo viso... Juk kitaip
Seniai aš būčiau maitą jo nešvankią
Sulesinęs pagairių vanagams!
Begėdiškas ir kraugeriškas niekšas!
Ištvirkęs, pasalus, bejausmis niekšas!
O keršte!
Koksai aš asilas! Gražu iš tikro,
Kad tėvo nužudytojo sūnus,
Kurį dangus ir pragaras patsai
Į kerštą šaukia, tartum paleistuvė
Vien plepalais maitina savo sielą
Ir išsijuosęs švaistosi keiksmais
Lyg boba, lyg virėja!
Fui, fui! Kas per šlykštybė! Na, greičiau,
Į darbą, smegenys! Hm! Aš girdėjau,
Kad nusikaltėliams vaidybos menas
Taip baisiai kartais sukrečia jausmus,
Jog neiškentę vietoje, čia pat,
Jie pripažįsta savo juodus darbus.[40]
Mat žmogžudystė nuostabiu būdu
Pati save išduoda ir be žodžių.
Gerai; aš liepsiu suvaidint artistams
Ką norint panašaus į tėvo mirtį
Ir pasikviesiu dėdę; pats gi aš
Jį, pervėręs kiaurai žvilgsniu, stebėsiu:
Jei šiurptelės jisai, man kelias aiškus.
Vaiduoklis, mano neseniai regėtas,
Galėjo būt ir velnias; velnias moka
Pavidalą malonų prisiimt
Ir štai dabar, matyt, pasinaudojęs
Nusilpimu ir liūdesiu manuoju
(O tokiai sielai jis pavojingiausias!),
Mane įstumt gal nori pragaištin.
Tad reikia rasti atramą tvirtesnę.
Spektaklis bus tie spąstai, į kuriuos
Pagaut karaliaus sąžinę tikiuos.

(*Išeina*)

TREČIAS VEIKSMAS

I scena

Salė pilyje

Įeina *Karalius, Karalienė, Polonijus, Ofelija, Rozenkrancas ir Gildensternas*

KARALIUS

Bet argi jūs negalite kaip nors
Aplinkiniais keliais iš jo išgauti,
Kodėl savy tą sumaištį jis ugdo,
Kuri jaukias jo poilsio dienas
Taip žiauriai darko kliedesiu kraupiu?

ROZENKRANCAS

Jis neslepia, kad jaučias lyg nesavas,
Bet kas to priežastis — sakyt nenori.

GILDENSTERNAS

Iškvočiamas jis niekaip nesiduoda
Ir su beprotišku apsukrumu
Kiekvieną sykį iš rankų mums pasprūsta,
Jei mudu bandom jį palenkt šnekėti
Kiek atviriau.

KARALIENĖ Kaip jis sutiko jus?

ROZENKRANCAS

Be galo mandagiai.

GILDENSTERNAS

Bet prievartaudamas save gerokai.

ROZENKRANCAS

Kamantinėjimams — labai šykštus,
Tačiau dosnus atsakymams.

KARALIENĖ Ar judu
Jam nepasiūlėte išsiblaškyti?

ROZENKRANCAS

Mums kažkokie artistai pakeliui
Kaip sykis pasitaikė; apie tai
Pasakėm princui, ir jisai, atrodo,
Išgirdęs tą naujieną, lyg nušvito;
Jie čia jau, rūmuos, ir, jei aš neklystu,
Kažką vaidinti turi vakare.

POLONIJUS
Taip, taip, gryna teisybė; ir jisai
Ateiti prašė jūsų didenybes
Pasižiūrėti jų ir paklausyt.

KARALIUS
Džiaugiuos širdingai: malonu girdėti,
Jog tas jį domina. Neduokit, ponai,
Atvėst jo norams ir mėginkit jį
Į pramogas įtraukt.

ROZENKRANCAS Gerai, valdove.

R o z e n k r a n c a s ir G i l d e n s t e r n a s išeina

KARALIUS
Palik mus vienu du, miela Gertrūda;
Mes pašaukėme Hamletą slapčia,
Idant jisai tarytum iš netyčių
Ofeliją galėtų susitikti,
O mudu su jos tėvu pasalom
Nelyginant teisėtieji žvalgai
Nepastebimai juos abu stebėsim
Ir spręsime iš to, kaip jis laikysis,
Ar meilės kančios šitaip jį kamuoja,
Ar šiaip kas nors.

KARALIENĖ Gerai, aš sutinku.
Ofelija, lai būna jūsų grožis
Jo siautulio laiminga priežastim;
Tegu dorumas jūsų jį nukreipia
Į tiesų kelią ir vienodą garbę
Suteikia jums abiem.

OFELIJA Taip, dieve duok!

Karalienė išeina

POLONIJUS

Pavaikštinėk, Ofelija, čionai,
Karaliau, malonėkit pasislėpti.
(*Ofelijai*)
Paimki šitą knygą į rankas
Ir skaitymu pabrėžk vienatvę savo.
Visi mes žinom, kad dievotas veidas
Ir šventas elgesys net patį velnią
Apcukrina...

KARALIUS (*pusbalsiu*)

O, tai tiesa! Kaip skaudžiai
Tų žodžių smūgiai sąžinę man čaižo!
Gudriai dažytas skruostas paleistuvės
Po raudonumo kauke dirbtine
Mažiau yra bjaurus už mano darbus,
Kuriuos puošnių kalbų skraiste dangstau.
O slegianti našta!

POLONIJUS

Girdėti jojo žingsniai; pasitraukim.

Karalius ir Polonijus išeina. Įeina Hamletas

HAMLETAS

Būt ar nebūt — štai klausimas. Ir kas
Yra kilniau, ar nusilenkti dvasioj
Strėlėms ir dūžiams atšiauraus likimo,
Ar su ginklu prieš negandų marias

Į kovą stot ir jais nusikratyti?
Numirt? Užmigt? — ir tiek; ir baigt užmigus
Širdies kančias bei sopulių šimtus,
Kuriuos iš prigimties paveldi kūnas,—
O, tokia pavydėtina dalia
Kas nesidžiaugtų? Mirt — užmigt? Užmigti?
Galbūt net ir sapnus regėt? Štai kur
Galvosūkis. Kokie gi ten sapnai
Prisisapnuos tuomet, kada mirtis
Mus išvaduos iš šio pasaulio jungo?
Štai kas priverčia stabtelt; štai dėl ko
Nelaimės mūsų niekad nesibaigia.
Ar kas pakęstų piktą amžiaus rykštę,
Skriaudas engėjo, pašaipas puikuolio,
Kartybę slaptą meilės atstumtos,
Teisėjo kliautis, nuoskaudas didžiūno
Ir niekšo užgauliojimus, kurių
Tiek pakelia dorybė nebylioji,
Jei pats galėtum padaryt sau galą
Su paprasčiausiu durklu? Kas verkšlentų
Ir prakaituotų po našta gyvybės,
Jei baimė dėl kažko ten, po mirties —
Neištirta šalis, iš kur negrįžta
Joksai keleivis,— nežabotų valios
Ir mums nelieptų čia geriau kentėt,
Nei lėkti į vargus, kurių nežinom?
Taip mąstymas padaro mus bailiais,
Taip ryžtingiausio užmojo spalva
Nublunka nuo dvejojimų liguistų
Ir patys didingiausi mūsų siekiai,
Nejučiomis iškrypę iš vėžių,
Be polėkio sugniūžta... Bet tyliau!
Gražiausioji Ofelija! — Minėk
Maldoj manąsias nuodėmes, o nimfa!

OFELIJA

Kaip, gerbiamas ir mielas prince,
Jums sekėsi per visą šitą laiką?

HAMLETAS

Širdingai dėkui: puikiai, puikiai, puikiai.

OFELIJA

Aš dovanų esu iš jūsų gavus
Ir jau seniai grąžint jas noriu, prince.
Prašau, paimkite.

HAMLETAS Aš? Niekuomet.
Aš nieko jums nedovanojau.

OFELIJA

Jūs žinote patsai, taurusis prince,
Jog dovanojote, ir net su žodžiais,
Kurių dvelkimas buvo toks saldus,
Jog daiktas treja darėsi brangesnis;
Dabar, kai aromatas jų išnyko,
Priimkit viską iš manęs atgal;
Kilni širdis negeidžia dovanos,
Jei tas, kas davė, nebemyli jos.
Štai, prince.

HAMLETAS Cha cha! Jūs dorovinga?

OFELIJA
Prince!..

HAMLETAS Jūs graži?

OFELIJA
Ką jūsų kilnybė tuo norite pasakyti?

HAMLETAS
O tai, kad jeigu jūs esat dorovinga ir graži,— jūsų dorovingumas neturi bendrauti su jūsų grožiu.

OFELIJA

Bet, prince, argi dorovingumas — ne pati geriausia pora grožiui?

HAMLETAS

Kaipgis! Grožis yra toks galingas, jog jis veikiau suvilios pačią dorovę, negu kad dorovė privers grožį sau tarnauti. Kitados tai atrodė

paradoksas, bet mūsų amžius tą nuomonę patvirtino. Aš jus mylėjau kadaise.

OFELIJA

Teisybė, prince, aš turėjau pagrindo tuo tikėti.

HAMLETAS

Be reikalo patikėjote, nes, kad ir kažin kaip skiepytumei dorybes prie mūsų įdiržusio kamieno,— senas raugas vis vien liks gyvas mumyse. Aš jūsų nemylėjau.

OFELIJA

Juo labiau aš buvau apvilta.

HAMLETAS

Stok į vienuolyną[41], kam tau perėti nusidėjėlius? Antai aš pats esu pusėtinai doras, o vis dėlto galėčiau prikišti sau tokių dalykų, jog būtų buvę geriau, jei mano motina nebūtų manęs visai pagimdžiusi: aš labai išdidus, kerštingas ir baisus garbėtroška; manyje knibžda tiek nuodėmių, jog man neužtenka minčių apgalvoti joms, trūksta vaizduotės joms įpavidalinti ir laiko — joms įvykdyti. Kuriems galams tokie padarai kaip aš ropoja tarp žemės ir dangaus? Visi mes — nepataisomi sukčiai; netikėk iš mūsų nė vienu. Keliauk į vienuolyną. Kur jūsų tėvas?

OFELIJA

Namie, prince.

HAMLETAS

Tegu uždaro paskui jį duris, kad jis vaidintų kvailį tik namie. Sudie.

OFELIJA

Pasigailėk jo, dieve maloningas!

HAMLETAS

Jeigu tu ištekėsi, aš tau duosiu kraičio šitokį prakeiksmą: būk tu skaisti kaip ledas, švari kaip sniegas, o šmeižtų vis vien neišvengsi. Stok į vienuolyną. Sudie.

OFELIJA (*pusbalsiu*)

O dangiškos galybės, grąžinkite jam protą!

HAMLETAS

Lig valiai prisiklausiau aš visko ir apie jūsų tepliojimąsi; dievas davė jums vieną veidą, o jūs sau pasidarote kitą. Jūs muistotės, strypinėjate, šveplenate, visaip pravardžiuodamos dievo sutvėrimus, ir savo ištvirkavimą dangstote neišmanymu. Na, baigta, gana kalbėti: man jau negera nuo to galvoj. Ir sakau: daugiau jokių vedybų; tie, kur jau yra susituokę — visi, išskyrus vieną,— tegu sau gyvena, o kiti telieka tokie, kaip yra. Na, į vienuolyną.
(*Išeina*)

OFELIJA

O, koks didingas protas sunaikintas!
Išminčiaus gražbylystė, tikro kario
Narsa, išauklėto dvariškio žvilgsnis,
Visos valstybės žiedas ir viltis,
Grakštumo perlas, skonio gražmena
Ir pavyzdys paties pavyzdingumo —
Suniokotas, suniokotas visai!
O aš, nelaimingiausia iš merginų,
Jo saldžiabalsių priesaikų medaus
Kadaise paragavusi, žiūriu
Į šį galingą ir iškilnų protą,
Nedarniai gvergždžiantį lyg trūkęs varpas,
Į šį jaunystės žiedą stebuklingą,
Nualintą kliedėjimų šiurpių.
O, vargas man! Į ką pavirto jis!
Tikėt nenoriu savo akimis.

Įeina Karalius ir Polonijus

KARALIUS

Argi tai meilė? Ne, ne tuo keliu
Jo svajos veržiasi, ir jo kalba,
Nors truputį išdrikusi atrodė,
Nebuvo svaičiojimas. Jojo sieloj
Nusiminimas lizdą susisuko,
Ir aš bijau, kad jis neišperėtų

Kokios bėdos; todėl, kol ne vėlu,
Aš nesvyruodamas nusprendžiau šitaip:
Jis Anglijon nedelsdamas tevyksta
Išreikalaut nesumokėtos duoklės;
Gal kartais jūra ir nauji kraštai,
Ir reginių margumas išblaškys
Mintis, kurios, užgulusios jam širdį,
Kamuoja smegenis be atvangos,
Iškreipdamos jo tikrąjį paveikslą.
Kaip jūs galvojate?

POLONIJUS Tai bus naudinga.
O vis dėlto jo sielvarto šaltinis,
Man rodosi,— paniekintoji meilė.
Na ką, Ofelija? Tau nėr prasmės
Mums princo Hamleto žodžius kartoti;
Mes patys juos girdėjome; karaliau,
Darykite kaip tinkamas, tačiau
Tegul jo motina, pati viena,
Kai pasibaigs vaidinimas, paprašo,
Kad jis jai savo širdgėlą atskleistų;
Lai atvirai pasišneka su juo;
O aš, jei leisit, iš šalies klausysiuos
Jų pokalbio. Jei spyriosis jisai,
Tai Anglijon jį siųskite tuojau
Arba kur norint šiaip jį uždarykit,
Kaip jūsų išmintis to panorės.

KARALIUS

Taip. Nutarta. Stipriųjų beprotystė
Be varžtų gali per toli nuklysti.
(*Išeina*)

II scena

Salė pilyje
Įeina Hamletas *ir keli* artistai

HAMLETAS

Malonėkite sakyti monologą taip kaip aš — lengvai ir šmaikščiai,

nes jeigu jūs paleisit koserę panašiai kaip dauguma mūsų artistų, tai tegu verčiau mano eiles skaito gatvių skelbikas. Ir nekapokite va šitaip rankomis oro; visur būkite santūrus; mat pačiam aistros sūkury, verpete ar, kaip aš pasakyčiau, viesule jūs turite išsaugoti ir parodyti saiką, kuris tą aistrą sušvelnins. O, man stačiai koktu klausyti, kai prieš mane koksai gauruotas stuobrys drasko į gabalus ar tiesiog į skutelius aistrą ir plėšo ausis prasčiokams, sugebantiems dažniausiai suprasti vien tik miglotas pantomimas ir triukšmą. Aš liepčiau įkrėsti rykščių tokiems ponams, kurie pasišovę lenktyniauti su Termagantu; jie erodiškesni už patį Erodą[42]; susimildami venkite to.

PIRMAS ARTISTAS

Jūsų kilnybė galite būti dėl to ramus.

HAMLETAS

Bet nebūkite taipogi ir per daug suglebę; tesie jums vadovu jūsų pačių nuovoka; derinkite veiksmą prie žodžio, žodį prie veiksmo ir ypačiai stenkitės neperžengti gamtos paprastumo ribų; mat visa, kas perdėta, yra priešinga vaidybos meno paskirčiai, nes jo tikslas, kaip seniau, taip ir dabar,— nelyginant laikyti veidrodį prieš gamtą, dorybei rodyti jos pačios paveikslą, pasipūtimui — jo paties bruožus, o kiekvienam amžiui ir luomui — jo tikrąjį veidą. Jeigu mes šiai tiesai į vieną ar kitą pusę nusidėsim, tai neišmanėlis, žinoma, kvatos, tačiau protingesniam bus graudu žiūrėti; o jūs sutikite, kad pastarojo nuomonė turėtų būti svaresnė už visą salę kitų. Ak, esama artistų (aš mačiau juos vaidinant ir net girdėjau, kaip kiti juos kelia į padanges), kurie, švelniai tariant, nė balso krikščioniško neturėdami, o savo manierom nepanašūs nei į krikščionis, nei į stabmeldžius, nei šiaip jau į žmones, taip maivėsi ir staugė, jog man atrodė, kad juos padirbo koks nors gamtos juodadarbis, ir padirbo blogai,— taip šlykščiai jie mėgdžiojo žmogų.

PIRMAS ARTISTAS

Tikiuosi, kad mes mažiau ar daugiau tuo nusikratėme.

HAMLETAS

O, nusikratykite visiškai! Ir lai tie, kurie vaidina juokdarius, šneka ne daugiau, negu kad liepia jų rolė; mat jų tarpe pasitaiko ir tokių, kurie patys ima juoktis, norėdami prajuokinti būrelį paikiausių

žiūrovų kaip tik tuo metu, kada labai svarbu visą dėmesį sukaupti į pjesės eigą. Tatai būna labai bjauru ir rodo, koks apgailėtinas garbėtroška yra tas juokdarys, kurs šitaip daro. Eikit, pasiruoškit.

Artistai išeina. Įeina Polonijus, Rozenkrancas ir Gildensternas

Na ką, meldžiamasis, ar nori karalius pasiklausyti šio kūrinio?

POLONIJUS

Taip, ir karalienė taipogi — ir neatidėliojant.

HAMLETAS

Paprašykite artistus pasiskubinti.

Polonijus išeina

Gal ir judu paragintumėt juos?

ROZENKRANCAS IR GILDENSTERNAS
Gerai, prince.

Rozenkrancas ir Gildensternas išeina

HAMLETAS

A, Horacijus?

Įeina Horacijus

HORACIJUS
Aš pasiruošęs jums tarnauti, prince.

HAMLETAS

Horacijau, tu iš visų žmonių,
Kuriuos pažint man teko,— pats šauniausias.

HORACIJUS

O mielas prince...

HAMLETAS Ne, nepamanyk,
Jog aš tau pataikauju. Ar galiu
Aš atpildo tikėtis iš tavęs,
Jei visas tavo turtas — linksmas būdas,
Kuris tave maitina ir aprengia?

Kas meilikauja vargšams? Pataikūnai
Tegu sau laižo prabangą niekingą
Ir šliaužioja keliaklupsti prieš ją
Tada, kai lenkti kuprą apsimoka!
Ar tu klausais? Vos tik manoji siela
Laisvai pradėjo reikšti savo norus
Ir skirti žmones, jos valia tave
Draugu išrinko. Tu buvai tas vyras,
Kurs nejautė kančių net kančiose,
Kursai smūgius ir dovanas likimo
Priimdavo su padėka vienoda.
Palaimintas, kieno dvasia ir kraujas
Sulydyti taip darniai, kad jisai
Nėra švilpynė pirštuose Fortūnos,
Juo griežiančios. Suraskite man žmogų,
Kurs nevergautų aistrai,— ir aš jį
Nešiosiu gyvą gilumoj širdies,
Ne, pačioje širdy širdies manosios,
Kaip kad tave nešioju. Bet užteks.
Šį vakarą akivaizdoj karaliaus
Įvyks vaidinimas; viena iš scenų
Primins gerokai mano tėvo mirtį,
Apie kurią aš pasakojau tau;
Įtempęs visą proto įžvalgumą,
Stebėki mano dėdę tuo metu,
Ir jeigu slaptas jo nusikaltimas
Nuo tam tikrų eilių neatsiskleis,
Tai šmėkla, pasirodžiusi prieš mus —
Dvasia tamsybių, ir vaizduotė mano —
Juoda nelyginant Vulkano kalvė[43].
Būk atidus; aš irgi savo žvilgsnį
Prie veido jo prikaustysiu, o paskum,
Sujungę mūsų pastabas draugėn,
Mes apsvarstysim tai, ką būsim matę.

HORACIJUS

Gerai; jei mudu nenutversim jo
Ir jis ką nors vogčia nuslėps nuo mūsų,—
Tai už vagystę moku, prince, aš.

HAMLETAS

Ateina jie; dabar — aš vėl pamišęs.
Prisėsk kur nors.

Daniškas maršas. Trimitų garsai. Įeina Karalius, Karalienė, Polonijus, Ofelija, Rozenkrancas, Gildensternas ir kiti rūmų didikai, lydimi sargybos, nešančios deglus

KARALIUS

Kaip gyvuoja mūsų mielas sūnėnas Hamletas?

HAMLETAS

Puikiausiai, dievaži; valgau tą patį, ką ir chameleonas[44], maitinuos oru ir pažadų pyragais; taip gerai nė kaplūnai nepenimi.

KARALIUS

Kas man iš tokio paaiškinimo, Hamletai? Tie žodžiai man nieko nesako.

HAMLETAS

Man irgi. *(Polonijui)* Jūs, rodos, minėjote, meldžiamasis, jog kadaise, būdamas universitete, vaidinot?

POLONIJUS

Taip, vaidinau, prince, ir buvau laikomas geru aktorium.

HAMLETAS

Kokia gi buvo jūsų rolė?

POLONIJUS

Aš vaidinau Julių Cezarį ir buvau užmuštas Kapitoly[45]; mane nužudė Brutas.

HAMLETAS

Iš jo pusės buvo labai brutalu nužudyti tokį kapitalinį veršį. Artistai jau pasiruošę?

ROZENKRANCAS

Taip, prince, jie laukia jūsų įsakymų.

KARALIENĖ

Eik čionai, mielas mano Hamletai, atsisėsk prie manęs.

HAMLETAS

Ne, brangioji motina, čia yra stipresnis magnetas.

POLONIJUS *(karaliui)*

Oho, girdėjote?

HAMLETAS

Meldžiamoji, ar galiu aš atsigulti tarp jūsų kelių?
(Gula prie Ofelijos kojų)

OFELIJA

Ne, mano prince.

HAMLETAS

Aš noriu pasakyti: padėti galvą ant jūsų kelių.

OFELIJA

Galite, mano prince.

HAMLETAS

Jūs manote, kad aš turiu omeny ką blogo?

OFELIJA

Ne, aš nieko nemanau, prince.

HAMLETAS

Puiki mintis — gulėti tarp merginos kojų.

OFELIJA

Ką jūs sakot, prince?

HAMLETAS

Nieko.

OFELIJA

Jums linksma, prince?

HAMLETAS

Kam? Man?

OFELIJA

Taip, prince.

HAMLETAS

Dieve mano, aš — tiesiog pokštininkas, ir tiek. Beje, ką gi kita žmogui veikti, jei ne juokauti? Antai, žiūrėkit, kaip linksmai nusiteikusi mano motina, nors nepraėjo nė dviejų valandų, kai mirė mano tėvas.

OFELIJA

Ne, nuo to laiko bus jau dusyk po du mėnesius.

HAMLETAS

Taip daug? Na tai tegu sau šėtonas dėvi gedulą, o aš vaikščiosiu su sabalų kailiais. Viešpatie! Jau du mėnesiai, kai mirė, ir vis dar neužmirštas! Jei taip, reikia tikėtis, jog didelio žmogaus atminimas bus gyvas ištisą pusę metų po jo mirties; bet, prisiekiu motina švenčiausia, jis privalo statyti bažnyčias, nes kitaip jam gresia užmirštis kaip tam mediniam arkliukui, kuriam tiktų epitafija:

Kaip tai skaudu! Kaip tai baisu!
Arkliukas — užmirštas visų.[46]

Obojų garsai. Prasideda pantomima[47]. Įeina labai meiliai K a r a l i u s ir K a r a l i e n ė. Karalienė apkabina jį, o jis ją. Jinai klaupiasi ir mostais jį įtikinėja. Jis pakelia ją ir nuleidžia galvą jai ant peties, paskui atsigula ant vejelės; jinai, matydama jį užmigus, pasišalina. Staiga įeina Ž m o g u s, nuima jam karūną, ją pabučiuoja, įpila Karaliui į ausį nuodų ir išeina. Grįžta K a r a l i e n ė, randa Karalių nebegyvą ir rodo savo susijaudinimą. Nunuodytojas, dviejų ar trijų nebylių žmogystų lydimas, įeina vėl ir apsimeta aimanuojąs kartu su ja. Lavonas išnešamas. Nunuodytojas stengiasi dovanomis palenkti į save Karalienę; toji pradžioje lyg spiriasi ir atstumia jį, bet pagaliau priima jo meilę. Jie išeina

OFELIJA

Ką tai reiškia, prince?

HAMLETAS

Tai pasalūniškas „m a l h e c h o"* — kitaip sakant, piktadarystė.

OFELIJA

Ši scena, matyt, vaizduoja pjesės turinį.

Įeina p r o l o g a s[48]

HAMLETAS

Mes tai patirsime iš šito vyruko; artistai nemoka saugoti paslapčių,— jie tuoj viską išplepa.

OFELIJA

Jis mums paaiškins, ką jie čionai rodė?

HAMLETAS

Žinoma,— lygiai kaip ir visa, ką tik jūs parodysite jam. Tik jūs nesigėdinkit jam parodyti, o jisai jau nepasigėdins jums paaiškinti, kas tai per daiktas.

OFELIJA

Jūs negeras, jūs negeras. Aš žiūrėsiu vaidinimą.

PROLOGAS

Mes jūsų prašom nuolankiausiai:
Atkreipkit maloningą ausį
Ir būkit mums kuo atlaidžiausi.

HAMLETAS

Kas tai — prologas ar eilės žiedui?[49]

OFELIJA

Tai kažkas labai trumpa.

HAMLETAS

Kaip moters meilė.

Įeina du artistai: K a r a l i u s ir K a r a l i e n ė

---

* Ispaniškas žodis (tariamas „malečo").

ARTISTAS KARALIUS

„Jau trisdešimtąkart vežimas Febo[50]
Aplink Neptūno vandenis sūriuosius
Ir apskritąją žemę apkeliavo,
Jau trisdešimtas tuzinas mėnulių
Pasauliui šviesą svetimą išliejo
Po to, kai mūsų širdis ir rankas
Sujungė savo saitais Himenėjas.“

ARTISTAS KARALIENĖ

„Lai mes tiek pat aušrų ir mėnesienų
Sulauksim dar, kol baigsis mūsų meilė.
Bet — vargas man! — jūs šiom dienom atrodot
Toks rūškanas kažko ir apsiblausęs,
Jog aš dėl jūsų baiminuos; tačiau
Jūs būkite ramus, brangusis vyre;
Juk moteryse baimė ir aistra
Petys į petį eina visados:
Jų nėr visai, ar jų galia beribė.
Kaip aš jus myliu, žinote patsai,
Bet ne mažesnė ir manoji baimė;
Kur meilės daug,— menkiausia abejonė
Pavirsta baime ir menkiausia baimė,
Didėdama, didžias aistras pagimdo.“

ARTISTAS KARALIUS

„Jau greit turėsim skirtis, mylimoji!
Gyvybės jėgos tuoj užges many,
O tu šiame žavingame pasauly
Gyvensi gerbiama ir mylima;
Ir gali būt, jog tu surasi kitą,
Kuris tave...“

ARTISTAS KARALIENĖ „O, nekalbėk daugiau!
Mylėti kitą būtų išdavystė;
Gėdingai ieško antro vyro ta,
Kuri nužudė pirmąjį klasta.“

HAMLETAS (*pusbalsiu*)
Pelynai, pelynai![51]

ARTISTAS KARALIENĖ

„Kas antrąkart jungtuvių žiedą maunas,
Tą skatina ne meilė, bet nauda;
Aš mirusįjį antrąkart užmuščiau,
Jei duočiaus glamonėjama kitam."

ARTISTAS KARALIUS

„Taip, aš tikiu: jūs kalbat nuoširdžiai;
Bet jūsų užmojai ilgai netvyro,
Drąsiausias ryžtas — vergas atminties
Ir, tik užgimęs, beregint nuvysta.
Taip lygiai vaisius, kol jisai dar žalias,
Tvirtai priaugęs laikos ant šakos,
Tačiau nunokęs tuoj nuo medžio krinta.
Deja, mes visados užmiršti pratę,
Ką esame skolingi patys sau;
Sumanymai, kuriuos aistra pagimdo,
Užgesus aistrai, miršta paprastai;
Ir liūdesys, ir džiaugsmas neribotas
Dažniausiai patys griauna savo darbą.
Juo žaismingesnis krykštavimas džiaugsmo,
Tuo sielvarto vaitojimas duslesnis;
Mat sielvartą prajuokint net sunkiau,
Negu pravirkdyt džiaugsmą. Šis pasaulis
Ne amžinas; todėl nenuostabu,
Kad mūsų meilė draug su laime kinta;
Kas pasakys, ar meilė valdo laimę,
Ar laimė meilę? Štai didžiūnas krito,
Ir jo tarnai išlaksto; štai vargdienis
Iškilo, ir jo priešai lenkias jam;
Taip meilė eina ten, kur krypsta laimė.
Tas, kam draugų nereikia, jų nestinga,
O kas bėdoj netikro draugo šaukias,
Tas jį iškart padaro priešu sau.
Bet, grįžtant vėl prie to, nuo ko pradėjom,—
Žmogaus troškimų ir lemties keliai .

Taip skirias tarp savęs, jog mūsų norams
Nebūna lemta niekad išsipildyt;
Paverst tikrove savo svajones
Ne mūsų valioj. Apie antrą vyrą
Tu net bijai šiandieną pagalvot,
Bet mirsiu aš — ir tavo ryžtas mirs.“

ARTISTAS KARALIENĖ

„Tegu dangus man gailisi šviesos
Ir žemė savo vaisių man neduoda!
Tegu nerasiu dieną aš linksmybės,
O naktį poilsio! Tegu pražūva
Manoj širdy paguoda ir viltis!
Tegu lyg atsiskyrėlė kokia
Kalėjime sunykus atgailausiu!
Lai visa tai, kas temdo džiaugsmo veidą,
Sutrempia mano lūkesčius ir norus!
Lai būsiu amžiams pasmerkta kentėt,
Jei, tapusi našle, vėl ištekėsiu!“

HAMLETAS

O kas, jeigu ji sulaužys savo žodį?

ARTISTAS KARALIUS

„Galinga tavo priesaika, brangioji.
Palik mane čia vieną; aš pavargęs
Ir nuo sunkiųjų rūpesčių dienos
Norėčiau užsimiršti bent miege.“
(*Užminga*)

ARTISTAS KARALIENĖ

„Sapnai teužliūliuoja tavo sielą,
Ir sandora mus amžinai telydi.“
(*Išeina*)

HAMLETAS

Gerbiamoji, kaip jums patiko šita pjesė?

KARALIENĖ

Toji ponia, man rodos, per daug dosni pažadų.

HAMLETAS

O, bet jinai tesės savo žodį.

KARALIUS

Tu girdėjai turinį? Ar nėra ten ko įžeidžiančio?

HAMLETAS

Ne ne, jie tik juokauja, nuodija juokaudami; nė kriselio jokio įžeidimo.

KARALIUS

Kaip toji pjesė vadinasi?

HAMLETAS

„Pelėkautai". Kaip tai suprasti? Metaforiškai. Ši pjesė vaizduoja žmogžudystę, įvykusią Vienoje[52]; hercogo vardas — Gonzagas[53], jo žmona — Baptista. Jūs tuojau pamatysite: tai nešvari istorija. Bet kas mums darbo. Tų, kurių sąžinė gryna, kaip, pavyzdžiui, jūsų didenybės ar mūsų, tatai visiškai neliečia. Tegu sau spardosi kuinas, jeigu jam kuprą graužia, o kas bėdos mūsų sprandui!

Įeina artistas L u c i a n a s

Tasai žmogus vadinasi Lucianas; jis — karaliaus sūnėnas.

OFELIJA

Jūs gerai einate choro pareigas, prince.

HAMLETAS

Aš galėčiau būti aiškintoju jums ir jūsų numylėtiniui, jeigu galėčiau matyti, kaip šokinėja tos lėlės.

OFELIJA

Jūs kandus, mano prince, jūs kandus.

HAMLETAS

Ir jums teks gerokai padejuoti, iki atšips mano dantys.

OFELIJA

Dar geriau — ir dar blogiau.

HAMLETAS

Tai vertėtų jums atsiminti ištekėjus. Na, pradėk, galvažudy! Po šimts, greičiau,— ir užteks tų prakeiktų grimasų. Nagi:

„Kranksėdamas į kerštą varnas šaukia...“[54]

LUCIANAS

„Pats laikas: mintys juodos kaip nuodai;
Ranka tvirta, aplinkui nė žmogaus.
Vidurnakčio žolių piktųjų sultys,
Hekatės burtais trigubai užkeiktos[55],
Lai jūsų pragaištingoji jėga
Šią plazdančią gyvybę sunaikina.“
(Įpila nuodų miegančiajam į ausį)

HAMLETAS

Jisai nunuodija karalių sode, norėdamas pasiglemžti iš jo sostą. Jo vardas — Gonzagas; ši istorija tebegyva ligi šiolei ir parašyta grakščiausia italų kalba. Tuojau jūs pamatysite, kaip žudikas užsikariauja Gonzago žmonos meilę.

OFELIJA

Karalius keliasi.

HAMLETAS

Kaip? Išsigando tuščio šūvio...

KARALIENĖ

Kas yra jūsų didenybei?

POLONIJUS

Nutraukit vaidinimą!

KARALIUS

Greičiau šviesos! Einam iš čia.

VISI

Šviesos, šviesos, šviesos!

Išeina visi, išskyrus Horacijų ir Hamletą

HAMLETAS

Lai šitas briedis girion bėga,
Anas lai krinta nuo žaizdos;
Kol vienas budi, kitas miega,—
Taip buvo visados.

Jei likimas ir kitur nepasielgs su manim kaip turkas, tai nejaugi aš su savo gabumais, su ištisa giria plunksnų ant skrybėlės ir dviem Provanso rožėm ant rantuotų batų nenusipelnyčiau sau vietelės artistų tarpe?[56]

HORACIJUS

Kaip nepilnateisis dalininkas.

HAMLETAS

Man regis, kaip pilnateisis.
Kur, Damonai, tasai karalius[57],
Kuriam visa šalis
Lyg Dzeusui lenkės? Šiandien sėdi
Jo vietoje... apuokas.

HORACIJUS

Jūs galėjot surimuoti.[58]

HAMLETAS

Kertu iš tūkstančio auksinių, kad vaiduoklis sakė tiesą. Tu pastebėjai?

HORACIJUS

Puikiausiai, prince.

HAMLETAS

Vos tik užėjo kalba apie nuodus?..

HORACIJUS

Aš jį sekiau akimis labai įdėmiai.

HAMLETAS

Na, greičiau muziką! Ei jūs, fleitos!
Jei ši drama karaliui negraži,—
Jinai jam nepatiko, dievaži!
Na, greičiau! Greičiau muziką!

Grįžta Rozenkrancas ir Gildensternas

GILDENSTERNAS

Gerasis prince, leiskite man tarti jums keletą žodžių.

HAMLETAS

Kad ir ilgiausią istoriją, meldžiamasis.

GILDENSTERNAS

Karalius...

HAMLETAS

Taip, meldžiamasis,— kas gi jam atsitiko?

GILDENSTERNAS

Jis pasitraukė į savo kambarį, ir jam labai bloga.

HAMLETAS

Turbūt nuo vyno?

GILDENSTERNAS

Ne, prince, veikiau nuo tulžies.

HAMLETAS

Jūs pasielgtumėt kur kas išmintingiau, jei praneštumėt apie tai jo daktarui, nes jeigu jį gydyt imsiu aš, tai jo tulžis išsilies galutinai.

GILDENSTERNAS

Mielasis prince, stenkitės pažaboti savo kalbas ir nenukrypkite taip klaikiai nuo to, apie ką šneku.

HAMLETAS

Aš romaus būdo; pasakokit.

GILDENSTERNAS

Karalienė, jūsų motina, didžiai susijaudinusi atsiuntė mane pas jus.

HAMLETAS

Malonus svečias.

GILDENSTERNAS

Ne, mielas mano prince, šitas mandagumas nežada nieko gero. Jeigu jūs teiksitės man deramai atsakyti, aš išpildysiu jūsų motinos norą, o jeigu ne, viskas baigsis tuo, kad aš atsiprašysiu ir, atsisveikinęs su jumis, išeisiu.

HAMLETAS

Ne, meldžiamasis, aš to padaryti negaliu.

GILDENSTERNAS

Ko būtent, prince?

HAMLETAS

Jums atsakyti deramai. Mano protas negaluoja. Bet jeigu toks bus jūsų noras ar, kaip pats ką tik išsireiškėte, toks bus mano motinos noras, aš galiu jums atsakyti taip, kaip išmanau. Na, bet tiek to; pereikime dabar prie reikalo. Mano motina, sakote jūs...

GILDENSTERNAS

Jūsų motina sako štai ką: jūsų elgesys ją tiesiog pritrenkė ir apstulbino.

HAMLETAS

O, nepaprastas sūnus, kuris moka taip stebinti savo motiną! Bet ar šis jos nustebimas neturi kartais kitų, labiau apčiuopiamų priemaišų? Prisipažinkit.

ROZENKRANCAS

Ji norėtų, prieš eidama gulti, pasimatyti su jumis savo kambary.

HAMLETAS

Mes jos paklausysime, nors jinai man būtų dešimtkart motina. Ar turite dar šiaip kokių reikalų į mane?

ROZENKRANCAS

Jūs kadaise mane mylėjot, prince.

HAMLETAS

Lygiai kaip ir dabar, prisiekiu šiais vagimis ir plėšikais. (*Rodo į savo rankas*)

ROZENKRANCAS

Mielas prince, kas gi kaltas dėl jūsų negalės? Jūs pats užtrenkiate pagalbai duris, slėpdamas nuo draugų savo kančių priežastį.

HAMLETAS

Meldžiamasis, ateitis nežada man nieko gero.

ROZENKRANCAS

Kaip tat gali būti, jeigu pats karalius yra jums davęs žodį, kad jūs paveldėsite Danijos karūną?

HAMLETAS

Taip, meldžiamasis, bet „kol saulė patekės..." Priežodis kiek apipelėjęs.

Įeina m u z i k a n t a i su fleitomis

A, fleitos! Duokite man vieną! — Pasitraukit į šalį. Ko jūs taip lipate ant kulnų, lyg norėtumėt nusivyt mane į žabangas?

GILDENSTERNAS

O, prince, mano uolumas peržengė ribas dėl to, kad pernelyg veržli yra manoji meilė.

HAMLETAS

Aš ne visai suprantu. Ar negalėtumėte pagrot šita švilpyne?

GILDENSTERNAS

Aš nemoku, prince.

HAMLETAS

Prašau jus.

GILDENSTERNAS

Patikėkit, prince, aš nemoku.

HAMLETAS

Aš jus maldauju.

GILDENSTERNAS

Aš nežinau, nė kaip ją laikyti, prince.

HAMLETAS

Tai nė kiek ne sunkiau, negu kad meluoti. Spaudykite visais keturiais pirštais ir nykščiu šitas skylutes, pūskite į ją pro burną, ir jinai prabils kuo iškalbingiausia muzika. Žiūrėkite, štai vožtuvėliai.

GILDENSTERNAS

Bet aš negaliu išgauti jais nė mažiausios harmonijos, aš neturiu apie tuos dalykus jokios nuovokos.

HAMLETAS

Štai, matote, kokiu niekingu daiktu jūs mane laikote! Jūs panūdot groti manimi; jūs tariatės žiną kiekvieną mano vožtuvėlį; jūs norėtumėte išimti mano paslapties širdį ir išbandyt mane nuo žemiausios mano gaidos iki paties aukščiausio tono; o kiek muzikos yra štai čionai, šiame mažyčiame instrumentėly, ir kokiu balsu jis apdovanotas! Ir vis dėlto jūs nepajėgiate jo priverst prabilti. Po perkūnais, negi jums atrodo, kad manimi groti lengviau negu švilpyne? Vadinkite mane kokiu norit instrumentu, maigykit kaip norite, bet groti manimi jūs vis vien negalėsite.

Grįžta Polonijus

Telaimina jus viešpats!

POLONIJUS

Prince, karalienė norėtų pakalbėti su jumis, ir neatidėliojant.

HAMLETAS

Ar matote aną debesį, kuris labai panašus į kupranugarį?

POLONIJUS

Kaip kažin ką, jis tikrai atrodo lyg kupranugaris.

HAMLETAS

Man regis, jis panašus į žebenkštį.

POLONIJUS

Jo kupra kaip žebenkšties.

27. PLB 20

HAMLETAS

O gal kaip banginio?

POLONIJUS

Visai kaip banginio.

HAMLETAS

Na, gerai, tučtuojau einu pas motiną. (*Pusbalsiu*) Jie tol mulkins mane, kol galutinai išvarys iš kantrybės.— Aš tučtuojau ateisiu.

POLONIJUS

Aš taip ir pranešiu.
(*Išeina*)

HAMLETAS

Pasakyti „tučtuojau“ bepigu. Palikite mane, draugai.

Visi išeina

Štai ta burtinga valanda nakties,
Kai atsivėrę stovi kapinynai
Ir pragaras patsai į šį pasaulį
Maru alsuoja; aš dabar galėčiau,
Išgėręs karšto kraujo, padaryti
Tokių baisių dalykų, jog diena
Iš siaubo sudrebėtų, juos išvydus.
Gana! Greičiau pas motiną! Širdie,
Nebūk bejausmė ir Nerono sielos
Šion vyriškon krūtinėn neįleisk![59]
Aš būsiu kietas, bet ne atšiaurus:
Lai durklais mano žodžiai bado ją,
Bet ne ranka; lai protas veidmainiauja,
Lai mano kalbos būna žiaurios jai,
Bet tik, širdie brangioji, ne darbai!
(*Išeina*)

III scena

Salė pilyje
Įeina Karalius, Rozenkrancas *ir* Gildensternas

KARALIUS

Ne, aš juo nepatenkintas; ir kolei
Jo beprotybė siautėja laisvai,
Nebus ramybės. Taigi pasiruoškit;
Jūs gausit įgaliojimus tuojau
Ir Anglijon drauge su juo išvyksit!
Mums pareigos karališkos neleidžia
Arti savęs pakęsti tų pavojų,
Kuriais kas dieną jojo kliedesiai
Mus gąsdina.

GILDENSTERNAS Gerai, mes išsirengsim.
Palaimintas, kilnus ir šventas darbas —
Apsaugot nuo nelaimės tiek žmonių,
Alsuojančių vien jūsų didenybe.

ROZENKRANCAS

Kiekvienas gyvas padaras privalo,
Atstatęs savo dvasios skydą, gintis
Nuo negandų, o ypatingai tas,
Kurio likimas surištas yra
Su tūkstančiais jam nuolankių gyvybių.
Valdovui mirus, mirs ne vien jisai,—
Kartu su juo ir visa, kas aplinkui,
Į prarają tą pačią nuriedės.
Tatai nelyginant didžiulis ratas,
Viršūnėj aukšto kalno pastatytas:
Prie milžiniškų jojo stipinų
Daiktų visokių aibė prikabinta;
Bet ratas griūva, ir griuvimo griausmas
Šimtus neregimų jo palydovų
Palaidoja drauge; juk visada,
Karaliui raudant, rauda ir tauta.

KARALIUS

Prašau jus, ruoškitės greičiau kelionėn;
Reik pagaliau supančiot tą pabaisą,
Kuri lig šiolei vaikščioja laisva.

ROZENKRANCAS IR GILDENSTERNAS

Skubėsim kiek tik galime.

Rozenkrancas ir Gildensternas išeina. Įeina Polonijus

POLONIJUS Valdove,
Jisai pas savo motiną nuėjo;
Už kilimo stovėdamas, aš noriu
Pasiklausyti jų kalbos: jinai,
Be abejonės, jį subars rūstokai.
Bet jūs visai teisingai pastebėjot,
Jog būtų pravartu, kad šiaip kas nors,
Be motinos (ji šališka savaime),
Galėtų juos girdėt. Sudie, šviesiausias;
Prieš gulant jums, aš dar pas jus užeisiu
Pranešt naujienų.

KARALIUS Dėkui tau širdingai.

Polonijus išeina

O, mano nuodėmė šlykšti; ji dvokia
Lig pat dangaus; seniausias prakeikimas,
Broliažudystė, sąžinę man slegia.
Aš melstis neįstengiu, nors geidžiu:
Jėga nusikaltimo galingesnė
Už galingiausius mano troškimus,
Ir aš tarytum tas, kuris išsyk
Priskirtas prie dviejų darbų, gaišuoju,
Pats nežinodamas, nuo ko pradėti.
Jei toji mano prakeikta ranka
Kiaurai net permirktų nuo brolio kraujo,
Tai argi maloningojoj padangėj
Neatsiras pakankamai lietaus,
Kuris ją vėl nubalintų kaip sniegą?
Argi ne tam yra gailestingumas,
Kad žvelgtum drąsiai nuodėmei veidan?

Ir kurgi ta maldos galia dvilypė —
Svyruojančius paremt, kad nesukluptų,
Ir tiems, kurie nupuolė, dovanoti?
Aukštyn žvelgiu — ir darosi lengviau.
Bet kaipgi melstis aš dabar turiu?
„Atleiski mano šiurpią žmogžudystę!“
Ne, to nebus, nes man priklauso visa,
Dėl ko esu įvykdęs žmogžudystę:
Ir sostas, ir šlovė, ir karalienė.
Kaip galima tikėtis atleidimo,
Kol sąžinės dėmė nenuplauta?
Dažnai šiame sugedusiam pasauly
Nedorėlio ranka už aukso saują
Teisėjo valią nuperka ir tuo
Piktadarybę tylomis paverčia
Įstatymu; bet ten, viršuj, ne taip:
Tenai jokie gudravimai negelbsti,
Tiesa visoj nuogybėj atsiskleidžia,
Ir mes, akis į akį suvesti
Su savo nuodėmėmis, turim patys
Save pasmerkti. Kas gi tąsyk lieka?
Ieškoti sau pagalbos atgailoj?
Ji gali daug. Bet ko jinai verta,
Kada dvasia negali atgailauti?
O, neapsakoma kančia! Krūtine,
Juodesne kaip mirtis! Bejėge siela,
Kuri ištrūkti stengias iš dumblynės,
Bet klimpsta vis gilyn! O angelai,
Padėkit! Lenkitės, išdidūs keliai.
Širdies plieninės stygos, sugležnėkit
Tarytum gyslos kūdikio švelnaus!
Gal viskas bus gerai.
(*Pasitraukia į šalį ir klaupiasi*)

Įeina H a m l e t a s

HAMLETAS

Aš tai galėčiau padaryt dabar,
Kada jis meldžiasi; ir padarysiu.

Bet jis pateks į dangų,— menkas kerštas!
Ne, reikia apsvarstyt; kažin koks niekšas
Nužudė mano tėvą, ir už tai
Vienturtis jo sūnus tą niekšą siunčia
Į rojų!..
O, tai jam būtų paslauga — ne kerštas!
Jisai slapčia užpuolė mano tėvą,
Pakilusį nuo prabangios puotos
Tą valandą, kai nuodėmės jo visos
Žydėjo pilnu žiedu lyg gegužis.
Ar jo skola sunki, težino dievas;
Bet kaip atrodo man, ji nelengva.
Ar galima vadinti tai kerštu,
Jei aš jį tuo akimirksniu nukausiu,
Kai sąžinę jis perkrato nešvarią
Ir jau kelionėn vykti pasiruošęs?
Ne.
Stok, mano karde! Lauk baisesnio žygio!
Kai girtas jis miegos ar bus įtūžęs,
Ar guolyje išniekintam myluosis,
Burnos ar loš, ar šiaip darys ką nors,
Kas nežada išganymo mirtingam,—
Štai šitokiu metu nudėk tu jį,
Kad trenktų jis kulnais į patį dangų,
Ir jojo siela būtų net juodesnė
Už pragarą, kur teks jam nugarmėt.
Bet motina jau laukią. Aš einu.
Kentėt nedaug belieka jau dienų.
(*Išeina*)

KARALIUS (*keldamasis*)

Nors žodžiai skrenda,— lieka čia mintis;
Dangun bemintis žodis nenuskris.

IV scena

Karalienės kambarys
Įeina Karalienė ir Polonijus

POLONIJUS

Jis tuoj ateis; sudrauskit jį smarkiau;
Paaiškinkite jam, kad jo išdaigų
Daugiau nebeįmanoma pakęst,
Kad nuo bausmės vien jūsų didenybė
Užstojot jį. Aš pasislėpsiu čia;
Prašau jus, būkite su juo griežtesnė.

HAMLETAS (*už scenos*)

O motin, motin, motin!

KARALIENĖ Nebijokit.
Man regis, jis ateina. Pasitraukit.

Polonijus pasislepia už kilimo. Įeina Hamletas

HAMLETAS

Na, motina, ko jūs norėjot?

KARALIENĖ

Tu savo tėvą įžeidei, sūnau.

HAMLETAS

Tu mano tėvą įžeidei, o motin.

KARALIENĖ

Tai šneka tavo lūpom beprotystė.

HAMLETAS

O jūsų lūpom kalba veidmainystė.

KARALIENĖ

Ką reiškia tat, sūnau?

HAMLETAS Ko jūs norėjot?

KARALIENĖ
Tu pamiršai, kas aš?

HAMLETAS O, anaiptol.
Jūs esat karalienė, mano dėdės
Žmona ir mano motina, deja.

KARALIENĖ
Jei taip, kiti gal sudoros tave.

HAMLETAS

Ne, ne: palaukite; sėdėkit vietoj;
Jūs tolei nepakilsite iš čia,
Kol veidrody parodysiu jums visa,
Kas glūdi jūsų sielos gilumoj.

KARALIENĖ

Ko nori? Gal ruošies mane užmušti? —
Ei, gelbėkite!

POLONIJUS (*už kilimo*) Gelbėkit!

HAMLETAS (*išsitraukdamas kardą*) Ha! Žiurkė!
Kertu lažybų, jau nebegyva!
(*Duria į kilimą*)

POLONIJUS (*už kilimo*)

Aš nužudytas!
(*Krinta negyvas*)

KARALIENĖ Ką tu padarei?

HAMLETAS

Aš nežinau. Kas tai? Karalius?

KARALIENĖ

Koks kruvinas, bjaurus, nelemtas žingsnis!

HAMLETAS

Taip, motina, bjaurus, nelemtas žingsnis,
Bet ne bjauresnis, kaip užmušt karalių
Ir už karaliaus brolio ištekėt.

KARALIENĖ

Užmušt karalių?

HAMLETAS Taip, tai mano žodžiai.

(*Atitraukia kilimą ir pamato Polonijų*)

Landus ir paikas juokdary, sudie!
O aš maniau, kad tai anas, aukštesnis...
Še, atsiimki atpildą! Matai,
Kaip pavojinga būt per daug uoliam.—
Nelaužykit sau rankų. Atsisėskit!
Aš pasiryžęs jums sulaužyt širdį
Ir ją sulaužysiu, jei tik jinai
Ne visiškai dar akmeniu pavirto
Ir jeigu pragaištingas įpratimas
Jos neapkaustė kiautu begėdystės.

KARALIENĖ

Ką padariau aš, kad liežuvis tavo
Mane taip rūsčiai plaka?

HAMLETAS Tokį darbą,
Kurs dergia nekaltumo grožį skaistų,
Dorumą pravardžiuoja veidmainybe,
Kuris, tyriausiai meilei nuo kaktos
Nuplėšęs rožę, ją votim pakeičia
Ir priesaikas šventos ištikimybės
Paverčia šūkaliojimais lošiko.
O, tokį darbą, kurs net pažadams
Išrauna pačią sielą iš krūtinės
Ir vien tik pynę žodžių prašmatnių
Iš mielojo tikėjimo palieka;
Dangus iš gėdos dega visas... Žemė
Nuo jūsų veidą gręžia niūromis
Ir dreba lyg prieš teismą paskutinį.

KARALIENĖ

O, kas gi tai per poelgis, sakyk,
Apie kurį tokie trimitai gaudžia?

HAMLETAS

Žiūrėkit, štai paveikslas — ir štai kitas,
Abiejų brolių ryškūs atvaizdai.
Kokia gražna iš bruožų tų spindėjo!
Plaukai paties Hiperiono; žvilgsnis —
Kaip Marso: griežtas, išdidžiai valdingas;
Jupiterio kakta, o stotas — tartum
Merkurijaus, nužengiančio lengvai
Iš debesų ant kauburio saulėto,—
Rečiausias, tobuliausias derinys,
Kur, rodosi, kiekvienas iš dievų
Paliko savo ženklą, nes norėjo
Pasauliui duoti pavyzdį žmogaus.
Toks buvo jūsų vyras; o dabar
Pažvelkite — štai kitas jūsų vyras,
Kursai nelyginant rūdėta varpa
Suėdė savo žydintįjį brolį.
Kur jūsų akys? Kaipgi jūs galėjot
Nuo šio didingo kalno nusirist
Ir eit ieškot sau maisto šioj klampynėj?
O, kurgi jūsų akys? Tai ne meilė,
Nes jūsų amžiuj kraujo siautulys
Atslūgęs jau yra,— jisai aprimo
Ir klauso proto; bet koksai gi protas
Juos drįstų lygint vieną su kitu?
Ne, jūs dar nesate jausmų praradus —
Tai rodo jūsų pojūčiai visi,—
Bet tuos jausmus yra ištikęs stabas;
Pamišėlis — net ir tasai nebūtų
Suklydęs panašiai, ir beprotybė
Nebuvo niekam taip jausmų pavergus,
Kad jam neliktų, kaip štai jums dabar,
Krislelio nuovokos. Koksai šėtonas,
Akis užrišęs, taip jus suvedžiojo?
Berankis, kurčnebylis, neregys,
Kuris dar uoslę turi ir galvoj
Bent mažą sveiko proto trupinėlį,
Nebūtų apsijuokęs taip kaip jūs!
O gėda! Ko nerausta tavo veidas?

O pragare maištingas, jeigu tu
Gali taip šėlti kraujyje našlės,
Tegu drovumas degančios jaunystės
Sutirpsta tartum vaškas ugnyje!
Ne, nevadink to gėda, jei aistra
Į žūtbūtinį pereina puolimą
Taip, jog pats ledas net užsiliepsnoja
Ir protas pataikauja geiduliams.

KARALIENĖ

O Hamletai, nutilki: tu akis
Man nukreipi tiesiog į pačią sielą,
Ir aš matau jos gelmėje tiek daug
Juodų, įsisenėjusių dėmių,
Kad niekas jų nebenuplautų.

HAMLETAS Ne,
Gyvent pasmirdusiame prakaite
Gėdingo patalo ir ištvirkauti,
Gašlybėje nugrimzdus, glamonėtis
Šiam purvinam lizde...

KARALIENĖ O, nekalbėki!
Tie žodžiai durklais bado man ausis.
Sūnau, nutilki!

HAMLETAS Niekšas! Žmogžudys!
Nenaudėlis, dušimtukart smulkesnis
Už tą, kurį vadinot savo vyru;
Karalius juokdarys, valdžios vagišius,
Kurs, brangiąją karūną nuo lentynos
Pavogęs, į kišenių įsidėjo!

KARALIENĖ

O, nekalbėk!

HAMLETAS

Tas skudurinis iškamša karalius...

Įeina *š m ė k l a*

O angelai, sargybiniai padangių,
Greičiau sparnais apglobkite mane!
Ko nori tu, garbingasai paveiksle?

KARALIENĖ

O, vargas man, jisai pamišęs!

HAMLETAS

Ar tu neateini čionai paakint
Gaišuojančio sūnaus, kuris eikvoja
Sykiu aistras ir laiką ir nevykdo
Didingo ir baisaus liepimo tavo?
O, atsakyk.

ŠMĖKLA

Įsidėmėk: aš atskubėjau čia,
Kad neatšiptų ašmens tavo valios.
Žvelk: tavo motiną sukaustė siaubas;
Užstoki ją nuo jos minčių plakimo;
Greit jausmui pasiduoda silpnas kūnas.
Kalbėk su ja toliau.

HAMLETAS Na, meldžiamoji,
Kas jums yra?

KARALIENĖ Deja, kas tau yra,
Kad tu žvelgi pastiręs tuštumon
Ir į bekūnį orą lyg kreipiesi?
Nerimastingai tavo akys žiūri
Paklaikusiu žvilgsniu, ir lyg kareiviai,
Prižadinti nakčia kovos trimitų,
Gluotni plaukai, nelyginant gyvi,
Piestu visi kaip vienas atsistojo.
Lai tau, brangusis Hamletai, ramybė
Maištingos dvasios karštį atvėsins.
Ką tu regi tenai?

HAMLETAS Jį! Jį! Pažvelkit!
Koksai išbalęs! Jo lemtis, jo veidas
Galėtų sugraudinti net uolas.
O, nežiūrėki šitaip į mane,
Kad neišblėstų kietas mano ryžtas

Ir kad, pakėlęs ginklą, vietoj kraujo
Aš nepraliečiau ašarų.

KARALIENĖ   Su kuo
Šnekiesi tu?

HAMLETAS

Kaip, jūs nematot nieko?

KARALIENĖ

Matau vien tai, ką mato mano akys.

HAMLETAS

Jūs negirdėjote nė žodžio?

KARALIENĖ   Ne,
Tik mudviejų balsus.

HAMLETAS   Antai, antai!
Žiūrėkit! Mano tėvas — lygiai toks,
Koksai jis buvo gyvas! Ar nematot?
Jisai išeina jau... Per slenkstį žengia!

Šmėkla pranyksta

KARALIENĖ

Tai padaras vien tavo smegenų:
Pablūdusios vaizduotės kliedesys —
Be galo išradingas.

HAMLETAS   Kliedesys?
Ne, mano pulsas, lygiai kaip ir jūsų,
Vienodai skamba įprastu ritmu.
Tai, ką aš pasakiau, ne beprotybė.
Jūs galit išbandyti: aš tiksliai
Kiekvieną savo žodį pakartosiu
Ir kaip beprotis neklejosiu, ne!
Tad nemigdykit sąžinės sau, motin,
Paguodos apgaulingais tepalais,
Lyg čia ne jūsų nuodėmės bylotų,
O mano beprotybė; skaudulys
Nuo to tesurumbės vien iš paviršiaus,

Bet ir toliau pūlingoji žaizda
Jus grauš, giliai į vidų pasislėpus.
Atverkit dangui sielą, atgailaukit,
Kovokit su pagundom ateity
Ir piktžolių prižėlusių netręškit,
Kad jos nesikerotų dar labiau.
Prašau man dovanoti už dorumą:
Juk šioj sočioj gašlių tranų gadynėj
Dorybė turi lenktis niekšiškumui,
Maldaudama atleisti, kad jinai
Tiek gero jam išdrįso padaryti.

KARALIENĖ

Sūnau, tu perkirtai pusiau man širdį!

HAMLETAS

Tad blogąją jos pusę lauk išmeskit
Ir juo skaisčiau gyvenkit su kita.
Labos nakties; bet neikit dėdės lovon;
Jei gėdos nebeturite nė kiek,
Tai ją bent suvaidinkit. Įpratimas,
Tasai šėtonas, graužiantis jausmus,
Tuo panašus į angelą yra,
Kad jis ir mūsų poelgius geruosius
Apvilkti moka rūbais maloniais.
Susivaldykit šiąnakt, ir tatai
Jums ateity pagelbės. O toliau
Bus dar lengviau. Mat įpročio galia
Dažnai išdildo įgimtą silpnybę
Ir sugeba su nuostabia jėga
Šėtoną pažabot ir lauk išvyti.
Labanaktis dar sykį! Aš ateisiu
Palaiminimo jūsų paprašyt,
Kai jūs pati jo būsit reikalinga.—
O dėl šio pono
(*rodydamas į Polonijų*)
aš labai gailiuosi;
Bet taip likimas lėmė, kad mane
Nubaustų jis, o aš nubausčiau jį,
Tuo vykdydamas rūsčią dievo valią.

Aš viską sutvarkysiu ir mielai
Atsakomybėn stosiu. Tad labanakt.
Iš gailesčio turiu aš būt žiaurus;
Tai tik pradžia; bet greit audra užgrius.
Dar porą žodžių...

KARALIENĖ Kas gi man daryti?

HAMLETAS

O, visiškai ne tai, ką jums kalbėjau.
Tegu tasai išpampęs karaliūkštis
Jus savo lovon vėl įsivilios,
Gašlia ranka jums gnybtels už žanduko
Ir jus „pelyte miela“ pavadins;
O jūs už jojo bučinį nešvankų,
Už purviną paglostymą jo pirštų,
Myluojančių jums kaklą,— jūs už tai
Atnarpliokite visą jam teisybę,
Kad iš tikrųjų aš nesu beprotis,
Esu tiesiog beprotiškai gudrus.
Tatai žinot jam būtų ne pro šalį.
Ar gali slėpti tokius dalykus
Graži, skaisti, protinga karalienė
Nuo to šikšnosparnio, nuo tos varlės,
Nuo šito seno katino? Ne! Ne!
Numojusi ranka į sveiką protą,
Užlipkite su narveliu ant kraigo,
Atidarykit paukščiams dureles
Ir tarsi toji pasakos beždžionė[60]
Įlįsti pamėginkit jųjų vieton
Ir nusisukit sprandą...

KARALIENĖ Patikėk,
Jei mūsų žodžiai — tai gyva dvasia
Ir jeigu mūs dvasia yra gyvybė,—
Man trūksta dvasios lūpom pakartot,
Ką tu čia pasakei.

HAMLETAS

Aš Anglijon vykstu; jūs tai girdėjot?

KARALIENĖ

Aš tat buvau pamiršus; taip nuspręsta.

HAMLETAS

Jau ruošia laiškus; mano du draugai,
Kuriais lyg dviem gyvatėm pasikliauju,
Įsakymą gabena; jie man turi
Praskint į spąstus kelią. Na, tegu!
Sprogdintoją smagu paleist į orą
Su jo paties mina. Lai aš prasmegsiu,
Jei, pasirausęs sieksniu dar giliau,
Aš jų nenudanginsiu į mėnulį.
Kaip malonu, kada viena klasta
Susikerta lyg žaibas su kita!
Bet šitas sutvėrimas man įgriso!
Reikės išvilkt tą vėdarą iš čia.
Labanakt, motin. Ponas patarėjas
Visai aprimęs, rimtas ir tykus,
O ką tik plempė šitokius niekus!
Na, meldžiamasis, kraustykis, užtenka!..
Labanakt, motin!

Išeina skyrium; Hamletas išvelka Polonijų

KETVIRTAS VEIKSMAS

I scena

Salė pilyje
Įeina Karalius, Karalienė, Rozenkrancas *ir* Gildensternas

KARALIUS

Šie gilūs dūsavimai turi prasmę;
Paaiškinkit, ką reikšti jie galėtų.
Kur Hamletas dabar?

KARALIENĖ

Palikit mudu vienus valandėlei.

Rozenkrancas *ir* Gildensternas *išeina*

O, ką regėt man teko neseniai!

KARALIUS

Ką būtent? Kaip sūnus, Gertrūda?

KARALIENĖ Siaučia
Lyg viesulas audringam vandenyne.
Už kilimo kažką išgirdęs krebždant,
Jis, įniršio pagautas, griebė kardą,
Suriko „žiurkė, žiurkė!" ir netyčia
Nudūrė senį.

KARALIUS O, baisingas darbas!
Jei būtume stovėję mes tenai,
Toks pat likimas būtų mus ištikęs.

Jo laisvė gresia pragaištim visiems —
Ir jums, ir mums, ir kiekvienam iš mūsų.
Kas atsakys už šitą žmogžudystę?
Ji kris ant mūs galvos, nes mes turėjom
Sutramdyti pakvaišusį jaunuolį
Ir kuo toliau laikyt jį nuo žmonių.
Bet mudu, apsvaiginti savo meilės,
Nematėme, ko reik, ir — lyg tasai,
Kuris, opos kankinamas šlykščios,
Ją slepia nuo visų,— į gyvą kaulą
Jai leidom įsigraužti. Kur jisai?

KARALIENĖ

Nukautojo lavoną išgabeno.
Bet jojo beprotystė net ir čia
Tarytum auksas tarp grubių metalų
Iš tolo spindi savo skaistumu.
Dabar jis verkia pats dėl viso to.

KARALIUS

Eime, Gertrūda!
Anksčiau, negu nutvieks kalnynus saulė,
Jisai jau bus laive. Šį bjaurų darbą,
Orumo savo neprarasdami,
Bukliai pridengti turim.— Gildensternai!

Įeina Rozenkrancas ir Gildensternas

Mieli draugai, pagelbėkite mums;
Pamišęs Hamletas ką tik nukovė
Polonijų ir išsivilko jį
Iš karalienės kambario. Nueikit,
Pasikalbėkit gražumu su juo,
O kūną nugabenkit į koplyčią.
Tik pasiskubinkit, aš jus prašau.

Rozenkrancas ir Gildensternas išeina

Klausyk, miela Gertrūda, susišaukim
Išmintinguosius savo bičiulius
Ir jiems pasisakykim atvirai,
Kokia nelaimė mudviem atsitiko

Ir ką daryt mes žadam. Paskala,
Kuri taikliau negu patrankos šūvis
Nuo vieno žemės krašto ligi kito
Strėle nuodinga lekia šnypšdama,
Galbūt dar mūsų vardo nepalies
Ir tepažeis vien tik bedvasį orą.
O, einam, einam su manim sykiu!
Aš nujautimų kupinas klaikių!
(*Išeina*)

II scena

Kita salė pilyje
Įeina H a m l e t a s

HAMLETAS

Saugiai paslėptas.

ROZENKRANCAS IR GILDENSTERNAS (*už scenos*)

Hamletai! Prince Hamletai!

HAMLETAS

Tyliau! Kas čia per triukšmas?
Kas ieško Hamleto? A, štai ir jie.

Įeina R o z e n k r a n c a s ir G i l d e n s t e r n a s

ROZENKRANCAS

Ką jūs padarėt, prince, su lavonu?

HAMLETAS

Jį, žemės dulkę, sumaišiau su dulkėm.

ROZENKRANCAS

Sakykite, kur jis yra: mes norim
Nunešti jį koplyčion.

HAMLETAS

Ne, jūs be reikalo taip galvojat.

ROZENKRANCAS

Ką būtent?

HAMLETAS

Kad aš moku laikyti vien jūsų paslaptį, o savosios — ne. Be to, ką gali atsakyti karaliaus sūnus į kempinės klausimus?

ROZENKRANCAS

Vadinasi, jūsų nuomone, prince, aš — kempinė?

HAMLETAS

Taip, pone, kempinė, kuri sugeria visas karaliaus malones, dosnybes ir įsakymus. Bet šitokie dvariškiai karaliui pasirodo galų gale naudingiausi. Jis juos, lyg beždžionė riešutus, laiko užsikišęs už dantų — įsideda į burną anksčiau už kitus, bet vėliausiai praryja. Jeigu jam prireikia to, kas jumyse prisikaupė, jisai turi jus tik spustelėti,— ir tu, kempine, vėl kuo sausiausias.

ROZENKRANCAS

Aš jūsų nesuprantu, prince.

HAMLETAS

Labai džiaugiuosi: gudri šneka kvailoj ausy užminga.

GILDENSTERNAS

Prince, jūs turite mums pasakyti, kur dėjote kūną, ir nueiti drauge su mumis pas karalių.

HAMLETAS

Kūnas priklauso karaliui, bet karalius neturi kūno. Karalius — toks daiktas...

GILDENSTERNAS

„Daiktas“, prince?

HAMLETAS

Taip, niekingas daiktas. Veskite mane pas jį. Dumk, lapute, o mes tau iš paskos.[61]

III scena

Kita salė pilyje
Įeina K a r a l i u s *su palyda*

KARALIUS

Aš Hamletą liepiau čionai atvesti
Ir suieškot lavoną. Net baugu,
Kad jis dabar sau laisvėj vaikštinėja!
Tačiau jo pažaboti mes nedrįstam:
Jį myli siautulingoji minia,
Kuri ne galva sprendžia, bet akim,
Kuri temato pasmerktojo bausmę,
Bet jo nusikaltimo — niekuomet.
Kad viskas klotųs lygiai ir gražiai,
Reik apsimest, kad jį iš čia išsiųsti
Seniai nuspręsta buvo. Baisią ligą
Pagydyti vien baisūs vaistai gali —
Arba jokie.

Įeina R o z e n k r a n c a s

Kas ten? Kas atsitiko?

ROZENKRANCAS

Kur jis lavoną paslėpė, valdove,
Išaiškint nepavyko.

KARALIUS Kur jis pats?

ROZENKRANCAS

Sargybos apsuptas už durų laukia,
Ką jūsų didenybė įsakys.

KARALIUS

Tegul jį atveda.

ROZENKRANCAS

Ei, Gildensternai! Veskit princą čia.

Įeina H a m l e t a s *ir* G i l d e n s t e r n a s

KARALIUS

Na, Hamletai, kur Polonijus?

HAMLETAS

Puotoj.

KARALIUS

Puotoj? Kokioj puotoj?

HAMLETAS

Ne tokioj, kur jis valgo, bet tokioj, kur valgo jį patį. Apie jį šiuo metu susirinko seimas politinių kirminų.[62] Kas maitinasi karališkiau už kirminą? Mes penime visokiausius gyvius sau patiems nupenėti, o pačius save penime kirminams. Ir įsiganęs karalius, ir sudžiūvęs elgeta — tik du skirtingi patiekalai vienam ir tam pačiam stalui. Esmė ta pati.

KARALIUS

Deja! Deja!

HAMLETAS

Žmogus gali sugaut žuvį ant kirmino, kuris gavo paragauti karaliaus, ir pavalgyt žuvies, kuri tą kirminą prarijo.

KARALIUS

Ką tu nori tuo pasakyti?

HAMLETAS

Ogi vien tai, kad jo karališkajai didenybei gali tekti keliaut elgetos žarnomis.

KARALIUS

Kur Polonijus?

HAMLETAS

Rojuje. Nusiųskite pažiūrėti; jeigu jūsų pasiuntinys jo tenai nerastų, pasiieškokite pats kitoj vietoj. Bet jei per mėnesį jo nerasit, tai tikriausiai uoste užuosit jį, kai lipsite laiptais galerijon.

KARALIUS (*keliems tarnams*)

Nueikite jo paieškoti.

HAMLETAS

Jisai jūsų palauks.

Tarnai išeina

KARALIUS

Kadangi, Hamletai, tava gerovė
Mums ypačiai brangi, tai tau reikės
Po viso to, ką tu esi padaręs
Ir dėlei ko mes liūdime didžiai,
Išnykt greičiau už ugnį; pasiruošk,
Jau laivas laukia, vėjas palankus,
Ir tavo palydovai pasirengę
Į Angliją išplaukti su tavim.

HAMLETAS

Į Angliją?

KARALIUS Taip, Hamletai.

HAMLETAS Gerai.

KARALIUS

Taip, mes tau linkime gero, nors tu mūsų minčių ir nematai.

HAMLETAS

Bet aš matau cherubiną, kuris jas kiaurai mato. Na, keliaujam į Angliją! Sudiev, brangioji motina.

KARALIUS

Tave mylintis tėvas, Hamletai...

HAMLETAS

Mano motina; tėvas ir motina — vyras ir žmona: vyras ir žmona — vienas kūnas, taigi — mano motina.— Keliaujam! Į Angliją! (*Išeina*)

KARALIUS

Jūs turite jį sekti papėdžiui.
Skubėkite; į laivą jį greičiau,
Kad prieš sutemstant jo nebūtų čia!
Keliaukit! Visa, kas tik reikalinga,

Jau padaryta ir užantspauduota.
Tad negaišuokite, aš jus prašau.

R o z e n k r a n c a s ir G i l d e n s t e r n a s išeina

Jei mano meilė, Brite, tau brangi
(O aš turiu pakankamai jėgos
Tave priverst branginti ją, nes randas
Nuo danų kardo dega tau lig šiolei
Ir tavo baimė moka duoklę mums[63]),—
Tu abejinga širdžia nepriimsi
Valdoviško įsakymo, kuris,
Kaip tai laiške paskelbta, reikalauja
Trumpai ir aiškiai — Hamleto mirties.
Tad veik ryžtingai, Brite! Man jisai
Tarytum karštligė džiovina kraują;
Tu privalai padėt. Kol jis gyvuos,
Tol mano bėdos augs be paliovos.
(*Išeina*)

IV s c e n a

Lyguma Danijoj
Įžygiuoja F o r t i n b r a s a s, k a p i t o n a s ir kareiviai

FORTINBRASAS

Keliaukit, kapitone: nuo manęs
Pasveikinkite Danijos karalių.
Priminkit jam, kad Fortinbrasas prašo,
Kaip buvo pažadėta, leist žygiuoti
Per jo žemes. Vieta susitikimo
Jums žinoma. O jeigu su mumis
Jo didenybė pakalbėt norėtų,
Tai mes mielai pas jį nuvyksim. Taip
Praneškit jam.

KAPITONAS Bus padaryta, prince.

FORTINBRASAS

Pirmyn, iš lėto.

Fortinbrasas su kareiviais išeina. Įeina Hamletas, Rozenkrancas, Gildensternas ir kiti

HAMLETAS

Sakykite, kieno pulkai tie?

KAPITONAS

Norvegijos karaliaus, meldžiamasis.

HAMLETAS

Kur jie žygiuoja, leiskite paklaust?

KAPITONAS

Prieš lenkus.

HAMLETAS

O kas jiems vadovauja?

KAPITONAS
Fortinbrasas,
Sūnėnas senojo Norvego.

HAMLETAS

Ar žadat brautis Lenkijos vidun,
Ar pulti kurią nors pasienio sritį?

KAPITONAS

Nesigiriant ir kalbant atvirai,
Mes norim pasiglemžt sklypelį žemės,
Kurio visa vertė — skambus jo vardas.
Jei išsinuomot siūlytų man jį,
Aš ir penkių dukatų pašykštėčiau.
Net jį pardavę, Lenkas ir Norvegas
Vargu ar peštų ką daugiau.

HAMLETAS
Jei taip,
Manau, kad Lenkas ginklo nesigriebs.

KAPITONAS

Jūs klystate; tenai jau sutelkta
Kariuomenė.

HAMLETAS Du tūkstančiai žmonių
Ir dvidešimtis tūkstančių dukatų
Išspręst negali šio juokingo ginčo!
Štai jis — taikos ir laimės pūlinys,
Kuris, viduj nematomai pratrūkęs,
Nuo žvilgsnio slepia priežastį mirties.
Širdingai ačiū jums.

KAPITONAS Padėk jums, dieve.

(Išeina)

ROZENKRANCAS

Jūs teiksitės keliauti, mano prince?

HAMLETAS

Aš jus pavysiu. Eikite kol kas.

Visi išeina

Visur ir viskas kaltina mane
Ir akstina nerangų mano kerštą.
O, kas yra žmogus, jei jam pasauly
Aukščiausias gėris — valgymas ir miegas?
Galvijas, ne daugiau. Argi tasai,
Kuris mums davė tokią lakią mintį,
Ir priekin žvelgiančią, ir atgalios,
Įdiegė tam šį dieviškąjį protą,
Kad jis trūnytų dykas mumyse?
Galbūt tai gyvuliškas apkiautimas
Ar įprotis per daug ilgai svarstyti,
Kokia dalia mūs laukia ateity
(Dvejojimas, kur trys ketvirčiai baimės
Ir vienas tik ketvirtis išminties!),
Bet aš vis vietoj tūpčioju kažko,
Kartodamas: „Tai reikia padaryti“,
Nors nestokoju nei jėgos, nei noro,
Nei pagrindo, nei progų tinkamų
Įvykdyt savo ryžtą. Pavyzdžiai,
Tvirti kaip žemė, ragina mane;
Štai kad ir šie ginkluoti šaunūs vyrai,

Grakštaus ir jauno princo vedami,
Kurs dieviškai pakilusia dvasia
Iš paslaptingojo likimo juokias
Ir trapią savo būtį atiduoda
Mirties, likimo ir pavojaus valiai —
Dėl ko? Dėl tuščio riešuto! Vien tas
Vadintis gali didis iš tiesų,
Kurs nesijaudina dėl menko nieko,
Bet grumiasi įniršęs dėl šapelio,
Jei esti paliesta garbė. O aš,
Kuriam brangus jo tėvas nužudytas,
O motina išniekinta,— apsnūdęs
Ramiausia širdimi žiūriu su gėda,
Kaip dvidešimtis tūkstančių drąsuolių
Dėl įgeidžio, dėl troškulio garbės
Į kapą lyg į patalą žingsniuoja,
Kovodami dėl gabalėlio žemės,
Kur net sunku visiems išsirikiuot,
Kur vietos nėr palaidot nukautuosius...
Bet mano mintys prakalbės krauju,
O jeigu ne,— menkybė vardas jų!
(Išeina)

V scena

Elsinoras. Salė pilyje
Įeina K a r a l i e n ė, H o r a c i j u s *ir* d i d i k a s

KARALIENĖ

Su ja kalbėti aš nenoriu.

DIDIKAS

Ji prisispyrus prašo ir atrodo
Rimtai pamišus.

KARALIENĖ Ko gi reikia jai?

DIDIKAS

Ji nuolat šneka apie tėvą; skundžias,

Kad viskas šiam pasaulyje — klasta,
Ir dūsauja, ir daužo sau krūtinę.
Ji erzinas dėl menkniekio; jos kalbą
Sunku suprast; jos žodžiai — tuščias garsas,
Tačiau miglotam jų rezginyje
Klausytojai surasti prasmę stengias:
Juos aiškina kiekvienas ir visaip
Pritempia prie savų minčių, o daug kas
Iš josios linktelėjimų ir mostų
Nuspręs, jog čia tikrų tikriausiai glūdi
Nors ir neaiški, bet baisi prasmė.

HORACIJUS

Su ja reikėtų pakalbėt: ji gali
Liguistai opiose smegenyse
Sužadint pavojingų įtarimų.

KARALIENĖ

Pašaukit ją.

D i d i k a s išeina

(Tyliai)

O, mano nuodėmingoji širdis
Į viską žvelgia siaubo akimis;
Piktadarystė, baimės apimta,
Pati save išduoda visada.

Grįžta d i d i k a s kartu su O f e l i j a

OFELIJA

Kur Danijos šviesiausioji valdovė?

KARALIENĖ

Na ką, Ofelija?

OFELIJA *(dainuoja)*

Kaip atskirti, pasakyk,
    Tavąjį bernelį?
Lengvos puskurpės, lazda,
    Skrybėlėj kriauklelė.[64]

KARALIENĖ

Ką reiškia ta daina, vaikeli mano?

OFELIJA *(dainuoja)*

Tavo mieląjį seniai
Žemė jau užklojo,—
Prie galvos žalia veja
Ir akmuo prie kojų.
O! O!

KARALIENĖ

Ofelija...

OFELIJA Ne, paklausykit.
(Dainuoja)
Tavo mielas tarp gėlių...

Įeina Karalius

KARALIENĖ

Ak, pažiūrėkite, karaliau!..

OFELIJA *(dainuoja)*

Tavo mielas tarp gėlių
Apraudotas miega,
Marškiniai jo baltesni
Už kalnynų sniegą.

KARALIUS

Kaip jūs gyvuojate, brangioji?

OFELIJA

Gerai, dieve jums padėk! Sako, kepėjo duktė buvo paversta pelėda.[65] Valdove, mes žinome, kas esam, bet nežinom, kuo galime tapti. Skalsink dieve jūsų puotą!

KARALIUS

Jai galvoj vis tėvas.

OFELIJA

Nekalbėkime apie tuos dalykus; bet jeigu jus paklaus, ką tai reiškia, atsakykite tiesiai:
(Dainuoja)

Rytoj, per šventą Valentiną[66],
Ir aš, Valentina,
Vėl rymosiu prie tavo lango,
Vos tik prašvis diena.
Jis atsistojo, jai pamojo,
Įleido ją slapta;
Ji nekalta pas jį atėjo,—
Išėjo nebe ta.

KARALIUS

Brangioji Ofelija!

OFELIJA

Dievaži, kaip gyvą mane matote, tuojau baigsiu.
(Dainuoja)

Prisiekiu motina švenčiausia!
Ak, vyrai prakeikti!
Visi, visi jūs vieno plauko —
Ištvirkę ir sukti.
Kol aš tau spyriausi, tu širdį
Ir ranką siūlei man...

O jis atsako:

Kam gi atsigulei prieš laiką
Tu mano patalan?

KARALIUS

Ar ji tokia jau seniai?

OFELIJA

Tikiuosi, kad viskas bus gerai. Reikia tik kantrybės; bet aš negaliu sulaikyti ašarų, kai pagalvoju, kad jie užkasė jį šaltojon žemėn. Mano brolis sužinos apie tai. Ir aš dėkoju jums už gerą patarimą.— Greičiau karietą! Labanaktis, ponios! Labanaktis, mano mielosios ponios! Labanaktis! Labanaktis!

(Išeina)

KARALIUS

Stebėkit ją ir sekit įkandin.

H o r a c i j u s išeina

O, štai kame nuodingasai šaltinis
Šio sielvarto gilaus: mirtis jos tėvo!
Taip jau yra, Gertrūda, kad nelaimės
Ne vienišais žvalgais pas mus ateina,
O ištisu pulku! Pasižiūrėk:
Jai nužudytas tėvas; jums, Gertrūda,
Ką tik į tremtį išsiųstas sūnus,
Savo bausmės įdūkęs kaltininkas;
Subruzdę žmonės murma vis garsiau
Dėl dorojo Polonijaus mirties
(Kaip neišmanėliškai mes padarėm,
Kad liepėm jį palaidot vogčiomis!);
Ofelijos negalima pažinti —
Jinai neteko proto, be kurio
Mes esame lyg žvėrys ar stabai.
Tačiau blogiausia, kad iš Prancūzijos
Sugrįžo josios brolis paslapčia;
Jisai paniuręs laikosi šešėly,
Gyvena įtarimais, o šnypšliai
Be perstogės jam pučia į ausis
Gandus nuodingus apie tėvo mirtį,
Kurie, iš lūpų skrisdami į lūpas,
Pritrūkę peno, nepasidrovės
Įgelti mus pačius. O visa tai,
Miela Gertrūda, lyg mirties pabūklas
Šimtais skeveldrų muša į mane.

Triukšmas už scenos

KARALIENĖ

Ką reiškia šitas triukšmas?

KARALIUS Kur sargyba?
Lai saugo šias duris.

Įeina d i d i k a s

Kas atsitiko?

DIDIKAS

Valdove, gelbėkitės! Okeanas,
Audringai išsiveržęs iš krantų,
Taip greitai neprarytų lygumos,
Kaip kad Laertas su gauja maištuolių
Nušluoja mūsiškius; minia jam ploja,
Ir, lyg pasaulis būtų šiandien gimęs,
Paniekinti seniausi papročiai,
Kiekvieno mūsų žodžio pirmas ramstis;
Jie rėkia: „Būk karaliumi, Laertai!“
Balsai, kepurės, rankos raižo dangų:
„Karaliumi Laertas tebūnie!
Mes renkamės karaliumi Laertą!“

KARALIENĖ

Netikrą pėdsaką suuodę, loja!
Suklydote, klastingi danų šunys!

Triukšmas už scenos

KARALIUS

Išlaužtos durys!

Įeina L a e r t a s, *apsiginklavęs; paskui jį —* d a n a i

LAERTAS

O kur karalius? — Ponai, nesiveržkit!

DANAI

Ne, ne, įleiskit mus.

LAERTAS

Prašau palaukti.

DANAI

Gerai.
(Pasitraukia už durų)

LAERTAS Dėkoju. Saugokit duris.
Šlykštus karaliau, sugrąžink man tėvą!

KARALIENĖ
Ramiau, Laertai.

LAERTAS Jei bent lašas kraujo
Many ramus, lai šaukia jis visiems,
Kad išgama esu, kad mano tėvas
Raguotas ir kad motina manoji
Nešioja kekšės dėmę kaktoje.

KARALIUS
Bet kur, Laertai, glūdi priežastis
Šio begalinio nertėjimo tavo? —
Paliki jį ramybėje, Gertrūda;
Dėl mūsų nebijok; karalių gaubia
Orumas dieviškas — ir išdavystė,
Į savo užmačias pažvelgus bailiai,
Nedrįs nė krustelėt.— Klausyk, Laertai,
Dėl ko tu taip įkiršintas esi? —
Paliki jį, Gertrūda.— Na, sakyk.

LAERTAS
Kur mano tėvas?

KARALIUS Miręs.

KARALIENĖ Bet karalius
Dėl jo mirties nekaltas.

KARALIUS Netrukdykit,
Tegul kamantinėja kiek patinka.

LAERTAS
Kaip mirė jis? Manęs jūs neapgausit.
Šalin, į prarają, ištikimybe!
Pas juodus velnius, pažadai šventi!
Dora ir gėda — gilumon bedugnės!
Nebebaisus yra man prakeikimas,
Nes lygiai šitas ir anas pasaulis
Man nieko neverti; kas bus, tas bus,
Tačiau už savo tėvą aš turiu
Atkeršyti.

KARALIUS O kas gi kliudo tau?

LAERTAS

Vien mano tik valia
Ir niekas kitas visame pasauly.
O, aš mokėsiu priemones surasti,
Kurios mane be didelių vargų
Toli nuves.

KARALIUS Laertai, tu geidi
Tikrai žinot, kaip mirė tavo tėvas?
Bet ar tai galima kerštu vadinti,
Jei tu kaip tas lošikas vienu gaistu
Nušluosi priešus ir draugus kartu,
Laimėjusius ir tuos, kur pralaimėjo?

LAERTAS

Ne, vien tik priešus jo.

KARALIUS Tai įdomu,
Kas jie tokie?

LAERTAS O, jo geriems draugams
Atversiu aš plačiausiai savo glėbį
Ir lyg mielaširdingas pelikanas
Už juos net savo kraują paaukosiu.[67]

KARALIUS

Na štai dabar kaip riteris kalbi,
Kaip geras ir išauklėtas sūnus.
O tai, kad aš dėl šios mirties nekaltas
Ir susikrimtęs dėlei jos širdingai,
Tai turi būti aišku tavo protui
Kaip kad šviesa akims.

DANAI *(už scenos)* Įleiskit ją!

LAERTAS

Kas ten per triukšmas?

Grįžta Ofelija

O, išdžiovink man smegenis, ugnie!
O ašaros, aitresnės nei druska,
Išdeginkit vyzdžius akių manųjų!
Prisiekiu dangumi, aš su kaupu
Už tavo beprotystę atseikėsiu
Ir svarstykles priversiu nusileisti
Į mūsų pusę.— O balčiausia rože!
Miela Ofelija, švelni sesuo!
O dieve, ar jaunos mergaitės protas
Toks pat trapus, kaip ir gyvybė senio?
Per meilę mūsų prigimtis grakštėja,
Ir mes tos prigimties brangiausią dalį
Aukojam tam, ką mylim.

OFELIJA (*dainuoja*)

Jisai grabe neuždengtas gulėjo —
Din dan, din dan, dilin dan! —
Ir jo kapan daug ašarų tekėjo...

Sudie, mano balandėli!

LAERTAS

Jei, nepametus sąmonės šviesios,
Tu šauktumei į kerštą mus dabar,
Mes būtume sujaudinti mažiau.

OFELIJA

Jūs turite pritart: „Čionai, čionai, vai pašaukit jį čionai!“ Ak, kaip gerai tinka tas priedainis! Tai tas apgavikas ūkvedys pagrobė savo pono dukterį.

LAERTAS

Šitie svaičiojimai anaiptol ne beprasmiški.

OFELIJA

Štai neužmirštuolės — tai atminimas; žiūrėk, neužmiršk manęs, brangusis; o štai našlaitėlės — tai svajonės.

LAERTAS

Beprotybėj paslėpta išmintis: kur svajonės, ten ir atminimai.

OFELIJA

O štai jums krapas ir mėlynžiedžiai; čia jums rūta, kuri ir man tiktų; ją vadina šventadiene, palaiminta žolele.— O, jūs turite nešioti savo rūtą ne taip kaip aš.— Štai žiūrėkit, saulutė; aš jums mielai duočiau žibuoklių, bet visos jos nuvyto, kai mirė mano tėvas; sako, jis pasimirė lengvai...
(Dainuoja)

Mano Robinas šaunus
Man mielesnis už visus...

LAERTAS

Ji širdgėlą ir pragaro kančias
Žavingumu ir gracija paverčia.

OFELIJA *(dainuoja)*

Ar jis nebegrįš pas mus?
Ar jis nebegrįš pas mus?
Jis guli grabe,
Šaltam kape,—
Jisai nebegrįš pas mus.

Jo barzda — kaip sniegas balta,
Jo garbanos — kaip linai;
Plyšta verkia širdis,—
Lai ilsisi jis
Ramybėj šventoj amžinai!

Ir aš meldžiu dievą už visas krikščioniškas sielas.— Viešpats su jumis!
(Išeina)

LAERTAS

O dieve! Ar jūs matote!

KARALIUS Laertai,
Tu neužginčysi turbūt man teisės
Pasidalinti su tavim skausmais.
Eime, atrinki iš savų draugų
Pačius išmintingiausius: tegu jie
Išklauso mus, ir jeigu bus nuspręsta,

Kad aš patsai ar rankomis kitų
Esu prie šito darbo prisidėjęs,
Mes karalystę, sostą ir gyvybę
Ir visa, kas tiktai priklauso mums,
Tau atiduosime; o jeigu ne,
Nepašykštėki mums kantrybės savo,
Ir mes, petys į petį žengdami,
Grąžinsime ramybę tavo sielai.

LAERTAS

Gerai, tebūna šitaip. Jo mirtis
Ir laidotuvės tokios paslaptingos,
Be iškilmių, be apeigų šventų,
Jo palaikai be herbo ir trofėjų
Argi nešaukia ligi pat dangaus,
Kad aš turiu žūt būt teisybę rasti?

KARALIUS

Taip, mes sutinkame. Ir ant kaltės
Teisėjo kirvis nusileist turės.
Prašau jus, eikit su manim.
(Išeina)

VI scena

Elsinoras. Pilies salė
Įeina Horacijus ir tarnas

HORACIJUS

Kas ten su manimi kalbėti nori?

TARNAS

Jūreiviai, prince; jie sakosi turį jums laišką.

HORACIJUS

Įleiskit juos.

Tarnas išeina

Aš nežinau, ar kitas kas pasauly,

Išskyrus princą Hamletą, galėtų
Atsiųsti man linkėjimų staiga.

Įeina jūreiviai

PIRMAS JŪREIVIS
Telaimina jus dievas, mano pone.

HORACIJUS

Padėk jums dieve.

PIRMAS JŪREIVIS

Tikėkimės, kad jis mūs neapleis. Čia yra jums laiškas, pone, iš pasiuntinio, kuris turėjo vykti į Angliją, jei tik jūsų vardas, kaip man tvirtino, tikrai Horacijus.

HORACIJUS (*skaito*)

„Horacijau, kai tu perskaitysi šias eilutes, pasistenk, kad tie vyrai būtinai patektų pas karalių; jie turi jam laiškų. Neišbuvus jūroje nė dviejų dienų, mus pradėjo vytis puikiai apsiginklavę piratai. Kadangi jie už mus pasirodė greitesni, teko norom nenorom apsišarvuoti drąsa, ir štai per susirėmimą aš peršokau pas juos; bematant jie atsitraukė nuo mūsų laivo, ir aš vienas atsidūriau jų nelaisvėje. Jie pasielgė su manimi kaip gailestingi plėšikai; bet jie žinojo, ką daro: dabar jie nori mane panaudoti savo tikslams. Pasirūpinki, kad karaliui būtų įteikti laiškai, kuriuos siunčiu, o pats kuo greičiausiai — tarytum bėgdamas nuo mirties — keliauk pas mane. Aš turiu tau pakuždom tarti keletą žodžių: nors jie bus per blankūs tokiam svarbiam dalykui atvaizduoti, bet vis dėlto tave apstulbins. Šitie šaunūs vyrai nugabens tave ten, kur aš dabar esu. Rozenkrancas ir Gildensternas tebeplaukia Anglijos link; apie juos sužinosi iš manęs daug įdomaus. Lik sveikas.

Amžinai tavo
Hamletas“

Eime, jūs atiduosit savo laiškus;
Skubėkime, ir kuo greičiau pas tą,
Kurs jums yra įteikęs juos.

Visi išeina

VII scena

Elsinoras. Pilyje
Įeina Karalius ir Laertas

KARALIUS

Dabar, tikiuos, tu sąžinėje savo
Galutinai išteisinsi mane
Ir man atversi širdį tartum draugui.
Juk tu patsai budria ausim girdėjai,
Kad tavo tėvo kilniojo žudikas
Kėsinos ir į manąją gyvybę.

LAERTAS

Tas aišku man; tačiau dėl ko, valdove,
Tokiems pasibaisėtiniems darbams
Jūs kelio neužkirtote tuojau,
Kaip liepė išmintis ir atsargumas?

KARALIUS

Dėl dviejų priežasčių, kurios galbūt
Visai tau nereikšmingos pasirodys,
Bet man yra jos svarbios. Karalienė,
Jo motina, vien sūnumi alsuoja;
Aš pats taipogi (gera tai ar bloga)
Esu ir savo kūnu, ir dvasia
Su ja taip neatsiejamai sutapęs,
Jog lygiai kaip žvaigždė, kuri tegali
Judėt savoj orbitoj, aš be jos
Nepaslenku nė žingsnio. Antra vertus,
Kelt viešumon šią bylą — pavojinga,
Nes jis be galo mylimas minios,
Kuri, kiekvieną jo piktadarystę
Bematant paskandinus savo meilėj,
Lyg ta versmė, kur medis akmenėja,
Jo grandines papuošalais pavers,
Ir tąsyk mano paleista strėlė,
Į taikinį nespėjusi nuskristi,
Parlėks atgal ir trenks į patį šaulį.

LAERTAS

Taip, žuvo mano tėvas prakilnus;
Beviltiškon tamsybėn įstumta
Mana brangi sesuo, kurios dorybė
(Jei pagyrimai ką pakeisti gali)
Nuo savo tobulumo aukštumos
Į mūsų amžių išdidžiai žiūrėjo.
Bet mano keršto valanda išmuš.

KARALIUS

Miegok dėl to ramiai ir nemanyk,
Kad mes tokie apsnūdę ir ištižę,
Jog nesuvokiame, kada pavojus
Mus griebia už gerklės. Palauk, netrukus
Patirsi dar kai ką; aš tavo tėvą
Mylėjau; o save kiekvienas myli;
Todėl, manau, suprasi tu...

Įeina ž y g ū n a s su laiškais

Kas čia?

ŽYGŪNAS

Laiškai iš princo Hamleto, valdove;
Štai vienas jums, o kitas karalienei.

KARALIUS

Iš Hamleto? Kas atgabeno juos?

ŽYGŪNAS

Aš nemačiau, bet rodos, kad jūreiviai;
Juos perdavė man Klaudijus, kuriam
Jie buvo įteikti.

KARALIUS Klausyk, Laertai...—
(Žygūnui)
Paliki mus.

Ž y g ū n a s išeina

(Skaito)

„Didis viešpatie! Tebūnie jums žinoma, kad mane nuogą išlaipino jūsų karalystėj. Rytoj prašysiu teiktis man leist pasirodyti prieš jūsų karališkąsias akis; ir po to, gavęs jūsų maloningą sutikimą, aš jums išdėstysiu staigaus ir keisto savo grįžimo priežastis. Hamletas“
Ką reiškia tai? Visi atgal parvyko?
O gal mane kas nori suklaidinti?

LAERTAS

Ar šią rašyseną jūs atpažįstat?

KARALIUS

Tai Hamleto ranka. Aiškiausia... „Nuogą!“
O prieraše pridėta: „Vienų vieną“.
Ką jūs patarsit?

LAERTAS

Aš visiškai nebesusivaikau.
Bet lai jisai ateina. Jau vien tas,
Kad aš galėsiu jam sušukt į veidą
„Tai tavo darbas!“ — šilumos įlieja
Į mano liūdną širdį.

KARALIUS Jeigu taip
(Bet argi iš tikrųjų taip? O kaipgi?),
Leisk man, Laertai, kelrodžiu tau būti.

LAERTAS

Gerai, tiktai neverskite manęs
Su Hamletu pasirašyti taiką.

KARALIUS

Ne, taiką su savim. Jei jis sugrįžo
Ir vėl pradėt nutrauktąją kelionę
Nebesutinka,— pastūmėsiu jį
Į vieną žygį, kurs kaip tik dabar
Yra subrendęs mano mintyse
Ir per kurį jisai neteks gyvybės,
Tačiau joks priekaištas dėl jo mirties
Nė vėjeliu iš tolo nepadvelks,

Ir net jo motina, nepastebėjus
Mažiausio vyliaus, pasakys pati,
Jog tai gryniausias atsitiktinumas.

LAERTAS

Taip, aš jumis, valdove, pasikliauju
Ir džiaugsiuosi labai, jei jūs mane
Išrinksit savo įrankiu.

KARALIUS Puiku.
Tu neseniai čia giriamas buvai
(Ir Hamletas girdėjo tai) dėl vieno
Tau priskiriamo talento, kuris
Jam sukelia kur kas daugiau pavydo
Nei visos tavo dovanos drauge,
Nors aš manau, kad taip aukštai jį kelti
Kažin ar verta.

LAERTAS Kas gi tai, valdove?

KARALIUS

Tik kaspinas jaunystės skrybėlėj,
Bet irgi reikalingas; mat jaunystei
Šviesus ir lengvas rūbas lygiai tinka
Kaip gelumbės ir tamsūs sabalai
Garbingajai ir lepiajai senatvei.
Prieš porą mėnesių čionai, pas mus,
Atvykęs buvo vienas normandietis,
Aš pats esu kariavęs su prancūzais
Ir, kaip jie moka jot, žinau gerai.
Tačiau anas šaunuolis šioj srity
Tiesiog atrodė burtininkas tikras:
Prie balno lyg priaugęs, jis su žirgu
Išdarinėjo tokius stebuklus,
Tarytum būtų virtęs vienu kūnu
Su tuo tauriuoju tvariniu, ir visa,
Ką tik įsivaizduoti aš galėjau,
Jis pralenkė toli savu menu.

LAERTAS

Jis buvo normandietis?

KARALIUS Normandietis.

LAERTAS

Kaip kažin ką, Lamondas!

KARALIUS Taip, tas pats.

LAERTAS

Aš puikiai jį pažįstu; iš tikrųjų,
Tai pažiba ir deimantas tautos.

KARALIUS

Jis pasakojo mums apie tave
Ir, garbindamas tavo meistriškumą
Grumtynėse, o ypač su rapyrom,
Sušuko: „Būtų linksma pažiūrėt,
Jeigu su juo kas norint susikautų!"
Ir jis prisiekė mums, kad jo tautiečiai
Neturi apsukrumo ir jėgų
Tau atsispirti. Šis atsiliepimas
Sukurstė tokį Hamletui pavydą,
Jog jis tik apie vieną ir svajoja:
Kad tu greičiau sugrįžtumei atgal
Ir susiremtum dvikovoj su juo.
Iš viso to...

LAERTAS Kas gi iš to, valdove?

KARALIUS

Laertai, tu mylėjai savo tėvą?
Ar gal esi vien liūdesio paveikslas,
Vien kaukė be širdies?

LAERTAS Kam šito klausiat?

KARALIUS

Aš suprantu, kad jis brangus tau buvo,
Bet aš žinau, jog meilę valdo laikas,
Ir iš gausingų pavyzdžių matau,

Kaip josios ugnį metai prigesina:
Dagtis, kuri maitina meilės liepsną,
Anglėdama ją silpnina tolydžio;
Jokia stiprybė netveria be galo
Ir, sužydėjusi visais žiedais,
Pati nuo savo pertekliaus numiršta.
Reik veikti tol, kol gyvas mūsų noras;
Mat noras atmainingas ir vangus,
Ir kliuvinių jam randas ne mažiau,
Negu yra liežuvių, rankų, progų.
O per ilgi ketinimai pavirsta
Nelyginant atodūsiu sunkiu,
Kurs, lengvindamas skausmą, dar labiau
Jį užtęsia; tačiau palieskim žaizdą:
Sugrįžo Hamletas; kaip tu galėtum
Įrodyti ne žodžiais, o darbais,
Jog tu tikrai sūnus savajam tėvui?

LAERTAS

Aš perpjausiu bažnyčioje jam gerklę.

KARALIUS

Teisybė: žmogžudystei nėr šventovių
Ir kerštui nėr ribų. Bet jeigu taip,
Sėdėk verčiau namie, brangus Laertai.
Kai Hamletas parvykęs sužinos,
Jog tu esi čionai, mes paprašysim
Jo akyse pagirti tavo meną,
Kurį mums taip išliaupsino prancūzas,
Ir, tavo šlovę dar labiau nušveitę,
Suvesime draugėn jus pagaliau
Ir kirsime dėl judviejų lažybų.
Jisai, nerūpestingas ir kilnus,
Nenumanydamas jokių žabangų,
Į kardą nežiūrės visai, ir tu
Lengvai, be didelės klastos, galėsi
Sau išsirinkti aštriąją rapyrą
Ir, ją vikriai nukreipdamas prieš jį,
Atlyginsi už savo tėvo mirtį.

LAERTAS

Taip aš ir padarysiu; ir dar tyčia
Patepsiu kardą savąjį nuodais,
Kuriuos pirkau pas žynį; jų galia
Tokia nepaprasta, kad jeigu peilis,
Į juos bent trupučiuką pasinėręs,
Mus įdreskia, tai nėr po šia padange
Tokių retų ir įstabių žolių,
Kurios išgelbėt nuo mirties galėtų.
Štai kur aš padažysiu savo ginklą,
Idant mažiausias jo prisilietimas
Atneštų mirtį.

KARALIUS Apsvarstykim viską,
Kada ir kaip lengviausia būtų mums
Pasiekti tai, ką esam užsibrėžę;
Jei tas nenusiseks ir mūsų kėslai
Pro nerangumą prasikiš aikštėn,
Neverta nė pradėti. Ne, mes turim
Paremti vieną užmačią kita,
Idant jeigu pirmoji kartais griūtų,
Laikytųsi antra. Duok pagalvot!
Mes eisime lažybų iškilmingai,
Katras jėgom iš jūsų pranašesnis...
Žinau:
Kai būsite kovoj įsikarščiavę
(Tu stenkis jam neduoti atsikvėpt)
Ir troškulį jis numalšint norės,—
Taurė bus paruošta; ir jeigu jis,
Nuodingo smūgio tavojo išvengęs,
Iš jos nugers bent lašą,— mūsų tikslas
Pasiektas. Bet palauk, kas tai per triukšmas?

Įeina Karalienė

Mieloji mano karaliene!

KARALIENĖ

Viena nelaimė vejas paskui kitą
Be atvangos. Tava sesuo, Laertai,
Nuskendo.

LAERTAS Kaip? Nuskendo? Kur?

KARALIENĖ

Palinkęs ant upelio auga gluosnis,
Ir veidrodyje vandenų skaidrių
Atsimuša jo lapai balzgani.
Ten ji atėjo su margais vainikais
Iš dilgėlių, vėdrynų ir saulučių
Ir žydinčių gegùžraibių, kurioms
Drąsus piemuo grubesnį vardą duoda,
Bet skaisčiosios mergaitės jas vadina
Numirėlės pirščiukais; ir kai ji,
Į medį, upėn svyrantį, užlipus,
Pynes gėlių laukinių kabinėjo,
Klastingoji šaka ūmai nulūžo,
Ir ji su savo gedulu žaliu
Nukrito raudančion srovėn. Jos rūbai
Ją nešė išsidraikę lyg undinę,
O ji tuo tarpu nuotrupas dainų
Dainavo, lyg nejausdama bėdos
Ar būtų šitoj stichijoje gimus.
Bet visa tai užtruko neilgai,
Ir josios apdarai, vandens prigėrę,
Ją, vargšę, nuo melodijų saldžių
Nusitempė klampion mirties bedugnėn.

LAERTAS

Vadinasi, nuskendo?

KARALIENĖ Taip, nuskendo.

LAERTAS

Ofelija, gana vandens tau, vargšei!
Tad ašaroms tekėt sau iš akių
Neleisiu. Bet... Jau taip mes sutverti,
Jog mūsų prigimtis nepaiso gėdos
Ir lieka sau visad ištikima.
Kai šitas mano sielvartas praeis,
Vėl jausiuos vyriškai.— Sudie, valdove!

Aš užsidegčiau žodžiais kaip gaisrais,
Bet gęsta jų liepsna silpnybėj mano.
(Išeina)

KARALIUS

Eime, Gertrūda; aš kiek pavargau,
Kol įtūžimą jo šiaip taip nutildžiau!
Dabar bijau, kad jis pratrūks iš naujo,
Tad sekim iš paskos.

Abu išeina

PENKTAS VEIKSMAS

I scena

Kapinės
Įeina du d u o b k a s i a i su lopetomis

PIRMAS DUOBKASYS

Argi galima laidot krikščioniškai tokią moterį, kuri savavališkai nori pagreitint savo išganymą?

ANTRAS DUOBKASYS

Sakau gi tau, kad galima; o todėl kask jai gyviau kapą: tardytojas ištyrė reikalą ir leido krikščioniškas laidotuves.

PIRMAS DUOBKASYS

Kaipgi tat gali būti? Argi jinai prigėrė besigindama?

ANTRAS DUOBKASYS

Taip jau pripažinta.

PIRMAS DUOBKASYS

Matyt, tai atsitiko *se offendendo*[68]; kitaip nė būti negali. Svarbiausia mat štai kas: jeigu aš nusiskandinsiu tyčiomis, tai čia mes turėsime veiksmą; o veiksmas skirstomas į tris dalis: poelgį, veiksmą ir patį vykdymą; tad *ergo**, ji nusiskandino tyčiomis.

ANTRAS DUOBKASYS

Ne, tu paklausyk, ponas kapstinėtojau...

PIRMAS DUOBKASYS

Palauk! Štai čia, žiūrėk, vanduo; gerai, o čia va stovi žmogus;

* Tad, taigi (*lot.*).

gerai; jeigu žmogus eina prie to vandens ir skandinasi, tai suk kaip nori, o jis eina; įsidėmėk; bet jeigu vanduo eina prie jo ir jį skandina, jisai nusiskandina ne pats; tad *ergo:* tas, kuris nekaltas dėl savo mirties, neatima pirm laiko sau gyvybės.

ANTRAS DUOBKASYS

Taip parašyta įstatymuose?

PIRMAS DUOBKASYS

O kaipgis, tam tikrame straipsnyje.

ANTRAS DUOBKASYS

Ar nori žinot tiesą? Kad nebūtų ji kilminga dama, jos niekas nė nelaidotų krikščioniškai.

PIRMAS DUOBKASYS

Taigi, tas ir yr. O liūdniausia, kad didžiūnai linkę skandintis ir kartais net daugiau negu jų broliai Kristuje. Na eik šen, lopetėle! Nėra senesnių bajorų už sodininkus, grioviakasius ir duobkasius; jie tęsia Adomo amatą.[69]

ANTRAS DUOBKASYS

Ar jis buvo bajoras?

PIRMAS DUOBKASYS

Jisai pirmas iš visų vaikščiojo apsiginklavęs.

ANTRAS DUOBKASYS

Betgi jis neturėjo ginklų.

PIRMAS DUOBKASYS

Ar tu pagonis, ar ką? Kaipgi tu supranti šventraštį? Šventraštyje pasakyta: „Adomas kasė“. Negi jisai galėjo kasti neapsiginklavęs kastuvu? Bet atsakyk dar į vieną klausimą, ir jei šausi pro šikšnelę, tai turėsi prisipažinti, kad...

ANTRAS DUOBKASYS

Na drožk.

PIRMAS DUOBKASYS

Kas stato tvirčiau už mūrininką, laivadirbį ir dailidę?

ANTRAS DUOBKASYS

Kartuvininkas; jo statinys pergyvens tūkstantį nuomininkų.

PIRMAS DUOBKASYS

Tavo sąmojis man patinka, dievaži. Kartuvės — tai gerai; bet kaipgi tat gerai? Tai gerai tiems, kurie daro blogai; o tu darai blogai, sakydamas, jog kartuvės statomos tvirčiau už bažnyčią; tad *ergo*, kartuvės tau būtų gerai. Na, tai spėk dar sykį. Gyviau!

ANTRAS DUOBKASYS

„Kas tvirčiau stato už mūrininką, laivadirbį ir dailidę..."

PIRMAS DUOBKASYS

Taigi atsakyk — ir važiuok sau sveikas.

ANTRAS DUOBKASYS

Jau žinau!

PIRMAS DUOBKASYS

Nagi!

ANTRAS DUOBKASYS

Kad jį kur velniai, nebežinau.

Įeina H a m l e t a s ir H o r a c i j u s . Atokiai

PIRMAS DUOBKASYS

Nesuk sau daugiau dėl to galvos; mušk nemušęs kvailą asilą, o jisai vis vien neis greičiau; tad kitą sykį, panašiai paklaustas, atsakyk: „duobkasys"; mat namai, kuriuos jisai stato, atlaikys ligi paskutinio teismo. Bet nubėk verčiau pas Jóaną[70], atnešk man stiklinę baltosios.

Antras d u o b k a s y s išeina. Pirmas duobkasys kasa dainuodamas

Daug aš mylėjau kitados,
    Jaunystėj tolimoj,
Ir sau nekvaršinau galvos,
    Kas laukia mūs rytoj.

HAMLETAS

Ar tas vyrukas nenutuokia, ką dirba, kad dainuoja, kasdamas duobę?

HORACIJUS

Per ilga jis pasidarė tokiems dalykams abejingas.

HAMLETAS

Taip jau yra: ranka, kuri darbo nepažįsta,— jautriausia.

PIRMAS DUOBKASYS (*dainuoja*)

Bet karšatis, vagies žingsniu
Atslinkus įkandin,
Nuplukdė nunešė mane
Nežinomon šalin.
(*Išmeta kaukolę*)

HAMLETAS

Toji kaukolė turėjo kadais liežuvį ir galėjo dainuoti; o tasai storžievis tranko ją į žemę, lyg tai būtų Kaino žandikaulis — to, kuris įvykdė pirmąją žmogžudystę![71] Galbūt toji makaulė priklausė kokiam politikui, kurį tasai asilas dabar pergudravo; žmogui, kuris būtų apmovęs patį dievą, ar ne tiesa?

HORACIJUS

Galimas daiktas, prince.

HAMLETAS

Ar gal kokiam didikui, kuris sakydavo: „Labas rytas, brangusis prince! Kaip gyvuojate, brangusis prince?" Gal tasai jo didybė Toks ir toks gyrė jo didybės Tokio ir tokio žirgą, vildamasis jį gauti dovanų; ar ne tiesa?

HORACIJUS

Taip, mano prince.

HAMLETAS

Taigi, taigi; o dabar jis atiteko jos didenybei Kirmėlaitei, visai sutriušo, ir duobkasio lopeta daužo jam per pakaušį. Puiki metamorfozė! Gaila tik, kad mes neapdovanoti galia ją matyti. Argi

vertėjo tuos kaulus tiek penėti, kad jie pagaliau tiktų vien žaisti kiaulytę? Kai aš apie tai pagalvoju,— net man kaulus pradeda gelti.

PIRMAS DUOBKASYS (*dainuoja*)

Vai lopetėlė lopeta
Ir marškonas platus...
Duobė sieksninė iškasta,—
Neankšta svečiui bus.

(*Išmeta dar vieną kaukolę*)

HAMLETAS

O štai dar viena. Gal tai kartais kokio teisininko kaukolė? Kurgi dabar visos jo gudrybės ir kliautys, visi jo plonploniai, suktybės ir įmantrybės? Kodėl jis leidžia tam neraliuotam greveldai mušti su purvina lopeta sau per smegeninę ir nė nemano traukti jo atsakomybėn už įžeidimą veiksmu? Hm! Šitas ponas gal buvo kadaise stambus žemių pirklys, užsivertęs įvairiausiais aktais, sutartimis, dvigubomis garantijomis ir išieškojimais; nejaugi visi jo aktai ir ieškojimai baigėsi tuo, kad jo pareigingame pakaušyje — ieškok neieškojęs — nerasi nieko, išskyrus trūnėsius? Nejaugi visos jo garantijos, netgi dvigubos, iš jo sklypų sklypelių teįstengė jam garantuoti šį menką gabalėlį, kur vos išsitektų dvi rašytinės sutartys? Vieni jo nuosavybės aktai — ir tie vargu ar sutilptų šioje dėžutėj; o patsai šeimininkas tik tiek ir tegavo?

HORACIJUS

Nė truputėlio daugiau, prince.

HAMLETAS

Juk pergamentas daromas iš avino odos?

HORACIJUS

Taip, mano prince, be to, ir iš veršio.

HAMLETAS

Tie, kur stengiasi tuo būdu save įamžinti,— patys avinai ir veršiai. Aš užkalbinsiu tą vyruką.— Žmogau, kieno šis kapas bus?

PIRMAS DUOBKASYS (*dainuoja*)

Mano, pone.

Duobė sieksninė iškasta,—
Neankšta svečiui bus.

HAMLETAS

Aišku, kad tavo, jeigu painiojies jame.

PIRMAS DUOBKASYS

Jūs, pone, jame nesipainiojat, ir dėl to tai ne jūsų kapas; aš irgi nesipainioju, o vis dėlto tai mano kapas.

HAMLETAS

Ne, tu painiojies, nes patsai stovi kape ir tvirtini, kad jis tavo; jisai mirusiems, o ne gyviesiems; štai čia ir painiojiesi tu.

PIRMAS DUOBKASYS

Bet toji painiava gyva: ji beregint nuo manęs prilips prie jūsų.

HAMLETAS

Kokiam krikščioniui tu kasi?

PIRMAS DUOBKASYS

Jokiam, pone.

HAMLETAS

Tai kokiai krikščionei?

PIRMAS DUOBKASYS

Nei krikščioniui, nei krikščionei.

HAMLETAS

Ką gi čia laidos?

PIRMAS DUOBKASYS

Tą, kuri buvo kadaise krikščionė; bet — duok jai dieve dangų! — ji dabar mirus.

HAMLETAS

Kas per tikslumas to šelmio! Mes turime kalbėtis, pasverdami

kiekvieną žodelį, nes kitaip žūsime nuo dviprasmiškumo. Kaip dievą myliu, Horacijau, per paskutinius trejus metus aš pastebėjau štai ką: šiandien visi taip išgudrėjo, kad kiekvienas bernas lipa savo batais didikui ant kulnų, erzindamas jam pūsles.— Ar tu jau seniai duobkasiauji?

PIRMAS DUOBKASYS

Iš visų dienų metuose aš pradėjau būtent tą dieną, kai mūsų amžinatilsį karalius Hamletas nugalėjo Fortinbrasą.

HAMLETAS

Kiek bus nuo to praėję laiko?

PIRMAS DUOBKASYS

Argi jūs pats to nežinote? Kiekvienas kvailys tai žino; tai buvo tą pačią dieną, kai gimė jaunasis Hamletas, kuris dabar pamišęs ir išsiųstas Anglijon.

HAMLETAS

Šit kaip! Kodėl gi jį išsiuntė Anglijon?

PIRMAS DUOBKASYS

Ogi dėl to, kad jis išėjo iš galvos; bet jisai ten savo protą atgaus, o jeigu ir ne, tai didelio čia daikto.

HAMLETAS

Kodėl?

PIRMAS DUOBKASYS

Tenai niekas to nė nepastebės: ten visi tokie pat pamišėliai kaip ir jisai.

HAMLETAS

Kaipgi jis pamišo?

PIRMAS DUOBKASYS

Ogi, sako, labai keistai.

HAMLETAS

Kaip tai „keistai“?

PIRMAS DUOBKASYS

O taip, kad ėmė ir išėjo iš proto.

HAMLETAS

Vadinasi, jis galutinai išsikraustė?..

PIRMAS DUOBKASYS

Ne, jis niekur nesikraustė, jis pakvaišo čia pat, Danijoj; aš čia duobkasiauju nuo pat jaunų dienų, štai jau trisdešimt metų.[72]

HAMLETAS

Kiek laiko gali žmogus išgulėti žemėje nesudūlėjęs?

PIRMAS DUOBKASYS

Na, jeigu jis nesupūva dar tebebūdamas gyvas (o ar maža šiandien tokių sutrandijusių numirėlių, kuriuos vos ne vos įguldai graban!), tai jisai jums atlaikys aštuonetą devynetą metelių; kailiadirbys ištveria devynerius metus.

HAMLETAS

Kodėl gi jis patvaresnis už kitus?

PIRMAS DUOBKASYS

Mat kailis tų, kurie verčiasi jo amatu, taip gerai išdirbtas, jog ilgai nepraleidžia vandens; o kai pakratai kojas, tai nėr tavo gaišenai pasiutesnio priešo už vandenį. Štai dar viena kaukolė; šitoji išgulėjo žemėj dvi dešimtis ir trejus metukus.

HAMLETAS

Kieno ji?

PIRMAS DUOBKASYS

Vieno tokio pakvaišėlio, velnio išperos; kaip jūs manote, kieno būtent?

HAMLETAS

Nežinau, tikrai.

PIRMAS DUOBKASYS

O kad jį kur kelmai rautų, niekadėją patrakusį! Jis man vieną sykį

išpylė tiesiog ant galvos butelį reinvynio. Kaukolė, kurią jūs, pone, matote,— Joriko, karaliaus juokdario.

HAMLETAS

Šita kaukolė?

PIRMAS DUOBKASYS

Taigi, toji pati.

HAMLETAS

Parodyk ją man. (*Ima kaukolę*) Ak, vargšas Jorikas! Aš jį pažinojau, Horacijau. Vyras be galo sąmojingas, pilnas nuostabiausių išmonių; jis šimtus kartų nešiojo mane ant kupros, o dabar — net koktu įsivaizduoti... Širdis pyksta, vien apie tai pagalvojus. Čia buvo tos lūpos, kurias tiek kartų bučiavau. Kur šiandien tavo pokštai, tavo išdykavimai, tavo dainos, tavo žaižaruojanti linksmybė, nuo kurios kvatodavo visas stalas? Neliko nieko, kas galėtų pasišaipyti iš tavo paties grimasos? Visai nukaręs žandas? Nueik dabar į kokios damos kambarį ir pasakyk jai, kad nors ji prisiteptų sau skruostus per visą colį, jos veidas vis vien bus šitoks; tegu ji iš to pasijuokia.— Prašau tave, Horacijau, pasakyk man vieną dalyką.

HORACIJUS

Ką būtent, prince?

HAMLETAS

Nejaugi tu manai, kad Aleksandras Makedonietis šitaip atrodė žemėje?

HORACIJUS

Lygiai taip.

HAMLETAS

Ir lygiai taip dvokė? Fui!
(*Deda kaukolę žemėn*)

HORACIJUS

Visai taip pat, prince.

HAMLETAS

Kokiems bjauriems tikslams mes galime būti kartais panaudoti, Horacijau! Kodėl gi, sakysime, mūsų vaizduotei nepasekti kad ir garbingųjų Aleksandro palaikų tolei, kol jinai juos pamatys užkemšant statinėje skylę?

HORACIJUS

Žiūrėti taip į dalykus reikštų būti per daug smulkmeniškam.

HAMLETAS

O, ne, anaiptol; pasekime jį su prideramu kuklumu ir nenukrypdami per daug nuo tikrovės; pavyzdžiui: Aleksandras mirė, Aleksandras palaidotas, Aleksandras pavirto į dulkes; dulkės yra žemė; iš žemės gaunamas molis; tad kodėl gi tuo moliu, kuriuo jis pavirto, negalima užkimšti alaus boso?

„Didysis Cezaris pavirto vėl žeme,
Juo užkemša plyšius sukrypusiam name;
Tas molio gabalas, kurs gąsdino tautas,
Dabar tegąsdina žiemos pūgas piktas."

Tyliau! Eime į šalį! Štai karalius.

Įeina procesija: d v a s i n i n k a i , nešami Ofelijos palaikai, iš paskos L a e r t a s ir raudotojai; K a r a l i u s, K a r a l i e n ė, jų palyda

Su juo ir karalienė, ir didikai;
Ir ką gi jie čia laidoja? Velionis,
Kaip rodo ceremonijų šykštumas,
Patsai save įšėlusia ranka
Yra nužudęs; jo kilmingo būta.
Stebėkim, atsistoję atokiau.
(*Pasitraukia drauge su Horacijum į šalį*)

LAERTAS

O kokios dar bus apeigos?

HAMLETAS Žiūrėk,—
Laertas, kilniaširdis jaunikaitis.

LAERTAS

O kokios ceremonijos bus dar?

PIRMAS DVASININKAS

Mes pagerbėme ją taip iškilmingai,
Kaip tik galėjom; jos mirtis neaiški.
Ir jeigu viešpatingoji valia
Nebūtų mūsų nuostatų palenkus,
Ji tūnotų nešventintam kape
Ligi trimito teismo paskutinio,
Ir vietoje krikščioniškų maldų
Jos pusėn lėktų akmenys ir šukės;
Dabar gi ji kaip nuotaka jauna
Gyvų gėlių vainikais apkaišyta,
Ir poilsio buveinėn lydi ją
Skambėjimas varpelio gedulingo.

LAERTAS

Tai visa, ką jūs galite?

PIRMAS DVASININKAS Taip, viskas.
Mes apeigą išniekintume šventą,
Giedodami jai rekviem kaip sielai,
Ramybėje palikusiai pasaulį.

LAERTAS

Nuleiskit žemėn grabą, ir tegu
Iš jos nesutepto, žavingo kūno
Išaugs žibuoklės! — Na, o tu atminki,
Beširdis dvasininke, jog tada,
Kai angelu padangėje skraidys
Mana sesuo, tu paslikas gulėsi
Ir kauksi.

HAMLETAS Kaip, Ofelija?

KARALIENĖ (*berdama gėles*) Sudie,
Skaisčiausia tarp skaisčiausių! Aš tikėjaus,
Kad būsi mano Hamleto žmona,
Ir ketinau papuošti gėlėmis
Ne tavo kapą, o jungtuvių guolį.

LAERTAS

Tegu devynios dešimtys nelaimių
Tą išgamą prakeiktąjį užgriūva,
Kuris tau protą spindintį pagrobė
Taip niekšiškai! — Padėkit kastuvus,—
Aš noriu ją dar kartą apkabinti.
(*Įšoka duobėn*)
Dabar kartu gyvam ir negyvam
Supilkit tokį kapą, kad jisai
Tarytum kalnas lygumoj dunksotų
Už Pelioną[73] žiląjį aukščiau
Ir už viršūnę žydrojo Olimpo.

HAMLETAS (*išeidamas į priekį*)

Kas tu esi, kurio nusiminimas
Toks įspūdingas ir kieno gėla
Į klaidžiojančias kreipiasi žvaigždes,
Ir jos sustoję klausosi baimingai?
Aš — danų princas Hamletas.
(*Įšoka duobėn*)

LAERTAS Prasmek
Į pragarą!

HAMLETAS Bloga tava malda.
Atimk, sakau, rankas man nuo gerklės;
Nors aš neapmaudaus, taikingo būdo,
Tačiau many kažkas yra grėsmingo,
Ir patariu tau saugotis. Paleisk!

KARALIUS

Tuoj perskirt juodu!

KARALIENĖ Hamletai! Sūnau!

VISI

Klausykit, ponai!..

HORACIJUS

O, nesijaudinkit, brangus valdove.

Kai kurie iš palydos perskiria juos, ir jie išlipa iš duobės

HAMLETAS

Su juo dėl to aš kautis pasiryžęs,
Kol man blakstienos amžiams užsimerks.

KARALIENĖ

Dėl ko, sūnau?

HAMLETAS

Aš ją mylėjau, ir manosios meilės
Trisdešimt tūkstančių švelniausių brolių
Prilygti neįstengtų.— Ką dėl jos
Tu padaryt galėtumei?

KARALIUS Laertai,
Jisai pamišęs.

KARALIENĖ

Palik jį susimildamas.

HAMLETAS

Ne, po perkūnais, aš žinot geidžiu,
Ką padaryt esi tu pasiruošęs?
Raudoti? Kautis? Pasninkaut? Draskytis?
Išgert nuodų? Suvalgyt krokodilą?[74]
Tu nori tyčiom šokinėt į duobę
Jos kapo? Užsikask drauge su ja,—
Aš nuo tavęs taip pat neatsiliksiu;
Tu svaiti apie kalnus? Lai ant mūsų
Milijonus suverčia dešimtinių,
Lai naujo žemės milžino kakta
Įsiremia kone į pačią saulę,
Kad Osa pasirodytų prieš jį
Tarytum karpa... Jeigu laidyt gerklę
Panūdai tu,— neperrėksi manęs.

KARALIENĖ

Tai grynas kliedesys; tačiau netrukus
Jo apmaudas atlyš, ir ramuma

Nelyginant švelnioji balandėlė,
Sparnu apklėtus savo jauniklius,
Jį meiliai vėl apglobs.

HAMLETAS Klausyk, Laertai,
Kodėl tu šitaip su manim elgiesi?
Mes juk seniau draugavom.— Bet tiek to.
Nors Herkulis išeitų iš galvos,—
Katė sau kniauks ir šuo ramiausiai los.[75]
(*Išeina*)

KARALIUS

Horacijau, eik paskui jį, prašau.

H o r a c i j u s išeina

(*Laertui*)
Iš vakarykščių mudviejų kalbų
Kantrybės pasisemki sau; mes drąsiai
Pastumsim visą reikalą pirmyn.—
Gertrūda, prižiūrėki savo sūnų.—
Šią mirtį vien mirtis išpirkti gali.
Jei būsim kantrūs ir širdim tvirti,
Ramybės valanda ir mums arti.

Visi išeina

II scena

Salė pilyje
Įeina H a m l e t a s ir H o r a c i j u s

HAMLETAS

Tiek apie tai; dabar man kitkas rūpi;
Tu atmeni, kaip viskas atsitiko?

HORACIJUS

Kaip to neatsiminsi, prince?

HAMLETAS

Manojoj sieloj ėjo lyg kova

Ir vijo nuo manęs bet kokį miegą;
Gulėt man buvo, rodosi, sunkiau
Nei surakintam kaliniui. Staiga...—
Garbė staigumui! Jo galia audringa
Mums kai kada pagelbėja tenai,
Kur apgalvoti užmojai sužlunga:
Tai liudija, jog kažkokia dievybė
Pati įvykdo mūsų siekimus,
Kad ir neaiškiai apmestus.

HORACIJUS Teisybė.

HAMLETAS

Apsiaustą užsiskleidęs,
Nusėlinau patamsyje ant denio
Ir apgraibom pradėjau jų ieškot;
Galų gale radau; nustvėręs laiškus,
Vėl apačion grįžau ir, iš tos baimės
Pamiršęs ceremonijas visas,
Nuplėšiau drąsiai antspaudus nuo rašto:
Čia — o karališkoji veidmainybė! —
Aš pamačiau įsakymą, kursai,
Pariebintas tokiais reikšmingais žodžiais,
Kaip „Danijos ir Anglijos gerovė“,
Mane baubu nežmonišku vaizdavo
Taip, jog, be abejo, po viso to
Iš karto, netgi negalandus kirvio,
Man būtų nusiritusi galva.

HORACIJUS

Negali būti!

HAMLETAS Štai karaliaus raštas;
Jį perskaityk atspėjamu laiku.
Bet ar žinai, ko aš paskui griebiausi?

HORACIJUS

O, pasakykit, prince.

HAMLETAS

Tarp spąstų atsidūręs, mano protas

Be įžangų jokių ir be prologų
Tuoj darbo ėmės; greitomis prisėdęs,
Aš paruošiau įsakymą kitokį
Ir perrašiau jį dailiai; nors kadais
Aš kaip visa diduomenė čionykštė
Gražiai rašyti gėda sau laikiau[76]
Ir tyčia stengiausi nuo to atprasti,
Tačiau dabar, Horacijau, šis menas
Padėjo man kaip tarnas paslaugus.
Tau įdomu žinoti, ką gi būtent
Aš parašiau?

HORACIJUS Taip, mano mielas prince.

HAMLETAS

Jo didenybės prašymą karščiausią:
Jei, girdi, Britas ištikimas Danui,
Jei skirta meilei jų žydėt lyg palmei,
Jei, girdi, lemta, kad kviečių vainikas
Jų darnią taiką rištų visados,
Ir daug kitokių iškalbingų „jei",—
Tą laišką perskaičius, ilgai nesvarstant,
Čia pat jo įteikėjus nužudyti,
Neleidus net prieit išpažinties.

HORACIJUS

O kaipgi jūs užantspaudavot jį?

HAMLETAS

Apvaizda net ir šitam reikale
Mane globojo; savo piniginėj
Nešiojausi aš tėvo antspaudėlį,
Kurs panašus į antspaudą valstybės;
Sudėjęs laišką lygiai kaip aną,
Pasirašiau, vėl užantspaudavau
Ir kuo ramiausiai šitą pavainikį
Padėjau savo vieton. Kitą dieną
Įvyko jūros mūšis; kas toliau —
Tu jau žinai.

HORACIJUS Vadinas, Gildensternas
Ir Rozenkrancas gavo galą.

HAMLETAS Ką gi,
Jie savo pareigom nesibodėjo,
Ir mano sąžinė dėl jų rami;
Vien jų pačių landumas pasalus
Pražudė juodu; kur dviejų galiūnų
Susikerta liepsningi kalavijai,
Tenai menkystai kištis nevalia.

HORACIJUS

Na ir karalius!

HAMLETAS Pagalvok patsai:
Argi ne mano priedermė tą žmogų,
Kurs atėmė gyvybę mano tėvui,
O motiną išniekino, kuris,
Mane nustūmęs, sostan įsibrovė,
Kuris, įmetęs meškerę klastingą,
Jau tykojo manęs,— ar tokį žmogų
Neturi teisės ši ranka nubausti?
Ar ne nusikaltimas savo kūnu
Tą kirminą maitinti ir toliau?

HORACIJUS

Iš Anglijos bus pranešta jam greitai,
Kuo viskas baigės.

HAMLETAS Laukti neilgai.
O kolei kas priklauso laikas man;
Juk nė nespėjai „vienas, du" ištarti,
Ir pralėkė gyvenimas žmogaus.
Horacijau, aš nuoširdžiai gailiuosi,
Kad prieš Laertą taip nesivaldžiau...
Mat gyvą atspindį savų nelaimių
Aš jo nelaimių veidrody regiu
Ir jį atsiprašyti pasiryžęs.
Bet pagyrus jo sielvartas mane
Įsiutino.

HORACIJUS Tyliau! Kas čia ateina?

Įeina *Ozrikas*

OZRIKAS

Aš sveikinu jus, prince, grįžus į Daniją.

HAMLETAS

Nužemintai dėkoju, pone. (*Pusbalsiu*) Ar tu pažįsti tą mašalėlį?

HORACIJUS

Ne, gerasis mano prince.

HAMLETAS

Tavo laimė, nes menkas nuopelnas yra jį pažinti. Jis turi daug žemės, ir derlingos; kai galvijus valdo galvijas, jo ėdžios visada būna prie karaliaus stalo; jisai — tikras kovarnis, bet, kaip aš minėjau, jam priklauso ištisi dumblynų plotai.

OZRIKAS

Brangusis prince, jeigu jūsų kilnybė būtumėt laisvas, aš jums norėčiau kai ką pranešti nuo jo didenybės.

HAMLETAS

Aš laukiu, pone, įtempęs visą savo dėmesį. Grąžinkite savo kepurę į tą vietą, kuri jai pridera: ji skiriama galvai.

OZRIKAS

Dėkui, jūsų kilnybe. Labai karšta.

HAMLETAS

Priešingai, patikėkite manim, labai šalta: vėjas iš šiaurės.

OZRIKAS

Teisybė, prince, vėsoka.

HAMLETAS

O vis dėlto atrodo baisiai karšta ir tvanku mano kompleksijai.

OZRIKAS

Tiesiog nepakenčiama, prince; toks tvankumas, kad, regis... Aš nerandu net žodžių. Bet, mano prince, jo didenybė liepė jums pasakyti, kad jis rimtai susilažino dėl jūsų; dalykas, prince, štai koks...

HAMLETAS

Prašau jus — teikitės...
(*Priverčia jį užsidėti skrybėlę*)

OZRIKAS

Ne, jūsų kilnybe, man šitaip patogiau, tikrai. Neseniai, prince, čia į rūmus atvyko Laertas; patikėkite manim, tai pavyzdingas bajoras, kupinas pačių tauriausių ypatybių, vyras puikiai išauklėtas, šaunus ir įspūdingas; iš tikrųjų, vaizdžiai kalbant, tai — grakštumo kelrodis bei vadovas, nes jūs rasit sukauptas jame visas tas dorybes, kurių taip trokšta bajoras.

HAMLETAS

Šitaip jį apibūdinant, nė kiek neprasilenkta su tiesa, nors aš manau, kad, beskaičiuojant visas jo savybes, mūsų atminties aritmetika susipainiotų ir mes tik šlitiniuotume į šalis, veltui stengdamiesi pavyti lakiąją jo burę.[77] Bet, nesileidžiant į tuščius pagyrus, aš jį laikau stambaus masto figūra, o jo dvasines dovanas — tokiom retom bei vertingom, jog neperdėsiu pasakydamas, kad jo lygmeniu galėtų būti nebent jo paties veidrodis, o kiekvienas kitas, kas bandytų jį mėgdžioti, būtų tik jo šešėlis — ne daugiau.

OZRIKAS

Jūsų kilnybė šnekate apie jį taip, kad nėra ką bepridėti.

HAMLETAS

Bet kas gi, pone, iš to? Kam mes maitojam savo grubiu liežuviu šio vyro vardą?

OZRIKAS

Prince?..

HORACIJUS

Ar nebus suprantamiau, išvertus visa tai į kitą kalbą? Taip ir padarykite, pone, labai prašom.

HAMLETAS

Kuriam tikslui jūs čia linksniavote tą bajorą?

OZRIKAS

Ką tokį — Laertą?

HORACIJUS (*tyliai Hamletui*)

Jo kapšys jau tuščias: visas jo žodžių auksas — išeikvotas.

HAMLETAS

Taigi, pone, jį patį.

OZRIKAS

Aš žinau, kad jums ne paslaptis...

HAMLETAS

Labai džiaugiuos, jeigu tai žinote; nors, duodu garbės žodį, nuo to man nė kiek ne lengviau. Na tai ką, meldžiamasis?

OZRIKAS

Jums ne paslaptis, kokią tobulybę yra pasiekęs Laertas...

HAMLETAS

Nesiimu spręsti, idant man netektų lygintis su juo; beje, pažinti ką nors iki galo — reikštų pažinti patį save.

OZRIKAS

Aš turiu omeny ginklų meną, prince; bendra visų nuomonė yra tokia, kad šioje srityje jis nepralenkiamas.

HAMLETAS

O koksai jo ginklas?

OZRIKAS

Rapyra ir kardas.

HAMLETAS

Štai kokie jo ginklai. Na, toliau.

OZRIKAS

Prince! Karalius susilažino su juo iš šešių Berberijos žirgų; anas,

savo ruožtu, pastatė, jei neklystu, šešias prancūziškas rapyras ir durklus su visais jų priedais, kaip antai: diržu, perpete ir kita. Trys poros plėškių labai gražiai priderintos prie rankenų ir, dievaži, masina žvilgsnį; nepaprastai švaraus darbo ir skoningai sugalvotos plėškės.

HAMLETAS

Ką jūs vadinate plėškėm?

HORACIJUS

Aš taip ir žinojau, kad jums dar teks dirstelėti į komentarus.

OZRIKAS

Plėškės, prince,— tai perpetės.

HAMLETAS

Tasai žodis būtų prasmingesnis tuo atveju, jei mes tampytumės pašonėje patranką; o kol kas perpetės tegul lieka perpetėmis. Bet toliau: šeši Berberijos žirgai prieš šešis prancūziškus kardus, jų priedus ir „skoningai sugalvotas" plėškes; toks yra prancūzo atsakymas danui. Dėl ko gi būtent jie visa tai, anot jūsų, „pastatė"?

OZRIKAS

Karalius, prince, ėjo lažybų, prince, kad po dvylikos susikirtimų su jumis Laertas neturės daugiau kaip tris smūgius viršaus. Žodžiu, karalius jėgų santykį nustato kaip dvylika prieš devynis. Rungtynės galėtų įvykti kad ir dabar, jei tik jūsų kilnybė malonės suteikti atsaką.

HAMLETAS

O jeigu jis bus neigiamas?

OZRIKAS

Ne, aš norėjau pasakyti, prince,— jeigu jūs asmeniškai sutiksite stoti dvikovon.

HAMLETAS

Aš vaikštinėsiu šioje salėje, pone; tebūnie žinoma jo didenybei, jog dabar — mano kasdienio poilsio laikas; tegu atneša rapyras; jei Laertas turi noro ir karalius tebesilaiko savo nusistatymo, aš pasis-

tengsiu, kad jis laimėtų lažybas; o jei man nepavyks,— aš nepešiu nieko, išskyrus gėdą ir nelemtus smūgius.

OZRIKAS

Būtent taip ir pranešti?

HAMLETAS

Taigi, maždaug tokiais žodžiais, kuriuos galite apipinti kokiais tik norite pagražinimais.

OZRIKAS

Priimkite, jūsų kilnybe, mano geriausios valios pareiškimą...

HAMLETAS

Jūsų tarnas, jūsų tarnas.

Ozrikas išeina

Laimė, kad tokius pareiškimus daro jis pats; niekas kitas nesutiktų jo čia pavaduoti.

HORACIJUS

Iššoko pempė iš lizdo, o jai dar kevalas ant galvos.

HAMLETAS

Jisai bus pradėjęs maivytis, dar tebežįsdamas motinos krūtį. Kaip dauguma jo plauko žmonių, kuriuos taip dievina mūsų nusigyvenęs amžius, jis pasisavino vien šių dienų madą, vien manieras bei išorinius blizgučius — tą drumstą putojantį pliurškalą, kuriame skęsta jų įmantrios, sunkte nusunktos mintys; bet papūskite tyčiomis į jas — ir bematant burbulai sprogsta.

Įeina didikas

DIDIKAS

Prince, jo didenybė siuntė jums linkėjimų per jaunąjį Ozriką, kuris pranešė, kad jūs laukiate jo šioje salėje; jis liepė man sužinoti, ar tebegeidžiate kautis su Laertu arba gal norėtumėte tai atidėti vėlesniam laikui.

HAMLETAS

Aš lieku ištikimas savo nusistatymui, kuris sutampa su karaliaus

norais. Jeigu tik jam patogu, aš — pasirengęs: dabar ar šiaip kuomet,— svarbu tik, kad aš būčiau tiek pat nusiteikęs kiek dabar.

DIDIKAS

Karalius, karalienė ir visi kiti eina čionai.

HAMLETAS

Kaipsyk laiku.

DIDIKAS

Karalienė pageidauja, kad jūs, prieš susiremdamas su Laertu, tartumėte jam keletą lipšnių žodžių.

HAMLETAS

Geras patarimas.

D i d i k a s išeina

HORACIJUS

Jūs pralošite šias derybas, prince.

HAMLETAS

Nemanau. Nuo to laiko, kai jis išvyko į Prancūziją, aš be perstogės mankštinausi. Turėdamas suteiktąją man pirmenybę, aš laimėsiu. Bet tu įsivaizduoti negali, kaip man kažin kas slegia širdį. Tačiau tiek to.

HORACIJUS

Ne, mielas prince...

HAMLETAS

Tai, žinoma, nesąmonės, bet visa tat — nelyginant koks nujautimas, kuris moterį galbūt ir įbaugintų.

HORACIJUS

Jeigu jūsų sielai kažko neramu, tai paklausykite jos balso. Aš nuskubėsiu pirmas ir pranešiu, kad jūs blogai jaučiatės.

HAMLETAS

O, ne, anaiptol. Aš visokių paslaptingų ženklų nebijau. Be apvaizdos valios nenukris nė žvirblis. Jeigu dabar,— vadinasi, ne pas-

kiau; jei ne paskiau,— vadinasi, dabar; jei ne dabar, tai vis vien kada nors ateity. Svarbiausia — būti pasiruošusiam. Jei mes nežinome, kas dar laukia mūsų čionai, tai kodėl gi neatsisveikinti su šiuo pasauliu anksčiau? Kas bus, tas bus.

Įeina Karalius, Karalienė, Laertas ir didikai, Ozrikas bei kiti palydovai rapyromis ir pirštinėmis nešini

KARALIUS

Eik, Hamletai, čionai, priimk šią ranką.

Karalius deda Laerto ranką į Hamleto ranką

HAMLETAS

Atleiskit: aš pasielgiau blogai;
Tačiau jūs man atleiskit kaip bajoras.
Čia susirinkusieji žino,
Ir jūs patsai, be abejo, girdėjot,
Koks kvaitulys apniko mano dvasią;
Tai, ką aš padariau ir kas taip skaudžiai
Užgavo jūsų garbę ir jausmus,
Tai — aš pareiškiu — buvo beprotybė.
Kas įžeidė Laertą? Aš? O, ne!
Jei Hamletas, patsai save pametęs,
Užgavo kuo Laertą, tai kaltė
Ne Hamleto, ir Hamletas — švarus.
Kieno gi tai kaltė? Jo beprotybės.
O jeigu taip, jis užgautųjų pusėj,
Ir vargšo Hamleto didžiausias priešas —
Jo beprotybė.
Prisiekiu jums akivaizdoj visų,
Jog užmačių piktų aš neturėjau,
Ir dovanot prašau jus maloningai,
Kad aš, paleidęs strėlę viršum stogo,
Netyčia savo brolį užkliudžiau.

LAERTAS

Ramybė sugrąžinta mano širdžiai,

Nors ji labiausiai, rodos, ir turėtų
Dabar į kerštą raginti mane.
Tačiau garbės dalykuose aš kietas
Ir ligi tol patenkintas nebūsiu,
Kol garsūs ir seni garbės teisėjai
Pasiūlys taikintis ir mano vardą
Nesuteptą išsaugos; o kol kas
Aš jūsų meilę priimu kaip meilę
Ir nepažeisiu jos.

HAMLETAS Aš sutinku
Ir drąsiai stoju broliškon kovon.
Paduokit mudviem rapyras.

LAERTAS Man vieną!

HAMLETAS

Lai mano neišmanymas, Laertai,
Atstoja rėmus jūsų meistriškumui,
Kursai nušvis lyg deganti žvaigždė
Nakties tamsybėj.

LAERTAS Jūs juokaujat, prince.

HAMLETAS

Nė truputėlio, dešine prisiekiu.

KARALIUS

Jaunasis Ozrikai, duok rapyras.
Ar tu žinai, brangus sūnėnai mano,
Iš ko mes kertam?

HAMLETAS Taip, žinau, valdove,
Bet jūsų pusė būtent silpnesnioji.

KARALIUS
To nebijau. Aš jus mačiau abu,
Teisybė, jis yra patobulėjęs,
Bet mes gi gaunam tris taškus pirmyn.

LAERTAS
Ne, toji per sunki; norėčiau kitą.

HAMLETAS

Ta man kaip tik gera. Ar visos jos
Vienodo ilgio?

OZRIKAS Taip, taurusis prince.

Juodu pasiruošia dvikovai

KARALIUS

Padėkit vyno ąsočius ant stalo;
Jei Hamletui suduoti pasisektų
Pirmuosius du smūgius ar jeigu jis
Per trečiąjį puolimą atsikirstų,—
Patrankos lai sugriaudžia nuo pilies.
Ištvermingumo linki tau karalius
Ir kelia savo taurę už tave,
Įmesdamas į ją gražiausią perlą,
Koks keturiems valdovams paeiliui
Dar nespindėjo Danijos karūnoj.
Atneškite greičiau taures čionai;
Ir būgnas tegu praneša trimitui,
Trimitas — bokšte budinčiai patrankai,
Patranka — dangui, ir dangus — žmonėms:
„Už Hamletą nūnai karalius geria."
Tad galima pradėt; o jūs, teisėjai,
Budria akim stebėkite.

HAMLETAS Gerai.

LAERTAS

Pradėkime.

(*Kaunasi*)

HAMLETAS Kliudyta.

LAERTAS Ne.

HAMLETAS Teisėjas!

OZRIKAS

Aiškių aiškiausias smūgis.

LAERTAS Na, toliau.

KARALIUS

Palauk: išgersim. Hamletai, šis perlas
Priklauso tau. Už tavąją sveikatą!

Trimitų garsai ir patrankų šūviai už scenos

Paduokite jam taurę.

HAMLETAS Ne, vėliau:
Dar vieną kartą noriu susikauti.
Na, tęskim.
(Kaunasi)
Vėl kliudyta; jūs sutinkat?

LAERTAS

Prisipažįstu, taip.

KARALIUS Sūnus laimės.

KARALIENĖ

Jisai suprakaitavęs ir uždusęs.
Štai, Hamletai, paimk skarelę mano
Ir nusišluostyk kaktą; karalienė
Už tavo sėkmę geria nūn, sūnau.

HAMLETAS

Mieloji motina!..

KARALIUS Negerk, Gertrūda!

KARALIENĖ

Man norisi, atleiskite, karaliau.

KARALIUS *(pusbalsiu)*

Taurė užnuodyta... Jau per vėlu!

HAMLETAS

Aš vis dar nesiryžtu gert; paskui.

KARALIENĖ

Prieiki, aš nušluostysiu tau veidą.

LAERTAS

Tuojau aš pulsiu jį rimtai.

KARALIUS Kažin.

LAERTAS *(pusbalsiu)*

Beveik prieš savo sąžinę, deja.

HAMLETAS

Na, susiremkim trečiąkart, Laertai;
Bet jūs tik žaidžiat; pulkite, prašau,
Visom jėgom, kaip pridera; man regis,
Kad jūs lyg vaiką lepinat mane.

LAERTAS

Jūs šitaip manot? Na, pradėkim.

OZRIKAS

Abu pro šalį.

LAERTAS

Žiūrėkit, saugokitės!

Laertas sužeidžia Hamletą; paskum kovos įkarštyje juodu apsikeičia rapyromis, ir Hamletas sužeidžia Laertą

KARALIUS Perskirt juos!
Jie pernelyg įsikarščiavę.

HAMLETAS Ne,
Toliau.

Karalienė krinta

OZRIKAS O, žvelkite į karalienę!

HORACIJUS

Abu kraujais paplūdę. Mano prince,
Kaip laikotės?

OZRIKAS Kas jums yra, Laertai?

LAERTAS

Aš, Ozrikai, nelyginant tilvikas
Patsai į savo spąstus įkliuvau
Ir žūstu nuo savos piktadarybės.

HAMLETAS

Bet kas gi atsitiko karalienei?

KARALIUS

Jinai pamatė kraują ir apalpo.

KARALIENĖ

Ne, ne, tai šitas gėrimas, tai vynas.
O, Hamletai brangus,— tai vynas, vynas!
Aš nusinuodijau.
(Miršta)

HAMLETAS O, niekšo darbas! —
Ei, uždarykite greičiau duris!
Kur glūdi išdavystė? Raskit ją!

Laertas krinta

LAERTAS

Štai kur ji, Hamletai; tu žuvęs, drauge;
Jokia gyduolė visame pasauly
Išgelbėti tavęs nebeįstengs:
Nė pusvalandžiui nėr tavy gyvybės.
Tavojoj rankoj — įrankis klastos,
Užnuodytas, šveitrus ir neatšipęs.
Niekšybė mano nubaudė mane;
Žiūrėk, štai aš guliu — ir niekad jau
Nebepakilsiu; motina tavoji —
Nunuodyta... Aš negaliu... Karalius...
Karalius — kaltininkas viso to.

HAMLETAS

Kaip? Rapyra užnuodyta taipogi?
Nuodai, greičiau į darbą!

(Nuduria karalių)

VISI Išdavystė!

KARALIUS
Padėkit! Aš tik sužeistas, bičiuliai!

HAMLETAS
Kraujomaiša, žudike vainikuotas,
Gerk savo gėralą! Štai tavo perlas!
Greičiau pas mano motiną keliauk.

Karalius miršta

LAERTAS
Pelnytas atpildas! Taip jam ir reikia.
Jis tuos nuodus kitiems paruošęs buvo.
O, dovanok man, Hamletai kilnus,
Ir aš tau dovanosiu. Tu nekaltas
Dėl mano tėvo ir manos mirties,
Kaip aš esu nekaltas dėl tavosios.
(Miršta)

HAMLETAS
Lai tau atleidžia dievas! Aš einu
Paskui tave.— Horacijau, aš mirštu! —
Mes turim skirtis, vargše karaliene!
O jums, kurie nebylūs ir išbalę
Drebėdami tai stebit kaip žiūrovai,
Jei aš tiktai galėčiau (bet mirtis,
Nuožmusis budelis, mane jau smaugia!) —
Aš jums papasakočiau... Bet vis tiek.—
Horacijau, aš mirštu. Tu gyvensi.
Paskelbki abejojantiesiems visa,
Kaip buvo iš tiesų.

HORACIJUS Ne, to nelaukit;
Aš dvasioje ne danas, bet romėnas:
Taurėj dar liko gėrimo.

HAMLETAS Būk vyras,
Paduok man ją, išpildyk mano norą.

Horacijau brangusis, jeigu viskas
Nežinioje palaidota ir liks,
Tai kokia neišdildoma dėme
Bus amžiams pažymėtas mano vardas!
Jei tavo širdžiai mielas aš buvau,
Tu į palaimos šalį neskubėk —
Dar pakvėpuok šiame žiauriam pasauly,
Papasakok apie mane kitiems.

Tolumoj girdėti maršas, už scenos šūviai

Ką reiškia tas griausmingas aidas šūvių?

OZRIKAS

Iš Lenkijos jaunasis Fortinbrasas
Sugrįžo nugalėtoju namo
Ir Anglijos pasiuntiniams dabar
Šį karišką pasveikinimą siunčia.

HAMLETAS

Horacijau, aš mirsiu tuoj... Krūtinę
Užtvindė jau galingieji nuodai;
Man niekados išgirsti nebeteks
Žinių iš Anglijos, bet pranašauju:
Bus išrinktas karalium Fortinbrasas;
Jam balsą mirštantį aš atiduodu.
Taip jam pranešk ir smulkiai atvaizduok
Grandinę įvykių, kurie...
Toliau — tyla.
(Miršta)

HORACIJUS Kilni širdis palūžo.—
Labanaktis, gerasis mano prince!
Miegok ramiai, ir chorai angelų
Tegu tave liūliuoja amžinai!

Maršas už scenos

Kodėl girdėt arčiau vis būgno garsas?

Įeina Fortinbrasas, anglų pasiuntiniai su būgnininkais, vėliavomis ir palydovais

FORTINBRASAS

Kur šitai atsitiko?

HORACIJUS Ko jūs ieškot?
Jei nevilties ir skausmo — prašom čia.

FORTINBRASAS

Šios aukos šaukia apie skerdynes.
O, kokią puotą, atšiauri Mirtie,
Ruoši tu savo rūme požeminiam,
Jei taip negailestingai tiek galiūnų
Iš sykio parbloškei!

PIRMAS PASIUNTINYS Siaubingas vaizdas!
Iš Anglijos naujienos pavėlavo:
Be žado guli tas, kieno ausis
Mielai išgirstų, kad liepimas jo
Įvykdytas tiksliai, kad Rozenkrancas
Ir Gildensternas jau nebegyvi.
Kas mums bepadėkos?

HORACIJUS Jo lūpos — niekad.
Net ir tada, jei jos krutėt galėtų;
Jisai kaip gyvas juodviejų mirties
Nereikalavo. Bet kadangi jūs
Iš Anglijos ir Lenkijos laukų
Atvykote į kruviną šį teismą,
Tad jųjų kūnus ant pastovo aukšto
Lai užkelia prieš mus; ir aš tuomet
Nežinančiam pasauliui apsakysiu,
Kaip visa tai įvyko: jūs išgirsit
Istoriją kraupių piktadarybių,
Aklų žudynių, nekaltų aukų,
Mirčių, klastos bei smurto pagimdytų,
Ir pinklių nelemtų, kurios užgriuvo
Ant jųjų sumanytojų galvos.
Aš visa tai apskelbsiu jums.

FORTINBRASAS Klausykim
Ir didikus sukvieskime draugėn.
Aš savo laimę priimu nuliūdęs:

Į šitą karalystę jau nuo seno
Turiu aš teisių, ir lemtis geroji
Įsako man pareikšti jas nūnai.

HORACIJUS

Aš irgi dar turėsiu apie tat
Prabilti vardan to, kurio sprendimas
Surinktų šalininkų nemažai.
Bet smegenys minios dar neatvėsę;
Tad reikia paskubėti, kad nekiltų
Bruzdėjimų, vaidų ir sumaišties.

FORTINBRASAS

Lai keturi šauniausi kapitonai
Paguldo Hamletą ant pakylos,
Kaip guldomi kariai;
Jisai tikriausiai būtų viešpatavęs
Karališkai; procesijai sujudus,
Lai muzika ir apeigos karinės
Byloja apie jį. Išneškit kūnus[78]:
Kovos lauke toks vaizdas ne pirmiena,
Bet č i a jisai ne vietoje šiandieną.
Paleisti salvę įsakau pulkams.

Gedulingas maršas. Visi išeina, nešdami lavonus; po to girdėti patrankų salvė

MAKBETAS

VEIKĖJAI

DUNKANAS — Škotijos karalius
MALKOLMAS, DONALBEINAS } jo sūnūs
MAKBETAS, BANKAS } karališkosios kariuomenės vadai
MAKDUFAS, LENOKSAS, ROSAS, MENTITAS, ANGUS, KETNESAS } Škotijos didikai
FLIENSAS — Banko sūnus
SIVARDAS — Nortamberlendo grafas, anglų kariuomenės vadas
SIVARDAS JAUNESNYSIS — jo sūnus
SEITONAS — karininkas iš Makbeto palydos
BERNIUKAS — Makdufo sūnus
ANGLŲ GYDYTOJAS
ŠKOTŲ GYDYTOJAS
KAPITONAS
DURININKAS
SENIS
LEDI MAKBET
LEDI MAKDUF
DVARO DAMA prie LEDI MAKBET
HEKATĖ, TRYS LAUMĖS, VAIDUOKLIAI[1]

Lordai, didikai, dvaro damos, karininkai, kareiviai, žmogžudžiai, tarnai ir pasiuntiniai

Veiksmas vyksta Škotijoj ir Anglijoj

PIRMAS VEIKSMAS

I scena

Dykynė. Griaudžia ir žaibuoja
Įeina trys laumės

PIRMOJI LAUMĖ

Kada sueisim vėl audroj,
Lietuj ir darganoj piktoj?

ANTROJI LAUMĖ

Kada grumtynės baigtos bus,
Kai viens laimės, o kitas žus.

TREČIOJI LAUMĖ

Kol neaptemo dar dangus.

PIRMOJI LAUMĖ Kur laukt?

ANTROJI LAUMĖ

Kur tyrlaukis smėlėtas.

TREČIOJI LAUMĖ

Tenai turės ateit Makbetas.

PIRMOJI LAUMĖ

Aš pasiruošusi, Rainoji![2]

ANTROJI LAUMĖ

Girdžiu, kaip rupūžė kvaknoja.

TREČIOJI LAUMĖ Greičiau!

VISOS TRYS KARTU

Kas žavinga — tai klaiku,

Kas siaubinga — tai puiku.
Skriskim drumzlinu rūku!
(Išeina)

II scena

Stovykla prie Foreso[3]. *Mūšio garsai*
Įeina ***Dunkanas, Malkolmas, Donalbeinas, Lenoksas*** *su palydovais ir sutinka visą kraujuos paplūdusį* ***kapitoną***

DUNKANAS

Kas toks yra šis kruvinas karys?
Jisai, atrodo, mums pranešt galės
Paskutines naujienas apie maištą?

MALKOLMAS

Taip, jis tasai kovotojas šaunus,
Kuris, pakėlęs ginklą, nuo nelaisvės
Išgelbėjo mane. Narsuoli, sveikas!
Papasakok karaliui, kaip jums klojos,
Kada kautynių lauką palikai?

KAPITONAS

Kas nugalės, neaišku buvo; priešai,
Lyg du pavargę bangose plaukikai,
Tebesigrūmė veltui susikibę;
Nuožmusis maištininkas Makdonaldas,
Kurį apdovanojo prigimtis
Šimtų šimtais niekšybių įvairiausių,
Pastiprinimų gavo iš salų.
Pati Lemtis, su šypsena ramia
Į skerdynes žiūrėdama, kaip kekšė
Parsidavė nedorėliui; bet štai
Karingasai Makbetas (jį pelnytai
Karinguoju visi yra praminę),
Grūmodamas apnuogintu kardu,
Dar vis tebegaruojančiu nuo kraujo,

Pakilo prieš nelabąjį Likimą
Ir, narsumu sau kelią prasiskynęs,
Prie nevidono puolė.
Bet rankos jam nepadavė jisai
Ir ištarė „sudiev“ tiktai tada,
Kai nuo pažiaunių ligi pat juosmens
Jį perkirto ir galvą jo aukštai
Ant mūrų bokšto pasmeigė.

DUNKANAS Brangusis
Gentaini mano![4] Riteri kilnus!

KAPITONAS

Bet panašiai kaip iš rytų giedrųjų
Staiga žaibingi debesys pakyla,
Skandindami paklydusius laivus,—
Taip ir iš mūsų lūkesių šaltinio
Nelaimės pasipylė netikėtai.
O, Škotijos karaliau, paklausyk!
Vos tik išblaškė kardas teisingumo
Judriuosius pėstininkus, tuoj Norvegas[5],
Naujus pulkus, švytruojančius šarvais,
Į talką pasikvietęs, vėl mus puolė.

DUNKANAS

Ar tas labai išgąsdino Makbetą
Ir Banką, mūsų karvedžius?

KAPITONAS Labai:
Kiek žvirblis sakalą ar zuikis liūtą...
Iš tikro aš turiu jums pasakyti,
Kad jie atrodė man lyg dvi patrankos[6],
Kurios drauge, padvigubintais šūviais,
Naikino priešą.
Gal juodu išsimaudyti norėjo
Kraujy dar neatvėsusių žaizdų
Arba supilti naująją Golgotą[7],—
To nežinau...
Bet mano žaizdos šaukiasi pagalbos...
Man silpna.

DUNKANAS Tavo žaizdos, kaip ir žodžiai,
Tėra tau papuošimas ir šlovė.—
Atveskite jam daktarą greičiau.

Kapitonas, kitų lydimas, išeina. Įeina Rosas

Kas ten toksai?

MALKOLMAS Taurusis Roso tanas[8].

LENOKSAS

Kiek nerimasčio žvilgsnyje! Matyt,
Jis atnešė nepaprastų naujienų.

ROSAS

Tegul karalių sergėja aukščiausias!

DUNKANAS

Iš kur, taurusis tane, atvyksti?

ROSAS

Iš Faifo, maloningasai karaliau,
Kur vėliava norvegų neseniai
Padangėj plevėsavo ir šiurpu
Į mūsų vyrus dvelkė.
Patsai visos Norvegijos valdovas,
Kodoro išdavikiškąjį taną
Pagalbon atsikvietęs, baisią jėgą
Į šiurpulingas metė kautynes.
Bet jaunas sužadėtinis Belonos[9],
Neperveriamais apdengtas šarvais,
Susirėmė su juo ir, savo kardą
Su kardu jo maištingu sukryžiavęs,
Įžūlų priešą parbloškė. Žodžiu,
Mes likom nugalėtojai.

DUNKANAS O, laimė!

ROSAS

Ir štai dabar Norvegijos karalius
Svenonas meldžia mus taikos. Ne veltui

Jam buvo leista kritusius palaidot
Tiktai tada, kai pažėrė jis mums
Sent Kolme[10] dešimt tūkstančių auksinių.

DUNKANAS

Nebeapgaus manęs Kodoro tanas.
Greičiau myriop jį! Karžygį Makbetą
Paskirti tuoj į pasmerktojo vietą.

ROSAS

Klausau.

DUNKANAS Ir visa, ko netenka jis,
Dabar kilniam Makbetui priklausys.
(Išeina)

III s c e n a

Tyrlaukis. Griaudžia
Pasirodo trys l a u m ė s

PIRMOJI LAUMĖ

Sesuo, kur tu buvai?

ANTROJI LAUMĖ Marinti kiaulių.[11]

TREČIOJI LAUMĖ

O tu, sesuo?

PIRMOJI LAUMĖ Mačiau, žmona jūreivio
Kaštonų pilną sterblę prisidėjo
Ir juos sau graužia, graužia, graužia...
„Duok man!“ — tariau aš.— „Ragana, šalin!“ —
Burliungė storakumpė man suriko.
O vyras jos „Tigru“ išplaukęs į Alepą.[12]
Pasistačiusi bures,
Sietu plauksiu per marias,
Pilka žiurke pasiversiu,[13]
Jį nutversiu, jį nutversiu!

ANTROJI LAUMĖ

Duosiu vėją tau.

PIRMOJI LAUMĖ Tu gera, matau.

TREČIOJI LAUMĖ

Aš taip pat.

PIRMOJI LAUMĖ

Visa kita — mano valioj:
Tolimiausieji kampeliai,
Uostai, salos ir krantai,
Kuriuos žemlapy matai.
Išdžiovinsiu jį kaip šieną;
Ant pavargusių blakstienų
Nė su ryto spinduliais
Miegas jam nenusileis.
Šešiasdešimt tris savaites
Taip jis vaikščios lyg apkvaitęs...
Mėtys viesulas baisus
Laivą jo, bet jis nežus.—
Va, žiūrėkit!

ANTROJI LAUMĖ Kas ten? Kas ten?

PIRMOJI LAUMĖ

Pirštas laivo kapitono.
Guli laivas jo ant šono.

Būgno garsai

TREČIOJI LAUMĖ

Būgnas! Būgnas! Ar girdi?
Tai Makbetas. Jau arti!

VISOS TRYS KARTU

Mes, už rankų susikibę,
Apkeliaujame daugybę
Žemių, jūrų ir krantų.
Šokim, seserys, ratu!
Tris sykius pirmosios garbei,

Tris sykius antrosios garbei,
Tris sykius visoms kartu!
Burtai užbaigti. Gana.

Įeina M a k b e t a s *ir* B a n k a s

MAKBETAS

Tokios laimingos ir sunkios dienos
Aš niekad neregėjau.

BANKAS Ar toli
Nuo čia lig Foreso? Kas jos per vienos,
Šios klaikios, apiplyšusios būtybės?
Tai lyg ne šio pasaulio sutvėrimai,
Nors vaikščioja žeme. Ar gyvos jūs?
Ar gali jus pasiekti mūsų balsas?
Atrodo, jog supratote mane,
Nes visos prie bekraujų savo lūpų
Pridėjote išdžiūvusius pirštus.
Jūs — moterys turbūt, bet šitos barzdos[14]
Neleidžia tuo tikėti.

MAKBETAS Pasakykit,
Jei jūs kalbėti mokat, kas jūs tokios?

PIRMOJI LAUMĖ

Šlovė Makbetui! Sveikas, Glamio tane!

ANTROJI LAUMĖ

Šlovė Makbetui! Sveiks, Kodoro tane!

TREČIOJI LAUMĖ

Šlovė Makbetui, būsimam karaliui!

BANKAS

Ko drebat jūs, gerasis mano sere?
Jus gąsdina šie pranašingi žodžiai?
Meldžiu vardan teisybės, kas gi jūs,
Ar padarai gyvi, ar tik šešėliai?
Jūs pagerbėt bičiulį mano taurų,
Pradžiuginot jį savo pranašystėm

Ir jam karaliaus sostą pažadėjot.
Tik su manim jūs nešnekat. Bet jeigu
Jūs galit amžių pasėlin įžvelgti
Ir žinote, kuriam grūdeliui skirta
Gyvent ir augt, kuriam sunykti žemėj,—
Tai atsakykit man; aš nebijau
Rūstybės jūsų, neprašau malonės.

PIRMOJI LAUMĖ

Būk sveikas!

ANTROJI LAUMĖ Būk sveikas!

TREČIOJI LAUMĖ Būk sveikas!

PIRMOJI LAUMĖ

Didesnis ir mažesnis už Makbetą.

ANTROJI LAUMĖ

Ne toks laimingas, betgi laimingesnis.

TREČIOJI LAUMĖ

Nors tu patsai karaliumi nesi,
Tačiau karaliais bus tavi vaikai.
Šlovė Makbetui! Pagarba tau, Bankai!

PIRMOJI LAUMĖ

Šlovė tau, Bankai! Pagarba Makbetui!

MAKBETAS

Palaukite, kalbėkite aiškiau!
Po Sinelo mirties aš — Glamio tanas.[15]
Bet negaliu aš būt Kodoro tanas,
Jei gyvas jis ir jaučiasi puikiausiai.
Pasidaryti Škotijos karalium
Man lygiai neįmanoma atrodo,
Kaip ir Kodoro viešpačiui. Iš kur
Šios nuostabios naujienos — ir kodėl
Sustabdėt mus šioj dykumoj bevaisėj
Pasveikinimo žodžiais pranašingais?

L a u m ė s išnyksta

BANKAS

Purslų ir vandeny, ir žemėj esti.
Tai buvo žemės burbulai. Kur jos?

MAKBETAS

Ištirpo. Tai, kas mums atrodė kūnu,
Staiga lyg dūmas vėjy išsisklaidė.
Kaip gaila, kad išnyko jos taip greit.

BANKAS

O gal mums visa tai pasivaideno,
Gal mes užvalgėme šaknų nuodingų,
Kurios sukausto smegenis žmogaus?

MAKBETAS

Tavieji palikuonys bus karaliai.

BANKAS

Tu būsi pats karalius.

MAKBETAS O be to,
Jei aš neklystu, ir Kodoro tanas?

BANKAS

Taip, jos giedojo panašiai.— Bet kas ten?

Įeina R o s a s ir A n g u s

ROSAS

Makbetai, tavo žygdarbiai valdovą
Nudžiugino be galo; ir išgirdęs,
Kaip tu, jokių pavojų nepabūgęs,
Su maištininkais puolei pats kovon,
Jis nežinojo, kaip tave pagirti,
Ir tavimi stebėjosi tylom.
Kur jis tiktai šią dieną kreipė žvilgsnį,
Visur tave jis matė prieš akis,
Malšinantį išpuikusį Norvegą
Ir apsuptą vaizdų šiurpios mirties,
Kurią patsai tu sėjai. Lyg kruša
Naujienos nuolat pylės po naujienų

Ir aukštino be paliovos tave,
Šios karalystės pirmąjį gynėją.

ANGUS

Karalius liepė padėkoti tau
Ir jo akivaizdon tave pašaukti,
Bet atpildo nepasiuntė tau jokio.

ROSAS

Tačiau kaip laidą būsimos šlovės
Kodoro tano titulą šiandieną
Jis teikia tau. Didžiai garbingas tane,
Priimki mano sveikinimus: taip
Nuo šiol tu vadinies.

BANKAS Nejaugi velnias
Teisybę sakė?

MAKBETAS Bet Kodoro tanas
Juk gyvas tebėra,— tad kam gi norit
Jūs rūbais svetimais mane apvilkt?

ANGUS

Taip, tas, kur buvo tanas, gyvas dar,
Bet jo gyvybės dienos suskaitytos:
Jisai pelnytai pasmerktas myriop.
Ar maštininką rėmė jis slapčia,
Ar sąjungą su juo sudaręs buvo
Ir kasė duobę savajai tėvynei,—
To nežinau. Bet, priremtas prie sienos
Paties jo pripažintų išdavysčių,
Jis krito.

MAKBETAS *(į šalį)* Glamio ir Kodoro tanas!
Tai tik pradžia.— Aš jums labai dėkoju.

(Bankui)

Kaip netikėt, jog palikuonys jūsų

Karaliais bus, jei šitaip kalba tie,
Kurie mane tanu Kodoro skiria?

BANKAS

Per daug jais pasikliaudamas, bematant
Karališko vainiko įsigeisi
Šalia Kodoro titulo! Bet keista,
Labai dažnai pasiuntiniai tamsos
Teisybę sako mums, idant lengviau
Į pražūtį įstumti mus galėtų,
Ir niekniekiais dorais prisivilioję
Mus apvilia ir pameta bėdoj.
(Angui ir Rosui)
Draugai, dar porą žodžių.

MAKBETAS *(į šalį)*

Dvi tiesos pasakytos — suvaidintas
Laimingas ir daug žadantis prologas
Karališkajai dramai.
(Rosui ir Angui)
Ačiū jums.
(Į šalį)
Tas įstabusis balsas iš anapus
Negali nieko blogo lemt nei gero.
Jei bloga lemtų jis, tai kam gi šlovę
Man žada ši teisinga pranašystė?
Juk aš Kodoro tanas! Jeigu gera
Jis lemia, tai kodėl nepajėgiu
Pagundai šiurpulingai atsispirti,
Kodėl staiga plaukai man pasišiaušė
Ir daužosi į šonkaulius kaip niekad
Drebėti nepripratusi širdis?
Ką reiškia baimė prieš vaizduotės siaubą,
Jei šmėkla žmogžudystės kruvina
Taip sukrėtė būtybę mano visą,
Jog gyvenu paskendęs nujautimuos
Ir vien tatai, ko nėr, regiu aplink.

BANKAS

Koks kvaitulys pagavo mūsų draugą!

MAKBETAS *(į šalį)*

Jei pats likimas sostą siūlo man,
Tegu jisai mane ir vainikuoja.
Aš nė nekrustelsiu.

BANKAS Nauja garbė
Nelimpa jam lyg rūbas nedėvėtas.

MAKBETAS *(į šalį)*

Gerai. Kas bus, tas bus, o ši diena
Atrodo man baisių lemčių pilna.

BANKAS

Mes jūsų laukiame, taurus Makbetai!

MAKBETAS

Prašau atleisti! Silpnas mano protas
Klajojo praeity. Brangieji ponai,
Žinokite, kad visas jūsų triūsas
Širdies manosios knygon įrašytas,
Kurią kiekvieną dieną aš skaitau.
Bet einam pas karalių.
(Bankui)
Neužmirškit
To, kas čionai įvyko, ir paskui,
Laisvu laiku ramiai apsvarstę viską,
Atverkim savo paslaptis.

BANKAS Mielai.

MAKBETAS

Dabar užteks kalbėt. Eime, draugai!

Visi išeina

IV scena

Foresas. Rūmai. Trimitų garsai
Įeina Dunkanas, Malkolmas, Donalbeinas, Lenoksas ir palyda

DUNKANAS

Ar jau Kodoras nubaustas? Ar tie,
Kuriems tai buvo pavesta, sugrįžo?

MALKOLMAS

Kilnus valdove, jų dar vis nėra.
Bet aš su vienu žmogumi kalbėjau,
Kurs liudininkas buvo jo mirties.
Jis pasakojo man, jog atvirai
Pats tanas pripažino savo kaltę
Ir meldė atgailaudamas karalių
Jam dovanot. Gyvenimas jo visas
Nevertas tos akimirkos vienos,
Kada su juo turėjo atsisveikint.
Jis mirė taip, lyg būtų jau seniai
Išmokęs mirčiai žvelgti į akis
Ir tai, kas kiekvienam yra brangiausia,
Be sielvarto numesti lyg žaisliuką.

DUNKANAS

Nėra pasauly meno, kurs galėtų
Žmogaus mintis veide jo įskaityt.
O, kaip šiuo vyru aš pasitikėjau!

Įeina Makbetas, Bankas, Rosas ir Angus

Brangus gentaini! Mano sielą slegia
Nedėkingumo nuodėmė sunki.
Tu taip toli esi pirmyn nužengęs,
Jog mano atpildo sparnai greitieji
Tavęs vis vien pavyti nepajėgs.
Jei tavo paslaugos mažesnės būtų,
Aš savo dosnumu galėčiau jas
Atsvert; ir, patikėk, man nesmagu,
Jog tau atlygint neturiu jėgų.

MAKBETAS

Ištikimai visur tarnauti jums —
Manoji pareiga; ir ji, valdove,
Patsai geriausias atpildas yra.

Kiekvienas mūsų rūpestis ir darbas
Priklauso jums; mes esam jūsų sosto
Tarnai paklusnūs ir tedarom tai,
Ką meilė mums ir priedermė įsako.

DUNKANAS

Būk sveikas čion atvykęs. Aš tave
Užauginau ir stengsiuosi, kad tu
Pražystum pilnu žiedu. Mielas Bankai,
Tu irgi man daug gero padarei,
Ir to aš neužmiršiu. Tad prieiki,
Tave prispausti noriu prie širdies.

BANKAS

Ir jeigu aš joje tikrai pražysiu,
Tai visą derlių atiduosiu jums.

DUNKANAS

Džiaugsmai nebetelpa krūtinėj mano
Ir ašarų upeliais veržias lauk.
Žinokite, vaikai, gentainiai, tanai
Ir mano artimieji: mes nusprendėm
Vyriausią sūnų, Malkolmą, palikti
Šio sosto įpėdiniu — ir nuo šiolei
Jį Kamberlendo princu pavadinti.[16]
Tačiau garbė ne jam vienam skirta:
Malonė mūsų lyg žvaigždė nušvis
Visiems, kurie tik bus to nusipelnę.
Keliaukim Invernesan kuo greičiau
Sustiprint saitų mūsų bičiulystės.

MAKBETAS

Jei mano poilsis ne jums tarnauja —
Jis darosi našta. Tad leiskit man
Skelbėju būti jūsų atvykimo
Ir šia naujiena malonia pradžiugint
Žmonos ausis. Valdove, aš skubu.

DUNKANAS

Brangus Kodorai!

MAKBETAS (*į šalį*) Kamberlendo princas!..
Štai tas akmuo, kurs man pastoja kelią:
Kad nesuklupčiau, aš turiu žūt būt
Jį peršokti. Gesinkit šviesą, žvaigždės,
Ir nežiūrėkit savo ugnimis
Į juodą mano užmačių bedugnę!
O, užsimerkit, akys! Ir tegu
Jos to nemato, kas matyt baugu.
(*Išeina*)

DUNKANAS

Teisybė, jis šaunus, mielasis Bankai;
Jo pagyrimai man tikra puota,
Ir aš jais negaliu atsigardžiuoti.
Tad einam paskui tą, kurio švelnumas
Mum stengiasi užbėgti už akių;
Jis mūsų laukia. Visame pasauly
Už jį nėra geresnio giminaičio!

Trimitų garsai. Visi išeina

V scena

Invernesas. Makbeto pilis
Įeina ledi Makbet, skaitydama laišką

LEDI MAKBET

„Aš susitikau su jomis savo pergalės dieną ir aiškiausiai supratau, kad jos žino daugiau negu paprastas mirtingasis. Aš degiau noru smulkiau jas iškamantinėti, bet jos staiga pasivertė oru ir jame pradingo. Nespėjus man nė atsipeikėti iš apstulbimo, atvyko karaliaus pasiuntiniai ir pasveikino mane kaip Kodoro taną; lygiai taip mane ką tik buvo sveikinusios laumės žiniuonės, kurios išpranašavo man ateitį tokiais žodžiais: „Šlovė Makbetui, būsimam karaliui!“ Aš nutariau apie visa tat pranešti tau, mano didybės dalininke, idant tu, žinodama apie laukiančią tavęs šlovę, galėtum irgi pasidžiaugti mūsų bendra laime. Paslėpki tai širdyje — ir lik sveika.“

Taip, tu esi ir Glamis, ir Kodoras
Ir būsi tuo, kas tau išpranašauta.
Bet aš labai bijau, kad tavo kraujas
Per daug atskiestas pienu žmoniškumo —
Ir tu keliu trumpiausiu eit nedrįsi.
Tu nori būt galingas ir garsus,
Tačiau klasta nelydi tavo norų;
Tu geistumei užkopt garbės viršūnėn,
Bet likti šventas; geistum lošt dorai,
Bet nedorai laimikį pasiglemžti.
Kažkas lyg šaukia tau, šlovingas Glami:
„Turi tai padaryti, nes kitaip
Tu nieko nepasieksi." Veltui! Baimė
Nustelbia tavo troškimus visus.
Skubėk čionai, aš į tave įliesiu
Tvirtybės savo ir žodžiu drąsiu
Praskinsiu tiesiai taką į karūną,
Kuria likimo jėgos stebuklingos
Apvainikavo, rodos, jau tave.

Įeina pasiuntinys

Kas naujo?

PASIUNTINYS Vakarop atvyks karalius.

LEDI MAKBET

Tu kliedi? Juk drauge su juo Makbetas;
Jis būtų man pranešęs apie tai,
Kad aš turėčiau laiko pasiruošti.

PASIUNTINYS

Prašau atleist, bet tanas atkeliauja,
Ir vienas iš mūsiškių, taip uždusęs,
Jog vos įstengė žodį pasakyti,
Čion atskubėjo, kad įspėtų jus.

LEDI MAKBET

Priimkit jį,— mums atnešė jisai
Svarbių naujienų!

Pasiuntinys išeina

Netgi juodas varnas[17] —
Ir tas užkimusiu balsu man kranksi
Apie Dunkano greitą atvykimą
Į manąją pastogę. Eikit čia,
O paslaptingos dvasios pražūties,
Išraukit mano moterišką širdį
Ir nuo galvos lig kojų visą kūną
Pripildykite siautulio kraupaus!
Sutirštinkite kraują man, užtvenkit
Užuojautai ir gailesčiui kelius,
Kad sąžinės graužimas nepakirstų
Siaubingo mano ryžto, kad ranka
Nesudrebėtų veiksmo valandoj!
Nematomieji demonai žudynių,
Kurie nelaimę nešate žmonėms,
Atskriskit čia ir iš krūtų manųjų
Ne pieną — tulžį gerkite dabar!
O, nusileisk, juoda, gūdi naktie,
Ir, pragariškais dūmais apsisiautus,
Užklok žaizdas, kad mano peilio ašmens
Matyt jų negalėtų, kad dangus,
Žemyn pažvelgęs pro tamsybių skraistę,
Neriktelėtų man: „Sustok! Sustok!"

Įeina Makbetas

Didysis Glamio ir Kodoro tane!
O, tu, kurį likimas pažadėjo
Išaukštint dar labiau! Tavasis laiškas
Iš dabarties pilkos mane išplėšė
Ir nunešė toli už jos ribų.
Man ateitis vaidenasi.

MAKBETAS Brangioji,
Šį vakarą atvyks čionai Dunkanas.

LEDI MAKBET

O vėl išvyks kada?

MAKBETAS Turbūt rytoj.

LEDI MAKBET

Ne, šio „rytojaus“ saulė nematys!
Tavasis veidas, tane, kaip knyga,
Kur įstabių dalykų parašyta.
Bet jeigu nori tu kitus apgauti,
Tai stenkis pats į juos būt panašus;
Iš mostų, žvilgsnių ir kalbos atrodyk
Nekaltas kaip gėlė, tačiau po ja
Tegu gyvatė slypi. Mūsų svečią
Mes pavaišinsime. Aš pasistengsiu,
Kad ši naktis nežūtų mudviem veltui,
Nes vien tiktai nuo žygio šios nakties
Priklauso dienos mūsų ateities.

MAKBETAS

Mes pakalbėsim apie tai vėliau.

LEDI MAKBET

Tik žvelk į žmones akimi džiaugsminga:
Per daug niūriam atrodyt pavojinga,
O kitką sutvarkysiu aš pati.

Abudu išeina

VI scena

Prieš Makbeto pilį. Obojai ir deglai
Įeina ***Dunkanas***, ***Malkolmas***, ***Donalbeinas***, ***Bankas***, ***Lenoksas***, ***Makdufas***, ***Rosas***, ***Angus*** *ir palyda*

DUNKANAS

Žavingoj vietoj stovi ši pilis;
Dvelkimai oro švelnūs ir malonūs
Giedrias pajautas mūsų glamonėja.

BANKAS

O štai ir vasaros viešnia — kregždė,

Bažnyčių įnamė; kur ji gyvena,
Tenai dangus alsuoja ramumu,
Ir tu nerasi aukštoje pastogėj
Iškyšulėlio, kampo ar briaunos,
Kur nekabotų su šeima jauniklių
Kregždės namelis. Aš jau pastebėjau,
Kad šitie paukščiai suka sau gūžtas
Ten, kur gaivus ir grynas esti oras.

Įeina ledi M a k b e t

DUNKANAS

Brangioji šeimininke, kartais meilė
Mums rūpesčių suteikia nemažų;
Bet vis dėlto už ją dėkingi mes.
Todėl už savo rūpesčius visus
Dėkokit mums. Lai dievas jums atlygins.

LEDI MAKBET

Jei mano paslaugos net dešimt kartų
Didesnės būtų, negu kad yra,—
Vis viena jos nublykštų prieš malones,
Kuriom taip dosniai jūsų didenybė
Apiberiate mus. Mes visada
Jus maldose minėsime už tai,
Ką jūs anksčiau mums esate padaręs
Ir teikiatės daryt lig šios dienos.

DUNKANAS

O kur Kodoro tanas? Įkandin
Mes lėkėm, jį tikėdamies pavyti,
Tačiau jis geras raitelis; jo meilė
Tarytum žirgas, varomas pentinų,
Greičiau už mus jį atnešė namo.
Gražioji ir taurioji šeimininke,
Šiam vakarui atvykome pas jus
Viešnagėn.

LEDI MAKBET Savo ištekliais visais
Mes esam pasiruošę jums tarnauti

Ir tuo, kas mūsų valioje yra,
Atsimokėt už gerą jūsų valią.

DUNKANAS

Paduokit ranką, ir eime pas taną;
Mes nuoširdžiai jį mylime ir niekad
Malonių savo jam nepašykštėsim.
Tad leiskit, šeimininke...

Abu išeina

VII scena

Makbeto pilis. Obojai ir žibintai. Per sceną pereina įvairiausi tarnai su patiekalais
Įeina Makbetas

MAKBETAS

Jei viskas tuo galėtų pasibaigti,—
Atidėliot nebūtų man prasmės;
Jei žmogžudystės pėdsakai pranyktų
Drauge su ja pačia ir vienas smūgis
Suteiktų trumpą laimę bent čionai,
Šioj amžių seklumoj,— ar man rūpėtų,
Kas bus anam pasaulyje? Bet ne,
Mes turime prieš teismą stoti žemėj;
Nespėjus žygio kruvino atlikti,
Tuoj ant tavęs jo baisūs vaisiai kris,
Ir iš bejausmių rankų teisingumo
Tau teks pačiam išgerti tuos nuodus,
Kuriuos tu paruošei kitam. Karalius
Man šventas dvigubai: juk aš esu
Jo giminaitis ir pavaldinys;
Bet to dar maža: aš — jo šeimininkas,
Ir žmogžudžiui duris užtrenkt turėčiau,
O ne galąst prieš svečią savo peilį.
Be to, Dunkanas — toks švelnus valdovas
Ir savo vardą neša taip aukštai,
Kad jo dorybės angelų trimitais

Už mirtį jo siaubingą šauksis keršto,
Ir gailestis lyg kūdikis nekaltas,
Pagautas viesulo[18], kaip cherubinas,
Skrendąs dangaus nematomais žirgais,
Žmonių akims atskleis piktadarystę
Ir ašarose vėjus paskandins.
Aštriais pentinais akina mane
Garbės nepažabojamas troškimas,
Kurs pasistos piestu ir, žemėn griuvęs,
Mane prislėgs.

Įeina ledi M a k b e t

Na, kas girdėti naujo?

LEDI MAKBET

Jo vakarienė jau beveik baigta.
Bet kam tu pasišalinai?

MAKBETAS Ar jis
Manęs ieškojo?

LEDI MAKBET Argi nežinai?

MAKBETAS

Palikim šį sumanymą. Dunkanas
Dar neseniai apibėrė mane
Malonėm savo. Širdyse žmonių
Šlovė manoji spindi tartum auksas;
Man tas spindėjimas yra brangus,
Ir aš taip greit užtemdyt jo nenoriu.

LEDI MAKBET

Kur dingo tavo polėkiai šaunieji?
Matyti, buvo jie tada girti,
Paskiau atsikvošėjo — ir dabar,
Iš siaubo pažaliavę, bailiai žiūri
Į savo seną kvaitulį. Nuo šiol
Tikėsiu lygiai tiek ir tavo meile...
Žinau, drąsos tau mintyse netrūksta,
Bet kurgi dingsta ji, kai reikia veikt?

Tu trokšti gauti tai, kas tau atrodo
Šiame gyvenime aukščiausias gėris,
Tačiau jauti, kad tu bailys... Pasakęs
„Aš noriu", tyliai murmi: „Nedrįstu"
Lyg patarlėj katė.[19]

MAKBETAS Nurimki! Visa,
Kas valioje žmogaus, aš padarysiu.
Tas ne žmogus, kuris pranoks mane.

LEDI MAKBET

Koksai gi nelabasis liepė tau
Atverti man užsimojimą šitą?[20]
Taip, tu tikrai žmogum buvai tuomet,
Kada geidei įvykdyt savo norą,
Ir dvigubai tu būsi žmogumi,
Jei pasirodysi esąs didesnis,
Negu buvai tada. Vieta ir laikas
Atrodė nepalankūs tau. Vienok
Tu stengeisi visaip surasti progą.
Bet štai dabar, kai siūlos ji pati,
Tu stovi jos akivaizdoj suglebęs!
Man teko žindyti, ir aš žinau,
Ką reiškia meilė kūdikiui savajam;
Bet nors jisai šypsotųs man į veidą,
Aš vis tiek pat, nuo jo burnos švelnios
Atplėšus krūtį, galvą jam praskelčiau,
Jei būčiau tik prisiekusi bent kartą
Tai padaryt, kaip tu prisiekei man.

MAKBETAS

O jei nepasiseks?

LEDI MAKBET Nepasiseks?
Gerai įtempk stygas pasiryžimo —
Ir pasiseks. Kada užsnūs Dunkanas,
Pailsęs po kelionės varganos,
Aš jo pažus nugirdysiu vynu,
Kad atmintis, sargybinė jų proto,
Iš smegenų išrūktų tarsi dūmas.

Kai jie, užmigę kiaulišku miegu,
Be sąmonės gulės lyg negyvi,
Galėsim padaryti su karalium,
Kas mums patinka. Paskum visa tai
Ant pasigėrusių tarnų suversim,
Ir mudviejų nusikaltimo naštą
Turės pakelti jie.

MAKBETAS Gimdyki man
Vien berniukus! Iš tavojo metalo
Tik vyrus kalt! Kai miegančius tarnus
Mes aptaškysime krauju Dunkano,
Kurį jų durklais būsime nudobę,
Kiekvienas pagalvos: štai žmogžudžiai!

LEDI MAKBET

O ypačiai, kada išgirs, kaip mes
Apraudame velionį sielvartingai...

MAKBETAS

Aš pasirengęs. Žygiui lemiamam
Visi kaip vienas raumens įsirėžę.
Eime! Padėk man, šypsena saldi,
Pridengti klastą, paslėptą širdy!

Abu išeina

ANTRAS VEIKSMAS

I scena

Invernesas. Makbeto pilies kiemas
Įeina B a n k a s *ir* F l i e n s a s, *nešini deglais*

BANKAS

Ar jau vėlu, sūnau?

FLIENSAS Mėnulis dingo.
Kelintą išmušė — aš negirdėjau.

BANKAS

Jis leidžiasi vidunaktį.

FLIENSAS Man rodos,
Dabar vėliau.

BANKAS Paimki mano kardą.—
Dangus taupumą rodo: visos žvakės
Ten užpūstos.— Še, pasiimk ir durklą! —
Sunkus kaip švinas miegas mane slegia,
Bet gult nenoriu.— Dvasios gailestingos,
Nuvykit nuo manęs piktas mintis,
Kurios sapnų keliais ateina sielon!

Įeina M a k b e t a s *su* t a r n u, *laikančiu deglą*

Duok mano kardą.— Kas ten?

MAKBETAS Jūsų draugas.

BANKAS

Jūs dar nemiegat, sere? O karalius
Jau ilsisi. Šiandieną nusiteikęs

Jis buvo taip, kaip niekados, ir jūsų
Visus tarnus dosniausiai apdalino,
O mielai šeimininkei, jūsų žmonai,
Jis atsiuntė šį deimantą, pridūręs,
Kad jaučiasi patenkintas be galo.

MAKBETAS

Deja, mes jo nelaukėme atvykstant
Ir negalėjom savo vaišingumo
Parodyti kaip reikiant.

BANKAS Viskas buvo
Labai gerai. Aš sapnavau šią naktį
Tris pranašingas seseris, kurios
Tiesos bent kiek jums atskleidė.

MAKBETAS O aš
Nė negalvoju apie jas. Tačiau,
Patogią susiradę valandėlę,
Mes apie tai vėliau pasišnekėsim,
Jei jūs sutiksit.

BANKAS Visada, mielai.

MAKBETAS

Ir jeigu jūs tada pritarsit man,
Tuo sau naujos garbės nusipelnysit.

BANKAS

Naujos besivaikydamas, bijau
Aš savo garbę senąją prarasti!
Bet jei palieka sąžinė manoji
Švari ir priesaika nepažeista,
Aš nesipriešinsiu.

MAKBETAS Ramios nakties.

BANKAS

Dėkoju, sere; jums taip pat!

Bankas ir Fliensas išeina

MAKBETAS

Įspėki šeimininkę, kad jinai,
Man gėrimą paruošus, neužmirštų
Paskambinti. O pats tuojau eik gult.

T a r n a s išeina

Ką aš čionai matau? Nejaugi durklą?
Ir rankena į delną atgręžta...
Leisk man tave paimt! Tu nesiduodi,
Bet ir pradingt nenori iš akių.
O gal tai vien regėjimas kraupus,
Vien durklo neapčiuopiamas paveikslas,
Sužadintas įkaitintos vaizduotės?
Bet aš tave regiu — ir savo rankoj
Tebejaučiu taip lygiai, kaip ir tą,
Kurį dabar ištraukiau.
Tu man esi vadovas kelyje,
Ir aš tavęs ieškojau savo žygiui.
Jei nepablūdo mano akys dar,
Vadinas, jų galia aštresnė tapo
Už jutimus visus... Štai, vėl matau:
Nuo tavo ašmenų lašnoja kraujas;
Pirmiau nebuvo jo. Ne, netiesa!
Tai kruvino sumanymo vaiduoklis
Man gąsdina akis. Mirties tyla
Dabar yra apglobus pusę žemės;
Užuolaidų patamsy miegą drumsčia
Pikti sapnai, ir blyškiajai Hekatei[21]
Aukoja niūrios raganos aukas.
Staugimą vilko budriojo išgirdus,
Sulysusi pakilo žmogžudystė
Ir pėdomis Tarkvinijaus nedoro[22]
Tarytum šmėkla sėlina slapčia
Prie savo tikslo. O, kietoji žeme,
Tu neklausyk manųjų žingsnių garso,
Kad akmenys žmonėms neišplepėtų,
Kur aš einu, ir neatimtų man
Šios valandos ryžtumo šiurpulingo.
Bet, kol grasau, jis gyvas tebėra.

Nuo žodžių tvano gęsta man aistra.

Skamba varpas

Greičiau, aš pasiryžęs, varpas šaukia.
Dunkanai, negirdėk jo liūdno aido,
Kuris tave į dangų gal nuves
Ar nugramzdins į pragaro gelmes.
(*Išeina*)

II scena

Ten pat
Įeina ledi M a k b e t

LEDI MAKBET

Tai, kas jų karštį svaiguliu atšaldė,
Man suteikė drąsumo ir ugnies.
Tyliau! Kas čia dejuoja? Tai apuokas,
Vidunakčio gūdusis varpininkas,
Labos nakties mums niauriai palinkėjo.
Makbetas — ten. Plačiai atvertos durys.
Užmiršę savo pareigas, tarnai
Girti sau knarkia. Aš nuodų į vyną
Jiems įmaišiau, ir jų gyvybė stojo
Į žūtbūtinę kovą su mirtim.

MAKBETAS (*už scenos*)

Kas čia? Kas čia?

LEDI MAKBET Nejaugi jie pabudo —
Ir nepavyko jam? Pavojai glūdi
Ne darbuose, o kėsluose. Tyliau!..
Aš durklus jų ištraukiau iš makščių,
Ir jis surasti juos tikrai turėjo.
Jeigu svetys miegodamas nebūtų
Taip baisiai panašus į mano tėvą,—
Aš būčiau jį nudūrusi pati.

Įeina M a k b e t a s

Brangusis vyre!

MAKBETAS Viskas padaryta.
Tu negirdėjai triukšmo?

LEDI MAKBET Aš girdėjau,
Kaip ūkavo apuokas ir kažkur
Svirplys čirpseno.[23] Tu kalbėjai, rodos?

MAKBETAS

Kada?

LEDI MAKBET Ką tik.

MAKBETAS Kai aš lipau žemyn?

LEDI MAKBET

Taip.

MAKBETAS

Girdi?.. Gretimame kambaryje
Kas miega?

LEDI MAKBET Donalbeinas.

MAKBETAS (*žiūrėdamas į savo rankas*)

Liūdnas vaizdas!

LEDI MAKBET

Aš nieko liūdno nematau. Kvailystė.

MAKBETAS

Pro miegą sukvatojo vienas jų,
O kitas jų sušuko: „Žmogžudžiai!“ —
Ir jie atbudo. Aš ten pat stovėjau
Klausydamas. Bet, sukalbėję maldą,
Jie vėl užmigo tuoj.

LEDI MAKBET Lai jie sau guli.

MAKBETAS

„O dieve, gelbėk mus!“ — suriko vienas;
Antrasis tarė „amen“, lyg jis būtų
Staiga pamatęs budelį. O aš

Stebėjau siaubą jų, bet neįstengiau,
Išgirdęs šauksmą „dieve, gelbėk mus“,
Jiems atsakyti „amen“.

LEDI MAKBET Nesijaudink.

MAKBETAS

Tačiau kodėl ištarti žodžio „amen“
Aš negalėjau? Nors labiausiai pats
Buvau palaiminimo reikalingas,
Bet man įstrigo „amen“ gerklėje.

LEDI MAKBET

Per daug galvot neverta apie tai,
Nes šitaip galima išeit iš proto.

MAKBETAS

Man pasirodė, jog kažkas suriko:
„Atbuskit! Miegą užmušė Makbetas!“
Taip, taip, nužudė jis nekaltą miegą,
Kuris pagydo širdyje žaizdas,
Kurs vakare, kada diena numiršta
Ir rūpesčių surizgęs kamuolys
Išsivynioja,— prakaitą vargų
Nuplauna, mūsų prigimtį gaivina
Ir peni ją gyvenimo puotoj.

LEDI MAKBET

Ką nori pasakyt?

MAKBETAS Po visą rūmą
Aidėjo šauksmas jo: „Atbuskit! Glamis
Nužudė miegą, ir todėl nuo šiolei
Kodoras niekuomet nebemiegos,
Nebemiegos Makbetas niekada!“

LEDI MAKBET

Bet kas gi rėkė taip! Kilnusis tane,
Tu šaunų savo ryžtą skandini
Juodų minčių bedugnėje. Verčiau
Eik, nusiplauki vandeniu rankas,

Kad šių klaikių dėmių ant jų neliktų.
Kam durklus tuos atsinešei čionai?
Jiems ten vieta! Eik, juos atgal padėk
Ir miegančius tarnus krauju ištepki.

MAKBETAS

Aš neisiu. Man baisu net pagalvot,
Ką aš esu padaręs. Argi drįsiu
Pažvelgti vėl?..

LEDI MAKBET Dvejotojau suglebęs!
Paduok man durklus. Miegas ir mirtis —
Paveikslai tik. O nupieštų velnių
Maži vaikai tebijo. Jeigu kraujas
Dar nenustojo bėgęs, pažų veidus
Aš juo išgražinsiu: tegu atrodo,
Kad tai yra jų darbas.
(*Išeina*)

Už scenos kažkas beldžiasi

MAKBETAS Kas ten beldžias?
Kiekvienas garsas gąsdina mane!
Šios rankos... O, jos man išplėš akis.
Ar vandenynai didžiojo Neptūno
Nuplaus jų kraują! Ne! Ranka manoji,
Bangas žaliųjų marių palytėjus,
Jas purpuru bematant nudažys.

Ledi M a k b e t *sugrįžta*

LEDI MAKBET

Štai, mano rankos — lygiai tokios pat
Kaip tavosios. Bet jei mana širdis
Tiek pat išblyškus būtų kaip tavoji,
Aš jausčiau gėdą.

Beldžiasi

Beldžiasi — girdi? —
Į pietinius vartus. Greičiau eime
Į miegamąjį. Truputį vandens —
Ir pėdsakų nebėr: tai vienas juokas!

Tave apniko baimė.

Beldžiasi

Bet tyliau!
Vėl beldžias. Užsimesk naktinį rūbą,
Kad žmonės nesuprastų, mus užklupę,
Jog mudu nemiegojom. Atsipeikėk
Nuo savo nelemtų minčių.

MAKBETAS

Žinoti tai, ką padariau... O, ne!
Verčiau visai savęs man nežinoti.

Beldžiasi

Daužyk! Prižadink, jei gali, Dunkaną!

Abu išeina

III scena

Ten pat. Girdėti beldžiant
Įeina durininkas[24]

DURININKAS

Daužo kaip pašėlę! Jei ties pragaro vartais irgi stovėtų sargas, dažnokai tektų jam sukioti raktą.

Beldžiasi

Dun! Dun! Dun! Kas ten, kad tave kur Belzebubas[25]! Tai ūkininkas: jis laukė nesulaukė riebaus pelno — ir pasikorė. Labai prašom! Tik nežinau, ar užteks tau nosinių, nes tu čia turėsi už savo nuodėmes paprakaituoti!

Beldžiasi

Dun! Dun! Dun! Kas ten, kad tave kur velniai rautų! A, tai melagingas liudytojas; jam nieko nereikšdavo duoti priesaiką ir „už", ir „prieš". Dievo vardu nemaža pridirbo jis niekšybių, bet įlįsti rojun vis dėlto neįstengė. Na, įeik, sukčiau!

Beldžiasi

Dun! Dun! Dun! Kas ten? Žinau, tai anglų siuvėjas, kurį čionai atsiuntė už tai, kad jis nuvogė gabalą medžiagos nuo prancūziškų kelnių.[26] Labai prašau! Čia tu galėsi prisišildyti savo prosą.

Beldžiasi

Dun! Dun! Neduoda nė valandėlei ramybės! Kas tu per vienas? Bet juk ši vieta pragarui netinka — čia per šalta. Nenoriu daugiau būti velnio durininku. Prileidau čia gana visokio plauko žmonių iš tų, kurie žengia rožių takais į šėtono glėbį.[27]

Beldžiasi

Tuojau! Tuojau! Tik jau man už varstymą nepašykštėkit! (*Atidaro vartus*)

Įeina M a k d u f a s *ir* L e n o k s a s

MAKDUFAS

Matyt, tu, drauguži, vėlai vakar nuėjai gulti, kad tavęs negalima niekaip prikelti?

DURININKAS

Taip, sere, mes vakar ūžėm iki antros gaidgystės. O nuo vyno, sere, bematant atsiranda trys dalykai.

MAKDUFAS

Įdomu, kas gi tai per dalykai?

DURININKAS

Ogi va, sere: nuo vyno parausta nosis, ima miegas ir užeina noras šlapintis. Vynas sužadina ir kitokių norų, bet pats jisai užkerta jiems kelią, todėl galima sakyti, kad girtumas mulkina mūsų aistras: jis uždega jas — ir čia pat užgesina, jas sukelia — ir čia pat sutramdo, liepia joms laikytis, bet nepalaiko jų, pagaliau jis užmigdo jas ir, šitaip apmulkinęs, pasišalina.

MAKDUFAS

Šią naktį tu, atrodo, tiek išgėrei, kad vynas tave visai apmulkino.

DURININKAS

Taip, sere, tasai mulkintojas man pliaupte įpliaupė tiesiog į gerklę,

bet aš jam už tai atsilyginau. Negi aš iš kelmo išspirtas? Kai jis bandė man pakirsti kojas, aš ėmiau, suriečiau jį ir išmečiau lauk.

MAKDUFAS

Ar tavo ponas atsikėlė?

Įeina Makbetas

Jį bildesys išbudino turbūt,
Ir štai jisai ateina.

LENOKSAS Labas rytas,
Taurusis mano sere!

MAKBETAS Labas rytas.

MAKDUFAS

Karalius dar neatsikėlęs?

MAKBETAS Ne.

MAKDUFAS

Jis liepė man prižadint jį vos švintant.
Bijau, ar tik nebūsiu pavėlavęs.

MAKBETAS

Aš palydėsiu jus.

MAKDUFAS Nors ir žinau,
Kad šitas triūsas teikia džiaugsmo jums,
Bet vis dėlto — tai triūsas.

MAKBETAS

Malonūs rūpesčiai širdies nespaudžia.—
Čionai, pro šias duris.

MAKDUFAS Aš leisiu sau
Įeiti, kaip man liepia pareiga.
(*Įeina*)

LENOKSAS

Karalius iškeliauja šiandien?

MAKBETAS Taip.
Jisai pasakė, jog išvyks.

LENOKSAS Naktis
Audringa buvo. Ten, kur mes miegojom,
Nuplėšė vėtra kaminus nuo stogo;
Man pasakojo žmonės, kad ore
Skrajojo keistos aimanos mirties
Ir išgąstingas balsas pranašavo
Baisius maištus ir tūkstančius pavojų,
Pakibusių ant mūsų; kiaurą naktį
Tamsybių paukštė klykė,[28] ir net sako,
Jog žemė, tarsi drugio krečiama,
Drebėjo.

MAKBETAS Taip, šiurpi naktis, tikrai.

LENOKSAS

Surast į ją panašią veltui stengias
Jaunoji mano atmintis.

Įeina *M a k d u f a s*

MAKDUFAS

O, siaubas, siaubas, siaubas! Jam išreikšti
Liežuvis ir širdis per daug silpni.

MAKBETAS IR LENOKSAS

Kas atsitiko?

MAKDUFAS Pragaro niekšybė.
Į pateptąją viešpaties šventovę[29]
Įdūkęs įsibrovė žmogžudys
Ir pasigrobė gyvastį iš jos.

MAKBETAS

Kaip jūs pasakėt? Gyvastį?..

LENOKSAS Kieno?
Jo didenybės?

MAKDUFAS

Įeikit kambarin — ir jus apakins
Nauja Gorgonė[30]. Žodžių trūksta man.

Pasižiūrėkit patys... ir tada
Kalbėkite.

Makbetas ir Lenoksas nueina

Greičiau atbuskit! Kelkit
Ir skambinkit varpais! Galvažudystė!
Klasta! Pabuskit, Bankai, Donalbeinai!
Malkolmai, nusipurtyk lepų miegą,
Mirties paveikslą, ir į pačią mirtį
Pasižiūrėk! Greičiau, greičiau! Pažvelkit
Į baisų vaizdą teismo paskutinio!
Malkolmai! Bankai! Lyg kapų vaiduokliai
Pakilkite ir eikit pasinerti
Į siaubo jūrą! Skambinkit varpais!

Girdėti varpas. Įeina ledi Makbet

LEDI MAKBET

O, pasakykite, kas čia įvyko,
Kad šie trimitai klaikūs šaukia tuos,
Kurie šioje pastogėj miega?

MAKDUFAS Ledi,
Ne jums girdėt žodžius, kuriuos ištarsiu:
Jų neištvertų moteries ausis.

Įeina Bankas

O Bankai! Užmuštas karalius mūsų!

LEDI MAKBET

O, vargas man! Nejaugi šiuos namuos?

BANKAS

Visur skaudus vienodai šitas smūgis.
Prašau tave, brangusis mano Dufai[31],
Sakyk, kad to nebuvo, kad tai melas.

Įeina Makbetas, Lenoksas ir Rosas

MAKBETAS

Jei būčiau bent prieš valandą numiręs,
Aš būčiau baigęs laimėje dienas.

Dabar nerūpi niekas man pasauly;
Palaidota didybė ir šlovė,
Aplinkui — tuštuma; gyvybės vynas
Išpiltas, ir paliko taurėje
Vien nuosėdos.

Įeina Malkolmas ir Donalbeinas

DONALBEINAS Kas per nelaimė čia?

MAKBETAS

Tave užgriuvo ji. Tu nežinai?
Gaivinantis šaltinis tavo kraujo
Išseko; jo versmė nebegyva.

MAKDUFAS

Karalius, tavo tėvas, nužudytas.

MALKOLMAS

Kas gi nužudė jį?

LENOKSAS Matyt, tarnai,
Kurie ten pat miegojo. Jų rankas
Ir veidus dengė kraujas; ant pagalvių
Mes durklus nenušluostytus atradom.
Jie buvo lyg paklaikę ir žiūrėjo
Pastėrusiu žvilgsniu. Kieno gyvybė
Jų priežiūroje jaustųsi saugi?

MAKBETAS

Ir vis dėlto gailiuosi, kad įtūžęs
Nudėjau juos.

MAKDUFAS Kodėl jūs tai padarėt?

MAKBETAS

Ar gali būt žmogus tuo pat metu
Sujaudintas, įširdęs ir ramus?
Būt ištikimas savo pareigoms
Ir šaltas, abejingas? Niekuomet.
Many pakilęs jausmas nežabotas
Užbėgo vienu šuoliu už akių

Vangiajam protui. Prieš mane gulėjo
Dunkanas, ir raudonais kaspinais
Jam puošė kraujas odą sidabrinę,
Kur žaizdos atsivėrusios atrodė
Lyg vartai pražūties. Ten pat miegojo
Karaliaus užmušėjai, nudažyti
Jų amato spalva, numetę durklus,
Aplipusius sukepusiu krauju.
Ar rasit žmogų, kurs, širdy meilingoj
Pakankamai turėdamas drąsos,
Susivaldytų, neįrodęs darbu
Savosios meilės?

LEDI MAKBET Gelbėkit! Man bloga!

MAKDUFAS

Padėkit ledi!

MALKOLMAS *(tyliai Donalbeinui)*

Kodėl gi mudu stovime nebylūs,
Nors esame skaudžiausiai paliesti?

DONALBEINAS *(tyliai Malkolmui)*

Ką galime kalbėti, jei mirtis
Visuos kampuos mūs tyko, pasiruošus
Iššokt ir čiupti už gerklės. Eime!
Dar mūsų ašaroms ne laikas lietis.

MALKOLMAS *(tyliai Donalbeinui)*

Ir sielvartui prabilti — per anksti.

BANKAS

Padėkit šeimininkei!

Ledi M a k b e t išeina

Mes sušalom;
Pridenkime nuogybę savo kūno
Ir susirinkim vėl po to draugėn
Aptarti ir kaip reikiant apsvarstyti
Šios kruvinos piktadarystės. Baimė
Ir abejonė blaško mus visus.

Aš — dievo rankoj; ir nuo šios dienos
Kovoti pasiryžęs prieš klastingas
Likimo užmačias.

MAKDUFAS Ir aš taip pat.

VISI

Ir mes visi.

MAKBETAS Tad greitai apsirenkim,
Kaip pridera kariams, ir tučtuojau
Į salę vėl sueikime.

VISI Gerai.

Išeina visi, išskyrus Malkolmą ir Donalbeiną

MALKOLMAS

Ką mums daryti? Negi likt su jais?
Vaidint nebūtą sielvartą juk moka
Tik veidmainiai. Aš Anglijon vykstu.

DONALBEINAS

O aš į Airiją: saugumo dėlei
Verčiau pasukime keliais skirtingais.
Čia peiliai kyšo už šypsnių meilių,
Ir patys artimiausi giminaičiai —
Didžiausi kraugeriai.

MALKOLMAS Strėlė baisioji
Tebeskrenda: reik pasisaugot jos.
Netarę nė „sudie“, greičiau ant žirgo!
Jei nebėra kitokios išeities,—
Ne gėda ir pabėgti nuo mirties.

Abu išeina

IV scena

Prie Makbeto pilies
Įeina R o s a s ir s e n i s

SENIS

Paskutinius septyniasdešimt metų
Aš neblogai atsimenu: jų bėgy
Mačiau aš daug dalykų įstabiausių
Ir negandų šiurpių, bet jie visi
Prieš šitą naktį — menkniekis.

ROSAS Taip, tėvai,
Surūstintas dangus grūmoja žmogui
Už kruvinus jo darbus; pažiūrėk:
Nors dieną skelbia laikrodis, tačiau
Juoda naktis dangaus žibintą gaubia;
Matyti, šviesą pavergė tamsa,
Šešėly paskandino žemės veidą,
Ir susigėdusi diena nedrįsta
Jį spinduliais gaivinančiais bučiuot.

SENIS

Man tai atrodo keista ne mažiau
Kaip vakarykštis įvykis. O štai
Antradienį aną aukštoj padangėj
Staiga pelių medžiotoja pelėda
Užpuolė šaunų sakalą — ir tas
Negyvas krito.

ROSAS Nuostabu taip pat,
Jog net žirgai Dunkano greitakojai,
Visos jų veislės pažiba ir grožis,
Pasiuto ir, išlaužę arklides,
Kaip viesulas išbėgo į laukus
Nelyginant maištaudami prieš žmogų.

SENIS

Girdėjau, jie apkramtė vienas kitą.

ROSAS

Taip, ir aš pats nustebusiom akim
Tatai mačiau.

Įeina M a k d u f a s

Štai mielasai Makdufas.
Na, kas šiame pasauly naujo?

MAKDUFAS Matot...

ROSAS

Ar žinoma, kas tai padarė?

MAKDUFAS Tie,
Kuriems Makbetas atėmė gyvybę.

ROSAS

Baisi diena! Ir ko gi jie tikėjos?

MAKDUFAS

Jie buvo papirkti. Sūnus karaliaus
Malkolmas ir jo brolis Donalbeinas
Pabėgo, ir šešėlis įtarimo
Ant jųjų krito.

ROSAS Viskas prieštarauja
Įstatymams gamtos! Garbės troškime,
Tu pats save iš godulio ryji!
Dabar tikriausiai sostas atiteks
Makbetui.

MAKDUFAS Jis apgarsintas karalium
Ir jau išvyko Skonan[32] vainikuotis.

ROSAS

O kur yra Dunkano palaikai?

MAKDUFAS

Jie pergabenti į Kolm-Kilio[33] salą,
Į jo senolių šventąją buveinę,
Kur ilsisi jų kaulai.

ROSAS Tu į Skoną?

MAKDUFAS

Ne, broli, aš į Faifą.

ROSAS Aš į Skoną.

MAKDUFAS

Laimingai! Jums linkiu geros kloties.
Kad tik nereiktų po kelių dienų
Sugrįžti vėl prie drapanų senų![34]

ROSAS

Lik sveikas, tėve.

SENIS

Tegu palaima dievo lydi tuos,
Kas nepažįsta keršto ir klastos.

Abu išeina

TREČIAS VEIKSMAS

I scena

Foresas. Rūmų vidus
Įeina B a n k a s

BANKAS
Esi karalius, Glamis ir Kodoras:
Dabar turi tu visa, ką žiniuonės
Tau pažadėjo; vieno tik bijau:
Kad nešvariu būdu tatai laimėjai.
Bet buvo pasakyta, jog vainikas
Turės išslyst iš palikuonių tavo
Ir jog patsai aš būsiu pranokėjas
Ilgos eilės karalių. Jeigu laumės
Išpranašavo tiesą tau, Makbetai,
Ir jeigu jų lėmimai išsipildė,
Kodėl gi jos negali būt ir man
Orakulu vilties? Bet cit! — nė žodžio...

Trimitų garsai
Įeina M a k b e t a s ir ledi M a k b e t karališkais drabužiais, L e n o k s a s, lordai, ledi ir palyda

MAKBETAS
Štai mūs brangiausias svečias.

LEDI MAKBET Taip; be jo
Didžiajam mūsų pokylyje būtų
Nyku ir tuščia.

MAKBETAS Šiandien vakare
Mes keliam, sere, puotą iškilmingą

Ir jus maloniai kviečiame į ją.

BANKAS

Kaip įsakysite: klusnumo saitais
Aš pririštas prie jūsų didenybės
Lig pat mirties.

MAKBETAS Ar jūs popiet išjojat?

BANKAS

Taip, valdove.

MAKBETAS

O mes kaip tik norėjome šiandieną
Išgirsti sueigoje jūsų balsą,
Kuris toksai vertingas ir svarus.
Bet mes tai atidėsime rytojui.
Toli ketinat joti?

BANKAS Taip toli,
Jog vos suskubsiu grįžti vakarienei;
Ir jeigu mano žirgas nepaspaus,
Tai aš turėsiu valandą ar kitą
Kelionei pasiskolint iš nakties.

MAKBETAS

Tiktai nepavėluokite į puotą.

BANKAS

Valdove, būkit tikras.

MAKBETAS Ar girdėjot,
Abudu broliai išgamos paspruko
Į Angliją ir Airiją; tenai
Jie pasakomis mulkina visus
Ir neigia savo klaikią žmogžudystę.
Bet apie tai rytoj mes pakalbėsim,
Kada sueisime čionai aptart
Valstybės reikalų, kurie mus šaukia.—
Sudie! Laimingai! Laukiam grįžtant jūsų.
Ir Fliensas išjoja?

BANKAS Taip, valdove.
Bet kiekviena minutė mums brangi.

MAKBETAS

Na, tai skubėkit ant žirgų eikliųjų!
Tegu jie nepristinga ištvermės
Ir greitai neša raitelius! Sudie.

Bankas išeina

Kiekvienas gali iki septintos
Tvarkyti savo laiką kaip išmano.
Kad mūsų sambūris linksmesnis būtų,
Aš noriu ligi vakarienės meto
Palikti vienas. Dievas jus tesaugo!

Visi išeina, išskyrus Makbetą ir vieną tarną

Ė, tu, klausyk! Ar jau tie žmonės čia?

TARNAS

Jie laukia prieš pilies vartus, valdove.

MAKBETAS

Atvesk man juos.

Tarnas išeina

Turėti valdžią rankoj
Ir jausti nerimą — menka paguoda!
Kaip nebijot man Banko, jeigu jis
Prigimtimi karališkąja savo
Nenorom baimę įkvepia visiems?
Jisai drąsus; bet jo drąsa plieninė
Sulydyta yra su išmintim,
Kuri tarnauja kelrodžiu saugiu
Jo širdžiai narsiajai. Išskyrus jį,
Nėra žmogaus, kuris mane baugintų.
Jis galią mano genijaus nustelbia,
Kaip Cezaris nustelbdavo kadais
Antonijų.[35] Išgirdęs, jog mane
Karaliumi žiniuonės pavadino,
Jis ėmė reikalauti atkakliai

Jam atsakyt; ir pranašingos laumės
Paskelbė jį didžiuoju pranokėju
Karalių giminės. Tik mano galvą
Jos vainiku bergždžiu apvainikavo
Ir įteikė man skeptrą nenaudingą,
Kuris pateks į svetimas rankas,
Aplenkęs mano sūnų. Jeigu taip,—
Vadinas, Banko įpėdinių garbei
Aš savo sielą sutepiau, dėl jų
Aš gerąjį Dunkaną nužudžiau,
Nuodų pripyliau į ramybės taurę
Ir savo dvasios amžinąjį perlą
Atidaviau visos žmonijos priešui
Vien tam tiktai, kad Banko padermė,
Kad palikuonys jo karaliais būtų!
O, ne! Tave, likime, aš šaukiu
Į kovą žūtbūtinę! — Kas tenai?

Įeina t a r n a s su dviem ž m o g ž u d ž i a i s

Stovėk prie durų, kol pakviesiu.

T a r n a s išeina

Vakar
Mes, rodosi, kalbėjom?

PIRMAS ŽMOGŽUDYS

Taip, valdove.

MAKBETAS

Jūs apgalvojote žodžius manuosius?
Žinokite: tai jis lig šiol jus engė,
O anaiptol ne aš, kaip jums vaidenos.
Per paskutinį pašnekesį mūsų
Tuo įsitikinote; aš parodžiau,
Kas taip ilgai jus niekino ir spardė,
Kas dūmė jums akis, kieno ranka
Jus bandė savo įrankiu paversti
Ir darė tiek niekšybių įvairių,
Jog paskutinis pusprotis ir mulkis
Turėtų pasakyt: „Tai Banko darbas!“

PIRMAS ŽMOGŽUDYS
Tiesa, taip jūs šnekėjote.

MAKBETAS To maža:
Griebiausi žygių tolesnių ir jus
Atsikviečiau aš vėlei pas save.
Atrodo, esate apdovanoti
Begaline kantrybe, jei sutinkat
Užmiršti nuoskaudas ir lyg šventi
Bevelijate melstis už sveikatą
Ir už laimingus palikuonius to,
Kurio sunki ranka duobėn jus stūmė
Ir elgetaut paleido jūsų brolius?

PIRMAS ŽMOGŽUDYS
Mes esame, valdove, irgi žmonės.

MAKBETAS
Taip, sąrašan žmonių jūs įtraukti;
Bet juk ir mopsai, pusvilkiai, skalikai,
Gauruočiai, pėdsekiai, narai ir kurtai
Visi taip pat vadinas šunimis;
Tačiau žinovas skiria nepaslankų
Nuo greitakojo, sargą — nuo skaliko
Ir pagal tai, kuo prigimtis dosnioji
Yra apdovanojus tą ar kitą,
Kiekvieną bendroje šunų eilėj
Pažymi vis kitonišku vardu.
Tas pat su žmonėmis. Jei tarp gyvųjų
Priklauso jums vieta ne paskutinė,—
Pasisakykit man, ir tąsyk aš
Atlikti jums pavesiu tokį žygį,
Kuris nušluos pikčiausią jūsų priešą,
O jus prikaustys prie manos širdies.
Kol Bankas gyvas, aš esu ligonis
Ir būsiu sveikas visiškai tuomet,
Kada jis mirs.

ANTRAS ŽMOGŽUDYS Valdove, aš patyriau
Pasaulyje tiek antausių ir niuksų,

Jog viską padarysiu, kad tiktai
Galėčiau tulžį ant žmonių išgiežti.

PIRMAS ŽMOGŽUDYS

Aš irgi — taip numaitotas likimo,
Tiek nukamuotas negandų esu,
Jog net gyvybe savo rizikuosiu,
Kad žūčiau ar laimėčiau.

MAKBETAS Judu žinot,
Kad Bankas — jūsų priešas.

ABU ŽMOGŽUDŽIAI Taip, valdove.

MAKBETAS

Jis lygiai priešas man — ir toks baisus,
Jog kiekviena akimirka, kurią
Jis delsia žemėje, tarytum peilis
Gyvybę mano pakerta; tiesa,
Aš jį galėčiau atviru būdu
Pašalinti iš kelio ir sakyti,
Kad šitokia yra valia manoji,
Tačiau taip elgtis nedera, nes Bankas
Bendrų bičiulių turi su manim,
Ir, nenorėdamas netekt jų meilės,
Aš pats drauge su jais apverksiu tą,
Kurį aš nugalabijau; kaip matot,
Aš stengiuos ne be pagrindo nuslėpti
Šį reikalą nuo viešumos akių
Ir tik todėl kreipiuos į jus.

ANTRAS ŽMOGŽUDYS Valdove,
Išpildysime jūsų paliepimą.

PIRMAS ŽMOGŽUDYS

Jei reiktų net gyvybę savo...

MAKBETAS Dega
Pasiryžimas jūsų akyse,
Po valandos — vėliausiai — jums pranešiu,
Kada ir kur pasaugot jį, kaip veikti.

Mat reikia padaryti visa tai
Šį vakarą, atokiai nuo pilies.
Atminkite, jog ant manęs šešėlis
Neturi kristi; o kad jūsų darbo
Paskui netektų vėl taisyt ir lopyt,
Nukaukite ir Fliensą kartu,
Kuris keliaus su juo; pašalint sūnų
Man rūpi ne mažiau negu kad tėvą:
Todėl, lemtingai valandai išmušus,
Tekrinta ir jisai. Vieni palikę
Nuspręskite; aš grįšiu tučtuojau.

ABU ŽMOGŽUDŽIAI

Valdove, mes jau esam apsisprendę.

MAKBETAS

Aš judu pasikviesiu; laukit čia.

Žmogžudžiai išeina

Taip, viskas, Bankai, nutarta yra;
Jei tavo sielai skirta būtinai
Dangun įžengt, ji šiandien bus tenai!
(Išeina)

II scena

Rūmai
Įeina ledi Makbet ir tarnas

LEDI MAKBET

Ar Bankas jau išvyko?

TARNAS

Taip, mano ponia; ir sugrįš prieš naktį.

LEDI MAKBET

Eik, pasakyk karaliui, kad aš noriu
Pasikalbėt su juo.

TARNAS Klausau jūs, ponia.
(Išeina)

LEDI MAKBET

Ne, pergalė skatiko neverta,
Jeigu per ją ramybė prarasta.
Geriau pačiam miegoti po velėna,
Negu žudyt ir laukt mirties kas dieną.

Įeina M a k b e t a s

Kodėl tu nuolat vienas, mano drauge,
Svajonėm liūdesingom apsisupęs?
Tos visos tavo mintys turi mirt
Kartu su tuo, kuris jau nebegyvas.
Ar apsimoka apie tai galvoti,
Ko atstatyt nėra jokios vilties?
Kas padaryta, to nebegrąžinsi.

MAKBETAS

Mes sužeidėm gyvatę, bet visai
Jos dar nepribaigėm; jinai atgis
Ir savo geluoniu pradės kaip vakar
Bejėgiam mūsų apmaudui grūmoti.
Bet ne! Greičiau pasaulis subyrės
Ir grius dangus ir žemė, negu mudu
Drebėdami sutiksim valgyt duoną
Ir nuo klaikių sapnų nakčia virpėt.
Mes amžiną jam suteikėm ramybę,
Idant galėtume ja džiaugtis patys,
Nors būtų mums kur kas lengviau dabar
Su mirusiais ilsėtis, negu jausti,
Kaip sopulio nagai tau drasko sielą.
Kape Dunkanas guli; jis ramiai
Sau miega po gyvenimo audrų,
Ir niekas — nei klasta, nei išdavystė,
Nei plienas, nei nuodai, nei priešo smurtas
Nebaisūs jam.

LEDI MAKBET Klausyk, brangusis vyre,
Išlyginki raukšlėtą savo kaktą,
Ir su svečiais šiandieną vakare
Būk linksmas ir šnekus.

MAKBETAS Aš pasistengsiu.
Bet neliūdėk ir tu. Be paliovos
Ir akimis, ir žodžiais rodyk Bankui
Meilingą savo dėmesį. Deja,
Mes turime kol kas orumą savo
Skandinti pataikavimo sraute
Ir kaukėmis veidų dangstyti tai,
Kas paslėpta krūtinėje.

LEDI MAKBET Užtenka.

MAKBETAS

O, skorpionų man pilna širdis!
Tu gi žinai pati, mieloji žmona,
Kad Fliensas ir Bankas dar gyvi.

LEDI MAKBET

Tačiau ir jų dalia yra mirtinga.

MAKBETAS

Taip, dar ne viskas žuvo; jie yra
Pažeidžiami; todėl nenusiminki:
Ankščiau, negu šikšnosparnis suspės
Apskrist aplinkui sienas vienuolyno
Ir kietasparnis vabalas, išgirdęs
Įsakymą Hekatės rūškanos,
Praneš lyg varpas gaudesiu mieguistu
Artėjimą raminančios nakties,—
Turės įvykti darbas šiurpulingas.

LEDI MAKBET

Kas būtent?

MAKBETAS To neklauski, balandėle;
Vėliau, kada tu viską sužinosi,
Tau bus kuo pasidžiaugti. O, ateik,
Naktie akloji! Dienai gailestingai
Niauria skraiste švelnias akis uždenki
Ir kruvina nematoma ranka
Sutraukyk siaubo pančius, nuo kurių

Man veidas bąla! Tamsuma tirštėja;
Į juodą girią nulėkė varnai;
Visi, kam švietė saulė maloninga,
Nuvargę pasinėrė į sapnus,
Tiktai nakties klajūnai tyko grobio.
Ką? Mano žodžiai stebina tave?
Nusiraminki ir žinok: klasta
Klastoj stiprybės semia visada.
Eik su manim, prašau.

Abu išeina

III scena

Parkas prie rūmų
Įeina trys žmogžudžiai

PIRMAS ŽMOGŽUDYS

Kas liepė tau prie mūsų prisijungti?

TREČIAS ŽMOGŽUDYS

Makbetas.

ANTRAS ŽMOGŽUDYS Galim juo pasitikėti.
Jisai juk žino, ką mes veikiam čia
Ir kas mums pavesta.

PIRMAS ŽMOGŽUDYS Lik su mumis.
Vakaruose saulėlydis dar švyti
Raudonais ruožais. Raitelis vėlyvas
Pentinais žirgą ragina greičiau
Ir skubina į smuklę; jau arti
Tasai, kurio mes laukiame.

TREČIAS ŽMOGŽUDYS Tyliau!
Girdžiu kanopas dundant.

BANKAS *(už scenos)* Ei! Šviesos!

ANTRAS ŽMOGŽUDYS

Tai jis turbūt. Visi kiti svečiai
Dabar jau pilyje.

PIRMAS ŽMOGŽUDYS Arkliai pasuko
Užuolanka.

TREČIAS ŽMOGŽUDYS Jiem bus dar apie mylią.
Kaip ir visi, jis turi eiti pėsčias
Nuo parko ligi vartų šios pilies.

ANTRAS ŽMOGŽUDYS

Žibintas! Matote?

Įeina B a n k a s *su žibintu*

TREČIAS ŽMOGŽUDYS Tai jis.

PIRMAS ŽMOGŽUDYS Drąsiau!

BANKAS

Šią naktį bus lietaus.

PIRMAS ŽMOGŽUDYS Tegu palyja.

Jie puola Banką

BANKAS

Bėk, Fliensai, brangusis! Išdavystė!
Bėk! Bėk! Atkeršyk už mane! O, niekšas!..

Jis miršta. F l i e n s a s *pasprunka*

TREČIAS ŽMOGŽUDYS

Kas užpūtė žibintą?

PIRMAS ŽMOGŽUDYS Kam jo reik?

TREČIAS ŽMOGŽUDYS

Nukautas vienas tik; sūnus pabėgo.

ANTRAS ŽMOGŽUDYS

Mes vos pusiau atlikom savo darbą.

PIRMAS ŽMOGŽUDYS

Tiek to. Eime pranešt, kiek padaryta.
(Išeina)

IV scena

Rūmų salė. Stalas paruoštas pokyliui
Įeina M a k b e t a s, *ledi* M a k b e t, R o s a s, L e n o k s a s, *lordai ir palyda*

MAKBETAS

Kiekvienas jūsų žino savo vietą;
Tad sėskite. Džiugu matyt man jus
Visus — nuo pirmo ligi paskutinio.

LORDAI

Širdingai ačiū jūsų didenybei.

MAKBETAS

Aš noriu atsisėsti tarp svečių
Kaip savas tarp savų. Garbės sėdynę
Jau šeimininkė užėmė — ir mes
Jos žodžio malonaus nekantriai laukiam.

LEDI MAKBET

Pasveikinki vardu manuoju, sere,
Čia susirinkusius; visi kaip vienas
Jie mano širdžiai brangūs ir mieli.

Tarpduryje pasirodo pirmas ž m o g ž u d y s

MAKBETAS

Žiūrėk: jų širdys padėką tau siunčia.
Užpildytos abidvi stalo pusės;
Į vidurį jūs leiskite mane;
Tegu linksmybė liejasi! Išgerkim
Draugystės taurę!
(Prieina prie durų)
Tau ant veido kraujas.

ŽMOGŽUDYS

Tai kraujas Banko.

MAKBETAS

Kur kas geriau, kad jis ant veido tau
Negu jo gyslose. Jis sutvarkytas?

ŽMOGŽUDYS

Taip. Aš jam gerklę perpjoviau, valdove.

MAKBETAS

Tu — pirmas iš skerdikų; bet neblogas
Ir tas, kuris padarė panašiai
Su Fliensu; jei šitas darbas tau
Priklauso irgi,— meistras tu esi.

ŽMOGŽUDYS

Kilnus valdove, Fliensas pabėgo.

MAKBETAS

Aš vėl sergu; o jau buvau pasveikęs,
Kaip marmuro uola buvau stiprus,
Nevaržomas ir laisvas tartum oras;
Dabar aš vėl prislėgtas, surakintas
Svyravimų ir baimės įkyrios.—
Bet ar dėl Banko galim būt tikri?

ŽMOGŽUDYS

Jis guli griovyje, taurus valdove;
Jam dvidešimt gilių žaizdų galvoj,
Kurių pati mažiausia — mirtį neša.

MAKBETAS

Dėkojam ir už tai.
(Į šalį)
Sena angis
Sutraiškyta, bet gyvačiukas — juda.
Dabar jisai bejėgis; laikui bėgant,
Jam atsiras ir dantys, ir nuodai,—

Na, eikit gult. Pasikalbėsim ryt.

Žmogžudys išeina

LEDI MAKBET

Karaliau, kur žvalumas jūsų dingo?
Juk pietūs mums apmokami atrodo,
Jei šeimininko maloni šneka
Jų nepagardina. Privalgyt sočiai
Kiekvienas gali savo namuose;
Bet nėr puikesnio padažo svečiuos
Kaip vaišingumas; ir kada jo trūksta,
Nebeskanu mums niekas.

MAKBETAS Taip, mieloji! —
Telydi jūsų gerą apetitą
Savijauta gera ir sveikata.

LENOKSAS

Mes prašom sėstis jūsų didenybę.

Pasirodo Banko šmėkla ir sėdasi į Makbeto vietą

MAKBETAS

Čia būtų susirinkęs visas žiedas
Šios karalystės, jeigu savo tarpe
Nepasigestume garbingo Banko.
Manau, jog tai tiesiog apsileidimas,
O ne kokia nelaimė. Dieve duok!

ROSAS

Valdove, jis sulaužė savo žodį.—
Ar nesiteiktų jūsų didenybė
Parodyti karališką malonę
Ir atsisėst tarp mūsų.

MAKBETAS Vietų nėr.

LENOKSAS

Mes jums palikom krėslą, sere.

MAKBETAS Kur?

LENOKSAS

Čionai, valdove. Kas gi trikdo jus?

MAKBETAS

Kuris tatai padarė?

LORDAI Ką, valdove?

MAKBETAS

Apkaltinti manęs tu neišdrįsi.
Tad nekratyk kraujuotų garbinių
Ir negrūmoki man!

ROSAS Pakilkit, ponai!
Jo didenybei bloga.

LEDI MAKBET

Sėdėkite, mieli draugai! Karaliui
Dažnai taip atsitinka nuo mažens.
Prašau jus, pasilikit savo vietoj.
Šis priepuolis bematant jam praeis,
Ir vėl jis sveikas bus. O savo žvilgsniais
Jūs tik labiau išerzinsite jį
Ir nerimą užtęsit. Nežiūrėkit
Ir valgykite sau.— Juk tu gi vyras?

MAKBETAS

Taip, vyras — ir žvelgiu drąsia širdim
Į tai, ko išsigąstų pats šėtonas.

LEDI MAKBET

Nesąmonės! O, tie visi vaizdai
Tėra vien tavo baimės pagimdyti
Kaip ir anas įsivaizduotas durklas,
Kuris tau rodė kelią prie Dunkano.
Tie nuolatiniai krūpčiojimai tavo,
Tik veltui beždžioniaujantieji baimę,
Labiau turėtų moterims pritikti,
Kurios prie židinio žiemos metu
Klausytis mėgsta pasakų bobutės.

Kaip tau ne gėda? Kam grimasos tos?
Ir ką tu pagaliau matai? Ničnieko,
Išskyrus kėdę...

MAKBETAS

O, žvilgterėki ten, tave maldauju!
Pasižiūrėk! Matai? Ką pasakysi?
Tad kaipgi nesijaudinti? Jei tu
Gali man linkčiot galva, tai prabilki.
Jeigu kapai numirėlius grąžina
Ir siunčia juos atgal, tegu nuo šiol
Mums vanagų pilvai grabus atstoja!

Šmėkla dingsta

LEDI MAKBET

Nežmoniškas kliedėjimas!

MAKBETAS Tikrai,
Aš jį mačiau kaip gyvą.

LEDI MAKBET Kokia gėda!

MAKBETAS

Juk liejos kraujas ir žiloj senovėj,
Kai dar ramių piliečių neglobojo
Įstatymai. Nemaža ir po to
Pasaulyje įvyko žmogžudysčių,
Apie kurias girdėti net šiurpu.
Bet tais laikais praskeldavo pakaušį,
Ir galas būdavo žmonėms. O šiandien,
Nors jų galvoj dvi dešimtys žaizdų,
Jie kelias iš numirusių ir veja
Mus nuo kėdžių. Tai man baisiau atrodo
Už pačią žmogžudystę.

LEDI MAKBET Jūsų laukia
Garbingieji svečiai, brangus karaliau.

MAKBETAS

Užsimiršau... Mieliausieji draugai,

Manim nesistebėkit; aš turiu
Keisčiausią ligą; kas mane pažįsta,
To ji nė kiek negąsdina. Visiems
Linkiu geros sveikatos ir kloties!
Aš atsisėsiu. Duokite man vyno,
Pripilkit taurę! Aš išgerti noriu
Už laimę tų, kurie čionai puotauja,
Ir už bičiulį Banką. Ak, kodėl
Nėra jo mūsų tarpe! Tad už jį
Ir už visus!

LORDAI Dėkojame širdingai
Ir keliame už jus taures.

Š m ė k l a vėl pasirodo

MAKBETAS Šalin!
Dink iš akių! Prasmeki! Tavo kaulai —
Be smegenų, atšalęs tavo kraujas,
Nėra gyvybės žvilgsnyje klaikiam.

LEDI MAKBET

Tai paprastas dalykas, mano perai,
Tikėkit manimi. Kaip nesmagu,
Kad pokylio linksmybė sudrumsta!

MAKBETAS

Ką gali tik žmogus, aš padarysiu.
Pavirsk tu Rusijos meška gauruota,
Raganosiu, Hirkanijos tigru[36],
Kuo nori pasiversk, tiktai ne juo,—
Ir nė mažiausias mano raumenėlis
Nesuvirpės; pakilęs iš kapų,
Dykumoje iššauk mane į kovą
Ir jeigu sudrebėsiu aš bent kiek,
Vadink mane lėle mažos mergaitės!
Šalin! Šalin, vaiduokli šiurpulingas,
Šalin, baidykle!

Š m ė k l a dingsta

Vos išnyko jis,
Aš vėl drąsus jaučiuos.— Prašau sėdėti.

LEDI MAKBET

Jūs pagadinot kliedesiu kraupiu
Džiaugsmingą mūsų puotą.

MAKBETAS Bet ar gali
Tokie dalykai atsirast ir dingti
Lyg vasaros padangėj debesis,
Net jokio sumišimo nesukėlę?
Tikrai, jūs baisiai stebinat mane,
Kad galit tokius reginius matyti
Ir jums neblanksta purpuras veidų,
Kai aš drebėdamas bąlu iš siaubo.

ROSAS

Valdove, kokius reginius?

LEDI MAKBET Meldžiu
Jo nebešnekinti. Jam vis blogiau.
Jį klausimai tik erzina. Labanakt.
Eilės ir etiketo nežiūrėkit
Ir eikite greičiau.

LENOKSAS Labos nakties!
Jo didenybei linkime pasveikti!

LEDI MAKBET

Ramių sapnų!

Išeina visi, išskyrus Makbetą ir ledi Makbet

MAKBETAS Nerimsta Banko kraujas.
Juk sakoma, kad kraujas kraują šaukia.
Mes žinome: kadais judėjo akmens,[37]
Ir medžiai prakalbėdavo; žyniai,
Iš varnų, kuosų, šarkų burdami,
Susekdavo slapčiausią žmogžudystę.—
Ar jau vėlu dabar?

LEDI MAKBET Tuojau prašvis:
Tamsa nakties kovoja su aušra.

MAKBETAS

Ką pasakysi tu: kodėl Makdufas
Atvykt į mūsų puotą atsisakė?

LEDI MAKBET

Ar tu siuntei ką nors pakviesti jo?

MAKBETAS

Aš apie jį girdėjau iš šalies;
Bet reiks pasiųst. Kiekvieno jų namuos
Aš papirktus tarnus laikau. Iš ryto
Pas tas laumes nueisiu pranašingas;
Jos viską pasakys; aš pasiryžęs
Baisiu būdu patirti baisią tiesą.
Man geros visos priemonės yra.
Aš įbridau į kraują taip giliai,
Kad bėgt atgal man užkirsti keliai.
Turiu dabar galvoj dalyką naują;
Greičiau, prie darbo! Rankos nekantrauja.

LEDI MAKBET

Geriausias vaistas — miegas; eik užsnūsk.

MAKBETAS

Einu. Tai vis klejojimai naujoko;
Aš dar blaškaus. Bet žmogų laikas moko.
Mes žengiame pirmuosius tik žingsnius.

Abu išeina

V scena

Tyrlaukis. Griaudžia
Įeina trys l a u m ė s ir susitinka H e k a t ę

PIRMOJI LAUMĖ

Kas tau yra, Hekate? Tu pyksti?

HEKATĖ

Taip, apmaudas mane ne veltui ima:
Akiplėšos! Be manojo leidimo
Jūs drįsote su Makbetu
Šnekėtis reikalu slaptu!
Tuo tarpu aš, kerų globėja,
Visų piktybių įkvėpėja,
Gėdingai jūsų užmiršta,
Nuo burtų meno atstumta.
Tokių kaip jūsų išrinktasis
Pasaulyje nemaža rasis:
Gaižus, paniuręs visados,
Jis žiūri savo tik naudos.
Gana jums remti nevidoną!
Tamsioj oloj, prie Acherono[38],
Iš ryto būkite; tenai
Ateis Makbetas būtinai
Ir vėl savos lemties teirausis;
Nuodus paruoškit įvairiausius,
Žoles burtingas ir rykus.
Man laikas lėkti per rūkus;
Šią naktį juodą ir nejaukią
Manęs nelengvas darbas laukia:
Nuo rago balzgano delčios
Šlakelis blizgantis rasos
Nusviręs kaba;[39] lašą šitą,
Kol jis dar žemėn nenukrito,
Kol patekės aušra skaisti,
Pagaut turėsiu aš pati.
Aš jį lengvais garais paleisiu,
Aš juo piktas dvasias paskleisiu,
Kurios apgaulėm ir klasta
Klaidins ir mulkins jį slapta.
Pavergt likimą įsigeidęs,
Jis, pasipūtęs ir dviveidis,
Užmiršęs balsą išminties,
Nustos bijoti net mirties;
Bet tas ir žudo žmogų paiką,
Kad tiki jis savim be saiko.

Muzikos garsai; už scenos girdėti dainuojant:
„Greičiau ateik, greičiau ateik“[40]

Ar girdit? Man tarnaujanti dvasia
Nuo debesio jau šaukia miglose.
(Dingsta)

PIRMOJI LAUMĖ

Skubėkime. Ji greitai vėl bus čia.

Visos išeina

VI scena

Foresas. Rūmai
Įeina L e n o k s a s *ir kitas lordas*

LENOKSAS

Manieji žodžiai visiškai sutampa
Su jūsų mintimis; nuspręskit pats.
Keisti dalykai! Dorąjį Dunkaną
Makbetas apraudojo,— dievaži,
Jo nebebuvo jau gyvųjų tarpe...
Šaunusis Bankas per ilgai užtruko
Kelionėje,— ir ką jūs pasakysit?
Atrodo, Fliensas nužudė jį,
Nes Fliensas pabėgo. Niekados
Nereikia naktimis keliais bastytis.
Baisu net pagalvoti: Donalbeinas
Ir Malkolmas nužudė savo tėvą!..
Kas per siaubingas darbas! Kaip giliai
Juo buvo pasipiktinęs Makbetas!
Čia pat, pagautas apmaudo teisingo,
Nudūrė jis abudu žudikus,
Apsvaigusius nuo gėrimų ir miego.
Argi jo poelgis nėra kilnus?
Ar ne protingas? Kas galėjęs būtų
Ramia širdim klausyt, kaip tuodu niekšai
Išsigina nusikaltimo savo.

Man rodos, jis teisus; ir aš manau,
Kad jeigu jam pakliūtų į rankas
Dunkano sūnūs (bet neduok to, dieve!),—
Praeitų noras jiems žudyti tėvą!
Ir Fliensui — taipogi. Bet tyliau!
Man teko jau girdėti, kad Makdufas
Už atviresnį žodį ir už tai,
Kad neatvyko pokylin tirono,
Pateko nemalonėn. Ar nežinot,
Kur jis yra dabar?

LORDAS Sūnus Dunkano,
Kuriam tironas jau pagrobė sostą,
Teisėtai paveldėtąjį, dabar
Prie dvaro, Anglijoje, sau gyvena,
Ir pamaldusis Edvardas[41] taip meiliai
Jį priima, lyg jo garbė nebuvo
Aptemdyta. Nuvykęs ten Makdufas
Karalių dievobaimingąjį prašo
Padėti jam sukelt Nortamberlendą
Ir Sivardą karingąjį[42], kad mes
Su juo ir su aukščiausiojo pagalba
Galėtume nakčia ramiai miegoti
Ir savo duoną valgyti ramiai,
Kad peiliai kruvini greičiau pranyktų
Iš pokylių, kad mums bijot nereiktų
Tarnaut garbingai ir ištikimai
Ir pagarbą kitų nusipelnyti,
Kad išsipildytų svajonės mūsų.
Tos žinios taip sujaudino karalių,
Kad jis jau ruošias karui.

LENOKSAS Ar Makdufą
Jis kvietė pas save atvykti?

LORDAS Taip.
Tačiau anas griežtai atrėžė „ne“,
Ir jo pasiuntinys, nuleidęs nosį,
Atgal pasuko, pro dantis iškošęs:
„Tu dar pasigailėsi tos dienos,
Kai tas nelemtas žodis tau išsprūdo.“

LENOKSAS

Tas jį pamokys būt apdairesniu
Ir atokiau laikytis išmintingai.
Skrisk Anglijon, o angele gerasis,
Ir jojo atvykimą apgarsink!
Sugrįžk, palaima, vėl į mūsų žemę,
Prislėgtą sunkiai rankos prakeikimo!

LORDAS

Tegul malda manoji lydi jį.

Abu išeina

KETVIRTAS VEIKSMAS

I scena

Ola. Viduryje verdantis katilas. Griaudžia
Įeina trys laumės

PIRMOJI LAUMĖ

Triskart sukniaukė katė.

ANTROJI LAUMĖ

Tris kartus ežys suspigo.

TREČIOJI LAUMĖ

Rėkia harpija[43]: „Greičiau!"

PIRMOJI LAUMĖ

Šokim, seserys, ratu!
Pilkit katilan nuodų!
Pamatine! Tu po siena
Trisdešimt ir vieną dieną
Snaudei, gliaumą kaupdama:
Lėk į katilą pirma!

VISOS TRYS KARTU

Na, sparčiau! Ugnie, liepsnok!
Juodas katile, putok!

ANTROJI LAUMĖ

Kol buza dar neatvėso,
Kiškit jon gyvatės mėsą,[44]
Koją driežo ir varlės,
Vilną šikšnio ar pelės,

Salamandros kiškit akį,
Geluonį angies dvišakį,
Šuns liežuvį ir kelias
Apuokėno plunksneles!
Pilnas galios pragaištingos,
Virki, virale burtingas!

VISOS TRYS KARTU

Na, sparčiau! Ugnie, liepsnok!
Juodas katile, putok!

TREČIOJI LAUMĖ

Kiškite žvynus drakono,
Ryklio pilvą, ryklio šoną,
Vilko pilkojo dantis,
Užkeiktos garlės šaknis,
Ožio tulžį, laumės odą,
Nugenėtas naktį juodą
Tvyso niauriojo šakas,
Pikto nekrikšto jeknas,
Turko nosį meskit šičia,
Pirštą kūdikio mažyčio,
Paleistuvės pagimdyto
Ir griovy jos nužudyto!
Tirštas viralas jau verda:
Kiškit žarnas leopardo!

VISOS TRYS KARTU

Na, sparčiau! Ugnie, liepsnok!
Juodas katile, putok!

ANTROJI LAUMĖ

Pilkite kraujus babūno!
Lai buza glitesnė būna!

Įeina Hekatė

HEKATĖ

Puikiai dirbat! Už vargus
Atsilyginta jums bus.
O dabar užkeikti reikia

Visą šitą košę klaikią:
Tartum fėjos laukuose
Šokit, šaukite trise!

Muzikos garsai; už scenos girdėti dainuojant „Juodosios dvasios". H e k a t ė pasišalina

ANTROJI LAUMĖ

Adatom pirštus lyg bado,[45]
Kažkas blogo būti žada.
Sklende, atsišáuk pati!
Įeik, svety!

Įeina M a k b e t a s

MAKBETAS

Na, juodos, blyškios raganos naktinės,
Ką darot jūs?

VISOS TRYS KARTU

Tam pavadint nėr žodžio.

MAKBETAS

Aš vardan jūsų meno pranašingo
(Vis viena, kur jį esat pasisėmę)
Maldauju: atsakykit — ir tegu,
Jei norit, vėjai laisvėn išsiveržia
Ir varpines nušluoja lėkdami;
Tegu laivus praryja žilos bangos,
Tegu brandusis javas krinta žemėn
Ir medžiai išsirauna su šaknim,
Tegu užgriūva pilys ant žmonių,
Tegu viršūnės aukštos piramidžių
Lig savo pamatų nuleidžia galvas
Ir gemalai turtingosios gamtos
Visi į vieną krūvą susimaišo,
Tegu naikinimo galia pabūgsta
Pati savęs,— bet jūs man atsakykit!

PIRMOJI LAUMĖ

Kalbėki.

ANTROJI LAUMĖ Klauski.

TREČIOJI LAUMĖ Mes tau atsakysim.

PIRMOJI LAUMĖ

Tu nori tai išgirst iš mūsų lūpų
Ar gal iš tų, kuriems tarnaujam mes?

MAKBETAS

Pašaukit juos: aš noriu pažiūrėti.

PIRMOJI LAUMĖ

Pilkit, pilkit kiaulės kraują,
Tos, kuri suėdė naują
Savo vedlių. Į liepsnas
Meskit žmogžudžio jeknas!

VISOS TRYS KARTU

Kas bebūtum, nusileiski!
Savo veidą mums atskleiski!

Griaudžia. Pirmoji šmėkla: galva su šalmu[46]

MAKBETAS

O, pasakyk man, galia paslaptinga...

PIRMOJI LAUMĖ

Tylėk! Ji žino tavo mintį.
Nereikia žodžiais jos kankinti.

PIRMOJI ŠMĖKLA

Makbetai, pasisaugoki daugiau
Makdufo, Faifo tano.— Pasakiau.
(Prasmenga)

MAKBETAS

Kad ir kažin kas būtumei,— dėkoju
Už gerą įspėjimą: tu teisingai
Manosios baimės stygą užgavai.
Dar vieną žodį tark...

PIRMOJI LAUMĖ Ji nesileidžia

Įsakinėjama. Bet štai kita,
Kuri dar galingesnė už aną.

Griaudžia. Antroji šmėkla: k r u v i n a s k ū d i k i s[47]

ANTROJI ŠMĖKLA

Makbetai! Ei, klausyk, Makbetai!

MAKBETAS

Jei aš turėčiau tris ausis,
Tavęs klausyčiau visomis.

ANTROJI ŠMĖKLA

Būk kruvinas! Į kovą drąsiai ryžkis!
Tasai, kurs pagimdytas moteriškės,
Makbetui nebaisus.
(Prasmenga)

MAKBETAS

Jei taip, tegu gyvena sau Makdufas!
Tačiau aš būsiu dvigubai saugus,
Jei pats likimą savąjį valdysiu;
Ne, tu numirt turėsi: tik tada
Aš riktelėsiu baimei blyškiaveidei,
Kad ji melagė, ir, griaustiniams griaudžiant,
Miegosiu sau ramiai.

Griaudžia. Trečioji šmėkla: k ū d i k i s s u k a r ū n a, *jo rankoje šakelė*[48]

Kas jis per vienas,
Tasai, kurs prieš mane dabar pakilo,
Tartum karaliaus atžala jauna,
Apvainikuotas karūna didinga?

VISOS TRYS LAUMĖS

Klausyk — ir pats nė žodžio nekalbėki.

TREČIOJI ŠMĖKLA

Kaip liūtas būk drąsus ir išdidus,
Numok ranka į pinkles ir maištus

Ir nebijoki sąmokslų: Makbetas
Nebus jokių pavojų nugalėtas
Lig tos dienos, kai Birnamo giria
Ties Dunsinano aukštojo kaubre[49]
Pakils prieš jį.
(Prasmenga)

MAKBETAS Man to neteks matyt!
Kas gali miško medžiams įsakyti
Iš žemės išsiplėšt su šaknimis
Ir kautis eit? Kokia puiki lemtis!
Kol Birnamo giria kovon nestos,
Tol maištas tegu nekelia galvos!
O tu, Makbetai, džiaukis sveikata
Ir lauk dienos, kai motina gamta
Pati nutrauks gyvybės tavo siūlą.
Bet ant širdies sunkia našta man gula
Dar vienas klausimas: ar kada nors
Įžengs į sostą palikuonys Banko?

VISOS TRYS LAUMĖS

Nesiteirauk daugiau.

MAKBETAS Aš reikalauju
Man atsakyt; o jeigu ne, tai amžiams
Prakeiktos būkit! Aš žinoti noriu.
Kur katilas prasmego? Kas ten gaudžia?

Obojų garsai

PIRMOJI LAUMĖ

Išnerkite!

ANTROJI LAUMĖ Išnerkite!

TREČIOJI LAUMĖ Išnerkit!

VISOS TRYS LAUMĖS

Prieš akis jam pasikėlę,
Širdį jo skausmu įgėlę,
Vėl pradinkite šešėliu!

Pasirodo aštuoni k a r a l i a i, iš jų paskutinis su veidrodžiu rankoje; užpakaly visų — B a n k o š m ė k l a[50]

MAKBETAS

Išnyk! Tu Banką primeni per daug!
Man degina akis vainikas tavo.
Antai antrasis eina, pasipuošęs
Sau galvą karūna; jis iš plaukų
Į pirmą panašus; o štai ir trečias,
Toks pat kaip antras.— Raganos prakeiktos!
Kam rodot juos čionai? — Štai ir ketvirtas!
Iššokite man, akys, iš kaktos!
Jų virtinė, ko gero, nusidrieks
Ligi trimitų teismo paskutinio?..
Dar vienas! Septintasis! O, užtenka!
Ne, va aštuntas — veidrodis jo rankoj,
Ir daugel dar kitų jame matyti:
Kiti iš jų su trigubu skeptru
Ir dvigubais gaubliais.[51] Siaubingas vaizdas!
Taip, aš matau gerai: kraujuotas Bankas
Šypsodamasis rodo man į juos
Tartum į savo sūnus. Ar teisybė?

PIRMOJI LAUMĖ

Taip, sere.— Bet kodėl Makbetas
Vis stovi tartum užkerėtas?
Gana! Pradinkit jo širdy,
Liūdnumo debesys juodi!
Tuoj suskambės užburtas oras,
Tuoj raganiškas mūsų choras
Prieš jį pašoks linksmus šokius:
Mes mokam gerbti karalius!

Muzikos garsai. Laumės šoka, paskui išnyksta

MAKBETAS

Kur jos? Nebėr? Ši valanda baisi
Per amžius kalendoriuj tebūnie
Prakeikimu paženklinta! — Kas ten?
Įeikite!

Įeina L e n o k s a s

LENOKSAS Ko geidžiate, valdove?

MAKBETAS

Jūs matėt raganas?

LENOKSAS Ne, nemačiau.

MAKBETAS

Ar jos nešmėkštelėjo priešais jus?

LENOKSAS

Ne.

MAKBETAS

O, tegu maru pavirsta oras,
Kuris čionai jas atnešė! Tegu
Prasmenga žemėn tie, kurie jom tiki!
Bet aš girdėjau dundesį kanopų...
Kas ten atjojo?

LENOKSAS Du pasiuntiniai:
Jie praneša, valdove, kad Makdufas
Pabėgo Anglijon.

MAKBETAS Pabėgo?..

LENOKSAS Taip.

MAKBETAS *(į šalį)*

O Laike, tu užbėgai už akių
Siaubingam mano žygiui! Jei veiksmai
Su užmojais greitais į koją neina,
Jie tikslo nepasiekia. Bet nuo šiol
Širdies troškimų vaisiai pirmutiniai
Bus pirmutiniais vaisiais mano rankos.
Ir kad iš karto darbo vainiku
Apvainikuot galėčiau savo mintį,
Aš tučtuojau įvykdysiu tatai,
Ką sumaniau. Užpulsiu iš netyčių
Makdufo pilį ir paimsiu Faifą;

Jo kūdikiams, jo žmonai ir visiems
Jo giminės tęsėjams nelaimingiems
Kalaviju sutrumpinsiu dienas.
Tačiau nenoriu girtis it plevėsa:
Drąsiau darban, kol kraujas neatvėso!
Kur tiedu ponai? Veskite pas juos.

Abu išeina

II scena

Faifas. Makdufo pilis
Įeina ledi M a k d u f, jos s ū n u s ir R o s a s

LEDI MAKDUF

Ką jis padarė, kad turėjo bėgti?

ROSAS

Kantrybės, meldžiamoji.

LEDI MAKDUF Taip, kantrybės
Labiausiai trūko jam. Jo pabėgimas
Prilygsta beprotybei. Kaip dažnai
Ne poelgiai mus daro išdavikais,
O baimė.

ROSAS Ką mes galime žinot,
Ar baimė tai, ar tik išmintingumas?

LEDI MAKDUF

Išmintingumas! Mesti savo žmoną,
Palikti šlovę, turtą ir vaikus
Ir bėgti iš namų? Jis mūs nemyli.
Širdis jo nebyli. Net karalėlis,
Patsai mažiausias iš visų sparnuočių,
Įnirtęs gina savo jauniklius
Ir lizdą nuo pelėdos. Visa tai
Tik baimė paprasčiausia, bet ne meilė;
Ir jei žmogus, galvos netekęs, bėga,
Nėra čia nė krislelio išminties.

ROSAS

Mieloji seserėčia, jo nesmerk:
Juk tavo vyras geras ir protingas
Ir žino puikiai pats, kokie neramūs
Dabar laikai. Daugiau kalbėt neverta.
Bet mes gyvenam žiaurioje gadynėj,
Kai žmonės pasidaro išdavikais,
To patys nesuvokdami visai,
Kada gandai mus gąsdina įvairūs,
Ir baimės nesuprantamos pilni
Mes blaškomės po jūrą viesulingą.
Aš atsisveikinu kol kas. Netrukus
Pasimatysime. Kada dalykai
Tokie blogi, jie turi pasibaigti
Arba sugrįžti vėl senoji laimė.
Makdufe mano, dievas su tavim!

LEDI MAKDUF

Jo tėvas gyvas dar, o jis — našlaitis.

ROSAS

Ilgiau čia gaišti būtų neprotinga:
Aš užsitrauksiu nemalonę sau,
O jums — nelaimę. Likite sveika.
(Išeina)

LEDI MAKDUF

Tai ką, vadinas, tavo tėvas miręs?
Ką tu dabar darysi? Kaip maitinsies?

SŪNUS

Kaip paukščiai, mama.

LEDI MAKDUF Musėm ir sliekais?

SŪNUS

Tuo, ką man dievas duos. Kaip paukščiai.

LEDI MAKDUF Vargšas
Paukšteli! Ar negąsdina tavęs

Raizgai, žabangos, tinklai?

SŪNUS Ne, mamyte.
Silpnam paukšteliui nieks nespendžia spąstų.
Ką nori man kalbėk, bet tėtis gyvas.

LEDI MAKDUF

Ne, mirė jis. Iš kur tu gausi tėvą?

SŪNUS

O pasakyk, iš kur tu gausi vyrą?

LEDI MAKDUF

Aš jų galiu sau turguj nusipirkti
Nors tuziną.

SŪNUS Ir vėl parduot paskui?

LEDI MAKDUF

Gudriai šneki, tik, dievaži, per jaunas
Atrodai šitokioms gudrybėms.

SŪNUS Mama,
Ar mano tėtis buvo išdavikas?

LEDI MAKDUF

Taip, išdavikas.

SŪNUS

O kas tai yra išdavikas?

LEDI MAKDUF

Toksai žmogus, kuris duoda melagingą priesaiką.

SŪNUS

Ir visi, kas šitaip daro,— išdavikai?

LEDI MAKDUF

Kiekvienas, kas daro taip, yra išdavikas ir turi būt pakartas.

SŪNUS

Visus, kurie duoda melagingą priesaiką, reikia pakarti?

LEDI MAKDUF

Taip, kiekvieną tokį.

SŪNUS

O kas gi turi juos karti?

LEDI MAKDUF

Padorūs žmonės.

SŪNUS

Tąsyk tie, kur prisiekia ir meluoja,— kvailiai: juk panašių melagių atsirastų tiek, kad jie patys galėtų suriesti ir iškarstyti padoriuosius.

LEDI MAKDUF

Tepadeda tau dievas, mano beždžioniuk! Bet iš kurgi tu gausi tėtį?

SŪNUS

Jei jis būtų miręs, tu verktum; o jeigu tu šito nedarai, tai yra geras ženklas, kad aš greit turėsiu naują tėtį.

LEDI MAKDUF

Vargšas pleputi, ką tu čia tauški?

Įeina pasiuntinys

PASIUNTINYS

Palaima su jumis, gražioji ledi!
Jūs pirmą kartą matote mane,
Bet aš žinau garbingą jūsų vardą —
Ir perspėju: pavojus gresia jums.
Jei patarimą paprasto žmogaus
Sutinkate priimti,— bėkit tuoj,
Skubėkit su vaikais iš šito krašto!
Gal šitaip jus baugint yra žiauru,
Tačiau niekšybė būtų slėpt nuo jūsų
Pakibusią nelaimę. Tegu saugo
Jus dievas! Man čia delst neatsargu.
(Išeina)

LEDI MAKDUF

Kam bėgt? Aš niekam blogo nedariau.
Bet reikia atsimint, jog šiam pasauly
Už blogą darbą neretai mus giria,
O gerą darbą laiko kai kada
Pačia pavojingiausia beprotybe.
Ne, moteries ginklu neapsiginsiu,
Sakydama: „Aš blogo nedariau“.

Įeina žmogžudžiai

Bet kas tai per veidai?

PIRMAS ŽMOGŽUDYS Kur jūsų vyras?

LEDI MAKDUF

Tikiuosi, ne tokioj gėdingoj vietoj,
Kur jį galėtum rast.

PIRMAS ŽMOGŽUDYS Jis — išdavikas.

SŪNUS

Gauruotas latre, tu meluoji!

PIRMAS ŽMOGŽUDYS

Ak, tu viščiukas, išdaviko sėkla!
(Nuduria jį)

SŪNUS

Jisai mane nudūrė! Mama, bėk!

Ledi Makduf išbėga šaukdama: „Žmogžudystė!“
Žmogžudžiai ją vejasi iš paskos

III scena

Anglija. Priešais karaliaus rūmus
Įeina Malkolmas ir Makdufas

MALKOLMAS

Pasiieškokim nuošalaus kampelio
Ir savo skausmą ašarom išliekim.

MAKDUFAS

Pakelkim kardus mirtinus verčiau
Ir stokime, kaip pridera drąsuoliams,
Gint mūsų teisių sutryptų. Kas dieną
Vis naujos raudos kūdikių benamių,
Kas rytą naujos aimanos našlių
Ir sielvartai nauji padangę skrodžia,
Net gaudžia ji visa ir atkartoja
Kiekvieną skundą Škotijos liūdnos.

MALKOLMAS

Aš sielojuosi tuo, kuo aš tikiu,
Tikiu vien tuo, ką aš tikrai žinau,
Ir kur pagalba mano ką nors reiškia,
Aš ją suteiksiu, progai pasitaikius.
Gal tai, ką sakot, ir tiesa. Tironas,
Kurio pats vardas bado mums liežuvį,
Kadaise buvo laikomas doru;
Jūs jį mylėjote; jokios skriaudos
Jis ligi šiolei jums nėra padaręs.
Aš jaunas; bet jūs galit per mane
Įgyt jo prielankumą. Apsimoka
Nekaltą, gležną, silpną avinėlį
Surūstintam dievaičiui paaukot,
Kad jis atlyžtų.

MAKDUFAS Aš — ne išdavikas.

MALKOLMAS

Tačiau Makbetas — išdavikas. Gali
Ir sąžinė neatsispirti kartais
Karališkajai prievartai ir smurtui.
Atleiskit. Veltui jus įtikinėju.
Juk angelai per amžius lieka šviesūs,
Nors tas, kuris šviesiausias buvo, krito;
Ir jeigu begėdystė pasipuoš
Dorybės kauke, tai dorybės veidas
Nepakitės.

MAKDUFAS Sugriuvo mano viltys.

MALKOLMAS

Ir gal kaip tik sugriuvo jos tenai,
Kur kilo abejonės man. Kodėl
Paskubomis, „sudie“ net nepasakę,
Jūs metėt savo žmoną ir vaikus,
Nutraukdamas saitus švenčiausios meilės?
Prašau tikėt, jog savo įtarimais
Aš noriu ne pažeisti jūsų garbę,
O apsisaugot pats. Galbūt aš klystu,
Gal sąžiningas esat.

MAKDUFAS Skęsk kraujuos,
Tėvyne nelaiminga! Tironija,
Stovėk tvirtai ir džiūgauki! Dorybė
Nedrįsta prieš tave pakelti piršto,
Niekšybei kelias atviras. Sudie,
Gerasis prince. Jei man duotų kas
Rytų lobius ir net turtus tirono,
Aš niekad toks nedorėlis nebūčiau,
Kaip jūs galvojate.

MALKOLMAS Neužsigaukit.
Aš taip kalbėjau ne dėl to visai,
Kad nepasitikiu jumis. Matau,
Kaip jungo prispausta tėvynė kenčia,
Kaip ji, kraujais paplūdusi, vaitoja,
Kaip kiekviena diena suteikia vis
Naujų žaizdų jos kūnui sužalotam.
Taip pat yra man aišku, jog pakiltų
Manųjų teisių gint nemaža rankų:
Jų paslaugioji Anglija man siūlo
Ne vieną tūkstantį. Bet kas iš to?
Kada sutrypsiu aš tirono galvą
Arba ant savo kardo ją pasmeigsiu,
Tai mano iškankintajai tėvynei
Dar dveja tiek nelaimių neregėtų
Atneš valdovas naujas.

MAKDUFAS Kas gi jis?

MALKOLMAS

Aš pats. Žinau gerai, kad manyje
Toks visokiausių ydų knibždėlynas,
Kad jeigu aš atskleisiu jas žmonėm,
Tai juodasai Makbetas pasirodys
Baltesnis negu sniegas, ir visi,
Palyginę jo darbus su manaisiais,
Sakys, kad jis nekaltas avinėlis.

MAKDUFAS

Net legionuos pragaro klaikaus
Nėra piktesnio velnio už Makbetą.

MALKOLMAS

Taip, sutinku: jis kruvinas, godus,
Ištvirkęs, pasalus, ūmus, klastingas
Ir nuodėmėm aptekęs įvairiausiom,
Kurios tik vardą turi kalboje.
Bet prarajoj manųjų geidulių
Nuskęstų jūsų dukterys ir žmonos,
Ir motinos garbingos, ir mergaitės,—
Ir vis tiek pat prisotintas nebūtų
Bedugnis šulinys gašlybės mano;
Jinai pakils ir užtvaras visas,
Kurios pastoja taką mano norams,
Sulaužys. Ne, tegu verčiau Makbetas
Karalium būna, negu kad toksai
Kaip aš.

MAKDUFAS Žmogaus geismai nepažaboti —
Savotiški tironai; kiek valdovų
Jie nuvertė nuo sostų laimingiausių!
Bet nebijokit vis dėlto priimti,
Kas jums priklauso; pomėgius savus
Galėsite jūs tenkinti laisvai
Ir, nekaltumo skraistę užsimetęs,
Tuo pat metu akis pasauliui dumti.
Mes turim damų paslaugių tiek daug,
Jog vanagiška jūsų besotystė

Suryti nepajėgs visų gražuolių,
Kurios bus pasiruošusios tarnauti
Jo didenybės užgaidoms.

MALKOLMAS To maža:
Keroja mano sieloj sugadintoj
Toksai nenumalšinamas gobšumas,
Jog, būdamas karalium, didikus
Išpjaučiau ir žemes jų pasigrobčiau,
Vienam aš pavydėčiau brangenybių,
Kitam — namų; ir šitas godulys
Vis augtų ir lyg padažas tolydžio
Man žadintų labiau dar apetitą;
Tuomet geriausius pavaldinius savo
Aš stengčiaus nekaltai duobėn įstumt
Ir pasiglemžt jų turtą.

MAKDUFAS Taip, gobšumas
Giliau šaknis įleidžia pražūtingas,
Negu trumpa kaip vasara aistra;
Ar ne gobšumo kardas sunaikino
Ir mūsų karalius? Bet būkit ramūs:
Gėrybėmis jo nuosavo lobyno
Valdovą savo Škotija užbers.
Tos visos ydos pakeliamos, jeigu
Dorybės kitos jas atsverti gali.

MALKOLMAS

Jų neturiu. Karališkos dorybės,
Kaip teisingumas, gailestis, griežtumas,
Kantrybė, susitvardymas, tiesumas,
Dosnybė, pastovumas, ištvermė,
Kuklumas, maldingumas ir drąsa,—
Jų nėr many nė kvapo, bet užtat
Nerastumei niekšybės, kur nebūtų
Sau lizdą susisukus manyje.
Vos valdžią pasiėmęs, pragaran
Aš meilės pieną saldųjį išpilčiau,
Apverščiau visą žemę aukštyn kojom
Ir sumaišyčiau sandorą pasaulio.

MAKDUFAS

O Škotija! O Škotija!

MALKOLMAS Sakykit,
Nejaugi sosto vertas toks žmogus?
O aš esu toksai.

MAKDUFAS Ar vertas sosto?
Ne, jis yra nevertas net gyvybės.
Tėvyne, nelaiminga, sutrempta
Garbėtroškos ir kraugerio tirono,
Ar tu sulauksi vėl dienų saulėtų,
Jei paveldėtojas karūnos tavo
Prakeikė ir išniekino save
Ir visą savo gentį? Tavo tėvas
Valdovas šventas buvo; karalienę,
Kuri tave nešiojo, daug dažniau
Matyt galėjai klūpant, negu stovint,
Ir visas jos gyvenimas atrodė
Tikra mirtis. Sudie! Tos nedorybės,
Kuriom save apkaltinai tik ką,
Iš Škotijos mane varu išvarė.
Daugiau nebėr jokių vilčių, širdie!

MALKOLMAS

Makdufai, tavo apmaudas kilnus,
Taurumo pagimdytas, mano dvasioj
Išdildė juodą dėmę įtarimo
Ir privertė mane vėl susitaikyt
Su tavo tiesumu ir taurumu.
Ne kartą bandė velniškas Makbetas
Mane į savo pinkles įvilioti
Gudrybėm panašiom; bet atsargumas
Man liepia nesiskubinti per daug
Ir būti apdairiam. Patsai aukščiausias
Nuo šiol teisėju mudviejų lai būna.
Aš visas atsiduodu tavo valiai,
Išsižadu aš kliaudų nešvankių,
Kurias sau prisiskyriau, ir pareiškiu,
Kad svetimos yra jos mano kraujui.

Aš moteries visai dar nepažįstu;
Esu net savo turtams abejingas;
Nė karto nesulaužiau savo žodžio
Ar priesaikos — ir pačio velnio niekad
Neatiduočiau velniui į nagus;
Už gyvastį labiau aš myliu tiesą;
Aš pirmąkart sumelavau dabar,
Apšmeiždamas patsai save. Tikėk,
Malkolmas pasiruošęs tau tarnauti
Ir mūsų nelaimingajai tėvynei.
Prieš tau atvykstant, Sivardas senasis,
Surinkęs dešimt tūkstančių kareivių,
Jau rengėsi žygiuoti jai padėt.
Mes prisijungsime prie jo,— ir laimė
Apvainikuos teisingą mūsų kovą.
Kodėl gi tu tyli?

MAKDUFAS Sunku man peršokt
Iš liūdesio į džiaugsmą netikėtą.

Įeina g y d y t o j a s

MALKOLMAS

Gerai, pasikalbėsime vėliau.—
Sakykit, ar karalius pasirodys?

GYDYTOJAS

Taip, sere; vargšų kenčiančių minia
Jau laukia jo pagalbos; į jų ligą
Sudūžta mūsų išmonė visa,
Tačiau, vien išganingai prisilietus
Jo rankai nuostabiai, pasveiksta žmonės.

MALKOLMAS

Dėkoju, daktare.

G y d y t o j a s išeina

MAKDUFAS Kas per liga tai?

MALKOLMAS

Ji „šašlige“ vadinama; karalius
Čia daro stebuklus[52]: nuo tos dienos,

Kai Anglijoje gyvenu, ne sykį
Patsai buvau aš liudininkas to.
Kaip jam dangus palaimą savo siunčia,
Jisai tik vienas žino, bet šimtus
Votėtų ir ištinusių ligonių,
Kuriems jokia vaistažolė negelbsti,
Jis gydo maldomis, ant kaklo jų
Kabindamas auksinį medalėlį;
Ši stebuklinga dovana, girdėjau,
Jo įpėdiniams pereiti turės;
Be šios malonės, suteikė dangus
Jam dieviškąją pranašystės galią;
Daug talentų jį puošia, kurie sako,
Kad jis yra apvaizdos globoje.

Įeina ***Rosas***

MAKDUFAS

Kas ten atėjo? Žvilgterėk.

MALKOLMAS Tautietis;
Bet kas jisai per vienas, nežinau.

MAKDUFAS

Brangusis mano pusbroli, būk sveikas!

MALKOLMAS

Atpažinau! Duok viešpatie, kad baigtųs
Sunkus gyvenimas klajūno!

ROSAS Amen.

MAKDUFAS

Kas naujo Škotijoj?

ROSAS Pati savęs
Tėvynė nelaiminga šiandien bijo...
Jinai mums nebe motina daugiau,
O kapinynas, kur šypsotis gali
Tik neišmanėlis, kur gailios raudos,
Klyksmai ir dūsavimai drasko orą,
Bet niekas jų nepastebi visai,

Kur lyg pasikarščiavimas atrodo
Giliausias sielvartas, kur nebeklausia,
Ko nuolat gaudžia varpas gedulingas,
Kur padorus žmogus, susirgt nespėjęs,
Nuvysta, pasimirdamas greičiau,
Negu kad gėlės jojo skrybėlėj.

MAKDUFAS

Niūrus paveikslas, bet, deja, teisingas.

MALKOLMAS

Kokia bėda ištiko mus paskiausiai?

ROSAS

Jei pasakočiau tai, kas atsitiko
Prieš valandą, apšvilptumėt mane,
Nes kiekviena minutė — naujas smūgis.

MAKDUFAS

Kaip laikosi žmona?

ROSAS Ne per blogiausiai.

MAKDUFAS

O kaip vaikai?

ROSAS Taip pat visi sveiki.

MAKDUFAS

Ramybės jų nesudrumstė tironas?

ROSAS

Ne; iškeliaujant man, jie buvo ramūs.

MAKDUFAS

Nešykštauk žodžių. Kaip ten reikalai?

ROSAS

Kada vykau čionai su žiniomis,
Kurios mane taip slegia, ėjo gandas,
Jog nemažai piliečių padorių
Jau ginklo griebėsi; ir ši naujiena

Tuoj pasitvirtino: aš pats mačiau,
Pulkai tirono — maištui pasiruošę.
Mes turim į pagalbą jiems ateit!
Nuo vieno jūsų žvilgsnio ten pakils
Šimtai karių, puls moterys į kovą
Ir Škotiją iš jungo išvaduos.

MALKOLMAS

Tegu jie nenusimena: mes einam
Su jais iš vieno. Anglija dosni
Mum duoda dešimt tūkstančių kareivių
Priešakyje su Sivardu narsiuoju;
Labiau įgudęs karvedys už jį
Vargu ar atsiras krikščionių tarpe.

ROSAS

Deja, aš neturiu kuo jus paguosti!
Norėčiau savo žinią dykumoj
Staugte išstaugti, kad gyvųjų ausys
Išgirsti negalėtų!

MAKDUFAS Kam gi ji
Nelaimę lemia? Ar visiems kartu,
Ar vieną kurią širdį tepaliečia?

ROSAS

Ji sugraudins visus, kas turi širdį,
Bet sopulio didžiausioji dalis
Priklauso tau.

MAKDUFAS Jei taip yra, tai kam
Jį nuo manęs slepi? Greičiau kalbėki.

ROSAS

Liežuvio mano neprakeiki amžiams
Už tai, kad jis apsunkins tavo klausą
Naujienom negirdėtom.

MAKDUFAS Aš nuspėju.

ROSAS

Pilis tavoji užgrobta; žmona,

Vaikai negailestingai išžudyti;
Jei pasakočiau, kaip įvyko tai,
Aukas padidinčiau lavonu tavo.

MALKOLMAS

O viešpatie! Ne, skrybėle, drauguži,
Akių skausmingų savo nedangstyk
Ir nekliudyki sielvartui prabilti:
Susikrimtimo kupina širdis
Nuo paslėptos kančios greičiau palūžta.

MAKDUFAS

Kaip? Ir vaikai?..

ROSAS Žmona, vaikai, tarnai —
Visi, kurie pakliuvo, užmušti.

MAKDUFAS

O, kam aš palikau juos? Ir žmona?

ROSAS

Taip; aš jau pasakiau.

MALKOLMAS Nenusimink:
Beribiam tavo sielvartui pagydyt
Geriausiu vaistu kerštas tebūnie.

MAKDUFAS

Jisai vaikų neturi. Bet nejaugi
Visi mažyčiai mano?.. Kaip sakei?
Prakeiktas velnio vanagas! Visi?
Visi paukšteliai mano užkapoti
Kartu su jųjų motina?

MALKOLMAS Būk vyras.

MAKDUFAS

Gerai. Bet aš taipogi juk žmogus
Ir negaliu užmiršti abejingai
To, kas brangiausia buvo man pasauly.
Ir kaip dangus, regėdamas tatai,
Jų neužstojo? Niekšiškas Makdufai,

Tu pats esi mirties jų kaltininkas!
Juk ne už savo nusižengimus,
O už tavuosius žuvo jie. Dangau,
Priglauski juos!

MALKOLMAS Į akmenį kančių
Galąski savo kardą, kad širdy
Tavasis skausmas apmaudu pavirstų.

MAKDUFAS

Kaip moteris galėčiau aš pravirkt
Ir liežuviu pralenkti pagyrūną.
O, dieve didis, nebedelsk daugiau,
Suvesk mane greičiau akis į akį
Su Škotijos pabaisa, ir tegu
Pasiekia jį manasis kalavijas,
O jeigu jis ištruks, atleisk jam, dieve!

MALKOLMAS

Dabar aš kalbą vyrišką girdžiu.
Tad pas karalių eikime; pulkai
Jau laukia. Mums telieka atsisveikint.
Žinok: užtenka krestelėt Makbetą —
Ir kris prinokęs vaisius. Pats dangus
Pakėlė savo ginklą. Pralinksmėk:
Naktis ilga, bet ji praeis vis tiek.

Abu išeina

PENKTAS VEIKSMAS

I scena

Dunsinanas. Kambarys pilyje
Įeina gydytojas ir dvaro dama

GYDYTOJAS

Štai jau dvi naktis budžiu su jumis, bet jūsų žodžiai vis dar nepasitvirtino. Kada ji klaidžiojo paskutinį kartą?

DAMA

Nuo to laiko, kai jo didenybė išžygiavo į karą, man teko matyti, kaip ji kėlėsi iš lovos, užsimesdavo naktinį rūbą, atrakindavo savo spintą, išimdavo popierių, sulenkdavo jį, rašydavo, perskaitydavo, ką parašė, paskui užantspauduodavo ir vėl sugrįždavo lovon; bet visa tai darė ji kiečiausiai miegodama.

GYDYTOJAS

Visiškas organizmo sutrikimas — tuo pat laiku būti miego valdžioje ir elgtis taip, lyg budėtum! Bet, neskaitant šių klaidžiojimų ir kitokių kūno judesių, ką jūs girdėjote ją kalbant tokio naktinio blaškymosi metu?

DAMA

Tokius dalykus, pone, kad nedrįstu jų pakartoti.

GYDYTOJAS

Man — jūs galite ir net privalote.

DAMA

Nei jums, nei kam kitam. Aš neturiu liudininkų, kurie patvirtintų tai, ką sakysiu.

Įeina ledi M a k b e t *su žvake*

Žiūrėkit, štai ji ateina! Šitaip esti visada,— ir, prisiekiu,— ji kiečiausiai miega. Stebėkit ją! Tik nė krust!

GYDYTOJAS

Iš kur jinai paėmė žvakę?

DAMA

Žvakė stovėjo prie jos pogalvio; ten amžinai dega šviesa: taip jos įsakyta.

GYDYTOJAS

Matote, jos akys atmerktos.

DAMA

Bet jų regėjimas — aptemęs.

GYDYTOJAS

Ką ji čia daro? Žiūrėkit, jinai trina rankas.

DAMA

Ji turi tokį įprotį — trinti rankas lyg prausdamasi. Prisimenu, vieną sykį ji tai darė ištisą ketvirtį valandos.

LEDI MAKBET

Čia dar liko dėmė.

GYDYTOJAS

Tyliau! Ji kalba. Aš užsirašysiu jos žodžius, kad geriau išliktų atminty.

LEDI MAKBET

Išnyk, prakeikta dėme! Išnyk, aš tau sakau! Viens du, taip, jau laikas kibt į darbą... Pragare tamsu... Meldžiamasis, turėk gėdos! Karys — ir bijai? Ko čia drebėti, kad kas sužinos,— juk vis viena niekas nedrįs pareikalauti iš mūs ataskaitos. Ir kas būtų galėjęs pamanyti, kad tiek to kraujo seniško?

GYDYTOJAS

Girdite?

LEDI MAKBET

Faifo tanas turėjo žmoną. Kur ji dabar? Kaip, tos rankos niekad nebus švarios?.. Užteks, užteks, meldžiamasis, apie tai! Tie tavo krūpčiojimai sugadins viską.

GYDYTOJAS

Toliau, toliau.— Jūs sužinojot tai, ko nereikėjo.

DAMA

Ne, ji pasakė tai, ko nereikėjo; man tai aišku. Ką ji žino, težino dievas.

LEDI MAKBET

Čionai vis dar kvepia krauju. Nejaugi visi Arabijos aromatai neužmuš tos mažos rankos kvapo? O! O! O!

GYDYTOJAS

Kas per atodūsis! Kažkas baisiai slegia jos širdį.

DAMA

Už jokią šlovę pasauly nesutikčiau, kad tokia širdis plaktų mano krūtinėje.

GYDYTOJAS

Gerai, gerai.

DAMA

Duok dieve, kad būtų gerai.

GYDYTOJAS

Prieš tokią ligą bejėgis ir mano visas menas. O aš pažinojau žmonių, kurie taipgi klaidžiojo naktimis ir vis dėlto mirė kaip krikščionys savo patale.

LEDI MAKBET

Nusiplauk rankas, užsimesk naktinį rūbą. Koks tu išbalęs! Aš gi tau sakau, kad Bankas palaidotas ir negali vėl pakilt iš kapo.

GYDYTOJAS

Šit kaip!

LEDI MAKBET

Į patalą, į patalą! Kažkas beldžias į vartus. Eime, eime, eime, eime,— duok man ranką. Kas padaryta, to nebeatšauksi. Į patalą, į patalą greičiau!
(*Išeina*)

GYDYTOJAS

Ir vėl dabar ji atsiguls į lovą?

DAMA

Taip, iš karto.

GYDYTOJAS

Pikti gandai girdėt. Darbai siaubingi
Pagimdo dvasioj sąmyšį siaubingą.
Užnuodytoji siela bent pagalvei
Nebyliajai visaip atskleisti stengias
Savąsias paslaptis. Jai naudingesnis
Ne daktaras, o dvasininkas būtų.
Atleisk mums, dieve! — Prižiūrėkit ją.
Pašalinkite visa, kas galėtų
Pakenkti jai, ir atidžiai stebėkit.
Labanakt! Aš apstulbęs stoviu vis
Ir netikiu protu ir akimis.
Bijau ištarti garsiai, ką galvoju.

DAMA

Linkiu jums, daktare, labos nakties.

Abu išeina

II scena

Laukas Dunsinano apylinkėse. Vėliavos ir būgnai
Įeina Mentitas, Ketnesas, Angus, Lenoksas ir kareiviai

MENTITAS

Jau Anglijos pulkai arti: Malkolmas,
Jo dėdė Sivardas, kilnus Makdufas,

Liepsnodami kerštu, juos veda mūšin;
Net atsiskyrėlis už jų skriaudas
Į kruviną pavojų šoktų drąsiai.

ANGUS

Ties Birnamo giria mes susiremsim;
Nuo ten jie atžygiuoja.

KETNESAS Jūs nežinot,
Ar Donalbeinas eina draug su broliu?

LENOKSAS

Negali būti, sere; aš Malkolmo
Visų didikų sąrašą turiu.
Jame yra ir Sivardo sūnus,
Ir daug kitų bebarzdžių jaunikaičių,
Kurie šiandieną pirmąsyk parodys
Narsybę savo.

MENTITAS Ką tironas veikia?

KETNESAS

Jis Dunsinaną stiprina sparčiai;
Vieni tiesiog pamišėliu jį laiko,
Kiti, kurie mažiau jo neapkenčia,
Vadina tai beprotiška drąsa.
Tačiau pašlijusios galybės savo
Tvarkos diržu suveržt jam nepavyks.

ANGUS

Jis jaučia, kad jo slaptos žmogžudystės
Prilimpa jam prie rankų; sukilimai
Už jo niekšybes bado jam pirštu;
Tie, kam įsako jis, tirono klauso,
Bet baimės, o ne meilės stumiami;
Šiandieną jaučia jis, kad jo didybė
Nuo jo nusmunka lyg nykštukui rūbas,
Kurs pavogtas nuo milžino pečių.

MENTITAS

Argi stebėtis verta, kad jo protas

Šlykščiųjų savo nuodėmių pabūgo
Ir stojosi drebėdamas piestu?

KETNESAS

Tad einame pas tą, kuriam tarnauti
Mus iš tikrųjų šaukia pareiga,—
Jis karalystę sergančią pagydys,
Ir mes drauge su juo už mūsų žemę
Lašelį savo kraujo paskutinį
Išliesime.

LENOKSAS Nepagailėsim nieko:
Usnis išrausim tau, gimta šalie,
Ir vėl pražys karališka gėlė,
Žygiuokime į Birnamą greičiau!

Išžygiuoja

III scena

Dunsinanas. Kambarys pilyje
Įeina Makbetas, gydytojas *ir palyda*

MAKBETAS

Klausyti pranešimų aš nenoriu.
Jūs galit atsimest kad ir visi:
Kol Birnamo giria prie Dunsinano
Nepajudės,— aš nieko nebijau.
Ir kas man pusvaikis tasai Malkolmas?
Ar jį ne moteris pagimdė? Dvasios,
Pažįstančios visas lemtis žmogaus,
Paskelbė man: „Makbetai, būk ramus:
Tasai, kurs pagimdytas moteriškės,
Tavęs įveikt per amžius neįstengs."
Tad bėkite, klastingi tanai, pulkit
Į angliškų lepūnų glėbį! Niekad
Man baimė ir dvejonė nepalies
Užgrūdintos kovotojo širdies.

Įeina tarnas

Eik pragaran ir nusijuodink veidą,
Išbalęs tartum pienas niekadėjau!
Kodėl tu nusigandęs kaip žąsis?

TARNAS

Ten dešimt tūkstančių...

MAKBETAS Žąsų?

TARNAS ...kareivių.

MAKBETAS

Bent žandus apdraskyk sau, šiaudadvasi,
Ir baimę paraudoninki krauju!
Tavo veidai už drobę baltesni
Ir išgąsčiu jie užkrečia kitus.
Na, tu, sutižus varške, kas gi tie
Kareiviai jūsų?

TARNAS Anglijos pulkai.

MAKBETAS

Dink iš akių man!

Tarnas išeina

Seitonai! Baisu,
Kai pagalvoju aš, kad ši diena
Mane išaukštins... ar numes nuo sosto.
Gyvenimo taku ilgai žengiau,
Pasibaigė kelionė — ir ruduo
Jau beria ant manęs lapus geltonus.
Bet kur senatvės mūsų palydovai,
Garbė, klusnumas, meilė ir draugai?
Nėra: jų vietoj duslūs prakeikimai
Ir veidmainingi žodžiai pagarbos;
Bet net ir jų man žmonės pašykštėtų,
Jei drįstų.— Seitonai!

Įeina Seitonas

SEITONAS Ką įsakysit?

MAKBETAS

Kas dar girdėti naujo?

SEITONAS Visos žinios
Pilniausiai pasitvirtino, valdove.

MAKBETAS

Aš kausiuos tol, kol priešas gyvą mėsą
Man nukapos nuo kaulų.— Kur šarvai?

SEITONAS

Suspėsit.

MAKBETAS Ne, apsišarvuoti noriu.
Po visą kraštą raitelius išsiųskit
Ir karkite kiekvieną, kas išdrįs
Plepėti apie baimę. Duoki šarvus!
Na, daktare, kaip laikosi ligonė?

GYDYTOJAS

Valdove, ją ne tiek liga kamuoja,
Kiek debesys regėjimų klaikių,
Kurie neduoda poilsio jos dvasiai.

MAKBETAS

Išgydyk ją. Nejaugi neįstengi
Tu sielai negaluojančiai pagelbėt,
Iš jos išrauti liūdesio šaknies,
Žymes kančių atmintyje ištrinti
Ir užmiršimo gėrimu saldžiuoju
Išvyti iš krūtinės tuos nuodus,
Kurie taip sunkiai širdį jai slogina?

GYDYTOJAS

Čia gali sau padėt tik pats ligonis.

MAKBETAS

Tada šunims išmeski savo vaistus!
Kam reikalingi jie? — Uždėk man šarvus.
Paduoki ietį. Seitonai, greičiau! —
Taip, tanai pametė mane...— skubėk!

Jei iš šlapumo mano karalystės
Tu, daktare, galėtumei susekti,
Kuo serga ji, ir jai grąžint sveikatą,
Aš tavo vardą išgarsinčiau taip,
Kad aidas jį nešiotų po pasaulį,—
Suveržki šarvus! — Koks Egipto lapas,
Koksai rabarbaras, kokia gyduolė
Pajėgtų mūsų kraštą išvalyt
Nuo anglų? — Kalbant apie juos girdėjai?

GYDYTOJAS

Apie karaliaus pasiruošimus
Girdėti teko.

MAKBETAS (*rodydamas į skydą*)

Skydą man atneškit! —
Kol Birnamo giria prie Dunsinano
Nepajudės, rami krūtinė mano.

GYDYTOJAS (*į šalį*)

Jei tik iš čia paspruksiu,— atgalios
Joks aitvaras manęs neatvilios!

Abu išeina

IV scena

Laukas prie Birnamo girios. Būgnai ir vėliavos
Įžygiuoja ***Malkolmas****, senasis* ***Sivardas*** *ir jo* ***sūnūs****,* ***Makdufas****,* ***Mentitas****,* ***Ketnesas****,* ***Angus****,* ***Lenoksas****,* ***Rosas*** *ir* ***kareiviai***

MALKOLMAS

Tikiuos, nebetoli diena, bičiuliai,
Kai vėl bus saugūs mūsų židiniai.

MENTITAS

Neabejojame.

SIVARDAS Kas čia per miškas?

MENTITAS

Tai Birnamo giria.

MALKOLMAS Tegu kareiviai
Kiekvienas sau nusikerta po šaką
Ir laiko prieš save: pavėsy lapų
Paslėpsime mes savo vyrų skaičių
Ir tuo būdu apgausime žvalgus.

KAREIVIAI

Bus viskas padaryta.

SIVARDAS Mes patyrėm,
Jog dar vilties tironas neprarado
Ir pasiryžęs laukti apsiausties
Prie Dunsinano.

MALKOLMAS Kas belieka jam?
Kur tik menkiausia proga pasitaiko,
Prieš jį sukyla didelis ir mažas,
Ir jei yra tokių, kur jam tarnauja,
Tai prievarta juos stumia, o ne meilė.

MAKDUFAS

Palaukime kautynių pabaigos,
Tada matysim. Pasikliaukim ginklais
Ir savo galva.

SIVARDAS Laikas jau arti,
Kai paaiškės, ko esame verti.
Tad, spėjimus tuščius šalin nuviję,
Suraskim tiesą kirčiais kalavijo.
Kova tesprendžia: žūt ar būt!

Abu išeina

V scena

Dunsinanas. Pilyje
Įeina ***Makbetas, Seitonas*** *ir* ***kareiviai*** *su būgnais ir vėliavomis*

MAKBETAS

Iškelkit mūsų vėliavas ant sienų;
Be paliovos girdžiu riksmus: „Ateina!“
Bet neįveikiama pilis kvatoja
Iš apsiausties; lai mūsų priešai stovi,
Kol juos išsmaugs čionai drugys ir badas.
Jei tik mūsiškiai neparemtų jų,
Mes susikibtume su jais ir spėriai
Nuvytume namo.

Už scenos girdėti moterų klyksmai

Kas per šauksmai ten?

SEITONAS

Tai moterų dejavimai, valdove.
(*Išeina*)

MAKBETAS

Aš baimės skonį užmiršau beveik;
O kitados, išgirdus naktį riksmą,
Krūtinėje man stingdavo širdis,
Ir nuo klaikių apsakymų plaukai
Tartum gyvi pakildavo. Baisybių
Esu prisiragavęs iki valiai,
Ir siaubas, draugas žmogžudžio minčių,
Manęs negąsdina.

Grįžta S e i t o n a s

Kodėl jos šaukia?

SEITONAS

Valdove, karalienė mirė.

MAKBETAS

Numirt ji ir paskui galėjo. Niekad
Nebūtų ši naujiena pavėlavus.
Rytoj... ir vėl rytoj... ir vėl rytoj...
Smulkiais žingsneliais bėga mūsų dienos
Link nužymėtos kiekvienam ribos,
Ir saulė, kuri šviečia mums, bepročiams,

Tik rodo kelią nebūties tamson.
Užgesk, užgesk, ugnele trumpaamže!
Gyvenimas — tai bėgantis šešėlis,
Tai komediantas, kurs jam skirtą laiką
Papostringauja scenoj, pasimaivo,
Nueina ir nutyla amžinai,
Tai idioto pasaka triukšminga,
Neturinti prasmės.

Įeina *pasiuntinys*

Vėl tau liežuvį niežti? Na, kalbėk.

PASIUNTINYS

Taurus valdove,
Aš noriu jums pranešti, ką mačiau,
Bet nežinau, kaip pasakyt.

MAKBETAS Sakyk!

PASIUNTINYS

Aš ant kalvos sargyboje stovėjau,
Žiūrėdamas į Birnamą; staiga
Man pasirodė, kad giria sujudo.'

MAKBETAS

Melagi! Pašlemėke!

PASIUNTINYS Jei meluoju,
Tegu nubaus mane rūstybė jūsų.
Per tris mylias jūs galit pamatyt,
Kaip juda ji... kaip miškas atžygiuoja.

MAKBETAS

Jei tu sakai netiesą, aš tave
Ant pirmo medžio gyvą pakabinsiu,
Kad tu tenai nudvėstumei iš bado;
Bet jei šneka tavoji pasitvirtins,
Man tuo pačiu tau leidžiu atmokėt.
Imu netekti savo ryžtingumo...
Nuvokiu jau slaptas mintis šėtono
Ir žodžių jo dviprasmišką teisybę:

„Kol nepakilo Birnamo giria
Prieš Dunsinaną — nieko nebijoki.“
Bet štai giria į Dunsinaną žengia.
Prie ginklų, kas tik gali, ir kovon!
Jei visa tai ne pasaka tuščia,
Man vienas galas — bėgt ar laukti čia.
Aš nebesidžiaugiu dangum saulėtu,
Vien trokštu, kad pasaulis subyrėtų.
Pūsk, vėjau! Siautėk! Skambinkit varpais!
Sutikti mirtį noriu su šarvais!

Visi išeina

VI scena

Dunsinanas. Priešais pilį. Būgnai ir vėliavos
Pasirodo Malkolmas, senasis Sivardas,
Makdufas ir jų kariuomenė su šakomis

MALKOLMAS

Mes jau arti; skydus lapotus meskit
Ir pasirodykit, kas esat. Jūs,
Taurusis dėde, su sūnum šauniuoju
Ir mano pusbroliu pradėsit kovą,
O rūpesčius kitus, kaip ir nuspręsta,
Palikit mums ir gerbiamam Makdufui.

SIVARDAS

Sudie. Jei priešas vakare nekris,
Tegu pelnytai mus supliekia jis.

MAKDUFAS

Na, pūskit trimitus! Lai suaidės
Skelbėjai skardūs kraujo ir mirties!

Visi išeina

VII scena

Kita lauko dalis
Trimitams gaudžiant įeina Makbetas

MAKBETAS

Aš priremtas prie sienos. Negaliu
Pabėgt,— bet kaip lokys turiu aš grumtis.
Kas gi yra tasai, kurs pagimdytas
Ne moteriškės? Tokio tebijau —
Ir jokio kito.

Įeina Sivardas jaunesnysis

SIVARDAS JAUNESNYSIS Kaip tu vadinies?

MAKBETAS

Išgirdęs mano vardą, sudrebėsi.

SIVARDAS JAUNESNYSIS

Ne, nors už viso pragaro vardus
Jisai kraupesnis būtų.

MAKBETAS Aš — Makbetas.

SIVARDAS JAUNESNYSIS

Nė pats šėtonas neištartų žodžio,
Šlykštesnio mano ausiai.

MAKBETAS Nei baisesnio.

SIVARDAS JAUNESNYSIS

Meluoji, neapkenčiamas tirone,—
Ir tau įrodys tai manasis kardas!

Susikauna; Sivardas jaunesnysis krinta

MAKBETAS

Argi tave ne moteris pagimdė?

Man tavo kardas žvangantis juokingas,
Jei gimęs tu iš moteries mirtingos.
(*Išeina*)

Mūšio garsai. Įeina Makdufas

MAKDUFAS

Kautynių griausmas aidi vis garsiau.
Tirone, pasirodyk! Kurgi tu!
Jeigu nuo smūgių rankos tos nekrisi,
Žmonos manosios ir vaikų šešėliai
Manęs kamuoti niekad nenustos.
Aš negaliu kapoti vargšų kernų[53],
Kurių samdytos rankos laiko ietis.
Aš trokštu kautis su tavim, Makbetai,
O jeigu ne, lai mano kalavijas
Neišbandytas grįžta vėl makštin.
Žinau, tu čia. Didžiulis gausmas rodo,
Jog grumiasi nepaprastas karys.
Su Makbetu suvesk mane, lemtie,—
Ir nieko aš daugiau nereikalauju.
(*Išeina*)

Trimitų garsai. Įeina Malkolmas ir senasis Sivardas

SIVARDAS

Čionai! Pilis pasidavė be mūšio.
Pulkai tirono skilo — ir kovoja
Tarpusavy. Kilnieji jūsų tanai
Kariauja didvyriškai. Ši diena
Jums lemia pergalę. Belieka baigti.

MALKOLMAS

Mes susitikome su tokiu priešu,
Kurs eina su mumis iš vieno.

SIVARDAS Sere,
Įeikime pilin.
(*Išeina*)

Trimitų garsai

VIII scena

Kita lauko dalis
Įeina *Makbetas*

MAKBETAS

Kam aš turiu vaidint romėną kvailą
Ir pult ant savo kardo?[54] Kol gyvuosius
Regiu aplinkui, tol naikinsiu juos.

Įeina *Makdufas*

MAKDUFAS

Stok, pragaro šunie!

MAKBETAS Tavęs tik vieno
Tevengdavau aš tarp visų žmonių.
Keliauk sau! Kraujas tavo artimųjų
Per daug man slegia sąžinę.

MAKDUFAS Nėr žodžių...
Esi pats kruviniausias iš žudikų.
Bet lai verčiau prabyla mano kardas.

Susikauna

MAKBETAS

Mesk bergždžią darbą. Tu greičiau prasmeigsi
Aštriu kalaviju bekūnį orą,
Negu mane sužeisi. Kirsk, jei nori,
Į skiauteres nepatvarių šalmų,

O gyvastis manoji užkerėta,
Ir tas, kas moteriškės pagimdytas,
Jai nebaisus.

MAKDUFAS Kerais nepasikliauki.
Lai demonas, kuriam tu tarnavai,
Pasako tau šiandieną, jog Makdufas
Iš įsčių savo motinos prieš laiką
Pjaute išpjautas.

MAKBETAS

Prakeiktas tebūnie tasai liežuvis,
Kuris man skelbia tokius dalykus:
Jisai palaužė mano vyriškumą!
Nebetikiu piktųjų dvasių vyliais,
Kurie mus gundo savo dviprasmybėm
Ir, skambų žodį davę, mūsų viltį
Apmulkina paskui. Aš nesikausiu.

MAKDUFAS

Tai pasiduok, baily,
Gyvenk — ir stebink savimi pasaulį:
Kaip retą žvėrį mes tave laikysim,
Prikalsim prie lazdos paveikslą tavo
Ir užrašą padėsim apačioj:
„Ateikite pasižiūrėt tirono.“

MAKBETAS

Nepasiduosiu, nebučiuosiu žemės,
Apglėbęs kojas jaunojo Malkolmo,
Minios tulžingos keiksmo neklausysiu!
Nors Birnamo giria — prie Dunsinano,
Nors tu esi ne moters pagimdytas,
Bet išbandysiu kelią paskutinį:
Pridenk mane, grėsmingas mano skyde!
Drąsiau, Makdufai! Tas nebus karys,
Kurs pirmas pagailos maldaut išdrįs.

Išeina kaudamiesi

Mūšio garsai. Kariuomenė kovodama traukiasi. Su būgnais ir vėliavomis įeina M a l k o l m a s, *senasis* S i v a r d a s, R o s a s, *kiti tanai ir kareiviai*

MALKOLMAS

O, kad draugai sveiki atgal sugrįžtų!

SIVARDAS

Mes kai kurių netekome; tačiau,
Pasvėrus blaiviai nuostolius, atrodo,
Jog ši diena kainavo mums nebrangiai.

MALKOLMAS

Nematome Makdufo savo tarpe
Ir jūsų šauniojo sūnaus.

ROSAS (*Sivardui*)

Jisai, valdove, krito kaip kareivis,
Vos savo amžiaus žiedo tesulaukęs,
Bet jo narsa, kietumas kovoje
Įrodė, kad jis buvo tikras vyras.

SIVARDAS

Vadinasi, jisai nukautas?

ROSAS Taip;
Ir atneštas čionai iš mūšio lauko.
Tačiau visų dorybių jo mastu
Geriau jums nematuoti savo skausmo,
Nes galo jūsų širdgėlai nebus.

SIVARDAS

Jis sužeistas į priekį?

ROSAS Taip, į kaktą.

SIVARDAS

Tad tebūnie jis viešpaties karys!
Ir jei sūnų turėčiau net daugiau,

Negu yra man ant galvos plaukų,
Aš gražesnės mirties jiems nelinkėčiau;
Jo varpas atskambėjo.

MALKOLMAS Ne, jis vertas
Kur kas didesnio sielvarto — ir aš
Apverkti jį mokėsiu.

SIVARDAS Kam liūdėt?
Kaip žinot, jis brangiausią savo lobį
Atidavė herojiškai. Ilsėkis
Ramybėje! — O štai ateina džiaugsmas.

Grįžta M a k d u f a s, *nešdamas Makbeto galvą*

MAKDUFAS

Šlovė karaliui! Sveikinu tave,
Papėdininką sosto! Štai pažvelki,
Engėjo mūsų prakeikta galva.
Šalis laisva. Tu apsuptas esi
Gražiausių perlų tavo karalystės,
Kurie drauge su manimi tau siunčia
Linkėjimus; geidžiu, kad jų balsai
Į vieną susilietų su manuoju:
Tegu gyvuoja Škotijos karalius!

VISI

Tegu gyvuoja Škotijos karalius!

Trimitai

MALKOLMAS

Mes laiko negaišinsime: čia pat
Jums pilnu atseikėsime saiku
Ir atsilyginsim už jūsų meilę.
Nuo šiolei, mano tanai ir gentainiai,
Jūs būsite grafai ir škotų žemėj
Šį titulą nešiosite pirmieji.
Bet tai tėra pradžia; nauji laikai
Naujų daugybę rūpesčių užkrauna:
Grąžint mes turim ištremtus draugus,
Kurie nuo pinklių budriojo tirono

Svetur išbėgo; turime nubaust
Pagalbininkus budelio nukauto
Ir jo šėtoniškosios karalienės,
Kuri pati įšėlusia ranka
Sau atėmė (taip kalbama) gyvybę.
Nemaža dar kitų dalykų rasis,
Kuriuos atlikt padės dangus gerasis.
Dėkoju. Karūnacijon kviečiu
Visus į Skoną: laukiame svečių!

Trimitų garsai. Visi išeina

SONETAI

1

Iš gero medžio laukiam atžalos,
Kad ji pratęstų mirštantį jo grožį.
Nuo rudenio šalnos nuvyto rožė,
Bet greit kita jos vietoj suliepsnos.

O tu, susižavėjęs savimi,
Eikvoji tuščiomis brangiausią lobį,
Lyg meilės priešas tu jos turtą grobi
Ir savyje vien sau jėgų semi.

Tu, šio pasaulio žiedas išdidus,
Pavasario skelbėjas trumpaamžis,
Tu kaip šykštuolis, viską pasiglemžęs,
Patsai save skriaudi, skriaudi kitus.

Nenešk į grabą dovanos retos,
Kurią gavai iš motinos gamtos!

2

Kai raukšlėse tau bus jaunystė dingus
Ir penkiasdešimt rūškanų žiemų
Prislėgs pečius tau,— kam bus įdomu
Žiūrėt į grožio skarmalus niekingus?

Ir jei tave paklausiu: — Kaip manai,
Kur tavo žavesio likučiai šiandie?
— Užgesusių akių gelmėj paskendę,—
Su kartėliu man tarsi tu liūdnai.

Ar ne smagiau tau būtų atsakyti:
„Pažvelk, štai mano atžala jauna,
Geriausia žilo plauko puošmena,
Gyva jaunatvės mano dalelytė.“

Atvės su metais kraujas tavyje,
Bet jis gyvybe pasivers nauja.

3

Tu savo bruožus veidrody matai.
Jei pakartoti jų nebus tau lemta,
Nuskriausi savo grožį nekaltai,
Paniekindamas moterį ir gamtą.

Kuri gražuolė nenorės, kad tu
Jos dirvą jauną trokštum išpurenti?
Nejaugi sutinki būt sau karstu
Ir negeidi prailgint savo gentį?

Tu motinai — jos atšvaitas esi,
Kruopelė jos jaunystės aromato.
Tad lai senatvė būna tau šviesi
Ir pro vaikystės langus saulę mato.

Bet jei vienatvė tau mielesnė bus,
Išdils paveikslas tavo įstabus.

4

O, veltkleidy žavingas, iš aruodo
Slaptų gėrybių savo nešvaistyk!
Ką tau, laisvam, gamta laisvoji duoda,
Tai duoda ji skolon tik vienąsyk.

Šykštuoli mielas, kam tau brangenybės,
Kurias turėtum perduoti kitam?
Kaip atkakliai laikais tu įsikibęs
Į lobį neaprėpiamą! Bet kam?

Patsai save tu mulkini be galo,
Pats sau parduodi ir patsai perki.
O ką padėt galėsi tu ant stalo,
Kada ateis mirties diena sunki?

Lai tavo grožis ateičiai išlieka,
Kol žemė jo nepavertė į nieką!

5

Bemiegis Laikas dirba pamažu
Ir rodo mums didingą savo meną.
Bet tai, kas akiai miela ir gražu,
Šiame pasauly neilgai gyvena.

Žiūrėk, pirmųjų šalčių genama,
Žalioji vasara nuo mūsų bėga...
Jau atslenka tylom gūdi žiema
Ir beria mums į veidą šaižų sniegą.

Tiktai kvapnių žiedų laki dvasia,
Mažoj stiklinėj celėj uždaryta,
Tau primena kas vakarą kas rytą,
Kaip tu džiaugeisi saule laukuose.

Prarado gėlės grožį trumpalaikį,
Bet sielą jo nevystančią išlaikė.

6

Kol tavo valdose žiemys kraupus
Grubia ranka gėlių dar neišskynė,
Skubėk surinkti vasaros kvapus
Į vieną brangų indą krištolinį.

Kaip tas, kuris su indėliu kartu
Vėliau dešimteriopą pelną gauna,
Taip dešimtsyk laimingas būsi tu,
Jeigu turėsi įpėdinį jauną.

Dėkingų savo ainių veiduose
Tu dešimt sykių būsi atkartotas
Ir, iš mirties nelaisvės išvaduotas,
Ją pasitiksi širdimi drąsia,

Nes tavo atvaizdas nežus vis viena
Net ir tada, kai būsi po velėna!

7

Antai, pažvelki: rytuose aušra
Liepsnotą galvą iškilmingai kelia,
Ir tu į ją žiūri akim giedra
Ir spindulingą laimini jos kelią.

O kai, pilna jaunatviškos ugnies,
Įkopia saulė į viršūnę skliautų,
Auksinei jos didybei tu lenkies
Ir jai linki, kad vis aukščiau keliautų.

Tačiau, kada, pavargus danguje,
Liūdnai pakalnėn rieda ji pro ūką,
Visi, kur neseniai žavėjos ja,
Dabar į kitą pusę veidą suka.

Kai atsisveikinsi su jaunatve,
Lai būna kam pažvelgti į tave!

8

Tu — muzika. Dėl ko gi nusiminęs
Akordų tyro skambesio klausais?
Dėl ko, sakyk, tu trokšti vien kankynės
Ir taip žaviesi liūdesio garsais?

Kas tavo širdį gedulu aptraukia?
Gal priminė harmonija švelni
Tavos vienatvės tuštumą nejaukią,
Kurioj be draugo mielo gyveni?

Girdi tu, kaip ranka stygas užgavo,
Kaip gieda jos po to ilgai ilgai,
Lyg vieną bendrą dainą uždainavo
Ir motina, ir tėvas, ir vaikai.

Byloja tau garsai darnaus koncerto,
Kad merdėti vienatvėje neverta!

9

Turbūt bijai tu ašarų našlės,
Kad tau gyvent vienatvėj neįgriso.
Bet jei mirtis tavęs nepagailės,
Tai gedulas apglėbs pasaulį visą!

Bedalei našlei bent vaikų veiduos
Brangus jos vyras gyvas pasilieka,
O tu prastumsi amžių be naudos,
Ir atminimui nepaliksi nieko!

Turtus be saiko švaisto veltkleidys,
Bet jie nenyksta, o tik vietą maino.
Tačiau tasai, kas grožį pražudys,
Nebeprikels jo niekad jokia kaina.

Matyt, visai tu neturi širdies,
Jei su savim lyg budelis elgies!

10

Prisipažinki, jaunas lengvapėdi,
Jog meilės galiai abejingas tu.
O, pasakyk man, kaip tu nesigėdi
Būt mylimas — ir nemylėt kitų?

Pagautas nesuprantamo žiaurumo,
Tu pats save be gailesio žudai.
Tu niokoji slapta didingą rūmą,
Kuriuo turėtum rūpintis karštai.

Nepasiduok, prašau, pagiežai juodai,
Protingo patarimo paklausyk:
Būk ne mažiau švelnus, negu atrodai,
Ir meilės vaisiaus paragauk bentsyk.

Įamžink savo žavesį. Nejaugi
Tu leisi jam pražūti, mielas drauge?

11

Mes greitai vystam, bet tuo pat laiku
Be atvangos lyg augame iš naujo;
Mes vėl atgimstam bruožuose vaikų
Ir jaučiam verdantį jaunystės kraują.

Štai laidas gėrio, grožio ir vilties.
Kitaip nebūtų jokio gyvo daikto
Ir šis pasaulis, blaškomas mirties,
Per šešiasdešimt metų pasibaigtų.

Kas nuskriaustas yra gamtos aklos,
Lai, ženklo nepalikęs, žemėn grįžta,
O tu gavai tiek dovanų iš jos!
Tačiau pagausint jas tau trūksta ryžto...

Tu stebuklingas antspaudas, kurį
Paleist į darbą kuo greičiau turi.

12

Kai laikrodis man skelbia, jog diena
Nejučiomis nakties bedugnėn rieda,
Kai juodus plaukus nuberia šerkšna
Ir bąla žavesys žibutės žiedo;

Kai krinta lapai tuopų išdidžių,
Kurių pavėsy kaimenė ilsėjos,
Ir svyra barzdos kertamų kviečių,
Ir vasarą jau laidoja rugsėjis,—

Apie jaunystę tavo aš mąstau
Ir apie tai, kad ji pranyks kaip rūkas,
Kad naujos gėlės atsiskleis netrukus,
Kad lemta neilgai žydėti tau.

Lai tavo grožis vaikuose atgyja,
Atremdamas Likimo kalaviją!

13

Pakol tu gyvas, būki visada
Toks, kokį aš tave regiu šiandieną,
O kai išmuš lemtinga valanda,
Palik žmonėms bent įpėdinį vieną.

Jis į tave kažkuo bus panašus,
Jame tu lyg gyvensi antrą kartą,
Ir tavo grožis niekuomet nežus
Ir sklis tolydžio iš kartos į kartą.

Tad kam likimo valiai tu meti
Puikius namus, kurie yra tau brangūs?
Kas bus, kada ateis žiema rūsti
Ir pasibels nyki mirtis į langus?

Juk tėvas tau gyvybę davė tam,
Kad ją galėtum perleisti kitam!

14

Neaiškūs man dangaus takai žvaigždėti,
Juos įskaityt nelengva man yra.
Aš nemokėčiau iš žvaigždžių nuspėti,
Kada bus karas, maras ar sausra.

Aš nežinau, ką mums likimas žada —
Ar giedrą, ar perkūnus ir žaibus,
Kur ir kada mes galim laukti bado,
Kuris valdovas laimingesnis bus.

Ne, nieko neatskleis padangių toliai...
Bet tavo akys tyliai sako man,
Kad gėris ir tiesa gyvens lyg broliai,
Jei tu nenusineši jų kapan.

Lai jie nedingsta su tavim kartu,
Lai aš nebūsiu pranašu piktu!

15

Kai pagalvoju aš, kad mes tik vieną
Akimirką težydime vešliai,
Kad žmonės vaikšto po didžiulę sceną,
Kur nubrėžti visiems lemties keliai,

Kad mes į šviesą stiebiamės savaime
Lyg tie pavasario daigai žali,
Ir, vos išaugę, matome su baime,
Jog drebanti senatvė netoli,—

Kaip aš tada grožybę tavo jauną
Imu brangint! O Laikas atkaklus
Gailėt nenori nieko, viską griauna
Ir veja tavo saulę į kapus.

Bet nebijok! Lyg sodininko peilis
Grąžins tau vėl jaunystę mano eilės!

16

Dėl ko prieš baisią Laiko tironiją,
Kol jaunas tu, kovoti nedrįsti?
Dėl ko tu nuginkluot nemėgini jo
Geriau negu šie posmai paprasti?

Gyvenimo dienovidžiu liepsnotu
Švelnių būtybių rastum nemažai,
Kurios paveikslą tavo atkartotų
Gražiau negu kad drobė ir dažai.

Dorybėms tavo neturiu aš mato,
Tau atvaizduoti — plunksna per menka,
Tad lai patsai gyvenimas atstato
Tai, ką sugriovė jo žiauri ranka.

Nebūgštauk meilės! Tau jinai padės
Įamžint bruožus veido ir širdies.

17

Tam, kas mane skaitys ateityje,
Gal šitos eilės paikos pasirodys.
Juk tavo tobulybė mirs, deja,
Jos neprikels iš grabo mano žodis.

Jei atvaizduosiu dangiškas akis,
Nupiešiu tavo dievišką portretą,
Tai mūsų ainis, aišku, pasakys:
„Per daug laki fantazija poeto!"

Ir į senus pageltusius lapus
Lyg į melagį seną pažiūrėjęs,
Su pašaipa pridurs: „Gan iškalbus
Tasai pasiutęs pasakų mėgėjas!"

Neniekink mano posmų. Bet tikėk:
Tu vaikuose gyvensi dveja tiek!

18

Tu man graži kaip vasaros diena,
Švelnesnė tu negu akis padangių,
Kuri čia pat kaitrios ugnies pilna,
Čia savo žvilgsnį ūkanomis dengia.

Žiema žibintą vasaros užpūs,
Nuo vėjo nubyrės kvapnus radastas,—
Taip ir jaunystės žavesys trapus
Nuvys lyg pumpuras šalnos pakąstas.

Tik tavo grožio vasara švytės,
Ir neaptemdys jos nė valandėlės
Nei rūškana senatvė, nei Mirties
Kas dieną vis artėjantis šešėlis;

Kol žemė sukas amžinu ratu
Ir akys šviečia,— tol žydėsi tu!

19

Atimk, o Laike, liūtui jo nagus,
Išrauk galingas iltis leopardo,
Lai ryja žemė nekaltus vaikus
Ir fenikso negyvo kraujas verda...

Pavasarius suplak su žiemomis
Ir nugramzdink mus į tamsybę klaikią,
Kaip tau patinka, elkis su mumis,
Tik vieno aš prašau, nuožmusis Laike:

Kad savo nenuilstamu skaptu
Paliest nedrįstum kaktą mano draugo.
Lai atminimui ateities kartų
Jis savo grožį spindintį išsaugo!

Žinok: jei bus kitaip, tai iš bėdos
Jį mano įkvėpimas išvaduos.

20

Tu — mano karalienė ir karalius,
Lyg moteris tu širdį man žavi.
Gamta gėrybių davė tau lig valios,
Tik moters klastingumo nėr tavy.

Kai žvelgia akys tavo spindulingos,
Atrodo, saulė šviečia danguje,
Tu — vyriškumo simbolis didingas,
Moteriškumo pažiba nauja.

Įsimylėjusi gamta pabandė
Tave paversti moterim švelnia,
Bet vieną daiktą tau pridėt nusprendė,
Kuris mažai tejaudina mane.

Nors vyras tu, bet moteriai sukurtas,
Patsai brangiausias mano laimės turtas!

21

Aš nerašau nusaldintų eilių,
Dažytų aš neliaupsinu gražuolių.
Aš joms padovanoti negaliu
Nei mėnesienų, nei žydrųjų tolių...

Tegul kiti sau švaistos gėlėmis,
Lai pasitelkia Mūzai į pagalbą
Pulkus žvaigždžių, liūliuojančias vilnis
Ir apie deimantus kiek nori kalba.

Aš myliu tiesą. Aš žinau, jog ta,
Kuri gražiausia man visam pasauly,
Yra duktė šios žemės paprasta,
O ne dievaitė, spindinti kaip saulė.

Aš nepaseksiu pavyzdžiu kitų:
Prekiauti savo meile — man koktu!

22

Meluoja veidrodis, kad aš jau senas.
Manoji meilė žydi kaip gėlė,
Kada, lig žilo plauko prigyvenus,
Nuvys jinai,— ateis ir man eilė.

Ne, mano atšvaitas netiesą sako!
Kai tavo jauną žavesį matau,
Jaučiu — tik man širdis tavoji plaka,
Taip lygiai, kaip manoji plaka tau.

Tad savo širdį sergėki nuo blogio
Ir sau, ir man ją saugok kiek gali.
Tave budriai aš saugosiu taipogi,
Kaip savo vaiką motina meili.

Jei mūsų širdys darniai plaks kartu,
Abidvi jos nutils tuo pat metu.

23

Kaip scenoje artistas nerangus,
Kuris užmiršta rolę išmėgintą,
Ar kaip koksai pablūdėlis klaikus,
Kuris nuo pykčio pats bejėgis krinta,—

Taip lygiai aš svyruoju ir blaškaus,
Išlieti noriu meilę tau kas dieną,
Bet, lyg prislėgtas kvaitulio sunkaus,
Ūmai sustoju ir tyliu kaip siena...

Todėl, nors vien tik laurai ir nauda
Terūpi jums, nebylios mano eilės,—
Gyvenkite ir būkit visada
Ištikimi šaukliai manosios meilės!

O tu skaityk — ir stenkis akimi
Girdėt, ką šaukia siela nerami.

24

Akis manoji stengiasi slaptai
Tave nupiešti širdyje kaip gyvą.
Aš rėmus tau atstoju, kaip matai,
Ir išlaikau gražiausią perspektyvą.

Šviesa iš tavo spindinčių akių
Dirbtuvės mano prieblandon srovena.
Gėrėkis savo atvaizdu puikiu
Ir per kūrėją žvilgtelk į jo meną!

Taip mes draugaujam: savo akimis
Tave bandau aš sieloj nutapyti,
O tavo akys džiaugias tylomis
Ir mano celėje lyg saulė švyti.

Aš dievinu akis! Tiktai gailiuos,
Kad širdį atvaizduot negali jos.

25

Kas po laiminga užgimė žvaigžde,
Garbės lai siekia ir puikybėn kelias.
O aš nesidangstau puošnia skraiste,
Kuklesnis ir tykesnis mano kelias.

Nelyginant saulėgrąža vešli
Bujoja žydi sosto favoritas.
Bet debesys atslinko iš toli —
Ir išdidi galva jo žemėn ritas...

Daug pergalių laimėjęs karvedys
Štai paskutinį mūšį pralaimėjo,—
Ir nieks paminklo jam nepastatys,
Bus amžinai palaidota šlovė jo.

Bet nebijau tų negandų visų,
Nes myliu aš ir mylimas esu!

26

Su meile tau eilėraštį siunčiu
Kaip duoklininką tavo ir vasalą;
Jis pagarbą pareikšti tau privalo,
Nors ir stokoja didelių minčių.

Žinau, jog mano žodis per grubus,
Jog prašmatnesnio apdaro jam stinga,
Tačiau vaizduotė tavo rūpestinga
Pati suteiks jam tinkamus rūbus.

O gal žvaigždė, kuri mane varguos
Globoja visada ir kelią rodo,
Palaimins neviltingą mano godą
Ir ją šlovės džiaugsmais apvainikuos.

Tuomet atskleisiu savo meilę tau,
Kurią šiandieną nuo žmonių slapstau.

27

Nuvargęs aš į patalą skubu
Ir noriu užsimiršt bent valandėlei.
Bet veltui. Po sunkių dienos darbų
Aš mintyse kelionėn leidžiuos vėlei.

Lyg piligrimas pas tave žengiu,
Svajonėmis plaukiu per marių plynę,
Guliu akis atmerkęs — ir regiu
Tarytum aklas tamsą begalinę.

Bet išsisklaido skraistė tamsumos,
Ir vėl man juokiasi dangus pamėlęs,
Kada bedugnėje nakties liūdnos
Iškyla tavo spindintis šešėlis.

Ir taip — nei naktį, nei dienos metu
Aš poilsio nuo meilės nerandu.

28

Kaip aš linksmybę savąją atgausiu,
Jei neturiu ramybės amžinai,
Jei man diena — pilna kančių klaikiausių
Ir sopulių nelengvina sapnai?

Diena kovoja su naktim, bet veikia
Abi petys į petį prieš mane.
Dienos vargai man skausmą tesuteikia,
O naktimis kamuoja nežinia.

Bandau aš lygint rytmetį saulėtą
Su tavo veido šypsena gaivia,
Sakau, kad vasaros naktis žvaigždėta
Kur kas man žavingesnė už tave...

Taip nakčiai aš ir dienai pataikauju —
Bet kankinuos kasdien kasnakt iš naujo.

29

Kai, žiauriai engiamas lemties kraupios,
Vaitoju, keikdamas save ir žmones,
Ir į nebylų dangų aš kreipiuos,
Tikėdamasis veltui jo malonės,

Kai apmaudu nematomu degu,
Žiūrėdamas į tuos, kuriems pavydžiu
Didingo sosto, talento, draugų,
Ir savo dalią kaltinu tolydžio,—

Ūmai nušvinta mano liūdesys,
Ir aš, paveikslą tavo prisiminęs,
Tarytum giedrą rytą vieversys
Džiugiai plasnoju aukštumoj mėlynės.

Jokie karalių lobiai niekados
Man tavo meilės gėrio neatstos!

30

Kada prieš teismą nebylių minčių
Vaiduokliai mano praeities pakyla,—
Aš, dūsaudamas sunkiai, atverčiu
Prisiminimų savo liūdną bylą.

Klausausi balso meilės prarastos,
Ir ašarom vėl spindi mano akys.
Aš veltui noriu apkabinti tuos,
Kurių esu gyvenime netekęs.

Žvelgiu atgal — ir kelias iš kapų
Visi skausmai, kadaise iškentėti,
Ir aš turiu iš naujo su kaupu
Už seną savo gėlą sumokėti...

Tad kas gi, jei ne tu, mane paguos
Ir nuramins gyvenimo varguos?

31

Tavoj širdy man plaka širdys brangios,
Kurias laikiau nutilusiom. Tavy
Jaučiu tiek meilės ir išgirsti stengiuos
Balsus draugų, kurie nebegyvi.

Aš daug patyriau sielvarto širdingo,
Daug ašarų riedėjo man veidais.
Bet tie, kurių nebėr, ne amžiams dingo,—
Jie tavyje alsuoja kaip kadais.

Lyg stebuklingam veidrody atgyja
Vienoj tavy tiek bruožų mylimų
Ir slaptą mano meilės karaliją
Visi tau atiduoda su džiaugsmu.

Kas buvo mano meilė ir svaja,
Tai atrandu šiandieną tavyje!

32

Kai liksi tu pasauly be manęs
Ir aš gulėsiu žemėje bedvasis,
Mesk akį kada nors į šias eiles,
Kurias tau rašė tavo mylimasis.

Palygink jas su talentais naujais:
Jie bus mane, be abejo, užgožę
Vaizdais ir skambumu, bet ne jausmais,
Ir tu pagirsi juos už rimų grožį.

Ir tau bus gaila, kad mane mirtis
Taip greitai iš gyvenimo išrovė.
Tu pasakysi: „Jei gyvuotų jis,
Turbūt pasiektų ne mažesnę šlovę.

Už aukštą meną vertinu aš juos,
O jį skaitau, nes meilei jo lenkiuos.“

33

Mačiau, kaip iš nurausvintų rytų
Auksinė saulė po nakties pakyla,
Bučiuodama gūbrius kalnų aukštų,
Miglotą ežerą ir melsvą šilą.

Bet kartais tamsūs debesų sparnai
Staiga apniaukia spindinčią padangę;
Į mūsų žemę žvelgia ji liūdnai
Ir net nusišypsot nebeįstengia...

Taip mano meilės saulė išdidi
Sutvisko vienai trumpai valandėlei.
Bemat atslinko debesys juodi
Ir skaistų veidą jos užtemdė vėlei.

Bet aš esu ramus, man nebaisu:
Danguj ir žemėj būna debesų.

34

Tu šiandien saulę man pranašavai,
Ir aš apsiaustą palikau namie,
Bet atlingavo debesų laivai,
Apsiblausė žydra dangaus gelmė.

Tu mėginai man spinduliu linksmu
Nubraukt nuo veido darganos žymes,
Tačiau nebepalengvinai skausmų,
Nepajėgei pagydyti manęs...

Dabar save tu keiki ir žadi
Giedrų dienų nedrumsti niekados.
Deja, net tavo atgaila skaudi
Negali man išdildyti skriaudos.

Bet deimantai, kurie skruostais tau rieda,
Lyg tas lietus nuplovė tavo gėdą!

35

Neverk dėl savo nekaltos apgaulės.
Nerasi niekur rožės be dyglių,
Versmės — be krislo; kartais netgi saulės
Aš pro miglas įžvelgti negaliu.

Visi mes nuodėmingi. Aš taipogi
Nusidedu dabar nejučiomis,
Nedrįsdamas tave pasmerkt už blogį,
Kurį bandau pagražint eilėmis.

Kai tu su manimi prieš teismą stoji,
Aš pradedu save nenorom plakt,
Ir veltui neapykanta manoji
Prieš meilę kelia maištą dienąnakt.

Nors mano širdį apiplėšei tu,
Priklauso grobis tau ir man kartu!

36

Mes — ne viena būtybė. Mudu klydom.
Tai kas, kad meilė mudviejų — viena!
Nuo šios minutės niekad savo ydom
Tavęs nebeapsunkinsiu, gana.

Nors vienas jausmas valdo mus abudu,
Bet sandermės tikros aš nerandu;
Tai gal nesunaikina meilės grūdo,
Bet atima tiek laimės valandų!

Ar padariau aš tau ką nors negero,
Kad nedrįstu pasveikinti tave?
Kodėl ir tu, praeidama gatve,
Su išgąsčiu lenkies manęs kaip maro?

Suprask: tave aš myliu taip giliai,
Jog išsiskirt negali mūs keliai!

37

Kaip savo jaunojo sūnaus drąsa
Širdingai džiaugias tėvas žilaplaukis,
Taip lygiai tavo šlove ir šviesa
Gėriuosi aš, saulėlydžio sulaukęs.

Garbė ir grožis, protas ir jausmai,
Ir visa, kuo žmogus didžiuotis gali,
Su tavo meile nepastebimai
Man persiduoda nuolat po lašelį.

Grakštus, turtingas, jaunas ir šaunus,
Einu aš galvą išdidžiai pakėlęs:
Nematomus man suteikė sparnus
Tavosios meilės nebylus šešėlis.

Esu laimingas! Visa, kas brangu
Ir miela man, tavy aš aptinku.

38

Ne, mano mūzos neišseks vaizduotė!
Juk tu gali lengvai viena pati
Tiek stebuklingų temų širdžiai duoti,
Kurių palaimos ne visi verti.

Jei aš ne paskutinis iš poetų,
Už tai vien sau turi dėkoti tu.
Tik nebylys turbūt nesugebėtų
Tau rasti džiaugsmo žodžių įkvėptų.

Tad būk nuo šiolei mūza dešimtoji,
Puikesnė dešimt kartų už kitas.
Tegu šie posmai jaudint nenustoja,
Tegu nesensta per kartų kartas!

Ir jeigu jie pasaulį sužavės,
Aš sau nepasiglemšiu jų šlovės.

39

O, kaipgi himnus tau giedosiu aš,
Jei mudviejų negalima atskirti?
Man šitoks darbas laurų neatneš,
Pačiam savęs neapsimoka girti.

Užtat gyvenkim skyrium visados,
Kad vien tave tešlovinčiau be galo
Ir tu sulauktum pagarbos retos,
Kurią išliet mana širdis privalo.

Nors būti be tavęs — baisi kančia,
Bet mano meilė sielvartą išvaiko.
Mąstydamas apie tave slapčia,
Aš tuo apgaunu nepaslankų laiką.

Vienatve! Tu be žodžių mokai mus
Branginti savo norus ir jausmus.

40

Ką tu tikiesi rasti dar many?
Paimk visas aistras ir meiles mano!
Tai, ką tikrąja meile vadini,
Priklauso ištisai vien tau nuo seno!

Aš nepykau, kad atiteko tau
Svajonių mano ir troškimų vaisiai,
Tik skausmą begalinį pajutau
Dėl to, kad mano meilės tu nepaisei.

Lai ši skriauda tau būna pamiršta!
Tu apiplėšei elgetą bedalį...
Bet neapykanta vieša negali
Įžeist kaip meilės nuoskauda slapta.

Dievybe nuodėmingoji! Bent sykį
Gyvybę man atimk, tiktai nepyki!

41

Kai užmiršti bičiulį savo gerą,
Smulkių skriaudelių patiriu nemaž:
Jas tavo grožis ir jaunystė daro,
Bet viską tau mielai atleidžiu aš.

Esi meilus ir angeliško gymio.
Kodėl gi tu pagundų nebijai?
Iš moteries visi mes esam gimę,
Užtat nelengva atsispirti jai.

Deja, jaunatvės polėkis beribis
Tave į šalį nubloškė — ir tu,
Saitus draugystės ir ištikimybės
Pamynei vienu ir tuo pat metu.

Išdavęs savo širdį taip lengvai,
Tu dvigubai man širdį užgavai.

42

Kad tau priklauso mano mylimoji —
Tatai manęs nejaudina visai.
Bet kaip yra skaudu, kai pagalvoji,
Kad pats tu jai šiandieną priklausai.

Save aš guodžiu tuo, kad ją pamilti
Turėjai tu, mylėdamas mane.
O ji iš meilės man — tau davė viltį
Ir žaidžia tavo širdimi švelnia.

Tačiau prieš meilės vėją nepapūsiu.
Jos ar tavęs — vis tiek aš netenku...
Nelaimė graso man iš dviejų pusių,
Kad būtų jums mylėtis paranku.

Bet mes — dvi šakos to paties kamieno,
Vadinas, myli ji mane vis viena!

43

Matau aiškiau, kai sudedu akis,
O dieną aš jaučiuosi lyg apakęs.
Tave sapnuos regiu aš kas naktis,
Ir nusiblaivo drumstos mano akys.

Bet jei gūdi vidurnakčio tamsa
Vien nuo šešėlio tavo išsisklaido,—
Kokia turėtų spinduliuot šviesa
Dienos metu nuo tavo mielo veido!

O, pasakyk, kada man lemta bus
Tave saulėtą rytą pamatyti
Ir kūnu taps paveikslas nebylus,
Kuris pro miegą man neaiškiai švyti?

Tamsi man be tavęs giedra diena,
Naktis su tavimi — šviesos pilna!

44

Jei kas paverstų mintimi judria
Šį mano kūną didelį ir lėtą,
Kad nei kalnai, nei jūra, nei giria
Pastoti kelio jam nebegalėtų,—

Norėčiau, kad jis būtų amžinai
Drauge su tavimi, brangioji mano,
Kad vienu mirksniu ilgesio sparnai
Nuneštų jį anapus okeano.

Bet aš, deja, esu tiktai žmogus,
Mirtingas mišinys vandens ir molio,
Ir veltui trokštu kalnus ir miškus,
Mintim pavirtęs, peršokt vienu šuoliu.

Tad ligi kolei ašarų sroves
Aš liūdnas liesiu, laukdamas tavęs?

45

Du gaivalai kiti, ugnis ir oras,
Mane palikę, veržias pas tave.
Užvaldę mano svajones ir norus,
Jie skrenda neaprėpiama erdve.

Ir kol neregimi tolyn jie lekia,
Tau apie mano meilę skelbdami,
Vanduo ir žemė verkia, jų netekę,
Ir bodisi labiau vis manimi.

Tiktai tuomet, kai jie atgal sugrįžta
Ir praneša, kad tu esi sveika,
Atgaunu aš pirmykštį savo ryžtą,
Ir nerimas praeina kaip liga.

Bet neilgam! Atskridę valandėlei,
Jie pas tave bematant skuba vėlei.

46

Kalbos neranda akys su širdim
Ir dėl tavęs kovoja susikibę.
Širdis nenori skirtis su tavim,
O žvitrios akys puola jos puikybę.

Širdis prisiekinėja, kad jinai
Neturi už tave geresnio draugo,—
O akys tvirtina, kad amžinai
Jos tavo atvaizdą žavingą saugo.

Blaivusis protas iššaukė mintis
Ir susodino jas už teismo stalo.
Ir jie nusprendė: akys ir širdis
Nuo šiol gyventi santaikoj privalo.

Širdis, kaip dera, širdį pasiims,
O tavo grožis atiteks akims.

47

Širdis ir akys, sąjungą sudarę,
Vaduoja vienos kitą iš bėdų,
Kai meilės sopuliai man širdį veria
Ar akys miršta be tavęs badu.

Širdis į margaspalvę meilės puotą
Liūdnas akis pakviečia neretai;
O jos paveikslą tavo išsvajotą
Parodo mano širdžiai už tatai.

Ir taip visur be paliovos kas dieną
Tu su manim — ne kūnu, tai dvasia,
Būk nors už šimto mylių, bet vis viena
Tave regiu aš savo mintyse.

Man šviečia tavo akys naktį juodą,
Užmigti širdžiai mylinčiai neduoda.

48

Išvykti pasirengęs iš namų,
Užrakinau aš gražniekius į skrynią,
Kad neviliotų žvilgsnio pašalinio
Ir būtų man kelionėje ramu.

O tu, kurios ilgiuosi dieną naktį,
Kuria grožiuos lyg deimantu skaisčiu,
Šaltini mano džiaugsmo ir kančių,—
Tu vagiui į nagus gali patekti!

Tad kur tave paslėpti man? Nebent
Nematomoj krūtinės mano celėj,
Kad tu galėtum manyje gyvent,
O jei pabos, į laisvę grįžti vėlei.

Bet aš bijau, kad nepagelbės nieks:
Klastos ranka ir ten tave pasieks!

49

Tą dieną (o, teneateis jinai!),
Kai pamatysi tikrą mano vertę,
Kai liks iš tavo meilės pelenai
Ir man jos niekas nepajėgs atsverti,

Tą dieną, kai, rūsti ir išdidi,
Praeisi tu šalia, kai bus atvėsę
Akių tavųjų spinduliai šilti
Ir tu manęs beveik nepastebėsi,

Tą dieną man širdis nesuvirpės:
Juk aš savęs nekėliau į padanges
Ir, tobulybės kauke prisidengęs,
Neverksiu dėl išniekintos garbės!

Aš pats tau duodu teisę mesti tą,
Kurio aistra tavosios neverta.

50

Kaip man prailgsta pilko kelio juosta,
Kaip aš nenorom traukiu į namus!
Kaip mintyse skaičiuoti nusibosta,
Kiek mylių begalinių skiria mus!

Paniuręs žirgas, rodosi, numano,
Kad jam per daug skubėti negražu,
Ir kantriai neša sunkią gėlą mano,
Risnodamas iš lengvo, pamažu.

Aštrių pentinų, smingančių į šoną,
Tu, senas mano drauge, neklausai,
Tik dūsauji liūdnai ir pratisai,
Užjausdamas beširdį savo poną...

Man sako tavo aimana gaili,
Kad laimė liko ten — toli toli!

51

Apsnūdusiam, tingiajam savo bėriui
Už jautrią širdį ačiū aš tariau.
Kokia prasmė dabar jam bėgti spėriai?
Ateis dar laikas pajudėt vikriau!

Galbūt pas mano mylimą abudu
Mes greit keliausim zovada šaunia.
Bet aš negirsiu gero tavo būdo,
Nors neštumei kaip viesulas mane!

Ar mano troškimus tu pasivytum,
Kai, plykstelėję gyva ugnimi,
Jie lyg žirgai, liepsningai žvengdami,
Bekraščiais toliais lekia — ir tarytum

Tau sako: — Mielas bėri, lik čionai,
Pirmyn mus neša ilgesio sparnai!

52

Aš — lyg turtuolis, pilnas netikrumo,
Naudotis savo laime nedrįstu:
Kad neatbuktų ašmens malonumo,
Aš ją laikau dažniausiai po raktu.

Ir su švente žmogus juk apsipranta,
Užtat jos mus aplanko taip retai;
Užtat retai kur spindintį briliantą
Brangiųjų perlų vėriny matai.

Taip ir tave lyg lobį nuostabiausią
Tesaugo Laiko sandari skrynia,
Lai niekada smalsi širdis neklausia,
Kada tu vėl sušvisi prieš mane.

Tik vieną mirksnį aš tavim džiaugiuosi —
Ir laukiu vėl, kada mane paguosi.

53

Kokioj gi stichijoj esi tu gimęs,
Jei atspalvių ir bruožų įvairių
Turi daugiau negu drauge visi mes?
Juk vieną tik šešėlį aš turiu.

Ką reiškia prieš tave skaistus Adonis
Ir jo grožybė amžinai jauna?
Kokiais kerais tu apkerėjai žmones
Kaip kitados gražioji Elena?

Dosnumo tau galėtų pavydėti
Našus Ruduo, Pavasaris — spalvų,
O Vasara ir jos laukai saulėti —
Giedrumo. Viskas tavyje žavu!

Turi tu širdį draugišką... Deja,
Aš nežinau, su kuo palygint ją!

54

Dešimteriopai vertiname grožį,
Jei siela jo kaip krištolas tyra.
Juk mes taip mylim pilnažiedę rožę
Už kvapą, kurs jai suteiktas yra.

Galbūt ugningai žydintis erškėtis
Toks pat, kaip rožė, sodrus ir dygus,
Galbūt iš tolo mėgsta juo gėrėtis
Išgaidrintas pavasario dangus;

Tačiau į jį retai kas žvilgsnį meta,
Ir jis numirs, kai dvelktelės žiema.
O rožė prakilni, net mirdama,
Išsaugo savo svaigų aromatą.

Kai amžinai užmerksi tu akis,
Šie posmai grožio dvasią išlaikys.

55

Karališkos kolonos marmurinės
Trapesnės už eiles, kur nuolatos
Tu gyvas būsi: ateities gadynės
Jų niekad amžių dulkėm neužklos.

Paminklai kris nuo priešo kalavijo,
Žus pastatai nuo maišto ir ugnies,
O tavo vardas pražūties nebijo —
Nei karas, nei liepsna jo nepalies.

Tu tarp žmonių garsėti nepaliausi,
Tave aplenks nykioji užmirštis,
Ir palikuonys mūsų tolimiausi
Apie tave su meile paskaitys.

Kol šiam pasaulyje gyvybė verda,
Tegu kiekvienas girdi savo vardą!

56

Atbuski, meile! Argi nežinai,
Kad nuraminti troškulį ar alkį
Mes galime savy tik laikinai?
Tad geluoniu aštriu man širdį gelki!

Šiandieną tavo žvilgsniai alkani —
Pasotinti visai, o ryt iš naujo
Tu saldžią meilės ugnį malšini,
Kuri staiga suaudrino tau kraują.

Tegul išsiskyrimo valanda
Tau primena platybę okeano,
Kad žvelgtų mano akys visada
Tenai, kur pasiliko meilė mano,

Lai primena ji žiemą, po kurios
Mielesnė saulė vasaros kaitrios.

57

Aš tavo tarnas. Aš budžiu prie durų,
Spėliodamas, kada pašauksi tu.
Kad tik kaip nors prastumčiau laiką niūrų!
Kad tik pamotum vėlei man pirštu!

Žiūriu į nepaslankią ir nuobodžią
Rodyklę, ją stebiu ilgai ilgai
Ir nemetu likimui pikto žodžio,
Kai tu man pasišalint įsakai.

Neduodu niekados pavydui savo
Smalsaut, kur tu buvai, su kuo mateis,
Bet aš norėčiau bent pabūt su tais,
Kas vienu oru su tavim alsavo!

Ne, meilės būdo niekas nepakeis:
Jinai visus paverčia neregiais!

58

Apsaugok, viešpatie, kad leisčiau sau
Domėtis tavo pomėgiu kiekvienu!
Aš tavo valios vergiškai klausau
Ir laukiu nekantraudamas naujienų.

Tik mostelėk iš tolo,— ir tuojau
Skubu aš pas tave akis nudelbęs,
Išlieti skausmą trokštu, bet bijau:
Man niekas kančiose nebepagelbės.

Man tavo norai ir geismai — šventi.
Nenumanau, kada ir kur tu eisi.
Tu juk turi neginčijamą teisę
Net nuodėmes atleisti sau pati.

Many liepsnoja pragaras... Bet aš
Kenčiu ir laukiu, ką lemtis atneš.

59

Jei visa, ką regiu ir ką girdi tu,
Pasaulyje jau buvo kitados,—
Kam sukti galvą be jokios naudos
Ir vėl gimdyti tai, kas pagimdyta?

Lai praeitin pažvelgus atmintis
Penkis šimtus apskrieja saulės ratų,
Kol knygoje, pageltusioj nuo metų,
Jinai paveikslą tavo pamatys.

Tuomet žinosiu, ar stebuklą tokį
Mokėjo žmonės vertint lig manęs,
Katras katrą mes esame prašokę,
O gal, ko gero, stovim vietoj mes...

Esu aš nemažai poetų skaitęs:
Jie garbino daug menkesnes dievaites!

60

Kaip vandenynas bangą po bangos
Į akmenuotą krantą nuolat rita,
Taip nenutrūkstamai, be atvangos,
Viena minutė skuba paskui kitą.

Žiūrėk, vaikystės jaunatis graži
Brandžia ir aiškia pilnatim jau tapo,
Bet Laikas ją nudildė pamaži
Ir stumia apsiblaususią į kapą.

Jis tau raukšles įbrėžia kaktoje,
Sudarko margą rūbą grožio jauno
Ir visa, kuo didžiavos žmonija,
Aštriu dalgiu lyg sausą žolę pjauna.

Bet mano posmų jis nepalytės —
Tau nėr ko būgštaut atšiaurios mirties!

61

Ar tu esi kalta, kad tavo veidas
Neduoda man nakčia sudėt akių,
Kad, prie pagalvio mano nusileidus,
Veji sapnus tu nuo vokų sunkių?

Nejau pažvelgt į mano begėdystę
Panūdo tavo siela pavydi,
Nejau liepei tu jai čionai atklysti,
Nes mano kėslus perprasti geidi?

Mane tu myli. Tavo meilės jėgą
Žinau gerai. Bet tai ne ji — o, ne! —
Tai mano meilė man išblaško miegą
Ir verčia amžinai budėt mane.

Ar snaust galiu, kai nėr tavęs arti,
O mano laime džiaugiasi kiti?

62

Save aklai aš myliu. Ši aistra
Užtemdė man visai akis ir protą.
Aš negaluoju. Ir vilties nėra
Pagydyt mano sielą sužalotą.

Man kažkodėl vaidenas, kad esu
Ir doras, ir dailus kaip niekas kitas,
Nelyginant aš būčiau iš tiesų
Gražuolis ir šaunuolis nematytas.

Tačiau, išvydęs veidrodžio stikle
Kraupias raukšlių duobes ir žvilgsnį blausų,
Aš pastebiu su širdgėla gilia,
Jog tas subliūškęs veidas man priklauso...

Turbūt aš pamiršau patsai save,
Susižavėjęs tavo jaunatve.

63

Kada beširdis Laikas taip kaip man
Tau kaktą išvagos ranka gruoblėta,
Kada kasdien, kas valandą kapan
Akla senatvė stums tave iš lėto,

Kai tavo grožio saulė nusileis
Ir metai užgesins jaunystės ugnį,
Kada klaidžiais gyvenimo keliais
Prieisi amžinos nakties bedugnę,—

Tuomet turėti ginklą aš geidžiu,
Kuriuo atremt galėčiau Laiko smurtą
Ir tuo būdu nuo smūgių jo skaudžių
Apsaugoti brangiausią savo turtą:

Meilingų mano posmų skambesy
Tu būsi vis tokia, kokia esi!

64

Mačiau, kaip Laiko atšiauraus ranka
Paverčia dulkėm galingiausią mūrą,
Kaip sutrupa senovės prabanga
Ir ilgaamžė geležis sugūra;

Mačiau, kaip jūra potvyniu plačiu
Į sausumą sau godžiai kelią skina,
O žemė jai atsako tuo pačiu
Ir braunasi tolyn į vandenyną.

Mačiau, kaip laimė kinta nuolatos,
Kaip viską niokoja Mirtis besotė.
Nejaugi ji nepagailės ir tos,
Kurią taip myliu? Liūdna pagalvoti...

Kol meilės lobis toks yra trapus,
Tol galo mano sielvartui nebus!

65

Jei plieną ir granitą Laikas griauna,
Jei žemė ir vanduo — neamžini,
Tad kaip, o, kaipgi grožio žiedą jauną
Tu nuo mirties apginti ketini?

Kaip tau išsaugot rožės aromatą,
Jei mūsų priešas, Laikas pavydus,
Naikina žemėj visa, ką tik mato —
Akmens pilis ir žalvario vartus?

Šiurpi mintis! Prieš Laiką — mes bejėgiai.
Kas deimantą paslėps nuo pražūties?
Kas drįs pastoti kelią metų bėgiui
Ir tuo išgelbės grožį nuo mirties?

Tokios jėgos nėra... Tačiau, man rodos,
Įamžins mano meilę raidės juodos.

66

Mirties šaukiuosi širdžia nukamuota,—
Aš pavargau žiūrėt, kaip Menkysta
Ant karžygio lavono kelia puotą,
Kaip niekinama priesaika šventa,

Kaip drabstoma purvais Garbė auksinė,
Kaip jungą velka Laisvė išdidi,
Kaip mėtos Gėda dvokiančiam šiukšlyne,
Kaip kilnūs ryžtai smaugiami širdy,

Kaip dūsta didis talentas vergijoj,
Kaip spardo mulkis meno stebuklus,
Kaip pataikauja Gėris nebylus
Išpuikusios Niekšybės despotijai...

Aš mirt geidžiu, aš neturiu jėgų,—
Tiktai tave palikti man baugu.

67

Kodėl, į nešvankybę pasinėręs,
Be gėdos ir garbės gyvena jis,
Kodėl siaubingom savo ydom gėris
Ir dangsto jas lipšnumo gėlėmis?

Kam, įgimtąjį žavesį užgožęs,
Jis įmantrybių vaikos negyvų?
Ir kam tos svetimos, dirbtinės rožės,
Tarytum būtų maža jam savų?

Atrodo, kad jo kraujas toks išbalęs,
Jog nenutvieskia veido niekada...
Tad negi mūsų motina Gamta
Jį sudoroti nebeturi galios?

Jai gaila atsisveikinti su tais,
Kuriuos jinai taip lepino kadais.

68

Jo veidas — lyg ir tolimas šešėlis
Tų niekad negrąžinamų laikų,
Kada laisvai žydėjo grožio gėlės
Ir niekas jų nedergė teptuku,

Kada kapuos gležnų auksinių sruogų
Nedorėlio ranka negrobė dar
Ir negyvais trofėjais gyvą žmogų
Dabinti nesiryžo kaip dabar.

Jo skruostuose rami šviesa plevena,
Lyg atšvaistė vidinės šilumos,
Jo žavesiui tyram nereikia meno,
Jo vasarai netrūksta žalumos.

Tegu pamato išsipustęs melas,
Koks buvo tikras grožio idealas!

69

Žinau, kad tavo povyzoje nieks
Neras mažiausio krislo nei taškelio,
Kad net aršiausias priešas nepajėgs
Atremti tavo žvilgsnio visagalio.

Kiekvienas grožį liaupsina, kada
Pamato tavo angelišką veidą.
Tačiau girdėt kitoniška gaida,
Kai tavo sielos knygą jis pasklaido.

Darbai — geriausias veidrodis širdies,
Nėr dvasios gėriui tobulesnio mato.
O tu smagiai ir tarp usnių jauties,
Kurios nustelbia rožių aromatą.

Žvelk, tavo sodas greit užžels visai,
Nes dievo valiai paliktas jisai...

70

Ne tu kalta, kad šmeižiama esi:
Už savo grožį reik mokėti brangiai.
Iš tolo jį tuoj pastebi visi
Tarytum juodvarnį žydroj padangėj.

Ko tau bijoti dėl garbės? Jinai
Skaisčiau dar spindi nuo žmonių pavydo.
Saldžiausią vaisių puola kirminai,
O tavo jaunos dienos tik pražydo.

Ne vienas kautynes laimėjai tu,
Išvengei sumaniai ankstyvų spąstų.
Bet joks išminčius būdo tau nerastų,
Kaip apsigint nuo apkalbų piktų!

Jei ne tie smulkūs debesys kasdieniai,
Tau lenktųsi visi kaip karalienei!

71

O, neliūdėk, kai varpas nuobodus
Praneš tau, kad pas kirmėles keliauju,
Kad pabaigiau gyvenimo vaidus
Ir greitai gal pavirsiu dulkių sauja.

Kai nebebus manęs, pamiršk tuojau,
Kad tau buvau toks artimas ir mielas...
Juk aš tave taip myliu, jog bijau
Skausmu sudrumst ramybę tavo sielos.

Bet jeigu pamatysi tu kada
Eiles, kurias man įkvėpei šiandieną,
Tu stenkis negalvoti apie tą,
Kuris seniai gulės jau po velėna.

Nedūsauk veltui, ašarų neliek:
Tavęs pasaulis nesupras vis tiek...

72

Idant tavęs pasaulis nepriverstų
Sakyt, kodėl buvau aš tau brangus,
Tu mūsų meilės nebekelk iš karsto,
Pamiršk visai, kad buvo toks žmogus.

Silpnybių manyje yra be galo,
Ir jei užeis apie mane šneka,
Turėsi griebtis išganingo melo,
Nes girti draugą tau nebus už ką.

Tavoji meilė nebyli lai būna,
Be pagyrimų, paniekos vertų,
Lai mano vardą ir bežadį kūną
Vienam kape palaidoja kartu!

Man gėda savo posmų. Aš gailiuos,
Kad juos rašiau, o tu skaitysi juos.

73

Tą metų laiką tu regi many,
Kada nutildo savo giesmes paukščiai,
Kai medžiai styro tylūs, rūškani
Ir byra lapai, virpčiodami baugščiai;

Tu vakaro žaras many regi,
Kai vaiski saulė poilsio jau skuba
Ir kai mirties sesuo — naktis niūki
Ant žemės kloja savo tamsų rūbą;

Negyvą liepsną praeities manos,
Kuri tiek daug jaunų geismų prarijo,
Regi tu manyje lyg pelenuos
Vos jaučiamą gruzdėjimą žarijų;

Žinau: tu viską manyje matai —
Ir myli dar labiau mane už tai...

74

Kai būsiu ten, iš kur nėra sugrįžęs
Nė vienas iš gyvųjų niekados,—
Nei marmurinis antkapis, nei kryžius
Tau šių eilučių mano neatstos.

Tegu bejausmė žemė godžiai ima
Niekingą duoklę mano palaikų!
Aš savo sielą, savo įkvėpimą
Tau, vienai tau teisėtai palieku.

Tau atiteks tatai, kas neišnyko
Ir po mirties, ką aš turiu brangaus,
O rūškana Mirtis grimzles tegaus,—
Tai, ko nepaėmė ranka plėšiko.

Gyvybės mano nutraukta gija
Lai nenutrūksta tavo širdyje!

75

Tu mano sielą vėl atgaivinai
Lyg vasaros lietus bevaisę plynę!
Apie tave galvoju amžinai
Tartum šykštuolis apie aukso skrynią.

Tai sėdi jis pats vienas su žvake
Prie savo skaisčiai spindinčio aruodo,
Tai nori jį vogčia užkast miške,
Tai jį visiems didžiuodamasis rodo.

Taip, alkanus pasotinęs geismus,
Aš badmiriauju vėl be meilės peno.
Ir mano protas nuolat neramus,
Nes tavo vien džiaugsmais jisai gyvena.

Iš ryto aš jau pergalę švenčiu,
O naktį mirštu nuo baisių kančių...

76

Kodėl naujai prabilti nedrįstu
Ir nuolatos dainuoju vis tą patį?
Kodėl neieškau derinių keistų,
Kokių dar niekas ligi šiol nematė?

Kiekvienas mano žodis tau tiek daug
Apie mane papasakot galėtų!
Bet sąskambių retų iš jo nelauk,
Nereikalauk gudrybių negirdėtų.

Juk aš tiktai nauju rūbu dangstau
Žodžius, gerai pažįstamus nuo seno:
Tai, ką rašau,— rašau aš vienai tau
Ir vien apie tave, brangioji mano.

Nes meilė — taip kaip saulė danguje —
Kas dieną ta pati ir vis nauja!

77

Tiksėdamos minutės laiką skaito,
O veidrodis tau sako: žilas tu.
Kad tavo mintys vėjais nenueitų,
Paskleiski jas ant puslapių baltų.

Greitasis Laikas neaplenkia nieko;
Kur tykiai bėga jis — nežino nieks.
Gilių raukšlių, kurias jisai palieka,
Jokia jėga išlygint nepajėgs.

Tai, ką galvoji tu, ką akys mato,
Kas veikiai tau išdils iš atminties,
Ant popieriaus išklok: po daugel metų
Tau brangūs bus vaikai tavos širdies.

Užuomarštyje ilgąmet išnykę,
Jie ateity pravers ne vieną sykį.

78

Tave vadinti Mūza įpratau,
Ir, sekdami manim, visi poetai
Dabar taipogi lenkia galvą tau,
Akis tavąsias giria neregėtai:

Jos suteikė apsnūdėliui sparnus,
Prižadino sustingusią vaizduotę,
Didybei davė polėkius kilnius
Ir kurčnebylį privertė dainuoti.

Aš įkvėpimo vien tavy semiuos,
Tu iš širdies išskėlei man ugnelę...
Kitiems gi dainiams tu tik rodai kelią,
Aukštesnio meno mokydama juos.

Grubi ir neįgudus plunksna mano
Tarnauja tau. Nėra man kito meno!

79

Kadais tik man buvai tu maloninga
Ir mano pilkus grakštinai posmus.
Bet kaip šiandieną užmojo man stinga,
Manosios mūzos balsas koks kimus!

Žinau, kad veltui paramos prašau ją.
Skambesnio žodžio tu nusipelnei.
Juk tai, ką tau poetas atnašauja,
Pačioj tavy surado jis seniai.

Iš tavo elgesio jisai pagrobė
Dorybę — ir ja papuošė tave;
Susiviliojo šypsena žavia,
Pavogęs tau nuo veido šitą lobį.

Jo dovana — skatiko neverta,
Nes jis tau moka tavo moneta!

80

Kada, netekęs žado, pagalvoju,
Koks milžinas, koks talentas puikus
Tau skiria savo giesmes,— aš geruoju
Prieš jo didybę sudedu ginklus.

Bet ant bangų bekraščio okeano
Ne vien galingi supasi laivai.
Audrų nugairintas luotelis mano
Juk irgi nardo tarp vilnių laisvai.

Aš pasikliauju tavo tik malone,
Tik jos dėka paviršiuje laikaus.
O jis be baimės leidžias į kelionę
Toli toli nuo kranto atvangaus.

Kas jam — silpnutė meilės eldija!
Lai vėtra į uolas sudaužo ją...

81

Ar tu mane palaidosi, ar aš
Tave duobėn be laiko palydėsiu,—
Šlovė tavoji žemėj nesutreš,
Kada grabe miegosiu tarp trūnėsių.

Aš pasmerktas užuomaršai esu.
Dings atminimas mano lyg šešėlis.
O tavo vardas akyse visų
Bus gyvas, lyg iš kapo prisikėlęs.

Tu mano eilėse nemirsi, ne!
Kai tie, kurie alsuoja dar šiandieną,
Bus dingę jau,— kiti skaitys mane,
Ir garsas tavo juos pasieks vis viena.

Tu mielas būsi lūpoms ir širdims,
Kurios šiame pasaulyje dar gims!

82

Su mano mūza tu nesužadėtas
Ir pervertini tas gražbylystes,
Kuriom ne vienas šių dienų poetas
Apvainikuoja savo knygutes.

Aš — dulkė prieš tave, nes tavo protas
Toks pat, kaip tavo veidas nuostabus.
Užtat ir eilės, mano dovanotos,
Turbūt per daug senoviškos tau bus.

Pasiieškok naujovių, drauge mano!
Bet atvira bičiuliška šneka
Po prašmatniausių pagyrimų tvano,
Tikiuosi, bus miela tau ir sveika.

Geriau palik išblyškėliams dažus,—
Tu ir be jų pakankamai gražus!

83

Tavy man viskas taip gražu atrodė,
Jog nedrįsau pridėti ką daugiau.
Užtat poeto liaupsinamą žodį
Bereikalinga prabanga laikiau.

Aš savo polėkį žabojau tyčia,
Kad be jokių tuščių papuošalų
Didybę tavo visą atstatyčiau,
Kurią kiti padailina melu.

Tačiau į mano meilę mažakalbę
Tu atsakei rūstybe, kaip matau.
Tave daug dainių nemirtingu skelbia,
O iš tikrųjų kasa duobę tau.

Vien tavo žvilgsny — tiek jėgos kilnios,
Kiek nėr visuos jų meno kūriniuos.

84

Taip, tu esi tik tu! Ar gali būti
Aukštesnis pagyrimas negu šis?
Kas jį pranokt įstengs ir nors truputį
Ryškiau paveikslą tavo nupaišys?

Tas blogas dainius, kas herojui savo
Bent kiek naujų dar laurų nepridės.
Tačiau šlovė tik tą apvainikavo,
Kurs tiesą tau pasakė iš širdies.

Jis davė tavo tikrąjį portretą,
Gamta tepasikliaudamas tvirtai;
Sau pagarbą jis pelnė negirdėtą
Ir buvo dosniai giriamas už tai.

Tau pataikūnų choras saldžiai gieda.
Bet jie orumui tavo daro gėdą!

85

Kukli, neiškalbinga mūza mano
Retai kada prašnekina mane.
Kiti tuo tarpu kaip tiktai išmano
Liaupses tau žeria plunksna auksine.

Gerai, kad jų toksai šmaikštus liežuvis!
O aš, išgirdęs jų skardžius balsus,
Nuobodų „amen" amžinai šaukiu vis
Tarytum kaimo kunigas tamsus.

„Taip! Iš tiesų!" — kartoju aš be galo,
Kada jų himnai liejasi srove.
Bet mano jausmuose nėr jokio melo:
Aš nežinau, kaip šlovinti tave.

Kitus pagerbki už jų skambią lyrą,
Mane — už nebylumą jausmo tyro.

86

Gal žodis jo, lyg burė išdidi
Skrendąs aistringai paskui tavo šlovę,
Sumanymus užsmaugė man širdy
Ir viltį net iš jos gelmių išrovė?

O gal jo išmintis, kuriai dievai
Tiek nemirtingų strofų padiktavo,
Mane prieš jį paklupdė taip lengvai
Ir pribloškė baisia galybe savo?

Ne, tai ne jis ir ne kilni dvasia,
Kuri pas jį nakčia draugingai lankos,
Pasėjo siaubą mano mintyse
Ir plunksną ištrenkė iš mano rankos.

Bet jeigu jo visa jėga — tavy,
Aš — baigtas, mano posmai — negyvi...

87

Sudie! Matau, jog tu ne man skirta.
Aš per ilgai naudojaus meilės teise.
Tu didesnės garbės buvai verta
Ir nieko neskolinga man jauteisi.

Džiaugiaus tavim kaip dovana dangaus
Ir stengiaus negalvot apie rytojų.
Tad kas yra šiandieną nuostabaus,
Jei vienu gaistu visko aš nustoju?

Nors tu manęs beveik nepažinai,—
Geraširdystę rodei man beribę,
Dabar turiu grąžinti brangenybę,
Kurią esu aš gavęs dovanai.

Sapnuos jaučiaus nepaprastas galiūnas,
Tačiau atbudęs netekau karūnos...

88

Tada, kai mūsų išsiskirs keliai
Ir tu pradėsi niekint mano vardą,
Aš tavo garbę ginsiu atkakliai,
Nors tektų prieš save pakelti kardą.

Many silpnybių begalės yra,
Ir jeigu drįsčiau jas aikštėn iškelti,
Pasmerkčiau pats save ir — būk tikra! —
Nuimčiau nuo tavęs bet kokią kaltę.

Aš neieškojau pergalės pigios
Ir pripažįstu: mūšį tu laimėjai.
Bet aš dėl šito dvigubai džiaugiuos,
Nes atiteko tau visi trofėjai.

Tu man tokia brangi, jog sutinku
Pakelt vardan tavęs ne tiek aukų!..

89

Tu jau mane palikti pasiruošus,
Tik vis nesugalvoji priežasties...
Prašau, sakyk, jog tau atrodau luošas —
Ir aš pradėsiu šlubinėt išties.

Kai, radus pasiteisinimui progą,
Į mano ydas rodysi pirštu,
Aš tyčia prikalbėsiu tau tiek blogo
Apie save, kad man dėkosi tu.

Pasidarysiu svetimas tau greitai,
Nebeprieisiu prie tavęs arti.
Net tavo vardas mylimas ir saitai
Senos draugystės — tuoj bus pamiršti.

Aš imsiu pats savęs nekęsti klaikiai:
Nemielas man tasai, ką tu prakeikei.

90

Jei mesi tu mane, tai mesk dabar,
Kai man likimas vien nelaimes neša,
Kančių taurėn nuodų įpilki dar,
Tik, dieve gink, ne paskutinį lašą!

Daryk ką nori, kad tiktai lemtis
Iš pasalų man smūgio nesuduotų!
Lai viesulinga, nerami naktis
Neužsibaigia rytu darganotu!

Palik mane dabar, o ne tada,
Kai smulkios bėdos bus jėgas pakirtę.
Tegul iš karto atslenka bėda,
Kuriai nebegalėčiau atsispirti;

Nes kol aš tau bent kiek brangus esu,
Tol niekas man pasauly nebaisu!

91

Vieni didžiuojas savo pinigais,
Kiti — kilme ar apdarais madingais,
Kiti vėl — šunimis, ristais žirgais
Ar sakalais, treti — pečiais galingais.

Kiekvienas mūsų turi šį ar tą,
Kas miela jam ir traukia jį savaime.
Bet man dalia kitoniška skirta,
Dar nematyta, ypatinga laimė.

Aukšta kilmė, žirgai ir sakalai
Ir brangūs lobiai, kurie auksu žėri —
Ko jie verti? Sutikčiau aš mielai
Juos atiduot už tavo meilės gėrį.

Be jo pasauly būtų taip nyku!
Netekęs jo, aš visko netenku.

92

Atstumk mane, būk man šiurkšti, nuožmi,—
Vis tiek ligi mirties tu būsi mano!
Esu aš gyvas vien tik tavimi,
Numirčiau aš be tavo meilės peno.

Kas bus, tas bus. Kam sukti galvą sau
Ir veltui širdį audrinti neramią?
Nuo tavo norų aš nepriklausau,—
Man vienas tavo smūgis mirtį lemia.

Jokia apgaulė tavo neatneš
Nusivylimo rūsčiai mano dvasiai.
Graži lemtis! Tave mylėjau aš
Ir dėl tavęs galiu numirti drąsiai.

Nėr laimės be dėmės. Apgauk mane,
Bet taip, kad aš sakyčiau: „Nežinia...“

93

Gyvensiu kaip tasai, kurs nenuvokia,
Jog priesaiką sulaužė jam žmona.
Nors tu širdim pasidarei kitokia,
Bet man skaisti atrodai ir gryna.

Pikti darbai ir užgaidos gėdingos
Palieka antspaudą žmonių veiduos.
O tavo žvilgsnis — giedras ir laimingas,
Pagieža jo nedrumsčia niekados.

Paties likimo taip, matyt, nuspręsta,
Jog aš lyg aklas tavimi tikiu.
Ar kas įžvelgtų tavo sieloj klastą,
Jei tau tetrykšta meilė iš akių?

Esi graži kaip rojaus obuolys.
Kiek negandų visokių slėpė jis!

94

Kas gali bloga padaryt kitam,
Bet užmačių tokių nėra širdy jo,
Kas savo ryžtą primeta bet kam,
Tačiau pagundų lyg uola nebijo,—

Tą žemė ir dangus, abu išvien,
Malonėm savo stengias apiberti,
Tas kopia nepaliaujamai šlovėn
Ir jaučia savo žmogiškąją vertę.

Nors trumpas amžius kvepiančios gėlės,—
Kiekvieną žavi vasaros gražuolė!
Bet jeigu ją koks antkrytis užpuolė,
Jos grožį veikiai usnys nugalės.

Kur kas mielesnė piktžolė nuodinga
Už lelijas, kurių net kvapas dingo.

95

Tu savo gėdą žavesiu dangstai.
Deja! Taip kaip radastui kirminėlis,
Naikinantis grožybę jo slaptai,
Tau kenkia nedorų darbų šešėlis.

Bjauroja tavo garbę paskala,
Po tavo sielos užkaborius nardo.
Bet nešlovė mums darosi miela
Nuo vieno palaimingo tavo vardo.

Kiek nešvankybių gaubia įvairių
Tas apgaulus nekalto grožio šydas!
Kur slypi pragaištingos tavo ydos,
Jei akyse aš jų neįžiūriu?

Būk atsargi: be priežiūros rūdija
Net ir kiečiausi ašmens kalavijo.

96

Vieni tave už nerimtumą bara,
Kiti vėl gėris tavo jaunatve.
Bet ne mažiau už bloga kaip už gera
Visi nenorom garbina tave.

Ant piršto vainikuotos karalienės
Blizgutis tviska deimantu kilniu.
Taip lygiai tavo aimatos kasdienės
Dorybėm virsta akyse žmonių.

Kiek kaimenių bematant išretėtų,
Jei vilkas pasiverstų avele!
Kiek pridarytų eibių neregėtų
Nežinoma tavų kerų galia!

Bet jų saldžiom pagundom netikėk,
Jei mano meilė tau brangi bent kiek.

97

Aš lyg be saulės be tavęs jaučiausi,
Ir man atrodė, kad aplink žiema,
Kad siautėja visur speigai pikčiausi,
Kad žemė — begalinė dykuma.

Tuo tarpu švietė vasara saulėta.
O kai nuvyto jos puošni gėlė,
Dosnus ruduo atpėdino iš lėto
Lyg kūdikio belaukianti našlė.

Į stebuklingas dovanas rugsėjo
Kaip į našlaičius aš liūdnai žvelgiau:
Kai nėr tavęs, man saulė patamsėja,
Lakštutės nebegieda man daugiau.

O jei sučirpsi kur paklydę paukščiai,
Išblyškę medžių lapai virpa baugščiai...

98

Mes išsiskyrėm tuo metu, kada
Gegužis audė margą skraistę savo,
Kai juokės atjaunėjusi gamta
Ir net Saturnas šoko ir dainavo.

Tačiau manęs nedžiugino visai
Nei rožių tvaskančių kerai raudoni,
Nei saulė, nei lakštingalų balsai —
Vasarvidžio naktų saldi svajonė.

Leina, balta kaip sniegas lelija
Šypsojosi, linguodama nuo vėjo,
Bet mano žvilgsnis rūškanas joje
Vien tavo blankų atšvaitą regėjo;

Aš vien tavęs ieškojau tarp žiedų,
Man tebebuvo šalta ir gūdu...

99

Aš nupeikiau pavasario žibutę:
Kam iš tavęs tiek dovanų retų
Pasiglemžė jinai ir nori būti
Skaistesnė ir svaigesnė negu tu.

Lelijos vagia tavo rankų grožį,
Mairūnuose — tavų plaukų spalva.
Iš gėdos dega purpurinė rožė,
Iš baimės bąla sesė jos gelsva.

O toji, rausvažiedė, tau nuo lūpų
Pagrobė kvapą dangišką... Tačiau
Bevagiliaujant kirmis ją užklupo
Ir nori nugalabyt kuo greičiau.

Žiūriu ir suskaičiuoti negaliu
Margų plėšikių — kvepiančių gėlių!

100

Ko nutilai tu, mūza lengvapėde?
Seniai jau bešnekėjai apie tą,
Kurs tiek jėgų tau davė. Ko negiedi
Jam himnų? Gal tu niekais užimta?

Ilgai tu, mano mūza, dykinėjai.
Prabilki vėl jausmingai ir gražiai!
Dainuok didžiajam savo įkvėpėjui,
Kuriam puikių tiek posmų parašei.

Pažvelk į veidą jo — ir jei paliko
Nuožmusis Laikas pėdsaką jame,
Tai žodžio kardu persmeik išdaviką,
Sulygink jo galybę su žeme!

Įamžink tą, kurio darbams lenkies —
Ir dalgis giltinės jo nepalies.

101

O, vėjavaike mūza, ko taip tingi
Pašlovint grožį, lydimą tiesos?
Priklauso tam šie gėriai stebuklingi,
Kuris ir tavo vertas padėkos.

Tu atsakysi man, be abejonės:
„Nemėgsta grožis blizgių ir dažų;
Nereikia tiesai niekieno malonės.
Kas tobula — tai gera ir gražu.“

Lai tavo įkvėpimas išsilieja
Galingai ir laisvai. Tylėt gana!
Lai pergyvena nemari daina
Auksinį jo didybės mauzoliejų.

Į darbą, mūza, kad šlovė skaisti
Taip kaip dabar jam šviestų ateity!

102

Bijau aš apie meilę prasitarti,
Nors vis labiau kasdien ilgiuos tavęs.
Tasai gėdingai smukdo meilės vertę,
Kas ją lyg prekę neša į gatves.

Aš daug sukūriau tau dainų visokių
Tada, kai meilė buvo mums nauja:
Lakštingala, nakties dievaitė, suokia
Tik vasaros džiaugsmingos pradžioje.

Ji žino, kad žmogus priprastų greitai
Prie žavesio jos muzikos liūdnos,
Todėl jinai nutildo gyvą fleitą,
Aidėjusią iš medžių tankumos.

Taip lygiai aš pritildau savo dainą,
Nujausdamas, kad jau ruduo ateina...

103

Nors mano mūza ir labai gaji,
Bet veltui triūsti nebeturi noro:
Prie to, ką tavyje surado ji,
Negalima pridėti nieko doro!

Nepeik manęs, kad aš toks negrabus,
Nelauk iš vargšės mūzos pagyrimo:
Į veidrodį pažvelk — ir aišku bus,
Dėl ko nūnai jos įkarštis aprimo.

Vienintelį aš tikslą teturiu —
Paveikslą tavo skaistų nutapyti,
Bet vis bijau žodžiu neapdairiu
Iškreipti kokį bruožą jo mažytį.

Nublanksta mano išmonė prieš tai,
Ką pats tu savo veidrody matai!

104

Greitieji metai pralekia po metų,
Bet tu esi graži kaip kitados.
Jau trečiąkart Žiemos ranka nukrato
Nuo medžių rūbą vasaros karštos,

Jau trečiąkart, numetę sunkų vaisių,
Liepsnoja sodai rudenio liepsna,
O tu žydi, žaliuoji kaip kadaise,
Tartum gegužis kvepiantis jauna.

Taip, mes nejaučiam, kaip rodyklę juodą
Iš lėto stumia laikrodis ratu...
Aš vėl tave regiu, ir man atrodo,
Kad niekad niekad nenuvysi tu,

Nes tavo grožis dvelkimu šiltu
Seniai išsklaidė rudenį nuobodų.

105

Ne, stabmeldžiu tu nevadink manęs!
Ne, nesakyk, kad garbinu aš stabą.
Aš savo giesmes giedu jam švelnias
Ir apie jį dainuosiu ligi grabo.

Esu ramus, nes aš žinau, kad ryt
Toks pat jam būsiu mielas kaip šiandieną.
Tad ką gi dar galėčiau pasakyt?
Menu aš jį akimirksnį kiekvieną.

„Jis geras! Jis puikus! Jis neapgaus!“ —
Kartot visokiais būdais nesiliauju
Ir jį tolydžio aukštinu iš naujo,
Nes nėr pasauly kito, jam lygaus.

Geraširdystė, grožis ir dora
Dabar jame įkūnytos yra!

106

Kai riteriai, prieš tiek gadynių mirę,
Prabyla vėl iš amžių tolimų,
Kada jų damų grožį dainiai giria
Ir aš galvoti apie jas imu,—

Man rodos, jog tos lūpos, rankos, kojos
Ir tie plaukai, apie kuriuos skaitau,
Naujų laikų legendose kartojas
Ir ištisai priklauso vienai tau.

Tai juk tave poetai atvaizdavo
Ir pranašiška savo akimi
Mėgino, patys to nejausdami,
Įžvelgti būsimą paveikslą tavo.

O mes, tave pamatę iš arti,
Be žado stovim, stabo ištikti...

107

Nei mano nuogąstavimai migloti,
Nei įžvalgaus mąstytojo galva
Negali šiuo metu tikrai žinoti,
Ar mano meilė žus, ar liks gyva.

Ūmai užtemęs, mėnuo šviečia vėlei,
Nors pranašai mus gąsdino tik ką...
Pradingo abejojimo šešėliai,
Alyvmedžiai vėl žydi. Bus taika!

Dabar mirtis man nebereiškia nieko:
Nemiršta meilės įstabi dvasia
Ir šimtmečiams gyventi pasilieka
Nutilusio poeto eilėse.

Suduš tironų sostai, kris karaliai,
Bet tu nepasiduosi laiko galiai!

108

Kas man daryt, jei protas nenutuokia,
Kaip dievinti tave? Kokie kerai
Man tokius duos vaizdus ir aistrą tokią,
Kad būtų jie verti tavęs tikrai?

Nepyk, brangus bičiuli, kad nuobodžiai
Tariu vien tavo vardą visada;
Neišradingi, blankūs mano žodžiai
Kasdien tie patys kaip sena malda.

Tačiau nesensta amžina draugystė,
Nepavojingos jokios raukšlės jai,
Nes ji negali niekuomet nuvysti
Ir nuolatos pražysta vis naujai.

Draugystė nerūdija metų bėgy,
Pati mirtis prieš ją yra bejėgė.

109

Nejaugi dėl manęs tu abejoji?
Ne, niekam aš kitam nesilanksčiau!
Aš atsidavęs tau. Širdis manoji
Su tavimi suaugus kaip anksčiau.

Manęs nepakeitė laikai ir žmonės.
Nuplovęs nuo savęs visas dėmes,
Vėl tavo aš. Pasibaigė klajonės.
Tuoj mano laivas inkarą įmes.

Kada aplinkui tiek pagundų šėlo
Ir mano kraują degino geismai,
Nė karto aš nepuoliau taip žemai,
Kad pražudyčiau tyrą savo sielą.

Tu mano rožė, mano mylima!
Pasauly be tavęs — man tuštuma.

110

Taip, klydau aš. Ėjau, kur man patiko.
Taip, klabinau aš svetimas duris,
Pardavinėjau širdį už skatiką
Ir prieš kitus darkiaus kaip juokdarys.

Taip, nuo tiesos aš nuošaly laikiausi,
Žvelgiau šnairom, padilbomis į ją.
Bet ką man reiškia klystkeliai sunkiausi,
Jei vėl radau jaunystę tavyje!

Aš praregėjau. Nebegrįš laikai tie,
Nebepavergs manęs jokia aistra.
Dabar tu mano amžina dievaitė,
Ir didesnės palaimos man nėra.

Būk atlaidi — ir po visų pavojų
Priimk mane į savo meilės rojų!

111

Tu laimės deivę pagailos prašai,
Bari kritimo mano kaltininkę,
Kuri man kažkodėl tiek pikto linki,
Jog verčia kaulyt išmaldos viešai.

Kaip rankos tuoj dažytoją išduoda,
Taip apie mano darbus nelabus
Byloja blogio antspaudas kraupus...
Pagelbėk man greičiau, suteik paguodą!

Išpirkti negalėdamas kaltės,
Bet kokią bausmę priimu iš karto.
Karčiausius vaistus gersiu, jei reikės,
Ir nesiskųsiu, kad burnoj apkarto.

Užuojauta tavoji man atneš
Išganymą,— ir tau dėkosiu aš.

112

Man tavo maloningas gailesys
Kaktoj išdildė ženklą prakeikimo.
Kas darbo man, ką žmonės pasakys,
Jei aš tetrokštu tavo atleidimo?

Man vien tik tavo panieka — baisi.
Kitiems — aš miręs, tarsi po velėna,
Ir atsitrenkia plepalai visi
Į manojo abejingumo plieną.

Juodon bedugnėn baimę aš metu;
Nuo šios minutės man vienodai skamba
Šnypštimas pavydus angių piktų
Ir aidas veidmainingo ditirambo.

Aš kurčias. Mano sąžinė rami.
Ji pasikliauja vienu tavimi.

113

Aš vaikštau be tavęs apgraibomis.
Einu — ir žemės nejuntu po kojų.
Žiūriu į viską sielos akimis,
Nes kūniškas akis migla užklojo.

Tarytum prieblandoj aplink žvalgaus,
Bet neįstengiu pastebėti nieko —
Nei medžių, nei sparnuočių, nei dangaus...
Mana širdis jiems abejinga lieka.

Viena tik tu visur man vaidinies.
Atskirti mano žvilgsnis nebegali
Marias nuo kalno, dieną nuo nakties,
Nuo juodvarnio burkuojantį karvelį.

Dvasia ir kūnu ištikimas tau,
Tave aš sielos veidrody matau.

114

Monarchus meilikavimai svaigina.
Tu savo meile svaigini mane.
O gal man sako akys tiesą gryną,
Gal jos pasaulį mato lyg sapne,

Jei reginių šiurpiausių nebepaiso
Ir, apkerėtos tavo spindulių,
Jos bet kurį siaubūną ir pabaisą
Tuojau paverčia angelu meiliu?

Deja, širdis paklūsta jųjų galiai:
Silpnybę mano jaučia jos iškart
Ir tartum padlaižiai senam karaliui
Man siūlo taurę sklidiną išgert.

Ten gal nuodai? Bet aš nesibaidau jų,
Nes akimis pirmiausia juos ragauju.

115

Aš melavau, prisiekdamas aistringai,
Kad jau nebegaliu mylėt karščiau!
Jausmų pagautas, aš nenumačiau,
Kiek dar ugnies yra širdy audringoj.

Bėgščiu nepasikliaudamas Laiku,
Kurs laužo mūsų priedermes bet kokias,
Iš karžygių ir iš galiūnų juokias,
Kažkur mus gena tūkstančiais takų,

Paverčia šventyklas krūva griuvėsių
Ir mums ramios neduoda valandos,—
Aš vis dėlto sakiau, jog nemokėsiu
Stipriau tave mylėti — niekados!

Jei meilei taip, kaip žmogui gimti lemta,
Ji bręs ir augs — ir nepasuks prieš gamtą.

116

Dviejų širdžių ištikima draugystė
Jokių nepaiso kliūčių kelyje.
Juk meilė — dar ne meilė, jeigu ją
Sutriuškina klasta ar išdavystė.

Tikroji meilė — tai žvaigždė skaisti,
Kuri nė mirksniui nepaliauja degti
Ir drąsina jūreivį gūdžią naktį,
Kai laivą svaido viesulai pikti.

Ne, meilė ne pastumdėlė Likimo;
Jai visagalis Laikas nebaisus,
Kuris naikina lūpų radastus
Ir iš visų tą pačią duoklę ima.

Jei tau meluoja posmai šių eilių,—
Nebėr pasauly meilės! Aš tyliu...

117

Sakyk, jog skambūs mano žodžiai dangstė
Nedėkingumą, paslėptą širdy,
Jog kelią pamiršau į tavo slenkstį
Ir mano balso tu nebegirdi;

Jog, nuo tavęs atokiai atsidūręs,
Susiviliojau svetimais krantais,
Jog per toli nuklydo mano burės,
Kurios plasnojo link tavęs kadais.

Mane išbarki už maištingą protą,
Prikišk baisių klaidų man tiek ir tiek,—
Tiktai rūstybe savo nežabota
Manęs be šūvio vietoj nenudėk.

Primesk man aibes ydų negirdėtų,
Kad tavo meilė dar šviesiau spindėtų!

118

Norėdami sužadint apetitą,
Mes pasigaunam prieskonių aštrių.
Mes ligą tartum svečią neprašytą
Laukan išprašom skiedalu aitriu.

Taip tavo meilės dovanos besaikės
Atbukino man skonį pamažėl,
Ir, nuo saldžių patiekalų išpaikęs,
Kartėsių aš panūdau kažkodėl...

Bet, geisdamas išvengti negerovės,
Aš įklimpau į bėdą dar žiauriau.
Nuo meilės išsigydyt pasišovęs,
Nenorom ligą sau įsivariau.

Įspėk įsimylėjusį beprotį:
Jis turi vaistų kaip nuodų bijoti!

119

Kokiom sirenų ašarom karčiom
Mane niaurusis pragaras pagirdė?
Tai kankinuosi, tai džiaugiuos kančiom,
Viltis ir laimė blaško mano širdį.

Kuo nusidėt galėjau tuo laiku,
Kai laimė pagaliau ir man nušvito?
Ko virpu lyg nuo drugio? Man baugu,
Kad akys neiššoktų iš orbitų.

O, blogio išganingoji jėga!
Ji gausina kiekvieną žemės gėrį.
Po darganų ir vėtrų — vėl staiga
Atbunda meilė ir puikiau dar žėri.

Nors daug nustojau, vargo daug mačiau,—
Aš triskart lobingesnis kaip anksčiau.

120

Džiaugiuos, kad man buvai negeras tu,
Kad ir mane aplankė juodos dienos.
Šį kartą aš laikau save kaltu,
Krūtinė mano — ne akmuo, ne plienas.

Tu pragaro kančias dabar kenti,
Tu įžeistas jauties, kaip aš kadaise.
Bet nėr pagiežos mano atminty,
Nes kai mąstau apie tą naktį baisią,

Kuri taip nelemtai išskyrė mus
Ir sudrumstė draugystės džiaugsmą ramų,—
Aš trokštu tau palengvinti skausmus,
Nesigailiu jiems atgailos balzamo.

Tad karčią savo klaidą ištaisyk —
Atleiski man kaip aš tau kitąsyk!

121

Geriau netekti sąžinės visai,
Negu atrodyt, kad esi netekęs.
Ir vargas tau, jei svetimi balsai
Užgoš jausmus, kurių nemato akys.

Ar melagingi žvilgsniai veidmainių
Pagirti gali mano karštą kraują?
Aš — ne patsai švenčiausias tarp žmonių,
Bet ir ne toks kaip jūs, klastūnų gauja!

Aš — toks, koksai esu. Bet aš — tiesus,
Ne apsimetėlis! O jūs, šventeivos,
Pagal save matuojate visus,
Nejausdami, kad jūsų mastas kreivas!

Nejaugi taip sugedo žmonija,
Kad norite susidorot su ja?

122

Nereikalingos man lentelės šitos:
Nedylančiomis raidėmis esi
Tu mano sielos knygon įrašytas,
Tau negresia užuomarštis tamsi.

Tave aš tolei gerbsiu ir mylėsiu,
Kol žemėn grįžt man įsakys gamta,
Kol amžinai išnyksiu tarp dūlėsių
Ir mirs mintis, be kūno palikta.

Nerimastingas Laikas greit išblaško
Atsiminimų padrikus lapus,
Ir neilgai ant popieriaus ar vaško
Šviesus paveikslas tavo gyvas bus.

Išsaugot jį man niekas nepadės,
Bet neišblės jisai gelmėj širdies!

123

Ne, niekuomet aš nevergausiu tau,
Galingas Laike! Naujos piramidės
Nestebina manęs, ir, jas išvydęs,
Aš apie žilą praeitį mąstau.

Neilgas mūsų amžius. Užtatai
Mus lengva sužavėt gražia seniena:
Mes jaučiamės pagimdę ją šiandieną
Ir laikom savo kūriniu šventai.

Tam, kas yra ar buvo kitada,
Esu aš abejingas. Tai apgaulė,
Kurią tolydžio skleidžia po pasaulį
Greitųjų metų amžina raida.

Nors tu, beširdis Laike, sėji mirtį,
Aš tau vis vien mokėsiu atsispirti!

124

Jei mano meilė būtų laimės vaikas,
Rūstaus Likimo podukra — kaip daug
Jai tąsyk reikštų atmainingas Laikas,
Kurs tiek gėlių gražiausių meta lauk!

Bet ne! Ji nepriklausoma išliko
Ir tol, kol bus gyva, nepataikaus
Nei maloningai šypsenai didiko,
Nei trumpai liepsnai siautulio staigaus.

Ji nepavydi tiems, kurie išnyra
Lyg ant bangos ir vėl prapuola tuoj;
Ji moka saugot širdį savo tyrą
Ir nesvyruoja vėtroje piktoj.

Aš tau kalbu, Likimo aklas verge!
Vien tuo, kad gyveni, tu žmogų dergi.

125

Baldakimą nešiot netinka man!
Nežvanginsiu aš veltui savo lyros!
Nedėsiu amžinybės pamatan
Akmens, kurs ne ilgiau kaip dulkė tvyros!

Susivilioję spindinčiu melu,
Nejučiomis netenka visko žmonės.
Nuo pernelyg gardžių prametalų
Pamirštamas kasdienio valgio skonis.

Užtat, nors mano dovana skurdi
Vien tavo sielos grožį tepagerbia,
Ji ras pelnytą atbalsį širdy,
Kuri brangina suteiktą jai garbę.

Nutilk, šmeižike! Juo labiau kenčiu,
Juo aš toliau nuo gundymų šlykščių!

126

Mirties dalgiu nesišvaistyk, berniuk,
Atgal greitąsias valandas pasuk!

Mes nuolat vystam. O galia tavoji
Maitindamasi tuo, ko tu nustoji,

Didėja! Rūpestingoji Gamta
Vis tempia atbulyn tave slapta;

Ji niekaip nesupranta, kur tu bėgi,
Ir bando Laiką sustabdyt bemiegį.

Bet saugokis! Nejaugi tu manai,
Kad ji tave taip lepins amžinai?

Užtektinai kantrybės ji parodė —
Ir veikiai tars lemtingą savo žodį.

127

Juoda spalva išpuiko. Praeity
Gražia vadinti niekas jos nedrįso.
Šiandieną — nebe taip: orumo viso
Neteko grožis, nes laikai — kiti.

Nuo tos dienos, kai, valdžią pasigrobęs,
Pranokti gamtą ryžosi žmogus,
Užguitas grožis kenčia vien vargus
Lyg nelaimingas elgeta beglobis.

Užtat juodi lyg juodvarnio sparnai
Plaukai ir akys mylimosios mano,
Tarsi nešiotų gedulą jinai,
Kad grožį darko kaip tik kas išmano...

Tačiau ji tokio žavesio pilna,
Jog tinka jai nakties spalva liūdna.

128

Kai tu, manoji muzika, lieti
Lengvučiais pirštais klusnų klavesiną
Ir liejasi melodija saldi,
Kuri man sielos ilgesį malšina,

Aš klavišus dainuojančius stebiu,
O gilumoj širdies pavydas knieti:
Kodėl gi tavo rankų nuostabių
Aš negaliu kaip jie paglamonėti?

Ak, jei man būtų laimė suteikta
Pajusti švelnų žaismą tavo pirštų
Ir su klavišais pasikeist vieta,—
Aš pagalvočiau, jog iš džiaugsmo mirštu...

Bet jeigu jiems paskyrei tu rankas,
Bent lūpomis paguosk mane kol kas!

129

Nei gėdos, nei garbės, nei duoto žodžio
Nepaiso įsisiautę geiduliai.
Plačiai pražioję savo gerklę godžią,
Jie veržiasi prie tikslo įžūliai.

Tu pamėgink patenkint juos lig sočiai —
Ir jais bjaurėsies tu. Jie taps kančia,
Jei gniauši juos. Ir vargas tam bepročiui,
Kurs masalą prarijo nejučia!

Jis džiūgauja, nuo pergalės apsvaigęs,
Jam tiek dar malonumų prieš akis!
Tačiau žavingas sapnas greitai baigias,
Ir vien nusivylimą jaučia jis.

Aš tai žinau. Bet ką daryti man,
Kad rojus nenuvestų pragaran?

130

Jos akys man kaip saulė neatrodo;
Jos lūpos — ne koralai; su sniegu
Bijočiau aš palyginti jos odą,
Raizgius ir juodus plaukus — su šilku.

Brangioji mano — ne puošnus bijūnas
(Veidų nemaža gražesnių mačiau),
Jos kūnas toks, kaip ir kiekvienas kūnas,
Ir kvepia ji už rožę daug prasčiau.

Ji prašmatniai kalbėti nesistengia,
Nėr muzikos jos balso šiurkštume.
Galbūt dangaus dievaitės oru žengia,
O mano meilė vaikščioja žeme.

Bet man brangesnė grožio jos dalelė
Už visa, ką kiti padangėn kelia...

131

Tu kupina puikybės atšiaurios
Kaip daugelis gražuolių įnoringų,
Nes tu žinai, kad aš tavim gėriuos
Tarytum brangakmeniu stebuklingu.

Kiti man sako, kad nesi verta
Nei sielvarto, nei dievinimo tokio.
O aš tylom galvoju sau slapta:
„Mažai jie apie meilę tenuvokia!“

Ir ilgesio kamuojamas, tikiu
Tik savimi, klausau tik savo sielos:
Miela man juoduma tavų akių,
Ir tavo juodos garbanos man mielos!

Kad juodbruva esi — tai ne bėda.
Blogiau, kad tavo sąžinė juoda...

132

Kaip man patinka tavo akys juodos!
Lyg jusdamos, kad pamiršai mane,
Jos užsivilko gedulą — ir rodos,
Kad žiūri su užuojauta švelnia.

Skaistveidė saulė mūsų žvilgsnį keri,
Kai teka jauno rytmečio gaisuos;
Mus jaudina pirma žvaigždė vakarė,
Skelbėja tyliai žengiančios tamsos.

O aš tavų akių gelmėj juodojoj
Palaimą ir užuomarštį randu,
Nors gaila man, kad gedulo šydu
Širdies aptraukti tu nesugalvojai...

Tuomet sakyčiau drąsiai visada,
Kad grožio saulė būna tik juoda!

133

Prakeikiu tavo širdį! Kam užkrovė
Mums tiek kančių nežmoniškų jinai?
Juk tu ne tik mane nukankinai,
Bet ir įstūmei į tą pat vergovę

Bičiulį mano mielą! Suprantu,
Ką reiškia tavo piktavilės akys!
Per jas esu tavęs, savęs netekęs
Ir savo draugo mylimo kartu...

Plieninėje širdies tavosios celėj
Kaip įkaitą nuo šiol mane laikyk.
Tiktai bičiuliui laisvę duoki vėlei,
Dviejų aukų nereikalauk išsyk!

Bet aš — belaisvis tavo, aš — be teisių
Ir žiauriojo likimo nepakeisiu...

134

Dabar tu jo valdovė. Savo lemtį
Tau įteikiu kaip išpirką, kad jis
Vėl būtų laisvas — ir mana širdis
Turėtų kur paguodos pasisemti.

Bet jis nenori. Jis — per daug romus.
O tu — per daug gobši ir savanaudė.
Nors jo pečius sunki našta prispaudė,
Tačiau jis kantriai pakelia skausmus.

Jis tavo grožiui moka mano skolą.
Bet tu kaip lupikautoja nuožmi
Neduodi atsikvėpt jam nė iš tolo
Ir nori perskirt jį su manimi.

Gali didžiuotis, pergalės sulaukus:
Nuėjo vėjais visos mūsų aukos!

135

Kiekvienas savo geismą turi. Mano
Didžiausias geismas — tu, tik tu viena.
Pridėki prie geismų tavųjų tvano
Dar mano geismą — ir to bus gana.

Jei tavo prigimtis aprėpti gali
Visus pasaulio norus ir aistras,—
Drįstu tikėt, jog draugišką kampelį
Ir mano geismas tavyje suras.

Juk į marias taipogi kliokia lietūs,
Bet jos neišsilieja iš krantų.
Tad argi dar vienam troškimui vietos
Tarp savo norų nesurasi tu?

Priimk į meilės prieglobstį mane
Ir nežudyk siaubingu savo „ne!“

136

Tava širdis tavim nepasikliauja:
Per daug many veržlumo ir drąsos!
Meldžiu tave, įtikink pagaliau ją,
Kad geismui kelio niekas nepastos.

Į tavo meilės jūrą begalinę
Jisai vis vien valdingai įsilies.
Tačiau geismų beribiam vandenyne
Nepastebėsi tu naujos vilnies.

Nesudrumsta lai meilė tavo lieka,
Dėl tokio nieko negi grius dangus?
Bet noriu, kad pamiltum šitą nieką,
Kad tavo sielai būtų jis brangus.

Pamilk bent mano vardą. Duok man viltį,
Kad ir mane mokėsi tu pamilti!

137

Taip, Meilė neregė. Bet kam jinai
Ir patį žmogų neregiu padaro?
Ką reiškia grožis, puikiai tu žinai.
Kodėl gi blogo neskiri nuo gero?

Ir jeigu nuvedė tave aistra
Į tokią įlanką, kuri vienodai
Visiems laivams laiveliams atvira,—
Tai ko maištingo ryžto neparodai?

Širdis palaikė nuosavu turtu
Tai, ką kiekvienas glemžė po truputį.
Nejau, budrusis prote, snaudei tu,
Kai melas miglą į akis tau pūtė?

Kokia jėga apgaulę išsklaidys,
Jei aklos mano akys ir širdis?

138

Kai man imi prisiekinėt, mieloji,
Jog tu švari kaip angelas likai,—
Tikiu aš, nors jaučiu, kad tu meluoji,
Nes pienburniu paiku mane laikai.

Ir vis dėlto, patenkintas be galo,
Kad man dar pakeliui su jaunatve,
Klausausi tavo saldžiabalsio melo,
Kuris mane apraizgo kaip tave.

Bet kam gi tiesą tu slepi taip uoliai?
Ko gėdiniesi taip žilų plaukų?
Širdies apnuogint nedera gražuolei,
O meilei metais girtis — nejauku.

Išbrist iš melo nematau aš būdo,
Nes lygiai mes meluojame abudu.

139

O, nesistenk pateisinti to blogio,
Kurį darai tolydžio man slaptai!
Išsyk širdin lai tavo žodžiai smogia,
Tik žvilgsniais nežudyk manęs lėtai.

Verčiau prisipažink, jog myli kitą,
Bet neskersuok, nedidink man kančios!
Kam su manim gudrauji, kam suki tu,
Jei aš beginklis prieš tave jaučiuos?

O gal tu nugręži akis į šalį,
Bijodama užmušt jomis mane,
Ar nori neapykantos ugnia
Išklot visus, kurie tau spirtis gali?

Bet mano širdžiai gailesčio nereik.
Žvarbiu žvilgsniu tu ją kiaurai prasmeik!

140

Lai tau žiaurumas nenustelbia proto,—
Kitaip man skausmas pliūptelės perviršų
Kitaip širdis, balsu apdovanota,
Tylos garbingus apžadus pamirš.

Nors tu manęs nemyli, bet sakyki,
Jog aš brangus ir mielas tau tikrai.
Juk netgi mirštantis ligonis tiki,
Kad jam atneš sveikatą daktarai.

Tad nevaryk manęs į beprotybę,
Nes ji liežuvį man atpalaiduos,
O piktakalbiai žmonės, įsikibę
Į kreivą žodį, pridarys bėdos...

Kad tau paskui netektų verkti gailiai,
Tiesos bent neatskleiski mano meilei!

141

Tavęs nemyli mano akys,— jos
Nepastebėt negali tavo ydų.
Bet nieks pasaulyje širdies jautrios
Nuo meilės pamišimo nepagydo.

Man tavo balsas nežavi ausies;
Prisilietimas rankos, kūno kvapas
Manęs į aistrų puotą nepakvies:
Esu aš abejingas jiems it kapas.

Tačiau, nors mano pojūčiai penki
Visaip įtikinėja kvailą širdį,
Jog tu jai, vargšei, pražūties linki,—
Jinai jokių graudenimų negirdi.

Į nuodėmes aš įklimpau giliai.
Bet jas išpirko mano sopuliai.

142

Aš myliu. Štai ta nuodėmė baisi,
Kurios tu niekaip man nedovanoji.
Bet pažiūrėk kokia pati esi —
Ir beregint išblės kaltė manoji.

Kaip teist mane drįsai tu? Gal manei,
Jog tavo pusėje tiesa? Tu klysti!
Sudergė tavo lūpas jau seniai
Apgaulė, negarbė ir išdavystė.

Ne gėda savo meilės man nė kiek,
Kaip kad ir tau gašlybėj skęst ne gėda.
Tad bėdoje manęs tu pagailėk,
Kol dar pati neįkliuvai į bėdą.

Jei gailesčio nepripažįsti tu,
Užuojautos nelauk ir iš kitų!

143

Kaip kartais šeimininkė apsukri,
Nebegalėdama sugriebti gaidžio,
Palieka vaiką aslos vidury
Ir bėgti paskui bėglį pasileidžia,

O vargšas kūdikis be paliovos
Mėgina savo motiną pavyti,
Kuri po gryčią laksto be galvos,
Visai pamiršus verkiantį mažytį,—

Taip tu lakstai šiandieną paskui tą,
Kurį sugaut svajoji... Tuščios godos!
O mano meilė verkia atstumta
Ir nesulaukia iš tavęs paguodos.

Sugrįžki pas mane, tave meldžiu,
Man ašaras nubrauk švelniu žodžiu!

144

Dvasia palaimos ir dvasia mirties
Mane rungčiom į savo pusę traukia.
Aš mielą draugą myliu iš širdies,
Bet ne mažiau — gražuolę juodaplaukę.

Piktasis grožio demonas mane
Nusiviliot į pragarą ketina
Ir bando savo iškalba lipšnia
Kipšu paversti skaistų cherubiną.

Sunku man pasakyt, ar jis laimės.
Bet, žvelgdamas į jų draugystę švelnią,
Manau, jog angelas pamėgo velnią
Ir neišvengė pragaro gelmės.

Kaip ten yra iš tikro — nėr žinios.
Palauksiu, gal ištruks jis atgalios...

145

„Aš nekenčiu!" — Taip vienąkart
Pasakė man jos lūpos meilios.
Bet vos ji spėjo tai ištart,
Aš supratau: jinai jau gailis

Tų savo žodžių nelemtų,
Kurie ištrūkt ieškojo būdo
Ir iš širdies gelmių slaptų
Staiga netyčia jai išsprūdo.

„Aš nekenčiu",— ji tarė man,
Bet pajutau aš kitą vėją.
Nesantaikos naktis praėjo
Ir nugarmėjo pragaran.

„Aš nekenčiu"... Ji atsiduso —
Ir tuoj pridūrė: „Tik ne jūsų."

146

O, siela, kūno alkstančio dievaite,
Kam tu blaškaisi geidulių klane?
Kam skurdini brangiausią dvasios kraitį
Ir rūpinies vien išore puošnia?

Kam tu eikvoji, viešnia trumpaamže,
Buveinei savo trapiai tiek jėgų,
Žinodama, jog žemė pasiglemžia
Tai, kas įgyta per šimtus vargų?

Auk, mano siela, negailėk sau peno,
Turtinga būk be rūbo prabangaus.
Kas dvasios lobiais nęmariais gyvena,
Tasai niekingam Laikui nevergaus.

Stiprėk vis! Kad galėtum pasigirti,
Jog tu sunaikinai net pačią mirtį!

147

Manoji meilė — karštligė besotė.
Jinai slaptais maitinasi nuodais,
Kurių išgėrė nejučiom kadais
Ir nebegali jau nuo jų atstoti.

Mėgino mano protas gydyt ją,
Bet visos pastangos perniek nuėjo,
Nes ji supykdė savąjį globėją,
Kuris nuo jos nusigręžė, deja.

Nors gyvas dar esu, jaučiuosi žuvęs.
Galvoj man viskas sukasi ratu...
Kalbu kažką — ir pats nesuprantu,
Ką šneka mano pakrikas liežuvis.

Žinau, juoda lyg pragaras esi,
Bet man atrodai tu žvaigždė šviesi!

148

Gal mano akys ūkanom užklotos,
Kad jos mane klaidina nuolatos?
O gal nuo meilės taip apglumo protas,
Kad jis tiesos nejaučia paprastos?

Jei tai gražu, ką mano žvilgsnis mato,
Kodėl gi juokias iš manęs visi?
O jeigu ne, vadinas, jie suprato,
Jog mano meilė — aiškiai neteisi!

Ji atvirai ir tiesiai žvelgti stengias,
Bet ašaros nelyginant migla
Akis jai temdo... Nuo blausios padangės
Ir saulė kartais žiūri kaip akla.

Kokia gudri tu, meile! Tavo ydas
Taip puikiai slepia ašarotas šydas!

149

Tu mano meile netiki. Nejau
Ne tavo pusėj narsiai aš kovoju?
Tu man žiauri. Bet to aš nebijau,
Nepaisau dėl tavęs jokių pavojų!

Ar aš bičiulių tavo nekenčiu?
Ar stengiuos prisiplakt prie tavo priešo?
Ar aš nedovanoju tau kalčių,
Nors ir jaučiu, kad širdį skausmas plėšo?

Ar aš tavęs neaukštinu kasdien?
Ar ne erškėčiais klotas mano kelias?
Ar mano laimė nepriklauso vien
Nuo maloningo tavo žvilgsnio valios?

Aš tavo abuojumą suprantu.
Aš — aklas, o tokių nemyli tu.

150

Jei tu verti mane tikėt apgaule
Ir aš vaizduojuos, kad esi šventa,
Jei tvirtinu, kad naktį šviečia saulė,—
Tai kas gi per galia tau suteikta?

Tu sąžinės graužimo nepažįsti,
Blogybių aibė knibžda tavyje.
Dėl ko gi aš į tavo begėdystę
Žiūriu ramiausiai — ir žaviuosi ja?

Žinau, manoji meilė tau įgriso,
Bet tu nepyk ir būk man atlaidi.
Argi nemyliu aš tavęs už visa,
Ką smerkia be atodairos kiti?

Didžiausią meilę nusipelno tas,
Kas mylimai atleidžia jos klaidas.

151

Nors meilė ugdo sąžinę, tačiau
Su sąžine jaunystė nesiskaito.
Už nuodėmes nebark manęs verčiau,—
Nejau dėl jų mane kaltu laikai tu?

Tiek nuoskaudų patyręs iš tavęs,
Su goduliu žvelgiu aš į pagundą
Ir laukiu, kur jinai mane nuves,
O sieloje slapti geismai atbunda...

Jie nekantrauja, stojasi piestu,
Išgirdę tariant mielą tavo vardą;
Džiaugsmingas kraujas gyslose man verda,
Ir aš lyg vergas prieš tave leipstu.

Taip aš keliuos ir puolu vėl po kojų,
Bet sąžinės nė mirksniui nenustoju.

152

Aš suklupau, nesiginu. Bet argi
Tu nedavei man pavyzdžio pati?
Ar savo moterystės tu nedergi?
Ar meilei duoto žodžio nekeiti?

Dvi priesaikas sulaužei tu iš karto,
Ir aš tau karčią tiesą pasakiau.
Tačiau man širsti ant tavęs neverta,
Nes aš kaltesnis dešimtsyk daugiau.

Aš sau prisiekinėjau, kad linki tu
Man gero ir kad meilė vėl atgis,
Aš pats sau dūmiau įžvalgias akis,
Kad jos niekšybių tavo nematytų.

Beprotis! Tavo išvaizda drovia
Tikėjau aš — ir mulkinau save...

153

Pamačius klony snaudžiant Kupidoną,
Dianos palydovė kažkuri
Pačiupo meilės deglą jo raudoną
Ir, radusi upelį pagiry,

Panėrė fakelą... Versmė ledinė
Užkaito ir sukunkuliavo tuoj.
Dabar ligoniai plūsta prie šaltinio
Ir gydo kūną jo srovėj karštoj.

Bet veikiai mano mylimosios akys
Nuodėgulį vėl įžiebė, deja.
Amūras, užgesint jį atsisakęs,
Sukėlė gaisrą mano širdyje!

Nuo tos dienos drugys mane vis krato.
Tik tavo žvilgsnis man atneš sveikatą.

154

Amūras kartą pamiškėj miegojo,
Palikęs deglą smilkstantį. Ūmai
Smagus būrelis nimfų greitakojų
Iš tankumyno išlėkė linksmai.

Viena jų, apveidi, guvi mergaitė,
Suprato, kas čia guli po medžiu,
Ir nuginklavo miegantį dievaitį,
Kurs tiek skaisčių sudegino širdžių!

Ji panardino deglą į upelį,—
Skaidrus vanduo įkaito kaip ugnis.
Ligas visokias puikiai gydo jis,
Tik man vienam pagelbėti negali.

Aistra įšildo vandenį, bet nieks
Juo atvėsinti meilės nepajėgs.

VILJAMAS ŠEKSPYRAS IR JO KŪRYBA

Didelio žmogaus gyvenimą neretai apipina legendos, ypač tada, kai trūksta biografijos duomenų. Didysis anglų dramaturgas Šekspyras šia prasme nėra išimtis.

XIX amžiuje pradėtas ginčyti Šekspyro tapatumas, kūrėsi „antišekspyrinės" teorijos, retkarčiais atgyjančios ir mūsų dienomis. Kad Šekspyro būta, niekas jau nesiima neigti — per daug svarių dokumentinių įrodymų. Tik „antišekspyrininkai" nesutinka jo pripažinti didžiu kūrėju. Romantikai, jautriau už ankstesnių amžių menininkus įvertinę „Hamleto" autorių, gerokai romantizavo jo asmenybę. Su romantinio poeto stereotipu nebesiderino gana proziški Šekspyro biografijos faktai, dar vėliau Šekspyro autorystės neigėjams nebetiko ir jo teatrinis amatas. Taip atsirado legendų apie didikus, mokslininkus ar rašytojus, kuriems eilinio aktoriaus Šekspyro vardas tebuvęs patogus slapyvardis, visuomenės nepakankamai gerbiamo literatūrinio darbo priedanga.

Mūsų amžius blaiviai žiūri į kūrėjo asmenybę, nesibaido keisčiausių jo kelio paradoksų. Bet Šekspyro atveju nereikia numoti ranka ir į legendas, nes kai kada jose slypinčios detalės padeda susieti atskiras fragmentiškos biografijos dalis. Tai svarbu netgi nustatant rašytojo gimimo datą. Šekspyras gimė Stratforde prie Eivono 1564 m. balandžio mėn. Mirė 1616 m. balandžio 23 d. Antkapis Stratforde teigia, kad velionio turėta lygiai penkiasdešimt dvejus metus. Anot padavimo, Šekspyras miręs per savo gimtadienį. Ir balandžio 23-oji tapo tradicine jo jubiliejaus data.

Viljamo tėvas buvo pasiturintis ir gerbiamas miestelėnas, pirštinių meistras; matyt, dar prekiavo odomis ir vilna. Mokslus Viljamas, kaip ir kiti miestelėnų sūnūs, ėjo vadinamojoje „Gramatikos mokykloje", kur buvo mokoma lotynų ir graikų kalbų, retorikos, logikos, istorijos. Tuo sistemingas mokymasis baigėsi — universiteto Šekspyrui lankyti neteko. Veikiausiai sukliudė pašliję ekonominiai tėvo reikalai ir ankstyvos aštuoniolikmečio Viljamo vedybos. Tvirtinama, kad jis mokytojavęs Stratforde ar jo apylinkėse. Bet galėjo būti ir kitų darbų: teisme, raštinėje, gal tėvo dirbtuvėje.

Po to žinios apie Šekspyrą staiga nutrūksta. Neaišku, kada tiksliai ir kodėl jis paliko gimtinę. 1592 m. jaunasis stratfordietis jau Londone, kur ne tik vaidina, bet ir daug rašo scenai, keldamas pripažintų dramaturgų pavydą. Galima sutikti su kai kurių tyrinėtojų prielaida, kad maždaug apie 1586 m. Šekspyras prisijungęs prie klajojančių aktorių trupės ir šitaip atsidūręs sostinėje.

Yra pagrindo manyti, kad teatre Šekspyras išbandė įvairias profesijas — buvo sufleriu, režisieriaus padėjėju, savotišku aktorių „treneriu", paskiau perdirbinėjo kitų rašytas pjeses, galiausiai pats pradėjo kurti dramos veikalus. Margas ir sudėtingas sostinės gyvenimas, politiniai susidūrimai ir socialiniai kontrastai, dinamiška įvykių ir

žmonių kaita — visa tai po ramaus, gana kaimiško Stratfordo teikė naujų akstinų kūrybai. Ne mažiau idėjinių ir meninių paskatų davė tiesioginis sąlytis su humanizmo kultūra, kitiems dramaturgams neblogai pažįstama iš universiteto. Išsilavinę didikai, meno ir mokslo žmonės telkėsi į būrelius, kur buvo skaitomi nauji kūriniai, ginčijamasi filosofijos ir estetikos klausimais, muzikuojama. Vieną tokį būrelį grafo Sauthemptono namuose lankė ir Šekspyras, gal turėjo progos būti ir kituose panašiuose susibūrimuose. Sunku pasakyti, kiek artimi buvo pradedančio dramaturgo ryšiai su Sauthemptonu. Tačiau iš Šekspyro dedikacijų poemoms „Venera ir Adonis" (1593) ir „Lukrecijos išniekinimas" (1594) aišku, kad jis laikė grafą savo pirmųjų poetinių bandymų rėmėju. Sauthemptono būrelyje lavėjo Šekspyro meninis skonis, plėtėsi akiratis, žinios. Jis dabar skaitė ne tik antikos autorius, pamėgtus dar Stratforde, bet ir italų bei prancūzų Renesanso poeziją, gal net pramoko šių kalbų. Tokioje meninio gyvenimo aplinkoje suprantamas ir jo susižavėjimas anuo laiku madinga soneto forma.

Tačiau Šekspyras ir toliau lieka visų pirma dramaturgu, ištikimu teatro žmogum. Kai, praėjus Londone siautusiai maro epidemijai, 1594 m. į sostinę susirenka po provincijos miestus išsisklaidę aktoriai, Šekspyras kartu su savo kolegomis suburia naują trupę — vadinamuosius „Lordo Šambeliono žmones". Tais laikais aktoriai turėjo ieškotis kilmingo globėjo, kitaip pareigūnai galėjo bausti juos kaip valkatas. Klajojantys aktoriai formaliai stodavo tarnauti kokiam didikui ar įtakingam rūmų valdininkui. Šitaip legalizuotoms trupėms atsivėrė kelias į Londoną. 1576 m. sostinėje pastatomas pirmas specialus būstas vaidinimams. Kai Šekspyras atvyko į Londoną, nuolatinių teatrų ir sėslių trupių jau buvo keletas.

Šekspyrui ir jo draugams neblogai sekėsi. Kad ir turėdama nemažai konkurentų, trupė visą laiką pirmavo. Garsėjo jos komikai Viljamas Kempas ir Robertas Arminas, dar labiau — tragikas Ričardas Berbedžas. Labiausiai trupės populiarumas priklausė nuo Šekspyro dramų. „Lordo Šambeliono žmones" vertino karalienė Elzbieta, jie kartais buvo kviečiami į jos rūmus vaidinti. Po Elzbietos mirties 1603 m. į sostą atėjęs Jokūbas (Džeimsas) I pats tapo trupės globėju.

Teatro rūšis, kuriai rašė Šekspyras, nebuvo ano meto Anglijoje vienintelė. Uždarose patalpose rengiami spektakliai siauresniam žiūrovų ratui, gyvuoja rūmų vaidinimai. Čia vyrauja mitologiniai siužetai, puošnūs reginiai, prabangi butaforija ir palyginti sudėtingi scenos mechanizmai. Tačiau mėgstamiausias ilgai lieka viešasis, visiems prieinamas teatras, kurį lankė ir kilmingiausi aristokratai, ir kukliausi prasčiokai. Anglų Renesanso kultūra šioje demokratiškiausioje anų laikų meno sferoje buvo pasiekusi savo viršūnę.

Viešasis teatras vaisingai plėtojo liaudies dramos tradicijas. Iš viduramžių vaidinimų perėmė sodrų komizmą, stačiokiškas gėrio ir blogio priešpriešas, net kosminius užmojus. Išliko naujuose teatrų būstuose ir klajojančių aktorių vaidinimo specifika. Pastatai primena vidinį viešbučio kiemą, vaidinama po atviru dangum ant pakylos, išsikišusios į publiką, be uždangos ir su minimalia scenos apyvoka. Pertraukų nebūdavo, todėl tik gerokai vėliau pradėta pjeses dalinti veiksmais.

Tačiau profesionaliam Renesanso epochos teatrui nebepakako vien liaudies dramos patyrimo. Reikėjo išmoningiau rezgamos intrigos, lankstesnių retorikos priemonių, sudėtingesnio vidaus gyvenimo. Kaip ir kitose meno srityse, mokomasi iš antikos. Ypač populiarūs buvo romėnų dramaturgai — Plautas, Seneka. O pasaulėjautos giminystės visų pirma ieškoma italų dramaturgų ir novelistų kūriniuose.

Šekspyras rado pirmtakų neblogai išpurentą dramaturgijos dirvą. Iš „universiteto protų", kaip juos dažnai vadina, išsiskyrė savo komedijomis Robertas Grynas, gražiai

jungęs liaudišką juoką su italų komedijos elegantiškumu. „Ispaniškosios tragedijos" autorius Tomas Kidas buvo sceninės intrigos meistras, sėkmingai plėtojo „kraujo ir žiaurumų tragediją". Labiausiai prie Šekspyro priartėja anksti žuvęs jo vienmetis Kristoferis Marlou; tiesa, „Daktarui Faustui" ir kitoms Marlou tragedijoms stinga Kido įvaldytos veiksmo dinamikos, užtat niekas jam neprilygsta kaip titaniškų charakterių kūrėjui.

Šekspyras tarsi pradėjo nuo to, kuo baigė „universiteto protai". Naujų žanrų jis nekuria, siužetus paprastai renkasi žinomus, kitų naudotus. Tačiau kiekvieną sykį senoms formoms įkvepia naujos gyvybės.

Tą rodo jau pirmosios draminės kronikos. Istorinius įvykius vaizdavo dar anglų viduramžių drama, tik labai moralizavo. Metraštininkams būdingas kitas kraštutinumas: įvykiai užgožia žmogų. Šekspyras nėra nei pamokslininkas, nei beaistris įvykių fiksuotojas. Tiesa, trijose kronikose apie Henriką VI (1590, 1591, 1592) įvykių daug, veikėjai keičia vienas kitą, o labai suglaustas veiksmo laikas tą vardų, vietovardžių, kintančių scenų kaleidoskopą dar paryškina. Bet autorius nepasimeta. Jis moka kurti tai, ką šiandien vadiname stambiu planu. Net skaitant lieka atmintyje svarbiausieji „Rožių karų" dalyviai. Nors silpnam ir liguistam Henrikui VI mažai leista veikti, jo dvasinis svetimumas žiaurių rietenų atmosferai — akivaizdus ir jaudinantis. Kaip priešprieša trapiam, ne savo laiku gyvenančiam monarchui iškyla trys broliai Jorkai, tarp jų ir Ričardas, pagrindinis naujos kronikos veikėjas.

„Ričardas III" (1593) užbaigia ankstyvąjį Šekspyro istorinių pjesių ciklą. Spausdintuose tekstuose kūrinys vadinamas tragedija; nors Ričardas nėra tragiška asmenybė, bet tragiški yra vaizduojamieji įvykiai, ir pagrindinio veikėjo gyvenimas baigiasi pralaimėjimu ir mirtimi. Kovoje dėl valdžios dabar dominuoja viena galinga figūra, joje tarytum sukaupti ir keleriopai padidinti klaikaus laiko bruožai. Gal todėl Šekspyras nutolsta nuo tų šaltinių, kuriuose Ričardas Glosteris mažiau atgrasus. Tačiau šis personažas neišsiskiria iš aplinkos, panašiai elgiasi daugelis kitų pretendentų į sostą, Ričardas tiktai gudresnis, talentingesnis ir nuožmesnis. Jo charakteris pjesėj nesupaprastintas. Ričardas neabejotinai primena anglų viduramžių dramos Ydą (Vice), piktadarį, kuris savo niekšybes krėsdavo kaip šmaikštus klounas. Niūriai linksma viduramžių klounados tradicija padeda atskleisti efektyviausią Ričardo ginklą — jo vaidybinį talentą. Prieš mus p o l i t i k a s a k t o r i u s, kuris nuostabiai moka kiršinti vienus savo varžovus prieš kitus, žaisti žmonių silpnybėmis, žaibiškai keisti vaidmenis, kiekvienam partneriui pasiūlyti reikiamą spektaklį. Net atrodo, kad šis vaidybinis azartas Ričardui svarbesnis už galutinius politinius tikslus. Jis čia ir aktorius, ir režisierius. Ypač tada, kai savotiškai bando tirti, kaip žemai gali smukti žmogus, kur yra moralinio leistinumo riba. Kartais įvykiai ir žmonės lyg duoda ženklą, kad riba pavojingai arti — pavyzdžiui, kuomet miestiečiai tylomis sutinka Bakingemo raginimą šaukti valio karaliui Ričardui arba kai paskiau tas pats Bakingemas sudvejoja dėl Ričardo sumanyto mažųjų princų nužudymo. Ričardas sąmonės gelmėje irgi pradeda jausti šią ribą, bet kelio atgal nebėra. Ir jo veiksmuose vis mažėja azartiškojo vaidintojo žaismės.

Ar pjesė smerkia vien Ričardą? Šis uzurpatorius ir tironas tik toliau už kitus nuėjo epochos moralės ir politinio mechanizmo logikos siūloma kryptimi. Ričardas neteisinamas, bet kaltinama ir epocha.

Šitaip pradedama viena iš būdingesnių Šekspyro kūrybos temų: žmogus ir laikas. Kronikose ji paprastai sprendžiama per valdovo istoriją. Tai ne tik dorovės klausimas. Karaliui uždėta didžiulė atsakomybės našta. Kaip ir dauguma anglų humanistų, Šeks-

pyras rėmė absoliutinę monarchiją, nes ji užkerta kelią feodalų vaidams, laiduoja visuomenės pusiausvyrą. Tačiau valdovas valdovui nelygu. Ir jei karalius nepaiso krašto interesų, tai jis, kaip ir besivaidijantys feodalai, eina „prieš laiką“ ir galų gale pralaimės. Toks yra Ričardas II („Ričardas II“, 1595), įtikėjęs dieviška savo valdžios teise ir atmetęs bet kokius moralinius stabdžius.

Jautriai suvokdamas žmogaus ir laiko ryšį, Šekspyras ne kartą kronikose brandžiau už daugelį amžininkų vaizduoja liaudį. Jis neidealizuoja jos, dažnai mato kaip tamsią minią, kurios nuotaikos ir simpatijos lengvai keičiasi. Bet tai jėga, kurios nevalia nepaisyti. Ne kartą trumpos paprastų žmonių replikos gana tiksliai įvertina politinius įvykius — kaip, pavyzdžiui, Ričardo III istorijoje. Kronikose apie Henriką IV (1597 ir 1598) atsiranda tai, ką Engelsas pavadino „falstafišku fonu“ — marga įvairaus luomo žmonių aplinka. Viršūnėse vykstantys politiniai susidūrimai, istorija, gyvenamasis laikas savotiškai „įžeminami“, darosi žmogiškai konkretūs.

Pirmasis Šekspyro kūrybos dešimtmetis paprastai laikomas džiugiu ir optimistiniu, kupinu tikėjimo žmogumi. Kronikos anaiptol ne tokios. Tiesa, „Henrikas V“ (1598) duoda idealizuotą monarcho paveikslą, bet jam stinga tos gyvybės, kurios su kaupu turėjo princas Haris riterio Falstafo draugijoje; be to, siužetas apsiriboja anglų mūšiu su prancūzais, o valdymo kasdienybė lieka už veiksmo ribų. Kronikose apie Henriką IV matome „su laiku“ einantį valdovą, bet tas pats Henrikas IV vis dėlto be pateisinamų priežasčių ryžtasi atimti gyvybę įkalintajam Ričardui II.

Renesansinio optimizmo visų pirma reikia ieškoti Šekspyro komedijose, ypač antruoju laikotarpiu, po 1594 m., kai šalia farso ir bufonados ima stiprėti lyriniai pradai, romantiškai poetizuojama meilė ir draugystė. Šekspyro juokas ypatingas. Jis nėra prieš ką nors kreipiamas, nelinksta į satyrą. Juoku autorius ir jo veikėjai reiškia gyvenimo džiaugsmą, gyvybingumą, jų sąmojis turi daug žaismės ir šelmiškumo. Paprastai Šekspyras mėgsta komedijose kurti šventišką, vos ne karnavalinę atmosferą. Todėl jam taip tinka itališki siužetai.

Komedijų Šekspyro kūrybiniame palikime gausiausia. Jos rašytos pamečiui ir beveik sutelpa į pirmąjį kūrybos dešimtmetį. Tai „Klaidų komedija“ (1592), „Užsispyrėlės sutramdymas“ (1593), „Du veroniečiai“ ir „Tuščios meilės pastangos“ (1594—1595), „Vasarvidžio nakties sapnas“ (1595), „Venecijos pirklys“ (1596), „Daug triukšmo dėl nieko“ (1597), „Vindzoro šmaikštuolės“ (1598), „Kaip jums patinka“ ir „Dvyliktoji naktis“ (1599—1600). Painus siužetas, dramatiškai užsimezgusi intriga tarytum išplėšia žmogų iš įprastos buities, verčia netikėtomis sąlygomis patikrinti savo jausmus, iš naujo įvertinti save ir kitus. Herojams kelią pastoja rimtos kliūtys. Reikia nugalėti tėvų despotizmą ir piktadario intrigas, šėlstančias aistras ir abstraktų knygiškumą, miesčionišką pragmatizmą ir luominius prietarus, pedantų bukumą, turtų godulį ir elementariausią kvailybę. Padeda juokas, laimingi atsitiktinumai, kartais — pasakų fantastika. Tačiau svarbiausia atrama — tvirti jausmai, pačiame žmoguje slypinti harmonijos galimybė.

Nors Šekspyras vis labiau linksta į lyriškumą ir romantines spalvas, bet neužmiršta ir farsinių savo komedijos ištakų. Tik „Vindzoro šmaikštuolių“ veiksmas siejamas su Anglija, tačiau per visas komedijas keliauja labai angliški juokdariai — vieni daugiau geraširdiški pokštininkai, kiti graudžiai liūdni išminčiai. Jie grąžina į žemę romantiškai pakylėtus įsimylėjėlius. O antikinė mitologija lengvai supinama su anglų liaudies papročiais bei padavimais. Taip Renesanso idealai darosi bendražmogiški ir liaudiški.

„Romeo ir Džuljeta“ — pirmoji brandi Šekspyro tragedija. Jaunieji herojai žūva, bet jų meilės niekas nenugalėjo. Meilė ne tik pakilo virš šeimų neapykantos, ji ugdo

jaunuolių asmenybes, teikia patyrimo ir išminties. Garsusis Džuljetos monologas apie vardą („Romeo! O, kodėl gi tu Romeo?", II v. 2 sc.) išreiškia ne vien nerimą dėl Montekių ir Kapulečių nesantaikos, Džuljeta suprato, kur gyvenime slypi tikrosios vertybės. Panašiai bręsta ir Romeo jausena bei mąstysena. Meilė skatina kitaip žiūrėti į tuos, kuriuos privalu laikyti priešais. Kitokie dabar vertybių matai, kitaip suvokiamas šalia esantis žmogus.

Meilės ir neapykantos kolizija kūrinyje dramatiška, tačiau nesuskaldo jaunuolių asmenybių, jų dvasios pasaulis darosi tik dar harmoningesnis. Šitai jaučia visi, kurie bent kiek prisiliečia prie jų paslapties.

„Romeo ir Džuljetos" įvykiai plėtojami priešingai negu komedijose, kur pradžioj liūdesys, o paskui — džiaugsmas, laimingų vedybų serija. „Romeo ir Džuljetos" pradžia primena komedijos atmosferą. Po Kapulečių puotos linksmybės ir keleto jaunuolių laimės momentų artėjama prie lemtingojo trečio veiksmo, kuris prasideda pašaipiu susižodžiavimu, tačiau netrukus nusineša Merkucijaus ir Tebaldo gyvybes. Ir tada jau sparčiai einama į tragišką baigtį. Šekspyrui neretai priekaištaujama, kad finalą čia per daug lemia atsitiktinumai. Tačiau tie atsitiktinumai — beje, Šekspyro perimti iš pirmtakų — būtini, be jų neįmanoma išspręsti tragiškos kolizijos. Šekspyrui svarbiausias yra susidūrimas tarp harmoningo jaunųjų veroniečių jausmo ir viso, kas jam priešiška. Dėl jaunuolių žūties kalta ne vien įsisenėjusi nesantaika, kurios beprasmiškumą pripažįsta net šeimų galvos. Vaidai tėra dalis nedarnaus ir todėl iš esmės nežmoniško pasaulio, kuris nemokėjo suprasti gražios ir tyros meilės. Atskirai žmonės Veronoje anaiptol ne piktadariai, tik Tebaldas įkūnija beatodairišką įniršį, jis vienintelis vaidų fanatikas. Tačiau savo veiksmais dauguma nenorom ir nejučia prisideda prie baisios atomazgos. Tragišką situaciją kuria patys žmonės, atsitiktinumai ją tik paspartina.

Ir vis dėlto finalas nėra pesimistinis. Tėvų susitaikymas prie žuvusiųjų simbolizuoja ne vien vaidų pabaigą. Taurus, jaunatviškai maksimalistinis jausmas neleis nė vienam šių įvykių liudininkui gyventi kaip iki tol.

Humanistinis tikėjimas meilės ir draugystės galia nuskaidrina ir Šekspyro sonetus, kurių daugelis tikriausiai rašyta irgi tuo laiku. Tyrinėtojai iki šiol bando įminti šito šimto penkiasdešimt keturių eilėraščių ciklo paslaptis, ieško poeto draugo ir mylimosios prototipų, konkretina siužetines linijas. Svarbiau kas kita: kaip Šekspyras meniškai transformavo savo išgyvenimus, koks yra dvasinis, emocinis, meninis „Sonetų" pasaulis. Draugo portretas žavi grožiu ir harmonija. Poetas patyrė kančių ir nusivylimų, susidūrė su lengvapėdiškumu, nejautrumu, abejingumu, kartais net skaudžiu veidmainiavimu. Bet atsinaujinančios draugystės šiluma, susitikimai po „išsiskyrimo žiemos" viską kompensuoja, grąžina prarastą viltį.

Šekspyro sonetai — lyg mažos dramos, jos turi savo užuomazgą, plėtotę, kulminaciją, atomazgą. Keturiolikoje eilučių ne tik fiksuojama vidinė būsena, bet ir perteikiama jos raida. Kartais keli sonetai jungiami kaip tos pačios dramos veiksmai. Ir dažnai sielvartingesnį sonetą ar jų grupę atsveria šviesesnės nuotaikos sonetas ar net keli. Pasaulis, kad ir kupinas kontrastų, yra pakankamai darnus. Poeto tikėjimo gyvenimu negali nustelbti mintys apie senatvę ar mirtį. Mirtingas yra atskiras žmogus, tačiau jis atgimsta savo vaikuose. Grožis ir jaunystė negali išvengti viską griaunančio „bemiegio laiko", bet menas lieka nemarus, jis saugo grožį, draugystę, meilę.

Kartais šį giedrą gyvenimo suvokimą persmelkia tragiškos gaidos. Tai gali būti tik trumpos liūdno susimąstymo akimirkos, pažadintos permainingo draugo elgesio, artėjančios senatvės ar skaudžiai suvoktų socialinių barjerų. Mintis apie brangų žmogų padeda išsivaduoti iš tokių niūrių būsenų. Bet tą žmogų ir poetą turi jungti dvasinis

ryšys. Santykiai su „tamsiaveide dama“ tokio dvasingumo neturi. Poetas myli ją aistringai, beprotiškai. Sonetuose „tamsiajai damai“ (nuo 127 iki 152) jis, kaip ir ne kartą anksčiau, polemizuoja su knygišku ir įmantriu meilės garbinimu, didžiuojasi paprastu, nuoširdžiu, žemišku jausmu. Tačiau kaip retai mylimoji dabar suteikia tikro džiaugsmo! Nesutramdomi geiduliai savo „godžia gerkle“ baugina poetą, jam vis sunkiau spręsti kūno ir dvasios ginčą. Tokioje meilėje nebėra harmonijos, dvasinis pakilimas nebeatsveria kančios. Išnyko žmogaus ir gamtos darna, tokia dažna kituose sonetuose. Šekspyras sukrėstas prigimties kontrastų.

Šiame intymiame dienoraštyje yra dar ir kitas tragizmo motyvas. Šekspyro lyrinis „aš“ per asmens gyvenimo peripetijas skaudžiau pajuto laiko prieštaravimus. Apie negailestingą laiką kalbama ne tik filosofine prasme. Vienur tai skeptiškas kartėlis, kitur — tulžingas protestas prieš melą ir veidmainystę, netausojant ir savęs. Ne kartą pasigirsta rūstūs kaltinimai aplinkai, viešpataujančiam gyvenimo būdui. Įvairialypis blogis tarpsta visuomenėje ir verčia vis labiau abejoti žmogumi. Ne veltui 66 sonetas skamba taip, lyg girdėtume jį iš Hamleto lūpų.

Bręsta Šekspyro humanistinės pasaulėjautos krizė, kuri paženklins ištisą jo kūrybos laikotarpį. XVI ir XVII a. sandūroje pagrindiniu jo dramaturgijos žanru tampa tragedija. Tiesa, Šekspyras dar parašo tris komedijas — „Troilas ir Kresida“ (1602), „Viskas gerai, kas gerai baigiasi“ (1603), „Akis už akį“ (1604) — tik jos nebeturi pirmykštės linksmybės, meilė praradusi poetiškumą, o riba tarp gėrio ir blogio sunkiai beatskiriama. Bet jau anksčiau jo kūryboje atsirado vidinio tragizmo plėšomas herojus, dėl savo humanistinių principų konfrontuojantis su epocha — iš pradžių romėnų respublikonas Brutas (tragedija „Julius Cezaris“, 1599), paskiau danų princas Hamletas.

Rašydamas „Hamletą“ (1601), Šekspyras apibendrino geriausių to meto Europos humanistų likimą, jų kelią nuo šviesiausių vilčių iki niūraus pesimizmo. Anglijoje tai buvo jaučiama itin skaudžiai. Renesansas čia smarkiai vėlavo dėl ilgai užtrukusių feodalinių dinastinių kovų, todėl per trumpą laiką anglų kultūra išgyveno ir šios epochos sąlygojamą pakilimą, ir humanistinių iliuzijų žlugimą. Vos spėta pasidžiaugti asmenybės išsivadavimu, socialine pažanga, neregėtais meno horizontais — ir jau pradėjo ryškėti naujųjų laikų piktžaizdės. Vietoj feodalinio smurto įsigali gudresnė ir rafinuotesnė prievarta. Žmonės mažiau paiso senų prietarų ir moralinių dogmų, užtat vis dažniau jų poelgius lemia turto ir pelno troškimas. Žmogaus prigimtis pasirodė pernelyg prieštaringa, ir socialiniai santykiai bei moralė negalėjo pasikeisti taip, kaip svajojo humanistai.

Mes nežinome, ar ilgai Hamletas gyveno Vitenberge. Gal jau buvo primiršęs Danijos realybę, gal ją per idealiai vaizdavosi. Šiaip ar taip, nelauktas grįžimas namo yra sukrečiantis smūgis visai jo pasaulėžiūrai, humanistiniams principams, kurie — turbūt labiau iš knygų, negu iš gyvenimo patirties — susiformavo universitete. Artimiausi žmonės savo elgesiu griauna jo susikurtą idealą. Motinos vedybos su Klaudijum skaudina dar nežinant apie dėdės piktadarybę, nes atskleidžia moters silpnumą ir meilės nepatvarumą. Gertrūda ne tokia, kokią Hamletas vaizdavosi; tad kažin ar geresnė už ją būsianti Ofelija, juo labiau kad Polonijus daro dukterį savo ir Klaudijaus intrigų įrankiu. Hamletas ne šiaip subjektyvus ir šališkas, niekindamas Klaudijų ar versdamas jam visas kaltes: jis puikiai jaučia, kokią moralinę atmosferą Danijoje kuria naujasis karalius. Tai baisiau už konkrečią Klaudijaus piktadarybę. Vyksta visuotinė demoralizacija. Polonijus vis labiau įsitraukia į šnipinėjimą, intrigas. Palaižūnais pasidarė Rozenkrancas ir Gildensternas, princo jaunystės ir mokslo draugai, nors dar ir stengiasi išlaikyti išorinį humanistinio išsilavinimo glaistą. Greta jų — Ozriko tipo menkystos ir prisiplakėliai,

kurių, kaip jaučiame, Elsinore yra dauguma. Hamleto metafora apie Daniją-kalėjimą, pasaulį-kalėjimą išreiškia tą dvasinio sustingimo būseną, kurios kiti nepastebi ar prie kurios sėkmingai prisitaikė.

Ir Hamletas, kuris vos parvykęs Danijon galvojo apie savižudybę, dabar nori veikti, nors mintis nusižudyti dar atgis monologe „Būt ar nebūt". Ryžtą veikti skatina ne tik pareiga atkeršyti už tėvą. Netrukus po susitikimo su tėvo šmėkla Hamletas jau mini „sugverusią", iš normalių gyvenimo vėžių iškrypusią gadynę ir suvokia savo nežmoniškai sunkią misiją — tą gadynę taisyti.

Kai kurie buržuaziniai tyrinėtojai Hamletą laiko ramybės drumstėju — jis sujaukęs visai normaliai funkcionavusį gyvenimą, dėl jo neprašyto įsikišimo žuvę tiek žmonių. Hamletas iš tikrųjų drumsčia ramybę tiems, kurie prisišliejo prie ciniško, melu ir nusikaltimais paremto režimo. Dauguma gyvena pagal miesčioniško „sveiko proto" principus, į tą vidurkį orientuojasi ir Klaudijus. Hamletas negali ir nenori būti „kaip visi", ir nors praradęs ankstesnes humanistines iliuzijas, jis vis vien matuoja žmogų aukščiausiu matu.

Jau kelis šimtmečius diskutuojama — silpnas Hamletas ar stiprus, valingas ar bevalis. Vienareikšmio atsakymo čia negali būti. Pats Hamletas kartais linkęs kaltinti protą („mąstymas padaro mus bailius"), smerkia save už emocingumo stoką ir baikštumą („Matyti, aš turiu karvelio širdį, / Ir nėr many tulžies, jei nejuntu / Skriaudos kartumo viso..."). Bet tai ne tik psichologinė problema. Hamletas moka ryžtingai veikti, kai gresia pavojus, kai prieš akis konkretus priešas ir nėra pasirinkimo. Tačiau puldamas jis nori būti įsitikinęs savo veiksmo moraliniu teisingumu. Jam be galo sunku prieš melo, intrigų ir žiaurumų pasaulį kovoti jo paties ginklais. Jis linkęs ieškoti tokių situacijų, kuriose puolimas būtų išprovokuotas priešininko. Svarbiausia — Hamletas niekaip nesuderina tėvo šmėklos uždėtos pareigos su savo didžiąja misija. Kraujo keršto užtenka tokiems kaip Laertas ar Fortinbrasas. Hamletui rūpi padaryti galą visai blogio sistemai, kuri tarpsta po Klaudijaus sparnu, o šito jis nepajėgia.

Su melu, godumu ir smurtu susiduria ir kitas humanistinės dvasios herojus — Otelas. Jis ne mąstytojas, o karys, jo humanizmas — labiau jausenos dalykas: Otelas tiki žmonėmis, tiki meile, to gaivališko tikėjimo viršūnė yra meilė Dezdemonai. Tragedija „Otelas" (1604) teisėtai laikoma vienu geriausių kūrinių, nukreiptų prieš rasinę neapykantą. Bet tai tik dalis sumanymo: rasinius prietarus Otelo ir Dezdemonos meilė iš esmės nugali dar tragedijos pradžioje. Tragiškus įvykius sukelia sudėtingesni prieštaravimai, niekšiškos Jago intrigos, įkūnijančios naujųjų laikų egoizmą ir vilkišką moralę. Meilės dalykuose ir žmonių santykiuose Otelas neretai naivus kaip vaikas, tuo pasinaudoja įžvalgus psichologas Jagas. Pavydas Otelui nėra įgimtas. Priešingai, Dezdemoną jis myli nepavyduliaudamas, ši meilė jam harmonijos šaltinis. Tačiau Jagas nesugriaunamais įrodymais kiršina maurą, sukursto jo pavydą ir pastūmėja nužudyti Dezdemoną.

Otelas ir Jagas — tos pačios epochos žmonės, bet savo pažiūromis, morale ir elgesiu — du priešingi poliai. Otelas natūralus ir atviras, Jagas panašiomis sąlygomis pasidaręs beribiu individualistu, asmenybės laisvę jis supranta kaip nevaržomą teisę siekti sau naudos.

Iki didžiulių poetinių ir filosofinių apibendrinimų humanizmo konfliktas su neteisybės ir smurto pasauliu pakyla tragedijoje „Karalius Lyras" (1605). Nuo seno Anglijoje žinomą Lyro ir jo dukterų istoriją Šekspyras pateikė kaip tragediją žmogaus, kuris, kartaus patyrimo pamokytas, atranda tiesą, tačiau įsitikina, kad toji tiesa beprasmė slogioje ir antihumaniškoje pačių žmonių susikurtoje aplinkoje.

Karaliaus Lyro charakterio raida sudėtinga. Iš pradžių Lyras be galo pasitiki savim, taip vertina savo asmenybę, kad mano, jog žmonės jį gerbs ir netekusį karūnos, žemių, turto. Vyresniųjų dukterų elgesys parodo, kad jis klydo: atidavęs viską dukterims, liko, anot Juokdario, „nuliu be skaitmens". Kaip kitados Titas Andronikas (tragedija „Titas Andronikas", 1594) ir vėliau Ričardas II, jis turi nusileisti į patį gyvenimo dugną, kad taptų tikru žmogum. Karaliaus nebėra, lieka tik jautrus ir mąstantis žmogus, kuriam asmeniškos nuoskaudos dabar atrodo lašelis nusikaltimų ir vargų sraute.

Tragizmas, Lyrui peržengus asmens skausmą, dar labiau sustiprėja. Užuojauta žmonėms ir kančiose įgyta išmintis atveria Lyrui akis, jis pamato, kaip žūva visos žmogiškos vertybės. Ir jau nebegalima pasikliauti žmogaus prigimtimi: „Nuvilk nuo žmogaus visa, kas jį gaubia,— sako Lyras,— ir pamatysi apgailėtiną, nuogą, dvikojį gyvulį..." Lyrui maišosi protas, nes suiro įprasta gyvenimo logika. Tai savaip išgyvena ir kiti pjesės herojai. Bet tik Lyras iki galo suvokia, kokie šie prieštaravimai neišsprendžiami, todėl nebegali toliau gyventi nežmoniškame pasaulyje ir, netekęs kadaise atstumtos ir vėl susigrąžintos Kordelijos, miršta.

Dėsninga, kad kitos Šekspyro tragedijos pagrindinis veikėjas — nebe humanistas, o artimas Klaudijaus ir Jago giminė. Tragedijoje „Makbetas" (1606), kaip ir kronikose, Šekspyras pavaizduoja valdžios sąlygojamą nužmogėjimą. Tik šį kartą valdovas — tragiška figūra.

Makbetas neabejotinai panašus į Ričardą III. Tačiau jis niekad nesmaguriavo niekšybėm, juo labiau nesipuikavo savo aktoryste. Nužudyti Dunkaną ir pasiglemžti jo sostą Makbetą pastūmėjo garbės troškimas. Ir Makbetas jaučia, kad padaryta baisi, lemtinga klaida. Dar kai laumės tik išpranašavo jam karalystę, jį šiurpu nukratė „šmėkla žmogžudystės kruvina" — baimė nusikalsti. Pratęs atvirai kautis, ne žudyti iš pasalų, Makbetas dabar priverstas griebtis klastos, sąmoningai žengti nusikalstamą žingsnį. Paskui jau nusikaltimai seka vienas po kito.

Kuo daugiau pralieta kraujo, tuo slogesnė yra Makbeto vidaus būsena. Sąmonės gelmėse jis ir pats jaučia, kad galėjo būti kitoks, jo žmoniškumas teberusena. Priešingai negu kiti Šekspyro tironai ir individualistai, jis jaučia tragišką sąmonės dvilypumą. Karštligiškai veikdamas, Makbetas gali laikinai nuslopinti vidinį teisingumo balsą. Bet pabėgti nuo savęs, nuo savo žmogiškos sąžinės nepajėgia. Jis pralaimi anksčiau, negu sutriuškinamas prieš tironiją susivienijusių škotų ir anglų. Siaurėja ištikimų žmonių ratas, Makbetą ir žmoną supa nyki tuštuma. Tragiškų prieštaravimų draskomas, bauginamas klaikių regėjimų, Makbetas ima nebematyti gyvenimo prasmės. Ypač tą skeptišką požiūrį, gyvenimo absurdo suvokimą išreiškia žodžiai, pasakyti po žmonos mirties (monologas „Rytoj... ir vėl rytoj... ir vėl rytoj...", V v. 5 sc.).

Makbetą nusikaltėliu padarė prieštaringi jo prigimties pradai, iš to ir jo tragizmas. Ledi Makbet kurstomas garbės ir valdžios troškimas nuslopina jo gėrį ir žmogiškumą. Tai ne tik individuali kaltė. Bendra laiko dvasia skatino atsiskleisti žmoguje slypinčią piktybę. Simboliška, kad laumės, išpranašavusios Makbetui likimą, dainuoja apie gadynę, kuri nebeskiria gėrio nuo blogio („Kas žavinga — tai klaiku, kas siaubinga — tai puiku").

Žlungančių vertybių tema jungia ir antikos siužetais rašytas tragedijas, kuriomis baigiasi šis Šekspyro kūrybos laikotarpis. Žmonių silpnybės ir bendra laiko dvasia griauna harmoningą meilės grožį („Antonijus ir Kleopatra", 1607). Karas ir politika suluošina žmogaus asmenybę, dorą žmogų paverčia išpuikusiu individualistu, galinčiu ryžtis netgi išdavystei („Koriolanas", 1607). Nuoširdi draugystė, nesavanaudiškas dosnumas atsimuša į pinigų, aukso valdžios iškreiptą psichologiją („Timonas Atėnietis", 1608).

Kliūtys, kitados nesunkiai įveiktos komedijos veikėjų, dabar iškyla kaip lemtingas blogis.

Šitaip nusiteikęs, Šekspyras palinksta į pasaką. Paskutinį jo kūrybos laikotarpį, be draminės kronikos „Henrikas VIII“ (1613), sudaro keturios naujo žanro pjesės. Jos apibūdinamos įvairiai, šiandien dažniausiai priskiriamos prie tragikomedijos žanro. Imkime „Audrą“ (1612), geriausią iš jų, savotišką dramaturgo „gulbės giesmę“. Iš tragedijų pažįstamas konfliktų pasaulis čia lyg kokia priešistorė. Tolimą salą valdo burtininkas Prosperas, buvęs Milano hercogas, iš kurio uzurpatoriai atėmė valdžią. Jis buvo kabinetinis atsiskyrėlis, bet ištikusios nelaimės atitraukė nuo grynojo mokslo, paskatino jėgas skirti žmonių labui. Prospero sukelta audra į salą atbloškia tuos, kurie vienaip ar kitaip kalti dėl dramatiško jo likimo. Tai ne bausmė, o veiksmingas pamokymas: keisti nuotykiai saloje padeda šiems realaus pasaulio žmonėms — karaliams, didikams, prastuoliams — kitaip į viską pasižiūrėti. Pajungęs gamtą žmogui ir burtais pasiekęs pergalę prieš blogio jėgas, Prosperas gali sulaužyti savo stebuklingą lazdelę ir grįžti į Milaną. Nuotykiai ir fantastika išsprendžia gyvenimo prieštaravimus, tokius beviltiškus tragedijose.

Paskutiniuosius gyvenimo metus Šekspyras praleido gimtajame Stratforde. Teatrui, atrodo, neberašė, nors ryšius su Londonu palaikė. Būdinga, kad jo testamente šalia artimųjų minimi ir trys aktoriai — Ričardas Berbedžas, Džonas Hemingas ir Henris Kondelas. Du pastarieji ypač nusipelnė, kad išliktų Šekspyro kūryba: 1623 m. išėjo jų parengtas Šekspyro dramų rinkinys, prie kurio prisidėjo ir dramaturgas Benas Džonsonas, senas Šekspyro bičiulis ir varžovas.

Šekspyras rašė savo laikų teatrui ir nesvajojo apie amžinybę. Bet teisus buvo B. Džonsonas sakydamas, kad jis priklausė „ne vienam amžiui, o visiems laikams“. Mintys ir jausmai, kuriais gyvena Šekspyro herojai, kiekvienoje epochoje tarsi atsinaujina. Retas autorius mokėjo taip įsismelkti į žmogaus vidų, atskleisti jo charakterio dialektiką, kasdienius rūpesčius susieti su pasaulio ir būties problemomis. Šekspyro vaizduojama tikrovė — konkreti ir sodri, kupina XVI—XVII a. realijų, bet visada poetiškai apibendrinta ir filosofiškai prasminga. Jo laki vaizduotė, metaforiškas mąstymas ir, svarbiausia, sudėtingų ir kintančių charakterių tiesa pasirodo neišsemiami, nes remiasi gyvenimo meile, tauriu žmoniškumu ir didžia atsakomybe už pasaulį.

DOVYDAS JUDELEVIČIUS

PAAIŠKINIMAI

DRAMOS

RIČARDAS III

Draminė kronika parašyta 1592 ar 1593 m. Pirmą kartą išspausdinta 1597 m. Šekspyrui gyvenant pasirodė dar keturi jos leidimai, matyt, pjesė buvo populiari, nors duomenų apie tų laikų jos vaidinimus nėra. Teksto pagrindą sudaro 1623 m. išleistas Šekspyro raštų rinkinys su pataisomis pagal ankstesnius leidimus.

Siužetas domino dramaturgus dar prieš Šekspyrą. 1579 m. pasirodė T. Lego pjesė apie Ričardą III lotynų kalba, 1594 m.— nežinomo autoriaus angliška pjesė. Šekspyras jomis nesinaudojo. Jam siužeto šaltinis, kaip ir rašant kitas dramas iš Anglijos istorijos, buvo R. Holinšedo „Anglijos, Škotijos ir Airijos kronikos" (I leidimas 1577 m., II — 1587 m.). R. Holinšedo remtasi metraštininko E. Holo pasakojimu (1548) apie dinastines XV a. kovas Anglijoje ir kai kuriomis kitomis kronikomis, tame tarpe ir garsiojo anglų humanisto T. Moro „Ričardo III istorija", parašyta dviem versijom, lotyniškai ir angliškai (tarp 1514 ir 1518 m.), bet nepabaigta ir autoriui gyvenant nepaskelbta.

„Ričardas III" pratęsia ir užbaigia įvykius, kuriuos anksčiau Šekspyras vaizdavo trijų dalių draminėje kronikoje „Henrikas VI". Tai vadinamieji „Rožių karai". Plantagenetų dinastija suskilo į dvi priešiškas šakas: Lankasterius (herbas — raudona rožė) ir Jorkus (herbas — balta rožė). Jų tarpusavio kova ypač sustiprėjo valdant Henrikui VI, silpnos valios ir menkos sveikatos karaliui. 1455 m. mūšyje prie Sent-Olbanso Ričardas Jorkas — būsimojo karaliaus Edvardo IV, hercogo Klarenso ir Ričardo Glosterio tėvas — sumuša Lankasterius. Jorkus remia galingas didikas Ričardas Nevilis, grafas Vorikas; 1460 m. jis paima į nelaisvę Henriką VI. Tais pat metais žūva senasis Jorkas, kovai pradeda vadovauti jo sūnus Edvardas, kuris 1461 m. mūšyje prie Tautono sumuša Lankasterius ir paskelbiamas karaliumi. Vėliau Vorikas su Klarensu, nepatenkinti Edvardo IV vedybomis su neaukštos kilmės našle Elzbieta Grei ir kai kuriais jo politikos aspektais, pereina į Lankasterių pusę. 1470 m. Henrikas VI grąžinamas į sostą, bet netrukus įvykiai vėl pakrypsta Jorkų naudai. Edvardas, kuris buvo pabėgęs pas Burgundijos hercogą, grįžta į Angliją, užima Londoną, paima į nelaisvę Henriką VI. Mūšyje prie Barneto krinta Vorikas. Iš Prancūzijos atvyksta Henriko žmona Margarita, bet jos kariuomenė sumušama 1471 m. Tjuksberio mūšyje. Žūva jos sūnus, Velso princas Edvardas. Pati Margarita patenka į nelaisvę. Londone miršta (greičiausiai Jorkų paliepimu nužudomas) Taueryje kalintas Henrikas VI. Soste vėl Jorkas — Edvardas IV.

„Ričardo III“ veiksmas prasideda po šių įvykių. Autorius gana tiksliai laikosi šaltinių, bet labai suglaudžia laiką. Antai pirmas veiksmas apima septynerius metus: prasideda po Jorkų pergalės 1471 m., o IV scenoje vaizduojama Klarenso mirtis — jau 1478 metai. Edvardo IV mirtis antrame veiksme — 1483 metai. Ketvirto veiksmo pabaigoje sudėti įvykiai, kuriuos skyrė poros metų tarpas (1483—1485). Natūralu, kad Šekspyras sumanė daug scenų, kurios nėra istoriškai paliudytos — pvz., Ričardo piršimasis ledi Anai, Klarenso sapnas ir mirtis ir kt. Dėl meninės logikos atsirado ir chronologinių „netikslumų“ Margaritos paveikslo traktuotėje. Henriko VI našlė buvo išpirkta iš nelaisvės ir 1476 m. grįžo į gimtąją Prancūziją, kur 1482 m. mirė, todėl negalėjo dalyvauti daugelyje šios pjesės scenų; tuo tarpu čia ji iškeliauja iš Anglijos jau Ričardui tapus karaliumi.

„Ričardą III“ pirmą kartą į lietuvių kalbą išvertė Aleksys Churginas (V., 1954).

[1] *Po Jorko saule vasara suspindo.*— Metafora tikriausiai paremta Edvardo IV herbu, vaizdavusiu saulę. Bet dar gali būti ir žodžių žaismas: anglų k. saulė *(sun)* ir sūnus *(son)* tariami vienodai — „san“.

[2] *...raidė G papėdininkus Edvardo užmuš.*— Metraštininkai pasakojo, kad Edvardui IV buvo išpranašauta, jog po jo mirties šalį valdysiąs žmogus, kurio vardas prasideda raide G. Edvardas įtarė Klarensą, nes jo vardas — Georgas (Džordžas), ir ėmė jį persekioti; be to, jų santykiai ir anksčiau buvo priešiški, nes Klarensas nebuvo atsisakęs svajonės apie sostą. Kai karaliumi tapo Ričardas, žmonės nusprendė, kad sostą paveržti buvo pranašauta jam — Glosteriui.

[3] *Brekenberis* čia ir toliau figūruoja kaip Tauerio komendantas, bet iš tikrųjų buvo paskirtas toms pareigoms tik po Ričardo III mirties.

[4] *Taueris* — Londono pilis Temzės kairiajame krante, pagal padavimą pradėta statyti dar Juliaus Cezario laikais; pastatyta XI amžiuje. Čia buvo karalių rezidencija ir kalėjimas, ypač valstybiniams nusikaltėliams. Dažnas Tauerio kalinių buvo slaptai ar viešai nužudytas.

[5] *...jus Taueryje krikštyt antrąkart.*— Ričardas vėl mini pranašystę dėl raidės G. Bet čia taip pat užuomina apie būsimą brolio mirtį: pasak daugelio šaltinių, Klarensas buvęs nuskandintas malvazijos vyno statinėje. Aišku, Ričardas dar negali žinoti, kaip elgsis Klarenso žudikai, bet Šekspyras daro aliuziją į žiūrovams žinomą padavimą.

[6] *Antonis Vudvilis* — grafas Riversas, karalienės brolis. Ričardas nemėgo jo ypač todėl, kad tas buvo Velso princo globėjas.

[7] *Misis Šor* — Džeinė Šor, Londono auksakalio žmona, buvo Edvardo IV, vėliau Hestingso meilužė.

[8] *...pavydi sena našlė...*— Ričardas, kaip ir kiti Jorkai, nepritarė Edvardo vedyboms su Elzbieta Grei. Sendindamas ją, Ričardas reiškia panieką ir jai, ir jos giminėms.

[9] *Tada aš Voriko jauniausią dukrą tuoj vesiu.*— Turima galvoje Ana Nevil. Ji buvo oficialiai apvesdinta su Henriko VI sūnum, Velso princu Edvardu, ir Šekspyras, sekdamas šaltiniais, apie ją kalba kaip apie Edvardo žmoną, nors faktiškai jie kartu negyveno, nes kai Edvardas mirė, Ana ėjo vos keturioliktus metus.

10 *...gabenkite į Čertsio vienuolyną...*— Šis vienuolynas buvo į pietvakarius nuo Londono.

11 *Jos atsivėrė vėl, jos vėl kraujuoja!* — Metraštininkai pasakoja, kad Henriko VI žaizdos keletą kartų buvo pradėjusios kraujuoti. Čia dar akcentuojamas tikėjimas, kad nužudytojo žaizdos atsiveria ir pradeda kraujuoti, kai pasirodo žudikas.

12 *...kai Klifordas niūrus prieš Retlandą pakėlė kalaviją...*— Edmundas, grafas Retlandas, buvo Edvardo IV ir Glosterio brolis. Jį dar vaiką nužudė Lankasterių rėmėjas Klifordas.

13 *Krosbis* — viena iš Ričardo Glosterio rezidencijų Londone.

14 *Nors ji manęs nemėgsta...*— Margarita Bofort, grafienė Ričmond (būsimojo Henriko VII motina) antrą kartą ištekėjo už Tomo Stenlio. Kilusi iš Lankasterių, ji nekentė Jorkų. Pats T. Stenlis rėmė Henriką VI, paskiau Edvardą IV ir Ričardą III, tik į patį galą perėjo Ričmondo pusėn.

15 *...savo uošvį Voriką pametęs...*— Klarensas buvo vedęs Voriko dukterį ir drauge su juo perėjęs į Lankasterių pusę. Vėliau, palaikydamas Edvardą, vėl grįžo į Jorkų stovyklą.

16 *...Ir Retlando nekaltojo krauju suvilgytą mažytę skepetaitę...*— Vėl minimas Jorko mažojo sūnaus Edmundo nužudymas. Vaiko mirties sukrėstas, Jorkas prakeikė Lankasterius.

17 *Tu — knislus kuilys.*— Užuomina paremta Glosterio herbu, kuriame buvo pavaizduotas šernas.

18 *...per upę liūdesingą į karalystę amžinos nakties mane niaurusis valtininkas kelia.*— Kalbama apie valtininką Charoną, kuris pagal graikų mitologiją keliąs vėles per Stikso upę į požeminę mirusiųjų karalystę.

19 *Nuo kruvino šio darbo kaip Pilotas norėčiau nusiplauti sau rankas.*— Posakis paremtas bibline legenda. Romos vietininkas Judėjoje Pontijus Pilotas, pasmerkęs mirti Kristų, visiems matant nusiplovė rankas, tuo pabrėždamas, kad ne jis esąs kaltas dėl pralieto kraujo, o Kristaus nužudymo reikalavusi minia.

20 *...mėnulis, viešpats vandenų...*— Metafora remiasi potvynių bei atoslūgių ryšiu su mėnulio judėjimu.

21 *...brangusis broli...*— Ričardas ir Bakingemas buvo antros eilės pusbroliai.

22 *Taip buvo ir su Henriku Šeštuoju...*— Henrikas VI buvo devynių mėnesių, kai mirė jo tėvas Henrikas V. Už karūnuotą kūdikį šalį valdė įtakingi didikai, jo dėdės. Miestiečių pokalbyje jaučiamas nerimas, kad vėl atsinaujins feodalų tarpusavio vaidai.

23 *...lopšy nė valandų dviejų neišgulėjęs, jisai jau graužė, sako, pluteles...*— Buvo pasakojama, kad Ričardas gimęs su dantimis.

24 *Man patikėtą antspaudą įteiksiu...*— Jorko arkivyskupas tuo metu ėjo lordo kanclerio pareigas, todėl turėjo „Didįjį karaliaus antspaudą“. Atiduodamas antspaudą karalienei Elzbietai, jis parodo savo ištikimybę jos šeimai.

25 *Ir jūs mane nešiosit ant kupros.*— Matyt, Jorko hercogas turi galvoj keliaujančius pokštininkus ir juokdarius, kurie dažnai ant peties nešiodavosi beždžioniukę. Ir tyčia ar netyčia pašiepia dėdės kuprotumą.

26 *...gerbiamas globėjas* — Ričardas Glosteris, kuris buvo paskirtas valdyti kraštą, kol Edvardas taps pilnametis.

27 *...dar sykį pabučiuoja misis Šor.*— Ironiška užuomina apie Džeinę Šor, po Edvardo IV mirties tapusią Hestingso meilužė.

28 *...šernas jam šalmą savo iltimis nuplėšė.*— Vėl apie Ričardą kalbama, prisimenant jo herbe pavaizduotą žvėrį. Toliau ne kartą jis bus metaforiškai vadinamas šernu.

29 *Retklifas* — Ričardo patarėjas, tuo pačiu metu dalyvavęs ankstesnės scenos įvykiuose, todėl čia jis negali būti. Tai aiškus autoriaus neapdairumas.

30 *Lovelis* — Ričardo patarėjas.

31 *Beinardo pilis* (pastatyta XI amž.) buvo Londone, kairiajame Temzės krante. Ričardas ją paveldėjo iš tėvo ir naudojo kaip rezidenciją.

32 *Šo,* kaip ir toliau minimas *Penkeris* — žinomi to meto vienuoliai pamokslininkai, rėmę Ričardą.

33 *...apie istoriją su ledi Liusi ir jo kitas piršlybas Prancūzijoj.*— Kuomet Edvardas ruošėsi vesti Elzbietą Grei, jo šeimos nariai bei artimieji nusprendė sukliudyti. Motina — Jorko hercogienė — vertė Elzbietą Liusi prisipažinti, kad jiedu su Edvardu jau slapta susituokę. Vorikas stengėsi supiršti Edvardą su Savojos hercogo dukra Bona, Prancūzijos karaliaus svaine. Bakingemas šiuos faktus netrukus panaudos, ginčydamas Edvardo vaikų įpėdinystės teises.

34 *...nusitempė į purvą dvipatystės.*— Pagal viduramžių tradiciją vedybos su našle buvo laikomos dvipatyste. Šekspyras čia vartoja šį žodį greičiausiai perkeltine prasme: Bakingemas nori padaryti kuo stipresnį įspūdį besiklausantiems jo kalbos miestiečiams, emociškai paremti Edvardo vaikams nepalankius faktus. Dėl to jis dar kategoriškiau negu Ričardas dramos pradžioje kalba apie karalienės senyvą amžių ir asmens savybes.

35 *Eksteris* (Ekseteris) — miestas pietvakarių Anglijoje.

36 *Rudžmontas* — sena, dar XI amžiuje normanų statyta pilis. Pavadinimas Ričardui kelia asociacijų su jo priešu Ričmondu.

37 *Breknokas* — Iš tikrųjų Bakingemui priklausė Brekono pilis (Velse).

38 *...Daitonas ir Forestas, tie šunes...*— Džonas Daitonas tarnavo Tireliui, o Mailsas Forestas drauge su trimis kitais prižiūrėtojais saugojo Taueryje abu princus.

39 *Bretonas Ričmondas* — Ričardas šitaip vadina Ričmondą, kuris po Tjuksberio mūšio nuo keturiolikos metų amžiaus gyveno Bretanėje.

40 *Prisiekiu karūna, šventuoju Jurgiu, prisiekiu Raiščio ordinu...*— Šv. Jurgis buvo laikomas Anglijos globėju. Raiščio ordinas — aukščiausias riterystės ordinas Anglijoje; kai kuriuose jo ženkluose šv. Jurgis buvo vaizduojamas raitas ir ietimi smeigiantis slibiną.

41 *Norfolkas* — Džonas Hovardas, Norfolko hercogas, iki galo rėmė Ričardą. Bozvorto mūšyje jis buvo Ričardo kariuomenės vadas.

42 *...tas valietis taiko į monarchus.*— Per tėvą Edmundą Tiudorą ir senelį Oveną Tiudorą Henris Ričmondas giminiavosi su Velso (Valijos) valdovais. Tapęs karaliumi Henriku VII, jis pradėjo Tiudorų dinastiją.

43 *...Kortnis ir jo brolis vyresnysis, atšiauriadvasis Eksterio prelatas.*— Turima galvoje Edvardas ir Piteris Kortniai, kurie 1483 m. Devonšire sukilo prieš Ričardą.

44 *...Kente Gildfordai sukilo.*— Ričardo Gildfordo vadovaujamas sukilimas Kente irgi įvyko 1483 m. Šekspyras viską perkelia į 1485 m., kai Anglijoje išsilaipino Ričmondas; tuo sustiprinamas veiksmo dramatizmas.

45 *Stenlis.*— Čia kalbama ne apie Tomą Stenlį, o apie jo brolį Viljamą, kuris rėmė Edvardą IV, bet neprisidėjo prie Ričardo.

46 *Seras Kristoferis Ersvikas* — dvasininkas, grafienės Ričmond nuodėmklausys. Jis palaikė Henriko ir Elzbietos Jork jungtuves.

47 *Temvortas* — miestas ir pilis Stafordširo ir Vorikširo grafysčių pasienyje. Ričmondas jau gerokai pasistūmėjęs į Anglijos gilumą.

48 *...iš lordo Stenlio, savo tėvo...*— Iš tikrųjų Tomas Stenlis, kaip žinoma, buvo Ričmondo patėvis.

49 *...Sarį baltakartį.*— Metraštininkai pasakoja, kad Ričardas jojęs ant balto žirgo. Čia „Saris" — žirgo vardas.

50 *Pamėlo žiburiai.*— Buvo tikima, kad žiburiai pradeda mėlynai degti, jei netoliese esama dvasių.

51 *Sujungsim baltą rožę su raudona...*— Henriko vedybos su Edvardo IV dukra Elzbieta Jork turėjo sutaikyti Jorkus ir Lankasterius.

ROMEO IR DŽULJETA

Tragedija parašyta apie 1595 m., tada turbūt pirmąsyk ir suvaidinta. Pirmą kartą išspausdinta 1597 m., aiškiai be autoriaus žinios, leidimas gerokai trumpesnis už vėlesnius, su daugybe klaidų. 1599 m. pasirodė naujas leidimas, pataisytas ir papildytas. Juo ir vėlesniais leidimais remiantis kūrinys spausdinamas ir vaidinamas dabartiniu metu.

Kai kurie siužetiniai tragedijos motyvai sutinkami jau antikinėje literatūroje. Legenda apie tragišką dviejų jaunuolių meilę domėjosi XV a. italų novelistai. Luidžis da Portas pirmasis pavadino jaunuosius herojus Romeo ir Džuljeta. Jo novelė, parašyta apie 1530 m. (lietuviškai žr. „Renesanso novelės", V., 1977, p. 50—70), legendą sukonkretina, bando jai suteikti istorinio autentiškumo: Dantės „Skaistyklos" VI giesmėje paminėtos Montekių ir Kapelečių šeimos siejamos su Verona kaip kovojančios partijos, Veronos valdovu nurodomas Bartolomėjas dela Skala, valdęs 1301—1304 m. Labiausiai paplito Matėjo Bandelo novelė apie Romeo ir Džuljetą (1554), 1559 m. išversta į prancūzų kalbą, o 1567 m.— į anglų. Remdamasis prancūziškuoju vertimu, anglas Arturas Brukas parašė poemą „Tragiškoji Romeo ir Džuljetos istorija" (1562). Vardai ir gausios detalės rodo, kad Bruko poema buvo Šekspyrui pagrindinis siužeto šaltinis, nors jis tikriausiai žinojo ir Bandelo novelę. Brukas tvirtino matęs šią istoriją scenoje. Tačiau nėra jokių kitų duomenų, kad toks veikalas tuo laikotarpiu būtų buvęs vaidintas Anglijoje.

Šekspyro pirmtakai tragiškajame pasakojime apie Romeo ir Džuljetą pabrėždavo likimo temą, dėl jaunuolių žuvimo kaltindavo nelemtai susiklosčiusias aplinkybes, o pačią jų meilę traktuodavo kaip besaikį pragaištingą jausmą. Ypač atvirai moralizavo Brukas — jis sakėsi norėjęs įspėti, kur nuveda nedori geiduliai, nepaklusnumas tėvams. Šekspyras irgi kalba apie likimą, bet iš esmės kitaip suvokia jaunuolių tragediją. Kaltinama žiauri ir beprasmiška šeimų nesantaika, stiprėjantis pragmatizmas. Romeo ir Džuljetos meilė aukštinama kaip nepaprasta dvasinė vertybė, aplinkinių suvokta tik po tragiškos baigties.

„Romeo ir Džuljetą" pirmą kartą į lietuvių kalbą išvertė Aleksys Churginas (V., 1950). 1955 m. tragediją pastatė Klaipėdos dramos teatras, 1966 m.— LTSR Jaunimo teatras. 1982 m. LTSR Jaunimo teatras šios tragedijos motyvais sukūrė roko operą „Meilė ir mirtis Veronoje" (eiliuoto teksto autorius — Sigitas Geda, kompozitorius — Kęstutis Antanėlis, dramaturgija ir režisūra — Eimunto Nekrošiaus).

[1] *Eskalas* — Veronos kunigaikštis. Šis vardas pasidarytas iš Šekspyro pirmtakų minimo Bartolomėjo dela Skalos, XIV a. pradžios Veronos valdovo.

[2] *Įeina choras.*— Sekdami antika, to meto anglų dramaturgai neretai leisdavo chorui komentuoti veiksmą. Jo vaidmenį (dažniausiai prologe) atlikdavo vienas žmogus. Paprastai ir pats aktorius buvo vadinamas „prologu" arba „choru". Šioje tragedijoje tik I ir II veiksmai turi prologus; abu parašyti soneto forma.

[3] *Vilafranka* — miestas netoli Veronos.

[4] *...ji eina keturioliktus metus.*— Tais laikais ne tik pietų kraštuose, bet ir Anglijoje merginos anksti tekėdavo. Kai kurių komentatorių nuomone, čia galėjusi būti ir korektūros klaida: atseit, romėniškais skaitmenimis parašyta XIV vietoj XVI.

[5] *...totorišku lanku spalvotu...*— Kupidonas paprastai buvo vaizduojamas su trumpu lanku, kurio forma panaši į viršutinę lūpą; tokį lanką vadindavo totorišku arba romėnišku.

[6] *Karalienė Meb* — anglų tautosakos fantastinė būtybė, kuri padeda atsirasti sapnams. Dėl to, matyt, Merkucijus ir vadina ją „pribuvėja". Šitokia charakteristika gali būti paremta ir kitomis asociacijomis: pavyzdžiui, žmonės tikėjo, kad Meb pagrobianti naujagimius ir jų vietoje paliekanti kitus vaikus.

[7] *...mažesnis net už kirmėlytę, kurią gali surast panagėse be darbo slampinėjančių merginų.*— Tuo metu buvo tikima (o gal tik „pamokomais" tikslais tvirtinama), kad dykinėjančių ar tinginiaujančių merginų panagėse įsiveisia kirmėlės.

[8] *...bjauriais mazgais susukinėja...*— Turima galvoje paplitęs prietaras, kad laumės naktimis įsigaunančios į tvartus ir susukančios arklių karčius mazgais, kaltūnais arba lašinančios vaško ant karčių, kad tie suliptų.

[9] *Pirmyn, mušk būgną.*— Tai ne tiek replika, kiek nurodymas, kad prasideda nauja scena: veiksmas perkeliamas iš gatvės į Kapulečių namus. Labai gali būti, kad žodžiai skirti sufleriui arba režisieriaus padėjėjui.

[10] *Bučiuoja Džuljetą.*— Tais laikais viešai pabučiuoti mažai pažįstamą damą — jai leidžiant — buvo laikoma visai padoriu dalyku, net gero išsiauklėjimo požymiu.

Panašiai „Otelo“ tragedijoje (II v. 1 sc.) Kasijus bučiuoja Emiliją, atvykusią su savo vyru Jagu ir Dezdemona į Kiprą.

11 *...Kofetujos karalius įsimylėjo driskę tučtuojau.*— Šekspyras ir jo amžininkai dažnai prisimindavo senovinę anglų liaudies baladę apie legendinį karalių, kuris įsimylėjo elgetą mergaitę. Šią baladę Šekspyras taip pat mini komedijoje „Tuščios meilės pastangos“ ir draminės kronikos „Henrikas IV“ antrojoje dalyje.

12 *...Sudrebinčiau šauksmais buveinę Aido...*— Senovės graikų mitologijoje Aidas (Echo) — tai oloje gyvenanti fantastinė būtybė, atsišaukianti į žmogaus balsą.

13 *...baisesnis už aną pasakišką Tebaldą, kačių valdovą...*— Merkucijus turi galvoje katiną Tibaltą, ar Tibertą, iš alegorinio ir satyrinio „Lapės romano“, labai populiaraus viduramžiais.

14 *...nemirtingieji pasado, punto reverso, ha!..*— Minimi įvairūs dvikovos smūgiai ir šūksniai.

15 *...tie „pardone mua“...*— Pasinaudodamas elementariais prancūzų posakiais (*pardonnez-moi* — atleiskite, *bon* — gerai), Merkucijus išjuokia tuos, kurie vaikosi prancūziškų madų ir dedasi moką prancūziškai.

16 *Frančeskas Petrarka* (Francesco Petrarca, 1304—1374) — italų Renesanso poetas, bene populiariausias tų laikų meilės lyrikas. Toliau minima šio poeto apdainuotoji *Laura*, po to — moterys, kurių meilė ir grožis virto legenda. *Didonė* — legendinė Kartaginos valdovė, aistringai įsimylėjusi Trojos karo didvyrį Enėją; nusižudė, kai Enėjas ją paliko ir išplaukė į Italiją. *Kleopatra* (69—30 m. pr. m. e.) — garsi savo grožiu ir aistringumu Egipto valdovė; Šekspyro tragedijos „Antonijus ir Kleopatra“ herojė. *Elena* — pagal graikų mitologiją ir epą Dzeuso duktė, gražuolė, dėl kurios prasidėjęs Trojos karas. *Hera* — meilės deivės Afroditės žyniuonė, apie kurios nelaimingą meilę su Leandru pasakoja senovės graikų padavimas; šis siužetas buvo labai populiarus Šekspyro laikais. *Tisbė* — mergina, kurią mylėjo Piramas; galvodamas, kad Tisbę sudraskė liūtas, Piramas nusižudė. Anglai šią legendą žinojo iš Ovidijaus „Metamorfozių“; Šekspyras ją parodijuoja komedijoje „Vasarvidžio nakties sapnas“.

17 *Rozeranija* (rozmarinas) buvo laikoma ilgo atminimo simboliu (kaip mūsų neužmirštuolės).

18 *Tebaldai, žiurkinėtojau...*— Merkucijus vėl prisimena katiną Tibaltą, ar Tibertą, iš „Lapės romano“.

19 *Vienos iš devynių jūsų gyvybių, mielas kačių karaliau!* — Buvo senas prietaras, kad raganos dažnai pasirodančios katės pavidalu, todėl katės ir esančios tokios gajos. Šekspyro laikais buvo paplitęs priežodis: „Katė turi devynias gyvybes“.

20 *Žirgai ugniniai, lėkite greičiau į Febo viešpatiją! Faetonas jau būtų jus nubloginęs seniai į vakarus...*— Senovės graikų mitologijoje Faetonas — saulės dievo Helijo ar šviesos dievo Febo Apolono sūnus. Tėvas jam kartą leidęs su saulės vežimu keliauti per dangų iš rytų į vakarus, bet Faetonas nesuvaldęs žirgų, per daug priartėjęs prie žemės ir sudeginęs visa, kas gyva. Džuljetos lūpose tai, žinoma, nekantrumo ir greičio metafora.

21 *Basiliskas* — fantastinis driežas, tariamai galėjęs užmušti žmogų savo žvilgsniu.

22 *Jei vieversys su rupūže bjauriąja apsikeitė kadaise akimis, kam jis su ja balsu neapsimainė?* — Senovėj manyta, kad rupūžė ir vieversys kitados susikeitę akimis, todėl vieversio akys esančios tokios negražios. Džuljeta gailisi, kad girdi vieversio balsą, kuris skelbia rytą, o ne rupūžės balsą, kuris reikštų, kad tebėra vakaras. Be to, rupūžės balsas labiau atitiktų jų išsiskyrimo nuotaiką.

23 *...mandragoros išrautos riksmų...*— Mandragora, arba mandragola (augalas, kurio šaknis turi žmogaus pavidalą), buvo tais laikais plačiai vartojama medicinoje ir magijoje. Buvo tikima, kad raunant mandragora šaukia ir savo riksmu varo iš proto raunantį; todėl dažnai ją raudavo, pririšę virve prie šuns.

24 *„Neverk, širdie", „Širdį spaudžia liūdesys"* — populiarios to meto anglų dainos.

25 *„Kai skausmai nebetelpa krūtinėj..."* — Čia ir toliau cituojama plačiai žinoma daina, išspausdinta 1576 m. rinkinyje ir ten priskirta poetui Ričardui Edvardsui.

26 *Jo krautuvėlėj kybojo vėžlys, keisčiausi groblai gyvių vandeninių ir krokodilo iškamša.*— To meto vaistinėse retų gyvių odos, griaučiai ar iškamšos būdavo reklaminė puošmena ir kartu savotiškas verslo ženklas; ypač vaistininkai mėgdavo išstatyti krokodilo iškamšą.

27 *...Rožiniai paplotėliai apmusiję, virvagaliai ir pūslės gyvulių...*— Presuoti rožių žiedlapiai buvo vartojami kaip kvepalai, pūslėse būdavo laikomi įvairūs skysčiai.

28 *Dviejų gentainių savo netekau...*— Kunigaikštis kalba apie Merkucijų ir Parį.

HAMLETAS

Tragedija parašyta ir pirmą kartą suvaidinta apie 1601 m. Pirmas jos leidimas pasirodė be autoriaus ir trupės žinios 1603 m., buvo sutrumpintas, netikslus, kai kurie veikėjų vardai kitokie negu vėlesnių leidimų. Po metų (1604) išėjo naujas leidimas, kuriame pažymėta, kad veikalas atstatomas pirmykščiu pavidalu ir tikrąja — dvigubai didesne — apimtimi. 1623 m. Šekspyro raštų rinkinyje buvo išspausdintas kitas, trumpėlesnis tekstas. Dabar naudojamasi suvestiniu 1604 m. ir 1623 m. leidimų tekstu.

Siužeto ištakos siekia ankstyvuosius viduramžius. Danų metraštininkas Saksas Gramatikas (1150—1220) savo „Danijos istorijoje" dėsto sagą apie Jutlandijos valdovo sūnų Amletą, kuris atkeršijęs tėvo žudikui — dėdei ir patėviui.

Sakso Gramatiko metraštis, XII—XIII a. sandūroje sukurtas iš legendų ir istorinių faktų, buvo išspausdintas 1514 m. Prancūzijoje. Vėliau padavimą apie Amletą savo „Tragiškose istorijose" (1576) atpasakojo prancūzų rašytojas Fransua Belforė. Į anglų kalbą jo pateiktoji istorija („Hambleto istorija") buvo išversta 1608 m., jau po to, kai Šekspyro tragedija buvo išgarsėjusi. Taigi Šekspyrui šitie šaltiniai galėjo būti žinomi, bet greičiausiai jis bus pasinaudojęs scenos veikalu apie Hamletą, vaidintu bent nuo 1589 m. Sprendžiant iš amžininkų užuominų, čia jau veikė šmėkla, atskleidžianti Hamletui tėvo mirties paslaptį; nusikaltimui išaiškinti buvo panaudota „pjesė pjesėje". Šie dramaturginės technikos dalykai, būdingi Tomo Kido „Ispaniškajai tragedijai", paremia hipotezę, kad jis gali būti ir to ankstesniojo „Hamleto" autorius. Šekspyras,

atrodo, mažai keitė siužeto eigą. Tačiau jo sumanymas visai kitoks. Jo Hamletui rūpi ne tik kerštas. Pagrindinis dėmesys sutelktas į opiausius gyvenamojo meto moralinius ir filosofinius klausimus.

„Hamletas" — pirmasis ir daugiausia į lietuvių kalbą verstas Šekspyro kūrinys. 1880—1884 m. monologą „Būti ar nebūti" ir dar keletą fragmentų paskelbė Jurgis Zauerveinas-Girėnas. 1909 m. atskira knyga pasirodė prozinis visos tragedijos vertimas, kurį atliko Kazimieras Samajauskas (Sąmojauckas); daineles šiam leidiniui vertė Antanas Dambrauskas-Jakštas. Teatrui „Hamletą" 1932 m. išvertė Jurgis Talmantas. Rankraštyje liko tragedijos vertimas, atliktas Stasio Naginsko 1939—1942 m. Aleksio Churgino vertimas pirmą kartą išėjo 1946 m. Kaune. Išeivijoje „Hamletą" išvertė Alfonsas Nyka-Niliūnas (Čikaga, 1964).

1932 m. „Hamletą" pastatė Valstybės teatras Kaune. LTSR Valstybinis dramos teatras Vilniuje „Hamletą" pastatė 1959 m.

[1] *Elsinoras* — vietovė, kuri atitinka dabartinį Helsingioro miestą Danijoje prie Erezūno sąsiaurio, skiriančio šalį nuo Švedijos. Helsingiore yra 1574—1585 m. statyta Kronborgo pilis.

[2] *Tu mokytas, užkalbink jį, Horacijau.*— Buvo tikima, kad su šmėklomis galima bendrauti tik lotynų kalba, todėl čia reikalinga Horacijaus erudicija.

[3] *...prieš pat žuvimą Julijaus galingo...*— Horacijus kalba apie Julijų (Julių) Cezarį (100—44 m. pr. m. e.), kurį Romoje nužudė sąmokslininkai, vadovaujami Bruto ir Kasijaus.

[4] *...drėgnasis mėnuo, kurio valdžioj Neptūno viešpatystė.*— Turima galvoje mėnulio įtaka jūrų potvyniams ir atoslūgiams.

[5] *Vitenbergas* — senas Vokietijos miestas. 1502 m. jame buvo įkurtas universitetas. Čia dėstė Martynas Liuteris, vėliau skelbė savo garsiąsias tezes, kurios tapo idėjiniu reformacijos pagrindu. Ir autoriui, ir žiūrovams Vitenbergas asocijavosi su maištinga ir kritiška humanistų mintimi.

[6] *Hiperionas* — mitologinis senovės graikų didvyris, titanas, kurio vaikai — Helijas (saulė), Selena (mėnulio deivė) ir Eos (aušra). Dažnai buvo tapatinamas su Heliju.

[7] *Satyras* — girių ir kalnų dvasia senovės graikų mitologijoje. Dažnai vaizduojamas kaip gašlus ir gerti mėgstąs padaras ožio kojomis, ragais ir uodega. Romėnų poetai satyrus neretai maišydavo su panais, faunais.

[8] *Niobė* — antikinės mitologijos herojė, kurią dievai nubaudė, pražudydami vaikus; ji po to suakmenėjusi, bet iš akmeninių akių ir toliau riedėjusios ašaros.

[9] *...taip greitai pult kraujomaišos glėbin!* — Šekspyro veikėjai vedybas su našle laiko kraujomaiša; panašus požiūris Anglijoje išliko net iki XX a. pradžios ir juridiškai dar nepaneigtas.

[10] *Nemėjos liūtas* — plėšrus ir nepaprastai stiprus liūtas, siautėjęs Nemėjos slėnyje. Pasak senovės graikų legendos, jį įveikęs tik galingasis Herkulis, kuris paskiau vaikščiojo apsisiautęs jo kailiu.

[11] *...glebesnis už riebią raugę, tingiai ir vešliai kerojančią prie Letos...*— Šmėkla mini ne tik Letos upę, kurios vandenys graikų mitologijoje teikdavę mirusiųjų vėlėms

užsimiršimą; emocinis įspūdis dar stiprinamas ir konkretinamas užuomina apie Letos pakrantėje sutinkamą augalą.

12 *...aš nuo savo atminties lentos...*— Tais laikais atmintis ir sąmonė dažnai buvo įsivaizduojami kaip lenta, į kurią gyvenimas tarsi rašo įspūdžius, patirtį. Tikriausiai ir toliau Hamletas ne tiek griebiasi realių lentelių, kiek metaforiškai kalba apie būtinumą įsiminti iš tėvo šmėklos išgirstą kraupią tiesą.

13 *...šventuoju Patriku prisiekiu...*— Nors veiksmas vyksta Danijoje, Šekspyras prieš akis turi to meto Angliją ir jos žmones. Todėl čia minimas šventasis, kuris buvo laikomas Airijos globėju ir Anglijoje taip pat populiarus. Ši priesaika atitinka Hamleto būseną, mat, pasak legendos, šv. Patrikas išvadavęs Airiją iš žalčių ir gyvačių ir tai asocijuojasi su tėvo uždėta sunkia pareiga.

14 *Rankas ant kardo.*— Senovėje priesaika, duota uždėjus ranką ant kardo, buvo laikoma ypač svarbia gal ir dėl to, kad kardo rankena panaši į kryžių.

15 *Hic et ubique?* — Čia ir visur (*lot.*).— Hamletas kalba apie šmėklą, kurios balsas girdimas vis kitoje vietoje.

16 *...daugiau dalykų paslėpta yra, negu sapnavo jūsų išmintis.*— Turbūt Hamletas ne tiek peikia Horacijų už pernelyg didelį racionalizmą, kiek drauge su juo abejoja, ar mokslai, kuriais juodu Vitenberge taip besąlygiškai tikėjo, gali atsakyti į visus gyvenimo klausimus. Įdomu, kad 1623 m. rinkinyje čia kitoks įvardis: rašoma ne „your philosophy“ (jūsų filosofija), o „our philosophy“ (mūsų filosofija).

17 *...kol veikia šis mechanizmas.*— Gamtos mokslų ir kai kurių tiksliųjų mokslo šakų raida skatino to meto rašančius kur tik galima rodyti „mokslingumą“; Hamletas šią madą aiškiai ironizuoja.

18 *...jūs — žuvų pirklys...*— Gal Hamletas čia nori pašiepti Polonijų, kuris atėjo „žvejoti“ paslapčių. O gal čia ir kandi dviprasmiška užuomina; ano meto šnekamojoje kalboje žuvų pirkliais dažnai buvo vadinami tie, kurie prekiaudavo „gyva preke“,— sąvadautojai.

19 *Neleiskit jai vaikščioti saulėj...*— Hamletas tyčia kalba miglotai, kad Polonijui susidarytų beprotybės įspūdis. Bet tuo pačiu vaizdžiai plėtoja ankstesnę dviprasmišką užuominą dėl Ofelijos.

20 *Viršūnėje Fortūnos kepuraitės...*— Gildensternas bando juokauti, bet teišgali sugalvoti įmantrią metaforą paprastam pasakymui: yra žmonių, kuriems gyvenime geriau sekasi, negu juodviem su Rozenkrancu.

21 *...dulkių kvintesencija.*— Viduramžiais buvo manoma, kad, be keturių žemiškų pradų — vandens, žemės, ugnies, oro,— kiekvienas daiktas dar turi „kvintesenciją“ — t.y. „penktąją esenciją“, kuri sudaranti jo esmę. Vėliau liko tik perkeltinė prasmė: kvintesencija — daikto ar reiškinio esmė.

22 *Tai ko gi jie klajoja?* — Hamleto pokalbis su Rozenkrancu ir Gildensternu liečia kai kurias to meto teatro gyvenimo aktualijas. Su Šekspyro trupe, vaidinusia „Gaublio“ (*The Globe*) teatre, rimtai pradėjo konkuruoti kitame teatre vaidinusi berniukų trupė, sudaryta iš balsingų choristų. Todėl čia kalbama apie „būrelį jauniklių“ ir nusiskundžiama tais, kurie specialiai kursto nesantaiką tarp teatrų.

[23] *...Herkulį sykiu su jo našta.*— Herkulis, laikantis ant pečių dangaus skliautą, buvo „Gaublio“ teatro ženklas.

[24] *Roscijus* — garsus Romos aktorius, gyvenęs I amž. pr. m. e.

[25] *„Ir jojo asilu kiekvienas...“* — veikiausiai Hamletas cituoja eilutę iš populiarios to meto dainelės.

[26] *Lucijus Anėjus Seneka* (Lucius Annaeus Seneca, apie 4 m. pr. m. e.— 65 m.) — romėnų politinis veikėjas, filosofas, rašytojas.

[27] *Titas Makcijus Plautas* (Titus Maccius Plautus, apie 250 m.— 184 m. pr. m. e.) — romėnų komedijų autorius. Tiek Plautas, tiek Seneka buvo gerai žinomi to meto anglams; Polonijus kalba apie juos kaip apie savotišką tobulumo viršūnę.

[28] *O, Jeftai, teisėjau Izraelio, kokį tu lobį turėjai!* — Biblinis Izraelio teisėjas Jeftas dėl pergalės kare paaukojo vienintelę savo dukterį. Cituodamas anglų baladę šiuo siužetu, Hamletas vėl nori įgelti Polonijui, kuris į savo intrigas įvėlė Ofeliją.

[29] *...didžiai gerbiamoji ponia!* — Šekspyro laikais moteris vaidindavo berniukai ir jaunuoliai. Į vieną tokį moterų vaidmenų atlikėją kreipiasi Hamletas, pašaipiai primindamas, kad dėl amžiaus tasai greit šių savo vaidmenų negalėsiąs vaidinti, nes pradės lūžti balsas.

[30] *...tartum prancūzų sakalininkai.*— Prancūzai garsėjo įgudimu medžioti su prijaukintais sakalais.

[31] *...tas pats, kas ikrai.*— Iš Rusijos gabenami ikrai buvo retas ir brangus skanėstas. Hamletas nori pasakyti, kad minima pjesė galėjo būti deramai įvertinta tik subtilaus skonio žmonių.

[32] *...pjesė — kuo puikiausia...*— Kaip rodo tolesnis monologas, Šekspyras čia turi galvoje tragediją „Didonė, Kartaginos karalienė“, rašytą sekant pirmosiomis Vergilijaus „Eneidos“ giesmėmis. Tragediją sukūrė Kristoferis Marlou greičiausiai savo kūrybinio kelio pradžioje, bet ji buvo paskelbta po jo mirties (1594 m.) kaip bendras jo ir Tomo Nešo kūrinys. Pirmojo Artisto deklamuojamas tekstas nėra citata ir tikriausiai buvo Šekspyro kuriamas iš atminties — iš dalies kaip jau atgyvenusios patetiškos manieros parodija, iš dalies kaip Hamleto nuotaiką ir sceninę situaciją atitinkantis intarpas. Reikšminga, kad tarp pagrindinių ištraukos veikėjų yra Piras, Achilo sūnus, keršijąs trojiečiams už tėvą.

[33] *...Enėjas pasakoja apie save Didonei...*— Kai graikai nugalėjo trojiečius, Enėjui pavyko išsigelbėti; ilgai klajojęs, jis buvo audros nublokštas į Kartaginą, pas karalienę Didonę. Čia jis pasakoja Didonei apie Trojos žlugimą.

[34] *Priamas* — Trojos karalius.

[35] *...Kai arklyje lemtingam jis gulėjo...*— Ilgai negalėdami įveikti Trojos, graikai griebėsi gudrybės. Jie pasitraukė, palikę didžiulį medinį arklį — neva auką dievams. Trojiečiai arklį įsigabeno į miestą, o naktį iš arklio vidaus išlindo pasislėpę graikų kariai, atidarė miesto vartus savo kariuomenei, ir Troja buvo paimta.

[36] *Karbunkulai* — čia: ryškiai raudoni brangakmeniai.

[37] *Ilionas* — Troja.

[38] *...nekrito niekad ciklopų kūjai taip negailestingai ant Marso neįveikiamų šarvų...*— Vienakiai milžinai ciklopai graikų mituose vaizduojami kaip galingi statytojai ir

nagingi kalviai; jie padėdavo Hefaistui kalti žaibus Dzeusui ir šarvus didvyriams.

39 *Hekubė* — Trojos karaliaus Priamo žmona.

40 *...vietoje, čia pat, jie pripažįsta savo juodus darbus.*— Šekspyro amžininkai nurodo ne vieną atvejį, kai, teatro paveikti, nusikaltėliai iš tikrųjų pripažindavo savo kaltę.

41 *Stok į vienuolyną...*— Hamleto kartojamas patarimas anuomet skambėjo dviprasmiškai: vienuolynu (angl. *nunnery*) šnekamojoje kalboje buvo vadinamas ir viešnamis.

42 *...ponams, kurie pasišovę lenktyniauti su Termagantu; jie erodiškesni už patį Erodą...*— Turima galvoje populiarūs anglų viduramžių dramos veikėjai, kurie savo piktą būdą reikšdavo griausmingu balsu ir trankiu elgesiu. Erodas — romėnų remiamas Judėjos (Palestinoje) karalius (I amž. pr. m. e.) buvo žinomas savo žiaurumais, iš dalies tikrais, iš dalies legendiniais; jis įsakęs išžudyti Betliejaus vaikus. Termagantą sugalvojo viduramžių europiečiai — tai buvo vienas iš dievų, priskiriamų saracėnams (kaip Kryžiaus karų metu buvo vadinami visi nekrikščionys). Hamletui abu personažai — primityvios vaidybos ir išpūstos deklamacijos pavyzdžiai.

43 *...nelyginant Vulkano kalvė...*— Vulkanas senovės romėnų mitologijoje buvo ugnies ir kalvystės dievas.

44 *...valgau tą patį, ką ir chameleonas, maitinuos oru...*— Gal todėl, kad chameleonas nepaprastai greit sugauna liežuviu vabzdį, tais laikais buvo manoma, kad jis gyvena be maisto, minta oru.

45 *Aš vaidinau Julių Cezarį ir buvau užmuštas Kapitoly...*— Kapitolis — viena iš septynių kalvų, ant kurių stovėjo senovės Roma; čia buvo garsi Jupiterio šventovė. Iš tikrųjų Cezaris buvo nužudytas ne Kapitolyje. Šis netikslumas tų laikų literatūroje dažnai pasitaiko, jis yra ir Šekspyro tragedijoje „Julius Cezaris“.

46 *„Arkliukas — užmirštas visų“.*— Tradicinėse liaudies gegužinėse buvo šokamas vadinamasis „Morris Dance“. Penki vyrai vaizduodavo karius, o berniukas — arklį: prisirišdavo žaislinį arkliuką ir straksėdavo, rankomis pasirėmęs į kelius. Reformacija gegužinių nemėgo; puritonams spaudžiant, šie pavasario švenčių papročiai Šekspyro laikais jau buvo visai beišnykstą. Apie tai, matyt, ir kalbama neišlikusioje liaudies baladėje, kurią cituoja Hamletas.

47 *Prasideda pantomima.*— Aktoriai pantomimoje trumpai parodo tai, ką vėliau vaidins detaliai su tekstu. Toks dubliavimas kažin ar būtų buvęs reikalingas, jei būtų vaidinta iki galo. Tačiau sukrėstas Klaudijus (tikriausiai vienintelis suvokęs pantomimos prasmę) išbėga anksčiau. Tad pantomima informuoja žiūrovus, kas dar turėjo įvykti nutrauktame vaidinime.

48 *Įeina prologas.*— Turima galvoje aktorius, kuris atlieka prologą.

49 *Kas tai — prologas ar eilės žiedui?* — Pašiepdamas išgirstų eilučių trumpumą ir primityvumą, Hamletas jas lygina su sentencijomis, kurias anais laikais buvo mėgstama iškalti žieduose.

50 *Jau trisdešimtąkart vežimas Febo...*— Originale artistai vaidinimo metu kalba rimuotais dvieiliais. Tuo Šekspyras „svetimą“ pjesę tarytum išskiria iš savojo teksto.

To paties siekiama, kraunant į vieną vietą daug mitologinių puošmenų (saulės dievas Febas, jūrų dievas Neptūnas, santuokos dievas Himenėjas).

51 *Pelynai, pelynai!* — Hamletas nori pasakyti, kad aktorių žodžiai yra jo dėdei ir motinai kartūs kaip pelynai. Čia dar esama potekstės, nutaikytos į Gertrūdos poelgį: tais laikais buvo tikima, kad pelynai auga ten, kur prašliaužė iš rojaus išvytas žaltys, sugundęs Adomą ir Ievą.

52 *...žmogžudystę, įvykusią Vienoje.*— Hamletas ima pirmą pasitaikiusį vietovardį ir tuo neva pabrėžia, kad ši istorija su Danija nesusijusi.

53 *...hercogo vardas — Gonzagas.*— Gonzagas čia pavadintas hercogu, nors aktorius vaidina karalių. Tai galėjo būti ir autoriaus neapsižiūrėjimas, bet apskritai tuo metu hercogo, grafo, kaip ir karaliaus, titulai literatūroje buvo vartojami bendresne valdovo prasme. Be to, gal ir vėl Hamletas ironiškai maskuojasi — apsimeta, kad vaidinimo turinys neliečia Klaudijaus.

54 *„Kranksėdamas į kerštą varnas šaukia..."* — Hamletas laisvai cituoja eilutę iš nežinomo autoriaus pjesės apie Ričardą III (1594).

55 *Hekatės burtais trigubai užkeiktos...*— Senovės graikų mitologijoje Hekatė iš pradžių buvo tapatinama su mėnulio deive Febe ir žvėrių valdove Artemide. Vėliau ši trejopa dievybė suskilo, ir Hekatė liko dvasių, šmėklų ir burtų deivė. Viduramžiais Hekatė irgi daugiausia siejama su magija ir burtais.

56 *...nejaugi aš su savo gabumais... ir dviem Provanso rožėm ant rantuotų batų nenusipelnyčiau sau vietelės artistų tarpe?* — Provanso rožės čia yra puošnūs gėlių pavidalo raiščiai ar kaspinai prie batų. Ironizuodamas savo aktoriškus gabumus, Hamletas mini puošnius drabužius, kuriais tuo metu vilkėdavo tragedijų aktoriai.

57 *Kur, Damonai, tasai karalius...*— Pagal antikinę legendą Damonas ir Pitijas buvo neišskiriami draugai. Cituodamas populiarią dainelę šiuo siužetu, Hamletas ne pirmą kartą akcentuoja savo draugiškus jausmus Horacijui.

58 *Jūs galėjot surimuoti...*— Horacijus laukė, kad Hamletas pasakys: „Šiandien sėdi jo vietoje kvailys."

59 *...Nerono sielos... neįleisk!* — Pagarsėjęs žiaurumais Romos imperatorius Neronas (I m. e. amž.) nužudė savo motiną.

60 *...pasakos beždžionė...*— Sprendžiant iš teksto, čia minima kažkokia amžininkams žinoma pasakėčia apie beždžionę, kuri per savo kvailumą pakliūva į bėdą. Pasakėčia mūsų nėra pasiekusi.

61 *Dumk, lapute, o mes tau iš paskos...*— žodžiai iš vaikų dainelės ar žaidimo, panašaus į slėpynes. Atrodo, Hamletas kursto Rozenkrancą ir Gildensterną jį vytis.

62 *...susirinko seimas politinių kirminų.*— Originale yra įdomus, tačiau neišverčiamas žodžių žaismas, to meto žiūrovams kėlęs aktualių politinių asociacijų. „Diet of Worms" (pažodžiui: kirminų puota arba Vormso susirinkimas) išsyk primindavo 1521 m. Vormso mieste įvykusį bažnytinių bei politinių viršūnių suėjimą, kuris pasmerkė Liuterį ir jo skelbiamos reformacijos šalininkus. Vitenbergo studento Hamleto lūpose toks šmaikštavimas gana natūralus.

63 *...tavo baimė moka duoklę mums...*— Vienas iš būdingų Šekspyro anachronizmų.

Anglija mokėjo Danijai duoklę IX amžiuje, o tragedijos veiksmas daugeliu detalių kalba apie XVI amžių.

64 *Lengvos puskurpės, lazda, skrybėlėj kriauklelė* — maldininko apdaras; Renesanso laikų įsimylėjėliai dažnai mėgdavo persirengti maldininkais. Be to, į Ofelijos sąmonę įstrigo, kad Hamletas toli iškeliavęs. Pirmame posme jos mintis krypsta į Hamletą, paskiau — į žuvusį tėvą. Abi šios temos pinasi ir tolesniuose dainelių fragmentuose.

65 *...kepėjo duktė buvo paversta pelėda.*— Pagal paplitusį pasakojimą, kepėjo duktė išbarė motiną, kam toji davė Kristui duonos,— ir pavirto pelėda.

66 *...per šventą Valentiną...*— Šv. Valentino dieną (vasario 14 d.) Anglijoje ir Škotijoje jaunuolis burtų keliu iš pažįstamų merginų tarpo ir mergina iš pažįstamų jaunuolių tarpo išsirinkdavo „Valentiną" — atseit sužadėtinį visiems metams.

67 *...lyg mielaširdingas pelikanas už juos net savo kraują paaukosiu...*— Tų laikų gamtininkai tvirtino, kad pelikanas penįs jauniklius savo paties krauju ir mėsa, draskydamas sau krūtinę.

68 *...se offendendo* (*lot.*) — save puolant; duobkasys šią formulę pasako vietoj įprastos teismo formulės *se defendendo* (ginantis).

69 *...Adomo amatą.*— Duobkasys kalba apie legendinį Adomą, kuris, anot biblijos, buvęs pirmas dievo sutvertas žmogus žemėje. Žodžių žaismas padeda duobkasiui iškelti paprasto žmogaus vertingumą.

70 *...nubėk verčiau pas Joaną...*— Manoma, kad Šekspyras mini netoli „Gaublio" teatro buvusią smuklę.

71 *...Kaino žandikaulis...*— Buvo pasakojama, kad biblinis Kainas savo brolį Abelį užmušęs asilo žandikauliu.

72 *...štai jau trisdešimt metų...*— Iš duobkasio žodžių galima padaryti išvadą, kad Hamletas turi trisdešimt metų: anksčiau duobkasys sakėsi pradėjęs dirbti, kai Hamletas gimęs. Aktorius R. Berbedžas, kuris vaidino šį ir kitus Šekspyro tragedijų herojus, „Hamleto" parašymo laiku ėjo 34-uosius metus. Bet tragedijos pradžioje princas atrodo kur kas jaunesnis.

73 *Pelionas* — aukštas kalnas Graikijoje; kartu su vėliau minimais dar aukštesniu kalnu *Osa* ir aukščiausiu — *Olimpu* sudaro kalnų grandinę krašto šiaurės rytuose.

74 *Suvalgyt krokodilą?* — Anų laikų dabitos ir kavalieriai, stengdamiesi įrodyti savo meilę, duodavo fantastinių įžadų. Hamletas tyčiojasi iš perdėto jausmingumo ir primygtinai demonstruojamo sielvarto.

75 *Nors Herkulis išeitų iš galvos...*— Sujungdamas kelias patarles ar pats suimprovizuodamas naują, Hamletas nori pasakyti, kad net galingiausieji didvyriai ir kilniausios aistros nepajėgia pakeisti nusistovėjusią pasaulio tvarką.

76 *...gražiai rašyti gėda sau laikiau.*— Buvo laikoma, kad gražiai rašyti dera tik raštininkui, o didikui tas nesvarbu.

77 *...mes tik šlitiniuotume į šalis, veltui stengdamiesi pavyti lakiąją jo burę.*— Hamletas čia visur tyčiomis pamėgdžioja įmantrią Ozriko kalbėseną, labai madingą tarp ano meto dvariškių ir dabitų.

78 *Išneškit kūnus...*— Dažnai to meto dramose sutinkama tarnybinė replika, nes nederėdavo palikti žuvusiuosius uždangos neturinčioje scenoje.

MAKBETAS

Tragedija parašyta 1605 ar 1606 m. Pirmą kartą suvaidinta greičiausiai 1606 m. Atspausdinta tik 1623 m. Šekspyro raštų rinkinyje.

„Makbeto" tekstas labai trumpas — du kartus mažesnės apimties už „Hamletą", pusantro karto už „Otelą" ir „Karalių Lyrą". Dėl to daugelis tyrinėtojų tvirtina, kad mus tėra pasiekęs sutrumpintas sceninis variantas, nors ši nuomonė neįrodyta.

Padavimą apie Makbetą Šekspyras paėmė iš R. Holinšedo „Anglijos, Škotijos ir Airijos kronikų", tikriausiai iš antrojo Holinšedo veikalo leidimo (1587). Apie Makbetą, karaliavusį Škotijoje 1040—1057 m., jau pasakojo XIV a. ir XV a. škotų metraštininkai. Paskiau šis pasakojimas, gerokai susipynęs su legendom, patenka į „Škotijos istoriją", kurią Paryžiuje lotynų kalba 1526 m. išspausdino škotų istorikas Hektoras Boecijus; 1535 m. veikalas pasirodė angliškai. Ir Holinšedas, ir jo pirmtakai apibūdina Makbetą kaip teisingą ir gerą valdovą, o Dunkaną — kaip gana menką monarchą. Dunkano nužudymas minimas trumpai, jis traktuojamas kaip sukilimas (kuriame Bankas rėmė Makbetą) ir politiniais sumetimais pateisinamas. Tironiški Makbeto bruožai, anot šaltinių, pasireiškę tik į pabaigą, kai Makbetas pradėjo baimintis, kad nesusilpnėtų jo valdžia.

Kadangi „Makbetas" ne draminė kronika, Šekspyras Holinšedo pasakojimo pernelyg griežtai nesilaiko. Iš Makbeto istorijos šalinama dauguma motyvų, kurie galėtų moraliai teisinti Dunkano nužudymą. Bankas atskiriamas nuo Makbeto, net supriešinamas su juo. Smarkiai išplėtojamas Makbeto žmonos charakteris, kuris šaltiniuose vos nužymėtas. Be to, norėdamas sustiprinti veiksmo dramatizmą, Šekspyras remiasi kitais R. Holinšedo dėstomais įvykiais. Tai pasakojimas apie feodalą Donaldą, kuris nužudė karalių Dufą (ledi Makbet prosenelį). Dunkano nužudymo motyvai, nusikaltimo aplinkybės ir Makbeto svyravimai prieš šį kruviną žygį labiau panėši į Donaldo, o ne į Makbeto istoriją iš Holinšedo kronikų. Matyt, Šekspyras čia rado dėkingą užuomazgą Makbeto charakterio prieštaravimams, leidžiantiems jį padaryti tragišku herojum.

Į lietuvių kalbą pirmasis „Makbetą" išvertė Kleopas Jurgelionis (1912, išsp. Čikagoje 1915 m.). 1938 m. tragediją teatrui išvertė Feliksas Breimeris. Aleksio Churgino vertimas pirmąsyk išleistas 1947 m. Kaune.

„Makbetą" pastatė Valstybės teatras Kaune 1939 m. ir Panevėžio dramos teatras 1961 m.

[1] *Hekatė. Trys laumės. Vaiduokliai.*— Daugelis tyrinėtojų mano, kad scenos su laumėmis — ypač tos, kuriose veikia burtų pasaulio valdovė Hekatė,— nėra ištisai Šekspyro rašytos. Dažniausiai jos priskiriamos Tomui Midltonui, kuris parašė pjesę „Laumė". Raganavimo epizodai abiejose dramose iš tikrųjų kai kuo panašūs, dainuojamos net kelios tos pačios dainos. Tačiau vis dar neįrodyta, kuris kuriuo sekė. „Laumė", datuojama 1610—1616 m., buvo išspausdinta tik 1678 m. Labai gali būti, kad Midltonas arba trupės aktoriai pridėjo tas scenas vėliau. Be to, Midltonas galėjo dalyvauti ir rengiant sutrumpintą „Makbeto" variantą. Vis dėlto „raganų virtuvė" nėra iš esmės svetima Šekspyro sumanymui, ji kartu su kitais fantastiniais motyvais

padeda kurti reikiamą poetinę atmosferą, tą slogią, nerimo kupiną dvasią, kuri nuo pat pradžios ryškėja Makbeto istorijoje.

2 *Aš pasiruošusi, Rainoji! — Girdžiu, kaip rupūžė kvaknoja.*— Buvo tikima, kad raganos ypač mėgsta pasiversti katėmis ir rupūžėmis.

3 *Foresas* — vietovė šiaurės Škotijoje, prie Mori Fert įlankos, tarp Faifo, kur vyko mūšis, ir Inverneso, kur yra Makbeto pilis.

4 *Brangusis gentaini mano!* — Dunkanas ir Makbetas buvo pusbroliai.

5 *Norvegas.*— Čia minimas Norvegijos karalius, nors šaltiniai kalba apie danus. Matyt, Šekspyras pakeitė Dunkano priešininkus, kad neįžeistų karaliaus Jokūbo I, vedusio danų princesę.

6 *...lyg dvi patrankos...*— Dauguma detalių Makbeto istorijoje kalba apie XI amžių. Bet čia — būdingas Šekspyro anachronizmas: patrankų anais laikais dar nebuvo.

7 *Golgota* — kalnas prie Jeruzalės, kur, pasak biblinės legendos, buvęs nukryžiuotas Kristus.

8 *Tanas* — bajoro titulas Škotijoje, vėliau prilygintas baronui arba grafui. Tragedijos pabaigoje šį titulo vardo pakeitimą kaip tik skelbia Malkolmas.

9 *...jaunas sužadėtinis Belonos...*— Belona buvo karo deivė romėnų mitologijoje, Marso pati; šitaip metaforiškai už savo narsą pavadinamas Makbetas.

10 *Sent Kolmas* — sala prie šiaurės rytų Škotijos pakrantės, Fert of Forto įlankoje.

11 *Marinti kiaulių.*— Buvo toks prietaras, kad laumės ir raganiai, keršydami žmonėms, savo „pikta akim" numarina kiaules ir kitus namų gyvulius.

12 *...„Tigru" išplaukęs į Alepą.*— Turima galvoje laivas, kuris prekybos reikalais plaukiodavo iš Londono į rytinius Viduržemio jūros uostus. Yra žinoma, kad vienas tokio laivo reisas prasidėjo 1604 m. gruodžio 5 d. ir po daugelio nuotykių baigėsi Londone 1606 m. birželio 27 d. Tokios tikros detalės savotiškai aktualizuodavo fantastinius kūrinių epizodus. Šiuo atveju tai padeda tiksliau nustatyti „Makbeto" sukūrimo datą.

13 *...sietu plauksiu per marias, pilka žiurke pasiversiu...*— Buvo manoma, kad raganos galinčios net audros metu plaukti sietu per jūrą. Šekspyras vargu ar panašiais prietarais tikėjo, bet aiškiai orientavosi į publikos lygį, nes dalis net išsilavinusių žiūrovų priimdavo tokią fantastiką gana patikliai. Būdinga, kad Jokūbas I, kol dar nebuvo karalius, parašė knygą apie demonologiją. Kai 1589 m., jam plaukiant namo su nuotaka, Danijos princese Ana, jūroje kilo audra, Jokūbas buvo įsitikinęs, kad tai raganų darbas. Atėjęs į sostą, Jokūbas žiauriomis priemonėmis kovojo prieš tariamąsias raganas; buvo išleistas tuo reikalu įstatymas, rengiami „raganų" teismai.

14 *...šitos barzdos...*— Raganos buvo dažnai įsivaizduojamos barzdotos.

15 *Po Sinelo mirties aš — Glamio tanas.*— Makbetas kalba apie savo tėvą, kurį Šekspyras vadina Sinelu; pagal istorinius šaltinius jo vardas buvo kitoks.

16 *...Kamberlendo princu pavadinti.*— Škotijos sostas nebuvo paveldimas. Kai karalius gyvas būdamas skirdavo savo įpėdinį, jam suteikdavo Kamberlendo princo titulą (kaip kad Anglijoje sosto įpėdinis gauna Velso princo titulą). Makbetas širsta, nes paskyrus Malkolmą Kamberlendo princu, Makbetui, kaip artimiausiam karaliaus giminaičiui, kelias į sostą po Dunkano mirties užkirstas.

17 *Netgi juodas varnas...*— Ledi Makbet turi galvoje pasiuntinį: ją persekioja mintis apie Dunkano nužudymą, ir pasiuntinys atrodo tarsi lemtingas karaliaus mirties skelbėjas.

18 *...gailestis lyg kūdikis nekaltas, pagautas viesulo...*— Palyginimas kiek mįslingas, bet, šiaip ar taip, išreiškia Makbeto nerimą dėl sumanytos kraupios piktadarystės, vidinį pasipriešinimą gundančiam sumanymui.

19 *...lyg patarlėj katė.* — Turima galvoj paplitusi anuomet patarlė: „Katė mielai ėstų žuvį, tik kojų nenori sušlapti."

20 *Koksai gi nelabasis liepė tau atverti man užsimojimą šitą?* — Ledi Makbet atvirai pasako, kad jos vyras jau anksčiau buvo sumanęs nužudyti Dunkaną.

21 *...blyškiajai Hekatei...*— Apie mitologinę burtų pasaulio valdovę čia kalbama ir kaip apie mėnulio deivę.

22 *...pėdomis Tarkvinijaus nedoro...*— Tarkvinijus (pramintas Išdidžiuoju) — paskutinis Romos karalius, žiaurus tironas, kurį 510 m. pr. m. e. sukilę gyventojai išvijo iš miesto. Šekspyro laikais iš Ovidijaus kūrybos buvo gerai žinomas pasakojimas apie Tarkviniją ir Lukreciją: Tarkvinijus išniekino Lukreciją, kito vyro žmoną, ir toji, nepakeldama gėdos, nusižudė. Šį siužetą Šekspyras panaudojo savo poemai „Lukrecijos išniekinimas" (1594).

23 *...svirplys čirpseno.*— Svirplys taip pat buvo laikomas mirties skelbėju.

24 *Įeina durininkas.*— Yra tyrinėtojų ir komentatorių, kurie abejoja šios scenos autentiškumu: atseit Šekspyras negalėjęs parašyti tokios šiurkščiai groteskinės scenos panašiai tragedijai, tai esąs kito autoriaus intarpas. Tačiau groteskiškas juoko ir kraupumo derinys iš tikrųjų Šekspyro kūryboje sutinkamas dažnai. O čia durininkas sąmoningai gretinamas su sargu prie pragaro vartų. Tai tragišką situaciją atitinkanti metafora, šaknimis siekianti dar viduramžių dramas.

25 *Belzebubas* — rytų kilmės vardas, kuriuo krikščionių mitologija vadina pragaro ir velnių valdovą (šalia Šėtono, Liuciferio ir pan.).

26 *...nuvogė gabalą medžiagos nuo prancūziškų kelnių.*— Dabitos pagal prancūzų madą mėgo siūdintis plačias kelnes, ir nuo tokių siuvėjui buvo lengviau nuvogti medžiagos. Ta proga Šekspyras pasišaipo ir iš tų, kurie beatodairiškai vaikėsi prancūziškų madų.

27 *...žengia rožių takais į šėtono glėbį.*— Durininkas kalba apie pernelyg linksmo, lengvapėdiško gyvenimo mėgėjus.

28 *...tamsybių paukštė klykė...*— Matyt, Lenoksas turi galvoje pelėdą arba apuoką.

29 *...į pateptąją viešpaties šventovę...*— atseit į žmogaus kūną, kuris esąs dievo sutvertas ir todėl šventas.

30 *Gorgonė* — senovės graikų mitų pabaisa, moteris, kuriai vietoj plaukų ant galvos augo gyvatės; ją pamatę, žmonės suakmenėdavo.

31 *...brangusis mano Dufai...*— Škotų vardų priešdėlis „Mak" reiškė „sūnų": Makbetas — Beto sūnus, Makdufas — Dufo sūnus. Bankas čia Makdufą pavadina jo tėvo vardu.

32 *Skonas* — senovėje Škotijos karalių sostinė; čia valdovai buvo vainikuojami.

33 *Kolm-Kilio* (dab. Ajonos) saloje X—XI a. buvo laidojami Škotijos karaliai.

[34] *...sugrįžti vėl prie drapanų senų.*— Makdufas nori pasakyti, kad dar nežinia, kaip visiems atsilieps naujojo karaliaus valdžia. Drabužių metafora ne kartą sutinkama tragedijoje, kai kalbama apie Makbeto kelią į sostą.

[35] *Jis galią mano genijaus nustelbia, kaip Cezaris nustelbdavo kadais Antonijų.*— Tais laikais buvo tikima, kad kiekvieno žmogaus dvasinį gyvenimą ir poelgius lemia vadinamasis „genijus", tariamasis „demonas" arba „angelas sargas". Dramaturgai tuo neretai naudojosi, norėdami atskleisti veikėjo vidaus gyvenimą. Šekspyras šito nebedarė, bet kartais panašius prietarus prisimindavo savo veikėjų kalboje. Makbetas monologe užsimena iš graikų istoriko Plutarcho žinomą faktą: žynys įspėjęs Romos karvedį Antonijų, kad jo „genijus" prarandąs savo galią, jei greta atsirandąs Oktavijaus Cezario „genijus". Šis motyvas vėliau Šekspyro plėtojamas tragedijoje „Antonijus ir Kleopatra".

[36] *...Hirkanijos tigru...*— Šekspyro laikais Hirkanija buvo vadinami plotai į pietus nuo Kaspijos jūros.

[37] *...kadais judėjo akmens...*— sunerimęs Makbetas prisimena kažkokį pasakojimą ar padavimą, kaip akmenys, po kuriais buvo palaidotas nužudytasis žmogus, sujudėjo ir atskleidė nusikaltimo paslaptį.

[38] *Acheronas* — senovės graikų mitologijoje požeminės karalystės upė.

[39] *Nuo rago balzgano delčios šlakelis blizgantis rasos nusviręs kaba...*— Dar antikos laikais gyvavo prietaras, kad mėnulis, burtų paveiktas, išskiria stebuklingą skystį.

[40] *„Greičiau ateik..."* — Ši daina visa yra Midltono pjesėje „Laumė". Toje pjesėje randama ir kita Šekspyro paminėta („Makbetas", IV v. 1 scena) daina — „Juodosios dvasios". Daugeliui tyrinėtojų tai yra svarbus argumentas, kad šias scenas (ar bent jų dalį) parašęs Midltonas. Bet labai gali būti, kad „Laumė" rašyta, sekant jau išpopuliarėjusiu „Makbetu".

[41] *Ir pamaldusis Edvardas.*— Čia minimas Anglijos karalius Edvardas (1042—1066), garsėjęs dievobaimingumu.

[42] *...Nortamberlendą ir Sivardą karingąjį...*— t. y. senąjį Sivardą, Nortamberlendo grafą, ir jo sūnų.

[43] *Harpija* — fantastinė pabaisa moters veidu ir kūnu bei paukščio sparnais ir letenomis.

[44] *...kiškit jon gyvatės mėsą...* ir t. t.— Buvo tikima, kad „raganų virtuvėje" į katilą dedami patys šlykščiausi daiktai ir gyvūnai.

[45] *Adatom pirštus lyg bado...*— Prietaringi žmonės buvo įsitikinę, kad staigus ir nesuprantamas skausmas visada lemia kažką bloga.

[46] *...galva su šalmu.*— Šmėkla, matyt, simbolizuoja Makbetą, kurį nukaus Makdufas.

[47] *...kruvinas kūdikis.*— Antroji šmėkla simboliškai vaizduoja Makdufą, kuris buvo prieš laiką išpjautas iš motinos įsčių.

[48] *...kūdikis su karūna, jo rankoje šakelė.*— Tikriausiai Malkolmas, kuris lieps kareiviams kirsti Birnamo girią.

[49] *...Birnamo giria ties Dunsinano aukštojo kaubre...*— Dunsinanas buvo kalnas su sena tvirtove, Birnamas — kalnas netoli Dunsinano.

[50] *Pasirodo aštuoni karaliai, iš jų paskutinis su veidrodžiu rankoje; užpakalyje visų —*

Banko šmėkla.— Padavimas teigė, kad Stiuartų dinastija, kuriai priklausė Jokūbas I, buvo kilusi iš Banko palikuonių.

51 *...su trigubu skeptru ir dvigubais gaubliais.*— Neabejotina aliuzija į Jokūbą I ir kitus Stiuartus, kuriems valdant susijungė Anglija, Škotija ir Airija. Trigubas skeptras simbolizuoja šias tris karalystes, o dvigubi gaubliai reiškia Angliją ir Škotiją (Jokūbas — abiejų karalius) arba abi Britanijos salas — Angliją ir Airiją.

52 *Ji „šašlige“ vadinama; karalius čia daro stebuklus.*— Buvo žinomas padavimas apie stebuklingą Edvardo galią gydyti ligonius prisilietimu; Holinšedas mini ir jo pranašavimo galią. Anglijos karaliai, tarp jų ir Jokūbas I, didžiavosi paveldėję šias savybes. Galbūt Šekspyras čia savotiškai pasako komplimentą Jokūbui I, kuris buvo ne tik valdovas, bet ir oficialus Šekspyro ir jo draugų trupės globėjas.

53 *Aš negaliu kapoti vargšų kernų.*— Kernais buvo vadinami lengvai ginkluoti airių pėstininkai, dažnai telkiami iš prastuomenės. Matyt, škotai jau buvo nusigręžę nuo Makbeto, beliko tik samdiniai airiai.

54 *Kam aš turiu vaidint romėną kvailą ir pult ant savo kardo?* — Kalbama apie istorijoje žinomus atvejus, kai romėnų karvedžiai, nenorėdami patekti į rankas priešams, nusižudydavo.

SONETAI

Rašyti sonetus Šekspyras pradėjo apie 1592—1593 m., o gal ir anksčiau. Didesnė jų dalis sukurta, matyt, iki 1598 m. Tais metais juos pirmą kartą mini amžininkai. 1599 m. išėjo poezijos rinkinys „Aistringasis piligrimas“, kuriame buvo išspausdinti du jo sonetai (138 ir 144 pagal įprastą numeraciją). Pirmasis sonetų leidimas pasirodė 1609 m. Jame gausu korektūros klaidų ir dedikacija pasirašyta ne Šekspyro, o leidėjo inicialais. Tikriausiai Šekspyras teksto nežiūrėjo; knyga buvo parengta iš rankraščių, tačiau be autoriaus, gal net jam nežinant.

Yra pagrindo manyti, kad 1609 m. leidimo tvarka neatspindi tikslios parašymo chronologijos. Sonetai sudėti greičiau pagal adresatą. Dauguma sonetų (1—126) skirti draugui; nuo 127 soneto poetas dažniausiai kalba apie savo meilę tamsiaplaukei moteriai. Kai kurių tyrinėtojų nuomone, 127—152 sonetai dėl savo temos, siužetinių savybių ir galimo parašymo laiko turėtų būti dedami pirmiau, buvo siūloma kitokia eilės tvarka, bet panašūs bandymai neprigijo.

Daug ginčų tebekelia biografiniai momentai, vienaip ar kitaip atsispindėję sonetuose. Spėliojama, kas buvęs Šekspyro minimas draugas. Vieni teigia, kad tai — Viljamas Herbertas, grafas Pembrokas. Kita hipotezė iškelia Šekspyro globėją Henrį Rizlį, grafą Sauthemptoną; jam Šekspyras dedikavo savo poemas „Venera ir Adonis“ (1593) ir „Lukrecijos išniekinimas“ (1594).

Šekspyro sonetai nėra nei paprastas lyrinis dienoraštis, nei grynai autobiografinis ciklas. Tai humanisto poema apie meilę ir draugystę. Nors dauguma tyrinėtojų mano, kad 1—126 sonetų adresatas yra vyriškis ir svarbiausia eilėraščių tema — draugystė, tačiau yra daug atvejų, kai poeto žodžiai gali būti adresuojami tiek moteriai, tiek vyrui.

Tai priklauso ir nuo anglų kalbos ypatybių (būdvardžiai ir dauguma daiktavardžių nekaitoma giminėmis), ir nuo ano meto žodyno; pavyzdžiui, žodžiai „love“ ir „lover“ reiškė ne tik „meilė“ ir „mylimasis“, bet taip pat „draugystė, bičiulystė“ ir „draugas, bičiulis, bendramintis“. Ne mažiau svarbi yra ir viena filosofinio pobūdžio aplinkybė, kad Renesanso laikų humanistai, sekdami vadinamąja neoplatonizmo mokykla, vyrų draugystę laikė aukštesne jausmo pakopa negu vyro meilę moteriai. Tačiau Šekspyras nebuvo linkęs atmesti kūniškos meilės grožio, jis visada ieškojo dvasinio ir kūniškojo prado harmonijos (20, 53 sonetai ir kiti). Minėtas daugiaprasmiškumas duoda vertėjui teisę laisviau rinktis vienokį ar kitokį jausmo bei minties aspektą.

Į anglų literatūrą sonetas atėjo iš Italijos. Jo itališka („petrarkiška“) forma — du ketureiliai, sudarantieji oktavą, ir du trieiliai, sudarantys sekstetą. Poetas Saris įteisino naują soneto formą iš trijų ketureilių ir baigiamojo dvieilio. Šekspyras pasirinko šią, angliškąją, formą, kuri dėl to dažnai vadinama „šekspyriškąja“ arba „elzbietiškąja“.

Į lietuvių kalbą Šekspyro sonetai pradėti versti 1924—30 m., tada pasirodė keletas mėgėjiškų bandymų periodikoje. Nuo 1945 m. sonetų vertimus skelbė Aleksys Churginas. Visi jie išleisti Šekspyro „Raštų“ VI tome (V., 1965) ir atskira knyga su dailininko Stasio Krasausko cinko graviūromis (V., 1967). Išeivijoje sonetus vertė Alfonsas Tyruolis-Šešplaukis (Čikaga, 1964).

23 son. *...nebylios mano eilės...*— Originale kalbama apie knygas (books), kurios būsiančios nebylios poeto jausmų reiškėjos. Kai kurie tyrinėtojai mano, kad čia korektūros klaida ir vietoj „books“ siūlo skaityti „looks“ — žvilgsnis, akys. Tai leidžia savotiškai pratęsti vaizdų paralelę su aktorium, nes atsiranda asociacijų su „nebyliu“ vaidinimu — pantomima.

25 son. *...sosto favoritas.*— Gali būti, kad akstinas šiam ir kitam posmui buvo lordo Esekso pralaimėjimas Airijoje (1599), po kurio jis pateko karalienės Elzbietos nemalonėn. Nenorėdamas susitaikyti su tokia padėtimi, Eseksas pradėjo telkti savo šalininkus, tarp kurių buvo ir grafas Sauthemptonas, ankstesniais metais globojęs Šekspyrą. Po nesėkmingo sąmokslo prieš karalienę (1601) Eseksas buvo nuteistas mirti.

26 son. Tonas ir turinys primena Šekspyro poemos „Lukrecijos išniekinimas“ dedikaciją grafui Sauthemptonui. Iš to kai kurie tyrinėtojai daro išvadą, kad pastarasis ir buvęs sonetuose minimas draugas.

38 son. *...mūza dešimtoji...*— Antikinėje mitologijoje buvo devynios meną globojančios mūzos. Tuo paremta Šekspyro metafora ir iš jos plaukianti hiperbolė.

44 son. *...mirtingas mišinys vandens ir molio...*— Šekspyras dažnai mini keturis gaivalus (elementus), iš kurių, kaip tuomet galvota, esąs sudarytas pasaulis. Aukštesniais elementais buvo laikomi ugnis ir oras, žemesniais — žemė (molis) ir vanduo. Ta pati metafora plėtojama ir 45 sonete.

46 ir 47 son. *Kalbos neranda akys su širdim...*— Anglų poetai mėgo rašyti sonetus šia tema. Šekspyras, pasirinkęs paplitusią knyginę temą, sugebėjo labai poetiškai išreikšti meilės dialektiką, kūno ir dvasios, išorės ir vidaus grožio vienybę.

53 son. *...skaistus Adonis...*— Graikų padavimuose Adonis — nuostabaus grožio jaunikaitis, dėl kurio susipyko Afroditė (Venera) su požeminės karalystės valdove

Persefone. Šiame sonete paralelės su Adoniu ir Elena padeda poetizuoti apibendrintą grožio ir meilės idealą.

65 son. Filosofinė mintis ir vaizdai gana artimi romėnų poeto Horacijaus eilėraščiui „Exegi monumentum" (Pasistačiau paminklą). Šis eilėraštis, matyt, ir davė sonetui temą ar bent sukėlė tam tikrų idėjinių ir vaizdinių asociacijų.

66 son. Čia mintys, vaizdai ir nuotaika labai artimi Hamleto monologui „Būt ar nebūt" (III v. 1 sc.)

68 son. *Kada kapuos gležnų auksinių sruogų nedorėlio ranka negrobė dar...*— Šviesūs plaukai tuomet buvo laikomi gražiausi, ir dabitos bet kuriomis priemonėmis stengdavosi dirbdintis šviesių plaukų perukus.

78 son. Šiame ir keliuose kituose sonetuose (pvz. 79, 80, 86) Šekspyras mini poetą, kuris tapo jo varžovu. Tuo pačiu apibūdinamas tam tikras poeto tipas ir kartu reiškiami autoriaus estetiniai principai.

99 son. Originalo tekste 15 eilučių: pirmasis posmas vietoj įprastų keturių turi penkias eilutes, surimuotas *ababa*. Gal čia buvo juodraštinis posmo variantas, kurio pirmoji eilutė turėjo būti sutraukta redaguojant. Vertėjas pasirinko visiems sonetams būdingą 14 eilučių formą.

104 son. Šekspyras čia išlaiko „elzbietiškojo" soneto išorinę schemą, tačiau komponuoja pagal „itališką" pavyzdį: dviejų pirmųjų ketureilių vaizdai sudaro tezę, paskui įvyksta lūžis, kuris susilieja su išvada. Vertėjas tai išryškina, rimuodamas paskutines šešias eilutes itališkojo soneto pavyzdžiu.

107 son. *Ūmai užtemęs mėnuo šviečia vėlei, nors pranašai mus gąsdino tik ką...*— Šiame sonete ieškota konkrečių politinio gyvenimo atgarsių. Kai kurie komentatoriai tvirtina, kad čia užsimenama apie karalienės Elzbietos mirtį (1603). Panašiai aiškinamas ir baigiamasis dvieilis, bet tai gali būti vien tik išraiškinga poetinė figūra.

122 son. *...lentelės šitos.*— Matyt, turima galvoje vaško lentelės, kuriose smaila lazdele buvo daromi įrašai. Šekspyras tokias lenteles dažnai mini metaforiškai.

126 son. Iš esmės tai nėra sonetas, o eilėraštis iš šešių dvieilių. Gali būti, kad jis rašytas kaip ciklo ar jo dalies pabaiga, atskirianti ankstesnius sonetus nuo toliau einančių, kurių adresatas — tamsiaveidė dama.

130 son. Mylimosios paveikslas čia atvirai polemiškas. Šekspyras nesislėpdamas parodijavo savo vyresnio amžininko, poeto ir vertėjo Tomo Vatsono eilėraštį, kuriame mylimoji išgarbinama pakiliu, pabrėžtai puošniu knyginiu stiliumi. Iš aštuoniolikos Vatsono eilėraščio eilučių didesnė pusė susilaukė parodinių atitikmenų Šekspyro sonete. Dažnai žodis žodin kartojami banalūs Vatsono tropai, tik „išvirkščiai", su kandžia ironija ir sąmojingomis priešpriešomis. Polemine soneto dvasia nukreipta ne tiek prieš atskirą poetą, kiek prieš banaliu stereotipu virtusią rašymo manierą.

135 ir 136 son.— Abiejų sonetų originale (kaip ir 143 son. baigiamajame dvieilyje) kalambūriškai vartojamas žodis „Will", kuris reiškia „valia", „noras", „įgeidis" ir kartu yra mažybinė vardo Viljamas (William) forma. Matyt, autorius čia turėjo galvoje konkrečius žmones, susijusius su jo asmens gyvenimu, ir drauge savotiškai žaidė savo paties vardu.

144 son. Šekspyras gana aiškiai kalba apie du sonetų veikėjus — vyrą ir moterį. Tyrinė-

tojai pabrėžia šio soneto autobiografinį pagrindą ir „mielą draugą" sieja su 1—126 sonetais, o „gražuolę juodaplaukę" su 127—152 sonetais. Tą gali paremti taip pat 40, 41, 42, 133, 134 sonetai, kur irgi „sueina" abu veikėjai. Tačiau, kaip ir kitais atvejais, negalima apsiriboti biografija ar prototipais. Meilės tema 144 sonete konkreti ir kartu filosofiškai apibendrinta. Poetas siūlo dviejų meilės tipų priešpriešą, išreiškia sudėtingą dvasinio ir kūniškojo prado dialektiką.

145 son. Vienintelis sonetas knygoje, rašytas ne penkių, o keturių pėdų jambu. Kai kurie tyrinėtojai netgi teigia, kad jis ne Šekspyro. Vertėjas išlaikė soneto eiliavimo savitumą.

153 ir 154 son. Dvi tos pačios temos variacijos. Panašios ir Šekspyro minimos realijos: poetas antikos įvaizdžiais kalba apie garsius Anglijos gydomuosius šaltinius prie Bato (Bath) miesto. Galimas daiktas, kad šiedu eilėraščiai yra ankstyvi bandymai soneto srityje, juo labiau kad kituose Šekspyro sonetuose antikinių reminiscencijų reta.

TURINYS

PASAULINĖS LITERATŪROS BIBLIOTEKA
БИБЛИОТЕКА ВСЕМИРНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

КНИГА 20 KNYGA

ВИЛЬЯМ ШЕКСПИР

ДРАМЫ
СОНЕТЫ

На литовском языке
Перевел с английского *Алексис Хургинас*. Художник *Арвидас Каждайлис*
Издательство «Вага», 232600, Вильнюс, пр. Ленина 50

VILJAMAS ŠEKSPYRAS

DRAMOS
SONETAI

Tituliniame puslapyje:
„Portretas armados fone“ XVI a.
Parengė dail. *Rimantas Dichavičius*

Redaktorė *R. Zagorskienė*. Men. redaktoriai *V. Armalas* ir *A. Nekrošius*
Techn. redaktorė *B. Šlivinskienė*. Korektorės *L. Lengertienė* ir *T. Ališkevičienė*

IB Nr. 4290

Duota rinkti 85.10.28. Pasirašyta spaudai 86.02.23. Leidinio Nr. 11771
Formatas 60×90¹/₁₆. Ofsetinis popierius Nr. 1
Garnitūra „Taims“, 10 punktų. Fotorinkimas. Ofsetinė spauda
45 sąl. sp. l. 46,5 sąl. spalv. atsp. 29,9 apsk. leid. l.
Užsakymas 4847. Tiražas 90 000 egz. Kaina 3 rb 10 kp

Leidykla „Vaga“, 232600, Vilnius, Lenino pr. 50
Rinko K. Poželos spaustuvė, 233000, Kaunas, Gedimino 10
Spaudė Motiejaus Šumausko spaustuvė, 232600, Vilnius, Strazdelio 1

Šekspyras V.
Še31 Dramos. Sonetai / Iš anglų k. vertė A. Churginas; [Baig. str., p. 687—695, ir paaišk., p. 696—717, D. Judelevičiaus].— V.: Vaga, 1986.— 718 p.— (Pasaul. literatūros b-ka. / Red. komis.: K. Ambrasas ir kt. Literatūra iki XIX a.).

Renesanso epochos didžiojo anglų rašytojo V. Šekspyro (1564—1616) dramos — „Ričardas III", „Romeo ir Džuljeta", „Hamletas", „Makbetas" — ir sonetai.

Š $\frac{4703000000—077}{M852(08)—86}$ 200—86

BBK 84.4DBr-5
U(Anglų)